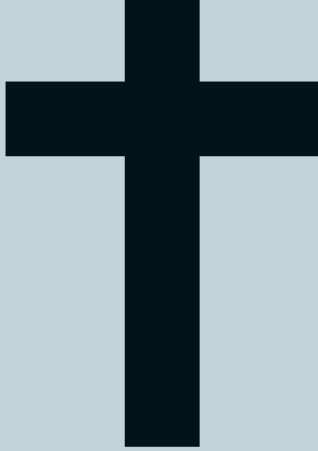

PIIPILI ISO TOM
TAKELAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

PIIPILI USO TOM TAKELAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377

Contents

Matiyee	1
Maləki	56
Luku	91
Yohaani	149
Tillaa Təmle	170
Lom	187
Kələntı I	200
Kələntı II	222
Kalati	237
Ifeesu	246
Filipv	255
Kolosi	261
Tesaloniki I	267
Tesaloniki II	272
Timotee I	275
Timotee II	280
Titv	285
Filemən	288
Hepəla	290
Saaki	307
Piyee I	313
Piyee II	320
Yohaani I	324
Yohaani II	330
Yohaani III	331
Yuti	333
Kukulutu	335
Yontu	361

LAAPAAI KUPAN WEI MATIYEE NMAAWA TŌ Kutubtu

Matiyee takəlaya nté Laapaalənaa taa kancaalaya takəlaya. Ka taa ké tə naaki si Yesu ké Mesii pəcə inəyəle wulav səsə tətə. Isə ləsəna-ı hatuu kancaalaya taa. Yuta nyəma ka taŋaa ké si Isə ká kpa pa taa ké wulav səsə nəyəlv na í fiti-weyə Lom nyəma nmakəlvv taa. Ama Matiyee hóləyí si kawulaya nka ka təm Isə ka yəyətəa tə ka ta ké antulinya inə ı nyəŋka. Matiyee kəsəyí Yesu ləlvv təm na ı Isə lum səv na ı təmle na ı konyəntəyəle na ı səm na ı fem na ı kpaŋ ké ıətəa.

Isəna pa faɣa Matiyee takəlaya tə:

Ləlvv loosi na Yesu ləlvv, titite 1:1-2:23

Lum səlv Yohaani təmle na Yesu mayasv, titite 3:1-4:11

Yesu təmle ké Kalilee tətə taa, titite 4:12-18:35

Yesu pote ké Yosalem, titite 19-27

Yesu səm na ı fem, titite 28

*Yesu caanaa caanaa
(Luku 3:23-38)*

¹ Apələham ləlvv tə nté Tafiti, Tafiti ləlvv tə Yesu Kilisiti ləlvv looŋa nté cəne.

² Apələham ləlvv Isaaka, na Isaaka ná ləlvv Yakərv, na Yakərv ná ləlvv Yuta na ı newaa.

³ Yuta ná ləlvv Falesı na Sela. Pələ pa too kéle Tamaa. Falesı ná ləlvv Həsələŋ, na Həsələŋ ná ləlvv Alam,

⁴ na Alam ná ləlvv Aminatari, na Aminatari ná ləlvv Naasəŋ, na Naasəŋ ná ləlvv Saləma.

⁵ Saləma ná ləlvv Poosi, Poosi too kéle Lahari. Poosi ná ləlvv Opəti, Opəti too kéle Luuti. Opəti ná ləlvv Sese,

⁶ na Sese ná ləlvv ləlvvna wulav səsə Tafiti.

Tafiti ná ləlvv Salvməŋ, Salvməŋ too kéle Yulii alv.

⁷ Salvməŋ ná ləlvv Lərvwam, na Lərvwam ná ləlvv Apiya, na Apiya ná ləlvv Asafi,

⁸ na Asafi ná ləlvv Yosafati, na Yosafati ná ləlvv Yolam, na Yolam ná ləlvv Osiyasi.

⁹ Osiyasi ná ləlvv Yowatam, na Yowatam ná ləlvv Akasi, na Akasi ná ləlvv Isekiyasi,

¹⁰ na Isekiyasi ná ləlvv Manasee, na Manasee ná ləlvv Amon, na Amon ná ləlvv Yosiyasi.

¹¹ Yosiyasi ná ləlvvna Cekoniyasi na ı newaa ké waatv wei pa kuu Iseyeli nyəma na pá pona Papiloni tə.

¹² Pa pona Iseyeli nyəma ké Papiloni təna, ılena Cekoniyasi ná ləlvv Selatəyeli, na Selatəyeli ná ləlvv Solopapəeli,

¹³ na Solopapəeli ná ləlvv Apiyuti, na Apiyuti ná ləlvv Iliyakim, na Iliyakim ná ləlvv Asə.

¹⁴ Asə ná ləlvv Satəki, na Satəki ná ləlvv Akim, na Akim ná ləlvv Iliyuti,

¹⁵ na Iliyuti ná ləlvv Ulasaa, na Ulasaa ná ləlvv Matəŋ, na Matəŋ ná ləlvv Yakərv.

¹⁶ Yákovv ná lula Yosεεfv wei ι kέ Malι paalv tσ, na Malι ιnι ι lulana Yesu wei pa yaa si Mesii tσ.

¹⁷ Ye mpv, isu pa keεsvyv si ιne ι lula ιne na ιne ílé ι luli ιne tσ, pə kpaγav hatoo Apələham haləna pə tala Tafiiti tσ, lυlvυ loosi kpepta naanvwa na liyiti. Na pə kpaγav Tafiiti haləna pə tala waatv wei pa kuu Isevli nyəma na pa pona Papiloni tσ, lυlvυ loosi we naanvwa na liyiti tətσ. Na lυlvυ loosi naanvwa na liyiti tətəγσ pə kpaγav hatoo pa ponav Isevli nyəma ke Papiloni tσ, haləna pə suna Mesii lυlvυ.

Yesu Kilisiti lυlvυ təm

(Luku 2:1-7)

¹⁸ Isəna pa lula Yesu Kilisiti təγələ. I too Malι wei ι kέ Yosεεfv amvsaya tσ, ι haya həγσ na Feesvυv Nəηηtv toma na pəcσ í saa.

¹⁹ I paalv Yosεεfv ka kέ yvlv kupaη kέ, ilε ι taa tisiyi si í kuli Malι waalι kέ yələa samaa taa. Ilena í hvv si ι ká kisi-ι mukaya tεε.

²⁰ I hvv kaya ι taa kέ mpv, ilena Tacaa isətaa tillu kəσ ι kiη ke toosee taa, na í heeli-ι si: Tafiiti lυlvυ tv Yosεεfv, taa nyana nyá amvsaya Malι kpaγav. Pə taya vvlv, həγσ ηka ι hayaa tσ, Feesvυv Nəηηtv kiη ke ka luna.

²¹ I ká luli apalv pəyaya, na í yaa-ke si Yesu. Pə taya vvlv, pəyaya ηke kaa waasəna ka yələa ke pa isayav taa.

²² Pə tənaya mpv pə lapa na pəcσ təm nti Tacaa ka yəγətəna Isə kvγəγətvtv teləsvlv nəγσ tσ tσ lá tampana si:

²³ I nyəni, pεelə wei ι ta nyənta apalv tσ

ι ká haya həγσ, na í luli apalv pəyaya,

na paa yaa-ke si Imaniyeli.

(Həte təne tə yəγətəyi si Isə we tá kiη.)

²⁴ Yosεεfv fema, ilena í lá nti Tacaa isətaa tillu ka heela-ι tσ. I kpaγa ι amvsaya Malι.

²⁵ Ama ι ta nyəmi-ι haləna í te pəyaya lυlvυ. Na Yosεεfv yaa-ke si Yesu.

2

Ilim təlule nyəntaa kəma Yesu nav

¹ Pa lula Yesu kέ Yuta Petələhem taa kέ wulav səsσ Heləti pəale taa. Mpyú isətvlvnasι təm nyəntaa napəli pa luna ilim təlule na pá tala Yosalem.

² Na pá pəσsi si: Leye pəyaya ηka pa lula nəσnəσ na káa la Yuta nyəma wulav səsσ tσ ka weε? Tə na ka isətvlvna lu ilim təlule kέ na tσ kəσ si tσ sεε-ke.

³ Wulav Heləti nu mpv, ilena pə pəkəli-ι səsσm. Pə pəkəla Yosalem nyəma tənaya mpv tətσ.

⁴ Ilena í koti kətəlaa səsaa təna, na Isə Təm sevγəsəlaa na í pəσsi-wevγe timpι pə weε si paa luli Mesii tσ.

⁵ Mpyú pa cə-ι si, Yuta Petələhem kέ. Mpi tσ, Isə kvγəγətvtv teləsəlaa ηmaawa si:

⁶ Yuta taa Petələhem nyá,

tampana n ta ke Yuta acalεε səsəna taa səkpete paa pəcσ.

Mpi tσ, nyá taa kέ wulav ká luna,

wei ι ká təkι ma Isevli nyəma ke teu tσ.

⁷ Tənaya Heləti yaa nyəntaa mpεvγe kpeηa na í pəσsi-wevγe pə təna si ι nyəη waatv wei mavamaya isətvlvna luwa tσ.

⁸ Μῦχό ι hul-a-wεγε Πετῆλεhem mpaav na í heeli-wε si: I polo na í preeki pḡaya ηκεγε teu. Waatu wei í na-ke í heeli-m na ma mayamaya má polo na má σεε-κε.

⁹ Nyántaa tema wulav tǝm ntḡyi nuw ilena pá tee. Na isǝtvlnḡa ηka kaa luwa ilim tǝlule na pá na-keγε mpv tǝ ka tḡnaya pa nḡḡ tǝ, halǝna ká tala timpri pḡaya ηke ka wεε tǝ, ilena ká sḡḡ.

¹⁰ Nyántaa loosa isǝtvlnḡa ηke, ilena pa laḡa hulǝmḡ pḡ tu fei.

¹¹ Μῦχό pa svv tḡyaya taa na pá ná pḡaya na ka too Mali. Ilena pá hǝnti ate na pá σεε-κε. Na pá hetḡ pa wontu na pá ha-keγε wula na tulaalv kufḡḡtv na tulaalv miili.

¹² Pḡ waalḡ kḡ Isǝ heela nyántaa mpḡḡe toosee taa si pá taa mǝli Helḡti cǝlv. Ilena pá cǝlv mpaav na pá kḡe.

Yesu seenav

¹³ Nyántaa tee wa ilena Tacaa isǝtaa tillu nḡḡlv í kǝḡ Yosεεfv kin ke toosee taa na í heeli-i si: Kvlḡ na ḡ kraḡa pḡaya na ka too, na ḡ se na ḡ polo Icipiti, na ḡ caya tǝna. Halǝna waatu wei maa heeli-ḡ si ḡ mǝli tǝ. Pḡ taya pulv, Helḡti ká preeki pḡaya ηke si ι kuyv-κε.

¹⁴ Tḡnaya Yosεεfv kulaa na í kraḡa pḡaya na ka too, na pá tee Icipiti ke aḡḡ ḡni.

¹⁵ Μῦχό ι caya tǝna halǝna Helḡti si. Ilena pḡ la nti Tacaa ka yḡḡtǝna Isǝ kuyḡḡtv tv telǝsvlv nḡḡ tǝ si: Ma lǝsa ma pḡaya ke Icipiti.

Piya sakasaka lapv

¹⁶ Helḡti nawa si nyántaa puḡusa-i, ilena pḡ salḡ-i sǝsǝm. Μῦχό ι tilaa si pá kv Πετῆλεhem icate na acalεε nna a cǝḡna-te tǝ pḡ apalḡpiya tǝna. Halǝna nsi si pusi tala naale naale tǝ, na í keesǝna saa wei nyántaa heela-i si isǝtvlnḡa luwa tǝ.

¹⁷ Μῦχό pḡ lapa isv Isǝ kuyḡḡtv tv telǝsvlv Selemii ka kraalaa tǝ si:

¹⁸ Pa nuwa kapuka ke Lama.

Wula na laḡwakǝlle sǝsǝle mǝla.

Laseeli wiina ḡḡḡḡ ḡ piya.

I ta tisi si pá puḡusi-i kḡ si fei tǝ pḡ tǝ.

Yosεεfv pa luv ke Icipiti

¹⁹ Helḡti sǝm waalḡ Tacaa isǝtaa tillu nḡḡlv kǝma Yosεεfv kin ke toosee taa ke Icipiti,

²⁰ na í heeli-i si: Kvlḡ na ḡ kraḡa pḡaya ηke na ka too na í mǝli Iseyeli tetv taa. Mpa pa preekaya si pá kv pḡaya ηke tǝ pa sǝpa.

²¹ Tḡnaya Yosεεfv kulaa na í kraḡa pḡaya na ka too na pá mǝli Iseyeli tetv taa.

²² Ama Yosεεfv nuwa si Aaselayusi tḡḡ kawulaya ke Yuta ke ι caa Helḡti lonte. Ilena sḡḡntv kra-i na tetv nti tǝ taa pote. Isǝ tasa-i ḡḡḡḡ hulḡv ke ι toosee taa, ilena í lḡḡ ι tḡḡ Kalilee tetv taa,

²³ na í caya icate nte pa yaa si Nasaleti tǝ tǝ taa. Μῦχό pḡ lapa isv Isǝ kuyḡḡtv tv telǝsǝlaa ka yḡḡtǝa tǝ si: Paa yaa-i si Nasaleti tv.

3

Isǝ lvm sǝlv Yohaani waasv

(Malǝki 1:1-8; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Pḡ kǝma na pḡ keesi ilε, Isǝ lvm sǝlv Yohaani kǝma Yuta wulaya tetv taa kele na í niki waasv lapv.

² Na í təŋ si: I layasi tənte, isətaa Kawulaya wusa kənte ké.

³ Yohaani təm ke Iso kuyəgətətu teləsəlv Isayii ka yəgətaya saa wei i yəgətaya si:

Nəgəlv yəgətəgəna nəgə səsəgə ke wəlaya tətə taa si:

I tayani Tacaə mpaav.

I hee-i-ku na ku siyisi.

⁴ Yohaani taka yooyooŋaa hontə kunti, na í ləla tənuyə tampala ke i tənaya taa. I təgənaya nté cələŋ na taale tuŋ nim.

⁵ Mpróyó Yosalem nyóma na Yuta tətə təna nyóma na Yaataní nəgə tətə təna nyóma suv pote ke i kinj.

⁶ Na pá kuliŋi pa isayatu təw ké yəlaa taa, na Yohaani səkki-weyə Iso ləm ke Yaataní pəgə taa.

⁷ Yohaani nawa Falisanaa pəgale na Satusee nyóma pəgale na pá puki i cəlv si í sə-weyə Iso ləm. Uena í tə-we si: Akala piya me, awe kpaala-me na í seeki Iso pááná nna a kəŋ tə?

⁸ I la mpa pa yela isayatu tə pa kəlapəle.

⁹ I taa teləsəŋi ləlv si mə caa kele Apələham. Ma heeliŋi-me si ye pəle pə təw ile, Iso pəsəŋi na í lá na pəe ane á pəsi Apələham piya.

¹⁰ Pa təma laale tuŋ ke tuŋ si pa huŋu-i na i tēe ké te. Tuŋu ŋku ku lələŋi pəe kəpəna tə, paa hu-ku na pá tə kəkə.

¹¹ Ma ile, ləm ke ma səəna-meŋe Iso ləm si pá hólí si í layasa tənte. Ama ma waalı wei i kəŋ tə, pəntə kəla-m toŋ təcaŋacaŋa. Ma ta tala má huŋu i nəəhe taa ntəŋkpala məsuyə maŋamaya. Ué i ká sə-me na Feesuyə Nanŋtə na kəkə.

¹² I təkə i kəfaluyə ke i ninj taa. I ká fala pə təna təcaŋacaŋa, na í suu pəe ke i kprou taa. Ama i ká tə lətv ke kəkə ŋka kaa tēŋ tə ka taa.

Yesu Iso ləm səv

(Maləki 1:9-11; Luku 3:21-22)

¹³ Mpróyó Yesu luna Kalilee na í kəw Yaataní ke Yohaani cəlv si Yohaani í sə-i Iso ləm.

¹⁴ Ama Yohaani ta tisi. Haləna í tə si: Pə nəgəsəna isu náá səna ma, na ní məli na ní kəŋ ma kinj na?

¹⁵ Tənaya Yesu cə Yohaani si: Yele na pá lá mpu. Pə wee si tə yoosi pə təna mpi Iso yəgətaya si tə la təgə.

Mpróyó Yohaani tisaa.

¹⁶ Pa təma Yesu ké Iso ləm səv uena í lu ləm taa. Tənaya isətənyə heta kpaakpa, na Yesu ná Iso Feesuyə isu alukuku na ku tiiki i təw.

¹⁷ Uena pá nu pə yəgətəna isətaa si: Ineyele ma luŋu tēe Pəyaya, ma lanle heeŋa-i səsəm.

4

Sataní maŋasuyə ke Yesu

(Maləki 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Pə waalı ké Feesuyə pona Yesu ké wəlaya tətə taa si Uəgəlv í maŋas-i.

² Yesu təma nəgə həkuyə ke ilim na ahoo ke kuyeyəŋ nule. Uena nyəgəsə kpə-i.

³ Mpróyó Uəgəlv kpəntəna-i na í təmi-i si: Ye n ké Iso Pəyaya yəgətə na pəe ane á pəsi təgənaya.

⁴ Yesu cə-i si: Pa ŋmaawa Iso Təm taa si pə taya təgənaya tike ke yəlv ká hikina weesuyə. Ama təm təna nti tə lukəna Iso nəgə taa tə tə kinj tətəgə.

5 Pəle pə waali, Ʈlɔɔv pona Yesu ké ɪcate nanɲ nyənte taa na í kpaasi-ɪ Isə təsele comcom nɔɔ taa,

6 na í təm-ɪ si:
Ye n ké Isə Pəyaya,
lu cəne na n̄ n̄maa atɛ.

Pə taya polo, pa n̄maawa Isə Təm taa si:
Isə ká heeli ɪ isətaa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-ɲ teu.

Na paa teeli-ɲ pa niɲ taa si pə taa kəɔ na pəle natəli tə co-ɲ.

7 Ama Yesu cə-ɪ si: Pa n̄maawa Isə Təm taa tətə si, n kaa maɣasi nyá Caa Isə si n naa ɪ waali.

8 Ʈlena Ʈlɔɔv tasa Yesu ké ponav ke puyv n̄ku kv kula səsəm tə kv təɔ na í huli-ɪ antulinya kawulasi təna na si teeli,

9 na í təm-ɪ si: Ye n ka hənti-m atɛ na n̄ seɛ-m, maa ha-ɲ mpv ɪni pə təna.

10 M̄púyó Yesu cə-ɪ si: Satani, tɛɛ. Pa n̄maawa Isə Təm taa si, n ká seɛ nyá Caa Isə, na ɪ tike ɪ təmle ke n ká la.

11 Tənaɣa Ʈlɔɔv yela Yesu. Ʈlena isətaa tillaa kəɔ na pá paasəna-ɪ.

*Yesu caalɔɔ ɪ təmle ke Kalilee
(Maləki 1:14-15; Luku 4:14-15)*

12 Yesu nuwa si pa tɔ Yohaani ke saləka, Ʈlena í tɛna Kalilee.

13 Ʈ yela Nasaleti, Ʈlena í polo na í caya Kapənahum. Ʈcate nte tə wɛ Kalilee ləm nɔɔ ke Sapuləɲ na Nefətali pa tɛtɔ taa tə.

14 M̄púyó pə lapa isu Isə kuyɔɔtɔtɔ teləsulv Isayii ka yɔɔtə tə si:

15 Sapuləɲ tɛtɔ na Nefətali tɛtɔ,
na ten̄ku təɔ təɔ, na Yaatanɪ waali,
na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa Kalilee.

16 Pə yəlaa mpa pa caya səkrɛtuyv taa tə,
pu na-wɛ tən̄yau isu kəkə.
Na mpa pa caya səm səkrɛtuyv ɪcate taa tə,
pu ná pa tə tən̄yau.

17 Pə kpaɣav waatv ɪni tə Yesu svv waasv lapv na í tən̄ si: Ʈ laɣasi tənte, isətaa Kawulaya wɔsa kənte.

*Yesu yaav ke tiina kpalaɔ liyiti
(Maləki 1:16-20; Luku 5:1-11)*

18 Yesu tən̄ɣa Kalilee ten̄ku nɔɔ nɔɔ, Ʈlena í ná tiina kpalaɔ ke naale. Siməɲ wei pa yaa si Piyɛɛ tə na ɪ neu Antəli, na pá tɔɔi puluyv ke ten̄ku taa.

19 Tənaɣa Yesu təma-wɛ si: Ʈ kəɔ na má la-mɛ na í puuki yəlaa isu í puukuyv tiina tə.

20 M̄púyó pɛle pa yela pa puluɲ na pá tən̄-ɪ kpaɣaa.

21 Ʈ tasa pote ke pəcə, Ʈlena í ná Sepetee pəyalv Saaki na ɪ neu Yohaani na pa caa Sepetee pa wɛ kpuluyv taa na pá taɣan̄ɔi pa puluɲ. Tənaɣa Yesu yaa-wɛ,

22 na pá yele pa caa na kpuluyv na pá tən̄-ɪ kpaɣaa.

23 Yesu cəwa Kalilee tɛtɔ təna na í seɣɛsi Yuta nyəma təkotilenaɔ taa, na í kpaali Isə Kawulaya Laapaali Kupaɲ. Na í waasəɣi yəlaa taa kətəntvnaa na acamaa təna.

24 M̄púyó yəlaa nu Yesu taɲ ke Silii tɛtɔ təna taa. Na pá kəna-ɪ yəlaa təna mpa kətəməɲ na wɔsasi paɣale tən̄na konyəɲ tɔɔ tə. Aləɔhilaa na timle nyəma na kətəɲ kutvuluyv nyəma, na í waasi-wɛ.

25 Samaa səsə tən̄ɣa-ɪ ké. Pa luna Kalilee na Acalɛ Naanwa tɛtɔ, na Yosalem na Yuta na acalɛ nna a wɛ Yaatanɪ waali tə.

5

Yesu waasv ke puvv tōō (titite 5 na 6 na 7)

¹ Yesu nawa samaa, ulena í kpa puvv tōō na í caḡa. Tənaḡa í ifalaa kṛətəna-í.

² Mṛpúḡú í svv-wēḡe seḡesvḡv sí:

Lelenḡ nulaa təm

(Luku 6:20-23)

³ Mṛa pa feina kalampaanu tō pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, mṛe pa tənna isəttaa Kawulaya.

⁴ Mṛa pa we laḡwakəlle taa tō pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, Isō ká heesi pa laḡa.

⁵ Mṛa pa wena yulṡtv tō pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, mṛe paa tḡḡna tetv təna,

isv Isō ka heeluyv-wē tō.

⁶ Mṛa pa nyuləḡi səsəm sí

pá təḡ isv Isō caa tō pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, Isō ká səna-wēḡe teu na pá tō mṛv.

⁷ Mṛa pa wena lelāa pətətəle tō

pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, Isō ká nyəni mṛe pa pətətəle.

⁸ Mṛa pa lotu taa hvwēe tewa tō pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, paa na Isō.

⁹ Mṛa pa tḡḡnəḡi yovv ke lelāa hekv tō

pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, Isō ká yaa-wēḡe í piya.

¹⁰ Mṛa pa laki Isō kvcacaam na pá naasəḡi-wēḡe

pə tōō tō pa nu lelenḡ kē.

Mṛi tō, mṛe pa tənna isəttaa Kawulaya.

¹¹ Paa yəlaa ka tvvki-me, yaa pa naasəḡi-me, yaa paa looli isayatu na pá suu-me, sí í kē ma ifalaa tō pə tōō. Í nu lelenḡ kē.

¹² Waatu uní mə laḡa í hee səsəm, í nu lelenḡ kē. Pə taya pulv tōō, mə kasəḡaya ká tōō səsəm ke isəttaa kē. Mṛv uní pə maḡamaya ke paa naasa Isō kvḡḡḡtv tṡləsəlaa kvṛəma.

Antulinya təm na í kəkə kvṛaḡka təm

(Maləki 9:50; Luku 14:34-35)

¹³ Mēḡe antulinya təm. Ama ye təm mṛi pə ləḡ kəma na í sí, pepeḡe paa la na pəcó pə tasa ləḡ lapv? Pə kaa waasv pulv tōō ye pə taya ləv na yəlaa fei nōḡhe.

¹⁴ Mēḡe antulinya kəkə. Icate nte pa ḡmawa puvv tōō tō tə fei ḡmesvḡv.

¹⁵ Paa mvsəḡi fətəla na pá pamv-í tōkv tēe. Ama pa pusiḡi-í timpv taa í wēe pṛi naa yəlaa tənaya təḡaya taa tḡḡ.

¹⁶ Mṛv inəḡi mə kəkə ká naakv teu ke yəlaa na pəcó pá ná mə təma kvṛana, na pá sá mə Caa wei í wē isəttaa tō.

Isō kvəsəstv fei kvḡv

¹⁷ Í taa hvv sí ma kəma sí ma kvḡi Moisi kvəsəstv na Isō kvḡḡḡtv tṡləsəlaa takəlasv. Ma ta kōō kvḡv. Ama ma kəma pə tampana hvṡvḡv kē.

¹⁸ Tampana ke ma heeliḡi-me yovv maa cesəḡi, ye isətta na ate pə wēe, kvəsəstv taa pəle kvṡvmtəle titiliya yaa tə suka wē ḡṛpúḡú pə kaa saalv. Haləna pə təna pə kōō na pə yovv na pəcó.

19 Pə təw kə wei í ta təkí kusəsutv taa səkpətu na í seɣesi ləlaa sɪ pələ pá taa təkí-ti tə, paa yaa-ı isətaa kawulaya taa səkpəlu. Ama ye wei í təkə tə təna na í heeliyi ləlaa sɪ pá la mpv, pʊntv nté səsə ke isətaa Kawulaya taa.

20 Ma heeliyi-me sɪ ye í ta təɣ isəna Iso caa tə na pə kəli isı Iso Təm seɣesəlaa na Falisanaa pa təɣv tə, í kaa svv isətaa Kawulaya taa.

Páána mɔv təm

21 İ nuwa nti pa heela mə ləɣtaa nyəma tə sɪ: N kaa kv yvlv. Ye wei í kowa, paa pona-ı hvle.

22 Ama ma, ma heeliyi-me sɪ, wei í təkə ı təɣəntəle na ı taa, paa pona-ı hvle. Na ye wei í tvvwa ı təɣəntəle sɪ: Kəmɛlɛɣ, paa pona-ı Kotuyv səsəvv taa. Na ye wei í təma ı təɣəntəle sɪ: Pə lakı-ɣ kə. İ nəɣəsəna kəkə ɣka ka wə tənəsəle səsəle taa tə ka taa svv.

23 Ye n pona nyá kvhaham ke kətaya təlate, na ń təsı sɪ nyá təɣəntəle wəna-ɣ natəli,

24 sv nyá kvhaham ke təkətəle tənɛ, na ń polo na nyá na nyá təɣəntəle í tayanı-ti. Uəna ń məli na ń ha nyá kvhaham mpi.

25 Ye n wakəla nəɣəlv na í yaa-ɣ nənəɣə, la kookalı na nyá na-ı í tayanı mə təm ke mpaav taa na í ta tata hvvlv kɣɣ. Pə taa kəw na hvvlv náa tv-ɣ tɔɣtvnaa nɣɣ taa na pələ pá təkı-ɣ.

26 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəɣı, n ka təm pə təna mpi pa pəla-ɣ təɣə fəlvɣv paasi n ka lıv təna.

Wasanjalətv təm

27 İ nuwa isəna pa yəɣətəa sɪ: N kaa la wasanjalətv tə.

28 Ama má heeliyi-meɣe tampana sɪ, ye wei í nyəna ləlv alv na í nyvıı-ı, ı təma wasanjalətv lapv ke ı nyamle taa kə.

29 Ye nyá ntəɣəɣ isəle ká hu-ɣ, ləsı-te na ń lə-təɣe poolvɣ. Sana ń laɣ nyá tənɣv təw kə pvlv kvləməm na mpi paa pəti nyá tənɣv tənaya tənəsəle səsəle taa tə.

30 Ye nyá nɣ ntəɣəɣ ká hu-ɣ, setı-ı na ń lə poolvɣ. Sana ń laɣ nyá tənɣv təw kə pvlv kvləməm na mpi paa pəti nyá tənɣv tənaya tənəsəle səsəle taa tə.

Alv na apalv pa yav təm

(Matiyee 19:9; Maləki 10:11-12; Luku 16:18)

31 Pa tv yəɣətə mpv tətə sɪ: Ye yvlv təɣənəɣı ı alv, í ɣmaa-ı kisuyv takəlaya.

32 Ama má kpaaləɣı-me sɪ, ye yvlv təɣəna ı alv na pə ta kə wasanjalətv təw, ı pona alv məɣı wasanjalətv taa kə. Ye isı ilé ı tasa saav. Na ye pa kisa alv na nəɣəlv náa təɣ na í kpaɣa-ı, pʊntv lapə wasanjalətv kə.

Tuunav təm

33 İ nu isəna pa yəɣətə ta caanaa caanaa tə sɪ: ń tuuwa sɪ n ká la mpi, n kaa yelevı. Ama n ka la pə təna mpi n yəɣətəna tuunav ke Tacaav isəntəa təɣə.

34 Ama má heeliyi-me sɪ, ı taa tv tuuna pvlvɣv paa pəcə. Paa isətaa. Pə taya pvlv, Iso kumte nté.

35 Paa atə. Pə taya pvlv, ı nəhəe təsule nté. Paa Yosalem, pə taya pvlv, Wulav səsə ıcatə kə.

36 Taa tv tuuna nyá nyvɣv tətə. Mpi tə, n kaa pəsı na ń la na nyá nyvɣv taa nyəlaya kvləmaya hvlvıı yaa ká pili.

37 Ye n ká tısi sɪ nn, n tısi nn. Ye aav kə, n tısi sɪ aav. Nti yvlv səsəɣı tə təw tə tə lukəna Uləɣv kɣɣ kə.

Λεετυν τὸμ

(Luku 6:29-30)

³⁸ I nuwa isəna paa yəɣotaa si: Ye wei í yəka lelb isəle, paa yəki í nyənte, na wei í hola lelb kete, paa holi í nyənte tə.

³⁹ Ama ma heeliyi-me si, í taa felí isayatu ke isayatu. Ye nəɣəlb mapa nyá ntəɣəŋ ləkpaɣasaya, keesi-í leŋka.

⁴⁰ Ye nəɣəlb pona-ŋ təm huɣu si í leekəɣi nyá caɣa, teesi-í nyá kpaí ke celuyu.

⁴¹ Ye toŋ tɔ sukə-ŋ səɣəla na təlasí si í tə isu kilomεεtəli kulum, ile n tə kilomεεtəlonaa naale.

⁴² Ha wei í sələməyi-ŋ tə. Taa pə wei í caa í kənti-í tə.

Kolontu səluyv təm

(Luku 6:27-28,32-36)

⁴³ I nuwa isəna paa yəɣotaa si: N ká səlɔ nyá taapalv na nyá taa kpana nyá kolontu tə.

⁴⁴ Ama ma heeliyi-me si í səlɔ mə kolontunaa na í sələmí Isə ké mpa pa tuyi-mεye kunyən tə pa tə.

⁴⁵ Ile í kpaɣa mə Caa wei í we isəttaa tə í weetu nté. Pə taɣa pulv, ílé í lakəna na ilim luki asayaa na kəpama pa təna pa tə, na í krentəyi mpa pa keesaa na mpa pa ta keesi tə na í haaki tɔ.

⁴⁶ Ye í səlɔ mpa pa səlɔ-me tə pa tike, pepeyele mə teewa ile? Lampuu mɔlaa maɣamaya u laki mpu?

⁴⁷ Ye í seeki mə taapalaa tike, ile í tee lelɔ ke we? Ma ta nyi isənaa maɣamaya u laki mpu?

⁴⁸ Í té təkpaata ile, isu mə isəttaa Caa teu təkpaata tə.

6

Nyá tɔ hvluyv si pa na-ŋ təm

¹ Í la laakali, í taa laki yəlaa isəntaa ké mə Isəsεεle kulapɔtɔ si pá na na pá sa-me. Ye í laki mpu si yəlaa í na, mə Caa wei í we isəttaa tə í kaa tasa-mεye haɣ.

² Pə tə ké waatu wei n haaki liyitee ke kunyəntunaa tə n kaa kpaali si yəlaa í kena-ŋ. Pə maɣamaya ke cesəlaa laki Yuta nyəma təkotilena a taa na haɣe tə si pá sa-we. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi. Pa kasəyaya ke pa hikiyi mpuɣ kpaɣaa.

³ Ama nyá, ye n haaki kunyəntunaa ke liyitee, taa yele na nyá taapalv wei í we nyá kəŋkəŋ taa maɣamaya tə í ná.

⁴ Saa iní nyá kucəɣ kaa weε mpi yəlaa təna nawa tə, na nyá Caa wei í naaki mukaya tee tə í ká felí-ŋ.

Isə sələmuyv hvluyv

(Luku 11:2-4)

⁵ Waatu wei í sələməyi Isə tə, í taa la isu cesəlaa mpa pa səlɔ isə səŋuyv ke Yuta nyəma təkotilena a taa na haɣe nəɣsi na pá sələməyi si yəlaa təna í na-we tə. Ma heeliyi-mεye tampana si pa kasəyaya ke pa hikiyi mpuɣ kpaɣaa.

⁶ Ama nyá, ye n caa Isə sələmuyv, suv nyá nan taa na í təkí nyá tə, na í sələmí nyá Caa wei í we tənaya ŋmelav tə. Na nyá Caa wei iní í naaki mpi n laki ŋmelav tə í ká ha-ŋ nyá kasəyaya.

⁷ Ye í sələməyi, í taa lələsəyi təm paɣale ke yem isu ma ta nyi isənaa lakuyv tə. Pa huɣ si pa təm taɣaləŋ tə ké paa hiki.

⁸ Í taa keena-we. Pə taɣa pulv tə, mə Caa tɔma nyəm ke mpi pə təm caala-me tə na pəcə í sələməyi.

⁹ Isəna í ká sələmi təγəle si:
Ta Caa wei nyá n we isətəa tə,
nyá hətə í wee katə.

¹⁰ Təγə nyá Kawuləya.
Yele na nyá luyu nyəntu la
atə cəne isu tə lapu isətəa tə.

¹¹ Haa-tuyə saŋə təγənaγə.

¹² Hólí-tuyə suulu ke timpí tə pəntəna-ŋ tə.
Isu ta hólíγí mpa pa pəntəγəna-tu təγə suulu tə.

¹³ Taa yele na té suu mayəsuγə isəγəv taa.

Ama ləsi-tuyə Isəγəv niŋ taa.

[Mpi tə, nyəγəle kawuləya təγəlv,
na pəsəlv na teeli tu ke tam təə. Ami.]

¹⁴ M'púγə pə wee, ye mə təγəntələnaa wakələna-me na í hólí-weγe suulu,
mə Caa wei i we isətəa tə i ká hólí-meγe suulu tətə.

¹⁵ Ama ye u huləγi mə təγəntələnaa ke suulu ke timpí timpí pa
wakələγəna-me tə, mə Caa kaa hólí-meγe suulu tətə.

Nəhəkvə kəpəntə təm

¹⁶ Ye í həkə nəəsi, í taa wakəli mə isəntəa isu cəsəlaa lakuyə tə. Pa səŋəγi pa
isəntəa si yəlaa təna í ná si pa həkə nəəsi. Tampana ke ma heeliγi-me ma
cəsəγi. Pa kasəγəka ke pa hikiγi m'púγə k'pəkraa.

¹⁷ Ama nyá, ye n həkə nəγə, saŋə nyá isə təcəicəi, na í seγəli nyá nyəəsi.

¹⁸ Yəlaa í taa nyi si n həkə nəγə. Ama nyá Caa wei i we ŋməlav tə i tike i ka
nyəna. Nyá Caa wei i naa mpi n lakú ŋməlav tə i ká ha-ŋ nyá kasəγəγə.

K'pəŋtv ləmayəsəe we timpí tə tənəγə i akaluyə wee

(Luku 12:33-34)

¹⁹ Í taa kaaku mə wənav ke atə cəne timpí pukası na kəkətəγə wakələγi na
ŋmυlaa ká wakəli nənəəsi na pá ŋmυli tə.

²⁰ Ama í kaaku mə wənav ke isətəa timpí pukası na kəkətəγə fəi si pé wakəli
pυlv, na ŋmυlaa kaa təli na pá ŋmυli tə.

²¹ Pə təγə pυlv təə, k'pəŋtv ləmayəsəe í we timpí, tənəγə i akaluyə wee.

Tənuγv kənananam təm

(Luku 11:34-36)

²² Yυlv tənuγv pilimile fətəla kele isə. Ye nyá isə í naaki teu, pə waasəγi
nyá tənuγv tənəγə.

²³ Ama ye nyá isə í yυlvmaa, nyá tənuγv pilimile təna we sək'pətuγv tē ké.
Ye isəna n naaki mpu tə pə pəsa sək'pətuγv ulə, pυwe, nyá sək'pətuγv təm fəi
yəγətuγv tətəγəle.

Isə na liyitee pə təm

(Luku 16:13)

²⁴ Yυlv kolum kaa pəsi na í k'p'i yəlaa naale na í lakú pa təma. Ye i k'pəpa
mpu, i ləmayəsəe kəŋ a wee ləlv təə na í yele ləlv. Yaa ntanyi, i paasəna ləlv
na í kisi ləlv. Mə i kaa pəsi na í k'p'i Isə na liyitee na í təŋ mpu.

Naani tuyə ke Isə

(Luku 12:22-31)

²⁵ Í tá ná mpi pə təə ma heela-me si í taa nəγəsəγi mə təγənaγə na mə
kənyənyəəm mpi pə wee si í ká təkú na í nyəəkú na í hiki weesiŋ na mə

təŋəŋ təw kətəkəm tə. Pə taya pulw təw, í ta na taa sɪ weesuɣu kəla təɣənaya na yulətənuɣu kəla wontu kəsusuutu.

²⁶ ɪ nyəŋna sumasi na í na. Su haləyi, pəyele su kəŋ. Su nyəkəyi təɣənaya kə kpeŋ taa. Paa na mpw mə Caa wei ɪ we isətəa tə ɪni ɪ caləyənə-sɪ. Na mə tá kəli sumasi kə təm napələ?

²⁷ Paa mə taa yulw ká kɔ ɪ təyi isəna pɔntw pəsəyi na í tuusi ɪ təyi wələ kɔlɔmtələ maɣamaya?

²⁸ Na pepe təw kέ í nəɣəsəyi mə təw kətəkəm? ɪ nyəŋna tawa nyutu tukɔyɔ hətɔ nti tə na í ná. Nyutu nti tu lakɪ təmle təli. Pəcó tu lɔkɪ pəwəŋ.

²⁹ Paa na mpw ma heeliyi-me sɪ wulaw Salwəŋ na ɪ tɔŋ tənə ɪ ta suu wontu na í tala paa tə taa kɔlɔmɔyɔ kə kacəka.

³⁰ Ye Isə lakɪ kacəka kə tawa taa nyutu nti tə we saŋa na cele isəntə pa tika-tɪ tə, ɪ kaa la-meyə kacəka na pə kəli mpw? ɪ polo í tɛɛ, ɪ tɛŋ Isə na mə taa təcaɣacaya tə se.

³¹ ɪlɛ í taa pəkəli mə tɪ sɪ: Tu təyɔ-we? Yaa, tu nyɔw-we? Yaa, tu takɪ-we?

³² Ma ta nyɪ isənəa pəkəyənə təleyə tam. Mə Caa wei ɪ we isətəa tə ɪ nyəmə mpi í nyuləyi tə.

³³ ɪ sə nyɔyɔ na Isə Kawulaya na təntɛ nte Isə caa təw tə pəkɔyɔ, na Isə ká ha-me tətəyɔ pə tənə mpi pə kaasaa tə.

³⁴ ɪlɛ í taa nəɣəsəyi cele nyəntw. Cele nyəntw təleyə cele kέ. Nti tə maɣana-ŋ saŋa tə, paasənə təle tə tike.

7

Təma footuyɔ təm

(Luku 6:37-38,41-42)

¹ ɪ taa footɪ lɛlaa, pə taa kəw na Isə huɔna-me.

² Pə taya pulw təw, isəna í footiyɪ mə təɣəntələnaa təyɔ Isə ká huɔna-me. Na isəna í maɣasəyi mə təɣəntələnaa təyɔ Isə ká maɣasɪ-me.

³ Isənaya pə lapa na ń naaki nyuliim wei ɪ we nyá təɣəntələ isəpələ taa tə, na ń kaa na kɔrátúyɔ ŋku kɔ we nyá nyəntɛ taa tə?

⁴ Na isənaya nyá pəsəyi na ń tə nyá təɣəntələ sɪ: Səŋ təkpi na má ləsɪ nyá isələ taa nyuliim, na pəyele kɔrátúyɔ kaɣa nyá nyəntɛ taa?

⁵ Cəsulw nyá, ləsɪ kɔrátúyɔ ŋku kɔ we nyá maɣamaya nyá isəpələ taa tə, ɪlɛna pəcó ń ná teu təceɪceɪ na ń ləsɪ nyá təɣəntələ isələ taa nyuliim ɪni.

⁶ ɪ taa kɔɣa mpi pə kέ Isə nyəm tə na í pɛtɪ hasɪ, sí taa kəw na sí kɔli mə təw na sí cəli-me. ɪ taa pɛtɪ mpi pə tewa təyɔ afanaa kiŋ, paa feli.

Pəwəŋ na pəkəyɔ na nəŋəɣə mɔpw təm

(Luku 11:9-13)

⁷ ɪ sələməyi, paa ha-meyə. ɪ pəkəyi, í hikiyɪ kέ. ɪ makɪ, pa tɔləyi-meyə.

⁸ Sələmlw kə pa haaki. Pəkəlw hikiyina. Matw kə pa tɔləyi.

⁹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-ɪ kakalaya na í kɔɣa pələ na í cele-kə?

¹⁰ Yaa wulee mə taa awe pəyaya sələma-ɪ tinte na pɔntw cele-kəyɛ cimte ye?

¹¹ Ye asayaa me mu pəsə mə piya kə kɔpantw lapw, mə Caa wei ɪ we isətəa tə ɪ kaa la kɔpantw kə mpa pa sələməyi-ɪ tə?

¹² Isəna mə caaki sɪ lɛlaa í la-me tə, mu la-weyɛ mpw tətə. Ye í lapa mpw, í təŋa kəsəsutw tənə na Isə kuyəɣətutw tələsələa təm tənə nté.

Nəŋəɣə kɔkpulaya təm

(Luku 13:24)

13 Ɔ sɔna nɔnɔɔ ɲka ka we tɔfɔku tɔ. Asaala tete nɔnɔɔ walaa kɛ, na pɛ mpaav ke paɣale tɛɲɛɣi.

14 Ama nɔnɔɔ ɲka ka we tɔfɔku tɔ ka we wahala kɛ, pɔcɔ weesuɣu nyɛɲka ntɛ. Yɛlaa pɛcɔ tike tɛɲɛɣɛna pɛ mpaav.

Tuɣu nyɛm na ku pɛle kiɲ

(Luku 6:43-44)

15 Ɔ la laakali na Ɔsɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa pɔpɔtɔnaa. Pa kɔɲ mɛ kiɲ na pɛ cɛsɛɣi ɪsu pa kɛ heeɲ, sɛsɛ ɪle sunsɔmɛɲ kpitikpitinaa ntɛ.

16 Pa kulapɔtɔnaa kiɲ ke ɪ kɛ nyɛna-we. Yɔlu kaa kooli tuɣu ɲku pa yaa sɪ lɛsɛɲ tɔ ku pee ke sɔsɔv tɔɔ se. Pɔcɔ paa kooliɣi tuɣu ɲku pa yaa sɪ fiki tɔ ku pee ke kɔlɔɲ tɔɔ.

17 Tuɣu kupaɲku lulɛɣi pee kupaɲa kɛ, na tuɣu ɪsayaɲ nɛɛ lɔlɪ pee asayɛɛ.

18 Tuɣu kupaɲku ɪ lulɛɣi kpai pɛle se. Pɔcɔ kpai tuɣu naa lulɛɣi pɛle kupaɲtɛ tɔtɔ.

19 Tuɣu ɲku ku lulɛɣi pee kupaɲa tɔ, pa sɛtɛɣi-kuɣu na pɛ tɔ kɔkɔ.

20 Pɛ tɔɔ kɛ ɪ kɛ nyɪ Ɔsɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa kucɛsaa mpe na pa kulapɔtɔnaa kiɲ.

Yesu nyɛm ke mpa pa nyɛma-ɪ tɔ

(Luku 13:25-27)

21 Pɛ taya pa tɛna mpa pa yaa-m Tacaɔ Tacaɔ tɔ pa tɛna paa sɔna ɪsɔtaa Kawulaya taa. Ama mpa pa laki ma Caa wei ɪ we ɪsɔtaa tɔ ɪ luɣu nyɛntɔ tɔ pa tike paa sɔna.

22 Kuyaku ɲku ku wule paɣale kɛ tɔ-m sɪ: Tacaɔ Tacaɔ, nyɛ tɔɲ taa kɛ tɔ kpaalɛna Ɔsɔ kuheelitu. Nyɛ tɔɲ taa kɛ tɔ tɔɣɔnna alɔɣaa. Na nyɛ tɔɲ ke tɔ lapɛna piti tɛma paɣale.

23 Tɛnaya maa cɔ-we tɔfoo sɪ: Ma ta nyɪ-mɛɣe paa pɛcɔ. Ɔ tɛɛ ɪ fɛɛ-m, ɪsayaɲataa mɛ.

Layaɲu na kɔmɛɛɲ pa kutuluɲ ɲmav

(Luku 6:47-49)

24 Wei ɪ nukɪ tɔm nti ma yɔɣɔta ɪsɛntɔ na ɪ tɔkɛɣi-tɪ tɔ, pɔntɔ nɔɣɛsɛna layatɔ wei ɪ ɲma ɪ kutuluɣu ke pɔtolaya taa tɔ.

25 Mɔpɔɣɔ tɛv nuna heelim sɔsɔm na pɛ casɛɣi kutuluɣu ɲku, na pusi su na sɪ lu. Kutuluɣu ta hoti. Mpi tɔ, pa su ku kite ke pɔtolaya taa kɛ.

26 Ama wei ɪ nukɪ tɔm nti ma yɔɣɔta ɪsɛntɔ na ɪ tɔkɛɣi-tɪ tɔ, pɔntɔ nɔɣɛsɛna ɪsu kɔmɛɛɲ ɲku ku ɲma kutuluɣu ke kanyɛɲa taa tɔɣɔ.

27 Mɔpɔɣɔ tɛv nuna heelim sɔsɔm na pɛ casɛɣi kutuluɣu, na pusi su na sɪ lu. Tɛnaya kutuluɣu hotaa na pɛ tɛna pɛ pɛsi ncaale tɛkpataa.

Yesu tɔɲ tɔm

28 Yesu tɛma sɛɣɛsuɣu, ɪɛna pɛ cɛ samaa laɲa ke teu.

29 Mpi tɔ, ɪ sɛɣɛsaya-weɣe na tɔɲ ɪ ta nyɛ. Ɔ fɛi ɪsu pa Ɔsɔ Tɔm sɛɣɛsɛlaa lɛlaa.

8

Yesu waasuɣu ke asilima kutɔɲ tu

(Malɛki 1:40-45; Luku 5:12-16)

1 Yesu luna puɣu tɔɔ na ɪ tiɪ, ɪɛna samaa sɔsɔ tɔ ɪ waali.

2 Tɛnaya tɔnɔɣu tɔɔ asilima kutɔɲ tu nɔɣɔlu ɪ kpɛtɛna-ɪ na ɪ sopi ɪ tɛɛ na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Tacaɔ, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

³ Μπρόγυ Yesu kusa nin na í tokina asilima kutəŋ tu iní na í cə-i si: Teu ma tisaa, alaafəya í la.

Təne inəyi pə waa apalv inəyi kprakpaa.

⁴ Iləna Yesu kpaali-i teu si: Taa heeli nəγəlv. Ama tēe kprakpaa na kətəlv na-ŋ. Iləna n̄ yiγisi isu Moisi ka keesəyv tə na pá ná si pə waa-ŋ.

Yesu waasəyv ke Lom yoolaa nyəyv tu yom

(Luku 7:1-10; Yohaani 4:43-54)

⁵ Yesu svkaya Kapənahum, iləna Lom yoolaa nyəyv tu nəγəlv kpətəna-i na í wiina-i

⁶ si: Taca, ma yom nəγəlv hənta təyaya. Kutəŋ kətəlvəyv təkəna-i na í saləməyi teu.

⁷ Yesu cə-i si: Maa polo na má waasi-i.

⁸ Tənaγa yoolaa nyəyv tu iní i pəsənaa si: Taca, ma ta tala si n̄ svv ma təyaya. Ama yəγəti kvyəγətv ke təm kəlvəm na ma yom hiki alaafəya.

⁹ Má isəntə ma see ma səsaa ké. Pécó ma wəna ma səkpema na pəle pá laki ma luγu nyəntv. Má heela pa taa wei si í polo cəne, ilé i puki ké. Má heela wei si í kə, ilé i kə tətə. Pécó ye ma heela ma yom si í la pəne, i laki ké.

¹⁰ Yesu nu təm təne, iləna í pəsəna mpa pa təŋaya-i tə pa tə na í tə si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi. Ma ta nata yəlv ke Isəyehi nyóma taa na í təma i taa na Isə ké isəntə.

¹¹ Ma heeliyi-me tətə si, pəγale ká luna ilim təlvle na ilim tətəle, na pá na Apələham na Isaaka na Yakərv paa cəγa təγəv ke isətaa Kawulaya taa.

¹² Ama mpa paa ké Kawulaya nyóma tə paa lə-wəγe awalí ké səkpətyv taa, timpí paa casəyi kapusi na pá nyasəyi pa təyi kela tə.

¹³ Μπρόγυ Yesu heela yoolaa nyəyv tu si: Kpe, isəna mpi n̄ təma nyá taa na Isə tə pu la m̄póγy teitei.

Waatu iní i maγamaya ke pə waa yoolaa nyəyv tu yom.

Yesu waasəyv ke kətəntənaa pəγale

(Maləki 1:29-34; Luku 4:38-41)

¹⁴ Μπρόγυ Yesu pola Piyee təyaya, na í maγana watv wəna Piyee yəsə na í həntaa.

¹⁵ Μπρόγυ Yesu tokina kətəntv nin na i watv ya kprakpaa. Iləna í kəlv na í caləsi-wə.

¹⁶ Taanaγa taanaa iləna pá kəna Yesu ke aləγəhilaa pəγale. Na í yəγəti kvyəγətv na aləγaa se, na í waa kətəntənaa təna tətə.

¹⁷ Ilapa mpv si pə la nti Isə kvyəγətv tv teləsvlv Isayii ka yəγətaa tə si: I ləsa tá icantv na í lə, na í mv ta kətəməŋ.

Yesu təŋəyv nyullaa

(Luku 9:57-62)

¹⁸ Yesu ná samaa kotina-i, iləna í tə-wə si pá tēsi tēŋku na waali.

¹⁹ Μπρόγυ Isə Təm səγəsəlv nəγəlv i kpətəna Yesu na í tə si: Taca, maa təŋəyi-ŋ nyá təpote təna taa.

²⁰ Yesu cə Isə Təm səγəsəlv iní si: Səəŋ wəna i lonə na sumasi wəna si tana. Ama Yəlv Pəyaya má, ma feina nyəyv tətəle maγamaya.

²¹ Tənaγa Yesu ifalaa taa nəγəlv ná təma-i si: Taca, yele na má polo na má pi ma caa na pécó.

²² Iləna Yesu cə-i si: Təŋi-m na n̄ yelev na sətəa pi pa sətəa.

Yesu hēesəyv ke kacuculaya

(Maləki 4:35-41; Luku 8:22-25)

23 Μπόγύ Yesu na ι ifalaa pa sɔv kpuɔvɔv taa.

24 Tɛnaɣa heelim sɔsɔm kula tenku tɔɔ na lɔm hola waasɔyi kpuɔvɔv. Ama pɛ pamna Yesu tooki.

25 Μπόγύ ι ifalaa polaa na pά feesi-ι na pά tɔm-ι si: Tacaα, ya-tv, tɔ lepaya.

26 Uena Yesu cɔ ι ifalaa si: Pepe tɔɔ kέ sɔyɔntv kraa-me? I tά te Iσɔ na mɔ taa na pɛ tɔɔ suwe? Μπόγύ ι kulaa na ι kaləna heelim na lɔm, na pɛ tɛna pɛ hεε tɔli.

27 Uena piti kra pa tɛna na pά pɔsɔyi si: Aweye ine inι na pά kpeɣna heelim na tenku lɔm na pά nukəna-ι?

Alɔyɔhilaa naale na afanaa pa tɔm

(Malaki 5:1-20; Luku 8:26-39)

28 Yesu tesa tenku kotenɣ lɛɣkɔ tɔɔ kέ Katalee nyɔma tetv taa. Uena apalaa naale luna pɔlaanɣ taa na pά sɛɣɣi-ι. Apalaa mpe paa hii alɔyaa kέ, na pa nyanɣ we sɔyɔntv. Yɔlaa cɔlaya pa mpaav ηkuvɔv.

29 Tɛnaɣa pa sɔv kiisuyv si: Iσɔ Pɔyalv, ta na-η suwe? N kɔma si n tuyi-tuyv wahala na pɛ waatv mayamaya ta tata?

30 Pɛ pamna afanaa kaləkv sɔsɔv nakvli ku we pɛ cɔlv tɛna na kv tuliyi.

31 Μπόγύ alɔyaa wiina Yesu si: Ye n kά tɔyɔnι-tv, yele na tɔ sɔv afanaa kaləkv kvne kv taa.

32 Yesu cɔ-we si: I polo. Uena pά se apalaa naale inι ι waali na pά tɛna afanaa taa. Uena afanaa tv casəle ke yem ke kpakpaa, na pά tii kalakala na pά tv lɔm na pά si.

33 Μπόγύ afanaa tiikilaa nά loma kpakpaa na pά polo icate taa, na pά keesi pɛ tɛna mpi pɛ lapa tɔ, na isəna alɔyaa mpe pa tɔm lapa tɔ.

34 Tɛnaɣa icate nyɔma tɛna luwa si pa sɛɣɣi Yesu. Pa na-ι, uena pά tɛeki-ι si ι lu pa tetv taa.

9

Yesu waasvɔv ke kotɔɣ kvɔvɔlvɔv tv

(Malaki 2:1-12; Luku 5:17-26)

1 Yesu sɔv kpuɔvɔv na ι tɛsi tenku na ι polo ι mayamaya ι icate taa.

2 Μπόγύ pa kana-ι kotɔɣ kvɔvɔlvɔv tv na ι hanta ι kpatəle tɔɔ. Yesu nawa apalaa mpe pa naani, uena ι heeli kvɔtəntv si: Ma pɔyalv, tɔki nyά ti, nyά isayatu husaa.

3 Tɛnaɣa Iσɔ Tɔm seɣesəlaa napəli pa hvv pa taa si: Apalv ine ι kpakəyi ι ti na ι keesəyəna Iσɔ.

4 Yesu nyəmá nti pa hvvki tɔ, uena ι pɔsɔ-ve si: Pepe tɔɔ kέ ι hvvki hvwee asayεε ke mpv?

5 Na nti tɔ yɔyɔtvɔv kəla təlev: Nyά isayatu husaa, yaa Kvli na nι tɔ?

6 Tɔv, maa hólí-me si Yvɔv Pɔyaya má, ma pəsəyi na má hvsi isayatu ke atε cəne.

Tɛnaɣa Yesu tɔma kvɔtəntv si: Kvli na nι kraɣa nyά kpatəle na nι kpe.

7 Μπόγύ apalv inι ι kolaa na ι kpe.

8 Samaa nά mpv, uena sɔyɔntv kra-we. Na pά san Iσɔ kέ mpi pɛ tɔɔ ι ha yəlaa ke pəsuvɔv ηkv kv taka ke mpv tɔ.

Yesu yaav ke Matiye

(Malaki 2:13-17; Luku 5:27-32)

9 Yesu lu tɛna na ι tɛeki, uena ι na apalv wei pa yaa si Matiye tɔ, na ι caya lampuu tɔmυle. Uena ι yaa-ι si: Kvli na nι tɛɣi-m.

Tənaɣa Matiyee kɔlaa na í hu Yesu waali.

¹⁰ Yesu na í ifalaa na lampuu mɔlaa na asayaa paɣale pa kɔenta Matiyee te na pá tɔki.

¹¹ Falisanaa na mpɔ, ɔlena pá pɔɔsi í ifalaa si: Pepe tɔɔ ké mə caa na lampuu mɔlaa na yɔlaa asayaa pa kɔentəyi na pá tɔki?

¹² Yesu nu pa kɔpɔɔsɔtu, ɔlena í cɔ si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləyana fetaa. Ama kɔtəntɔnaa ké.

¹³ Pa ŋmaawa si: Kɔpantɔ ke ma sɔɔlaa, pə taya kɔtasi. Í polo na í pɛeki ŋmaatɔ tɔm tənɛ tə hɔwɛɛ. Mpi tɔ, ma kɔmɔɣa si ma yaaki asayaa, pə taya kɔpama.

Yesu keesɔyɔ ke nɔhɔkɔtvɔ tɔm
(Maləki 2:18-22; Luku 5:33-39)

¹⁴ Mɔpɔyɔ Isɔ Lum Sɔlv Yohaani ifalaa kɔtəna Yesu na pá pɔɔsi-í si: Pepe tɔɔ ké ta na Falisanaa tə hɔkəyi nɔɔsi na nyá ifalaa u laki mpɔ?

¹⁵ ɔlena Yesu cɔ-wɛ si: Í ká pəsi na í la na akpayaɔlv taapalaa wɛɛ laɲwakəlle taa na í na-wɛ pá wɛɛ? Aa, pələ pə fɛi lapɔ ke paa pɛɔ. Pɔ kɔɔ na pá keesi kɔyaku nakuli, ɔlena pá ləsi-í pa hekɔ. Pələyɛ paa hɔkɔ nɔɔsi.

¹⁶ Nəɣɔlv fɛi wei í ka tɔ í wontuyɔ kɔpənuyɔ na saaliya kɔfalaya tɔ, pə taya pɔlv tɔɔ, saaliya ŋke kaa hɔ-kɔ na pɔyɔyɔ kəli isu ku wɛɛ tɔ.

¹⁷ Pəcɔ nəɣɔlv kaa suu sɔlvɔm kɔfam ke sɔlvɔm hulunɲ kɔpəŋ taa, tɔfɔ hulunɲ ká ya na sɔlvɔm ti na hulunɲ náa wakəli yem. Ama hulunɲ kɔfan taa ké pa suuki sɔlvɔm kɔfam, ɔlena pə təna pə caya teu.

Yailu pɛɛlv na alv tɔyɔllv pa tɔm
(Maləki 5:21-43; Luku 8:40-56)

¹⁸ Yesu təŋna-wɛyɛ tɔm tənɛyɛ heeluyɔ, ɔle Yuta nyəma sɔsɔ nəyɔlv í kɔmɔɣale, na í hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na í tɔ si: Ma pɛɛlv hɛɛ nɔɔnɔɔ, kɔɔ na í tənɔ nyá niŋ ke í tɔɔ, í ká hiki weesuyɔ.

¹⁹ Mɔpɔyɔ Yesu na í ifalaa pa kɔlaa na pá təyi-í.

²⁰ Mɔpɔyɔ alv nəyɔlv, wei hatoo pɔsi naanɔwa na naale taa í təŋna tɔyɔlvuyɔ na pá wɛ-í ton tɔ, í kɔtəna Yesu na í waali tɔɔ, na í tokina í capa ntompələ.

²¹ Mpi tɔ, alv inɔ í ka tvɔ í taa ké si: Ye ma pəsaa na má tokina paa Yesu capa maɣamɔɣa pɔ waa-m.

²² Tənaɣa Yesu pəsaa í waali na í na-í na í tɔm-í si: Taa nyá, n tɛma Isɔ na nyá taa tɔyɔ pə waasa-ŋ ma pu.

Tənaɣa pə waa-í kpakpaa ke tənɛ inɔ.

²³ Yesu tala Isɔ təsɛɛɛ sɔsɔ inɔ í təyaya taa na í maɣana həsi hullaa na samaa kɔkɔtɛ.

²⁴ Mɔpɔyɔ í tɔma si: Í lu cənɛ, pɛɛliya ta si. Ama ka too kɔtɔo ké.

Mɔpɔyɔ pa wonɔa-í.

²⁵ Pa tɛma samaa ke ləsuyɔ, ɔlena Yesu sɔv nanɲ taa, na í tɔki pɛɛliya niŋ taa na ká kɔli.

²⁶ Mɔpɔyɔ pə tɔm yawa pa tetɔ təna taa.

Yesu waasɔyɔ ke yɔlvmaa naale

²⁷ Yesu lu təna na í tɛɛki na í tala tiili, ɔlena yɔlvmaa napələyi naale tvɔ í waali na pá kiisiyi si: Tafiti Pəyaya nyənɔ tá pətɔtɔlə.

²⁸ Yesu tala təyaya taa, ɔlena yɔlvmaa mpɛ pá kɔtəna-í. Tənaɣa í pɔɔsa-wɛ si: Í tɛma-m na mə taa si ma pəsəyi na má la mpɔ?

ɔlena pá cɔ-í si: Ɛɛ, Taca.

²⁹ Mɔpɔyɔ Yesu tokina pa isɛ na í tɔ si: Pə la isu í tɛma mə taa tɔ.

³⁰ ɪɛna pa ɪse kuli. M̄p̄r̄ȳḡ Yesu kpaala-we na tonj si: T̄ɔv, ɪ taa yeɛle na n̄ɔȳɔlv nu yoo.

³¹ Ama pa luwa na pá yasi Yesu t̄ɔm ke tetv t̄ɔna taa.

Yesu loou ke ɪl̄ɔȳɔv kamumuka

³² P̄ɛɛ pa lu m̄p̄r̄ȳḡ kpaakraa, ɪɛna pá k̄ɔna Yesu ke ɪl̄ɔȳɔhilu kamumuka.

³³ T̄ɔnaya ɪ t̄ɔȳɔna ɪl̄ɔȳɔv, na kamumuka s̄v̄v ȳɔȳɔt̄v̄v̄v̄v ke kpaakraa. Piti kpa samaa na pá t̄ɔj si: T̄ɔ ta keesita ɪs̄ɛnt̄ɔȳɔ ɪs̄ɛȳɛli tetv taa.

³⁴ Ama Falisanaa ná t̄ɔma si: Al̄ɔyaa wulav tonj ke ɪ t̄ɔȳɔn̄ɔȳɔna al̄ɔyaa lel̄ɔaa.

Samaa p̄ɔt̄ɔt̄ɔɛ kpa Yesu

³⁵ Yesu c̄ɔkaya acal̄ɛɛ na acalisi t̄ɔna na ɪ s̄ɛȳɛs̄ɛȳɛ Yuta nȳɔma t̄ɔkotil̄ɛnaa taa. Na ɪ lakɪ waasv̄v̄v ke ɪs̄ɔ Kawulaya Laapaali K̄v̄raɲ t̄ɔm. ɪ waakaya kut̄ɔm̄ɔj t̄ɔna na acamaa t̄ɔna.

³⁶ Yesu nȳɔnaya samaa na p̄ɔt̄ɔt̄ɔɛ kraa-ɪ. M̄p̄i t̄ɔ, ȳɔl̄ɔaa pan̄ɛ pa kawaya, pa f̄ɛina apal̄v̄t̄v. Pa n̄ɔȳɔs̄ɔna heej wei ɪ f̄ɛina tiikilu t̄ɔ.

³⁷ T̄ɔnaya ɪ heela ɪ ɪfalaa si: K̄v̄m̄tv̄v t̄ɔɔwa s̄ɔs̄ɔm. Ama k̄v̄nt̄aa f̄ɛi payal̄ɛ.

³⁸ ɪɛ ɪ wiina k̄v̄m̄tv̄v t̄v si ɪ s̄ɔs̄ɔi k̄v̄nt̄aa ke ɪ k̄v̄m̄tv̄v taa.

10

Yesu ɪfalaa h̄ɔla

(Mal̄ɔkɪ 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu yaa ɪ ɪfalaa naan̄v̄wa na naal̄ɛ ke ɪ kɪɲ, na ɪ ha-weȳɛ p̄ɔs̄v̄v̄v si pá t̄ɔȳɔni al̄ɔyaa na pá waa kut̄ɔm̄ɔj t̄ɔna na acamaa t̄ɔna.

² Tillaa m̄p̄ɛ pa naan̄v̄wa na naal̄ɛ h̄ɔla nt̄ɔ. Kanc̄aalaya nȳɔn̄ɔ n̄t̄ɛ Sim̄ɔj wei pa yaa si Piȳɛɛ t̄ɔ, na ɪ neu Ant̄ɔlu, na Sepetee p̄ɔyal̄v Saaki na ɪ neu Yohaani,

³ na Filip̄v na Paatelemii, na Tomaa na lampuu m̄v̄lv̄v Matiyee, na Al̄ɔf̄ɛ p̄ɔyal̄v Saaki na Tatee,

⁴ na Seloti tv̄v Sim̄ɔj, na Yutaas̄ɔ ɪs̄ɔkaleev̄v wei ɪ tv̄v Yesu ke ɪ kolontunaa niɲ taa t̄ɔ.

Yesu tillaa naan̄v̄wa na naal̄ɛ tiluyv̄v

(Mal̄ɔkɪ 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Yesu tila ȳɔl̄ɔaa naan̄v̄wa na naal̄ɛ ɪni na ɪ s̄ɛȳɛs̄ɔ-we si: ɪ taa polo tetv n̄t̄ɛ t̄ɔ ta ke Yuta nȳɔma nȳɔntv̄v t̄ɔ t̄ɔ taa, ɪ taa s̄v̄v Samalii acal̄ɛɛ taa.

⁶ Ama ɪ polo ɪs̄ɛȳɛli nȳɔma m̄p̄a pa lepa ɪsu heej t̄ɔ pa c̄ɔlv̄v.

⁷ ɪ k̄á lakɪ waasv̄v̄v na ɪ heeliyi m̄ɔ m̄p̄aav̄v taa si: ɪs̄ɔtaa Kawulaya w̄v̄sa k̄ɔnt̄ɛ.

⁸ ɪ waa kut̄ɔnt̄v̄naa, na ɪ feesi s̄ɛtaa, na ɪ waas̄ɔ asilima kut̄ɔj nȳɔma, na ɪ t̄ɔȳɔni al̄ɔyaa. M̄ɔ h̄ɪka faalaa k̄ɛ, ɪ ha t̄ɔt̄ɔȳɔ faalaa.

⁹ ɪ taa tv̄v m̄ɔ sipanaa taa k̄ɛ liȳitee, paa nna.

¹⁰ ɪ yeɛle m̄ɔ m̄p̄aav̄v huluv̄v. ɪ taa t̄ɔni tokonaa, ɪ taa l̄ɛɛ n̄taɲk̄pala, ɪ taa t̄ɔkɪ k̄p̄át̄ȳḡ. M̄p̄i t̄ɔ, t̄ɔm̄l̄ɛ latv̄v na ɪ cal̄ɔs̄v̄v̄v k̄ɛ.

¹¹ Ye ɪ s̄v̄v ɪcate yaa ɪcaliya nak̄ɔli ka taa, ɪ p̄ɛeki wei ɪ luyv̄v weɛ si ɪ k̄á mv̄-m̄ɛ t̄ɔ, na ɪ caya t̄ɔna hal̄ɔna m̄ɔ t̄ɛɛv̄v.

¹² Ye ɪ s̄v̄v t̄ɔȳɔȳɔ nak̄ɔli ka taa ɪɛ ɪ t̄ɔ si: ɪs̄ɔ ɪ ha-m̄ɛȳɛ alaaf̄ɔya.

¹³ Ye t̄ɔȳɔȳɔ ɲke ka nȳɔma ɪ mv̄-m̄ɛ, pu la-we ɪsu ɪ kooluyv̄v t̄ɔ. Ama ye pa kisa-m̄ɛ, m̄ɔ koolee ɪ m̄ɔli m̄ɔ t̄ɔɔ.

¹⁴ Ye pa kisa-m̄ɛȳɛ m̄v̄v̄v yaa m̄ɔ t̄ɔm̄ n̄v̄v ke t̄ɔȳɔȳɔ nak̄ɔli yaa ɪcate nat̄ɔli t̄ɔ taa, ɪ lu na ɪ k̄p̄iisi-weȳɛ m̄ɔ n̄ɔh̄ɛɛ m̄v̄s̄v̄v̄v na ɪ t̄ɛɛ.

¹⁵ Tamp̄ana ke ma heeliyi-m̄ɛ yoo maa c̄ɛs̄ɔȳɛ, S̄ɔt̄ɔm̄ na K̄ɔm̄ɔɔ tetv̄v kaa na wahala ke Hv̄v̄l̄ɛ wule na p̄ɔ k̄ɔli ɪcate ɲt̄ɛ.

Wahalanaa mpa paa kəə tə

(Maləki 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ ǀ nyəni, ma tiliyi-me isu heenj ke sɔnsɔməŋ heku. ǀ la layatu isu tomaa, na tərəmm isu alukukunaa.

¹⁷ ǀ la laakali, yəlaa ká yaa-meɣe puloonaa taa. Paa ma-meɣe akpatee ke Yuta nyəma təkotilenaa taa.

¹⁸ Paa yaa-meɣe nənəəsi ke tetv təkəlaa na awulaa səsaa pa kiŋnaa ke ma təə. ǀlena pə́c í hólí ma təm tampana ke pa na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa ɪsentaa.

¹⁹ Waatu wei paa pona-meɣe puloonaa taa ké mpv tə, í taa nəɣəsi nti í ká yəɣəti na ɪsəna í ká yəɣəti-ti tə. Pə waatu í talaa, pu tv mə luuŋ tee ké kprakpaa ke nti í ká yətəti tə.

²⁰ Mpi tə, pə taɣa mə kiŋ ke mə kvyəɣətətv ka luna. Ama mə Caa Feesuyu ká yəɣətəna na mə nəəsi.

²¹ Yəlaa ká kuli na pá hólí pa taalvnaa yaa pa newaa sɪ pá kv-wɛ. Cɛcɛnaa ká la pa piya ke mpv tətə. Piya səle su kuli sɪ nyəma təə sɪ pá kv-wɛ.

²² Yəlaa təna taa ká kpana-meɣe ma təə. Ama wei í nyaya apalətv na í tala tənaya, pɔntv nyvɣv ke pu ya.

²³ Ye pə kəma na pá tv-meɣe kɔnyəŋ ke ɪcate natəli tə taa, í se na í polo lente taa. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, í kaa te ɪsɛyeli acalɛɛ ke cəəv na pə́c ǀyulv Pəyaya má ma kəə.

²⁴ Təmle kpeleməlv ta kəli ɪ hullv. Pə́c ɪfalv nəɣəlv ɪ fei wei ɪ kəla ɪ caa tə.

²⁵ Ye pə lapa təmle kpeleməlv isu wei ɪ hólíyí tə, pə mayanaa ké. Na ye pə lapa ɪfalv isu ɪ caa pə mayanaa tətəɣə. Pa ta kisi təyaya Caa ke tvv sɪ Pesepule, kacəŋfana təyaya nyəma na?

ǀsə seu təm

(Luku 12:2-7)

²⁶ Ye mpv ɪɛ, í taa nyana yəlaa. Pə təna mpi pə ŋmelaa tə, isu pə tɛma na pə́ kuli pə təə. Pə təna mpi pə lapa mukaya tee tə, isu pa tɛma na pá nyi-wi.

²⁷ Pə təə ké təm nti ma ŋmɛsəyi na má heeliyi-meɣe ahoo tə, í kpaali-təyi ilim taa. Na nti pa weləta mə ŋkraŋŋ taa tə, í kpaali-ti na nəɣə səsəɣa.

²⁸ ǀ taa nyana mpa pa pəsəyi na pá ləsi yulv weesuyu tike, na pə waali paa pəsəyi pulv tə. Ama í se ǀsə, ɪnɪ ɪ pəsəyəna na í kv yulv. Pəyele ɪ pəsəyi na í tv-tənaaasəle səsəəle taa.

²⁹ Pə taɣa sumpwɔwɔnaa naaleɣe pa pɛətəyi santii kvlm taa? Pəyele kvlm nyvɣv u leki na pə́ tá luna mə Caa kiŋ.

³⁰ Mpv ɪnɪ tətəɣə na mə nyvɣv taa nyəəsi, ǀsə nyəmə sɪ təna sɪ nyvɣv ké.

³¹ Ye mpv í taa nəɣəsi. ǀ kəla sumpwɔwɔnaa təɣaɣaya.

Yesu Kilisiti mvv yaa ɪ kisuyu

(Luku 12:8-9)

³² Ye yulv ta ŋmɛsɪ sɪ ɪ ké ma nyəŋ, ma mayamaya maa tisi ma Caa wei ɪ wɛ ɪsətəa tə ɪ ɪsentaa sɪ pɔntv ké ma nyəŋ tətə.

³³ Ama wei í kpeesa yəlaa ɪsentaa sɪ ɪ ta nyi-m, ma mayamaya maa tə ma Caa wei ɪ wɛ ɪsətəa tə ɪ ɪsentaa sɪ ma ta nyəmi-t tətə.

Yəlaa fayav ke Yesu təə

(Luku 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ ǀ hvv sɪ heesvɣv ke ma kəna antulinya taa? Aai, yoo ke ma kənaa.

³⁵ Ma kəmayə sɪ ma yoosiyi cɛcɛ na ɪ pəyaya, na pɛəlv na ɪ too, na poolu na paŋ alv nyəŋ.

36 Yulɔ tɔyaga nyɔma maɣamaɣa ká pəsəna ɪ kolontunaa.

37 Ye wei ɪ sɔɔləɣɪ ɪ caa yaa ɪ too na pə kəli ma, ɪ ta tala í la ma ifalɔ. Na ye wei ɪ sɔɔləɣɪ ɪ pɔyalɔ yaa ɪ pɛɛlɔ na pə kəli ma, ɪ ta tala í la ma ifalɔ.

38 Ye wei ɪ ta sɔyɔli ɪ sɔm tesika na í tɔŋɪ-m, pɔntɔ kaa pəsi na í la ma ifalɔ.

39 Wei í nyəna ɪ weesuɣu tɔcututu, ɪ tɛŋna sɔpɔ. Ama wei í lapa ɪ tɔyɪ awusa kɛ ma tɔɔ, pɔntɔ ká hikina weesuɣu.

Cele kasɛɛsi
(*Malaki 9:41*)

40 Ye wei í mu-mɛ, maɣa ɪ muwa. Na ye wei ɪ mu-ma, pɔntɔ mu wei ɪ tila-m tɔyɔ.

41 Ye wei ɪ mu Iso kɔyɔɣɔtɔtu teləsulɔ nɔyɔlɔ sɪ ɪ kɛ Iso nyəŋ tɔ pə tɔɔ, pɔntɔ ká hiki kasəyaga ŋka Iso kɔyɔɣɔtɔtu teləsulɔ ká mu tɔ. Na ye wei í mu yulɔ wei Iso nyənəyɪ kɔpaŋ tɔ sɪ ɪ kɛ kɔpaŋ tɔ pə tɔɔ, pɔntɔ ká hiki kasəyaga ŋka paa ha yulɔ kɔpaŋ tɔ.

42 Tampana kɛ má, ma heeliyi-mɛ, wei í ha lɔm sasala ane a maɣamaɣa kɛ piya sənɛ sɪ taa nakəli kɛ ka kɛ ma ifalɔ tɔ pə tɔɔ, pɔntɔ kaa laŋ pə kasəyaga.

11

Iso Lɔm Sɔlv Yohaani tiluɣu kɛ Yesu kin
(*Luku 7:18-35*)

1 Yesu tɛma ɪ ifalaa naanɔwa na naale kɛ pə tənaya kɛɛsuɣu kɛ mpɔ, ulɛna í kɔli tɛna na í tɛɛ sɪ ɪ sɛyɛsəyɪ na í laki waasu kɛ acalɛɛ taa.

2 Lɔm Sɔlv Yohaani wɛ salɛka taa na í nu pa yɔyɔtɔyɪ nti nti Kilisiti laki tɔ pə tɔm. Ulɛna í tili ɪ maɣamaɣa ɪ ifalaa taa napəli,

3 sɪ pá pɔɔsi-ɪ sɪ: Nyayalɛ wei ɪ tɔm paa tɔma sɪ ɪ ká kɔɔ tɔ, yaa nɔyɔlɔ wɛɛ ɪ kɔŋ tɔ taŋ ilɛ?

4 Mprɔyɔ Yesu cɔ-wɛ sɪ: I polo na í kɛɛsi Yohaani kɛ nti í nukɪ na nti í naaki tɔ sɪ,

5 yulɔmmaa naaki, kaakalasi tɔŋ, na tənuyɔ tɔɔ asilima kutɔŋ nyɔma naaki nyuyɔ, ntamaa nukɪ, səttaa ná fɛŋ. Pəcɔ kɔnyɔntɔnaa ná tɔŋna Laapaali Kɔpaŋ kɛ nuɔ.

6 Wei ɪ naani kaa lu ma tɔɔ tɔ pɔntɔ nu leleŋ kɛ.

7 Yohaani ifalaa mpɛ pa kɔma na pá kpe, ulɛna Yesu sɔv samaa kɛ Yohaani tɔm pɔɔsuɣu sɪ: Pepeyɛ í ka pola wɔlaya tɛtu taa kɛ nav ye? Heelim makɪ na pə ciyitiyi səsəncanɔ ŋka tɔ? Anɪ pə taɣa tɔlɛ.

8 Ilɛ pepe nav kɛ í polaa? Yaa yulɔ wei ɪ suu kacɔka wontu tɔ? Tɔv mpa pa suuki kacɔka wontu tɔ awulaa tɛɛsi taa kɛ pɛlɛ pa wɛɛ.

9 Ilɛ pepe maɣamaɣa kɛ í ka tu pola nav? Yaa Iso kɔyɔɣɔtɔtu teləsulɔ nɔyɔlɔ? Tampan, Iso kɔyɔɣɔtɔtu teləsulɔ kɛ. Halɪ ma heeliyi-mɛ sɪ ɪ tu kɔla mpɔ.

10 I tɔm kɛ pa tu ŋmaawa Iso Tɔm taa sɪ: Nyənɪ, ma tillu ntɔ ma teləsəyɪ nyá nɔyɔ tɔɔ, sɪ í tayanɪ nyá mpaav na í kɔŋ.

11 Ma heeliyi-mɛyɛ tampana sɪ, yulɔpiya tɛna taa nɔyɔlɔ fɛɪ wei ɪ kɔla Iso Lɔm Sɔlv Yohaani tɔ. Ilɛ paa na mpɔ isəttaa Kawulaya taa sɔkpelu maɣamaɣa tɛɛ-l.

12 Hatoo pə kpaɣav waatu wei Iso Lɔm Sɔlv Yohaani lakaya waasu na pə tana sanɔ tɔ, isəttaa Kawulaya hikuɣu kɛ isɔlɛ kuseɛmlɛ tɔm kɛ. Na mpa pa sɛɛsa isɛ tɔ mpɛ pa hikiyina-kɛ.

13 Iso kɔyɔɣɔtɔtu teləsɔlaa tɛna na Moisi kusəsutu kpaala Kawulaya ŋkɛ ka tɔm, halɛna pə tala Yohaani kɔntɛ.

¹⁴ Ɔi caa ma tɔm muɣu tɔɔ, tɔfɔ ma heeliyi-me si Yohaani unɔɣɔle Ilii wei paa tɔma si ɪ ká mɛli tɔ.

¹⁵ Ye í kɛ nulaa í nu.

¹⁶ Pɛpɛye maa kɛsɛna kufalan yɔlaa panɛ? Pa nɔɣɔsɛna kɛ ɪsu piya cakɣu kataasi taa na si tɔŋ tɔma si:

¹⁷ Anɪ tɔ mapa-mɛɣɛ soo si í paa, na í kisi. Pɛcɔ tɔ wii sɛm wula, pɔ ta ce mɔ laŋa na í wii.

¹⁸ Tɔv, Yohaani ná kɔma, u tɔki, u nyɔɔki sulɔm, na pá yɔɣtɔɣi ílé si ɪ kɛ ɪɔɣɔhɪlu.

¹⁹ Yulɔ Pɔyaya má, ma kɔma na má tɔki na má nyɔɔki, ɪlena pá taɣanɔɣi maya tɔm tɔtɔ si ma kɛ hilitu na sulɔnyɔɔlu. Aaiyee si lampuu mɔlaa na asaɣaa pa ceu kɛ. Ama Ɔsɔ layatɔ hɔla pɔ teu.

*Yesu kalɔnav ke acalɛɛ
(Luku 10:13-15)*

²⁰ Mɔpɔɣɔ Yesu suv acalɛɛ nna a taa ɪ wiisa piti tɔma paɣale lapu tɔ a nyɔma ke kalɔnav na tɔŋ. Mpi tɔ, pa ta layasi tɔnte. Ɔ tɔma-wɛɣɛ si:

²¹ Hai, Colaseŋ nyɔma mɛ, mɔ tɔm wɛ waiyo. Hai Petesaita nyɔma mɛ, mɔ tɔm wɛ waiyo kɛ. Piti tɔma nna pa lapa-yɛɣɛ mɔ hekv taa tɔ, ye ɪsu ɪsɔntɔ Tiii na Sitɔŋ pa acalɛɛ taa ke paa lapa-yɛ, ɪsɔntɔ paa tɔma suuu ke laɣaya wontu ɪsu fɔlɔtɔnaa taka na pá pɛli pa tɔɔ kɛ tɔlɔma si pɔ hólí si pa caa pa layasi tɔnte.

²² Pɔ tɔɔ kɛ ma heeliyi-me si paa hólí suulu ke Tiii na Sitɔŋ acalɛɛ nyɔma ke Hɔvle kɔyakɔ wule na pɔ kɔli-mɛ.

²³ Pɔ kaasɔvɔ Karɔnahum nyá tɔ, n hɔv si n ká pu na n kalɔsɛna hatoo ɪsɔtɔnvɔv na? Ama paa tisi-ŋ kɛ tɔfɛ ke tuu tɔnaasɔle sɔsɔle taa. Pɔ taɣa pulɔ piti tɔma nna pa lapa nyá taa tɔ. Ye Sɔtɔm ke paa lapa-yɛ, ɪsɔntɔ ɪ ka tarɔna saŋa.

²⁴ Pɔ tɔɔ kɛ ma heeliyi-me si paa hólí Sɔtɔm ke suulu ke Hɔvle wule na pɔ kɔli-mɛ.

*Yesu kin heesɔvɔ tɔm
(Luku 10:21-22)*

²⁵ Waatɔ unɔɣi Yesu yɔɣtɔaa si: Hai, ma Caa, ɪsɔtaa na atɛ pɔ tv, ma sɛɛ-ŋ. N ŋmesa tɔm tɔnɛɣɛ layatɔnaa, ɪlena n kuli-tɔɣi piya.

²⁶ Ma Caa, pɔpɔtɔ fɛi ma sɛɛ-ŋ. Nyá unɪ nyá luɣu tu lapɔna mpv.

²⁷ Ama ma Caa cɛla-m pɔ tɔnaya. Ye pɔ taɣa ma Caa tike nɔɣɔlv ta nyi Pɔyalɔ. Na pɔ taɣa Pɔyalɔ tike, nɔɣɔlv ta nyi Cɛɛɛ tɔtɔ. Anha, ye Pɔyalɔ nɔkɔna si ɪ hólíɣi wei pɔ paasi.

²⁸ Mɛ mpa ɪ kawa na mɔ sɔɣɔla nu-me tɔ, mɔ tɔna í kɔɔ ma cɔlv na má yele na í heesi.

²⁹ Ɔ yele na má tɔki-mɛɣɛ teu na má sɛɣɛsi-mɛɣɛ ma layatɔ. Pɔ taɣa pulɔ tɔɔ, ma wɛna suulu na má wɛ tɔpamm, na mɔ mayamaya í ká heesi.

³⁰ Mpi pɔ tɔ tɔ, ye ma tɔka-mɛ í nukɪ leleŋ kɛ, na sɔɣɔla nna maa sɔki-me tɔ a fɛi yunɔ.

12

*Yesu kele kɔyakɔ kɔheesɔvɔ tv
(Malaki 2:23-28; Luku 6:1-5)*

¹ Pɔ waali kɛ Yesu tɛekayana tɔɣɔnaya pee taale natɔli tɔ kin ke kɔyakɔ kɔheesɔvɔ nakɔli kv wule. Mɔpɔɣɔ nyɔɣɔsi kpa ɪ ifalaa, ɪlena pá suv tɔɣɔnaya pee pɛlvɔv na pá tɔki.

² Falisanaa ná mpv, ilena pá yǒǒtɪ-ɪ sɪ: Nyəni, nyá ifalaa lakuyv mpi pə fɛɪ lapv kɛ kuyaku kuhɛɛsuyv wule tɔ yee?

³ Tənaɣa Yesu cə-we sɪ: Ye mpv í tá kala mpi Tafiiti lapa waatv wei nyǒǒsɪ pu í na mpa paa we ɪ cəɔ tɔ?

⁴ I sɔv Iɔ təyaya taa na í kpaɣa potopotonaa mpa paa sɪ Iɔ tɔ na í na ɪ yəlaa pá tǒɔ. Pəyele potopotonaa ɪsɪ mpv tá kɛ mpa yəlaa təna ka tǒɔ tɔ. Ama kətəlaa tike ka wenna mpa sɪ pá tǒɔ-we.

⁵ Yaa í ta kala Moisi Kvsəsutv taa sɪ kətəlaa ta nyɪ kuyaku kuhɛɛsuyv kɛ waatv wei pa tǎɲna təmle lapv kɛ Iɔ təsɛɛ taa tɔ. Pəyele nəǒɔlv ɪ nyənəɲɪ-we ɪsɪ pa wakələɲɪ-kv.

⁶ Ma heeliɣi-me sɪ pulɔpv we cəne na pə kəla Iɔ təsɛɛɛ.

⁷ Pa yǒǒta Iɔ Təm taa sɪ: Kvpantv kɛ ma sɔlaa, pə taɣa kətasi. Ye í ka cəkəna təm tənɛ tə hɔwɛɛ í taa tv yəlaa panɛɣɛ kɔpəntvɔv kɛ yem kɛ mpv.

⁸ Yɔlv Pəyaya maɣalɛ kuyaku kuhɛɛsuyv Səsɔ.

Nkpaləkpekaya tv

(Maləki 3:1-6; Luku 6:6-11)

⁹ Yesu lu təna, ilena í sɔv Yuta nyəma təkotile natəli tə taa.

¹⁰ Pə pamna nkpaləkpekaya tv nəǒɔlv ɪ ka we təna. M'pǒɔyó mpa paa we təna tɔ pa caakaɣa pa hiki timpi paa waana Yesu tɔ. Ilena pá pəəsɪ-ɪ sɪ: Ta mpaasv taa, paa waasɪ yɔlv kɛ kuyaku kuhɛɛsuyv wule yaa ɪsəna?

¹¹ Tənaɣa Yesu pəəsɔ-we sɪ: Mə taa awe wɛna heu kɔlv m təkɔɲ na heu ɪnɪ í hoti pǒɔyó səsəv nakvli kv taa kɛ kuyaku kuhɛɛsuyv wule, na í yele-ɪ ləsuyv sɪ pə kɛ kuyaku kuhɛɛsuyv?

¹² Na yɔlv na heu kɛ we? Təv, ye mpv pa pəsəɣɪ na pá waasɪ yɔlv kɛ kuyaku kuhɛɛsuyv wule mɛɛ.

¹³ Ilena Yesu tɔ nkpaləkpekaya tv ɪnɪ sɪ: Təv, loosi nyá niɲ.

Nkpaləkpekaya tv loosa ɪ niɲ, ilena ɪ niɲ məli teu təmamam ɪsɪ lələɲ.

¹⁴ Tənaɣa Falisanaa pɔlaa na pá caya na pá maɣasɪ ɪsəna paa la na pá kv Yesu tɔ.

Iɔ təmle tv ləsuyv təm

¹⁵ Yesu nu mpv, ilena í se təna na yəlaa paɣalɛ tǎɲɪ-ɪ. Ntəna í la na pa təna mpa paa kɛ kətəntənaa tɔ pá hiki alaafəya.

¹⁶ Ama ɪ kpaala-wɛɣɛ teu sɪ: I taa yele na pá nyɪ ma təv.

¹⁷ Pə lapa mpv sɪ pə la nti Iɔ kuyǒǒtɔtv tələsɔlv Iɔayii ka yǒǒtɔv tɔ sɪ:

¹⁸ Iɔ yǒǒtaa sɪ,
ma təmle tv wei ma ləsaa tǒɔlv.

Wei ma sɔlaa na ma laɲle hɛɛna səsəm tɔ.

Maa tv ma Feesuyv kɛ ɪ taa.

I ka heeli hɔvnav təm kɛ piitimnaa.

¹⁹ I na nəǒɔlv pa kaa yoo.

Pəyele pa kaa nu ɪ tǎɲ.

Pa kaa na-ɪ na í laki faaci kɛ

samaa taa kɛ ɪcate patəma taa.

²⁰ I kaa tɛsɪ ɪsəkpɔlvɔv tv ɪsələ kɛ naɲtvɔv.

I kaa tɛsɪ teesuyv kɛ fətəla

wei ɪ kəkɔ tǎɲna fiɣinuyv tɔ.

Hələna í tɛ siɣisuyv təm nyuvv kɛ kusuyv.

²¹ Katerɲa təna yəlaa ká tekɪɣi-ɪ.

*Yesu cəv ke i təm tvlaa
(Maləki 3:22-30; Luku 11:14-23)*

²² Μπρόγυ πα κəna Yesu ke ιλəγəhilu wei u naaki pəyele u γəγəτəγι τə. Uena Yesu la na ί suv γəγəτəγυ na nav.

²³ Μπρόγυ piti kpa yəlaa təna na pá τə si: Yaa Tafiiti Pəyalv unəγəle?

²⁴ Ama Falisanaa ná kəma na pá nu mpv, uena pá τə si: Aləγaa səsə wei pa yaa si Pesepule ton ke apalv unε ι təγənəγəna aləγaa ləmpa.

²⁵ Yesu ná cəkəna pa taa huwεε, uena ί tə-we si: Ye kawulaya ί wεε na ka taa yəlaa fei nəγə kuləmaγa, nəənə ka yawaγa. Na ιcate ί wεε na tə taa yəlaa yaa ye təγaya wenna na ka taa nyəma fei nəγə kuləmaγa, nəənə ka yawa.

²⁶ Ye Satanι təγənəγι ι ti, ιlε pə wε isu ι kawulaya nyəma yooki pa taa pa tike nté. Na saa inι ι kawulaya nyuγυ nté ka isəna?

²⁷ Ye ιləγəv Pesepule ton ke ma lookina aləγaa isu mə huokuyv tə, ιlε awe ton ke mə pəyalaa ná lookina pa nyəma? Tənaγa mə pəyalaa mpe pa maγamaγa paa kəna mə təm.

²⁸ Ama ye Isə ton taa ké ma lookina aləγaa, ιlε Isə Kawulaya wε mə tεε mə tεε ké.

²⁹ Nəγəlv kaa pəsι na ί suv γυlv ton tv təγaya si ι kuuki ι wontu na ί ta tεmι-ι ηmυsι ke həkuyv. Ama ι kpa-ι ké na ί həkə təkəηkəη na pəcί ί suv wontu kuuu ke təγaya taa.

³⁰ Wei ι fei ma tə tə, pəntv ké ma kolontu ké. Na wei u səηna-m təsəγv tə ι yaasəγι ké.

³¹ Pə tə tə ké ma heeliγi-me təfoo si paa yəlaa kəwakələm ka tə isəna, yaa paa γəγəti isayətv isu we, Isə pəsəγι na ί hólι-wεγε suulu. Ama wei ι ka γəγəti isayətv ke Feesuyv Nanηtv tə tə, pa kaa hólι pəntv ke suulu.

³² Ye wei ι γəγəta Yəlv Pəγaya má, ma tə tə ké isayətv, paa hólι pəntv ke suulu. Ama wei ί γəγəta Feesuyv Nanηtv tə tə ké isayətv, pəntv kaa na suulu, paa saηa, paa cele.

*Tuyv nyəm na kv pəle kiη
(Luku 6:43-45)*

³³ Tuyv ί luləγι pεe kəpana ke pa təη si kv ké tuyv kəpanηkv. Na tuyv ί luləγι pεe asayεε ke pa təη si kv ke tuyv isayəv. Pə taya pəlv tə tə, tuyv luləγv kiη ke pa nyəηna-kv.

³⁴ Akala piya mε, isənaya mε mpa ί ké asayaa tə ί ká pəsι na ί γəγəti təm kəpəntv? Pə taya pəlv, isəna γυlv lotu taa təwə tə ηpəγύ ι γəγətaγa hóləγι.

³⁵ Yəlvpaη kəpəntv lukəna tuu ι lotu taa kəpəntv kiη ké. Uena isayəv inι ilé ι isayətv lūna tuu ι lotu taa isayətv kiη.

³⁶ Ma heeliγi-me si Hυvlε wule paa pəsι yəlaa na paa heelina pa maγamaγa pa nəəsι ke paa təmaγa kpa nyəηka ηka pa γəγəta yem tə.

³⁷ Pə taya pəlv, nyá γəγətaγa taa ké paa nyəna si nyá təm tewa yaa tə səpa.

*Piti təmlε nyuləγv
(Maləki 8:11-12; Luku 11:29-32)*

³⁸ Μπρόγυ Isə Təm sεγəsəlaa napəli na Falisanaa napəli pa təma Yesu si: Taca, tə caa si η la-tuyv piti təmlε natəli na tə ná.

³⁹ Tənaγa Yesu təma-we si: Kəfaləη yəlaa asayaa mpa paa tēη Isə na pa taa tə pa caa pá ná piti təmlε natəli. Uε pa kaa na natəli, ye pə taya Isə kuyəγətv tv tēləsəlv Yənaasi nyəntε.

40 Pə taɣa pulv, isu Yonaasi ɕaɣav tinte səsəəle lotu taa ké kuyeeɲ tooso ké ilim na ahoɔ tɔ, mpv tətəɣɔ Yulv Pəɣaya má maa ɕaya tetv tɛɛ ké kuyeeɲ tooso ké ilim na ahoɔ.

41 Ye pə tala Huvle wule Ninifi nyéma ká kv kɔfalaj yəlaa pane pa təm. Pə taɣa pulv, kuyanɲku pele pa nu Yonaasi waasv tɔ pa yela pa isayatu ke kpakpaa ké. Pəyele pulvpu we cəne na pə tɛɛ Yonaasi un.

42 Na ye pə tala Huvle wule tətɔ, ilim mpətəɲ tɔɔ wulav alv nyəɲ ká kv kɔfalaj yəlaa pane pa təm ke mpi pə tɔɔ ílé i ka luna tuu tetv pooluɲ taa na í kɔɔ si i nukí isəna Saloməɲ yɔɣətayana nyəm tɔ. Pécɔ pulvpu we cəne na pə tɛɛ Saloməɲ tɛɕayacaya.

*Iləɣv wei pa loowa tɔ i məlvɣv
(Luku 11:24-26)*

43 Waatv wei pá loowa iləɣv, wulaya taa ké i cəəki si í heesi. I laɲəɲi

44 ilena í tayanı i taa si: Maa məli təyaya ŋka ka taa ma luwa təɣɔ. I takí keke ka taa, ilɛ i ká mayana pa hasa-ke na pá tayanı pə tənaya teu, na nəɣəlv fei ka taa.

45 Pəle tɔ i pukí ké na í caa alɣaa lɛlaa mpv pa kəla inəɲi isayatu təɣɔ təm naatosompɔɣəlaya, na pá kəɔ na pá ɕaya təyaya ŋke ka taa. Ilena ləɲ nyəntv náá məli na tɔ lá sana na nəəɲəɔ nyəntv. Ḿpóɣú pə weɛ na kɔfalaj yəlaa asaya pane.

*Yesu too na i newaa pa təm
(Maləki 3:31-35; Luku 8:19-21)*

46 Yesu təɲna samaa ke yɔɣətənav ke mpv, ilɛ i too na i newaa apalaa nyéma pa talaa keke, na pá səɲa awalı na pá caa pa yɔɣətəna-i.

47 Ḿpóɣú nəɣəlv teləsa Yesu si: Nyá too na nyá newaa pa səɲna ntɛɣe awalı na pá caa pa yɔɣətəna-ɲ.

48 Tənaya Yesu nəɣə təkraɲ si: Aweye ma too, na mpaɣa ma newaa ye?

49 Ilena Yesu hólí i ifalaa ke niɲ na i tɔ si: Ii naa ma too na ma newaa ntɔ.

50 Pə taɣa pulv tɔɔ, mpv pa laki mpi ma Caa wei i we isətaa tɔ i caaki tɔ, mpeyele ma newaa na ma toonaa.

13

*Mətutuuna təm
(Maləki 4:1-9; Luku 8:4-8)*

1 Ḿpóɣú kuyaku ŋkv Yesu kula təyaya na í polo lum nəɣə na í ɕaya na í seɣesəɣi.

2 Tənaya yəlaa kota i kin ke səsəm pə fei keesvɣv. Haləna í kulí na í kra kpuɲvɣv taa na í ɕaya. Na yəlaa náá səɲa lum nəɣə.

3 Ilena í la-weɣe faaci ke teu na í seeki-weɣe isənaa si pá cəkəna. Ilena í tɔ si: Tuulu poləna tuutu.

4 I tuukaya i mətutuuna ilena, lenna hoti mpaav nəɣə nəɣə na sumasi tii na si tɔɔsi-ye.

5 Ḿpóɣú lenna hota kɔwav tɔɔ timpi tetv ta lim tɔ. Ilena a təɲna nyɔv ke tetv we tətayasam tɔ pə tɔɔ.

6 Ilim kəma na pə haɲ na pə nyaya məhoɔ, ilena a wɔli, ke a ta hiki tetv si a ka hoosi kupaɲsi tɔ pə tɔɔ.

7 Pee lenna náá hoti səwa taa na alɛ a nyɔ isu a ka kulí teu, ilena səwa feteye na a kpisi lɔlvɣv.

8 Ama pee lenna ná hota tetv msvəɲ nyəntv taa na alɛ á lá teu, lenna náá lɔli səsəm səsəm, lenna ke mayana, lenna ke pəcɔ.

9 Yesu tɛma m̄p̄ȳḡȳ ȳḡɔtɔyɔ ulɛna í cuɣusi sɪ: Ye í k̄é t̄ɔm nulaa í nu.

*Yesu seɣesɔyɔ na atuwa nyɔyɔ
(Malaki 4:10-12; Luku 8:9-10)*

10 T̄ɔnaɣa Yesu ifalaa pola ɪ kɪn na pá p̄ɔsɪ-ɪ sɪ: Pepe t̄ɔ k̄é n tukiɣi-wɛɣɛ atuwa kɛ k̄ɔtuku?

11 M̄p̄ȳḡȳ ɪ c̄ɔ-wɛ sɪ: Mɛ p̄ə ha-mɛɣɛ sɪ í nyɪ ɪs̄ɔtaa Kawulaya t̄ɔm k̄ɔn̄mɛs̄ɔtɔ. Ama p̄ə kaasa lɛlaa t̄ɔ, p̄ɛɛ pa ta hiki t̄ə nȳɔm.

12 P̄ə taɣa p̄ɔlv̄ t̄ɔ, wei ɪ wɛna t̄ɔ paa s̄ɔsɪ-ɪ na p̄ə t̄ɔl̄ɔna-ɪ t̄əh̄ɔ. Ama wei ɪ fɛina t̄ɔ paa lɛɛki p̄əciimaya wei ɪ wɛna t̄ɔ.

13 P̄ə t̄ɔ k̄é ma tukiɣi-wɛɣɛ atuwa kɛ k̄ɔtuku. Mpi t̄ɔ, pa nȳn̄ɔyɪ paa naa, pa kɛn̄ n̄kpaɪn̄ p̄əyɛɛ paa nuki, paa cɛk̄əɣ̄ɔna.

14 T̄ə maɣamaɣa kɛ ɪsayii ka ná l̄ɔn̄ na í ȳḡɔtɔ sɪ:
ɪ ka nu teu yaa, ama í kaa cɛk̄əna.

ɪ k̄á nȳɔn̄ɪ teu yaa, ama í kaa na.

15 P̄ə taɣa p̄ɔlv̄ t̄ɔ,

ȳɔlaa p̄an̄ɛ pa l̄ɔmaɣasɛɛ s̄əpa.

Pa t̄əka pa n̄kpaɪn̄,

pa wiisa pa ɪɛ sɪ pa ɪɛ í taa na,

pa n̄kpaɪn̄ í taa nu.

Sɪ pá taa cɛk̄əna p̄ə yaasi.

P̄ə taa k̄ɔɔ pá p̄əs̄əna ma t̄ɔ.

Na má lá na p̄ə waa-wɛ.

ɪs̄ɔ ȳḡɔt̄əna mp̄ɔ yoo.

16 Ye mɛ ɪɛ, m̄ə nu lelen̄ k̄é. P̄ə taɣa p̄ɔlv̄ t̄ɔ, m̄ə ɪɛ naaki na m̄ə n̄kpaɪn̄ nuki.

17 Ma heeliɣi-mɛɣɛ tampana t̄əfoo sɪ ɪs̄ɔ k̄ɔȳḡɔt̄ɔt̄ɔ tɛl̄əs̄ɔlaa p̄aɣalɛ na ɪs̄ɔ ȳɔlaa taa p̄aɣalɛ nyula teu sɪ pá ná mpi í naaki ɪs̄ənt̄ɔ t̄ɔ, pa ta na. Pa nyulaa sɪ pá nu nti í nuki ɪs̄ənt̄ɔ t̄ɔ, pa ta nu.

*Yesu kilisuyɔ kɛ m̄ətutuuna h̄ɔwɛɛ
(Malaki 4:13-20; Luku 8:11-15)*

18 T̄ɔv̄, p̄ən̄ɛntɛ í yɛɛ na má kilisi-mɛɣɛ ɪs̄ɔ wei ma sɛɛ-mɛɣɛ mp̄ɔ t̄ɔ ɪ h̄ɔwɛɛ ɪɛ.

19 Mpa pa nuki ɪs̄ɔ T̄ɔm na pá ta cɛk̄əna-tɪ t̄ɔ pa wɛɛ k̄é ɪs̄ɔ m̄paav̄ k̄pɛɛn̄ɔ t̄ɔt̄ɔ nti t̄ə t̄ɔ m̄ətutuuna h̄ɔtaa t̄ɔ. ɪsayat̄ɔ t̄ɔ t̄əɲ̄ɔyɪ k̄p̄ak̄p̄aa k̄é na í l̄əsɪ t̄ɔm nti pa nu mp̄ɔ t̄əɣ̄ɔ pa taa.

20 Lɛlaa ná wɛ ɪs̄ɔ k̄ɔw̄av̄ t̄ɔ t̄ɔmp̄i p̄ɛɛ lɛnna h̄ɔtaa t̄ɔ. Pɛɛyɛɛ mpa pa nuki ɪs̄ɔ T̄ɔm na pá m̄v̄-t̄əɣɪ k̄p̄ak̄p̄aa na l̄an̄h̄ɔlv̄m̄ɛ.

21 Paa yeki sɪ t̄ə s̄ɔv̄na-wɛɣɛ teu. Pa t̄ək̄əyɪ-t̄əɣɪ t̄ətant̄aa. Saa wei wahala n̄ɔɣ̄ɔlv̄ ɪ k̄á tala, yaa ɪs̄ɔ T̄ɔm t̄ɔ k̄ɔnȳɔn̄ t̄ɔȳv̄ ka k̄ɔɔ, ɪɛna pá lu ɪs̄ɔ sɛɛv̄ taa k̄é k̄p̄ak̄p̄aa.

22 Lɛlaa ná n̄ɔɣ̄əs̄əna wɛna a h̄ɔta s̄ɔwa taa t̄ɔ. Mpi t̄ɔ, pa tɛn̄ ɪs̄ɔ T̄ɔm nuw̄ ɪɛna atɛ c̄ənɛ k̄ɔl̄ap̄ɔt̄ɔ n̄ɔɣ̄əs̄ɛɛ na wɛnav̄ k̄ɔnyul̄ɔȳv̄ p̄uɣusi-wɛ na p̄ə k̄ɔ t̄ɔm n̄t̄əɣɪ pa taa, na t̄ə c̄an̄ t̄ə k̄p̄isi l̄ɔlv̄ɔȳ.

23 P̄ə kaasa p̄ɛɛ lɛnna ná h̄ɔta t̄ɔt̄ɔ m̄ɔs̄ɔn̄ nȳɔnt̄ɔ taa. An̄haa, alɛ a wɛnna nt̄ɛ ɪs̄ɔ ȳɔlaa mpa pa nuki ɪs̄ɔ T̄ɔm na pá cɛk̄əna-t̄əɣɪ teu na pá l̄ɔl̄əyɪ p̄ɛɛ t̄ɔ. Lɛlaa kɛ s̄ɔs̄ɔm s̄ɔs̄ɔm, lɛlaa kɛ maɣana, na lɛlaa kɛ p̄əc̄ɔ.

Nyut̄ɔ ɪsayat̄ɔ

24 M̄p̄ȳḡȳ Yesu tasa-wɛɣɛ ɪs̄ɔ sɛɛv̄ t̄ɔt̄ɔ sɪ: ɪs̄ɔtaa Kawulaya n̄ɔɣ̄əs̄əna ɪs̄əna t̄əɣ̄ɔlv̄. Ap̄alv̄ n̄ɔɣ̄ɔlv̄ ɪ tuuna ɪ hal̄əm na í tɛɛ.

25 Μπρύγυ ι kolontu keesa ahoο heka ke waatu wei yəlaa təna tookaya tə, ləna í tuu nyutu isayatu ke kutəγəυ hekυ na í tee.

26 Pə kəma na kutəγəυ kulι na kυ pu, ləna pá tuti nyutu isayatu təle tətə.

27 Tənaγa taale nté tə tu pəyalaa pəssa-ι si: Tacaα pə taγa kutəγəυ ke n ka tuu nyá taale taa? Pə lapa isəna na nyutu isayatu siti pə hekυ taa?

28 Tənaγa pa caα cə-we si: Ma kolontu nəγəυ ι lapəna mpυ. Μπρύγυ apalu ινι ι pəyalaa mpε pa pəssa-ι si: Tə polo na tə kpesi nyutu isayatu nti?

29 ləna apalu ινι í cə-we si: Aα, í taa kpesi. Ye í təma si í kpesəγι-tι, ntanyι pu kpeηna kutəγəυ na pə kpesi.

30 I yele na pə təna pə kpeηti puw ke mpυ, haləna pə tala kυm. Pə tala kυm lə maa heeli kəntaa si pá caaləna nyutu isayatu ke setəγəυ na pá həkə-tι təcari təcari, na pá tə kəkə. ləna pəcə paa kpaγa kutəγəυ na pá tu ma kpou taa.

Səγa pile təm

(Maləki 4:30-32; Luku 13:18-19)

31 Μπρύγυ Yesu tasa-weγe keesuyυ si: Isə Kawulaya weε kέ isu yυlv tuukuγυ səγa pile ke ι haləm taa tə.

32 Wontu pee təna taa nté tə kələna weεv təminimini. Ama tə teη nyəυ tə tə puki tυγυ kέ na tə kəli tuusi lensi. Haləna sumasi kəη na sí tυγι tana ke kυ piliηasi təə.

Potopoto taa kəkυsum təm

(Luku 13:20-21)

33 Μπρύγυ Yesu tasa-weγe heeluyυ si: Isətaα Kawulaya nəγəsəna kέ isu alv maγasuyυ muləm ke cəmsε təpam, na í kpaγa kəkυsum ke pəcə na í tu na í huγuti, na pə təna pə kpa təfuv təγə.

Yesu tukuyυ ke atuwa

(Maləki 4:33-34)

34 Təmnαa pane, Yesu yəγətaya-weγe samaa taa tə na atuwa kέ. I ta seγesι-weγe natələγι yem na í ta keesəna pulv.

35 I lakaya μπρύγυ si pə la nti Isə kuyəγətətu teləsəlv ka yəγətəta tə si: Atuwa ke maa yəγətəna-we.

Maa heeli-weγe təmnαa mpα paa we ιηmesav ke hatoo antulinya lapυ waatu tə.

Yesu kilisuyυ ke nyutu isayatu təm hυweε

36 Μπρύγυ Yesu yela samaa na ινι í polo təγaya. ləna ι ifalaa polo ι kiη na pá təmi-ι si: Kilisi-tυγυ haləm taa nyutu isayatu nti tə təm na tə nu.

37 Tənaγa Yesu cə-we si: Kutəγəυ tuulu nté Yυlv Pəγaya ma.

38 Na antulinya ιneyele taale nté. Na mpi pa tuuwa təγəle mpα pa kέ Isə Kawulaya nyəma tə. Nyutu isayatu nté mpα pa kέ Isayatu tu nyəma tə.

39 Kolontu wei ι tuu nyutu nti təγəle ləγəυ. Na komtu waatu kele antulinya təm. Isətaα tillaa nté kəntaa.

40 Isu pa təssuyυ nyutu na pá tə kəkə tə, μπρύγυ pu la antulinya təm waatu.

41 Yυlv Pəγaya má maa tili ma isətaα tillaa, na paa ləsi ma Kawulaya taa kέ mpα pa tusiyι ləlaa ke isayatu lapυ taa na mpε pa maγamaγa pa laki mpi pə fei teu tə.

42 Na pá tu-weγe kəkə səssəηka taa timpι paa casəγι kapusi na pá nyasəγι pa təγι kela tə.

43 Na saa ινι mpα pa nukəna Isə tə, pele paa tee kəkə ke pa Caa Kawulaya taa isu ilim. Ye í kέ nulaa í nu.

Kupam mpi pə ηmelaa tə

⁴⁴ Isətaa Kawulaya wee ké isu pa ηmesuyub liyitihutaya puluyv tetv tee, na nəyɔlv kəɔ na í hii-wi, na í tayani-wəxi ηmesuyv ke teu. Ilena í tēena lanhulɔmle na í polo í pēeti pə tēna mpi i wena tə na í kəɔ í yana tetv nti tə.

Luluyv kupan̄kv təm

⁴⁵ Isətaa Kawulaya wee ké isu paɣatɔlv wei i pēekəxi lutv kupantv tə.

⁴⁶ Waatv wei i suliyina nakɔli ilena í pēeti pə tēna mpi i wena tə na í yana-kv.

Kupama na asayaa pa fayav

⁴⁷ Isətaa Kawulaya wee ké isu pa petuyv tiina puluyv ke lule taa na pə kra tiina ke yem yem tə.

⁴⁸ Puluɣv suxi ilena tiina kpalaa hə-kv na pá luna kpeeha, na pá caɣa na pá təɔsi mpi mpi pə we teu tə na pá tv təkɔ taa. Pə kaasəxi mpi pə fēi teu tə, ilena pá mələna na pá pēti lɔm taa.

⁴⁹ Mpuv tətəyɔ pu la antulinya tēm wule. Isətaa tillaa ka kəɔ na pá təɔsi kupama.

⁵⁰ Pə kaasəxi asayaa ilena pá tv kəkə səsəɔŋka taa. Tənaɣa paa casəxi kapusi na pá nyasəxi pa təxi kela.

Kupantv kupəntv na kɔfatv

⁵¹ Mpuvó Yesu pəɔsa-we si: I cekəna təm nti tə tēna na? Ilena pēle pa cə si: Ee, tə cekənaa.

⁵² Tənaɣa i təma-we si: Ye Iso Təm seɣesəlv nəyɔlv i pəsa isətaa Kawulaya taa ifalv, i wee ké isu təyaya tv kupan̄ wei i ləsəxi i wontu təsule ke kɔfatv na nti tə taan̄aa təyɔ waatv waatv təyɔ.

Nasaleti nyəma kisuɣv ke Yesu

(Maləki 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Yesu tēma-weɣe isənaa paŋeɣe seev, ilena í kɔli tēna

⁵⁴ na í polo icate nte tə taa i ka puwa tə, na í sɔv tēna Yuta nyəma təkotile taa na í seɣesəxi. Tənaɣa i nyəm lapa mpa paa we tēna təyɔ piti, na pá təŋ si: Leye inē i hika nyəm pəne inu pə taka? Leye i hikina piti təma lapv toma?

⁵⁵ Pə taya kaafənta pəyalv ilé taa? Pə taya Malı luləna-i? Pə taya i newaa nté Saaki na Yosēfv na Siməŋ na Yuti?

⁵⁶ Pəyele ta na i newaa alaa nyəma tə wenna. Leye i hikina toma ane inu?

⁵⁷ Pə tənaya mpv pə lapa pa lan̄a ke kpusəŋ, na pá kpisi Yesu təm mɔyɔ. Tənaɣa Yesu təma-we si: Iso kuyɔɣətɔtv teləsulv ta lan̄ sam ke tiili ye pə taya i maɣamaya i icate taa, na i təyaya nyəma hekɔ.

⁵⁸ Yesu tá pəsi na í lá piti təma ke mawaa nəyɔlvuyv tənaya pa ta tv Iso ké naani tə pə təɔ.

14*Lɔm Səlv Yohaani kuyv*

(Maləki 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Waatv inu i taa ké Kalilee kɔfəneē Heləti nu Yesu tan̄.

² Ilena í yəɣəti i təmlə nyəma kin̄ si: Lɔm Səlv Yohaani ilé i tayanna fem. Pə təɔ ké i pəsəxi na í laki piti təma.

³ Kupam Heləti inu i ka təmna si pá kra Yohaani na pá həkə-i na pá tv-i saləka taa. Pə taya pulv təɔ ké Heləti lapa mpv, i ka kraya i taalv Filípɔv alb Helətiyatı ké,

- 4 na Yohaani yəχət-i si: Pə ta mōna si ń la Helətiyatı ke alv.
- 5 Tənaça Heləti nyulaa si i kuyi Yohaani. Ama i nyanəχana Yuta nyóma. Mpi tə, pəle pa maçamaya pa nyənaça-i İso kuyəχətutv teləsulv ké.
- 6 Mpróçy Heləti ləlvuyv acima wule Helətiyatı pəelə polaa na í paaku mpa pa yaa təçv tə pa isentaa. Tənaça pə lapa Heləti ke leleŋ.
- 7 Haləna í yətəti na í tuu si: Paa mpiçi n sələma-m maa ha-ŋ-wi.
- 8 İlena i too seçesi-i si: Polo si í ha-ŋ lvm Səlv Yohaani nyuyv ke nyənaça taa.
- 9 Mpróçy wulav laŋle wakəlaa. Ama isu i ka tema tuunav ke i muvlaa isentaa ile, pə fei si i ká kisi.
- 10 Tənaça i kusa yulv na í polo í seti lvm Səlv Yohaani nyuyv ke saləka taa.
- 11 Na pá tv-kuyv nyənaça taa na pá cela pəeliya ŋke, na ká polo ká cela ka too.
- 12 Mpróçy Yohaani ifalaa kəma na pá kraça-i na pá polo pa pi. İlena pá polo pá keesi Yesu ké isəna pə lapa tə.

*Yəlaa iyisi kakpası caləsvyv
(Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)*

- 13 Yesu nu təm tənə, İlena í svv kpuvluyv na í tee i tike ke kpeenə. Samaa nu mpv, İlena pá luna acaləe taa na pá maləyi lvm na pá təŋəyi Yesu waalı.
- 14 Yesu luna kpuvluyv taa na í ná yəlaa ke səsəm ke mpv, İlena pa təm lapı-i pətətəle na í waa pa kutəntənaa.
- 15 Pə kəma taanaya, İlena Yesu ifalaa polo na pá təmi-i si: Cənə ké nyutu taa ké na ilim tema. Təçvni yəlaa pənə na pá polo acaləe taa na pá ya kutəçv na pá təçv.
- 16 Tənaça Yesu cəwa i ifalaa si: Yəlaa í taa nəki teev, mu hana-wəçə təçvnaça ke mə maçamaya.
- 17 Tənaça Yesu ifalaa cəwa si: Ntəŋ potopotonaa kakpası na tiina naaleçə tə wəna yaa.
- 18 Mpróçy Yesu təma ifalaa si: İ kəna potopotonaa kakpası na tiina naale İni.
- 19 İlena Yesu heeli yəlaa si: İ caça atəçə nyutu təə. Tənaça i kraça potopotonaa kakpası na tiina naale İni, na í teki isə na í seə İso ké í na təmlə. İlena í faça-wə na í cela i ifalaa si pá tala samaa İni.
- 20 Mpróçy pa təna pa təçaa na pá haça na pə kpisi həçlası, haləna i ifalaa koti-sı na si su təkəŋ naanəwa na naale.
- 21 Pəyele mpa pa təçv mpv tə pa nyəŋ tala isu iyisi kakpası. Alaa na piya pa paasi.

*Yesu təntə ke lvm təə
(Maləki 6:45-52; Yohaani 6:15-21)*

- 22 Mpróçy Yesu təma i ifalaa ke pə waalı ké kpaçpaa si: İ svv kpuvluyv na í tee-m nəçv na í tevi kətəŋ leŋkv. İlena İni í saalı təna na í paasəna samaa yaçuyv.
- 23 Yesu tema samaa ke yaçuyv, İlena í kpa puyv nakvli kv təə ké i tike si i sələməçy, haləna ahoə caŋ na a yu-i tənaça i tike.
- 24 Saa İnəçy mpv tə na kpuvluyv náá tema pote ke pooluŋ ke lvm həkv taa na lvm hola taŋ-kv. Mpi tə, heelim makı tuluŋa ké na pə mələçəna-wə na waalı waalı.
- 25 Mpróçy Yesu təma lvm təə na í puki i ifalaa kiŋ. Waatv İni tə pə wəsəna kampaan koou ke mpv.

26 Pa ná i tɛŋ lɔm tɔɔ, ɔlɛna sɔɔŋntɔ kpa-wɛɣɛ sɔsɔm si asɛnaalu kɛ́, na pá sɔv kapusi mapɔ.

27 Ama i tɔma-wɛɣɛ kpakpaa si: I tɔki tɔnɔŋ, maya, í taa nyá.

28 Tɔnaya Piyee tɔma Yesu si: Taaɔa, ye nyaya tampana, tɔ si má tɔ lɔm tɔɔ na má kɔɔ nyá kinj.

29 Ḿpɔ́yó Yesu tɔma-i si: Ee, kɔɔ.

Tɔnaya Piyee lu kɔvɔvɔ taa na í sɔv lɔm tɔɔ kɛ́ tɔntɛ na í puki Yesu kinj.

30 Ama Piyee kɔma na i lɔmayasɛɛ polo heelim kinj, ɔlɛna sɔɔŋntɔ kpa-i. Tɔnaya pɔ sɔv-i tisuɣu kɛ lɔm tɛɛ na í kiisi si: Ha, Taaɔa, ya-m.

31 ɔlɛna Yesu siisi kpakpaa na í kpa i ninj taa na í pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ kɛ́ n lapa sika. Ama n ta tɛ nyá taa na Iɔ na pá tɔɔ yoo.

32 Ḿpɔ́yó pa naale pa kpa kɔvɔvɔ taa, ɔlɛna heelim hɛɛ tɔli.

33 Tɔnaya Yesu ifalaa mpa paa wɛ kɔvɔvɔ taa tɔ pa lunja akula kɛ i tɛɛ na pá tɔmi-i si: Tampana n kɛ́ Iɔ Pɔyaya.

*Yesu waasvɔvɔ kɛ kɔtɔntɔnaa kɛ Kenesaletɔ
(Malɔki 6:53-56)*

34 Yesu na i ifalaa pa tɛɛsa tɛsvɔvɔ kɛ lɔm, ɔlɛna pá tala Kenesaletɔ tetɔ taa.

35 Tɔna nyɔ́ma nyɔ́má si Yesu, ɔlɛna pá heeli na pɔ telɛsi tɔmaya pa tetɔ tɔna taa si Yesu kɔma. ɔlɛna pá kɔna-i kɔtɔntɔnaa mpe pa tɔna.

36 Na pa wiikayana-i si í yele na pá tokina i kpai ntɔmpee mayamaya. Na pa tɔna mpa pa tokina i kpai unɔ tɔ pɔ waa-wɛ.

15

*Falisanaa kɔsɛɣɛsɔv kɛ kɔtasi tɔɔ
(Malɔki 7:1-13)*

1 Ḿpɔ́yó Falisanaa na Iɔ Tɔm sɛɣɛsɔlaa luna Yosalem na pá kɔɔ pá mayana Yesu, na pá pɔɔsi-i si:

2 Pepe tɔɔ kɛ́ nyá ifalaa naa tɔŋŋɛɣi isɛna ta caanaa siwa si pá laki tɔ? Pɔ taya pɔvɔ, paa sanŋɛɣi isɔ Iɔ sɛɛv taa pɔ wɛɛ si yɔv ká la na páɔɔ́ í tɔɔ tɔ.

3 Ḿpɔ́yó Yesu ná pɔɔsa-wɛ tɔtɔ si: Pepe tɔɔ kɛ́ mɛ mɛ yeki Iɔ kɔvɔɔɔtɔv kɛ tɔŋŋɛɣi na í tɔŋŋɛɣi mɛ mayamaya mɛ kɔsɛɣɛsɔv?

4 Iɔ ka yɔɔtɔa si: Se nyá caa na nyá too, na tɔtɔ si: Ye wei i tɔv i caa yaa i too, isɔ pa kɔ-i.

5 Ama mɛ mɛ sɛɣɛsɔɣi si yɔv pɔsɔɣi na í heeli i caa yaa i too si: Mpi ma lɛsa ma wɛnav taa na má tena-mɛ tɔ pɔ pɔsa kuhaham mpi pɔ kɛ́ Iɔ nyɔm tɔ.

6 Saa unɔ pɔ fɛi si i tenj i caa tɔtɔ. I tá ná timpɔ́ í wakɔlɔɣi Iɔ Tɔm na í tɔŋŋɛɣi mɛ mayamaya mɛ kɔsɛɣɛsɔv tɔ.

7 Cɛsɔlaa mɛ, Iɔ kɔvɔɔɔtɔv telɛsɔv Iɔyɔii ka nawa mɛ tɔm kɛ́ tɔkelekele na páɔɔ́ í ŋmaa-tɔɣi i takɔlaya taa si:

8 Nɔɔɔ taa kɛ́ yɔlaa pane pa sanj-m yem.

Paa caa-m paa pɔcɔɔ hatoo pa taa.

Iɔ yɔɔtɔna mpu.

9 Pa sɛɛki-m yem kɛ́.

Pa kpaɣa yɔlaa kɔvɔɔɔtɔv na

pá sɛɣɛsɔɣi isɔ Iɔ nyɔntɔ.

*Mpi pɔ laki yɔv kɛ isayav tɔ
(Malɔki 7:14-23)*

10 Pɔlɛ pɔ waali Yesu yaa samaa na í tɔ-wɛ si: I nu tɔm tɔnɛ na í nyɔ si

11 mpi pə sʊʊki yʊʌ nɔɔɔ taa tɔ pu lakɪ-i ɪsayaʊ. Ama mpi pə lukəna yʊʌ nɔɔɔ tɔ mpi pə lakəna-i ɪsayaʊ.

12 Mprɔ́yó Yesu ifalaa pola i kin na pá tɔmɪ-i sɪ: Ntəŋ n yɔɔɔta mpʊ tɔ n nawa sɪ pə ta la teu ke Falisanaa?

13 Mprɔ́yó Yesu cɔ-we sɪ: Ma Caa wei i we ɪsɔtaa tɔ ye i ta sɔ tɔɔy ɲku, paa kɔɔsɪ-kʊɔy na pá pɛti.

14 I yeʌ pɛʌ, pa ké mpa pa hólóyí lɛlaa ke mpaav na pécó mpe pa maɔamaɔa pa ɪse u naa tɔɔy. Ye yʊʌm hɔŋ yʊʌm lɛʌ, pa tɔna paa kɔɔntɪ na pá hoti pɔ́yó taa ké.

15 Tənaɔa Piyee tɔma Yesu sɪ: Kilisi-tɔɔy ituule tənɛ tɔ hʊwee.

16 Tənaɔa Yesu tɔma sɪ: Pə kɔɔɛŋna-me mə ta cəkəna-tɔɔɔɛ?

17 I ta nyɪ sɪ pə tɔna mpi pə sʊʊki yʊʌ nɔɔɔ taa tɔ, pə tiiki i hiluyʊ taa na pə tɛ tɔ pə lukəna i tapɔɔy?

18 Ama mpi yʊʌ nɔɔɔ ná yɔɔɔtɔyɪ tɔ hatoo i lotu taa ké pə lukəna, na mpʊ pə lakəna yʊʌ ke ɪsayaʊ.

19 Pə taya pulɔ tɔɔ, yʊʌ lotu taa ké ɪsayaʊtʊ hʊwee caalɔyɪ na a pukina-i yʊʌkʊʌ na wasaŋkaləʊ na asilima lapʊ taa, na ɲmuləm na kaloolaya na yəʌaa caɔanav taa.

20 Mpi pə lakɪ yʊʌ ke ɪsayaʊ tɔɔɔɛ. Ama sɪ ń tɔɔy na ń tá saŋ nyá niŋ ɪsu yʊʌ ká la ɪsɔ sɛɛv taa na pécó í tɔɔy tɔ, pəʌe pu lakɪ yʊʌ ke ɪsayaʊ.

Kanaaŋ alv tɔm

(Malaki 7:24-30)

21 Yesu lu tɔna, ɪʌna í polo tɛʊ nti tɔ we Tiiri na Sitəŋ pə cɔʌ tɔ tɔ taa.

22 Pə pamna Kanaaŋ alv nɔɔɔʌʌ i ka we tɛʊ nti tɔ taa. Mprɔ́yó alv ɪni i kɔma Yesu kin na í wiina-i na nɔɔɔ sɔsɔɔa sɪ: Tafiiti Pəyalv Tacaɔ, nyəni ma pətɔtɔʌ. Ma pɛʌʌ hiina alɔɔaa na pə tɔka-i teu.

23 Ama Yesu ta cɔ alv ɪni sɪ pulɔ. Tənaɔa Yesu ifalaa polaa na pá tɔ Yesu sɪ: Tɔɔɔni-i, i kəlɔyɪ ta ɲkraŋŋ təkʊyɪ na í təŋəyɪ-tʊ.

24 Tənaɔa Yesu heela-i sɪ: ɪsɛyɛlɪ yəʌaa mpa pa lepa ɪsu heeŋ tɔ pa waalɪ ké ma kɔma.

25 Ama alv ɪni i kʊʌaa na í kɔɔ í sopi Yesu tɛɛ na í tɔ sɪ: Hai, Tacaɔ, waasi-m.

26 ɪʌna Yesu náa cɔ alv ɪni sɪ: Pə ta mʊna sɪ pá kɔɔa piya tɔɔnaya na pá tʊ haʃɪ.

27 Mprɔ́yó alv ɪni i tɔma sɪ: Hai, ma cɛ, paa na mpʊ haʃɪ təŋəyɪ na sɪ tɔsɔyɪ mpi sɪ nyəma tɔki na pə pʊtəʊyɪ aʌ tɔ mɛɛ.

28 Mprɔ́yó Yesu tɔma-i sɪ: Pʊwe, alv nyá, nyá naani tɔɔwa yoo. Mpi n caa tɔ n ka na-wɪ. Tənaɔa i pəyaya hika alaafəya ke kɔkɔpaa.

Yesu waasvɔv ke kʊtəntʊnaa paxalɛ

29 Mprɔ́yó Yesu kʊʌ tɔna na í polo Kalilee tɛŋku nɔɔɔ, na í kɔa pʊyʊ nakʊʌ kʊ tɔɔ na í caɔa.

30 Na yəʌaa samaa samaa kɔɔ i kin na pá kɔɔɛŋna kʊtəntʊnaa ke paxalɛ mpa pa təŋ tala tɔ na yʊʌmaa na acamaa na kamumusi na kʊtəməŋ lɛlɔŋ nyəma tɔtɔ. Pa pona kʊtəntʊnaa mpe na pá su-weyɛ Yesu kin, ɪʌna Yesu la na pá hiki alaafəya.

31 Mprɔ́yó pə lapa yəʌaa ke piti ké ɪsəna kamumusi sʊʊ yɔɔɔtʊyʊ na acamaa hiki toma na tala tɔntaa náa təŋ teu na yʊʌmaa náa sʊʊ nav tɔ. Tənaɔa pa sʊʊ ɪsɛyɛlɪ ɪsɔ ké sam.

Yəlaa iyisi liyiti caləsvyv

(Maləki 8:1-10)

³² M̄p̄ȳḡ Yesu yaa ı ifalaa na í t̄o s̄i: Yəlaa pane pa t̄əm we-m p̄ət̄ət̄əle. ı nyəni, k̄vyeȳn̄ tooso k̄ələ pa we ma k̄iñ c̄əne na pa kut̄əȳv̄ t̄ema. P̄əyele ma luȳv̄ f̄ei s̄i má yele na pá k̄p̄ena nȳəȳs̄i, pá taa k̄əə na pá k̄p̄isi t̄ən̄əñ ke m̄p̄raav̄ taa.

³³ T̄ən̄aya ı ifalaa p̄əəsa-ı s̄i: Nyut̄v̄ taa c̄əne, leȳe tu hiki t̄əȳən̄aya na t̄ə c̄ela samaa ıne ı taka?

³⁴ İlena Yesu p̄əəsi-we s̄i: Potopotonaa is̄ən̄aya í w̄ena? İlena p̄ele s̄i: Potopotonaa naatosomp̄əȳəlaȳa na tiinisi ke p̄əə.

³⁵ M̄p̄ȳḡ Yesu heela samaa s̄i: ı c̄aya at̄e.

³⁶ T̄ən̄aya Yesu k̄p̄aya potopotonaa naatosomp̄əȳəlaȳa ıni na tiina anı, na í s̄eə İso k̄é í na t̄əmle na í c̄əli, na í c̄ela ı ifalaa na p̄ele pá tala samaa.

³⁷ M̄p̄ȳḡ pa t̄əna pa t̄əȳaa na pá haç̄a. İlena ı ifalaa koti h̄əȳəlası nsi s̄i k̄p̄isaa t̄o na p̄ə su t̄ək̄v̄ñ naatosomp̄əȳəlaȳa.

³⁸ P̄əyele m̄pa pa t̄əȳaa t̄o pa we ȳəlaa iyisi liyiti k̄é, alaa na piya pa paasi.

³⁹ Yesu t̄ema samaa ın̄əȳi yas̄v̄yv̄ ılena í k̄pa k̄p̄ul̄v̄yv̄ taa na í t̄eə Makatan̄ t̄et̄v̄ taa.

16

Waatvnaa cəkənav

(Maləki 8:11-13; Luku 12:54-56)

¹ M̄p̄ȳḡ Falisanaa na Satusee nȳəma pa k̄əma Yesu k̄iñ na pá t̄əmi-ı s̄i: La piti t̄əmle nat̄əli na p̄ə h̄ól̄i s̄i nȳá t̄əñ luna İso k̄iñ. Pa kuukaȳa Yesu n̄əȳə ke k̄v̄kuu k̄é.

² T̄ən̄aya Yesu c̄ə-we s̄i: İlim í k̄əma t̄v̄yv̄ na is̄ət̄v̄l̄v̄ñası s̄eəwa, í t̄əñ s̄i: Cele is̄ət̄aa k̄á c̄e t̄ən̄əñ̄.

³ Na ye tan̄əñ t̄əhulu k̄é p̄ə s̄eəwa na p̄ə we t̄əs̄ut̄ii, ı t̄əñ s̄i: T̄ev̄ k̄á k̄əə san̄a. M̄pi t̄ə, is̄ət̄əv̄v̄yv̄ s̄eəwa na p̄ə we s̄ək̄p̄et̄v̄yv̄. P̄ə lapa is̄əna na í nȳəñ m̄pi m̄pi p̄ə lakı is̄ət̄əv̄v̄yv̄ taa t̄ə, na ı nȳəñ m̄pi p̄ə lakı k̄vyeȳn̄ ıne ı taa t̄ə.

⁴ K̄v̄fal̄əñ ȳəlaa as̄aȳaa m̄pa paa t̄əñ İso na pa taa t̄ə pa p̄eək̄əȳi s̄i pá la-weç̄eə piti t̄əmle. Ama pa kaa na piti t̄əmle nat̄əli se. Ye p̄ə t̄aȳa Yonaası nȳənt̄e.

ı ȳəç̄ət̄a m̄p̄v̄, ılena í yele-we na í t̄eə.

Falisanaa na Satusee nȳəma pa k̄v̄k̄v̄sv̄m

(Maləki 8:14-21)

⁵ Yesu ifalaa k̄əma na pá t̄eəsi l̄vm̄ k̄v̄t̄əñ l̄əñk̄v̄ t̄əə, ılena pá s̄əə potopotonaa k̄p̄aȳav̄.

⁶ M̄p̄ȳḡ Yesu t̄əma-we s̄i: ı la laakalı na Falisanaa na Satusee nȳəma pa k̄v̄k̄v̄sv̄m.

⁷ İlena Yesu ifalaa sv̄v̄ t̄əmaȳa t̄əm s̄i: T̄ə ta k̄p̄aya potopotonaa t̄əȳə ı ȳəç̄ət̄əȳi m̄p̄v̄.

⁸ Yesu nu nti pa t̄əñna ȳəç̄ət̄v̄yv̄ ke m̄p̄v̄ t̄ə, ılena í p̄əəsi-we s̄i: Pepe t̄əə k̄é í t̄əñ s̄i í f̄eina potopotonaa t̄ə p̄ə t̄əə? Ama í ta t̄e İso na m̄ə taa na p̄ə t̄əə yoo.

⁹ Hal̄əna san̄a í t̄á c̄ek̄əna k̄eə? ı t̄á t̄əəsi potopotonaa kak̄pası wei ma faȳaa na ap̄al̄v̄nȳəəñ iyisi kak̄pası t̄əȳə t̄ə ı t̄əə? Na t̄ək̄v̄ñ is̄əna p̄ə k̄p̄isaa na í k̄p̄aya t̄ə, í s̄əə ılé ı nȳv̄yv̄ na?

¹⁰ Na í ta t̄əəsi t̄ət̄əȳə potopotonaa naatosomp̄əȳəlaȳa wei ma faȳaa na ap̄al̄v̄nȳəəñ iyisi liyiti t̄əȳə t̄ə ılé ı t̄əə? Na t̄ək̄v̄ñ is̄əna p̄ə k̄p̄isaa na í k̄p̄aya t̄ə, í s̄əə ılé ı nȳv̄yv̄ na?

11 Isənaya pə lapa na í ta cekəna si pə taɣa potopotonaa təm ke ma yəɣətəyi? Í taa yelee na Falisanaa na Satusee nyəma kəkusəm sʊv-mɛ.

12 Waatu inəɣi Yesu ifalaa cekənaa si pə taɣa kəkusəm mayamaɣa təm ke Yesu yəɣətaya. Ama Falisanaa na Satusee nyəma pa kuseɣesətu ke í təŋ.

Piyee hʊlvʊv si Yesu ké Mesii
(Maləki 8:27-30; Luku 9:18-21)

13 Mpróyó Yesu pola Sesalee Filipu tetu taa ké tiili. Ilena í pəsəsi í ifalaa si: Yəlaa təŋ si Yulv Pəɣaya má ma ké awe?

14 Mpróyó pelee si: Pa təŋ si n ké Lum Səlv Yohaani. Ləlaa si Ilii ké, na ləlaa si n ké Selemii yaa Isə kuyəɣətutu teləsəlaa taa nəɣəlv.

15 Tənaɣa Yesu pəsəsa-wee si: Na mɛ se, mə hʊvki si ma ké awe?

16 Mpróyó Siməŋ nəɣo təkpaav si: N ké Isə weesuɣu tu Pəɣalv Mesii.

17 Tənaɣa Yesu təma-ı si: Yohaani pəɣaya Siməŋ, n nu leleŋ ké. Mpi tə, pə taɣa yulv cəpəna-ŋ tampana anɛ. Ama ma Caa wei í we isətəa təɣo.

18 Na má, má heeliyi-ŋ təfoo si nyá hətə yəɣətəyi si, Pəle, na pəle nyá nyá təo ké maa si ma yəlaa kpekəle. Na səm kaa pəsəsi na pə la-weɣe pulv cəcəka.

19 Maa cəle-ŋ isətəa Kawulaya saafənaa. Na mpi n kaa ha mpaav ke atə cəne tə, pə kaa na mpaav ke isətəa. Na mpi n ká ha mpaav ke atə cəne tə, pu hiki mpaav ke isətəa.

20 Ilena Yesu kpaalı í ifalaa si: Í taa heeli nəɣəlv si ma ké Mesii.

Yesu səm na í fem pə təm
(Maləki 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

21 Pə kpaɣav waatu inı təɣo Yesu sʊv í ifalaa ke heeluɣu təfoo si: Pə wee si má polo Yosalem na nyuɣv nyəma na kətəlaa səsəa na Isə Təm seɣesəlaa pá tʊ-m konyəŋ ke tənaya səsəm. Paa kv-m, na maa fe pə kuyeeŋ tooso wule.

22 Mpróyó Piyee yaa Yesu na í luna kpeəŋa na í təkı-ı-tı, si: Aai Tacaa, Isə í taa yelee na təle tó kəo.

23 Tənaɣa Yesu pəsəa təkpev na í tə Piyee si: Satanı tɛɛ ma təo. Isayatu taa ké n caa n tusi-m. Nyá hʊwɛɛ ta ke Isə nyəna, yəlaa nyəna ké.

24 Pəle pə waalı, ilena Yesu pəsəna í ifalaa təo si: Ye wei í caa si í təŋı-m pʊntu í la í təɣı awusa na í səɣəli í səm tesika na í təŋəɣəna-m.

25 Pə taɣa pulv, ye wei í pɛəkəɣı í weesuɣu təcütutu í tɛŋna səpʊ. Ama wei í lapa í təɣı awusa ke ma təo, pʊntu ká hikina weesuɣu.

26 Ye yulv pəsəa na í hiki antulinya nyəm təna ilena inı í si, í kawaaya nté we? Pulvpu wee mpi yulv ká kpaɣa na í layasəna í weesuɣu tə?

27 Mpi tə Yulv Pəɣaya má, maa kpaɣa ma Caa teeli na má na ma isətəa tillaa tə kəo na má fəli paa wei ké isəna í kʊlapʊtu wee tə.

28 Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəɣı, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká ná Yulv Pəɣaya má na má kəŋ isu wulav səsə na pəcó pá si.

17

Yesu isəntaa layasvʊv
(Maləki 9:2-13; Luku 9:28-36)

1 Kuyeeŋ naatoso tɛɛwa, ilena Yesu kpaɣa Piyee na Saaki na ílé í neu Yohaani na pá polo puyv kəkulvʊv nakʊli kv təo ké pa tike.

2 Tənaɣa í layasa pa isəntaa ké kpaɣaa, na í isəntaa tee kəkə.

3 Mpróyó í ifalaa tooso inı í na Moisi na Ilii, na pá na Yesu pá yəɣətəyi.

⁴ Tənaɣa Piyee tōma Yesu si: Tacaa, isu tə wew cəne isəntə tə pə we teu narələxi te. Ue ye n caaki maa siki coka tooso. Nyaga lente, Moisi ke lente, na Ilii ke lente.

⁵ Piyee təhna m̄p̄oḡȳ ḡəḡətȳu ue isəhm̄ontȳu kuh̄ulum̄oȳu laidi nəḡəlv̄ ı kəmaɣale na í takı-wē. Na pá nu pə yəḡətȳu h̄m̄ontȳu h̄kv̄ kv̄ tee si: Ma luȳu tee Pəyaga h̄ka ma lan̄le h̄lv̄m̄əna s̄əsm̄ təḡəlv̄. ı nuuna-ke.

⁶ Yesu ifalaa nu t̄əm̄ t̄əne, ılena s̄əḡəntv̄ kra-wēḡe s̄əsm̄ na pá hoti pa nəəsı t̄ə.

⁷ M̄p̄oḡȳ Yesu polaa na í tokina-wē na í t̄ə si: ı kul, í taa nyá.

⁸ Tənaɣa pa kusa ıse na pá nyəni, ılena pá maɣana Yesu tike təkəh̄.

⁹ Yesu na ı ifalaa pa tiikayana p̄ȳv̄ t̄ə ılena Yesu kraalı-wē si: ı taa heeli nəḡəlv̄ȳu mpi í nawa mp̄v̄ t̄ə. Haləna k̄ȳan̄ku Ȳlv̄ Pəyaga má maa si na má fe t̄ə.

¹⁰ M̄p̄oḡȳ Yesu ifalaa p̄əsa-ı si: Pepe t̄ə ké Is̄ə T̄əm̄ seɣesəlaa ná t̄əh̄ si Ilii ká caaləna k̄ənt̄e?

¹¹ Tənaɣa ı c̄ə-wē si: Tampana pə wēe si Ilii ká k̄ə na í tayan̄ı pə tənaya teitei na p̄əc̄s̄.

¹² Ama ma heeliyi-me si Ilii tēma k̄ənt̄e. Ama yəlaa ta nyəmi-ı, ılena pá lana-ı isu pa s̄əlaa t̄ə. Na mp̄v̄ t̄ətȳə paa la Ȳlv̄ Pəyaga má ma maɣamaɣa ke nyan̄.

¹³ Tənaɣa ı ifalaa nyəmə k̄rakpaa si Is̄ə L̄vm̄ S̄əlv̄ Yohaani t̄əm̄ ke ı yəḡətȳu.

Pu nəḡəlv̄ ı əlv̄aa loou

(Maləki 9:14-29; Luku 9:37-43)

¹⁴ Yesu na ı ifalaa pa tala timpi samaa ka kotaa t̄ə, ılena apalv̄ nəḡəlv̄ í polo ı luȳ Yesu tee,

¹⁵ na í t̄əmi-ı si: Hai, Tacaa, nyəni ma pəyaga p̄ət̄əət̄əle. Timle wenna-ke. T̄əm̄ paɣale pə p̄ət̄əyi-keɣe k̄ək̄əsı taa na l̄vm̄ taa.

¹⁶ Ma k̄əna-keɣe nyá ifalaa nt̄ə, na pá kp̄isi ka waasv̄ȳu.

¹⁷ M̄p̄oḡȳ Yesu tōma ı ifalaa si: ı t̄əh̄ Is̄ə na mə taa, p̄əc̄s̄ í ké kutakeesəh̄ ké. Wēe isənaya má na-me tu caya na má t̄əki mə k̄onyəh̄? ı k̄əna-m pəyaga h̄keɣe cəne.

¹⁸ ılena Yesu kaləna ılv̄ḡəv̄ wei ı ka wē pəyaga h̄ke ka waalı t̄ə na t̄əh̄ na í t̄əḡəni-ı. ılena pəyaga hiki alaafəya ke k̄rakpaa ke t̄əne ıni.

¹⁹ M̄p̄oḡȳ Yesu ifalaa p̄əsa-ı pa tike si: Pepe t̄ə ké t̄ə ta p̄əsi na t̄ə loo ılv̄ḡəv̄ ıni?

²⁰ M̄p̄oḡȳ Yesu c̄əwa ı ifalaa si: ı ta t̄é Is̄ə na mə taa na pə t̄ə t̄əḡə. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa c̄esəxi. Ye mə taa t̄əmn̄av̄ ke Is̄ə ka tu tala isu s̄əḡə pile ke yasəlaya, í p̄əsəxi na í t̄ə pulaya kan̄e si ká kp̄əsi na ká layasi, kaa kp̄əsi ké. P̄əlv̄ kaa wēe mpi í ká kp̄isi t̄ə. [

²¹ ılv̄ḡəv̄ isu mp̄v̄, ye pə taya Is̄ə s̄əlv̄m̄ȳv̄ na Is̄ə s̄əlv̄m̄ȳv̄, na nəh̄əkutv̄ na nəh̄əkutv̄, p̄əlv̄ u t̄əḡənȳı-ı.]

Yesu s̄əm̄ na ı fem̄ pə t̄əm̄ t̄ət̄ə

(Maləki 9:30-32; Luku 9:43-45)

²² M̄p̄oḡȳ k̄ȳakv̄ nakv̄lı pə pamna Yesu ifalaa kota t̄ənt̄əml̄e ke Kalilee t̄ət̄ə taa. Tənaɣa Yesu heela-wē si: Paa tv̄ Ȳlv̄ Pəyaga maɣa yəlaa niyh̄ taa,

²³ na p̄ele pá kv̄-m. Ama wēe tooso wule maa fe.

M̄p̄oḡȳ t̄əm̄ t̄əne t̄ə wakəla ı ifalaa lan̄a ke s̄əsm̄.

Is̄ə t̄əs̄eələ lampuu f̄elvȳv̄

24 Yesu na i ifalaa pa tala Kapənahum, lena Iso təsəele səsəle lampuu moolaa polo pa pəəsi Piyee si: Mə Caa naa fələyi Iso təsəele səsəle lampuu yee?

25 İlena Piyee si: I fələyi.

Saa wei Piyee svokaya təyaya lena Yesu caali-i pəəsuyv si: Simə, n hvv suwe? Le nyəma fələyəna antulinya inə i awulaa ke lampuunaa na patantənaa ye? Tətu piya yaa moolaa?

26 Mpruy Piyee cəwa si: Mvoolaa fələyəna. Mpruy Yesu təma si: Tampana ke te, pə fei si tətə piya i feli lampuu se.

27 Paa na mpv tu caa si pə la yəlaa pane pa taa kə pvlv, ile polo pəyə taa na n tv kulaya. Kancaalaya tinte nte n ká kpa tə, wiili tə nəyə taa, n ká mayana liyitee nyəğəlvv. Ləsi-kv na n kəə na n feli ma na-η tá lampuu.

18

Səsəəntv təə həm

(Maləki 9:33-37; Luku 9:46-48)

1 Waatv inəyi Yesu ifalaa pola i kin na pá pəəsi-i si: Aweyele səsə ke isətaa Kawulaya taa?

2 Tənyaya Yesu yaa peiya na i sv-keye pa isəntaa,

3 na i tə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye i tá layasi na i pəsi isv peisi, i kaa svv isətaa Kawulaya.

4 Wei i pasəyi i ti na i pəsi isv peiya kanə tə, inəyəle isətaa Kawulaya taa səsə.

5 Na wei i ká mv peiya isv kaneye ma nyuyv təə tə, maya pəntv mowa.

Ləlaa tusuyv ke isayətv taa

(Maləki 9:42-48; Luku 17:1-2)

6 Ye wei i lapə na piya nsi si mv ma təm ke isəntə tə si taa nakəli pənti, pə nəyəsəna pá tv pəntv luyv tē kə namle səsəle na pá tvsi-i tərku taa.

7 Ama antulinya inə i təm we wayo kə. Mpi tə, mpi pv la na yəlaa hoti isayətv taa tə pə we kə. Mpi pv tusi yəlaa ke isayətv taa tə pə kaa laη. Ama wei i lapə na i təyəntəle la isayətv, pəntv ká ná.

8 Ye nyá niη yaa nyá nəəhəle tusiyina-η isayətv lapv taa, seti-te na n lə poolv. Sana kele si n svv weesuyv kupaηkv taa na niη kvlməη yaa nəəhəle kvlmtəle, na mpi n ká weena nyá niη naale yaa nəəheə naale na pá pəti-η kəkə tam nyəηka taa tə.

9 Ye nyá isəle tusiyina-η isayətv lapv taa, həyəs-i-te na n lə poolv. Sana n hiki weesuyv kupaηkv na isəle kvlmtəle, na mpi n ká weena isə naale na pá pəti-η kəkə ηka ka we tənəasəle səsəle taa tə.

Hev kvləpu təm

(Luku 15:3-7)

10 I la laakali na piya sənə si taa nakələyi nyənvv ke yem. Pə tayə pvlv təə, ma heeliyi-me si tampana təə si isətaa tillaa səηa tam kə ma Caa wei i we isətaa tə i isəntaa kə. [

11 Mpi pə lepə tə pə mayamaya pə nyuyv yərv təə kə Yvlv Pəyaya má ma kəma.]

12 Awe wəna heeη nvnəwa (100) na i taa kvlm le, na i kaa yelev pəyələyafəi nvnəwa ineye pulaya təə na i tē na i svv kvləpu ineye pəkuyv?

13 Ye i kəma na i hii-i, pəpətv fei, i laηle hvlməyəna-i kə na pə kəli pəyələyafəi nvnəwa wei i ta le tə.

14 Mpv tətəyə mə Caa wei i we isətaa tə u caa si piya sənə si taa nakəli i le.

Təχəntəle pəntənav təm

15 Ye nyá təχəntəle pəntəna-η, polo na í yaa-ı mə naale na í huli-ı timpi ı pəntəna-η tə. Ye ı nuna-η, pə lapa n waasa-ı keke.

16 Ama ye ı kisa, n yaa nəχəlv yaa napələχı naale na í na-ı na pécó pə lá isu pa ηmaav Iso Təm taa tə si: Paa təm nti tu wəena seliya nyəma ke naale yaa tooso.

17 Ye saa ını ı tasa kisuχı, ıle n heeli Yesu seelaa kpekəle. Na í kisa Yesu seelaa kpekəle ke nunav tətə, ıle n nyəni-ı isu ma ta nyı Iso yaa isu lampuu mɔlv.

Yəlaa í wə timpiyi naale maa wəe pa hekv

18 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəχı, pə təna mpi í kaa ha mpa kə afe cəne tə, pə kaa na mpa kə isətəa. Na pə təna mpi í ká ha mpaav ke afe cəne tə, pu ná mpaav ke isətəa.

19 Ma tasəχı-meχe heeluyı si: Ye mə taa naale lapa nəχə kolumaya na pá sələmi pɔlv, ma Caa wei ı wə isətəa tə ı ká ha-wəχe-wı.

20 Pə taya pɔlv tə, yəlaa naale yaa tooso í kota timpiyi ma pɔlv lapv tə, ma wə pa hekv ké.

Təmlə tv wei ı feı ı təχəntəle pətətəle tə

21 Mıpóγú Piyee pola Yesu kin na í pəssi-ı si: Taca, ye ma təχəntəle pəntəχəna-m tam na má suma, təm isənaya pə tala ma kaa su? Təm naatosompəχəlaya na?

22 Tənaya Yesu cə-ı si: Ma heeliyi-η si pə taya təm naatosompəχəlaya se. Ama təm nutoso na naanəwa naanəwa ke təm naatosompəχəlaya ké.

23 Pə təw ké isətəa Kawulaya nəχəsəna isu wulav səsə nəχəlv wei ı caakaya si í mv ı kəma ke ı təmlə nyəma kin tə.

24 ı caya na í tənəna ı kəma ke mapv, ılena pá kəna-ı apəlv nəχəlv. Apəlv ını ıle ı wəna-ı kəmlə ke liyitee nyəχətv iyisi iyisi.

25 ı ta nyı isəna ı ká la na í hiki liyitee ını na í feı tə. ılena wulav tə si: ı kpa kəmlə tv ını na ı əlv na ı piya na ı wontu təna na í pəeti, na má hiki ma liyitee.

26 Tənaya apəlv ını ı hota wulav tē na í wiina-ı si: Hai, taca, la-m suulu, ye ma hikaa maa feı-η pə təna təcwcw.

27 Mıpóγú wulav ını ı nyəna təmlə tv pətətəle na í cəpı-ı, na í yeı-ı na í tē.

28 Təmlə tv ını ı tē mpv, ılena í sulina ı təmlə taa taapəlv nəχəlv, ılé ı ka wəna ınəχı kəmlə ke liyitee nyəχətv ηmɔnvɔv. Tənaya təmlə tv ını í ləla ı taapəlv luyı tē təkem, si í feı-ı ı kəmlə ke í feı-ı.

29 Mıpóγú ı taapəlv ını ı hota ını ı tē na ı wiina-ı si: Hai, la-m suulu, ye ma hikaa maa feı-η.

30 Ama təmlə tv ını ı kisa na í kpa ı taapəlv ını na í pona na í təkı saləka taa, si í feı ınəχı ı kəmlə.

31 Wulav səsə ını ı təmlə nyəma ləla ná mpv, ılena pa larja wakəli səsəm, haləna pá polo pá heeli-təχı pa caa.

32 Tənaya pa caa ını ı yaa təmlə tv ını na í təmı-ı si: Təmlə tv isayav nyá, nyá wiina-m na má cə-η təkpatəkpa.

33 Pə nəχəsəna isu nyá tətə nyaa nyəni nyá taapəlv pətətəle isu má nyənəv nyá nyəntə tə.

34 Tənaya páná kpa pa caa ınəχı səsəm na í kpa təmlə tv ını na í tv-ı naasəlaa nin taa si í feı ı kəmlə təna təcwcw na pécó í lu.

³⁵ Tənaɣa Yesu təma-wə si: M̄p̄óȳ ma Caa wei ı we ısəttaa t̄o ı ká la-m̄e. Ye u huləxi mə təȳntələnaa ke suulu na lotu k̄ol̄omt̄u.

19

Apalv na alv pa yav t̄əm
(Maləki 10:1-12)

¹ Waatv wei Yesu t̄ema m̄p̄óȳ səȳesuȳv, ılena í k̄ol̄i Kalilee t̄etv na í t̄ee Yuta t̄etv nti t̄ə w̄e Yaatanı waal̄i t̄ə t̄ə taa.

² Tənaɣa samaa ke s̄əs̄əm t̄əna-ı na í waa pa k̄ot̄əm̄əj̄.

³ M̄p̄óȳ Falisanaa nap̄əli pa polaa sı pa kuuki Yesu nəȳə, ılena pá p̄əs̄ı-ı si: Tá m̄paav taa yulv p̄əs̄əyi na í t̄əȳnı ı alv ke nat̄əli t̄ə t̄ə?

⁴ Tənaɣa Yesu p̄əs̄a-w̄e si: ı ta kala nti pa ŋmaa ıs̄ə T̄əm taa t̄ə? Pa ŋmaawaya si: Hatoo kancaalaya, antulinya ıne ı latv lapa-w̄eȳe apalv na alv k̄é.

⁵ ılena í t̄ə si: M̄p̄v p̄ə t̄ə k̄é apalv ká yele ı caa na ı too na í na ı alv pá caya na pa naale pá p̄əs̄ı yulv k̄ol̄m̄.

⁶ Saa ıni apalv na alv pa ta ke ȳəlaa naale t̄ət̄ə. Ama pa p̄əs̄a yulv k̄ol̄m̄ k̄é t̄ək̄əj̄. Ye m̄p̄v ıle, yulv í taa yası m̄p̄ı ıs̄ə k̄p̄entaa t̄ə.

⁷ M̄p̄óȳ Falisanaa p̄əs̄a-ı si: Pepe t̄ə k̄é Moisi naa ha m̄paa sı apalv p̄əs̄əyi na í la ı alv ke kisuȳu tak̄əlaya na í t̄əȳnı-ı?

⁸ Tənaɣa Yesu c̄ə-w̄e si: M̄ə lan̄k̄r̄ıs̄əj̄ t̄ə k̄é Moisi ka ha-m̄eȳe m̄paav sı í t̄əȳnı mə alaa. Ama hatoo kancaalaya p̄ə taa w̄ee m̄p̄v.

⁹ Ma heeliyi-m̄e t̄əfoo sı, ye yulv t̄əȳna ı alv na p̄ə tá k̄é sı alv ıni í lapa wasan̄kal̄ətv t̄ə p̄ə t̄ə, ılena apalv t̄ee na í k̄p̄aya alv ılelv, p̄ontv lapa wasan̄kal̄ətv k̄é.

¹⁰ Tənaɣa Yesu ıfalaa t̄əma si: Ye m̄p̄óȳ p̄ə w̄e apalv na alv pa hekv, ıle p̄ə k̄əla teu sı yulv í caya itante ıle.

¹¹ M̄p̄óȳ Yesu c̄ə-w̄e si: Ȳəlaa t̄əna u p̄əs̄əyi na pá mv səȳesuȳv k̄v̄ne. Ama m̄pa ıs̄ə ná ha p̄ə toma t̄ə p̄ele pa p̄əs̄əyi.

¹² M̄p̄ı p̄ə kayat̄əxi ȳəlaa ke alaa k̄p̄ayav t̄ə p̄ə w̄e ŋkan̄ka k̄é. L̄elaa kin̄ ıle, pa l̄əl̄əxi-w̄eȳe m̄p̄v na pá feına pa ti. L̄elaa ıle, ȳəlaa lap̄əna-w̄eȳe kataası. P̄ə kaası l̄elaa ná kisa alaa k̄p̄ayav ke k̄okisu ke ıs̄əttaa Kawulaya t̄ə. Ye wei ı ká p̄əs̄ı na í mv səȳesuȳv k̄v̄ne, í mv-kv.

Piya səkp̄esi k̄vp̄antv kooluȳu t̄əm
(Maləki 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Ȳəlaa pukayana piya k̄é sı Yesu í t̄əni sı t̄ə k̄é nin̄ na í s̄ələm̄əna-s̄əyi ıs̄ə. Tənaɣa ı ıfalaa kal̄əna sı k̄əntaa.

¹⁴ ılena Yesu t̄ə ı ıfalaa si: ı yele na piya k̄əə ma kin̄, í taa kayat̄ı-sı. P̄ə taya p̄ulv t̄ə, m̄pa pa w̄e ısu piya t̄ə m̄p̄e pa t̄əna ıs̄əttaa Kawulaya.

¹⁵ M̄p̄óȳ ı t̄əna nin̄ ke sı t̄ə. ılena í k̄ol̄i t̄əna na í t̄ee.

Yulv t̄əj̄ tv t̄əm
(Maləki 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ M̄p̄óȳ apalv nəȳəlv polaa Yesu kin̄ na í p̄əs̄ı-ı si: Taca, k̄vp̄antv ntiyi p̄ə w̄ee sı maad la na má hiki weesuȳu ŋku k̄ı t̄əj̄ t̄ə?

¹⁷ M̄p̄óȳ Yesu c̄ə-ı si: Pepe t̄ə k̄é n p̄əs̄əyi-m̄ k̄vp̄antv t̄ə? Yulv k̄ol̄m̄ t̄ək̄əj̄ k̄ena k̄vp̄an̄j̄. Ye n caa sı n̄ hiki weesuȳu, t̄əj̄ m̄p̄ı pa k̄eesa k̄v̄s̄əs̄ıtv taa t̄ə.

¹⁸ Tənaɣale apalv ıni ı p̄əs̄a Yesu si: Kası ntiyi pa k̄eesaa ye?

Ilɛna Yesu cɔ apalɔ unɪ sɪ: Taa ku yulɔ, taa la wasaŋkalɔtɔ, taa ŋmulɪ, taa suu lɛlɔ kɛ tɔm.

¹⁹ Se nyá caa na nyá too. Sɔɔli nyá tɔyɔntɔlɛ ɪsu nyá tu.

²⁰ Tɔnaya ifepu unɪ ɪ tɔma sɪ: Ma tɔka kusɔsuto nti tɔ tɔnaya. Ile pepeye pɔ kaasa má la tɔtɔ?

²¹ Tɔnaya Yesu tɔma-ɪ sɪ: Ye n caa n te tɔkpataa, polo na ń pɛɛti pɔ tɔna mpi n wɛna tɔ na ń tala kunyɔntɔnaa kɛ pɔ liyitee, na cele ń suv ton kɛ ɪsɔtaa. ń tɛma mpɔ pɔ lapɔ ulɛ n kɔɔ na ń tɔŋi-m.

²² Ama ifepu unɪ ɪ nu mpɔ, ulɛna ɪ lanlɛ wakɔli tɔtɔyɔtɔyɔ. Pɔ taya pulɔ tɔɔ, ɪ ka wɛna kɛ pɔ tu fɛi.

²³ Tɔnaya Yesu tɔma ɪ ifalaa sɪ: Tampɔna kɛ ma heeliyi-me yoo maa cesyi, liyitee tɔ ɪsɔtaa Kawulaya suvɔ wɛ kate kɛ pɔ tu fɛi.

²⁴ Ma tasɔyi-meɣɛ heeluyɔ sɪ: ɪsɔna mpi pɔ wɛ yooyoo kɛ kate sɪ ɪ suvna pɔnyalaya pɔyɔyɔ na ɪ lu tɔ, mpɔ tɔtɔyɔ pɔ wɛ liyitee tɔ kɛ kate sɪ ɪ suv ɪsɔ Kawulaya taa, halɪ pɔ tu tɛɛ mpɔ.

²⁵ ɪ ifalaa nu tɔm nti ulɛna pɔ la-wɛɣɛ piti na pá tɔ sɪ: Ile awe ka tɔlɔna nteɣɛ-ti ulɛ?

²⁶ Tɔnaya Yesu nyɔna-wɛ, ulɛna ɪ tɔ sɪ: Yɔlaa kin kɛ pɔ fɛi pɔsɔyɔ. Ama ɪsɔ ilɛ, pɔ tɔna tɔlɔv kɛ.

²⁷ Mɔpɔyɔ Piyɛɛ nɔyɔ tɔkpɔv sɪ: Pepeye taa hiki ulɛ?

²⁸ Mɔpɔyɔ Yesu cɔ-wɛ sɪ: Tampɔna kɛ ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi, waatu wei Yulɔ Pɔyaya ma maa caya ma teeli kumte tɔɔ kɛ alɔsanna taa tɔ, mɛ mpa ɪ tɔŋa-m mɔ naanɔwa na naale tɔ, ɪ ká caya mɔ kumlee tɔɔ tɔtɔ, na ɪ huɔna ɪsɛyɛli kpekɔ naanɔwa na naaleɣɛ tɔm.

²⁹ Na pa tɔna mpa paa ye le pa tɛɛsɪ, yaa pa taalɔnaa, na pa kɔyɔnaa, na pa newaa, yaa pa caanaa, yaa pa toonaa, yaa pa piya, yaa pa tawa kɛ ma tɔɔ tɔ, paa hiki mpi mpi pa yela mpɔ tɔ pɔ tɔm nuɔnɔwa (100). Pɔyele paa hiki pa paa nyɔm kɛ weesuyɔ ŋku ku tɛŋ tɔ ku taa.

³⁰ Mpa pa wɛ lɔlɔ kɛ kayana tɔ pa taa payalɛ ká mɔli waali. Na waali nyɔma taa payalɛ náá mɔli lɔlɔ.

20

Apa nyɔma tɔm

¹ ɪ naa ɪsɔna ɪsɔtaa Kawulaya nɔyɔsɔnaa tɔyɔlɔ. Sɔsɔ nɔyɔlɔ ɪ kulɔna tanan aɔhula tɛɛ tɔpam sɪ ɪ caa apa nyɔma na ɪ tɔ ɪ lesɛŋ taale taa.

² Mɔpɔyɔ ɪ tisaa sɪ: ɪlim ɪ tɛma maa fɛli-meɣɛ liyitee nyɔyɔlɔyɔ kulɔmɔyɔ kulɔmɔyɔ. Ulɛna ɪ heeli-wɛ sɪ: ɪ tɛɛ na ɪ luŋ ma taale taa.

³ ɪlim kɔma na pɔ kpa pɔcɔ ulɛna ɪ tasa luw na ɪ mayana napɔli, pɛle pa caya yem kɛ nɔnɔyɔ tɛɛ.

⁴ Tɔnaya ɪ heela pɛle sɪ: ɪ tɛɛ ma lesɛŋ taa, maa fɛli-meɣɛ ɪsɔna pɔ nɔyɔsɔnaa tɔ.

⁵ Ulɛna pɛle pá tɛɛ. Mɔpɔyɔ sɔsɔ unɪ ɪ kɔma na ɪ tasa luw kɛ ɪlim sikuyɔ na ɪ hiki napɔlɔyi mpɔ tɔtɔ. Pɔ kɔma na pɔ tala ɪlim huɔv ulɛna ɪ tasa lelɔ kɛ hikuyɔ na ɪ pona ɪ taale taa tɔtɔ.

⁶ Pɔ kɔma taanaya ɪlim ulɛna ɪ lu na ɪ mayana napɔli, pɛle pa caya nɔnɔyɔ tɛɛ. Ulɛna ɪ pɔsɔsɔ-wɛ sɪ: Pepe tɔɔ kɛ ɪ caya yem kɛ mpɔ?

⁷ Mɔpɔyɔ pɛle pa cɔ-ɪ sɪ: Tɔ ta hiki wei ɪ ká kraya-tuyɔ tɔmlɛ tɔyɔ. Tɔnaya ɪ tɔma sɪ: Ye mpɔ, ɪ polo ma lesɛŋ taale taa yaa.

8 Ilim kōma na pá te ðena sōsō iní yaa í tēmle tō nyənllu na í tōmí-í sí: Tōv, yaa apaa nyóma mpe na n̄ felí-weye pa liyitee. Caaləna mpa pa təkəna kpaɣav tō na n̄ tēsəna mpa pa caala kpaɣav tō.

9 M̄p̄óyó mpa í ka hika taanaya ilim tō pele pa kōma na pá hiki liyitee nyəǵəlvu nyəǵəlvu.

10 M̄p̄óyó mpa pa caala tēmle taa ké sūv tō pa huwaa sí mpe pa nyəna ká kəli pane pa nyəna. Ama liyitee nyəǵəlvu nyəǵəlvu ké pa cəla-wé.

11 Sōsō iní í felvuy-weye mpu tō pə ta maɣa-wé.

12 Iləna pá tō sí: Mpa pa kōma nōnō tō kalifu kolóm ke pele pa lapa tēmle, ðena n̄ məli na n̄ kpeñtí-tuyv kufelvuy kolómuyv na? Pəyele tá kana na ilim nyaya-tuyv hatoo tanan̄ tē.

13 Tənaɣa sōsō iní í cə pa taa ləlv sí: Ma taapalv, ma ta muɣuli-ŋ se. Ma na-ŋ tu sí n̄p̄óyó sí n̄ lapa ilim na pə tēm maa felí-ŋ liyitee nyəǵəlvu, yaa pə taya mpu?

14 Mv nyá liyitee na n̄ tē n̄ fē-m. Má nəkəna sí má cəla wei pə təkənaa tətəy tēitei ísu ma cəla nyá tō.

15 Ma feina mpaav sí má lana ma liyitee ke isəna ma səlaa tō? Ma lapa kɔpantv təy pə wukí-ŋ yaa?

16 Tənaɣa Yesu tasaa sí: Waali nyóma ká məli ləlv, na ləlv nyóma náa məli waali.

Yesu səm na í fem pə tōm tətō

(Maləki 10:32-34; Luku 18:31-34)

17 M̄p̄óyó Yesu pukaya Yosalem, ðena í yaa í ifalaa ke kpeñɗa ke waatv wei pa wé mpaav taa tō na í tō-wé sí:

18 Tōv, tō kraa Yosalem isəntō tō, paa kraɣa Yulv Pəyaya má na pá tō kətəlaa sōsaa na ləv Tōm seyesəlaa pa niŋ taa. Paa tō sí pá kv-m.

19 Paa tv-m ma ta nyi isəna niŋ taa, na pele pá paana-m na pá casa-m akpateɗe na pá ka-m səm tesika tō. Na kuyeyɗ tooso wule maa fe.

Saaki na Yohaani pa sələma mpi tō

(Maləki 10:35-45)

20 Tənaɣa Sepetee pəyalaa na pa too pa pola Yesu kiŋ, ðena pa too luŋ Yesu tē na í wiina-í sí: La-m kɔpantv natəl.

21 Tənaɣa Yesu pəsa-í sí: Pepeye n caa má la-ŋ?

Iləna ðv cə-í sí: Ma caa sí n̄ tō sí ma pəyalaa pane pa naale paa caɣa nyá kiŋ ke waatv wei n ká təy nyá Kawulaya tō. Ləlv ke nyá ntəyɗ tō, ləlv ke nyá mpətəŋ tō.

22 M̄p̄óyó Yesu cə-wé sí: Í tá nyi mpi í sələməyí tō yee? Í pəsəyí na í təy wahala sōsō wei maa təy tō? Tənaɣa pa tōma sí: Tu pəsi.

23 Iləna Yesu cə-wé sí: Tampana í ká təy wahala sōsō wei maa təy tō. Ama pə taya má ləsəyəna mpa paa caɣa ma ntəyɗ tō, na mpa paa caɣa ma mpətəŋ tō tō. Mpa pa tō ma Caa tayana lona aní tō pele pa kəna a nyóma.

24 Yesu ifalaa naanwaa wei pə kaasaa tō pele pa ná mpu, ðena pa taa wuna Sepetee pəyalaa mpe pa naale.

25 Tənaɣa Yesu yaa pa təna na í tō-wé sí: Í nyəma sí mpa pa ké yəlaa awulaa tō, pele pa təkí kawulaya ke ləlaa tō. Na mpa pele pa ké kufelaa tō, pele pa ŋmakələyí səkpema.

26 Ama pə fei sí pu wée n̄p̄óyó mə kiŋ. Nti təyɗe sí, ye mə taa wei í caa í la sōsō ke mə hək, pɔntv í pəsi mə pəyalv.

27 Na ye mə taa nɔyəlv í caa í la mə nɔyə tv, pɔntv í pəsi mə yom.

²⁸ Mpu totogɔ Yulɔ Pəyaga má, ma ta koo si má togɔ ceceele. Ama ma komaɣa si má pəsi yəlaa təna təmle tu, na má ha ma weesuyu na pə ce yəlaa payale ke pa yomle taa.

Yesu kuluyu ke yulɔmaa naale ise
(*Maləki 10:46-52; Luku 18:35-43*)

²⁹ Waatu wei Yesu luna Yeliko icate taa tɔ samaa tuutuuma tɔɣa i waali.

³⁰ Pə pamna yulɔmaa naale ka caɣa mpaav nɔɣɔ. Pa nuwa si Yesu tɛɛna nté, ilena pá suv koo si: Tafiiti Pəyalɔ, Tacaɔ, nyəni tá pətətəle.

³¹ Tənaɣa samaa kaləna-we na pá heeli-we si pa su. Ama pɛle pa sɔsa koo ke sɔsəm si: Tafiiti Pəyalɔ, Tacaɔ, nyəni tá pətətəle.

³² M'pɔyɔ Yesu səɣaa na í yaa-we na í pəsə-we si: I caa ma la-meɣe-we?

³³ Ilena pɛle pa cə-i si: Tacaɔ, tɔ caa ké si í kuli tá ise.

³⁴ M'pɔyɔ pa tɔm lapa Yesu ké pətətəle na í taku pa ise na pá suv nau ke tənə inəɣi kprakpa na pá tɔɣ i waali.

21

Yesu caya kpaɣaya
(*Maləki 11:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19*)

¹ M'pɔyɔ pa tala Petafasi ke Olifinaa puɣv tɔɔ. Waatu inɔ tɔ pa fei pooluɣ na Yosalem. Tənaɣa Yesu tila i ifalaa naale si:

² I polo icate nte tɔ we mə nɔɣɔ tɔ tɔ taa. Ye í tala tɔ taa ké kprakpa í ká ná pa tu kpaɣaya toto nɔɣɔlv na i pile ke i kin, í heɛi-si na í kɔna-m.

³ Ye nɔɣɔlv í pəsə-me si pulɔ, í cə pɔntu si Tacaɔ caakəna. Ye í cə mpu paa ye-le-me na í tɛɛna.

⁴ Pə lapa m'pɔyɔ si pə la nti Isə kuyɔɣɔtutu teləsulɔ ka yɔɣɔtaa tɔ si:

⁵ I heeli Siyɔɣ icate nyəma si,
í nyəni, mə wulav kəɣ mə kin,
na í caɣa kpaɣaya toto tɔɔ, na í we tɔpamm.

Nn na í caɣa kpaɣaya pəyaga tɔɔ.

⁶ M'pɔyɔ Yesu ifalaa mpa i tilaa tɔ pa tɛɛwa na pá lá isu í keesa-we tɔ.

⁷ M'pɔyɔ pa kəna kpaɣaya toto inɔ na i pile, na pá kpaɣa pa wontu na pá pɔ si tɔɔ, na Yesu kpa na í caɣa pə tɔɔ.

⁸ Na yəlaa payale ke sɔsəm náá pə pa wontu ke mpaav taa. Lɛlaa náá ce akoo na pá pə mpaav taa.

⁹ Samaa wei i ka we Yesu nɔɣɔ tɔɔ na wei i ka we Yesu waali tɔ pɛle pa tɔɣna yɔɣɔtuyv na nəsə səsənsi si: Paa wei í tu Tafiiti Pəyalɔ ke teeli. Isə í wee wei i kəɣna Tacaɔ tɔɣ tɔ i waali. Paa wei í tu Isə ké teeli ke isətəa.

¹⁰ Yesu koma na í suv Yosalem taa, ilena icate la yuɣ təkemm, na yəlaa pəsəɣi si: Aweye ye?

¹¹ Ilena samaa cə si: Kalilee Nasalɛti Isə kuyɔɣɔtutu teləsulɔ Yesu ké.

Yesu ke Isə təsɛle taa
(*Maləki 11:15-19; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22*)

¹² M'pɔyɔ Yesu suv Isə təsɛle taa na í tɔɣɔni pa təna mpa pa pɛɛtaɣaa na mpa pa yakaya tɔ. Na í pəsi liyitee yəkəlaa taapələnəa ke alele na alukukunaa pɛɛtəlaa kpelasɔ tɔtɔ.

¹³ Ilena í tɔ-we si: Pa ηmaawa Isə Tɔm taa ké si: Paa yaa ma təyaya si Isə təsələməle. Ama mə pəsəna-keɣe ηmulaa təyaya.

14 Μπόγυ γολυμαα na sekəllaa pa pola Yesu kin ke Iso təsele taa na í lá na pá hiki alaafəya.

15 Isu Yesu lapa piti təma ke mpv, na pə kaasi na piya náa yəgətəgəna nəəsi səsoənsi ke Iso təsele taa si: Paa wei í to Tafiiti Pəyalv ké teeli to, pə ta maγa kətəlaa səsaa na Iso Təm seγesəlaa nté.

16 Tənaγa pa pəsa Yesu si: N nukí nti pa yəgətəyi to? Uena Yesu náa cə-we si: Ee, ma nukí. Μπόγυ í pəsa-we si: I ta kaləta Iso Təm taa ké timpri pa ηmaawa si: Piya səkpesi na dhulomnaa nəəsi taa ké n yelaa na nyá sam luna to yeε?

17 Pə waali ké í yela-we na í lu na í se pa icate, na í polo í svv kuyanukyū Petanii.

Fiki tvgv mpusi təsvyv

(Malaki 11:12-14,20-24)

18 Kv fema uena Yesu kvli na í mələyi icate taa, uena nyəgəsi kpa-i mpaav.

19 Μπόγυ í loosa fiki tvgv ke mpaav nəgə. Uena í polo na í maγana hatv tike. Tənaγa í təma fiki tvgv si: N kaa tasa pile ləlvv ke paa pəcə.

Uena tvgv ηkv kv wvli tənaγa kpakpaa təwoηwoη.

20 Yesu ífala ná mpv, uena pə la-weγe səgəntv ke səsoəm. Uena pá pəəsi Yesu si: Isənaγa pə lapa na fiki tvgv ηkv kv wvli kpakpaa ke mpv?

21 Tənaγa Yesu cəwa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye í to Iso ké naani na í tá lá sika, pə taγa mpi ma lapa fiki tvgv kvne to pə tike ké í ká la. I pəsəyi na paa pulaya kané í to-ke si ká kpesi na ká hoti tenku taa, pə lakí ké.

22 Ye í wena naani pə təna mpi í sələməyi si Iso í la-me to, í lakí-meγe-wəyi.

Yesu pəsvyv təm

(Malaki 11:27-33; Luku 20:1-8)

23 Μπόγυ Yesu svv Iso təsele taa na í niki seγesvzv. Uena kətəlaa səsaa na Yuta nyəma taa səsaa polo na pá pəəsi-i si: Kanəante nteye n makí nyá taa na í lakí isənto? Yaa awe tu ha-η pə mpaav?

24 Tənaγa Yesu cəwa Yuta səsaa mpe si: Təv, ma maγamaγa maa pəəsi-meγe təm kvlvmtv təkəη. Ye í cə-m uε, maa heeli-meγe kanəante nte ma makí ma taa na má lakí isənto to.

25 Iso yaa yəlaa tilina Yoħaaní si í səəki yəlaa ke Iso lvm? Μπόγυ pa maγasa-təyi pa taa pa tike.

Uena Yuta səsaa mpe pá to si: Ye tə təma si Iso tilina-i, í ká pəəsi-tv si na pepe təv ké tə ta mv í təm uε?

26 Pəyele ye tə təma si yvli tilina-i kəlv, tə wena samaa səgəntv. Pə taγa pvlv təv, pa təna pa nyəma si Yoħaaní ké Iso kvγəgətv teləsvlv ké.

27 Μπόγυ Yuta səsaa mpe pa pəsəna Yesu si: Tə ta nyi. Tənaγa Yesu ná cə-we si: Anhaa, má kaa heeli-meγe kanəante nte ma makí na má lakí isənto to.

Apav na í pəyalaa naale pa təm

28 Μπόγυ Yesu tasa Yuta səsaa mpe si: I na-weγe təne tə taa? Apav nəgəlv ka wənnā pəyalaa ke naale. Uena í heeli ləlv si: Akele polo na í hala ma ləseη taale taa ké saηa.

29 Tənaγa pəyalv cə-i si: Ma kaa polo. Pəle pə waali uena pəyalv kəv í laγasi hvwεε na í polo.

30 Μπόγυ pa caa uní í polaa na í heeli ləlv ke mpv tətə. Uε si: Təv yaa, paapa. Ama í ta polo.

31 Pa naale pa taa awe lapəna nteye i caa luyū tee nyəntu? Mpróyú Yuta səsaa cə-i si: Kancaalaya nyəh. Tənaɣa Yesu təma-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, lampuu mulaa na wasaŋkalənaa ká tee-meɣe nəyɔ ke Iso Kawulaya taa.

32 Pə taɣa pulv tɔɔ, Yohaani ná kəma si i hóləyi-meɣe mpraav kupaŋku na í kisi i təm mɔyɔ. Ama lampuu mulaa na wasaŋkalənaa ná mu i təm. Paa na mə kəma na í ná mpróyú waali waali tɔ, í tá tɔ si i layasəyi mə taa hɔwee na í mu i təm.

*Təmle nyəma asayaa təm
(Maləki 12:1-12; Luku 20:9-19)*

33 Mpróyú Yesu tasa Yuta səsaa mpeɣe yəɣətuyɔ si: I nu, ma seeki-meɣe iso lelv. Səsə nəyɔlv i ka səna leseŋ ke taale təcu na í ŋma kolunɔ na í cəna. Na í lá timpri i ká nyaasəyi pə ləm tɔ. Na í ŋma akele tanɔkav wei i tɔɔ pa səhəyi na pá feŋxi tɔ. I tɔma mpv ilena í caa yəlaa na í su tə taa, ilena í tee yela.

34 Pə kəma na pá tala tuŋ un i kooluyū waatu, ilena í kus i tillaa napəli si: I polo ma təmle nyəma kiŋ na pá cele-m ma tete.

35 Tənaɣa təmle nyəma mpe pa kpa i tillaa mpe na pá má lelv ke teu, na pá kv lelv, na pá yoo lelv ke pɛɛ.

36 Mpróyú səsə un i taɣana tillaa lelaa ke kusuyv ke paɣale na pá kəli kancaalaya nyəma. Ilena təmle nyəma tasa peleɣe lapv ke teitei isu paa lapv kancaalaya nyəma tɔ.

37 Tənaɣa i tɛsa i pəyalv ke tiluyū, na í huuki si paa nyá i pəyalv isəle.

38 Ama təmle nyəma ná kəma na pá loosi i pəyalv, ilena pá heeli təma si: I loosiyi kpancoou tu kəŋna nte? I kəɔ na tɔ kv-i na i taale pəsi tá nyənte.

39 Tənaɣa pá kpa-i, na pá ləsi-i taale na waali na pá kv-i.

40 Tənaɣa Yesu pəsəsa Yuta səsaa mpe si: Taale tu í kəma na í kəɔ, isənaɣa i ká la təmle nyəma pane?

41 Mpróyú Yuta səsaa cə Yesu si: I kaa nyəni yəlaa asayaa pane pa pətəɔtəle. Ama i kuyi-weɣe, na í kraɣa taale na í cela lelaa mpa pá tala pə waatu paa cele-i i tete tɔ.

42 Tənaɣa Yesu pəsəsa Yuta səsaa si: I tá kaləta nti pa ŋmaa Iso Təm taa tɔ yeɛ? Pa ŋmaawaya si:

Pəle nte tetv ŋmalaa ŋmaakaya na pá lɔ tɔ,

ńtə tɔ tɔɔ kəlv ŋmatv təna məlaa na tɔ səŋ.

Mpi Tacaa lapa na tɔ nyənəyi na pá we-tuyv piti tɔyɔle.

43 Mpróyú Yesu tasa-we si: Pə tɔɔ ké ma heeliyi-me si paa seeki-meɣe Iso Kawulaya na pá cela-keɣe yəlaa mpa pa muna ka təmle tɔ. [

44 Ye pə cəpa wei na í hoti pəle nté tɔ tɔɔ, tə pvtətəyi-i ké, i kaa wee hiiu. Yaa pə cəpa yulv nəyɔlv na pəle ńtə tɔ nyəki-i, tɔ taaləyi-i na atəɣe.]

45 Kətəlaa səsaa na Falisanaa pa nu mpv, ilena pá nyi si mpeɣe Yesu seena iso un.

46 Tənaɣa pa svv mpraav pɛekuyv si pá kpa-i. Ama pa nyamna samaa. Pə taɣa pulv tɔɔ, pəle pá nyənaya Yesu ké Iso kuyəɣətutv teləsəlv ké.

22

*Mpa pa yaa tɔyɔv na pá kisi tɔ
(Luku 14:15-24)*

1 Mpróyú Yesu tasa isənaa seev ke mpa pa nukaya i təm tɔ si:

2 I naa isəna isətəa Kawulaya nəyəsənaa tɔyɔlv. Wulav nəyɔlv i lapəna tɔyənaya ke i pəyalv alv kraɣav tɔɔ.

³ Μπόγύ ι tila ι tæmlɛ nyóma si: I polo í yaa mpa ma lapa tǝǝnaya tǝ. Tǝnaya pɛlɛ pa kisa kǝntɛ.

⁴ Ilɛna í tayani kɔfama kɛ tiluyɔ si pá heeli mpa ι yaa tǝǝu tǝ si: Ma ku naan kataasi na wontu nim nyǝntɔ, na pǝ tǝna pǝ tɛma piw na pá çayaa. Pá kǝǝ na pá tǝǝ ma akpaǝlɛ tǝǝnaya.

⁵ Ama mpa pa yaa mpɔ tǝ pa taa nǝǝlv ta ke. Paa wei ι tɛɛ ι nyǝhku kɛ. Inɛyɛ ílé ι taalɛ, inɛyɛ ílé ι kuyaku.

⁶ Pǝ kaasi lɛlaa na pɛlɛ pá kpa tillaa mpɛ na pá hólí-wɛyɛ kankanji na pá ku-wɛ.

⁷ Tǝnaya pǝ lapa wulav kɛ pááná na í tili ι yoolaa si pá ku yulɔkɔlaa mpɛ, na í sǝ pa ɪcǝtɛ.

⁸ I tɛma mpɔ ilɛna, í heeli ι tæmlɛ nyóma si: Tǝu, akpaǝlɛ tǝǝnaya piwa. Pǝyɛlɛ mpa ma yaawa tǝ pa laŋaa.

⁹ Mpɔ tǝ í polo nǝnǝsi sǝsǝnsi tɛɛ na pa tǝna mpa ι ká ná tǝ í yaa-wɛ si pá kǝǝ na pá tǝǝ.

¹⁰ Μπόγύ pɛlɛ pa tɛɛwa nǝnǝsi tɛɛ na pá koti pa tǝna mpa pa nawa tǝ, asaɣaa na pǝ kɔpama kɛ mpɔ, na yǝlaa su acima kutuluyɔ.

¹¹ Μπόγύ wulav suɔwa si ι naa mpa pa pola tǝǝu tǝ. Ilɛna í maɣana nǝǝlv, ι ta suu akpaǝlɛ wontu.

¹² Ilɛna í pǝǝsi-ι si: Ma taapalɔ, isǝnaya ní suɔ çǝnɛ na ní tá suu akpaǝlɛ wontu? Apalɔ inɪ ι ta çǝ si pɔlv.

¹³ Tǝnaya wulav heela ι tæmlɛ nyóma si: I hǝkǝ ι nin na ι nǝǝhɛɛ na í polo í pɛti-ι sǝkɛtuyɔ taa. Tǝnaya ι ká casa kapusi na í nyasǝyi ι tǝyi kɛla.

¹⁴ Ilɛna Yesu tǝ si: Pa yaa paǝlɛ, ama pǝçǝǝ pa lǝsaa.

*Lom wulav sǝsǝ lampuu tǝm
(Malǝki 12:13-17; Luku 20:20-26)*

¹⁵ Μπόγύ Falisanaa çayaa na pá sɛyɛsi isǝna paa nyi Yesu kɛ katǝka na tǝm kɔpǝsɔtɔ na pá hiki-ι tǝ.

¹⁶ Μπόγύ pa tila pa ifalaa taa napǝli na Helǝti kɛkǝlɛ nyóma napǝli tǝtǝ si pá polo na pá tǝ Yesu si: Tacaɔ, tǝ nawa si tampana kɛ n yǝǝtǝyi na ní sɛyɛsǝyi teu, na isǝna mpi pǝ maɣamaɣa Isǝ caa si yǝlaa í la tǝ pǝ tampana kɛ n heeliyi. Nn nyanɣna nti yǝlaa huɔ tǝ, na nn paasǝǝna tǝǝ, pǝçǝ nn faɣasǝyi yǝlaa.

¹⁷ Pǝ wɛ mpɔ tǝ, ta mpaav taa pǝ mǝna pá fɛli lampuu kɛ Lom wulav sǝsǝ na? Heeli-tuyɔ nti n huɔki tǝ.

¹⁸ Ama Yesu ná tɛma nyǝm kɛ pa huwɛɛ asaɣɛɛ. Ilɛna í pǝǝsi-wɛ si: Çɛsǝlaa mɛ, pɛpɛ tǝǝ kɛ í nyǝki-m katǝka.

¹⁹ I hulɪ-m liyitee wena í fɛlǝyi lampuu tǝ na má ná.

Μπόγύ pa lǝsa liyitee nyǝǝlvuyɔ na pá çɛlɛ-ι.

²⁰ Ilɛna í pǝǝsi-wɛ si: Awe nyuyɔ fotoo na ι hǝtɛ kɛ pa ŋmaa pǝ tǝǝ çǝnɛ?

²¹ Μπόγύ pa çǝ-ι si: Lom wulav sǝsǝ kɛ.

Μπόγύ Yesu ná çǝ-wɛ si: Ye mpɔ í çɛla Lom wulav sǝsǝ kɛ mpi ι ti tǝ, na í çɛla Isǝ ilɛyɛ mpi ílé ι ti tǝ.

²² Pa nu tǝm tǝnɛ ilɛna pǝ la-wɛyɛ piti kɛ sǝsǝm. Na pá yɛlɛ-ι na pá tɛɛ.

*Tu si na tǝ fɛ na tǝ wɛɛ isǝna tǝ
(Malǝki 12:18-27; Luku 20:27-40)*

23 Μπόγύ κuyaku ηku ku mayamaγa Satusee nyóma napəli pa kəma Yesu kin. Satusee nyóma mpe pa təηayana si paa pə la isəna sətəa kaa te na pá fe. Μπόγύ pa pəssa Yesu

24 si: Tacaa, Moisi ka təma si ye yulv í səpa na í feina pəyaya, i neu həη i alv ke leelu na í hikina i taalv səl v ke piya.

25 Təv, yəlaa naatosompəyolaya ka we tá hekv, yulv na i newaa. Μπόγύ taalv kpayə alv ilena í si, i feina pəyaya. Ilena ilé i neu hə leelu.

26 Μπόγύ naale nyəη səpa, pəyaya fei, na tooso nyəη tətəyə mpv. Haləna pə polo pə siyili pa naatosompəyolaya ηke ka tənaya mpv təpai, nəyəl v ta hikina-i pəyaya.

27 Pə waalı ké alv unv ilé i tēsa səpv.

28 Təv, sətəa fem wule pa taa aweyele alv tv? Mpi tə, pa naatosompəyolaya unv pa təna pa kpayana-i alv.

29 Μπόγύ Yesu cə Satusee nyóma mpe si: I ta nyi Isə Təm na i toη təyə pə liyitiyi-me.

30 Mpi tə, waatu wei sətəa ká fe tə, akpayale təm kaa wee. Ama apalaa na alaa paa wee ké isu isətəa tillaa wev tə.

31 Ye sətəa fem təm ilē, í ta kala nti Isə heela-me tə yee? I təmayə si:

32 Ma ké Apəlaham na Isaaka na Yakəpv pa Isə ké. Isə ké weesuγu nyóma nyəη ké, i ta ke sətəa Isə.

33 Yəlaa samaa wei i nu Yesu seγesuyv ηku tə, pə lapa-weye piti.

*Isə kusəsutv taa səsəəntv
(Maləki 12:28-34; Luku 10:25-28)*

34 Waatu wei Falisanaa nuwa si Yesu lapa na Satusee nyóma ta hiki kvcəcətv ilena pá koti.

35 Ilena pa taa Isə Təm seγesəl v nəyəl v í kəə si í kuuki Yesu nəyə. Ilena í pəəsi Yesu si:

36 Tacaa, Isə kusəsutv taa təm ntiyile səsəəntv?

37 Tənaya Yesu cə-i si: N ká səəli Tacaa nyá Isə na luyv kulvmoyv na nyá ləsaγa svv-i təmamam.

38 Kusəsutv taa səsəəntv nté, na nti tə kələna tə təna.

39 Na kəkələtv lentv tətəyole, si n ká səəli nyá təyəntəle ke isu nyá ti.

40 Təm naale unē i təə ké Moisi kusəsutv təna na Isə kuyəyətətv teləsəlaa təm təna səηaa.

*Tafiiti pəyaya nté Mesii
(Maləki 12:35-37; Luku 20:41-44)*

41 Falisanaa kota mpv, ilena Yesu pəəsi-we si:

42 I hvv suweye Mesii tə? Awe ləlvuyv tv ke-i? Μπόγύ pele pa cə-i si: Tafiiti ləlvuyv tv ké.

43 Tənaya Yesu pəəsa-we si: Ye pə we mpv, ilē isənaya pə lapa na Feesuyv Naηηtv náá lá na Tafiiti yaa-i si Tacaa? Pə taya pulv təə, Tafiiti yəyətəa si:

44 Tacaa Isə heela ma Səə si,

caya ma kəηkəη taa,

haləna má kəna nyá kolontunaa ke nyá nəəheē tēē.

45 Ye Tafiiti ná yaa-i i Səə, ilē isənaya Mesii ná məlaa na í ké Tafiiti ləlvuyv tv tətə?

46 Pa taa nəyəl v ta pəsi na í cə. Pə kpayav kuyaku ηku tə nəyəl v u nyuləyi si i pəəsiyi-i təm.

23

Falisanaa na Iso Təm seyesəlaa tooluyu
(*Maləki 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46*)

¹ Μρύγύ Yesu heela samaa na ι ifalaa si:

² Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa təmlə nté si pá kéesí yəlaa ke Moisi kusəsuto.

³ I ká nuna-wəye teu na í la pə təna mpi pa heeliyi-me si í la tə. Ama í taa la isu mpe pa maɣamaɣa pa laki tə. Pə taɣa pulv təə, nti pa seyesəyi tə, pə taɣa ntəyi pa laki.

⁴ Pa kprakəyi səɣəla yuŋ nyəna na pá sukəyi ləlaa. Pəyele mpe paa caa si pá tu taa-wəye taav maɣamaɣa.

⁵ Pa laki pə tənaya si yəlaa í na-wə. Pə təə ké pa ŋmaaki Iso Təm loosi na pá tɣyi, na pá kəəki pa kraɪnaa təcəŋceŋ.

⁶ Acima taa səsaa səsaa təcəyalə ke pa pəkəyi na pá caki. Na Yuta nyəma təkotilena a taa teeli teeli təcəyalə ke pa pəkəyi.

⁷ Pa səla pá seeki-wəye samaa taa ké na pá luŋiyi na pá yaaki-wə si ta caa ta caa.

⁸ Ama me, í taa ye le na pá yaa-me si ta caa ta caa. Pə taɣa pulv təə, mə təna ι wə teitei ké, na mə Səsə nté kuləm.

⁹ I taa yaa a te cəneɣe nəɣəlv si mə caa. Pə taɣa pulv təə, mə Caa wə kuləm ké təkəŋ, na inəɣəle wei ι wə isəttaa tə.

¹⁰ I taa ye le si pá yaa-meɣe səsə səsə. Pə taɣa pulv təə, mə Səsə wə kuləm ke təkəŋ, inəɣəle Mesii.

¹¹ Mə taa səsə í pəsɪ mə təmlə tv.

¹² Wei í kraasa ι ti paa tisi-ι, na wei ι tisiyi ι ti paa kusɪ ι nyəyυ.

Falisanaa waali kuluyu
(*Maləki 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47*)

¹³ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm wə wayo. I təkəyi yəlaa ke isəttaa Kawulaya. Mə maɣamaɣa u suvki, pəyele u yeki si mpa pələ pa luyu wəe tə pá svv.

[
¹⁴ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm wə wayo. I ləkəyi leela ke pə təna mpi pa wəna tə, na í sələməyi Iso na pá taɣaləyi si pá hólɪ si meɣe kupama. Pə təə ké í ká te na í ná katatəlaya nav napələyi teu.]

¹⁵ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə təm wə wayo. I cəəki kateŋa təna, na pá kpeŋna teŋku təə si í hiki Iso sɛɛlv kuləm maɣamaɣa təkəŋ. Na í tu hika-ι kəlv, ι lapɪ-ι isayav. Haləna ilé í nəɣəsəna tənaasələ səsəle taa svv na pə kəli isu meɣe təm naale.

¹⁶ Mpa me í həŋ ləlaa pəyele mə isə naa naa tə, mə təm wə wayo. I təŋ si ye yəlv tuuna Iso təsɛɛle səsəle pə wə isu ι ta tuu kəle. Ama ye ι tuuna Iso təsɛɛle səsəle taa wəla ilə ι tuuwayalə.

¹⁷ Ama mə kəmləntv na mə yəlvmlə təəwa yoo. Pepe kəlaa? Wəla yaa Iso təsɛɛle səsəle nte tə lapa wəla inəyi kate pulv tə?

¹⁸ I yəɣətəyi tətə si ye yəlv í tuuna kətaya təlate pə wə isu ι ta tuuna kəle. Ama ye ι tuuna mpi pə maɣamaɣa pa lapa kətaya na pə wə kətaya təlate ilə ι tuuna kəle.

¹⁹ Yəlvmaa me, pepe kəlaa? Kətaya təlate yaa kətaya nyəm mpi kətaya təlate laki na pá pəsɪ kate pulv tə?

²⁰ Ye yəlv tuuna kətaya təlate, ι kpeŋna pə təna mpi pə wə kətaya təlate taa təyə na í tuuna.

²¹ Yulɔ́ í tuuna Isɔ́ tɛsɛɛle sɔ́sɔ́le, ɪ kpeɲna Isɔ́ wei ɪ cakɪ Isɔ́ tɛsɛɛle nte tɛ taa tɔ́ɔ na í tuuna.

²² Yulɔ́ í tuuna isɔ́tɔ́nyɔ́, ɪ kpeɲna Isɔ́ kumte na Isɔ́ wei ɪ caya tɛ tɔ́ tɔ́ɔ na í tuuna.

²³ Isɔ́ Tɔ́m seɣesɛ́laa na Falisanaa, cesɛ́laa me, mə tɔ́m we waiyo. Ye ɪ hika nyutu nti pa yaa sɛ́mantɪ na fenuwili na kumɛɲ, í lɛ́sɛɣɪ pə hɔ́ɔ́lɔ́ɲ naanɔ́wa taa kulɔ́m na í celɔ́ɪ Isɔ́. Pə kaasi na í lɔ́kəna mə lumasi waali ké kusɛ́sutu taa sɔ́sɔ́ntu. Tɛ́ɣeɣe siɣisuyu na kupantu na tampana tɛ́nyɔ́. Pá́cɔ́ tɛ́ɣe pə muna í seesə́na isə́le. Ile í taa sɔ́ hɔ́ɔ́lɔ́ɲ naanɔ́wa taa kulɔ́m inɪ ɪ tɔ́.

²⁴ Mpa me í hɔ́ɲ lɛ́laa, pə́yele mə isɛ́ naa naa tɔ́, ye ɪ na mə lum taa ké kacə́ka í lɛ́sɛɣɪ ké. Ama ye yoooyo ɪɛ, í kpéntəna na í li.

²⁵ Isɔ́ Tɔ́m seɣesɛ́laa na Falisanaa, cesɛ́laa me, mə tɔ́m we waiyo. Iyisi na nyə́nasɪ waali ké í nyaalɔ́ɣɪ tɛ́lailai, na si taa suna mə kɔ́ɲmuləm na mə isayatu huwɛɛ.

²⁶ Falisanaa yulɔ́maa me, pə́ weɛ si iyaya taa ké í ká nyaali na í kpeɲna waali, na pə́ tɛna pə́ la tɛnaɲɲ.

²⁷ Isɔ́ Tɔ́m seɣesɛ́laa na Falisanaa, cesɛ́laa me, mə tɔ́m we waiyo. I weɛ ké isu pə́laaɲ wei pa huləsaa na ɪ nyə́nyɔ́ we teu, na ɪ taa suna mɔ́wa na kusɔ́ɔ́tu nti tɛ́ tɛna tɔ́.

²⁸ Mpú tɔ́tɔ́ɔ́ í weɛ, yulɔ́ í nyə́na-meɣe isentɔ́, ɪ tɔ́ɲ ké si í ké kɔ́pama. Ama mə taa ɪɛ, cesɔ́nyɔ́ na isayatu pə́ mayaləna.

*Yesu kpaalɔ́nyɔ́ ke Falisanaa na Isɔ́ Tɔ́m seɣesɛ́laa
(Luku 11:47-51)*

²⁹ Isɔ́ Tɔ́m seɣesɛ́laa na Falisanaa, cesɛ́laa me, mə tɔ́m we waiyo. I tayaɲɔ́ɣɪ Isɔ́ kuyɔ́ɔ́tutu teləsə́laa pə́laaɲ ke teu tɛ́mamam, na í laki kacə́ka ke mpa pa tɔ́ɲa tampana tɔ́ pa pə́laaɲ.

³⁰ Na í tɔ́ɲ si: Ye tu we waatu wei ta caanaa kukaya Isɔ́ kuyɔ́ɔ́tutu teləsə́laa mpe tɔ́, tɛ́ taa tɔ́ɲ-we na tɛ́ ku-we.

³¹ Na m̀póyó́ í hulə́ɣəna si í ké mpa paa kowa Isɔ́ kuyɔ́ɔ́tutu teləsə́laa mpe tɔ́ pa piya.

³² Mpú tɔ́, pa akpaa ke í tɔ́ɲɔ́ɣɪ, na m̀pi pɛ́le paa caalaa na pá si tɔ́ m̀pə́ɣɪ í tɛ́sɔ́ɣɪ.

³³ Tɔ́maa piya me, akalanaa me. I tɔ́ɲ tɔ́, í tá ké tɛ́naasə́le sɔ́sɔ́le taa sɔ́lɛ́laa nte?

³⁴ Pə́ tɔ́ ké ma heeliɣi-me si í nu yoo. Maa tili Isɔ́ kuyɔ́ɔ́tutu teləsə́laa na layatə́naa na isekullaa ke mə kin. I ká ku lɛ́laa ke kukuyɔ́, na í ká lɛ́laa ke sɛ́m tesikasɪ tɔ́. I ká ma lɛ́laa ke akpatɛɛ ke mə təkotilɛnaa taa na í tɔ́ɲ na í pɛ́eki-weɣe acalɛɛ taa.

³⁵ Mpa paa kowa yem ke tulum tɔ́, mə nyɔ́ɲ taa ké pa kulaa isayatu ká məli. Pə́ krayau yulɔ́paɲ Apɛ́eli kuyɔ́ na pə́ polo Palasii pə́yalɔ́ Sakali wei í ku kate taa kate na kɔ́taya tɛ́latɛ pə́ heku tɔ́ ɪ nyəm tɔ́.

³⁶ Tampana ke ma heeliɣi-me yoo maa cesə́ɣɪ, kaɣana nyə́ma nyɔ́ɲ taa ké pu tɛna.

*Yosalem yəkuyɔ́ tɔ́m
(Luku 13:34-35)*

³⁷ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuyɪ Isɔ́ kuyɔ́ɔ́tutu teləsə́laa, na nyá taa tɔ́tɔ́ɔ́ pa yooki Isɔ́ tillaa ke pɛɛ na pá kuyɪ. Tɔ́m payalɛ ke ma sɔ́lɛ́laa si ma kpeyeliɣi nyá taa yə́laa tɛna təkotokoto isu kantuyɔ́ papuyɔ́ ku piya tɔ́ tɔ́. Ama pa kisa.

³⁸ Tɔ́, mə tɔ́yaya ká təkɪ kaau təkpataa, nɔ́yɔ́lɔ́ kaa paasə́na-ke.

³⁹ Pə təw kə ma heeliyi-me təfoo si, pə krayaw saŋa tə í kaa tasa-m keesuyu. Haləna pə tala wəle nte í ká tə si: Iso í səna Tacaá tillu tə.

24

Iso təseele wakəlvv təm

(Maləki 13:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Yesu luna Iso təseele taa na í təŋna tēv, iləna ı ifalaa kprətəna-ı na pá hvli-ı Iso təseele ŋmatv.

² Tənaɣa Yesu təma-we si: Ntəŋ í nawa pə təna isəntə? Tampana ke ma heeliyi-me yoo ma cəsıɣı, pə kaa kaasi pəle lentə na tə təna lentə təw, paa tusi pə təna.

Mpi pə lapv ká hvli antulinya təm tə

(Maləki 13:3-13; Luku 21:7-19)

³ Yesu kəma na í caya Olifinaa puyv təw, iləna ı ifalaa fayası na pá pəəsi-ı si: Heeli-tuyv kuyayku mpv ını pu la tə. Nmaatəle nteye pu hólí na tə nyəna nyá kənte na antulinya təm.

⁴ Mpróyó Yesu cə ı ifalaa si: ı la laakalı, í taa ye le na nəɣəlv kəw na í tolisi-me.

⁵ Mpi tə, payale ká kəw na pá ha pa təyi ma hətə si mpeyele Mesii. Halı paa tolisi payale.

⁶ ı ká nu yoon təŋ ke mə cəlv mə cəlv. Paa heeliyi-me ye poolv yoon təmnaa. Ama í taa ye le na mpv ını pə cə mə laŋa. Pə wēe si mpv ını pəle pu la kə. Ama waalı waalı kə antulinya náá kəw na í təŋ.

⁷ Tətv kateŋa leŋka ká yoon leŋka nyəma, kawulaya leŋka ká hvli leŋka təw. Nyəəsı ká la tiiliwe tiiliwe, tətə ka sele tiiliwe tiiliwe tətə.

⁸ Pəne ını pə təna pə wəna isu əlv ləlvv na pə caalı-ı wıw ke səŋsəŋŋ tə.

⁹ Yəlaa ká hvli na pá hólí si pá tə-me ye konyəŋ, na paa ku-me. Kateŋa təna yəlaa taa ká kpana-me ye ma təw.

¹⁰ Yəlaa payale ká lə Iso sēv təm ke waatv ını, na paa lu təma waalı, na pa taa kpana təma.

¹¹ Iso kuyəɣətvtə teləsəlaa pəpətvnaa ká lu payale na pá tolisi yəlaa ke səsəm.

¹² Isayatv ká təw səsəm səsəm, haləna yəlaa payale səlvv ká pasa.

¹³ Ama ye wei ı nyaya apəlvv na í tala tənaya, pəntv nyuyv ke pu ya.

¹⁴ Pə wēe si paa kpaalı Iso Kawulaya Laapaalı Kupaŋ ke antulinya təna taa kə na paa piitim mpi pə nu. Ye pə təma mpróyó lapv ke antulinya ka tē.

Acaalətv təm

(Maləki 13:14-23; Luku 21:20-24)

¹⁵ Mpróyó Yesu təma si í ká kəw na í ná acaalətv taa acaalətv nti tə təm Iso kuyəɣətvtə teləsəlv Taniyēli ka yəɣətə təɣə kate taa. Wei ı kaləɣı tə í cəkəna-təyi tēu.

¹⁶ Mpv ını tə, mpa paa wē Yuta tə pá se na pá kpa pəŋ.

¹⁷ Ye pə mayana wei na í wē kutuluyv təw na í tiıwa, ı taa tə si ı svvki təyaya na í kraya ı pəlv.

¹⁸ Na wei pu mayana ı wē taale tə í taa tə si ı kpeŋ ı tē na í kelı ı kpaı.

¹⁹ Ahusitona na asəŋ təm ká la waiyo kə waatv ını.

²⁰ ı sələmı Iso na mə kuseu kəne kv taa pamsəna watv waatv yaa kuyaku kvēsvv wule.

21 Pə taya pulv, waatu inı wahala ká la səyǝntv ke sǝsǝm pə tu fei. Pa ta nata wahala inı ı taka ke hatoo antulinya kancaalaya na pə kǝə saŋa, na pa kaa tasa ı taka kə nav.

22 Na ye pə taya isı İso huwva sı ı ká pasa kuyeyey inı tǝə, nəǝǝlv kaa tvlı-tı. Ama ı pasa pə kuyeyey inǝyi yǝlaa mpa ı lǝsaa tǝ pa tǝə.

23 Na ye yvlv tǝma-me sı: İ nyǝni, Mesii we cǝne yaa cǝne, ı taa nu.

24 Pə taya pulv tǝə, Mesiinaa na İso kuyǝǝtvtv telesǝlaa pǝpǝtvnaa ká lu na pá lá kǝkǝlv nyǝmnaa na piti tǝma. Halı ye paa pǝsaya pa puǝusiyi mpa pa maǝamaaya İso lǝsaa tǝǝ.

25 Tǝv, ma laalaa na má kpaalı-meǝle.

26 Mpv tǝ ye pa kǝma na pá heeli-me sı: İ nyǝni, ı wenna nteǝe wolaǝa tetv taa, ı taa polo. Yaa sı, inı ı ĩmelǝna nteǝe cǝne, ı taa nu.

27 Yvlv Pǝyaya ma ma kǝnte ká la kə isı tev nyǝǝsuyv hatoo tev kite tee na pə kalǝsǝna kv nəǝ tǝ.

28 Timpi pulv sǝpa na pə hǝntaa tǝ tǝnaya yepelékunaa kotiyi.

Yvlv Pǝyaya kǝnte

(Malǝki 13:24-27; Luku 21:25-28)

29 Wahala kuyeyey inı ı teeki kpaakpaa tǝ, ilim ká sı tǝkpitii, isǝtv kaa tasa hulvmuyv. Isǝtvlvŋası ká luna isǝtaa na sı hoti. Pu ciyiti isǝtaa kǝkǝlvnaa.

30 Waatu inǝyi paa nu Yvlv Pǝyaya má ma taŋ ke isǝtǝntuyv taa. Katenǝ tǝna taa yǝlaa ká kpa pa laŋa na pá wii sǝsǝm. Paa na Yvlv Pǝyaya má ma saŋa isǝŋmuntuyv tǝə na má tiiki na ma tǝma ke sǝsǝm na ma teeli.

31 Akantǝle sǝsǝle ká wii, İlena má tili ma isǝtaa tillaa ke antulinya hǝyǝlvŋ tǝna taa. Pə kpaǝv ilim tǝlvle na pə tǝtvle tǝ, na pə polo pə ntǝǝŋ na pə mpǝtǝŋ tǝə, sı pá cǝə pá koti mpa ma lǝsaa tǝǝ antulinya tǝna taa.

Fiki tuyv tǝm

(Malǝki 13:28-31; Luku 21:29-33)

32 İ nyǝnna fiki tuyv na ı cekǝna. Saa wei kv neǝǝtǝyi na kv hatv yeǝelǝyi tǝ, ı nyǝmá kpaakpaa sı heesuyv tala kǝle.

33 Mpv tǝtǝǝ waatu wei ı ká ná pə tǝnaya mpv pə laki tǝ, ı nyı sı pə wosaa kǝle, pə caa lapv ntǝ.

34 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cǝsǝŋı, yǝlaa mpa pa we isǝntǝ tǝ pa kaa sı pa tǝna na pǝcǝ pə tǝnaya mpv pə la.

35 Isǝtǝntuyv na atǝ ká mvki yem. Ama ma kuyǝǝtvtv kaa saalı paa pǝcǝ.

İso tike nyǝmna antulinya tǝm

(Malǝki 13:32-37; Luku 17:26-30,34-36)

36 Nǝǝlv fei wei ı nyǝmá pə waatu yaa pə wǝle tǝ, paa isǝtaa tillaa na Pǝyaya má ma maǝamaaya. Ama Taca tike tǝkǝŋ nyǝmna.

37 Isǝna pu lapa Nowee pǝle taa tǝ, mpv inı pə maǝamaaya pu lana kuyǝŋku Yvlv Pǝyaya má maa kǝə tǝ.

38 Kupam, kuyeyey wei ı taa lvm taa waasǝta tetv tǝ tǝ, pə tǝkaya kə na pə nyǝkı, na pə haa tǝmaya alaa, na pə kpaǝyi mpv yoo, halǝna kuyǝŋku Nowee svv kvlvuyv taa tǝ.

39 Pa caǝa ĩpǝǝy yem kə ĩpǝǝy, pa ta hu v pulv tǝə. Halǝna lvm sǝsǝm kǝə na pə tǝǝ pa tǝna tǝpai. ĩpǝǝy pu la kuyǝŋku Yvlv Pǝyaya má maa kǝə tǝ.

40 Pu pana apalaa naale ká wee taale. Pu kpaǝa lǝlv na pə yele lǝlv.

41 Pu pana alaa naale we nama tǝə na pá nanǝyi. Pu kpaǝa lǝlv na pə yele lǝlv.

42 İ feŋ, pə taya pulv tǝə, ı ta nyı kuyǝŋku mə sǝsǝ ka kǝə tǝ.

43 ǀ nyi teu si ye nyəm ka nyəḡaḡa na təyaḡa caa nyi waatu wei ḡmulu ká kəɔ ahoo tɔ, ǀ ka caḡana ǀ se ké. ǀ kaa yele-ǀ na ǀ suu ǀ təyaḡa.

44 Pə tɔ kə me tɔtɔ mu taḡani mə təḡi mpv. Yulu Pəyaḡa má ma kəḡ kənte ke waatu wei ǀ kaa huu təɔ.

Təmle tu ǀsayaḡ na kupaḡ pa təm

(Luku 12:41-48)

45 Aweḡe təmle tu kupaḡ na laḡatu? Ye pə taḡa wei ǀ caa yelina-ǀ təmle nyəma lelaa si ǀ nyənəḡi-we, na pə tala ǀ cəle-weḡe pa kutəḡu tɔ?

46 Cəce ǀni ǀ kəma na ǀ məli na ǀ maḡana təmle tu ǀni ǀ ǀsəle seena təmle ḡté tə lapv, ǀ nyuḡu lapa leleḡ ké.

47 Tampana ke ma heeliḡi-me yoo maa cəsəḡi, təyaḡa caa ka tu təmle tu ǀnəḡi ǀ kupaḡ təna tɔ feḡuḡ ké.

48 Ama pə cəpa təmle tu ǀni na ǀ tu ǀ taa si: Ma caa kaa kəɔ ləḡ se.

49 ǀlena ǀ suu ǀ taapalaa ke maḡv, na ǀ təkǀ, na ǀ na sulnyəɔlaa lelaa pá suu sulvm nyəɔu na pə kuyi-we.

50 Pu kəɔ na kuyaku ḡku na ǀsəma waatu ǀ taa tu ǀ taa si təyaḡa tu ka tala tɔ, ǀlé ǀ ká suu təkpuu.

51 Na ǀ la təmle tu ǀni təkəḡkaḡ, na ǀ mələna-ǀ na ǀ pəti-ǀ cəsəlaa tɔ. Tənaḡa ǀ ka casəḡi kapusi na ǀ nyasəḡi ǀ təḡi kela.

25

Pəelaa naanəwa təm

1 Mḡpəḡ Yesu təma si: Mḡpəḡ pə wee, ǀsətəa Kawulaḡa ká nəḡəsəna ké ǀsu pəelaa naanəwa wei ǀ kraḡa fətəlanaa na ǀ tē akpaḡalv səḡuḡ tɔ.

2 Pa taa kakpasǀ ke kumelēməḡ na kakpasǀ ke laḡatvnaa.

3 Kumelēməḡ ná kraḡa fətəlanaa, ǀlena pá yele nim cosuḡu si pa təkəḡi pa tɔ.

4 Ama laḡatvnaa ná kraḡa pa fətəlanaa, ǀlena pá cosi nim ke kpaləpanaa taa na pá təkǀ pa tɔ tɔtɔ.

5 Akpaḡalv feǀ ǀ kəɔ ləḡ, ǀlena tom caḡ na pə kelǀ-we na pá too pa naanəwa ǀni.

6 Mḡpəḡ pə keesa ahoo heka, ǀlena pá nu pə kiisaa si: Akpaḡalv nté, ǀ kuli na ǀ səḡi-ǀ.

7 Tənaḡa pəelaa mpə pa fema na pá nyəɔsəḡi pa fətəlanaa.

8 Mḡpəḡ kumelēməḡ təma laḡatvnaa si: ǀ pasa-tuḡv mə nim, ta fətəlanaa caa təm.

9 ǀlena laḡatvnaa náá cə-we si: Ye tə pasa-me pə kaa tala tá. ǀ polo pəetəlaa cəɔ na ǀ ya.

10 Waatu wei kumelēməḡ tē ḡpəḡ nim yaḡv tɔ, ǀlena akpaḡalv tala. Na ǀ na mpa pa səɔlv ka puwa mpv tɔ pá suu akpaḡale kutəḡu tətəḡle taa, na pá təkǀ nəḡəɔ na pá kaləsi təkem.

11 Pə lapa laasaḡa ǀle kumelēməḡ ǀni ǀ məlaa kele, na ǀ təḡ si: Tacaā Tacaā, tui-tv.

12 Mḡpəḡ akpaḡalv ná cə-we si: Tampana ke ma heeliḡi-me yoo maa cəsəḡi, ma ta nyi-me.

13 Tənaḡa Yesu tasa-weḡe kraalvḡv si ye mpv ǀ feḡiḡi. Mpi tɔ, ǀ ta nyi kuyaḡku na ǀsəna waatu pu la tɔ.

Timpi pə wee tɔ tənaḡa pə səsəḡi

(Luku 19:11-27)

¹⁴ Pui nax̄əsəna ké isu yulu kuluyu si i tee yela, na í yaa i tæmle nyáma na í tu pa niŋ taa ké i wenaυ tɔ.

¹⁵ I yaa kancaalaxa nyəŋ na í cele ileye wula nyəx̄ətu nasəle na nunowa (500). Na í yaa lelu ilena í cela ileye wula nyəx̄ətu ŋmunuyu (200). Pə tala tooso nyəŋ, ilena í cela ileye wula nyəx̄ətu nunowa (100). I keesəna paa wei i pəsuyu ké na í cele-i. Ilena í kuli na í tee.

¹⁶ Tənaɣa wei i ka cela nyəx̄ətu nasəle na nunowa (500) tɔ i tee kpakpaa na í suυ taatuyu, na pə se-e-i nyəx̄ətu nasəle na nunowa (500) tɔtɔ.

¹⁷ Wei paa cela nyəx̄ətu ŋmunuyu (200) tɔ, ílé i taata mpυ tɔtɔ, na pə se-e-i nyəx̄ətu ŋmunuyu (200) tɔtɔ.

¹⁸ Ama wei paa cela nyəx̄ətu nunowa tɔ, ílé i polaa ké na í huli púyó ke ate na í ŋmesɪ pa caa liyitee anɪ.

¹⁹ Pə leelaa, ilena pa caa inɪ í kɔɔ. I tala mpυ, ilena í yaa-we si pá huli-i isəna pa lapa pa liyitee na pə lu mpi tɔ.

²⁰ M̄púyó wei cece ka cela nyəx̄ətu nasəle na nunowa (500) tɔ ílé i kɔma na í huli-i nyəx̄ətu nasəle na nunowa (500) wei pə se-e-i tɔ. Na í tɔ si: Tacaα, n ka cela-m nyəx̄ətu nasəle na nunowa (500), na pə se-e-m nyəx̄ətu nasəle na nunowa tɔtɔ.

²¹ M̄púyó i tɔma-i si: Pə we teu, n ké tæmle tu kupampaŋ. Isəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke isəntɔ tɔ, maa cele-ŋ sɔsɔm. Kɔɔ na má na-ŋ tɔ yɔɔli.

²² Pəle pə waali ké tæmle tu wei pa cela nyəx̄ətu ŋmunuyu (200) tɔ, ílé i kɔma na í tɔ si: Tacaα, n ka cela-m nyəx̄ətu ŋmunuyu (200), na pə se-e-m ŋmunuyu (200) tɔtɔ.

²³ M̄púyó pa caa inɪ i tɔma ílé tɔtɔ si: Pə we teu, n ké tæmle tu kupampaŋ. Isəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke isəntɔ tɔ, maa cele-ŋ sɔsɔm. Kɔɔ na ma na-ŋ tɔ yɔɔli.

²⁴ Pə tala wei paa cela nyəx̄ətu nunowa (100) tɔ, ilena í tɔ si: Tacaα, ma nyəmə n yá tɔɔ si n ké yulu kate tu. Pə taya pulv tɔɔ, timpɪ n ta tuu tɔx̄ɔ n kuŋ, na timpɪ n ta ŋmusɪ tɔx̄ɔ n cekɪ.

²⁵ Sɔx̄əntu lapa-m, ilena má polo na má pi nyá liyitee ke ate ke teu təkulakula. Mu nyá ce.

²⁶ Tənaɣa i caa tɔma-i si: Ama n ké tæmle tu isayau na felentu ké. N ka nyəmə mpυ si timpɪ ma ta tuu tɔx̄ɔ ma kuŋ, na timpɪ ma ta ŋmusɪ tɔx̄ɔ ma cekɪ ile,

²⁷ pepe tɔɔ ké n taa tu ma liyitee anəɣɪ panci taa? Ma kɔma isəntɔ tɔ maa maɣana pə se-e a tɔɔ na má krentɪ na má mu.

²⁸ Tɔɔ, íleeki nyəx̄ətu nunowa (100) inəɣɪ i niŋ taa, na í sɔɔsi nyəx̄ətu nasəle na nunowa (500) tu.

²⁹ Pə taya pulv, timpɪ pə we-e tɔx̄ɔ pə sɔɔsəɣɪ teu si pə tɔɔləna pɛle. Ama wei i feina pulv tɔ, paa pəciuu maɣamaɣa ke i wena, paa leeki ké.

³⁰ I kpaɣa tæmle tu yem inɪ na í pɛti-i awali ké səkpetuyu taa. Tənaɣa i ká casəɣɪ kapusi na í nyasəɣɪ i təɣɪ kɛla.

Tənaɣa huυle wule tɔm

³¹ M̄púyó Yesu yɔx̄ɔtaa si: Waatv wei Yulu Pəyax̄a má, maa kɔɔ isu wulav sɔsɔ na isɔtaa tillaa təna tɔ, maa ɣax̄a ma teeli kumte tɔɔ.

³² Na ate putimnaa təna ká koti ma isəntaa. Maa fayasi yəlaa isu tiikilu fayasuyu heeŋ na pəŋ tɔ.

³³ Maa su heeŋ ke ma ntəɣəŋ tɔɔ na pəŋ ke ma mpətəŋ tɔɔ.

³⁴ Wulav Səsə má, maa heeli mpa pa we ma ntəyən təə tə si: Mə mpa ma Caa yelaa na í nu lelen tə, í kəə na í təyə Kawulaya ŋka paa su-meyə hatoo antulinya lapv waatv tə.

³⁵ Pə taya pəlv, nyəyəsí ka kra-m tə mə hana-m təyənaya. Ləkətv kra-m tə mə hana-m ləm na má nyəə. Maa ké msvlv tə mə krayana-m na í pona mə te.

³⁶ Maa we kpete tə mə hana-m wontu. Pə wukaya-m tə mə fəpəna-m. Paa təkə-m saləka taa tə mə kəŋayana na í naa-m.

³⁷ Kəpama ká cə-m si: Taca, leye tə na-ŋ na nyəyəsí wu-ŋ na tə ha-ŋ təyənaya, na ləkətv wəna-ŋ na tə ha-ŋ ləm?

³⁸ Leye tə na-ŋ na í ké msvlv na tə kraya-ŋ na tə pona ta te? Yaa n we kpete na tə suu-ŋ wontu?

³⁹ Leye tə na-ŋ na pə wuki-ŋ, yaa pa təkə-ŋ saləka taa na tə polo nyá wiiluyv?

⁴⁰ Wulav ma maa cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, timpi í lapa ma taapalaa pane pa səkpema taa nəyəluyv kəpantv tə, maya í lapa.

⁴¹ Pələ pə waalı ké Wulav má, maa heeli mpa pa wəna ma mṗətəy təə tə si: Mpusi nyéma me í tee na í fəe-m. Í polo kəkə ŋka pa tayaana ləyəv na í sətəa tillaa pa təə na kaa tey tə ka taa.

⁴² Pə taya pəlv təə, nyəyəsí ka kra-m tə í ta ha-m na má təyə. Ləkətv kra-m tə í tá ha-m ləm si má nyəə.

⁴³ Maa ké msvlv, í ta kraya-m na í pona mə te. Maa we kpete tə í ta ha-m wontu si ma suu. Pu wukaya-m tə í ta fəe-m. Waatv wei ma we saləka taa tə í ta wiili-m.

⁴⁴ Na pələ paa cə-m si: Taca, leye tə na-ŋ na nyəyəsí yaa ləkətv pə wəna-ŋ, yaa n ké msvlv, yaa n we kpete, yaa pə wuki-ŋ, yaa n we saləka taa, na tə ta paasəna-ŋ?

⁴⁵ Ile maa cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, timpi í tá la səkpema pane pa taa nəyəluyv kəpantv tə, maya í tá la.

⁴⁶ Pane un paa polo saləka tam nyəy taa, na kəpama náá polo weesuyv ŋku ku tey tə kv taa.

26

Səsaa səsaa cayav ke Yesu acaya

(Maləki 14:1-2; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Yesu tema təm tənə tə tənaya yəyətuyv, ləna í heeli í falaa si:

² Ntəŋ í nyémá teu si pə kaasa kuyeyə naale na pá təyə Teev acima na? Teev acima aní a təə ké paa tv Yulv Pəyaya maya yəlaa niŋ taa na pá ka-m səm tesika təə.

³ Mṗyóv kətəlaa səsaa na Yuta nyuyv nyéma nyuyv nyéma pa kota kətəlaa wulav wei pa yaa si Kayifi tə í təyaya.

⁴ Na pá cəya na pá mayasi na pá su isəna paa kra Yesu təhəe na nəyəl ta na tə, na pá kv-í.

⁵ Pa yəyətaya pa taa si: Tə taa kra-í acima waatv, təfə pu la yoo ke yəlaa taa.

Alv tulaalv pəlvuyv ke Yesu təə

(Maləki 14:3-9; Yohaani 12:1-8)

⁶ Yesu ka we Petanii ke tənuyv təə asilima kətəy tv Siməy təyaya taa.

7 Τῆναγα αὐὸ νῶθλβ ἰ κῶμα ἰ κῆν na ἰ τῶκα tulaalv kvpampav na pá lapa ἰ akpalaþiya ke liyitee pæle kvhvlvmæle taa tå. Yesu caþaa na ἰ tåhna tåþv, ilena alv inἰ ἰ pæli tulaalv inἰ Yesu nyvþv taa.

8 Yesu ifalaa ná mpv tå pæ ta maþa-we, na pá tå sv: Pa wakælvþv tulaalv inἰe isentå tå suweþe?

9 Ye paa peeta-ἰ pæ taa la liyitee ke s¸s¸m na pá ha kvny¸ntvnaa?

10 Yesu cek¸naa sv pa y¸þtæyi mpv, ilena ἰ p¸¸sv-we sv: Pepe t¸å k¸ ἰ p¸s¸yi alv inἰ ἰ lahle ke mpv? Mpἰ ἰ lapa-m mpv tå pæ tewaya halἰ.

11 Må na kvny¸ntvnaa ἰ wenna tam. Ama má na-me tå kaa wee tåma kἰn ke tam.

12 Ma pim t¸å k¸ ἰ pæla tulaalv ke ma t¸nvþv t¸å k¸ mpv.

13 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa ces¸yi, paa timpixi paa heeli Laapaalἰ Kvpaἰ inἰe antulinya tåna taa, paa keesἰ alv inἰ ἰ lapa mpi tå pæ t¸m na pá t¸¸s¸yi ἰ t¸å.

*Yutaasi kvlvm¸tå t¸m
(Mal¸ki 14:10-11; Luku 22:3-6)*

14 M¸p¸ý Yesu ifalaa naanvwa na naale taa lelv wei pa yaa sv Yutaasi Is¸kaleev tå, ἰ kvlaa na ἰ polo na ἰ maþana kv¸tålaa s¸s¸aa,

15 na ἰ p¸¸sv-we sv: Ye ma tv Yesu k¸ m¸ nἰn taa pepeþe ἰ ka ha-m?

M¸p¸ý pæle pa kala liyitee ny¸þt¸v ke hiu na naanvwa na pá cele-ἰ.

16 Pæ kvpaþa kvpaἰkv t¸þv Yutaasi sv kvya kvpaἰkv ke pækvþv sv ἰ tv Yesu k¸ pa nἰn taa.

*T¸ev acima kv¸þv t¸þv
(Mal¸ki 14:12-21; Luku 22:7-14,21-23; Yohaavἰ 13:21-30)*

17 Pæ tala potopotvnaa mpa pa taa kvkvsvm fei tå pæ acima kvya kv kancaalaya ny¸hkv wule. Ilena Yesu ifalaa polo na pá p¸¸sv-ἰ sv: Leye n caa sv tå polo na tå la-ἠ T¸ev acima kv¸þv?

18 T¸naþa Yesu t¸ma-we sv: I polo icate taa k¸ akele te na ἰ heeli-ἰ sv: Ma wule tålaa, nyá teþe má na ma ifalaa tv t¸þv T¸ev acima.

19 M¸p¸ý Yesu ifalaa lapa nti ἰ keesa-we tå. Pa polaa na pá lá T¸ev acima kv¸þv.

20 Pæ k¸ma isv taanaya ile, ἰ na pa naanvwa na naale pa caþa t¸þv nt¸.

21 Pa tåhna t¸þv ke mpv, ilena Yesu y¸þtἰ sv: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa ces¸yi, m¸ taa n¸þlv k¸ la-m kvlvm¸tå.

22 T¸naþa ἰ ifalaa isentaa ny¸þa s¸s¸m na t¸m t¸ne. Ilena pá sv-ἰ p¸¸svþv ke kvlv kvlv. Inἰ sv: Matἠ pæ taya má, T¸caa? Inἰ sv: Matἠ pæ taya má, T¸caa?

23 M¸p¸ý Yesu c¸-we sv: Ma na wei ta nἰn kvnta svsvþv ke ny¸naþa taa tå pvntv k¸ lana-m kvlvm¸tå.

24 Vlv P¸þaþa má, ma s¸ki teitei k¸ isv pa keesa ma t¸m ke Iso T¸m taa tå. Ama wei ἰ k¸ la Vlv P¸þaþa maþa kvlvm¸tå ke mpv tå ἰ t¸m k¸ la wavyo k¸ s¸s¸m. Pvntv inἰ, ye pa taa lvl-ἰ, pæle pv lapa sana.

25 Pæ kvpehna Yutaasi wei ἰ laki-ἰ kvlvm¸tå tå na ἰ p¸¸sv Yesu sv: Matἠ pæ taya má, T¸caa?

Ilena Yesu c¸-ἰ sv: Nt¸þle mpv.

*T¸caa s¸m t¸¸svþv
(Mal¸ki 14:22-26; Luku 22:14-20; Kvleἰtἰ I 11:23-25)*

26 Μπόγύ waatu wei pa təkaya tō Yesu kpaɣa potopoto na í see Iso ké í na tǝmlɛ, na í faya-ɪ na í cɛla ɪ ifalaa, na í heeli-wɛ si: Ǫ mu na í tǝɔ, ma tǝnuɔv nté.

27 Pǝlɛ pǝ waali ké Yesu kpaɣa kǝpu na í see Iso ké ɪ na tǝmlɛ. Ǫlɛna í cɛlɛ-wɛ na í tǝ si: Ǫ nyǝ-wǝɣi mǝ tǝna.

28 Ma calǝm nté mpi pǝ húlǝɣi Iso nǝɔ pɛɛluɔv tampana tǝ. Mpi pǝ kpemna yǝlaa paɣalɛ tǝɔ si pǝ huɪ ɪ saɣatɔnaa.

29 Tampana kɛ ma heeliɣi-mɛ yoo, saɲa waali ma kaa tasa sǝlvɪm pǝnɛɣɛ nyǝv. Halǝna kɔyaɲku má na-mɛ tu nyǝv sǝlvɪm kofam kɛ ma Caa Kawulaya taa tǝ.

30 Pa tɛma mpv ɪlɛna pá yoo acima yontu, ɪlɛna pá tɛɛ Olifinaa puɔv tǝɔ.

Piyɛɛ kpɛɛsvɔv tǝm kpaalvɔv

(Malaki 14:27-31; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

31 Μπόγύ Yesu tǝma ɪ ifalaa si: Saɲa ahoɔ anɛ a maɣamaya í ká yele-m mǝ tǝna na í se. Pa ɲmaa mǝpǝɣú Iso Tǝm taa si: Maa kv tiikilu na heeɲ ká ya yem yem.

32 Ama waatu wei maa fe ɪlɛna, má tɛɛ-mɛɣɛ nǝɔ kɛ Kalilee.

33 Tǝnaɣa Piyɛɛ nǝɔ tǝkpaɪv si: Paa pa tǝna paa yele-ɲ na pá se, má, ma kaa la mpv.

34 Ama Yesu tǝma-ɪ si: Tampana kɛ ma heeliɣi-ɲ yoo maa cɛsǝɣi, n ka kpɛɛsi tǝm tooso ké ahoɔ anɛ si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pǝcǝ kampaaɪv koo.

35 Tǝnaɣa Piyɛɛ tǝma-ɪ si: Paa ma na-ɲ tu si tu si kɛ, ma kaa kpɛɛsi si ma ta nyi-ɲ.

Μπόγύ pa tǝna pa yǝɔta mpv.

Yesu sǝlǝmvɔv kɛ Ketǝsemanɛɛ

(Malaki 14:32-42; Luku 22:39-46)

36 Μπόγύ Yesu na ɪ ifalaa pa tala timpɪ pa yaa si Ketǝsemanɛɛ tǝ. Ǫlɛna í tǝ-wɛ si: Ǫ ɔaya cǝnɛ na má polo Iso sǝlǝmvɔv kɛ hatoo cǝnɛ.

37 Ǫlɛna í kpaɣa Piyɛɛ na Sepetɛɛ pǝyalaa naalɛ. Tǝnaɣa ɪsǝnyǝɲlɛ na laɲwakǝllɛ sǝsǝalɛ suv-ɪ kpaɪv.

38 Ǫlɛna í tǝ-wɛ si: Ma laɲlɛ wakǝlaa ké tǝtǝɔtǝɔ pǝ fɛi kɛɛsvɔv. Ǫ ɔaya cǝnɛ na má na-mɛ tǝ fenɣiɣi.

39 Ǫ tuusa ɪ nǝɔ tǝɔ ké pǝcǝ, ɪlɛna í lunɲ na í sǝlǝmɪ si: Ma Caa, ye pǝ wɛ pǝsvɔv kɛɛli wahala sǝsǝ ɪnɛɣɛ ma nyuɔv tǝɔ. Paa na mpv mpi n nǝkaa tǝ pǝlɛ pǝ la, pǝ taa la ma luɣu nyǝntv.

40 Ǫ tɛma mpv, ɪlɛna í mǝli ɪ ifalaa tooso ɪni ɪ kiɲ na í maɣana pa tǝɲna tom. Ǫlɛna í tǝ Piyɛɛ si: Ǫ kpɪsa ɔayav nté si má na-mɛ tǝ fenɲ paa pǝcǝ maɣamaya.

41 Ǫ fenɲ na í sǝlǝmɪ, tǝfǝ í ká hoti waatu wei maɣasvɔv kǝɲ-mɛ tǝ. Pááná wɛɛ, ama tǝnuɔv ɪ pǝsǝɣǝna.

42 Ǫ tasa tuusuɣu, ɪlɛna í tasa Iso ké sǝlǝmvɔv si: Ma Caa, ye pǝ fɛi pǝsvɔv si wahala sǝsǝ ɪnɛ í hatǝlǝna-m, nyá luɣu nyǝntv í la.

43 Ǫ tasa ɪ ifalaa kiɲ kɛ mǝlvɔv, ɪlɛna í maɣana pa tǝɲna tom tǝtǝ, pa kpɪsa pá ɔayana pa ɪsɛ.

44 Μπόγύ ɪ tasa-wɛɣɛ yeluvu na í tuusi na í tasa Iso sǝlǝmvɔv kɛ tǝm tooso nyǝm kɛ tǝm kulɪmtv nti.

45 Tǝnaɣa ɪ mǝla ɪ ifalaa kiɲ na í pǝɔsi-wɛ si: Ǫ tǝɲna tom na í hɛɛsǝɣi yaa? Ǫ naa, pǝ talaa kɛlɛ. Paa tv Yulv Pǝyaya maɣa asayaa niɲ taa.

46 Ǫ kulɪ na tǝ tɛɛ. Ǫ nyǝni kǝlǝmǝtǝ tv tala cǝnɛ.

*Yesu Kpav**(Malaki 14:43-50; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)*

47 Yesu tɔŋna yɔɔtaya ke mpɔ ile, ɪ ifalaa naanɔwa na naale taa lelu Yutaasi talaa kele. Na ɪ waali kɛ yɛlaa samaa tuutuuma, na pɔ tɔka layalee na kpatɔŋ. Kɔtɔlaa sasaa na Yuta nyɔɔ nyɔma nyɔɔ nyɔma pa tilina yɛlaa mpe.

48 Yutaasi wei inɪ ɪ laki Yesu kɛ kɔlɔmɔtɔ ke mpɔ tɔ ɪ ka keesa samaa unɔɪ ɪsɛna ɪ ka la tɔ. ɪ heela-weye si: Ye ma polaa na mɔ wayala wei ile, unɔɔle, ɪ kra-ɪ.

49 Tɔnaya Yutaasi kpatɔna Yesu ke kpakpaa na ɪ sɛɛ-ɪ si: Fɔɔ Tɔcaa.

ɪɛna ɪ wayali-ɪ.

50 Mɔpɔyɔ Yesu tɔma-ɪ si: Ma taapalu, la nti n kɔma lapu tɔ.

Tɔnaya ɪ na mpa tɔ, pɛle pa tɔ nin ke Yesu tɔɔ na pɔ kra-ɪ.

51 ɪɛna Yesu na mpa paa weɛ tɔ pa taa nɔɔlu kɔɛɛ ɪ layate na ɪ lo kɔtulu sɔsɔ tɔmlɛ tɔ ŋkpaŋɔɔ na ɪ kɔɔli tɔfɛŋ.

52 Mɔpɔyɔ Yesu tɔma-ɪ si: Suu nyɔ layate ke tɔ suyute taa. Pɔ taya pulu tɔɔ, ye wei ɪ kpaɔ layate, pɔntu kɔ sɛna layate.

53 N ta nyɪ si, mɔ sɔlaa, maa yaa ma Caa na ɪ ha-m ɪsɔtaa tillaa ke iyisi naatoso (6000) ke loosi naanɔwa na naaleye cɔneye kpakpaa yee?

54 Ama ye ma lapa mpɔ nti paa keesa ɪsɔ Tɔm taa si tu la tɔ, ɪsɔnaya pu la na tɔle tɔ lɔ ile?

55 Tɔnaya Yesu pɔɔsa samaa inɪ si: ɪ kɔŋi-m kpav na ɪ nɔki na ɪ kpakɔɪ layalee na kpatɔŋ tɔ, mɔɔa ŋmulu ɪsɔɔv ke? Kuyɛɛŋ tɔna ɪsɔ tɔsɛɛle taa kɛ ma cɔɔaa na mɔ seyesɔɪ, ɪ tɔ kra-m.

56 Ama pɔ tɔna ɪsɔntɔ pɔ lapaya si pɔ la nti ɪsɔ kuyɔɔtɔtu telɔsɔlaa ka yɔɔtɔa na tɔ we ɪsɔ Tɔm taa tɔ.

Tɔnaya ɪ ifalaa tɔna yɛla-ɪ na pɔ se na pɔ tɛɛ.

*Yesu ponav ke Kotuyu sɔsɔɔv taa**(Malaki 14:53-65; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)*

57 Mpa pa kra Yesu tɔ pa pona-ɪ kɔtɔlaa wulav Kayifi tɛ na pɔ mayana ɪsɔ Tɔm seyesɔlaa na nyɔɔ nyɔma nyɔɔ nyɔma pa kotaa.

58 Piyɛɛ tɔnaya Yesu kɛ tɔalɔrɔn tɔɔ, halɔna ɪ tala kɔtɔlaa wulav taya tɔɔ. ɪɛna ɪ suv na ɪ cɔɔa tɔmlɛ nyɔma kin si ɪ naa si pu tɛna-we.

59 Mɔpɔyɔ kɔtɔlaa sɔsaa na Kotuyu sɔsɔŋku nyɔma pa pɛkkaa si paa tɔm suu pa suu Yesu na pɔ hiki mpaav na pɔ ku-ɪ.

60 Paa na yɛlaa payale kulaa na pɔ suuki-ɪ pɔpɔtɔ tɔmnaa tɔ, pa ta hiki nti paa waana-ɪ tɔ. Waali waali kɛ yɛlaa napɔli pa kula naale

61 na pɔ tɔ si: Apalu inɛ ɪ ka tɔma si inɪ ɪ pɔsɔɪ na ɪ yɔki ɪsɔ tɔsɛɛle sɔsɔle na ɪ tayanɪ-tɛye ŋmaɔv ke kuyɛɛŋ tooso taa.

62 Mɔpɔyɔ kɔtɔlaa wulav kulaa na ɪ tɔ Yesu si: N kaa yɔɔtɔ? Suweye yɛlaa pane pa yɔɔtɔɔɔna-ŋ ye?

63 Ama Yesu suma. Tɔnaya kɔtɔlaa wulav tɔma-ɪ si: Na ɪsɔ wei ɪ wɛna weesuyu tɔ, ye n kɛ ɪsɔ Pɔyalu Mesii heeli-tɔ tɔfoo.

64 Mɔpɔyɔ Yesu cɔ-ɪ si: Ntɔɪ n yɔɔtɔa. Ma heeliyi-me tɔfoo si pɔ kpaɔv pɔnɛntɛ tɔ ɪ kɔ nɔ Yulu Pɔyaya mɔ na mɔ cɔɔa ɪsɔ Tɔŋ tɔna tɔ kɔŋkɔŋ taa. Na ɪ kɔ na-m ɪsɔtaa ŋmɔntɔyɔ tɔ na mɔ tiiki.

65 Tɔnaya kɔtɔlaa wulav cɔla ɪ wontu na ɪ tɔ si: ɪ kra ɪsɔ tɔɔ. Tɔ tasɔɪ aseeta nyɔma ke pɛkɔyɔ si tɔ lepe? Mɔ mayamaya ɪ nɔ ɪsɔna ɪ kra ɪsɔ tɔɔ tɔyɔle.

66 Tɔv, ɪ na-we?

Mɔpɔyɔ pa tɔma si ɪ tɔm sɔpa, paa ku-ɪ kɛ.

67 Tənaɣa pa sʉv ntaɣama tʉv ke ɪ ɪsentaa, na pʉa maɣi-ɪ ɪjkuma, na lɛlaa nʉa maɣi-ɪ kataasi.

68 Na pʉa tʉɲ si: Mesii kpeɣe, heeli-tʉɣv wei ɪ mara-ɪ tʉ.

Piyee kpeesʉɣv

(Maləki 14:66-72; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

69 Piyee ka caɣa awali kɛ taɣa tʉv. Tənaɣa kʉtəlaa wulav tɛmlɛ tʉ alv nyəɲ nʉɣʉlv kʉtəna-ɪ na ɪ tʉmɪ-ɪ si: Nyʉa tʉtʉ n ka we Kalilee tʉ Yesu ɪnɪ ɪ kiɲ.

70 Mʉpʉɣʉ Piyee kpeesa yəlaa təna ɪsentaa si: Ma ta nyɪ nti n yʉɣʉtəɣi mpʉv tʉ.

71 Pəle pə waali kɛ Piyee kulaa na ɪ polo nənəkeelasɪ. ɪlena tɛmlɛ tʉ alv nyəɲ lɛlv nʉa na-ɪ na ɪ heeli mpa paa we təna tʉ si: ɪne ɪnɪ ɪ ka we Nasaletɪ Yesu ɪnɪ ɪ kiɲ kɛ.

72 Mʉpʉɣʉ Piyee taɣana kpeesʉɣv si: Na ɪsʉ, ma ta nyɪ apalv ɪnɪ.

73 Pə lapa laasaya ɪlena mpa paa we təna tʉ pʉa kʉtəna Piyee na pʉa tʉmɪ-ɪ si: Nyʉa n ta laɲ yəlaa mpe pa taa nʉɣʉlv. Nyʉa yʉɣʉtaɣa huləɣəna timpɪ n lunaa tʉ.

74 Mʉpʉɣʉ Piyee kpeesaa təlalala na ɪ tuu na ɪ tʉ si: Na ɪsʉ, ma ta nyɪ apalv ɪnɪ.

Tənaɣa kampaav koo kpaɣaa.

75 ɪlena Piyee tʉsɪ nti Yesu ka yʉɣʉta-ɪ tʉ tʉ tʉ si: Mpi pi takɪ kampaav koo tʉ n tɛma tʉm toosoɣo kpeesʉɣv sɪ n ta nyɪ-m kɛ n ta nyɪ-m. Mʉpʉɣʉ ɪ tukaa na ɪ lu, ɪlena ɪ wii ɪsu ɪ səkɪ ɪ səkɪ.

27

Yesu ponav ke Pilati

(Maləki 15:1; Luku 23:1-2; Yohaani 18:28-32)

1 Mʉpʉɣʉ tanan kʉpaɲkʉ tɛ kʉtəlaa sʉsaa təna na Yuta nyʉɣv nyəma nyʉɣv nyəma caɣaa na pʉa maɣasi na pʉa su si pʉa kʉ Yesu.

2 Tənaɣa pa həkai na pʉa kpaɣa-ɪ na pʉa polo na pʉa cɛla Kʉfəneɛ Pilati.

Yutaasi kv ɪ ti

(Tilla Təmlɛ 1:18-19)

3 Yutaasi wei ɪ lapa-ɪ kəlɛmʉtʉ tʉ, ɪ nawa si pa siwa si paa kʉ Yesu kɛ tampana ɪlena ɪ laɲle pəsi səsəm. Tənaɣa ɪ kpaɣa liɣitee nyəɣətv hiu na naanʉwa ɪnɪ na ɪ polo ɪ cɛla kʉtəlaa səsʉ na nyʉɣv nyəma.

4 Na ɪ heeli-we si: Ma lapa ɪsayaɣv, ma cɛla-mɛɣe yʉlv si ɪ kv-ɪ tulum ke yem.

Mʉpʉɣʉ nyʉɣv nyəma cʉ Yutaasi si: Tʉ paaye, pə kɛ nyʉa tʉm kɛ.

5 Tənaɣa Yutaasi məɲna liɣitee anɪ na ɪ pɛti ɪsʉ tʉsɛɛɛ səsʉɛɛ taa, na ɪ tɛ na ɪ polo na ɪ tʉ ɲmənaya ke ɪ luɣv tɛɛ na ɪ si.

6 Mʉpʉɣʉ kʉtəlaa sʉsaa nʉ tʉsaa-yɛ na pʉa tʉ si: Ta mpaav taa pə fɛi pəsʉɣv si tʉ kpaɣa liɣitee anɛ na tʉ tasa tʉɣv ke ɪsʉ tʉsɛɛɛ səsʉɛɛ atakaa taa. Pə taɣa pʉlv tʉv, yʉlvkʉɛ liɣitee kɛ.

7 Tənaɣa pa caɣa na pʉa maɣasi, ɪlena pʉa kpaɣa liɣitee anɪ na pʉa yana tɛtv natəlɪ nti pa yaa si cʉɣv tʉhulle tʉ, si pa piɲ muɣlaa ke təna.

8 Mʉpʉɣʉ haləna saɲa pa məɲna tɛtv ntəɣi hətɛ si: Caləm tɛtv.

9 Mʉpʉɣʉ pə lapa nti ɪsʉ kʉyʉɣʉtʉtʉ tɛləsʉlv Selemii ka kpaalaa tʉ si: Pa kpaɣa liɣitee nyəɣətv hiu na naanʉwa. Liɣitee anəɣi ɪsɛɣɛli yəlaa tisaa si pʉa fɛli ɪ tʉv.

¹⁰ Pa kpaɣa-ye na pá yana tetu nti pa yaa si cuɣu tɛhulle tɔ, na pə maɣamaɣa ke Tacaɔ ka heela-m.

Pilatı pɔɔsəɣı Yesu ke tɔm

(*Maləki 15:2-5; Luku 23:3-5; Yohaani 18:33-38*)

¹¹ Ḿpóyú pa pona Yesu ke Kufənee isentaa, na ílé i pɔɔsi-i si: Nyayale Yuta nyéma wulav səsə inəɣi? Ilena Yesu cɔ-i si: Ntəɣəle n yɔɣɔta mpv.

¹² Pəle pə waali waatu wei kətəlaa səsaa na nyuɣu nyéma təɣaya si i lapa pəne na pəne tɔ, i ta cɔ si pulv.

¹³ Təɣaya Pilatı tɔma-i si: Nn nuiki isəna pa təɣuɣu si n lapa pəne na pəne tɔ?

¹⁴ Ama tə təɣaya mpv Yesu tá cɔ-i tə tɔw si pulv. Ilena pə lá Kufənee ke piti ké səsəm pə tu fei.

Si pá kv Yesu ké pá kv-i

(*Maləki 15:6-15; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16*)

¹⁵ Paa Tεεv acima wena Kufənee tɔləɣi saləka tu nəɣɔlv wei samaa caa si pá tɔli tɔɣɔ.

¹⁶ Pə pamna saləka tu kpitikpiti nəɣɔlv wei pa yaa si Palapaasi*fa* tɔ i we saləka taa. ^a

¹⁷ Samaa kota ḿpóyú təna, ilena Pilatı pɔɔsi-we si: Aweye í caa má tɔli-me, Yesu wei pa yaa si Kilisiti tɔ?

¹⁸ Pə taɣa pulv tɔw ké i pɔɔsa-weye mpv, i nyəma təkəlekele si isesemle tɔw ké pa pona-i Yesu.

¹⁹ Waatu wei Pilatı caya təhulle tɔ i alv tilaa si pá heeli-i si: Taa sɔsi nyá nəɣɔ ke tampana təɣlv inu i tɔm taa. Pə hɔla-m i tɔm ke tom taa ké ahoo ane, na pə pəkəli-m səsəm.

²⁰ Ḿpóyú kətəlaa səsaa na nyuɣu nyéma pa puɣusa samaa si pá sələmi-i na í tɔli-weye Palapaasi, na pə kaasi na í kv Yesu.

²¹ Təɣaya Kufənee taɣana-weye pɔɔsuɣu si: Pa naale pa taa aweye í caa si má tɔli-me yee? Ḿpóyú pa cɔ-i si: Palapaasi ke tə caa si í tɔli.

²² Ilena Pilatı pɔɔsi-we si: Na isəɣaya má la Yesu wei pa yaa si Kilisiti tɔ? Təɣayale pa təna si: Kamı-i səm tesika tɔw.

²³ Ḿpóyú Pilatı pɔɔsa-we si: Ie isayatu ntiyi i lapa?

Təɣaya pa tasa kapusi mapv na toɣ si: Kamı-i səm tesika tɔw.

²⁴ Pilatı kəma na í ná si i kaa pəsi-ti, pəyele yoo caa tiluɣu. Ilena í caa lum na í saɣ i niɣ ke samaa isentaa na í tɔ si: Apalv inε, pə taa weε si má kuɣvna-i yoo. Pə ké mə tɔm ké.

²⁵ Ḿpóyú samaa təna cɔ-i si: Nnn, i səm tɔm í məli tá na tá piya tá nyɔɔɣ taa.

²⁶ Təɣaya Pilatı tɔla-weye Palapaasi. Pə kaasa Yesu ilena, í yele na pá casa-i akpateε, na í kpaɣa-i na í cεle-we si pá polo na pá kamı-i səm tesika tɔw.

Yoolaa paanav ke Yesu

(*Maləki 15:16-20; Yohaani 19:2-3*)

²⁷ Pilatı yoolaa pona Yesu ké Kufənee təyaya taa, ilena pa samaa təna kotina-i.

²⁸ Ḿpóyú pa wəɣɔsa i wontu, ilena pá suu-i capa kuεεem təkpaυ.

²⁹ Na pá lvv sɔwa ke ntenuɣu na pá te i nyuɣu, na pá tu i niɣ ntəɣəɣ taa ké kpátóyú, na pá paakəna-i na pá lunjiyi i tεε ké akula, na pá sεε-i si: Yuta nyéma wulav səsə fɔw.

^a **27:16 Palapaasi:** Piipilinaa lɛlaa na səsəɣi si Yesu Palapaasi.

³⁰ Na pá tǝkɪ ɪ tǝ kɛ ntaɣama, na pá mʊɣɪ kɾátóɣó na pá taɣanɣɪ ɪ nyʊɣʊ taa kɛ mɾʊ.

³¹ Pa tɛma-ɪ paanav kɛ mpʊ, ɪlena pá wǝɣʊsɪ capa ɪnɪ na pá mǝɣna-ɪ ɪ wontu na pá tɛna-ɪ kam kɛ sǝm tesika tǝ.

Yesu kam

(*Malǝki 15:21-32; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27*)

³² Pa lukayɔ ɪcatɛ ɪlena, pá tǝ sulina Silɛɛnɪ tu nǝɣɔɔ, pa yaa-ɪ sɪ Simǝɣ. Tǝnaya yoolaa kpɪpa ɪlé na toɣ sɪ ɪ sǝɣǝlɪ Yesu tesika ɣkɛ.

³³ MǾrúɣó pa tala timpi pa yaa sɪ Kǝlǝkǝta tǝ, nti tǝ yǝɣǝtǝɣɪ sɪ nyʊmpǝɣǝlaya tɛ tǝ.

³⁴ Tǝnaya pa cela-ɪ solum mpi pǝ taa pa sita tʊɣʊ nakʊlɪ kv cǝlǝm*fa* tǝ. Ama ɪ tǝɣaa ɪlena ɪ kisi-wǝɣɪ nyǝɔʊ. ^a

³⁵ MǾrúɣó pa kama-ɪ sǝm tesika tǝ, na pá tǝ tɛtɛ kɛ ɪ wontu tǝ na pá tala-tɪ.

³⁶ Pa tɛma mǾrúɣó ɪlena pá çaya tǝna na pá taɣɪ-ɪ.

³⁷ Pa ɣmaawa na pá pusi ɪ nyʊɣʊ tǝ sɪ: Yuta nyǝma wulav sǝsǝ Yesu kǝɔ. Pa ɣmaa mǾrúɣó sɪ pǝ hólɪ mpi pǝ tǝ pa kv-ɪ tǝ.

³⁸ Pa kɾɛɣna ɪ na ɣmulaa kɛ naale na pá ka-wɛɣɛ sǝm tesikasɪ tǝ, lɛɔ kɛ ɪ ntǝɣɣɣ tǝ, lɛɔ kɛ ɪ mpǝtɣ tǝ.

³⁹ Yǝlaa mpa pa tɛkayana tǝna tǝ pɛɛ pa kɾɛɛtǝɣɪ nyǝɔɣ na pá tʊkɪ-ɪ sɪ:

⁴⁰ Matǝɣ nʊyǝ tǝma sɪ n yǝkǝɣɪ ɪsǝ tǝsɛɛɛ sǝsǝɔɛ na ɣ tayanɪ kvfate ɣmaɔ kɛ kvɣɛɣ tʊso taa. Waasi nyá tɪ ɪɛ. Ye n kɛ ɪsǝ Pǝyaya lu tesika tǝ na ɣ tii.

⁴¹ MǾrúɣó na kǝtǝlaa sǝsaa na ɪsǝ Tǝm sɛɣɛsǝlaa na nyʊɣʊ nyǝma tǝtǝ. Pɛɛ pa tǝɣna-ɪ paanav na pá yǝɣǝtǝɣɪ sɪ:

⁴² ɪ yapa lɛlaa nyǝɔɣ ɪsǝnaya na ɪ kaa pǝsɪ na ɪ ya ɪ mayamaɣa ɪ nyǝɣkv. ɪsu sɪ ɪnǝɣǝɛ ɪsɛɣɛɪ wulav sǝsǝ na? Pǝnɛntɛ ɪ lu tesika tǝ na ɪ tii. ɪlena tǝ na na tǝ tisi.

⁴³ ɪ tu ɪsǝ kɛ naani na ɪ tǝ sɪ ɪnǝɣǝɛ ɪsǝ Pǝyaya. Tǝ, tǝ ná sɪ ɪsǝ ká sǝɔɪ sɪ ɪ waasi-ɪ yaa ɪsǝna.

⁴⁴ Na pǝ kɾɛɣna ɣmulaa mpa paa kama mǾrúɣó ɪ cǝɔ tǝ na pɛɛ pá tʊ-ɪ mpʊ tǝtǝ.

Yesu hɛɛv

(*Malǝki 15:33-41; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30*)

⁴⁵ Pǝ kǝma na pǝ tala ɪlim sikuyɔ, ɪlena sǝkɾɛtʊɣʊ nyala ɪcatɛ tǝ halǝna ɪlim kpili.

⁴⁶ ɪlim kpila mpʊ, ɪlena Yesu kiisina nǝɣǝ sǝsǝɣa sɪ: Eli Eli, lema sapatani? Na tǝɛ tǝ yǝɣǝtǝɣɪ sɪ: Ma ɪsǝ ma ɪsǝ, pɛpɛ tǝ kɛ n lǝ-m?

⁴⁷ Mpa paa sǝɣa tǝna tǝ pa taa lɛlaa nu mpʊ, ɪlena pá tǝ sɪ: ɪ yaana ntɛɣɛ Ilii.

⁴⁸ ɪlena pa taa nǝɣɔɔ kɾaya asewa na ɪ polo na ɪ lii kɾalǝkɾam saɣ kɛ lʊm kvnyǝɣǝm napǝlɪ pǝ taa, na ɪ tʊv kɾátóɣó nǝɣǝ taa na ɪ hʊlɪ Yesu sɪ ɪ nyǝɔ.

⁴⁹ Ama lɛlaa ná tǝma sɪ: ɪ yeɛ na tǝ ná Ilii ká kǝɔ na ɪ waasi-ɪ yaa ɪsǝna.

⁵⁰ Tǝnaya Yesu tasa kiisuɣʊ kɛ sǝsǝm, ɪlena ɪ hɛɛ.

⁵¹ MǾrúɣó waatu ɪnǝɣɪ kɾakɾaa, pʊɣʊ sǝsǝɔʊ ɣkv kv kaya ɪsǝ tǝsɛɛɛ sǝsǝɔɛ taa tǝ, kv faɣa yem kɛ hatʊ ɪsǝtaa na pǝ kalǝsǝna kv atɛ. Na tɛtʊ seɛ na kvkɾamǝɣ ya pǝɣǝɛɛ,

⁵² na pǝlaaɣ tʊɪ na ɪsǝ yǝlaa mpa pa sǝpa tǝ pa taa paɣalɛ fe.

⁵³ MǾrúɣó pa lu pǝlaaɣ taa, na waatu wei Yesu kǝma na ɪ fe tǝ pá sʊv ɪsǝ ɪcatɛ nanɣ nyǝntɛ taa, na yǝlaa paɣalɛ na-wɛ.

^a 27:34 tʊɣʊ *nakʊlɪ kv cǝlǝm*: Pǝ kɛ kǝɛɛ nte tǝ lakɪ na yʊɔ tʊo na pǝ kv ɪ wʊsasi tǝɣʊ. Ama Yesu na sǝɔlaa sɪ ɪ wɛɛna ɪ ɪsɛ kɛ mpʊ halǝna ɪ sǝm.

⁵⁴ Μπρύγύ Lom yoolaa səsə na yoolaa mpa ı na-we paa taŋa Yesu tə, pa nawa tetu seluyu na pə təna mpi pə lapa tə, ılena pá nyá səsəm na pá tə si: Tampana, yulu ıne ı ké Iso Pəyalu ké.

⁵⁵ Alaa payale ka we təna na pá səŋa pooluŋ na pá nyənəyi. Mpe ıni pa təŋayana Yesu ké hatoo Kalilee na pá caləsəyi-ı.

⁵⁶ Makətala Malı na Saaki na Yosεfu pa too Malı na Sepetee pəyalaa too, paa we alaa mpe pa taa.

Yesu pim

(*Maləki 15:42-47; Luku 23:50-56; Yohaani 19:38-42*)

⁵⁷ Waatu wei taanaya taanaa tə, Alimatee apalu tonj tu nəyulu wei pa yaa si Yosεfu tə ı kəma. ı mayamaya ı ka təŋaya Yesu ké.

⁵⁸ Μπρύγύ ı pola Pilati kiŋ na í sələmı-ı si ı kpakəyi sətu Yesu. Tənaŋa Pilati təma si pá cələ-ı.

⁵⁹ ılena í kpaŋa sətu na í taki-ı kpronkrontu tonj nyəntu nti pa yaa si leŋ tə tə pəŋkahuluŋa kufalaya.

⁶⁰ Na í polo na í pimi-ı ı mayamaya ı pəlaav ŋku pa hula kəkramuyu taa tə ku taa. Na í pilimi piw səsəu nakuli na í suli pəlaav nəyɔ. ılena í tee í kpe.

⁶¹ Na Makətala Malı na Malı lelu pá caya tənaŋa pəlaav ısentaa.

Pəlaav tarjuyv

⁶² Kuyaku kuhεεsyu tə səlu lapu təma na tev fe, ılena kətəlaa səsaa na Falisanaa krentı na pá polo Pilati kiŋ,

⁶³ na pa heeli-ı si: Tacaa, tə təsaa si pəpətu ıni ı ka yəyətəa si ye pə lapa weε tooso ıni ı ká fe.

⁶⁴ Təu, mpv tə, yele na pá taŋ pəlaav haləna pə tala kuyεεŋ tooso wule. ı ifalaa í taa kəu na pá ŋmulı-ı na pá looli samaa si í fema sətəa taa. Ye pə lapa mpv, təle tə pəpətu ká kəli kancaalaya nyəntu.

⁶⁵ Μπρύγύ Pilati təma-we si: Yoolaa mpa paa taŋ təyulu, í polo í taŋ-kuyv teu teu.

⁶⁶ Tənaŋa kətəlaa polaa na pá taŋanı pəlaav tə piw ŋkuyv teu, na pá tu pa kuyusum si nəyulu ı taa tokina. ılena pá su yoolaa si pá taŋ.

28

Yesu fem

(*Maləki 16:1-10; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10*)

¹ Kuyaku kuhεεsyu teewa na pə fe cimaasi, ılena Makətala Malı na Malı lelu pá kuli tanaŋ təpam si pa puki pəlaav tə.

² Μπρύγύ tetu sela səsəm ke kpakpaa. Mpi tə, Tacaa ısətəa tillu lunna ıso na í tii, na í polo í kuli piw ŋkuyv pəlaav nəyɔ na í su kpeenə, na í kpa tə tə na í caya.

³ ı teu nəyəsəna ısu tev nyəyəsuyv tə, na ı wontu huluma ısu kpronkromuluvm.

⁴ Μπρύγύ pə lapa taŋlaa ke səyəntu ke səsəm na pá seliyi, na pá səpa pa tuŋ təu ké yem təkətu.

⁵ Tənaŋa ısətəa tillu təma alaa si: Mu taa nyá, ma nyəmá si Yesu wei pa kama səm tesika tə təyɔ í kəma pεekuyv.

⁶ ı fei cəne, ı fema ısu ı ka yəyətəa tə. ı kəu na í ná timpi paa huša-ı tə.

⁷ ı polo ləŋ na í heeli ı ifalaa si, ı fema na í tee-meŋe nəyɔ ke Kalilee. Tənaŋa í ká na-ı. Nti ma wena si ma heeliyi-me təyale.

⁸ Tənaɣa alaa mpe pa kula pəlaav təw kə kpaakraa na pə tɛɛ, na sɔɣontv na laɲhuləmle pə kuyi-wɛ. ɪlɛna pə polo na pə kaasi Yesu ifalaa kɛ laapaali ɪni.

⁹ Pa tənna tɛɛv kɛ mpv, ɪlɛna Yesu suli-wɛɣɛ kpaakraa na í tɔ-wɛ si: Ma sɛɛ-mɛ,

Mrúyó pa kpətəna-ɪ na pə tɔki ɪ nɔɔhɛɛ, na pə hənti-ɪ atɛ na pə sɛɛ-ɪ.

¹⁰ ɪlɛna Yesu heeli-wɛ si: ɪ taa nyá. ɪ polo í heeli ma taapalaa si pə polo Kalilee, tənɣa paa na-m.

Nti taɲlaa kɛɛsaa tɔ

¹¹ Alaa mpe pa wɛ mpaav taa na pə kpeɲ mpv, ɪlɛ sɛsɛ yoolaa mpa paa taɲa pəlaav tɔ, pa taa lɛlaa ná tɛma məlvɣv kɛ ɪcatɛ taa kɛlɛ na pə kɛɛsi kətəlaa sɔsaa kɛ pə tənna mpi pə lapa tɔ.

¹² Mrúyó kətəlaa sɔsaa na nyvɣv nyóma pa kotaa na pə lá nɔɣv kvlmɣaa na pə ha yoolaa kɛ liyitee tuutuuma,

¹³ na pə heeli-wɛ si: ɪ tɔ si tom kpaɣa-mɛɣɛ ahoo na ɪ ifalaa kɔɔ na pə ɲmul-ɪ.

¹⁴ Na ye Kvfəneɛ í nu mpv, taa həɛsi ɪ laɲlɛ, ɪ kaa la-mɛɣɛ pulv.

¹⁵ Tənɣa taɲlaa mv liyitee anɪ na pə lá ɪsu pa heela-wɛ tɔ. Na tɔm tənɛ tə ye ki Yuta nyóma həkv, hələnna saɲa.

Yesu ifalaa tɔw luv

(Maləki 16:14-18; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlɛ 1:6-8)

¹⁶ Mrúyó Yesu ifalaa naanvwa na kvlm ɪni pə kulaa na pə polo Kalilee pulaya ɲka Yesu ka kɛɛsa-wɛ tɔ ka tɔw.

¹⁷ Pa na Yesu ɪlɛna, pə hənti-ɪ atɛ na pə sɛɛ-ɪ. Ama pa taa lɛlaa ka wɛna sika.

¹⁸ Tənɣa Yesu kpətəna-wɛ na í heeli-wɛ si: Ma niɲ taa kə pa tv ɪsɔtaa na atɛ.

¹⁹ Mpv tɔ, í polo na í la na kateɲasi tənna taa yəlaa pəsi ma ifalaa. ɪ sɔɔki-wɛɣɛ ɪsɔlv m na í yaakəna Caa na Pəɣaɣa na Feesuɣv Naɲɲtv pa hətɛ.

²⁰ ɪ sɛɣɛsi-wɛ si pə tɔki pə tənna mpi ma sɛɣɛsa-mɛ tɔ. ɪ nyi teu si má, ma wɛɛ mə waali kə paa kvyɲkvyu, hələnna antulinya polo na í kvl.

LAAPAALI KUPAN WEI MALƏKI NMAAWA TƏ Kutuluṭu

Maləki wei i ηmaa takəlaya kanε tə i ta ke Yuta tv. I yəḡəta i takəlaya taa sɪ Yesu ké təmlε tv ké (10:45). I seyeṣəyi na í waaku na í looki aləyaa. Ama Maləki ta yəḡəti Yesu ləlvəy təm, i hulaa ké sɪ Yesu ké ləṣə Pəyaya na Yulv Pəyaya.

ləṣəna pə faḡa Maləki takəlaya tə:

- Yesu təmlε taḡanvəy, titite 1:1-13
- Yesu təmlε ke Kalilee, titite 1:14-8:26
- Yesu na i ifalaa, titite 8:27-9:50
- Yesu təmlε ke Yuta na Yosalem, titite 10-13
- Yesu səm na i fem, titite 14-16

*ləṣə lvm səlv Yohaani waasv
(Matiyee 3:1-12; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)*

¹ ləṣə pəyavv Yesu Kilisiti Laapaali Kupan təcaalle ntə.

² Pə ηmaawa ləṣə kəyəḡəṭutv tələsulv ləsayii takəlaya taa sɪ:

Nyəni, ma tillu ntə,
ma tələsəyi nyá nəḡə təṣə sɪ
í taḡanv nyá mpaav na n̄ kəḡ.

³ Nəḡəlv yəḡəṭəḡəna nəḡə səsəyε ke wəlaya tetv taa sɪ:
I taḡanv Tacaa mpaav,
í siyisi i mpaasi.

⁴ M̄p̄v̄ȳ pə lapə na ləṣə lvm səlv Yohaani kəṣə wəlaya tetv taa na í səəki yəlaa ke ləṣə lvm. Na í kpaaləyi sɪ: I laḡasɪ təntε na p̄a sə-meyε lvm na ləṣə huṣi mə isayavv.

⁵ ləna Yuta tetv yəlaa təna, na Yosalem nyəma təna puki i kiḡ, na paa wei í kuliyi i isayavv təṣə ké yəlaa taa, na Yohaani səəki-weyε ləṣə lvm ke Yaatanv pəḡə taa.

⁶ Yooḡoo h̄ontv kuntv ke Yohaani takaa, na í ləla tənvyv tampala ke i tənaya taa. I təḡənaḡa nté cələḡ na taale tvḡ nim.

⁷ Na í kpaaləyi samaa taa sɪ: Ma waali wei i kəḡ tv p̄ontv kəla-m tvḡ. Halv ma ta tv tala sɪ má sopi na má wəḡəsi i nəḣhε taa ntəḡkpała mayamaḡa.

⁸ Ma lε, lvm ke ma sə-mε. Ama Feesuyv Naḡḡtv ke ilé i ká sə-mε.

*Yesu ləṣə lvm səlv na i maḡasvyv
(Matiyee 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Saa tv i taa Yesu luna Nasaləti ke Kalilee tetv taa, na í polo na Yohaani sə-i ləṣə lvm ke Yaatanv pəḡə taa.

¹⁰ Yesu lukayana lvm taa, ləna í ná isəṭənvvyv tvlaa na Feesuyv Naḡḡtv tii i təṣə isv alukuku.

¹¹ ləna p̄a nu pə yəḡəṭəḡəna isəṭaa sɪ: Nyayale ma luyv tεε Pəyaya, ma luyv svv-ḡ səsəm.

¹² Pə tεma ḡp̄v̄ȳ kpaakpa, ləna ləṣə Feesuyv pona Yesu ké wəlaya tetv taa.

¹³ Na í cəyε tənaya wεε nule, na Satanv kəṣə na í maḡasəyi-i. Na í wε taale wontu hεkv na isəṭaa tillaa paasəna-i.

*Yesu yaav ke tiina kpałaa liyiti
(Matiyee 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)*

14 M̄p̄r̄ȳḡ pa tu Iṣə lum səlv Yohaani ke saləka, ɪlena Yesu n̄á polo Kalilee na í sv̄ Iṣə Laapaali Kupaŋ ke kpaalv̄ȳv̄.

15 Na í t̄əŋ si: P̄ənt̄e p̄ə tala mp̄v̄, Iṣə Kawulaya kpeɣetaa. I laɣasi na í mu Laapaali Kupaŋ.

16 Yesu malaya Kalilee tenku kotenɣ, ɪlena í ná tiina kpalaa ke naale. Sim̄əŋ na í neu Antəli, na pá t̄ȳɣi puluȳu ke lum taa.

17 M̄p̄r̄ȳḡ í t̄əma-w̄e si: I k̄əə na í t̄əŋi-m na má la-m̄e na í puuki ȳəlaa is̄u í puukuɣu tiina t̄ə.

18 T̄ənaɣa p̄eɣe pa yela pa puluŋ na pá t̄əŋi-ɪ kpaakraa.

19 I tasa pote ke p̄əc̄ə, ɪlena í ná Sepetee p̄əyalv̄ Saaki na ílé ɪ neu Yohaani, na pá caɣa kpuɣv̄ȳv̄ taa na pá taɣan̄əɣi pa puluŋ.

20 T̄ənaɣa ɪ yaa p̄eɣeɣe kpaakraa, ɪlena pá yele pa caa Sepetee na ɪ paa nȳəma ke kpuɣv̄ȳv̄ taa na pá t̄əŋi-ɪ.

*Iləɣəh̄ilu n̄əɣəlv̄ ɪ t̄əm
(Luku 4:31-37)*

21 M̄p̄r̄ȳḡ Yesu pa pola Kap̄ənahum ɪcate taa na í sv̄ Yuta nȳəma t̄əkotile taa ké k̄ȳȳk̄u k̄əh̄eɣsv̄ȳv̄ wule na í niki seɣesv̄ȳv̄.

22 M̄p̄r̄ȳḡ ɪ seɣesv̄ȳv̄ c̄eɣa ȳəlaa laŋa. P̄ə taɣa pulv̄, ɪ seɣesaya-w̄eɣe na t̄əŋ ɪ ta nȳá. I f̄eɪ is̄u pa Iṣə T̄əm seɣesəlaa.

23 M̄p̄r̄ȳḡ pa tuta Yuta nȳəma t̄əkotile taa ké apalv̄ n̄əɣəlv̄ na í h̄ii ɪl̄əɣəv̄ n̄əɣəlv̄. T̄ənaɣa apalv̄ in̄i ɪ koowa si:

24 Nasaleti Yesu, n caa-w̄eɣe tá kiŋ? N k̄əma-t̄ȳv̄ wak̄əlv̄ȳv̄ ke? Ma nȳəma-ŋ teu, n ké Iṣə Yulv̄ Nan̄əŋtu wei ɪ tilaa t̄ə.

25 T̄ənaɣa Yesu holina-ɪ si: Hei, nȳá, su na ń se apalv̄ in̄e ɪ waali.

26 M̄p̄r̄ȳḡ ɪl̄əɣəv̄ in̄i ɪ selisa apalv̄ in̄əɣi teu. ɪlena í má kapuka na í se ɪ waali.

27 M̄p̄r̄ȳḡ p̄ə c̄eɣa ȳəlaa t̄əna laŋa ke s̄əsv̄əm, na pá t̄əŋ t̄əma si: Maamaaci wei kéle mp̄v̄? T̄əŋ seɣesv̄ȳv̄ k̄əf̄əlv̄ȳv̄ nt̄e yaa. P̄əw̄e. P̄ə k̄ɣeŋna al̄əɣaa, ɪ ȳəɣ̄ət̄əɣi p̄eɣeɣe na apalv̄t̄v̄ na pá nuk̄əna-ɪ.

28 M̄p̄r̄ȳḡ Yesu h̄əte yaa kpaakraa in̄əɣi Kalilee t̄ətv̄ t̄əna taa.

*Yesu waasv̄ȳv̄ ke k̄v̄t̄ənt̄v̄naa p̄əɣəle
(Matiyee 8:14-17; Luku 4:38-41)*

29 Pa lu Yuta nȳəma t̄əkotile taa, ɪlena pa na Saaki na Yohaani pá polo Sim̄əŋ na Antəli pa t̄əȳaɣa ke kpaakraa.

30 Na pá mayana watu w̄ena Sim̄əŋ ȳəsv̄ə na í h̄əntaa. Yesu talaa, ɪlena pá heeli-ɪ alv̄ in̄i ɪ w̄əsv̄asi t̄əm.

31 T̄ənaɣa Yesu pola ɪ kiŋ na í t̄əki ɪ niŋ taa na í k̄v̄si, na ɪ watu ya na í kul̄i na í cal̄əsi-w̄e.

32 M̄p̄r̄ȳḡ pa k̄əna-ɪ k̄v̄t̄ənt̄v̄naa t̄əna na al̄əɣəh̄ilaa t̄ənaɣa taanaɣa t̄əə ké waatv̄ wei ilim t̄əwa t̄ə.

33 Na ɪcate t̄əna kot̄i t̄əc̄əɣ̄əc̄əɣi ke t̄əȳaɣa ŋke ka n̄əŋəɣə t̄eɣe.

34 ɪlena Yesu la na mp̄a k̄v̄t̄əməŋ c̄əsv̄aya t̄ə pá h̄iki alaaf̄əya. Na í t̄əɣəŋi al̄əɣaa p̄əɣəle. I ta t̄isi si al̄əɣaa í ȳəɣ̄əti. P̄ə taɣa pulv̄, p̄eɣe pa nȳəmá ɪ ké mpi t̄ə.

*Yesu waasv̄ȳv̄ ke Kalilee t̄ətv̄ taa
(Luku 4:42-44)*

35 M̄p̄r̄ȳḡ waatv̄ wei p̄ə w̄əsv̄a fem na s̄əkp̄et̄v̄ȳv̄ w̄eɣe t̄ə, Yesu luwa na í polo timpi ȳəlaa f̄eɪ t̄ə na í s̄ələm̄i Iṣə.

36 ɪlena Sim̄əŋ pá sv̄v̄-ɪ p̄ɣek̄v̄ȳv̄.

37 Pa k̄əma na pá na-ɪ, ɪlena pá heeli-ɪ si: Ȳəlaa t̄əna caaki-ŋ.

38 Tənağa Yesu cə-we si: Tə polo pəcəlb pəcəlb acaləe lenna taa na má lá pələye waasv tətə. Pə mayamağa pə tətə ké ma kəma.

39 Məpəyú i svv Kalilee tətə təna taa ké cəv, na í lakı waasənaa ke Yuta nyəma təkotilənaa mpa pa wəna təna tətə tə pa taa, na í təyənəxi aləyaa.

*Yesu waasvuy ke tənuyv tətə asilima kvətəy tv nəyəlv
(Matiyee 8:1-4; Luku 5:12-16)*

40 Tənağa tənuyv tətə asilima kvətəy tv nəyəlv i kəma Yesu kin, na í sopi i tēe na í tēyē-i niñ na í tə si: Ye n ka tisaya n taa waası-m?

41 Məpəyú tənuyv tətə kvətəy tv inı i təm lapa Yesu ke pətətəle ke səsəm, na í kvsi i niñ na í tokina-i na í cə-i si: Teu, ma tisaa, alaafəya í la.

42 Məpəyú apalv inı i kvətəy tēma tənē inəxi kprakpaa na í məli təmmammam.

43 İlena Yesu təyənı-i kprakpaa, na í kpraalı-i na təy si:

44 Taa heeli nəyəlv. Ama tēe kprakpaa na kvətəlv na-η. İlena n yiyisi isv Moisi ka keesvuy tə, na pá ná si pə waa-η.

45 Ama apalv inı i tēewa, iləna í svv pə təm kpraalvuy ke paa timpi. Haləna i kpraalvuy mpa pə tətə Yesu tá pəsi na í svv icatē natəli tə taa təkaa. Ama kpreəy tətə ké i cakaya kpaı taa, na yəlaa lukəna paa timpi na pá makəna-i.

2

*Yesu waasvuy ke kvətəy kvətəlvuy tv
(Matiyee 9:1-8; Luku 5:17-26)*

1 Wēe lapa naale, iləna Yesu məli Kapənahum na yəlaa nu si i wē təyaya taa.

2 Məpəyule pa kota səsəm pə tu fei. Pə nyəkaa ké təkəy na pá kpeyna nənəyə na pá təkı, na Yesu təyna-weyē seyeəvuy.

3 Məpəyú yəlaa napəli pa kəma i kin na pa taa liyiti səyəla kvətəy kvətəlvuy tv nəyəlv.

4 Ama yəlaa samaa tətə pa kpisa isəna paa la na pá tana-i Yesu kin tə. İlena pá kpa na pá wəsi kutuluyv ηku kv taa Yesu ka wēe tə kv ləpətv, na pá tisi kpatəle nte tə taa kvətətv inı i ka wēe tə na pəyú ηkv.

5 Yesu nawa yəlaa mpe pa naani, iləna í tə kvətəy kvətəlvuy tv inı si: Ma pəyalv, nyá isayətv husaa.

6 Pə pamna İso təm seyeəlaa napəli paa caya təna na pá hvkı pa taa si:

7 Pepe tətə ké apalv inē i makı kankantē na í kprakəxi i ti na í keesəyənə İso? Ave pəsəxi na í husı isayətv ye pə taya İso paası?

8 Ama Yesu ná cəkəna nti pa hvkayə pa taa təy kprakpaa. İlena í pəsı-wē si: Pepe tətə ké í hvkı məpəyú mə taa?

9 Nti tə yəyətəyv kələna tələv. Má heeli kvətətv si Nyá isayətv husaa, yaa kvli na n keli nyá kpatəle na n tə?

10 Təv, maa hvli-mē si Yəlv Pəyaya má, ma pəsəxi na má husı isayətv ke atē cənē.

Tənağa Yesu təma kvətətv si:

11 Ma heeliyi-η si n kvli na n kraya nyá kpatəle na n kpe.

12 Tənağa kvətətv kula kprakpaa na í kraya i kpatəle na yəlaa nyənəxi-i mpa, na í tēe. Məpəyú pə lapa pa tənaya piti ke səsəm, na pá saη İso na pá təy si: Tuu tə, tə ta nata isəntə inı i nəyəsəle.

*Yesu yaav ke Lefi
(Matiyee 9:9-13; Luku 5:27-32)*

13 *Ḥpúyó Yesu tasa Kalilee tenku nəyó ke pote na yəlaa puki i kin ke səsəm na í seyesəyi-wε.*

14 *Yesu teekaya, ulena í ná Aləfe pəyalu Lefii na í caya lampuu təmulε. Ulena Yesu təmi-i si: Kuli na n̄ təji-m.*

Ḥpúyó Lefii kulaa na í təji-i.

15 *Pəle pə waali Yesu caya na í təkí kətəyóu ke Lefii tε. I na lampuu mɔlaa pəyalε, na asayaa pəyalε, na i ifalaa pə təkayana. Yəlaa asayaa isu mpv ka təjaya-i pəyalε tətəyó.*

16 *Ḥpúyó Isə Təm seyesəlaa mpa pa ké Falisanaa kpekəle nyəma tə, pa nawa Yesu na asayaa, na lampuu mɔlaa pa caya na pá təkí mpv. Ulena pá pəəsi i ifalaa si: Pepe təó ké Yesu na lampuu mɔlaa na yəlaa asayaa pa krentəyi na pá təkí?*

17 *Yesu nu mpv, ulena í tə-wε si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləyənə fetaa. Ama kətəntənnaa ké. Ma kəmayə si ma yaaki asayaa, pə taya kupaama.*

*Yesu keesuyv ke nəhəktv təm
(Matiyee 9:14-17; Luku 5:33-39)*

18 *Kuyaku nakuli Lum Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa pa həkə nəəsi. Tənaɣə yəlaa kəma na pá pəəsi Yesu si: Pə lapa isəna na Lum Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa nyəma ná həkəyi nəəsi na nyá ifalaa naa toosiyi pə təm.*

19 *Ḥpúyó Yesu cə-wε si: I huɔ si akpəyalu taapalaa ká həkə nəyó na í na-wε pá wεε? Aai, pəle pə fei lapv ke paa pəcə. Ye i wε pa hekv, paa təkí tam ké.*

20 *Ama pu kəó na pə keesi kuyaku nakuli, ulena pá ləsi-i pa hekv. Iε pəleɣele paa həkə nəəsi.*

21 *Nəyólv kaa kpəɣə saaliya kufalaya na í tə wontuyv kupaɔnyv. Təfə, saaliya n̄ke kaa hə wontuyv n̄ku na púyó teesi waluyv.*

22 *Nəyólv kaa suu sɔlv m kufam ke sɔlv m huluj kupaɣ taa. Təfə sɔlv m kufam yasəyi huluj kupaɣ inəyi, na sɔlv m mpv na huluj pə wakəli yem. Ama huluj kufan taa ké pa suuki sɔlv m kufam.*

*Yesu kele kuyaku kuhεesuyv tv
(Matiyee 12:1-8; Luku 6:1-5)*

23 *Ḥpúyó Yesu na i ifalaa pa fayana təyənaya pee taale natəli tə taa ké kuyaku kuhεesuyv kuli kv wule. Ulena i ifalaa svv təyənaya pee peluyv na mpaav.*

24 *Tənaɣə Falisanaa təma Yesu si: Nyənı nyá ifalaa lakuyv mpi pə fei lapv ke kuyaku kuhεesuyv wule tə yee.*

25 *Ulena Yesu cə-wε si: Ye mpv í ta kaləta paa pəcəyó mpi Tafiiti lapa waatv wei pə caala-i na nyəyəsı pu í na mpa pa wε i cəlv tə?*

26 *Isəna i svv Isə təyaya taa na í təyó potopotonaa mpa paa su Isə tə. Apiyataa ka kəna kətulv səsə ke saa inı. Pəyele pə fei si nəyólv í təyó potopotonaa mpeye yem na pá tá ké kətəlaa. Ama Tafiiti ná təyó-wε. Haləna í ha i taapalaa.*

27 *Ḥpúyó Yesu tasa-wε tətə si: Yulv təó ké pa su kuyaku kuhεesuyv. Ama pa ta la yulv ke kuyaku kuhεesuyv təó.*

28 *Pə təó ké Yulv Pəyaya má, ma ké kuyaku kuhεesuyv səsə təsiyisiyi.*

3

*Nkpaləkpekaya tv təm
(Matiyee 12:9-14; Luku 6:6-11)*

1 Pəle pə waalı Yesu tayaana Yuta nyəma təkotile taa ké mələyü. Pə pamna ηkpaləkpekaya tu nəyölv i ka we təna.

2 Na yəlaa mpa paa pa we təna tə pá caya na pá keyna Yesu ké teu si pa naa si i ká waasi apalv inəyi kuyaku küheesuyv wule yaa isəna? Pa lakaya mprüyü si pá hiki nti paa waana-i tə.

3 Mprüyü Yesu təma ηkpaləkpekaya tu si: Küli na í səη hekv taa.

4 İlena Yesu pəsisi mpa pa caya mpv tə si: Ta mpaav taa, küpantv ke pə muna pá la kuyaku küheesuyv wule yaa isayatu? Paa waasi yaa paa kv?

Ama pa ta cə si pulv.

5 Tənaηa i nyəna pa təna pa isentaa na pa təm lapv-i pááná, na pa taa hūwee asayee wakəli i lanje ke səsəm tətə. İlena í tə ηkpaləkpekaya tu inı si: Təv, loosi nyá niη.

Mprüyü ηkpaləkpekaya tu loosa i niη, İlena i niη hetı.

6 Tənaηa Falisanaa luna Yuta nyəma təkotile taa ké kprakpa, İlena pa na Heləti nyəma pá caya na pá maγası isəna paa la na pá kv Yesu tə.

Samaa kənte ke Yesu kiη

7 Mprüyü Yesu lu təna təfav, na í na i ifalaa pá polo Kalilee tenku nəyö, na samaa tuutuuma hu i waalı. Samaa inı i ka luna Kalilee, na Yuta,

8 na Yosalem, na İtumee tetv taa, na Yaatanı pəyö waalı, na Tiiı na Sitəη pə acaləe cəlv həyölvü. Yəlaa pane pa nu mpi mpi Yesu təηna lapv təyö pa kotaya i kiη ke səsəm ke mpv.

9 Mprüyü Yesu təma i ifalaa si pá tanı-i na kpulvüv, təfə samaa yuη ka nyəkı-

ı. 10 Pə taya pulv təv, yəlaa nawa si Yesu təηna lapv na kutəntvnaa hikiyi alaafəya. İlena pa təna mpa pə wukaya tə, pá huliyi si pá hiki-i na pá tokina-i.

11 Ye aləyaa loosa Yesu, pa svvki kiisuyv ké na pá lunı-i na pá təη si i ké İsv Pəyalv ké.

12 Ama Yesu ná kaləna-we si pá taa yəyətəyi mpv.

Tillaa naanvwa na naale kpav

(Matiyee 10:1-4; Luku 6:12-16)

13 Mprüyü Yesu kra puyv təv na í yaa mpa i caa təyö i kiη, na pəle pá polo.

14 Tənaηa i ləsa pa taa yəlaa naanvwa na naale na í ha-weyē hətə si tillaa. İ ləsa pəleye si pá wee i kiη ke tam na í tiliyi-weyē waasv lapv.

15 Na í ha-weyē aləyaa təyönyüv pəsuyv.

16 Yəlaa naanvwa na naale wei i ləsa tə pa həla ntə. Siməη wei Yesu ha hətə si Piyee tə,

17 na Sepetee pəyalv Saaki na i neu Yohaanı. Pəle pa naaleye Yesu ka ha hətə si Puvanəesi, na təle tə hūwee nté si tev holuyv piya.

18 Na pá kaasi Antəli, na Filipv, na Paatelemii, na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalv Saaki, na Tatee, na Siməη wei i ka ləkaya tetv təkuyv təm taa tə,

19 na Yutaasi İsəkaleeu wei i hūlaa si Yesu kolontunaa í kra-i tə.

Yesu nyəma kənte ke i kpayav

20 Pəle pə waalı Yesu məla təyaya, na yəlaa tuutuuma tasa kotuyv pə tu feı. Haləna Yesu na i ifalaa pa ta hiki tapacayale si pá təyö təyöv maγamaya.

21 İ nyəma nu mpv, İlena pá küli si pá puki na pá kra-i. Pə taya pulv təv, pa təηaya ké si pə lakı-i ké.

Yesu cəv ke i təm tvlaa

(Matiyee 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)

22 Isə Təm seɣesəlaa mpa pa luna Yosalem na pá kəw tə pele pa təŋaya si: Yesu nyəna Pesepule^a ké.

Iləna ləlaa náá təŋ si: Aləɣaa wulaw toŋ ke Yesu təɣəŋəɣəna aləɣaa ləmpa.

23 Ḿpóyó Yesu yaa-we na í se-e-weɣe isənaa si: Isənaɣa Sataní ká təɣəni i ti?

24 Ye kawuləɣa wee na ká fei nəɣə kuləmaɣa, nəəŋəw ka saaləɣi yem ké.

25 Na yəlaa í we təyaya taa na pá fei nəɣə kuləmaɣa, nəəŋəw təyaya ŋke ka saaləɣi yem ké.

26 Mpu tətəɣə ye Sataní wakələɣi i ti na i kawuləɣa nyəma yooki pa taa pa tike, i kawuləɣa yaa ké na i toŋ saali yem təkpaataa.

27 Nəɣəw kaa pəsi na í sɔw yulw toŋ təyaya si i kuuki i wontu na í tá te toŋ tɔw inəɣi həkəɣu ke ŋmusi. Ama i kpa-a ké na í həkə-i təkəŋkəŋ na pəcə í sɔw i wontu kuuu ke təyaya taa.

28 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, paa yəlaa kəwakələm ká təw isəna, yaa paa pa yəɣəta isayatu isu we, Isə pəsəɣi na í hólí-weɣe suulu.

29 Ama wei i ká yəɣəti isayatu ke Feesuyu Naŋŋtu təw təw paa huusi pɔntu isayatu ke paa pəcə. Pə taya pɔlw təw, pɔntu səɣəla isayatu tam nyəntu ké.

30 Mpi pə təw Yesu yəɣəta mpu tə, pa təŋaya-i ké si i nyəna uləɣəw.

Yesu too na i newaa

(Matiyee 12:46-50; Luku 8:19-21)

31 Ḿpóyó Yesu too na i newaa apalaa nyəma pa kəma na pá səŋ awalí na pá tili si pá yaa-i.

32 Pə pamna yəlaa samaa caya na pá cəwəna Yesu. Tənaɣa pa heela Yesu si: Tə taa cə nyá nəɣə təw, nyá too na nyá newaa pa wenna nteɣe awalí na pá caa-ŋ.

33 Ḿpóyó Yesu nəɣə təkpaaw si: Aweɣe ma too na mpaɣa ma newaa ye?

34 Yesu nyəna mpa pa təna pa caya na pá cəwəna-i kotaya tə, iləna í tə si: I naa ma toona na ma newaa ntə.

35 Pə taya pɔlw təw, mpa pa laki mpi Isə caaki tə pɔntunaa nté ma newaa na ma toona.

4

Mətutuuna təm

(Matiyee 13:1-9; Luku 8:4-8)

1 Ḿpóyó Yesu tasa seɣesuyw ke Kalilee tənku nəɣə. Tənaɣa yəlaa kota i kin ke səsəm pə fei kəesuyw. Haləna í kulí na í kpa kpuɔwuyw taa na í caya. Na yəlaa náá caya atəɣe lum nəɣə na inu i we kpuɔwuyw taa ké lum taa.

2 Ḿpóyó Yesu seɣesə-wəɣe təmnaa paɣale na isənaa seɣu taa. Haləna í kəesi-we si:

3 I nu teu, tuulu pələna tuutu.

4 I tuukaɣa i mətutuuna, iləna ləna hoti mpaaw nəɣə nəɣə na sumasi tii na si təɣə-yə.

5 Ḿpóyó ləna hota kəwaw təw timpi tetu ta lim tə, na alə á təŋna nyəw ke tetu we tətayasam təw pə təw.

6 Ilim kəma na pə haŋ na pə nyaɣa məhoo, iləna a wuli. Mpi tə, a ta hiki tetu si á ka hoosi kupaŋsi.

7 Pee ləna náá hoti səwa taa na alə a nyəw isu a ká kulí teu, iləna səwa fete-yə na á kpisi luləw.

^a 3:22 **Pesepule:** Aləɣaa wulaw ke Yuta nyəma yaaki si Pesepule.

8 Ama pee lenna ná hota tetv mʊsʊŋ nyəntv taa. Ḿpóyó ale a nyəwa na á kuli na á pu tuj na á luli pee. Lenna ke pəcə, lenna ke mayana, lenna ke səsəm səsəm.

9 Ḿpóyó Yesu təma si: Ye wei ɪ ké təm nuɫv pʊntv í nu.

Yesu seyesvɔv na isənaa seev nyvɔv
(*Matiyee 13:10-17; Luku 8:9-10*)

10 Pa kəma na pá luna kpeeŋa, ɫena mpa paa we Yesu cəɫə tə na ɪ ifalaa naanəwa na naale pá pəcəsi-ɪ si: Keeɪ-tɔyɔ isənaa mpa n seɛ-tɔyɔ mpv tə pa hʊweɛ.

11 Ḿpóyó Yesu cə-we si: Me, pə ha-meɛe si í nyi Isə Kawulaya təm kʊŋmesətv. Ama isənaa seev taa ké krai nyóma ná nyəŋna pə tampana.

12 Pəcə pə tisi na paa pa nyəna teu, pá taa ná.

Na paa pa nu teu, pá taa cekəna.

Təfə tə paa kə na pá pəsəna Isə tə

na í husi-weɛe pa isayətv.

Yesu kilisuyv ke mətutuuna təm
(*Matiyee 13:18-23; Luku 8:11-15*)

13 Ḿpóyó Yesu pəcəsa-we si: ɪ tá cekəna isə wei ma seɛ-meɛe mpv tə yaa? Na isənayale í ká cekəna isənaa lelaa mpa paa seɛ-me tə?

14 Pə we isv Isə Təm ke tuulu ɪnɪ ɪ tuuki.

15 Yəlaa weɛ, na ye pa nu Isə Təm Satanɪ təŋ na í həɟəsi-təɟi pa taa ké kpakpaa. Pəle pa wenna nté isv pee nna a hota mpaav nəɟə nəɟə tə.

16 Pee wena ale a hota kʊwəv tə tə, aleɛle mpa pa nu Isə Təm na pá mʊ-təɟi kpakpaa na laŋhʊɫmle tə.

17 Ama paa yeke si tə sʊna-weɛe teu. Pa təkəɟi-təɟi tətantaa. Saa wei wahala nəɟəɫv ɪ ká tala, yaa Isə Təm tə kʊnyəŋ tɔyɔ ká kə, ɫena pá lu Isə seev taa ké kpakpaa.

18 Lelaa ná nəɟəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə pa təŋ Isə Təm nuɫ,

19 ɫena ate cəne kulapʊtv nəɟəsəe na wənav kətəɪ puɟusi-we. Na kʊnyuləŋ leləŋ kʊ təm ntəɟi pa taa, na halɪ tə caŋ na tə kpisi lʊɫvɔ.

20 Pə kaasa pee lenna ná hota tetv mʊsʊŋ nyəntv taa. Aŋhaa, ale a wenna nté isv yəlaa mpa pa nukɪ Isə Təm na pá mʊ-təɟi teu na pá lʊləɟi pee tə. Lelaa ke pəcə, lelaa ke mayana, na lelaa ke səsəm səsəm.

Fətəla mʊsvɔv təm
(*Luku 8:16-18*)

21 Ḿpóyó Yesu pəcəsa-we tətə si: Yʊɫv ká kraɟa fətəla na í pamɪ-ɪ nyənaya tɛɛ yaa í svsi-ɪ kato tɛɛ? Pə taɟa ye ɪ we tɪmpi taa, pu na yəlaa təna təɟə paa si-ɪ?

22 Kʊŋmeləm napəli pə feɪ si pə kaa kuli pə tə, pəcə mukaya tɛɛ pʊɫv feɪ mpi pa kaa ləsi na paa wei í ná tə.

23 Ye wei ɪ ké təm nuɫv pʊntv í nu.

24 Ḿpóyó Yesu tasa-weɛe heeluyv si: ɪ la laakali na nti nti í nukɪ tə. Mayasəlaya ŋka mə mayamaya í mayasəŋəna tə, ŋkeɛe Isə ká mayasəna ɪ kʊcəŋ na í ha-me.

25 Wei ɪ wəna təɟə paa ha. Paa lɛɛkɪ wei ɪ feɪna təɟə pəciimaya wei ɪ wəna tə.

Kututuum nyəv təm

26 Ḿpóyó Yesu tasaa tətə si: Isə Kawulaya weɛ ké isv yʊɫv tuukuyv pee ke ɪ taale taa tə.

27 Paa ı tooki yaa ı wena ı ise, paa ilim paa ahoo, ı kaa nyi isəna pee anı a nyəəkı na á laki məhoo tə.

28 Tətu maɣamaɣa lakəna na pə puki. Pə caaləɣəna məhoo ké, waalı ké pə tuxı nyəəŋ. Pəle pə waalı ké pee ná puki təcasəlaa.

29 Pə puki mpv, ılena pá ce na pá husı na pá niki kəm.

Səɣa pəle təm

(Matiyee 13:31-32,34; Luku 13:18-19)

30 Yesu tasa ɣəɣətuxv tətə sı: Pepeɣe tu keesəna Iso Kawulaya ıle yee? Na iso wei ké tu see na pə keesi ka təm ıle yee?

31 Ka nəɣəsəna ké isu səɣa pile. Pee nna pa tuuki tə a təna a taa nté tə kələna weyv təminimini.

32 Ama ye pa tuu-te, tə puki ké na tə kpa səsəm na tə kəli tuusi leŋsi. Na tə heli pilinasi ke səsəm, haləna sumasi kəŋ na sı tuxı tana ke sı hətu taa.

33 Yaasinaa payale isu mpv pə taka ké Yesu kraɣaa na í seɣesəna-we. ı maɣasa isəna yəlaa mpa pa kotina-ı mpv tə paa pəsi na pá cekəna tə.

34 ı ta seɣesi-weɣe natələɣı yem na í ta keesəna pulv. ı na ı ifalaa pa kəma na pá caɣa pa tike, ılena í kilisi-weɣe pə təna.

Kacuculaya heesvuv təm

(Matiyee 8:23-27; Luku 8:22-25)

35 Kuyaku kune ını kv taanaya təw Yesu təma ı ifalaa sı: Tə tesı na tə polo kvteŋ leŋkv təw.

36 Pa təma yəlaa ke yasvuv, ılena Yesu ifalaa keli-ı kvulvuv ŋku kv taa ı ka caɣaa tə, na kvuləŋ leləŋ ka we ı kin təna.

37 Tənaɣa heelimuyv svv mapv na lvm huuki na pə watəɣı pa kvulvuv taa, haləna kvle kv caa svvu.

38 Pə pamna Yesu ná tv ı nyvuv ke lefeli na í təŋna tom na waalı təw. M'puyú ı ifalaa feesa-ı sı: Taca, n suma yaa? Tə lepaya.

39 ı fema ılena í kaləna heelim. Na í heeli lvm sı: Su, hee təna.

Tənaɣa heelim suma, na pə təna pə hee təli.

40 ılena í pəsı-we sı: Pepe təw ké í wena səɣəntv ke mpv? ı ta te mə taa na Iso kele?

41 Səɣəntv pu-weɣe səsəm na pá təŋ təma sı: Aweyele ıne ını na pə kvreŋna heelim na teŋku lvm na pə nukəna-ı?

5

İləɣhılu na afanaa pa təm

(Matiyee 8:28-34; Luku 8:26-39)

1 M'puyú pa tala Kalılee teŋku kvteŋ leŋkv ke Selasini nyəma tetv taa.

2 Yesu luna kvulvuv taa ké kraakraa, ılena yvlv nəɣəlv í luna pəlaaŋ taa na í səŋı-ı.

3 Apalv ını ı ka hii iləɣəv ké, na í we pəlaaŋ taa. Paa alukpala maɣamaɣa ke paa həkə-ı pu caki.

4 Təm paɣale ke pa kama-ı ŋkpası na í peli, na pá həkə ı nin ke alukpala na í pətəti pə təna. Nəɣəlv fei wei ı pəsəɣı na í ŋmakəli-ı tə.

5 Pulasi taa na pəlaaŋ taa ké ı we ilim na ahoo ke tam, na í makı kapusi na í heetəɣı ı təɣı pee.

6 Apalv ını ı loosa Yesu ké poolvuv, ılena í kraɣa asewa na í polo í luv ı te

7 na í kookı sı: Isətaa Iso Səsvə Pəyalv Yesu, ma na-ŋ suwe? Ma wiina-ŋ, hai, nyəni Iso, taa tv-m wahala.

8 Pə taɣa pʊlv təə kə apalv ɪnɪ ɪ yəɣətə mpv, Yesu ka təma ɪ ɪlɔɣʊv kə sɪ ɪ se apalv ɪnɪ ɪ waalɪ.

9 M̄pʊgʊ Yesu pəəsə apalv ɪnɪ sɪ: Pa yaa-ŋ suwe?

ɪlena ɪlɛ ɪ cə-ɪ sɪ: Pa yaa-m sɪ Kʊpɪŋ kə tə wɛ paɣalɛ tə pə təə.

10 ɪlena apalv ɪnɪ ɪ wiina Yesu kə teu sɪ ɪ taa təɣʊnɪ-wɛɣɛ tɛtʊ ntɪ tə taa.

11 Afanaa kaləkv səsəəv nakʊlɪ kʊ wɛ tənaya pʊɣv cəlv na kʊ tuliɣɪ.

12 M̄pʊgʊ alɔɣaa mpɛ pa wiina Yesu sɪ ɪ yelev na pə sʊv afanaa mpɛ pa taa.

13 M̄pʊgʊ Yesu tisaa. Tənaya alɔɣaa mpɛ pa yela apalv ɪnɪ na pə sʊv afanaa mpɛ pa taa. ɪlena pɛlɛ pə tʊ casələ kə yem na pə tii kalakala na pə tʊ lʊm na pə sɪ. Afanaa mpɛ pa nyʊvʊ tala ɪsʊ ɪyisi naalɛɣɛ (2000) mpv.

14 M̄pʊgʊ afanaa mpɛ pə tiikilaa nā loma kpakpaa na pə polo na pə taɣasɪ təm ntɪ, na tə yeɣɪ kpakpaa kə acalɛɛ taa na cacəkəŋ tɛɛ, na yələa lʊ sɪ pa naakɪ mpi pə lapa tə.

15 Yələa kəma Yesu kɪŋ, ɪlena pə maɣana apalv wei ɪ kɪŋ alɔɣaa kʊpɪŋ ŋkʊ kʊ wɛɛ tə na ɪ caɣaa na ɪ suu wontu na pə cɛpa ɪ təə. ɪlena səɣʊntʊ kra-wɛ.

16 Mpa pa na təm ntɪ na pa ɪsəpələ tə pə kɛəsə-wɛɣɛ ɪsəna pə lapa na ɪlɔɣʊhɪlʊ alɔɣaa se tə. Na mpi pə lapa afanaa tə.

17 ɪlena yələa sʊv Yesu kə tɛɛkʊɣv sɪ ɪ lʊ pa tɛtʊ taa.

18 Yesu kəma sɪ ɪ kpaa kpʊlvʊv taa, ɪlena ɪlɔɣʊhɪlʊ ɪnɪ sɪ: Ma təŋəɣɪ-ŋ.

19 Ama Yesu kisaa na ɪ təmɪ-ɪ sɪ: Məlɪ nyá təɣaya taa kə nyá nyəma kɪŋ, na ŋ kɛəsɪ-wɛɣɛ ɪsəna Tacaa nyəna nyá pətəətələ na ɪ la-ŋ tə.

20 M̄pʊgʊ apalv ɪnɪ ɪ tɛwaa na ɪ niki mpi Yesu lapa-ɪ təɣʊ heelʊɣv kə timpɪ pa yaa sɪ acalɛɛ naanʊwa tə pə tɛtʊ taa, na pa təna mpa pa nuwa tə pa laŋa cɛpa.

Yailu pɛɛlv na alv təɣʊllv pa təm

(Matiyee 9:18-26; Luku 8:40-56)

21 Yesu taɣana tɛsʊvʊv kə kʊtɛŋ ŋkʊ kʊ təə ɪ ka wɛɛ tə na kpʊlvʊv. ɪlena yələa kʊtɪ səsəm, na ɪnɪ ɪ wɛ lʊm nəɣə.

22 M̄pʊgʊ Yuta nyəma təkotile səsə nəɣəlv ɪ kəma ɪ kɪŋ, pa yaa-ɪ sɪ Yailu. ɪ nā Yesu, ɪlena ɪ hotɪ ɪ nəəhɛɛ tɛɛ,

23 na ɪ wiina-ɪ təkprɛ sɪ: Ma pɛɛliya caana ntɛɣɛ səm. La suulu na ŋ polo ŋ tənɪ nyá nɪŋ kə ka təə, na pə waa-kɛ na ká hiki weesʊɣv.

24 M̄pʊgʊ Yesu təŋa-ɪ na pə tɛɛ, na samaa səsə təŋaya-ɪ na pə nyəka teu.

25 Pə pamna alv nəɣəlv ɪ ka wɛ təna, hatoo pʊsɪ naanʊwa na naalɛ taa kə ɪ təŋna təɣʊlvʊv na pə wɛ-ɪ tɔŋ.

26 ɪ nā wahalanaa kə fɛtaa tɛ, na halɪ ɪ caŋ na ɪ təɣʊ ɪ liyitee təna, pə ta tu lapv sooci maɣamaɣa. Pə məlaa kə na pə səsəɣɪ kʊsəəsʊv.

27 Alv ɪnɪ ɪ nu Yesu taŋ, ɪlena ɪ tə na ɪ sʊv yələa samaa taa, na ɪ polo na ɪ tokina Yesu capa na ɪlɛ ɪ waalɪ təə.

28 Pə taɣa pʊlv təə, ɪ huʊwa ɪ taa kə teu kə sɪ: Ye ma pəsaa na má tu hiki ɪ təə wontu na má tokina te, pʊ waa-m.

29 Tənaya pə tɛma-ɪ kpakpaa ɪnɪ, na ɪ nu ɪ tənʊvʊv taa sɪ ɪ hika alaafəya.

30 M̄pʊgʊ Yesu nu ɪ taa sɪ toma lenna luwa. ɪlena ɪ pəsəna ɪ waalɪ kə samaa taa təna na ɪ pəəsɪ sɪ: Awe tokina ma wontu?

31 ɪlena Yesu ɪfalaa cə-ɪ sɪ: A a, n naa yələa paɣalɛ nyəkəɣɪ-ŋ ɪsəntə na ŋ taɣanəɣɪ pəəsʊvʊv sɪ awe tokina-ŋ?

32 M̄pʊgʊ Yesu nyəna ɪ taa na ɪ waalɪ sɪ ɪ naa wei ɪ tokina-ɪ mpv tə.

33 Alɔ ɪnɪ ɪ nyəmə mpi pə lapa-ɪ tɔ, ɪlena í sʊv seluyu na í polo ɪ hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na í heeli-ɪ ɪ tampana.

34 Tənaɣa Yesu tɔma-ɪ sɪ: Ma pu n tɛma Isɔ na nyá taa tɔɣɔ pə waasa-ɪ. Tɛɛna laŋhulɔmlɛ, nyá kʊtəŋ í tɛŋ təkpataa.

35 Yesu tɔŋna yɔɣɔtɔɣɔ kɛ mpɔ, ɪlɛ tillaa luna Yuta nyəma təkotile sɔsɔ Yailu ɪnɪ ɪ tɔyaya nté na pá heeli-ɪ sɪ: Nyá pɛɛlɔ fɛɪ. Taa tʊ Tacaa kɛ kʊnyɔŋ kɛ yem.

36 Ama Yesu ta nyəni pa kʊyɔɣɔtʊtʊ sɪ tɛ kɛ pʊɔɔ. ɪlena í tɔ Yailu sɪ: Taa nyá. Ama nyaa tɛ Isɔ na nyá taa tɛ.

37 Ḿpɔ́yó Yesu tɔɣɔna pa təna na pə kaasi Piyɛɛ na Saaki, na ɪlé ɪ neu Yohaani pa tike.

38 Pa tala Yuta nyəma təkotile sɔsɔ ɪnɪ ɪ tɛ, ɪlena Yesu ná yəlaa wiliɣi na pá makɪ kapusi kɛ sɔsɔm na pə haŋa yem.

39 Ḿpɔ́yó ɪ sʊv tɔyaya taa na í pɔɔsi-wɛ sɪ: Pepe tɔɔ ké í wiiki na pə haŋa mpɔ? Pəyaya kanɛ ka too kʊtoo ké, ka ta sɪ se.

40 Tənaɣa tɔyaya nyəma wɔŋa-ɪ. Ḿpɔ́yó ɪ tɔɣɔna pa təna na pá luna awalɪ. ɪlena í kpaya pəyaya caa na ka too na ɪ ifalaa tooso ɪnɪ na pá sʊv timpɪ paa husa pəyaya ŋkɛ tɔ.

41 Tənaɣa Yesu tɔka ka niŋ taa na í tɔ sɪ: Talita kum. Tɔm tənɛ tə hʊwɛɛ nté sɪ: Ma heeliɣi-ɪ sɪ n̄ kʊɪ pɛɛliya nyá.

42 Tənaɣa pɛɛliya kula kpakpaa na ká sʊv tɔntɛ. Ka pɪsɪ ka wɛ naanʊwa na naalɛ. Pa ná mpɔ, ɪlena pə la-wɛyɛ piti kɛ sɔsɔm.

43 Ama Yesu kpaaɔa-wɛ sɪ pá taa yeɛle na nɔɣɔɔɔ nu-tɪ. ɪlena í tɔ sɪ: ɪ cɛɔa-kɛyɛ kʊtɔɣɔɔ na ká tɔɣɔ.

6

*Nasaletɪ nyəma kisuyu kɛ Yesu
(Matiyee 13:53-58; Luku 4:16-30)*

1 Ḿpɔ́yó Yesu lu təna na í polo ɪcɛtɛ nte tə taa ɪ pɪwa tɔ, na ɪ ifalaa kɛ ɪ waalɪ.

2 Kʊyako kʊhɛɛsʊyɔ talaɔ, ɪlena í niki sɛyɛsʊyɔ kɛ Yuta nyəma təkotile taa. Yəlaa pəɣalɛ nu ɪ tɔm, ɪlena pə la-wɛyɛ piti kɛ sɔsɔm, na pá tɔŋ sɪ: Leyɛ ɪ hika pənɛ ɪnɪ pə təna ɪsəntɔ? Na nyəm mpɪɣilɛ pə ha-ɪ mpɔ? Na ɪsənaɣa ɪ lakɪ piti təma anɛ a taka ké mpɔ?

3 Pə taya Malɪ pəyalo kaafənta? Pə taya Saaki na Yoseɛ na Yuti na Siməŋ pa taalɔ? Pə taya tá na ɪ newaa alaa nyəma ntɔ cənɛ?

Pə tənaɣa mpɔ pə lapa pa laŋa kɛ kpɪsəŋ na pá kpisi ɪ tɔm mʊyɔ.

4 Ḿpɔ́yó Yesu tɔma-wɛ sɪ: Isɔ kʊyɔɣɔtʊtʊ teləsulɔ ta laŋ sam kɛ tiili, ye pə taya ɪ maɣamaɣa ɪcɛtɛ taa, na ɪ lʊɔyɔ nyəma na ɪ tɔyaya nyəma heko.

5 ɪ ta pəsɪ na í la piti tɔmlɛ natəlɔyɪ təna. Ye pə taya kʊtɔntunaa pɛcɔ wei ɪ tɔɔ ɪ təna niŋ na pə waa tɔ.

6 Ḿpɔ́yó ɪ laŋlɛ cɛpəna ɪsəna pa fɛɪna Isɔ ké naani tɔ.

*Yesu ifalaa naalɛ naalɛ tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Luku 9:1-6)*

Pəɛ pə waalɪ Yesu cɔɔ acalɛɛ nna a wɛ pɛcɔɔ təna tɔ a tɔɔ na í sɛyɛsɪ.

7 ɪlena í yaa ɪ ifalaa naanʊwa na naalɛ na í tili-wɛyɛ naalɛ naalɛ. Na í tʊ-wɛyɛ tɔŋ sɪ pá tɔɣɔni alɔyaa.

8 Na í heeli-wɛ sɪ: Kpátóyó paasi, í taa tɔkɪ pʊɔ tɔtɔ. ɪ taa kpaya tɔɣɔnaɣa, í taa tɔkɪ huluyɔ, na í taa tɔkɪ liyitee kɛ mə sipanaa taa.

9 ɪ lɛɛ ntaŋkpala. ɪ taa suu wontu na í təni.

10 *Μ*ρόγυ ι tasa-we tətə si: Ye í tala ícate taa na í suv təyaya ηka ka taa, í caya təna haləna mə kəlvəv.

11 Na ye pa ta mu-meγe tiili yaa pa ta nuna-me, í lu təna na í kpiisi-weγe mə nəheε muvəv, na pə huli-we si í kpaala-we.

12 *Μ*ρόγυ Yesu ífalaα tεεwa na pá laki yəlaα ke waasu si pá layasi tənte.

13 Na pá təyoní aləyaa payale, na pá taa kutəntvnaα payale ke nim na pá waa-we.

Lvm Səlv Yohaani kvv

(Matiyee 14:1-12; Luku 9:7-9)

14 Yesu hətε təηna yaav ke paa timpi. *Μ*ρόγυ wulav Heləti nu Yesu tan. Na yəlaα ləlaα náα təη si: Iso Lvm Səlv Yohaani ílé ι femna. Pə təw ké ι wena piti təma lapv pəsvəv.

15 *U*ena ləlaα si Ilii luna.

Pə kaasi ləlaα ná təη si ləηtaa Iso kvəγətətv teləsəlaα taka nəγəlvəv.

16 Heləti nu mpv, ílena í tə si: Lvm Səlv Yohaani wei ι nyəv ma yəlaα na pá sətí tə iní ι femna.

17 Nn kvpam, wulav Heləti iní ι ka təmna si pá kpa Yohaani na pá həkə-ι na pá tv-ι saləka taa. Pə taya pəlv təw ké Heləti lapv mpv. I ka kpaγa ι taalv Filípυ alv Helətiyati ké.

18 *U*ena Yohaani yəγəti-ι si: Pə ta mvna si í lεεki nyá taalv alv na í suna nyá ti.

19 *Μ*ρόγυ Helətiyati taa wuna Yohaani ke səsəm, na í pεεkəγi si ι kv-ι. Ama Heləti təw í ta pəsi na í la pəlv.

20 Pə taya pəlv təw, wulav Heləti nyəma si Yohaani ké yəlv kvpaη, ι ké Iso yəlv. Pəyele ι nyaηayana-ι ké, na í kentiγi ι təw. Ye ι nu Yohaani təm pə pεkəlvəti-ι ι taa ké. Paa na mpv ι nyilaya si í nuki-ti.

21 *Μ*ρόγυ wulav Heləti ləlvəv kvyakv acima talaa. Na í la acima na í yaa ι kawulaya taa səsaa səsaa na yoolaa səsaa, na Kalilee tətə taa nyəv nyəma nyəv nyəma. Sese pə weε si kvyakv ηkvəv Helətiyati ká hiki mpi ι pεεkaya tə.

22 *Μ*ρόγυ Helətiyati iní ι pεεlv suv timpi yəlaα seε mpv tə na í paa. Ntəna pá la Heləti na ι mvlaα mpεγe lelen. Tənaγa Heləti təma pεεlv iní si: Sələmí-m mpi n caa tə, maα ha-η.

23 Haləna Heləti tuu si paa mpiγi ι sələma-ι, iní ι ká ha-ι. Paa iní ι kawulaya maγamaγa həγəlvəv.

24 Pεεlv iní ι luwa, ílena í polo ι pəəsi ι too si: Pepeγe ma sələmí-ι?

*U*ena toto cə-ι si: Tə si í ha-η Iso Lvm Səlv Yohaani nyəv.

25 Tənaγa ι məla wulav kīη ke kpaκpaa na í tə si: Ma caa si í ha-m Iso Lvm Səlv Yohaani nyəv ke nyənaγa taa ké cəneγe nəənvəw.

26 *Μ*ρόγυ wulav Heləti laηle wakəla səsəm. Ama í tēma tuu ke ι mvlaα mpε pa təna pa ísentaa, íle pə fεi si ι ká kisi.

27 Tənaγa ι tila tanlaα taa nəγəlvəv kpaκpaa si í polo í kəna Iso Lvm Səlv Yohaani nyəv. *U*ena tanηlv náα tεε saləka naη taa na í sətí Yohaani nyəv.

28 Na í tv-kvəv nyənaγa taa na í kəw í cεla pεεlv iní, na ílé ι polo í cεla ι too.

29 Yohaani ífalaα nu mpv, ílena pá polo pá kpaγa Yohaani na pá pi.

Yəlaα iyisi kakpasí caləsvv

(Matiyee 14:13-21; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)

30 *Μ*ρόγυ Yesu tillaa mələα, ílena pá keεsi-ι pə təna mpi pa lapv na pa seγesaa tə.

31 Mpa pa pukaya Yesu kin, na mpa pa kulayaa si pa kpenj tɔ pa payale fei keesuyv. Haləna Yesu na i ifalaa pa ta na ise si pá tɔɔ tɔɔv mayamaya. Uena Yesu tɔ i ifalaa si: I kɔɔ na tɔ luna kreenja ke timpi nɔɔv fei tɔ na í heesi pəcɔ mayamaya.

32 Ḿpúyú Yesu na i ifalaa pa sɔv kpulɔv ke pa tike na pá tɛna kreenja tɔɔ.

33 Ama yəlaa payale loosa-we na pá nyi-weye kprakaa. Uena yəlaa lu acalɛ acalɛ na pá kraja asewa na pá laali-weye tənaya tate.

34 Yesu luna kpulɔv taa na í na yəlaa samaa, uena pa tɔm lapɪ-i pətɔtɔle ke sɔsɔm. Pə taya pulv tɔɔ, pa nɔɔsəna ké isu heenj wei i feina tiikilu tɔ. Ḿpúyú i seyeSa-weye sɔsɔm.

35 Pə kɔma taanaya uena i ifalaa polo na pá tɔm-i si: Cəne ké nyutu taa ké, na ilim tɛma.

36 Tɔɔɔn-we na pá yeli kutɔɔv yaru ke pəcɔlɔ pəcɔlɔ cacakəj tɛɛ na pə acalɛ taa.

37 Tənaya Yesu tɔma-we si: Mu hana-weye tɔɔnaya ke mə mayamaya.

Ḿpúyú Yesu ifalaa pəsa-i si: Paa tu polo na tɔ ya kutɔɔv ke Liyitee nyəɔtɔv ɲmɔnɔv (200), pu tala yəlaa paneye we?

38 Tənaya Yesu tɔma-we si: I polo na í wiili na má ná, potopotonaa isənaya í wena?

Yesu ifalaa wiilaa, uena pá heeli-i si: Potopotonaa kakpasɪ na pə kaasi tiina ke naale.

39 Ḿpúyú Yesu tɔma i ifalaa si: I cayaɪ samaa tənaya tintika tintika ke nyələwee tɔɔ.

40 Tənaya pa caya loosi, lelaa ke nuɔvwa (100) nuɔvwa (100), lelaa ke nule na naaɔvwa naaɔvwa.

41 Tənaya Yesu kraja potopotonaa kakpasɪ na tiina naale ɪni, na í teki ise na í see Isɔ ké í na tɛmlɛ, na í faɔa-we na í cɛla i ifalaa si pá tala yəlaa. Na í tɛesi tiina naale ke mpv tɔtɔ, na pá tala pa təna təpai.

42 Ḿpúyú pa təna pa tɔɔa na pá haɔa.

43 Na i ifalaa koti hɔɔlasɪ nsi si kpisaa tɔ, na pə su tɔkɔɔ naaɔvwa na naale.

44 Mpa pa tɔɔ mpv tɔ pa taa apalaa nyɔɔj tala isu iyisi kakpasɪ (5000).

*Yesu tɔntɛ ke lɔm tɔɔ
(Matiyee 14:22-33; Yohaani 6:15-21)*

45 Ḿpúyú Yesu tɔma i ifalaa ke pə waali ké kprakaa si: I sɔv kpulɔv na í tɛɛm nɔɔv na í tɛsəna Petesaita icate tɔɔ. Uena Yesu náa saali təna na í paasəna samaa yasuyv.

46 Pa ya tɔma, uena Yesu polo í kra puyv nakvli kv tɔɔ ké Isɔ səlɔmuyv.

47 Pə kɔma yuyv, ilɛ kpulɔv tala tenku hekv taa kele, na Yesu we i tike ke tetv tɔɔ.

48 Ḿpúyú i loosa-we na pá saaki kpulɔv pə fei pə polo. Heelim makɪ tulɔja ké na pə mələɔna-we na waali waali. Ḿpúyú Yesu tɔma lɔm tɔɔ na í puki pa kin. Saa ɪni pə wɔsəna kampaaj koo ke mpv.

49 Pa na-i na í tɔj lɔm tɔɔ, uena pá hɔv si asənaali, na pá sɔv kapusi mapv.

50 Pə taya pulv tɔɔ, pa təna pa naakaya-i mpv tɔ pə lapa-weye sɔɔntv ke sɔsɔm ké. Ama i tɔma-we si: I tɔki tənəj, maya, í taa nyá.

51 I yɔɔta mpv, uena í kra pa kin ke kpulɔv taa na í caya na heelim hee, na piti kra i ifalaa ke sɔsɔm.

52 Pə taya pulv tɔɔ, pa ta cəkəna potopotonaa mpe pa piti tɛmlɛ ke pa laɲkpusəj tɔɔ.

Kvətəntvnaa waasvuyv ke Kenesaleti

(Matiyee 14:34-36)

⁵³ Yesu na ı ifalaa pa tesa tesvuyv ke lvm na pá tala Kenesaleti tetv taa, ılena pá tv pa kpubvuyv na kvətəv.

⁵⁴ Yesu luna kpubvuyv taa ké kprakpa, ılena yəlaa nyəmi-ı.

⁵⁵ Tənaɣa yəlaa svv cəv ke tetv təna taa, na pá kelı kvətəntvnaa na pa kvəhəntəv na pá pukina-wəɣe timpi timpi pa nukı sı ı wəe tə.

⁵⁶ Paa timpiɣı Yesu polaa te, paa ısu acalisi taa, paa acaləe səsəna taa, paa cacakəv tē, yəlaa kvənaɣana pa kvətəntvnaa ké na pá husəɣı-wəɣe ıcatə patəma taa, na pá wiikina-ı sı ı yele na pá tokina ı kvai ntəmpee maɣamaɣa. Na pa təna mpa pa tokina ı kvai ıni tə pə waa-wə.

7

Falisanaa kvəsəɣəsətv ke kvətasi təv

(Matiyee 15:1-9)

¹ Mpvuyv Falisanaa na İsv Təm sɣəsəlaa napəli pa luna Yosalem na pá kvə na pá kvətina Yesu.

² Pa nawa sı ı ifalaa ləlaa təkəna niɣ asilima, paa sanɣı ısu İsv sɣətv taa yvlv ká la na pəcə í tɣv tə.

³ Tampana mpvuyv pə wəe, Falisanaa na Yuta nyəma ləlaa təna təkə pa caanaa kvlapvtv ke tev ké. Ye pa ta san pa niɣ təcııı paa təkı.

⁴ Ye pa kvəma kvyakv na pá ta sə lvm, paa təkı kvətəv. Na pá kaası pa tənəv kvətaa kvlapvtv kvətənaa ısu kvəvnaa nyavvuyv, na nyənası, na taavnsənaa, na kvəhəntəv pə nyavvuyv, na yaasinaa pavale ke mpv.

⁵ Pə təv ké Falisanaa na İsv Təm sɣəsəlaa pa pəsa Yesu sı: Pəpə təv ké nyá ifalaa ləwa ta caanaa kvlapvtv na pá təkəna niɣ asilima ke mpv?

⁶ Mpvuyv Yesu cə-wə sı: Pə wə ısu İsayii ka nawa cəsəlaa mɣe təkəlekele na pəcə í ɣmaa mə təm ke ı takəlaɣa taa sı:

Nəv taa ké yəlaa pane pa sanı-m yem.

Paa caa-m paa pəcəv hatoo pa taa.

İsv yəvətəna mpv.

⁷ Pa sɣekı-m yem ké.

Pa kpaɣa yəlaa kvəvətətv

na pá sɣəsəv ısu İsv nyəntv.

⁸ Mpvuyv Yesu təma-wə sı: ı yeki İsv kvəhelıtv ké na ı paasəvəna yəlaa kvəsəɣəsətv.

⁹ Mpvuyv Yesu tasa-wəɣe yəvətəv sı: ı kpaɣa İsv kvəhelıtv na ı kvıvıtına waalı, na ı paasəna mə maɣamaɣa mə kvəsəɣəsətv.

¹⁰ Moisi ka yəvətə sı: Se nyá caa na nyá too. Na tətə sı: Ye wei ı tvv ı caa yaa ı too, ısu pa kv-ı.

¹¹ Ama mə mə sɣəsəv sı yvlv pəsəv na ı heeli ı caa yaa ı too sı: Mpi ma ləsa ma wənav taa sı ma tənə-ɣ tə pə pəsa kvəpan. (İsv kvəham ke pa yaa mpv).

¹² Mu tasəv yeluyv sı yvlv ı sənə ı caa yaa ı too tətə.

¹³ Tənə ıni maɣamaɣa ke ı kvələvəna İsv Təm na mə kvəsəɣəsətv nti ı teləsv təma na ı wəe tə. Na ı lakı kvətənaa ke pavale ke mpv tətə.

Mpi pə lakı yvlv ke ısayav tə

(Matiyee 15:10-20)

14 Pəle pə waalı Yesu tasa samaa ke yaav ke i kin na í tó si: Mə təna təpai í nu ma təm na í nyi si

15 pulv fei mpi pə sʉvki yʉlv nəɣə taa na pə tii i hiluyu taa na pə lapɪ-i isayav tə. Ama mpi pə lukəna hatoo yʉlv lotu taa tə mpi pə lakəna-i isayav. [

16 Ye wei i ke təm nulv pəntv í nu.]

17 Yesu kəma na í yeke samaa na í sʉv təyaya, ɪlena i ɪfalaa pəəsi-i ituule nté tə yaasi.

18 M'póyó i pəəsi-wə si: Pə kpeɲna-me mə ta cekəna-təyale? I ta nyi si pulv fei mpi pə sʉvki yʉlv nəɣə taa na pə tii i hiluyu taa na pə lapɪ-i isayav tə?

19 Pə taya pulv təə, mpi pə sʉvki yʉlv nəɣə tə i hiluyu taa ké pə tiiki. ɪlena pə polo pə luna i tapɣv tɛɛ, pu cakɪ i ləmaɣasɛɛ kin.

(Yesu yəɣətə m'póyó si pə hólí si yʉlv pəsəɣi na í təɣə pə təna).

20 ɪlena Yesu tasa-wɛyɛ heeluyu si: Mpi pə lukəna yʉlv taa tə mpi pə lakəna-i isayav.

21 Pə taya pulv təə, hatoo yʉlv taa ké i lotu taa maɣamaya ke i caaləyəna isayav ke huuv na pəc'ó í la-ti. Paa asilima kulapɔtv, paa ɲmuləm, paa yʉlvokvle,

22 paa wasaɲkalətv, paa lɛlaa nyəm nyulvɣv, na nyəməɲ na puɣusuyu na yem yem lapv, na isɛsɛmlɛ na yəlaa caɣanav, na təhəm na kʉmɛlɛntv.

23 Pə tənaya mpv yʉlv taa ké pə lukəna na pə lakɪ-i isayav.

Kanaaɲ alv təm

(Matiyee 15:21-28)

24 Yesu lu təna, ɪlena í polo tɛtv nti tə wɛ Tiii cəlv tə tə taa, na í caɣə təyaya nakəli ka taa. I ta səəli si yəlaa í nyi i təə. Paa na mpv tete isu saɲa tə pa tɛma i təə ké kulusuyu.

25 Alv nəɣəlv i pɛɛliya ka hiina ɪləɣəv. M'póyó pa heela alv inəɣi Yesu təm, ɪlena í polo kpakpaa ke Yesu kin na í hoti i tɛɛ.

26 Alv inu i ké piitim lɛmpɪ tə ké. Pa lɪla-i Fenisii ke Silii tɛtv taa. M'póyó alv inu i təma Yesu si í təɣəni i pɛɛliya ɲke ka ɪləɣəv.

27 ɪlena Yesu náá cə-i si: Yeke na piya haya na pəc'ó. Pə ta mʉna si pá kpaɣa piya təɣənaɣa na pá tv hasi.

28 Tənaya alv inu i cə-i si: Hai, ma cɛ, ye piya təkɪ na pə pɔtvta atɛ, hasi təɲəɣi na si təəsəɣi mɛɛ.

29 Mpɣvɔle Yesu si: Nyá kʉcəcətv təne tə təə kpe. Nyá pɛɛl ɪləɣəv sewa.

30 Tənaya alv inu i ha lumaya na í kpe i tɛ. I talaa ɪlena í mayana i pəyaya hənta kato təə, na ɪləɣəv tɛma seu.

Ntam kaayəɣətaya waav

31 Pəle pə waalı Yesu lu Tiii tɛtv na í tɛɲna Sitəɲ na í fayana timpi pa yaa si Acalɛ Naanəwa tə, na í məli Kalilee tɛɲku kin.

32 M'póyó pa kəna-i ntam nəɣəlv, i matəɣi kʉmatv ké, u pəsəɣi yəɣətaya. Na pá wiina Yesu si í tənɪ niɲ ke i təə.

33 Yesu ləsa-i kpeɲa, ɪlena í sʉsi i mpee ke i ɲkpaɲɲ taa na í la ntaɣama ke i mpəle təə na í taa i nsəmlɛ.

34 Na í teki i isɛ na í tisi feesuyu na í tó si: ɪfəfata. (Təm nti tə huwɛɛ nté si: Tvli na pa tɛ taa).

35 Tənaya ntam ɲkpaɲɲ tvla kpakpaa, na i nsəmlɛ hetɪ na í sʉv yəɣətaya ke teu.

36 ɪlena Yesu kraali pa təna si pá taa heeli-təɣi nəɣəlv. Ama waatv inəɣi pɛle pa sʉv-təɣi kraalvɣv.

37 *Μ*ρὸγὺ pə lapə yəlaa ke piti ke səsəm pə tu fei, na pá təŋ si: Waasvuyv nté i waasəxi yaa. I lakı na ntamaa mayamaya náa nukı na kamumusi náa yəxtəxi.

8

*Yəlaa iyisi liyiti (4000) caləsvyv
(Matiyee 15:32-39)*

¹ Kuyeyi inı i taa, samaa tasa kotuyv ke səsəm, pa feina kutəxv. Tənağa Yesu yaa i ifalaa na í tə-wə si:

² Yəlaa pane pa təm wə-m pətətəle. I nyəni kuyeyi tooso kələ pa wə ma kin cəne na pa kutəxv təma.

³ Ye ma yelaa si pá kpəna nyəxəsi, ləlaa ká kpisi tənəŋ ke mpaav taa. Pə tağa pulv, pa pağale lu pooluŋ ké.

⁴ Tənağale i ifalaa si: Leye yulv ná hikiyi təxənağa ke nyitv taa cəne na í cəla kəpiŋ kəne kv təna?

⁵ Uəna Yesu pəəsi-wə si: Potopotonaa isənağa í wəna? Uəna pá cə-i si: Naatosompəğəlağa ké.

⁶ *Μ*ρὸγὺ Yesu heela samaa si: I cəğa atə. Tənağa i kpağa potopotonaa mpe pa naatosompəğəlağa na í sēe Isə ké í na təmlə, na í fəğa-wə na í cəla i ifalaa si: I cəə na í tala-wə. Na pele pá la mpv.

⁷ Paa wəna tiina səkpeña ke pəcə tətə. *Μ*ρὸγὺ Yesu sēe Isə ké í na təmlə ke pə təə, uəna í tə i ifalaa si pá tala-wəxə-yə tətə.

⁸ *Μ*ρὸγὺ pa təna pa təğa na pá hağa. Uəna i ifalaa koti həğəlası nsi si kpisaa tə na pə su təkəŋ naatosompəğəlağa.

⁹ Pəyele yəlaa mpa pa təğa tə pa nyəŋ ka tala isv iyisi liyiti (4000). Pə təma mpv, uəna Yesu tə-wə si pá kpe.

¹⁰ Uəna inı na i ifalaa pá kpa kpuləyv taa ké kpaakraa na pá polo timpi pa yaa si Taləmanuta tə.

*Falisanaa sələmvv ke Yesu piti təma
(Matiyee 16:1-4)*

¹¹ *Μ*ρὸγὺ Falisanaa kəma na pá svv Yesu ke kpēsənav. Na pá kuuki i nəğv si í la piti təmlə natəli na pə hólı si i toŋ luna Isə kin.

¹² Tənağa Yesu məla i taa ké teu na í tə si: Kəfaləŋ yəlaa mə, í pəkəxi piti təmlə suwə? Tampana ke ma heeliyi-mə, í kaa na piti təmlə natəli se.

¹³ *Μ*ρὸγὺ i yəla-wə na í tağanı kpuləyv taa ké kraav na í tēsəna kvteŋ ləŋkv təə.

*Falisanaa na Heləti pa kəkvsəm
(Matiyee 16:5-12)*

¹⁴ Yesu ifalaa ka səə kutəxv kpağav. Potopoto kvləv ka wəna pa kin ke kpuləyv taa.

¹⁵ Uəna Yesu kpaalı-wə si: I la laakalı na Falisanaa na Heləti pa kəkvsəm.

¹⁶ Uəna i ifalaa svv təmağa təm si: Tə feina potopotonaa təğv i yəxtəxi mpv.

¹⁷ Yesu nu nti pa təŋna yəxtəyv ke mpv tə, uəna í pəəsi-wə si: Pepe təə ké í təŋ si í feina potopotonaa tə pə təə? Haləna saŋa í ta cəkəna kələ? I ta nyənta kələ? Pə kv mə layatv kə?

¹⁸ I wəna isə pəyele u naaki? I wəna ŋkraŋŋ pəyele u nukı? I səwəğa?

19 Saa wei ma faya potopotonaa kakpası na yəlaa iyisi kakpası (5000) təγə tə, təkəη isənaya kukpıası suwa na í kpaγa? Ḿpóγú pa cəwa sı: Naanəwa na naale.

20 Pəle pə paasi waatv wei ma faya potopotonaa naatosompəγəlaya na yəlaa iyisi liyiti (4000) təγə tə, təkəη isənaya í tv həγəlası kukpıası? İlena pá tə sı: Təkəη naatosompəγəlaya.

21 İlena Yesu pəəsı-we sı: Pə na pə mpv na í ta cekənta?

Yəlvəm ise kuluyv ke Petesaita

22 Pa tala Petesaita, İlena pá kəna-ı yəlvəm nəγəlv, na pá wiina-ı sı í tokina-ı.

23 Ḿpóγú Yesu həma ı niη taa na í luna ıcatə waalı, na í la ntəγama na í taa yəlvəm inı ı ise, na í tənı ı niη ke ı təə. İlena í pəəsı-ı sı: N naaki pəlv?

24 Ḿpóγú yəlvəm kusa ise na í tə sı: Ma loosiyi yəlaa təcantəlaa na pá we isu tıη na pá təη.

25 İlena Yesu tasa ı niη tənıγv ke yəlvəm ise təə na pə waa-ı. İlena í nyəni poolıη na í na pə təna təcəıceı.

26 İlena Yesu heeli-ı sı í kpe. İ taa məli ıcatə taa.

Piyee hılvəyv sı Yesu ké Mesii

(Matiyee 16:13-20; Luku 9:18-21)

27 Yesu na ı ifalaa pa kvla təna İlena pá tēe Sesalee Filipv acalēe taa. Pa we mpaav taa İlena í pəəsı ı ifalaa sı: Yəlaa təη sı ma ké awe?

28 Ḿpóγú pəle sı: Pa təη sı n ké Lvm Səlv Yohaanı. Ləlaa sı İlii, na ləlaa sı n ké İso kuyəγətvtu teləsəlaa taa nəγəlvıγv.

29 Tənaya ı pəəsə-we sı: Na me se, mə hvvki sı ma ké awe?

Ḿpóγú Piyee nəγə təkpaı sı: N ké Mesii.

30 İlena í kpaalı-we sı pá taa heeli-təγı nəγəlv.

Yesu səm na ı fem pə təm

(Matiyee 16:21-28; Luku 9:22-27)

31 Pəle pə waalı ké ı svv ı ifalaa ke heeluyv sı: Pə wee sı Yəlv Pəγaya má maa təγə kuyəγəη ke səsəm. Na nyıγv nyəma na kətəlaa səsaa na İso Təm seγesəlaa ká lə-m, halı pá kv-m. İle maa fe pə kuyēēη tooso wule.

32 İ heela-weγē-təγı təfoo ké yəlaa taa. Ḿpóγú Piyee yaa-ı kpeēηa na í təkı-ı-tı.

33 Tənaya Yesu pəsəna ı ifalaa təə na í kaləna Piyee ke teu sı: Satanı tēe ma təə, nyá hvwee ta ke İso nyəna, yəlaa nyəna ké.

34 Pəle pə waalı ı yaa samaa na ı ifalaa, İlena í tə-we sı: Ye wei ı caa sı í təηı-m, pəntv í la ı təγı awusa, na í səγələγı ı səm tesika na í təηəγəna-m.

35 Pə taya pəlv, ye wei ı pəkəγı ı weesuyv təcütütü ı tēηna sərv. Ama wei í lapa ı təγı awusa ke ma təə, na ma Laapaalı Kupaη təə, pəntv ka hikina weesuyv.

36 Ye yəlv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna na inı ı maγamaya í sı ı kawaaya nté we?

37 Pəlvəv wee mpi yəlv ká kpaγa na í laγasəna ı weesuyv tə?

38 Ye wei ı səpa ma fēle yaa ma kvseγesətv fēle ke kvfalan yəlaa pəne mpa pa kisa İso ké təηıγv na pá lakı isəγatv tə pa hēkv, Yəlv Pəγaya má maa sı pəntv fēle tətəγə ma məlvıγv wule ke waatv wei maa kəə na ma Caa teeli na isətəa tillaa naηη nyəma tə.

9

1 Yesu tasa-weyɛ heeluɣu si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maɛ cəsəyi, mpa pa we cəne tɔ pa taa lelɛa ká na Isə Kawulaya kəmna toma na pácó pá si.

*Yesu isentaa layasvɣv
(Matiyee 17:1-13; Luku 9:28-36)*

2 Kuyeeɲ naatoso tɛɛwa, ɔlena Yesu kraɣa Piyee na Saaki na Yohaani na pá polo pɣv kəkulɣv nakoli kv tɔɔ ké pa tike. Tənaɣa ɪ layasa pa isentaa ke kraɣaa.

3 Na ɪ wontu paasi na tɔ hɔlmɪ tɔlaɪɪ ɪsu kponkromɔlm na tɔ teeki kəkɔ. Nəɣɔlv feɪ atɛ cəne si ɪ ká la na pɔlvɔv hɔlmɪ mpv pə taka.

4 Ḿpɔ́yó ɪ ifalaa tooso ɪni, pa nawa Ilii na Moisi na pá na Yesu pá yɔɣɔtəyi.

5 Tənaɣa Piyee tɔma Yesu si: Tacaɛ, ɪsu tɔ wev cəne ɪsəntɔ ɪni tɔ pə we teu napələyi te. ɪe pə mɔna ɪsu tɔ siki coka toosoɣo. Nyaya lente, Moisi ke lente, na Ilii ke lente.

6 Səɣɔntv kra Piyee na ɪ taɔpalaa lelɛa na ɪ laɲ kuyɔɣɔtvtv təɣɔ ɪ yɔɣɔta mpv.

7 ɪlena ɪsəɲmɔntvɣv nakoli kv kɔɔ na kv takɪ-we na pá nu pə yɔɣɔta ɲmɔntvɣv ɲkv kv tɛɛ si: Ma luyv tɛɛ Pəyaya ntɔ, ɪ nuna-ke.

8 Tənaɣa Yesu ifalaa caa pa taa na pa waali pa ta na nəɣɔlv. Ye pə taɣa Yesu tike ke pa ná pa kiɲ.

9 Yesu na ɪ ifalaa pa tiikayana pɣv tɔɔ, ɔlena Yesu kraali-we si: ɪ taa heeli nəɣɔlv ke nti ɪ nawa tɔ. Haləna kuyɔɲkv Yɔlv Pəyaya má maɛ si na má fe tɔ.

10 Ḿpɔ́yó Yesu ifalaa tɔka tɔm ntəyi pa taa na pá pɔɔsəyi tɔma si: Pepeɣe sɔm na fem ɔle?

11 Pəle pə waali Yesu ifalaa pɔɔsa-ɪ si: Pepe tɔɔ ké Isə Tɔm seɣesəlaa ná tɔɲ si Ilii ká caaləna kəntɛ?

12 Tənaɣa Yesu cə-we si: Tampana, pə weɛ si Ilii ká kəna kancaalaya na ɪ taɣani pə tənaɣa teiteɪ na pácó. Ye mpv ntiyi pa ɲmaawa Yɔlv Pəyaya tɔɔ si kaa na kuyɔɲ ke sɔsɔm na pá la-keɣe nyɔɲ?

13 Ama ma heeliyi-me si Ilii tɛma kəntɛ na pá lana-ɪ ɪsu pa sɔɔlaa təɣɔ teiteɪ ɪsu paa ɲmaav ɪ tɔm tɔ.

*Pu nəɣɔlv ɪ alɣaa loou
(Matiyee 17:14-21; Luku 9:37-43)*

14 Yesu na Piyee we pa tala ifalaa lelɛa kiɲ, ɔlena pá maɣana samaa kotina-we, na pá na Isə Tɔm seɣesəlaa pá həɲ tɔm.

15 Tuu ɪsu yəlaa nav Yesu tɔ pə yeɣeta-weɣe sɔsɔm nte, na pá seeki na pá puki ɪ seɛv.

16 ɪlena ɪ pɔɔsi ɪ ifalaa si: Nti tɔ tɔɔ ké mə na-we ɪ həɲ?

17 Ḿpɔ́yó samaa taa nəɣɔlv ɪ cə Yesu si: Tacaɛ, ma kəna ma pəyaya ké. Ka hii ɔɣɔv ké na ɪ la-keɣe kamumuka.

18 Paa timpiyi pə kvləna ɔɣɔv ɪni ɪ pətəyi-keɣe atɛɣe. Na ka nəɣɔ taa lu kuhulaɲ, na ká saləyi ka kela na ka tɔnvɣv kii təkəkilee. Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-ɪ, pa ta pəsi.

19 Tənaɣa Yesu tɔma si: Yəlaa laɲkpusəɲ nyəma me, weɛ ɪsənaɣa má na-me tiɪ caɣa na má tɔki mə kuyɔɲ? ɪ kəna-m pəyaya ɲkeɣe cəne.

20 Ḿpɔ́yó pəyaya nyəma pona-keɣe Yesu. Tuu ɪsu ɔɣɔv tu keesuyv Yesu tɔ, ɪ svv pəyaya ɲkeɣeɛ selisuyv ke teu. Haləna ká hoti atɛ na ká pilimi na kuhulaɲ lukəna ka nəɣɔ taa.

21 ɪlena Yesu pɔɔsi ka caa si: Waatv wei ké pə caala-keɣe lapv ke mpv?

Ḥp̄r̄ȳḡ p̄ȳaɣa caa c̄-ɪ sɪ: Hatoo ka p̄caatu p̄etepete taa k̄e.

22 T̄m̄ p̄aɣale ke ɪɔɔw̄ p̄eta-keɣe k̄k̄o taa na l̄m̄ taa sɪ k̄a sɪ. Mp̄v̄ t̄o, hai, ye n̄ ka p̄asi nȳoni ta p̄et̄et̄e na ḥ̄ waasi-tv.

23 T̄naɣa Yesu t̄oma-ɪ sɪ: Pepe t̄o k̄e n̄ t̄ɔɔ sɪ ye ma p̄as̄ȳɪ? Ye ȳulv̄ t̄ema ɪ taa na ɪs̄o, p̄ulv̄ feɪ m̄p̄i ɪ kp̄isiɣi t̄o.

24 Ḥp̄r̄ȳḡ p̄ȳaɣa ŋke ka caa m̄apa kapuka sɪ: Ma t̄ema ɪs̄o na ma taa. ɪe s̄ana-m̄ na p̄o s̄as̄i.

25 Yesu n̄awa samaa kotiyina-we, ɪlena ɪ kal̄ena ɪɔɔw̄ ɪni, na ɪ t̄omi-ɪ sɪ: ɪɔɔw̄ nȳa wei n̄ p̄as̄ȳɪ ȳɔlaa ke kamumusi na ntamaa t̄o, ma heeliɣi-ŋ kulumaya sɪ ḥ̄ se p̄ȳaɣa kan̄e ka waali. Taa tasa-keɣe t̄ɔɔw̄ȳv̄.

26 T̄naɣa ɪɔɔw̄ ɪni ɪ kiisaa na ɪ paasi na ɪ selisi-keɣe teu, ɪlena ɪ se ka waali. Ḥp̄r̄ȳḡ p̄ȳaɣa fiɣinaa. Hal̄ena ȳɔlaa t̄o sɪ ka s̄ɔp̄aɣa t̄okp̄em.

27 Ḥp̄r̄ȳḡ Yesu kpa ka niŋ taa na ɪ k̄usi-ke na k̄a s̄ɔɔ ɪs̄o.

28 Yesu k̄oma na ɪ s̄uv̄ t̄ɔȳaɣa na ɪ na ɪ ifalaa p̄a caya, n̄ɔɔw̄lv̄ ta siti pa taa. ɪlena ɪ ifalaa p̄as̄i-ɪ sɪ: Pepe t̄o k̄e t̄o ta p̄asi na t̄o loo ɪɔɔw̄ ɪni?

29 Ḥp̄r̄ȳḡ Yesu c̄-we sɪ: ɪɔɔw̄ ɪsu mp̄v̄, ye p̄a t̄aya ɪs̄o s̄ɔl̄om̄ȳv̄ na s̄ɔl̄om̄ȳv̄, p̄ulv̄ ɪ t̄ɔɔw̄n̄ȳɪ-ɪ.

Yesu s̄am̄ na ɪ fem̄ p̄a t̄om̄ t̄at̄o

(Matiyee 17:22-23; Luku 9:43-45)

30 Yesu na ɪ ifalaa pa lu t̄ona, ɪlena p̄a t̄esi Kalilee t̄ɔɔku. Yesu luɣu feɪ sɪ p̄a nu ɪ t̄aŋ.

31 P̄a t̄aya p̄ulv̄, ɪ s̄eɣesaya na ɪ heeliɣi ɪ ifalaa sɪ: Paa tv̄ Ȳulv̄ P̄ȳaɣa maya ȳɔlaa niŋ taa na p̄ele p̄a k̄v̄-m̄. Ama maa fe p̄a k̄uȳeɪŋ tooso wule.

32 ɪe ɪ ifalaa ta c̄ek̄ana t̄om̄ t̄one. P̄ayeɪe pa nyamna t̄o p̄as̄oɔw̄ȳv̄.

S̄as̄ɔntv̄ t̄o ḥ̄om̄

(Matiyee 18:1-5; Luku 9:46-48)

33 Yesu na ɪ ifalaa pa tala Kap̄nahum, na Yesu s̄uv̄ t̄ɔȳaɣa taa, ɪlena ɪ p̄as̄i ɪ ifalaa sɪ: Ntiɣi ɪ kp̄es̄aȳana t̄emaɣa m̄paav̄ taa?

34 Ḥp̄r̄ȳḡ ɪ ifalaa suma. P̄a t̄aya p̄ulv̄ t̄o, pa ḥ̄ɔɔp̄aɣa s̄as̄ɔntv̄ t̄o k̄e m̄paav̄ taa k̄e.

35 T̄naɣa Yesu caya na ɪ yaa pa naan̄wa na naale ke ɪ kin̄ na ɪ heeli-we sɪ: Ye wei ɪ caa ɪ la m̄e n̄ɔɔw̄ t̄o tv̄, p̄ontv̄ k̄a p̄asi ɪ t̄aȳi m̄e taa s̄akp̄elu k̄e, na m̄e t̄ona m̄e t̄amle tv̄.

36 Ḥp̄r̄ȳḡ ɪ kpaɣa p̄eiya na ɪ su-keɣe pa ɪsentaa na ɪ wayali-ke. ɪlena ɪ t̄-we sɪ:

37 Ye wei ɪ m̄wa p̄eiya kan̄e ka taka k̄e ma nȳȳv̄ t̄o, maya p̄ontv̄ m̄wa. Na wei ɪ tu m̄v̄-m̄ p̄a t̄aya ma tike ke ɪ m̄wa. Ama p̄ontv̄ kp̄eɪna wei ɪ tila-m̄ t̄ɔɔw̄ na ɪ m̄v̄.

Wei ɪ feɪ ta t̄o ɪ k̄e ta kolontu

(Luku 9:49-50)

38 Ḥp̄r̄ȳḡ Yohaani heela Yesu sɪ: Taca a t̄o n̄awa n̄ɔɔw̄lv̄ na ɪ looki aɔɔyaa na nȳa ḥ̄ete. P̄ōc̄ ɪ t̄ɔɔw̄ȳɪ-tv̄. ɪlena taa kisina-ɪ.

39 Ama Yesu c̄wa Yohaani sɪ: ɪ taa t̄aŋ-ɪ sɪ ɪ taa la. P̄a t̄aya p̄ulv̄ t̄o, n̄ɔɔw̄lv̄ feɪ wei ɪ p̄as̄ȳɪ na ɪ la piti t̄amle na ma ḥ̄ete t̄oŋ na ɪ te na ɪ ȳɔɔw̄ ɪsayatv̄ ke ma t̄o k̄e kp̄akp̄aa t̄o.

40 Ye ȳulv̄ ta ke ta kolontu, ta nȳɔŋ k̄e te.

41 Na ye wei ɪ ha-m̄eɣe l̄m̄ sasala an̄e sɪ ɪ k̄e Kilisiti nȳoma, p̄ontv̄ kaa laŋ p̄a kas̄aȳaɣa.

Ləlv tusuyu səyəntv

(Matiyee 18:6-9; Luku 17:1-2)

⁴² M̄p̄yóg Yesu təma sɪ: Ye wei ɪ lapə na piya nsi sɪ mʊ ma təm ke isəntə tə sɪ taa nakəli pəntɪ, pə nəyəsəna pá paa pʊntv luɣu tɛɛ ké piw na pá tʊsɪ-ɪ tenku taa.

⁴³ Ye nyá niŋ tusiyina-ŋ isayatu lapv taa, seti-ɪ. Sana ń sʊv weesuyu kʊpəŋkʊ taa na niŋ kʊlʊməŋ, na mpi n ka wɛɛna nyá niŋ təna na pá pɛti-ŋ tənaasəle səsəle taa ké kəkə ŋka kaa ten tə ka taa tə. [

⁴⁴ Təna sonsompee nna a təkɪ yəlaa nantv tə aa səkɪ. Pəyele kəkə ɪ ten paa pəcə.]

⁴⁵ Ye nyá nəhəle tusiyina-ŋ isayatu lapv taa, seti-tɛ. Sana ń sʊv weesuyu kʊpəŋkʊ taa na nəhəle kʊlʊmtəle, na mpi n ká wɛɛna nəhɛɛ naale na pá pɛti-ŋ tənaasəle səsəle taa tə. [

⁴⁶ Təna somsompee nna a təkɪ yəlaa nantv tə aa səkɪ. Pəyele kəkə ɪ ten paa pəcə.]

⁴⁷ Ye nyá isəle tusiyina-ŋ isayatu lapv taa, həyəsɪ-tɛ. Sana ń sʊv Isə Kawulaya taa na isəle kʊlʊmtəle na mpi n ká wɛɛna isɛ naale na pá pɛti-ŋ tənaasəle səsəle taa tə.

⁴⁸ Təna sonsompee nna a təkɪ yəlaa nantv tə aa səkɪ. Pəyele kəkə ɪ ten.

⁴⁹ Pə taya pʊlv tə, paa piti yəlaa təna tə ké kəkə isɪ pa tʊkʊyʊ təm ke təyənaya tə tə.

⁵⁰ Təm ké pʊlvʊv mpi pə waasəyɪ təyɔ. Ama ye təm ləŋ səpa, pɛpɛyɛ paa la na pə ləŋ inɪ í tasa məlvʊyʊ? ɪ wɛɛna təm ke mə taa na í wɛɛna təma na lelen.

10

Alv na apəlv pa yav təm

(Matiyee 19:1-12; Luku 16:18)

¹ Yesu lu təna, ɪlena í polo Yuta tetv taa na Yaatanɪ pəyɔ waali. ɪlena samaa tasa kotuyu ke ɪ kin ke səsəm, na í niki-wɛyɛ sɛyɛsʊyʊ isɪ ɪ tu lakɪ tə.

² M̄p̄yóg Falisanaa napəli pa polaa sɪ pa kuuki ɪ nəyɔ. ɪlena pá pəɔsɪ-ɪ sɪ: Ta mpaav taa yʊlv pəsəyɪ na í təyənɪ ɪ alv na?

³ Tənaya ɪ pəɔsa-wɛ sɪ: Ntiyi Moisi ka heela-me sɪ í la?

⁴ ɪlena pɛle pá cə-ɪ sɪ: Moisi ná ha mpaav sɪ yʊlv pəsəyɪ na í ŋmaa ɪ alv ke kisuyu takəlaya na í təyənɪ-ɪ.

⁵ M̄p̄yóg Yesu cə-wɛ sɪ: Mə ləŋkpusəŋ tə ké Moisi ŋmaa-mɛyɛ kʊsəsɪtʊ nti.

⁶ Ama hatoo antulinya ŋmaʊ kancaalaya taa Isə ŋma apəlv na alv ké.

⁷ Pə tə ké apəlv ká yele ɪ caa na ɪ too, na í na ɪ alv pá caɣa.

⁸ Na pa naale pá pəsɪ yʊlv kʊlʊm. Saa inɪ pa ta ke yəlaa naale tətə. Ama pa pəsa yʊlv kʊlʊm ké təkəŋ.

⁹ Ye mpʊ ɪɛ, yʊlv í taa yasɪ mpi Isə kpentaa tə.

¹⁰ Pa kəma na pá sʊv təyayə, ɪlena ɪ ifalaa tayanɪ-ɪ təm pəɔsʊyʊ ke nti inɪ tə taa.

¹¹ ɪlena í cə-wɛ sɪ: Ye yʊlv təyənə ɪ alv na í kpaɣa ləlv, ɪ wakələna kancaalaya nyəŋ, pəcə ɪ lapə wasəŋkalətv.

¹² Na mpʊ tətəyɔ na alv, ye í kisa ɪ paalv na í saa kʊfalv, ɪ lapə wasəŋkalətv.

Piya səkpesi kʊpantv kooluyu

(Matiyee 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ Yəlaa pukayana piya ke Yesu sɪ í tənɪ sɪ tə ké niŋ. Ama ɪ ifalaa kaləna sɪ kəntaa.

14 Yesu ná mpv, de pə ta maya-i. Uena í tə í ifalaa si: I yeke na piya kəə ma kin, í taa kayati-si. Pə taya pulv təə, mpa pa we isu piya tə, mpe pa tənna Iso Kawulaya.

15 Ma heeliyi-meɣe tampana si ye wei í ta pəsi isu pəyaya na Iso təɣə í təə ké kawulaya, puntu kaa la ka tə ke paa pəə.

16 Uena Yesu kpaɣa-səyi í nin taa na í tənı nin ke si təə, na í kooli-səyi kupaŋtu.

Yvlv toŋ tv təm

(Matiyee 19:16-30; Luku 18:18-30)

17 Yesu təkaya mpaav, uena apalv nəɣəlv í kpaɣa asewa na í kəə í luŋ í tɛɛ na í pəəsi-i si: Taca kupaŋ, pepeɣe pə we si maa la na má hiki weesuyv ŋku ku tɛŋ tə?

18 Tənaɣa Yesu pəəsa-i si: Pə lapa isəna na n̄ yaa-m si kupaŋ? Nəɣəlv ta ke kupaŋ ye pə taya Iso tike.

19 Ntəŋ n nyəma nti pa suwa si: Taa kv yvlv, taa la wasaŋkalətv, taa ŋmulı, taa suu ləlv ke təm, taa puɣusi ləlaa. Se nyá caa na nyá too tə?

20 M̄p̄yó apalv inı í cə-i si: Taca, ma təka kusəsutv nti tə tənaya hatoo ma pəcaatv ké.

21 M̄p̄yó Yesu nyəna-i təpiŋŋ, uena í luyv lapı-i, na í təmı-i si: Kəlvmtv tike təkəŋ kaasəna-ŋ lapv. Polo na n̄ pɛɛti pə təna mpi n wena tə, na n̄ tala konyəntvnaa ke pə liyitee, na cele n̄ sɔv toŋ ke isətəa. Ye n təma m̄p̄yó lapv, de n kəə na n̄ təŋı-m.

22 Ama apalv inı í nu mpv, uena í isentaa nyəŋ na í lanle wakəli tətəɣətəɣə na í tɛɛ. Pə taya pulv təə, í ka wena ké pə tu fɛi.

23 Yesu caa í ifalaa isentaa, uena í heeli-we si: Ama liyitee nyəma Iso Kawulaya sɔvv we katə ké pə tu fɛi.

24 Təm nti í yəɣəta mpv tə tə lapa í ifalaa ke piti. Uena Yesu tasa-weɣe heeluyv si: Nnn, ma piya, si yvlv í sɔv Iso Kawulaya taa tə pə we katə ké fa.

25 Isəna mpi pə we yooyoo ké katə si í sɔvna pənyalaya puuyv na í lu tə, mpv tətəɣə pə we liyitee tv ke katə si í sɔv Iso Kawulaya taa. Halı pə tu tɛɛ mpv.

26 Tənaɣa pə tasa-weɣe piti lapv ke səsəm, na pá təŋ təma si: Ue awe ka tvləna ntɛɣe-ti de?

27 M̄p̄yó Yesu nyəna-we, uena í tə-we si: Yəlaa kin ke pə fɛi pəsuyv. Ama Iso kin pə fɛi mpv. Pə taya pulv təə, Iso u kpisiyi pulv.

28 Tənaɣa Piyee təma-i si: Təv, ta yela pə təna təkpaataa ké na taa hu nyá waalı.

29 Uena Yesu cə-i si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye nəɣəlv yela í təyaya, yaa í taalvnaa na í kəɣənaa, yaa í newaa, yaa í too, yaa í caa, yaa í piya, yaa í haləmvnaa ke ma təə, na Laapaalı Kupaŋ təə,

30 pu ha pɔntv ke pə təm nuŋvwa (100) ké ate cəne na pəə. Paa tɛɛsi, paa taalvnaa, paa kəɣənaa, paa newaa, paa toona, paa piya, paa haləmvnaa, na pə tənaya m̄p̄yó wəhalanaa taa. Pəyele í səm waalı í ká wɛena weesuyv ŋku ku tɛŋ tə.

31 Mpa pa we ləlv ké kayana tə, pa taa payale ká məli waalı. Na waalı nyəma payale náá məli ləlv.

Yesu səm na í fem təm tətə

(Matiyee 20:17-19; Luku 18:31-34)

32 Pə wε mpaav taa na pá puki Yosalem, ilena Yesu tεε ι ifalaa ke nəγə, na pele pá təhna piti. Na mpa pele pa təhaya-wε tə pele pa cayana səγəntu. Ḿpúγú Yesu tayana yaav ke pa naanowa na naaleγe ι kinj, na í heeli-wεγe mpi pu mayana-ι nəəəə tə.

33 Nti ι heela-wε təγle si: Təv, tə puki Yosalem isəntə tə, paa kpaγa Yulv Pəγaya má na pá tv-m kətəlaa səsaa na Isə Təm seγesəlaa pa ninj taa. Paa tə si pá kv-m. Paa kpaγa-m na pá tv-m mpa pa ta nyi Isə tə pa ninj taa.

34 Pəle paa paana-m na pa tə-m ntayama, na pa casa-m akpateε. Pəle pə waali ilena pá kv-m. Ama maa fe pə kuyeyη tooso wule.

*Mpi Saaki na Yohaani pa sələmaa tə
(Matiyee 20:20-28)*

35 Pəle pə waali, Sepetee pəyalaa Saaki, na Yohaani, pa pola Yesu kinj na pá təmi-ι si: Taca, tə caa si n̄ la-tvγv mpi tu sələmi-η tə.

36 Təhaya Yesu pəsə-wε si: Pepeγe í caa si má la-mε?

37 Ḿpúγú pa cəwa si: Saa wei n ka wεε nyá teeli kawulaya taa tə tə caa si n̄ yele na tə cəγa nyá cəlv. Ləlv ke nyá ntəγəh tə, na ləlv ke nyá mpətəγ tə.

38 Təhaya Yesu pəsə-wε si: I ta nyi mpi í sələməγi tə yeε? I pəsəγi na í təγə wahala səsə wei maa təγə tə? Paa sə-m Isə ləm mpi tə, í pəsəγi na í sə-wi?

39 Ḿpúγú pa cəwa si: Tu pəsi.

Iləna Yesu cə-wε si: Tampana, í ká təγə wahala səsə wei maa təγə tə, na í sə Isə ləm mpi paa sə-m tə yaa.

40 Ama pə tayə ma ləsəγəna mpa paa cəγa ma ntəγəh tə yaa mpa paa cəγa ma mpətəγ tə tə. Mpa pa tə Isə tayana lona anε tə pele pa kenə a nyəma.

41 Yesu ifalaa naanowa wei ι kaasaa tə ílé ι na mpv, ilena ι taa wina Saaki na Yohaani.

42 Təhaya Yesu yaa pa təna na í tə-wε si: I nyəmə si mpa pa nyənəγi isu yəlaa awulaa tə pele pa təkí kawulaya ke ləlaa tə. Na mpa pele pa ké kufeelaa tə pele pa ηmakələγi səkpema.

43 Pə fei ḿpúγú mə kinj se. Nti təγəle si, ye mə taa wei í caa ι la səsə ke mə hekv, pəntv í pəsi mə təmle tə.

44 Na ye mə taa nəγəlv í caa ι la mə nəγə tv, pəntv í pəsi mə təna mə yom.

45 Pə tayə pulv tə, Yulv Pəγaya ma tətə ma ta kəə si má təγə cεcεε. Ama ma kəmayə si ma pəsəγi yəlaa təna təmle tv, na má ha ma weesuyə na pé cε yəlaa pəγale ke pa yomle taa.

*Yulvm Paatimee təm
(Matiyee 20:29-34; Luku 18:35-43)*

46 Ḿpúγú pa tala Yeliko. Yesu na ι ifalaa, na yəlaa samaa pa kəma si pa lukí icate n̄tε tə nəγə ilena pá mayana yulvm nəγəlv, Timee pəyalv Paatimee, na í cəγa mpaav nəγə tə na í lakí pala.

47 Ḿpúγú pa heela-ι si: Nasaləti Yesu tεekəna. Təhaya ι koo səsəm si: Tafiiti Pəγaya Yesu, nyəni ma pətəətəle.

48 Təhaya pəγale kaləna-ι na pá heeli-ι si í su. Ama ι səsə kou ke səsəm si: Tafiiti Pəγalv, nyəni ma pətəətəle.

49 Ḿpúγú Yesu səhəa, na í tə si pá yaa-ι.

Təhaya pa heela yulvm si: Nyəγa apalutv na n̄ kulí, ι yaa-η.

50 Iləna í lə ι kpai na í kulí təwaka na í polo Yesu kinj.

51 Ḿpúγú Yesu pəsə-ι si: N caa ma la-η we?

Iləna yulvm cə-ι si: Taca, ma caa ké si n la na má naaki.

52 Tənağa Yesu təma-ı sı: Polo, nyá taa tənnav ke Iso waasa-η kέ.
 Ḿpóyú ı suv nau ke təna inəyi kpaκpaa na í təηəyi Yesu ke mpaav taa.

11

Yesu cayav ke kpaηaya

(Matiyee 21:1-11; Luku 19:28-40; Yoħaanu 12:12-19)

¹ Ḿpóyú na ı ifalaa pa tala Olifinaa puyv. Waatu inı tə pa kpeγətəna Yosalem. Pa fei poolunη na Petafası na Petanii. Tənağa Yesu tila ı ifalaa taa naale

² Sı: ı polo ıcatə nte tə we mə nəγə tə tə tə taa. ı takı kpaκpaa tə í ká mayana pa tu kpaηaya pile natələyi ηmənağa. Nəγəlv ta cayata tə tə. ı hetı-te na í kəna.

³ Ye nəγəlv pəssa-me sı: Pepe tə kέ í laku mpu? ıle í cə pıntu sı: Ta Səsa caakəna, ye ı tema ı ká mələna-keγe nəənə kέ cəne.

⁴ ı ifalaa tewa, ılena pá mayana kpaηaya pile nteγe mpaav taa, na pá tu-keγe ηmənağa ke təyaya nakəli ka nəγə, ılena pá hetı-te.

⁵ Ḿpóyú mpa paa we təna tə pa taa napəli pa pəssa-we sı: Pepeγe í laku təna? ı hetəyi kpaηaya pile nte suwe?

⁶ Ḿpóyú Yesu ifalaa cəwa isu Yesu ka heela-we tə, ılena pá ye-le-we na pá tenna.

⁷ Na pá pona-teγe Yesu, na pá pə tə tə kέ pa wontu, na Yesu caya pə tə.

⁸ Ḿpóyú yəlaa paγale pə pa wontu ke mpaav taa, na ləlaa náa cə hatv na pá pə.

⁹ ılena mpa paa we Yesu nəγə tə na mpa paa we ı waalı tə pá kookı sı: Paa wei í tu Iso kέ teeli. Iso í wee wei ı kəηna Tacaa toη tə ı waalı.

¹⁰ Iso í hetı kawulaya ηka ka təηna kənte tə, ηka ka kέ Tacaa Tafiiti nyəηka tə. Paa wei í tu Iso kέ teeli ke hatoo isətaa.

¹¹ Yesu tala Yosalem, ılena í suv Iso təsele taa. ı nyəna ı taa na ı waalı kέ teu, ılena í na ı ifalaa naanwə na naale pá tee Petanii ke ilim tema təm tə pə tə.

Yesu təηsa fiki tuyv ke mpusi

(Matiyee 21:18-19)

¹² Kv fema na pá luki Petanii, ıle nyəγə sı kpa Yesu kele.

¹³ Ḿpóyú ı loosa fiki tuyv ke poolunη na kú ləpa təkpimm. ılena í polo sı ntanyı isəntə kv lula pee. ı kəma na í tala kv tee, ılena í mayana hatv tike. Mpi tə, pə ta ke fiki tunη ləlvuy waatu.

¹⁴ Tənağa Yesu təma fiki tuyv ηko sı: Nəγəlv kaa tasa nyá pile ke təηuyv.

Na ı ifalaa nu mpu.

Pəetəlaa təγənyyv ke Iso təsele taa

(Matiyee 21:12-17; Luku 19:45-48; Yoħaanu 2:13-22)

¹⁵ Ḿpóyú Yesu na ı ifalaa pa tala Yosalem. ılena Yesu suv Iso təsele taa na í niki təγənyyv ke mpa pa pəetaγaa na mpa pa yakaya tə. Na í pə sı liγıtee yəkəlaa taapələnaa ke alele, na alukukunaa pəetəlaa kpelası tətə.

¹⁶ ı ta tısi sı nəγəlv ı səγəli pəlv na í təηna Iso təsele taa.

¹⁷ Pəle pə waalı ı seγəsa-we sı: Pa ηmaawa Iso Təm taa sı, paa yaa ma təyaya sı yəlaa təna Iso təsələmle. Ama mə pəsa-keγe ηmulaa təyaya.

¹⁸ Kətəlaa səsaa na Iso Təm seγəsəlaa nu mpu, ılena pá pəkəyi isəna paa la na pá kv Yesu tə. Ama paa wəna ı səγəntv. Pə taya pəlv tə, ı ku seγəsətə suv yəlaa samaa ke teu kέ pə tu fei.

19 İlim kəma na pə te uləna Yesu na ı ifalaa pá kuli ıcatə taa na pá lu.

Fiki tuxv ηku kv wvlaa tə kv təm
(Matiyee 21:20-22)

20 Təv fema na pá kuli tanəη ke ləη na pá təkki, uləna ı ifalaa na fiki tuxv ηku na kv wvlaa təwəηwəη na pá kpeηna kv kite.

21 Piyee təssa nti tu lapa tə uləna í tə si: Nyəni Tacaə, fiki tuxv ηku n ka təηsa mpusi tə kv wvlaa təwəηwəη.

22 Mpróyó Yesu təma ı ifalaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye í tu İso ké naani,

23 í pəsəyi na í tə pulaya kanə si ká kpe si na ká hoti tenku taa. Ye í təma mə taa təkpaata si pu la na sika fei, pə laki ké.

24 Pə təo ké ma heeliyi-me si pə təna mpi í sələməyi İso tə í huə si í təma-wəyi hikuyu, ulə paa ha-meyə-wı.

25 Saa wei í kuləyi sələmuyv tə, ye í nawa si mə na nəyəlvi í wəna natəli, ulə í kv-təyi mə taa. Waatv inəyi mə Caa wei ı wə isətaə tə, ı ká husi-meyə mə isayətv tətə. [

26 Ye mə təyontələnaə wakələyəna-me na u hüləyi-weyə suulu na í tayanı, mə Caa wei ı wə isətaə tə, ı kaa husi-meyə mə isayətv tətə.]

Yesu pəsuyv təm
(Matiyee 21:23-27; Luku 20:1-8)

27 Mpróyó Yesu na ı ifalaa pa tasa Yosalem ke pote, na Yesu polo na í cəəki İso təsəle taa. Tənaə katəlaə səsaa, na İso Təm seyəsəlaə, na səsaa pa kəma ı kiη,

28 na pá pəəsi-ı si: Kanəte nteye n makı nyá taa na nı laki isəntə? Yaa awe tu hana-η pə mpaav?

29 Tənaə Yesu cə-wə si: Maa pəəsi-meyə təm kuləmtv. Ye í cə-m-tı, ulə maa heeli-meyə kanəte nte ma makı ma taa na má laki isəntə tə.

30 İso yaa yəlaə tilina Yoħaanı si í səəki yəlaə ke İso lvm? İ cə-m.

31 Mpróyó pa mayasa-təyi pa taa pa tike. Uləna pá tə si: Ye tə təma si İso tilina-ı, ı ká pəəsi-tv si: Na pepe təo ké í tá mv ı təm?

32 Pəyele ye tə təma si yəlaə tilina-ı...

(Pa nyanəyana samaa. Pə taya pulv təo, yəlaə nyənəyə Yoħaanı ke İso kuyəyətvtv teləslv kəpaη ké).

33 Mpróyó katəlaə səsaa pəsəna Yesu si: Tə ta nyı. Tənaə Yesu ná cə-wə si: Aηhaə, ma kaa heeli-meyə kanəte nte ma makı na má laki isəntə tə.

12

Təmle nyəma asayaa təm
(Matiyee 21:33-46; Luku 20:9-19)

1 Mpróyó Yesu svv katəlaə səsaa ké isə seev si: Yvlv nəyəlvi ı ka səna lesəη tuη ke taale təcı. Na í ηma kolunə na í cəəna, na í la timpi ı ká nyaəsəyi pə lvm tə. Na í ηma akele tanəv nəyəlvi, wei ı təo pa səηəyi na pá feηiyi tə. İ təma mpv, uləna í caə yəlaə na í su tə taa, uləna í tē yēla.

2 Pə kəma na pá tala tuη inı ı kooluyv waatv, uləna í kusı ı tillu nəyəlvi si í polo təmlə nyəma kiη na pá cələ-ı inı ı tete.

3 Tənaə təmlə nyəma mpe pa kpa tillu inı na pá má. Uləna pá təyənı-ı ı niη naanəwa təyələyəli.

4 M̄p̄r̄ȳḡ taale tu in̄i i tasa tillu lelu ke kusuyu na í tili. Uena pá kpa ílé na pá má i nyuȳu ke teu na pá t̄u-i.

5 M̄p̄r̄ȳḡ taale tu tasa lelu ke tiluȳu, uena pá kpa ílé na pá ku. Pa lapa r̄p̄r̄ȳḡ t̄om payale t̄t̄o. Pa map̄a lel̄aa na pá ku lel̄aa.

6 Yul̄u wei pu kaasa taale tu in̄i i kin̄ t̄ȳḡle i maȳamaɣa i kul̄ulu wei i luȳu suu teu t̄o. Ueȳe i t̄eesa tiluȳu ke pa kin̄, na í huuki si paa nya i p̄ȳaya is̄əle.

7 Ama t̄əmle nȳóma mpe pa heela t̄əma si: U loosiɣi kpancoou tu k̄əɣna nt̄é. I k̄ə na t̄ə ku-i na taale p̄əsi t̄á nȳənt̄e.

8 T̄ənaɣa pa kpa taale tu p̄ȳalu in̄i na pá ku-i, na pá l̄o taale na waali.

9 M̄p̄r̄ȳḡ Yesu p̄əsa-we si: Is̄ənaɣa taale tu in̄i i ka la? I k̄á k̄ə ké na í ku t̄əmle nȳóma mpe, uena í caa ȳəlaa k̄v̄fama na í su taale taa.

10 Mat̄əɣ̄ í t̄əma kal̄uȳu ke Is̄ə t̄əm taa si:

P̄əle nte t̄ətu ɣ̄malaa ɣ̄maakaɣa na pá l̄o t̄o,
nt̄é t̄ə t̄ə k̄əlb̄ ɣ̄mat̄u t̄əna m̄əlaa na t̄ə s̄əɣ̄.

11 M̄pi Taca a lapa na t̄ə nȳəɣ̄ɣ̄i
na p̄ə we-tuȳu piti t̄ȳḡle.

12 T̄ənaɣa Yuta nȳóma taa s̄əsa p̄eeka is̄əna paa la na pá kpa Yesu t̄o. P̄ə t̄aya pul̄u t̄ə, pa nȳə́má teu si mpeɣe i s̄eɣ̄na is̄ə in̄i. Ama pa nȳamna samaa. Uena pá yele-i na í t̄e.

Lom wulav s̄əsa lampuu t̄əm

(Matiyee 22:15-22; Luku 20:20-26)

13 M̄p̄r̄ȳḡ Yuta nȳóma taa s̄əsa tila Falisanaa nap̄əli na Hel̄əti kpek̄əle taa nȳóma nap̄əli t̄ət̄o si pá polo na pá má Yesu n̄əɣ̄ t̄ə na pá ná.

14 P̄əle pa talaa, uena pá t̄ə Yesu si: Taca, t̄ə nȳə́má si tampana ke n ȳəɣ̄t̄əɣ̄i. Nn s̄əɣ̄əməɣ̄əna mpi ȳəlaa huuki pa taa t̄o. P̄ə t̄aya pul̄u t̄ə, nn paas̄əɣ̄əna t̄ə, nn faȳas̄əɣ̄i ȳəlaa. Ama is̄əna mpi maȳamaɣa Is̄ə caa si ȳəlaa í la t̄ə p̄ə tampana ke n heeliɣi. T̄ə, p̄ə we mpu t̄ə, t̄á mpaau taa p̄ə we si ye lampuu t̄ə fel̄i Lom wulav s̄əsa na? T̄ə fel̄i yaa t̄ə taa fel̄i? T̄ə caa si n̄ heeli-tu.

15 Ama Yesu ná nȳə́má pa taa laȳat̄u, uena í p̄əsa-we si: Pepe t̄ə ké í nȳə́ki-m kat̄əka ke konȳəpu? I k̄əna-m liɣ̄itee nȳəɣ̄əluɣ̄u na má na.

16 T̄ənaɣa ȳəlaa k̄əna-i-ku, uena í p̄əsa Yuta nȳóma taa s̄əsa si: Awe nyuȳu fotoo na i h̄əte ke pa ɣ̄maa liɣ̄itee nȳəɣ̄əluɣ̄u t̄ə c̄əne? M̄p̄r̄ȳḡ pa c̄ə-i si: Lom wulav s̄əsa ké.

17 T̄ənaɣa Yesu t̄əma-we si: An̄haa, í c̄əla Lom wulav s̄əsa ke mpi i ti t̄ə, na í c̄əla Is̄ə ueȳe mpi i ti t̄ə.

M̄p̄r̄ȳḡ Yesu k̄uc̄əc̄ətu nt̄i t̄ə m̄əla-weɣe t̄əmsuȳu ke s̄əs̄əm.

Is̄əna tu weɣe ta fem waali t̄ə

(Matiyee 22:23-33; Luku 20:27-40)

18 M̄p̄r̄ȳḡ Satusee nȳóma nap̄əli pa k̄əma Yesu kin̄. Satusee nȳóma mpe pa t̄əɣ̄aɣ̄a si paa p̄ə la is̄əna s̄ətaa kaa t̄e na pá fe. M̄p̄r̄ȳḡ pa p̄əsa Yesu si:

19 Taca, Moisi su-tuȳu kus̄əs̄ut̄u ke tak̄əlas̄i taa si: Yul̄u í w̄əna neu, na yul̄u in̄i í si na í yele i alv, na alv in̄i í feina-i na p̄əȳaya, neu k̄á h̄ə leelu in̄i na í hikina-i piya. Uena pa yaaku-si na i taal̄u s̄əlb̄ h̄əte.

20 T̄ə, yul̄u n̄əɣ̄əlb̄ na i newaa paa k̄əna yul̄onȳəɣ̄ naatosomp̄əɣ̄əlaya. M̄p̄r̄ȳḡ taal̄u kpaɣa alv, uena í si, i fei p̄əȳaya.

21 T̄ənaɣa i waali nȳəɣ̄ h̄əma leelu, na ílé i can̄ i si t̄ət̄ə, i fei p̄əȳaya. M̄p̄r̄ȳḡ ílé i waali nȳəɣ̄ ná kpaɣa alv in̄i na ílé i si mpu t̄ət̄ə.

22 Halēna pə polo pə siyili pa naatosompəɣolaya ŋke ka tənaya mpv təpai na pá səki mpv, nəɣolv ta hiki pəyaya. Pəle pə waali ké alv inu i tēesa səpv.

23 Təv, pa tēna pa kpaɣa-i mpv tə, sətāa fem wule pa naatosompəɣolaya inu i taa aweyele alv tv?

24 Ḿpóyó Yesu cə-we si: I nyəma mpi pə təv pə liyitiyi-me tə? I ta nyi Iso Təm na Iso toma tə pə təv ké.

25 Waatv wei sətāa ká fe tə akpaɣale təm kaa wee. Ama apalaa na alaa paa wee ké isu isətāa tillaa wev tə.

26 Ye sətāa fem təm ile, i ta kaləta Moisi takəlaya taa ké timpi pa yəɣota səwa hotiya təm tə yee? Pa ŋmaa tēna si Iso tōma Moisi si: Ma ké Apələham na Isaaka na Yakəpv pa Iso ké.

27 Iso ké weesuyv nyəma nyəŋ ké, i ta ke sətāa Iso. Pə liyita-meɣe yem ké.

*Iso kvsəsutv taa səsəəntv
(Matiyee 22:34-40; Luku 10:25-28)*

28 Iso Təm seɣesəlv nəɣolv i ka we tēna na í naaki isəna pá na Yesu pa laki tə. I nawa si Yesu cəwa Satusee nyəma ke teu. Ilena í polo na í pəəsi-i si: Iso kvsəsutv tēna taa ntiyile səsəəntv təkpev?

29 Tənaya Yesu cə-i si: Kvsəsutv taa səsəəntv nté si, Iseɣeli nyəma í nu, Tacaa Iso tike kēna Səso təkəŋ.

30 N ka səəli Tacaa nyá Iso na luyv kəlvmpuyv, na nyá ləsaya svv-i təmammam ke paa mpi pə taa.

31 Təle tə waali nti tə wee təɣolv. N ká səəli nyá təɣəntəle isu nyá ti. Kvsəsutv natəli tə fei tətə na t́ kəla təne tə naale inē.

32 Ḿpóyó Iso Təm seɣesəlv tōma Yesu si: Tacaa n cə teu pə tu fei. Timpi n yəɣotaa si Tacaa tike kēna Iso na i paasi Iso nəɣolv i fei tə tampana ke n yəɣotaa.

33 Mpv tə yolv ká səəli Iso na luyv kəlvmpuyv na i ləsaya svv-i paa mpi pə taa. Na pəle pə waali í səəli i təɣəntəle isu i ti. Mpv inu pə kəla isu pa lakuyv Iso ké kətaya ŋka kəkə nyaya ka tēna tə, na kətasi nsi si tēna təpai tətə.

34 Yesu nawa si i cəna ləmaɣasēe Ilena í təmi-i si: Nyá na Iso Kawulaya svvv í fei poolvŋ.

Pəle pə waali nəɣolv u nyuləyi si í tasa-i təm pəəsuyv.

*Tafiiti pəyaya nté Kilisiti
(Matiyee 22:41-46; Luku 20:41-44)*

35 Yesu təŋna seɣesəlv ke Iso təsele taa, Ilena í pəəsi si: Isənaya Iso Təm seɣesəlaa təŋ mpv si Mesii ke Tafiiti pəyaya ye?

36 Pəyele Feesuyv Nanŋtv ná tona Tafiiti taa ké təm na ílé i maɣamaya í yəɣoti si:

Tacaa heela ma Səso si,

caya ma kəŋkəŋ taa,

halēna má kəv na má su nyá

kolontunaa ke nyá nəəheē tēe.

37 Tafiiti maɣamaya ná yaa-i si Səso nté, ile isənaya Mesii ná mələa na í ké Tafiiti inu i pəyaya tətə ile?

*Iso Təm seɣesəlaa waali kuluyv
(Matiyee 23:1-36; Luku 20:45-47)*

Ḿpóyó samaa tuutuuma nu Yesu təm na lanjhəlvmlē.

38 Ǫ kraalaya yəlaa mpa ı seyesaya tə si: Ǫ lana Iso Təm seyesəlaa mpe na laakalı. Pa səla tokonaa səsaa suuu ké na pá cəəki, na pá caaki pa seeki-weye samaa taa na pá lujiyi.

39 Na Yuta nyəma təkotilena taa teeli teeli təcayalena ke pa preekəyi, na acimanaa taa səsaa səsaa təcayalə ke pa preekəyi na pá caki.

40 Mpe pa leekəyəna leelaa ke pə təna mpi pələ pa wena tə. Ǫena pá suu Iso sələmuyv na pə taɣalı si pə hólí si mpeye kupaana. Pə təw ké paa tə na pá ná katatəlaya nav napələyi teu.

*Alw wei ı tv santiinaa naale tə
(Luku 21:1-4)*

41 Mpyóyú Yesu caya Iso təsele səsəle taa ké kahaan atakaanaa ısentaa, na yəlaa samaa kəŋ na pá tɣı liyitee na í nyənəyi. Mpyóyú toŋtuna paɣalə kəna liyitee ke səsəm na pá tv.

42 Tənaɣa leelu konyəntv nəɣəlv ı kəna santiinaa ke naale na í pətı.

43 Mpyóyú Yesu yaa ı ifalaa na ı heeli-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, leelu konyəntv ıne ı tv mpiyi kahaan atakaa taa tə pə kəla pa təna pa nyəm.

44 Pə taɣa pəlv, yəlaa ləlaa ná kraɣa pa liyitee nna a kpisa yem təɣə na pá tv. Ama alw ıne ıle paa na ı ké konyəntv tə pə təna mpi ı ka wena təɣə ı kraɣaa na ı tv. Pə ta kaasi-ı pəlv si ı yana təɣənaɣa maɣamaɣa.

13

*Iso təsele wakəlvv təm
(Matiyee 24:1-2; Luku 21:5-6)*

1 Yesu kəma si ı lukəna Iso təsele taa, ılena ı ifalaa taa nəɣəlvv təm-ı si: Taca, nyəni ɣmatv tənə tə təw, na tə pəe kupaana teu yee?

2 Tənaɣa Yesu cə-ı si: Matəŋ n na ɣmatv səsəntv tənə? Pə kaa kaasi pələ lentə na tə təna lentə təw, paa tusi pə təna.

*Mpi mpi pu hvlı si antulinya caa təm tə
(Matiyee 24:3-14; Luku 21:7-19)*

3 Mpyóyú Yesu caya Olifinaa puyv təw ké Iso təsele ısentaa. Pə pamna Piyee na Saaki na Yoħaanı na Antəlv pa liyiti pa wenna ı kiŋ. Tənaɣa pa pəwəsa Yesu si:

4 Pəlee ké mpv ıni pu la? Na ɣmaatəle nteye pu hólí na tə nyəna si pə wəsa?

5 Tənaɣa Yesu svv-weye kraalvuyv si: Ǫ la laakalı, í taa yelev na nəɣəlvv kəw na í tolisi-me.

6 Mpi tə paɣalə ká kəw na pá ha pa təɣı ma hətə si mpeyele Mesii, na paa tolisi paɣalə.

7 Ye í kəma na í nu yooŋ taŋ ke mə cəlv mə cəlv, na pá heeliyi-me ye poolv nyəŋ təmnaa, səɣəntv í taa la-me. Pə wəe si mpv ıni pələ pu la ké. Ama waalı waalı ké antulinya náá kəŋ na í teŋ.

8 Tətv kateŋa leŋka ká yooŋa leŋka nyəma. Kawulaya leŋka ká kvlı leŋka təw, na tətv ká sele tiiliwe tiiliwe, na nyəɣəsənaa ká la. Na mpv ıni pələ pu wəe ısu alv kulvuyv hlvv na pə caalı-ı wuv ke səŋŋəŋ təɣəle.

9 Mə maɣamaɣa ı la laakalı. Pə taɣa pəlv təw, paa yaa-me ye puloona taa. Paa ma-me ye kpatəŋ ke Yuta nyəma təkotilena taa. Paa yaa-me ye nəncəsi ke tətv təkəlaa na awulaa səsaa pa kiŋnaa ke ma təw, na í ká hólí ma təm tampana.

¹⁰ Ama pə wεε si paa heeli Laapaali Kupaŋ ke kateŋasi təna taa yəlaa ké na pécó.

¹¹ Saa wei paa kra-me na pá pona-meŋe puloona taa ke mpv tó, í taa nəŋəsi nti í ká yəŋətí tó na pə ta tata. Ama ye pə talaa, í yəŋətí nti tu kəə mə luuŋ tεε tó. Pə taŋa pulv tóə, Isə Feesuyu Naŋŋtu ka tona-təŋi mə luuŋ tεε, pə taŋa mə cəŋəŋ tu luna.

¹² Hali yəlaa ká kuli na pá hólí pa taalvnaa yaa pa newaa maŋamaŋa si pá kv-wε. Na cεcεnaa ká la pa piya ke mpv tótó. Piya səle su kuli si nyəma tóə na si la na pá kv-wε.

¹³ Yəlaa təna taa ká kpana-meŋe ma tóə. Ama ye wei í nyəŋa apalvtu na í tala tənaŋa, pəntv nyəŋv ke pu ya.

Acaalətv təm

(Matiyee 24:15-28; Luku 21:20-24)

¹⁴ Mṗóŋyó Yesu tóma si: Í ká kəə na í na acaalətv taa acaalətv ke timpí pə ta nəŋəsəna tə wεε tó. Wei í kaləŋi tó í cεkəna-təŋi teu. Mpv iní tó, mpa paa wεε Yuta tó pá se na pá kra póŋŋ.

¹⁵ Ye pə maŋana wei na í wε kutuluŋu tóə na í tiiwa, í taa tó si í sɔvki təŋaŋa na í kraŋa pulv.

¹⁶ Na wei pu maŋana í wε taale tó, í taa tó si í kpeŋ í tε na í kelí í kraí.

¹⁷ Ahusitonaa na asəŋ təm ká la waiyo ke waatu iní.

¹⁸ Í sələmi Isə na kuyeeŋ iní í taa pamsəna watv waatu.

¹⁹ Pə taŋa pulv tóə, wahala ká la kuyeeŋ iní í taa ké səsəm ké pə tu fεí. Wahala wei í taka hatoo Isə lapv antulinya tó pa ta nata, pəyele pa kaa tasa í taka ké nav tó.

²⁰ Na ye pə taŋa isu Taca hɔvwa si í ká pasa kuyeeŋ iní í tóə nəŋəlv kaa tuli-ti. Ama í pasa pə kuyeeŋ inəŋi yəlaa mpa í ləsaa si pá pəsi í nyəma tó pa tóə.

²¹ Na ye yəlv tóma-me si: Í nyəni, Mesii wε cəne yaa cəne, í taa nu.

²² Pə taŋa pulv tóə, Mesiinaa na Isə kuyəŋətvtv teləsəlaa pəpətvnaa ká lu na pá la kəkəlv nyəm na piti təma. Hali paa pəsəŋa pa puŋusiŋi mpa pa maŋamaŋa Isə ləsaa təŋə.

²³ Mpv tó í la laakali, ma təma-meŋe kraalvŋv.

Yəlv Pəŋaŋa kəntε

(Matiyee 24:29-31; Luku 21:25-28)

²⁴ Wahala iní í waali ké kuyeeŋ iní í taa, ilim ká si təkpitii, isətv kaa tasa hɔlvmpvŋv.

²⁵ Isətvlvŋasi ká luna isətaa na si hoti, pu ciŋiti isətaa kəkəlvnaa.

²⁶ Waatu inəŋi paa na Yəlv Pəŋaŋa má ma səŋa isəŋmvtv tóə na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli.

²⁷ Maa tili ma isətaa tillaa si pá koti ma ləsəlaa ke antulinya həŋəlvŋ təna taa. Pə kraŋav ilim təlvle na pə tətvlε na pə polo pə ntəŋəŋ na pə mṗətəŋ tóə tó.

Fiki tvŋv təm

(Matiyee 24:32-35; Luku 21:29-33)

²⁸ Í nyəna fiki tvŋv na í cεkəna, saa wei kv nəŋətəŋi na hatv yεŋeləŋi tó í nyəma krakraa si hεεsvŋv talaa kεle.

²⁹ Mpv tətəŋə waatu wei í ká ná təmnaa pane pa lakí tó í nyí si pə wəsaa kεle, pə caa lapv nté.

³⁰ Tampana ke ma heeliŋi-me yoo maa cεsəŋi, yəlaa mpa pa wε isəntv tó pa kaa si pa təna na pécó pə tənəŋa mpv pə la.

31 Isətənuɣu na atɛ ká mʉki yem. Ama ma kuyəɣətutu kaa saali paa pəcə.

Isə tike nyəmna kuyəŋku antulinya ká tɛ tə
(Matiyee 24:36-44)

32 Nəɣəlv fei wei ɪ nyəmá pə waatu yaa pə wɔle tə, paa isətəa tillaa, na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Taca a tike kəŋ nyəmna.

33 Mpu tə, í la laakali na í feŋ. Pə taya pulv tə, í ta nyi wɔle nte mpv unɪ pu tii təkpi tə.

34 Pu wɛɛ ɪsu yulv səsə kulvɣuv ɪ təyaya si ɪ puki mpa na í yaa ɪ pəyalaa mpa pa lakɪ ɪ kin ke təmle tə, na í tu pə tənaya pa nin taa, na í hólɪ paa wei ké nte ɪ ká la tə, na í heeli təyaya tə nyənlv si í feŋ teu.

35 Ye ɪ ta nyi waatu wei təyaya caa ká kə tə ɪ feŋ teu. Taanaya ke ɪ ká kə, ahoə heka ke, kampaan koou na, yaa tanaŋ ké, nəɣəlv ta nyi.

36 Ye ɪ ká kə təm kulvm tə tənəsə, ɪɛ í taa yele na í mayana í təŋna tom.

37 Nti ma heeliyi-me isəntə tə ntəyi ma heeliyi paa wei si í feŋ yoo.

14

Səsaa səsaa cəyav ke Yesu acaya
(Matiyee 26:1-5; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

1 Pə kaasa kuyɛɛŋ naale si pá təɣ Tɛɛv acima na potopotona mpa pa taa fei kəkvsɔm tə. Mpuɣ kətəlaa səsaa na Isə Təm sɛyɛsəlaa pa pɛɛka isəna paa la na pá kpa Yesu təhɛɛ na nəɣəlv ta na tə na pá kv-ɪ.

2 Pa yəɣətaya pa taa si: Ye tə təma si tə kpa-ɪ acima waatu taa, pu la yoo ke yəlaa taa.

Yesu tə tulaalv pəlvv
(Matiyee 26:6-13; Yohaani 12:1-8)

3 Kuyaku nakvli Yesu wɛ Petanii ke tənuyv tə asilima kutəŋ tu Siməŋ təyaya taa, na í cəyaa na í təŋna təɣv. Tənaya alv nəɣəlv ɪ svvwa na í tək tulaalv kupaŋ wei pa yaa si naati na pá lapa ɪ akpaləpiya ke liyitee pəle kvhvlvməle taa tə na tulaalv unɪ ɪ wɛ liyitee ke səsəm tə. Mpuɣ alv unɪ ɪ pela akpaləpiya ŋke na í pəli tulaalv unəyi Yesu nyvɣv taa.

4 Tənaya mpv unɪ pə ta maya mpa pa caya təna tə pa taa ləlaa na pá tə si: ɪ ləv tulaalv unɪ isəntə tə pə teu nte wɛ?

5 Ye paa pɛɛta-ɪ ɪ liyitee taa kəli liyitee nyəɣətv ŋmɔnuɣv na nɪnɔwa (300) na pá ha konyəntvnaa? Mpuɣ pa kala alv unɪ ɪ təm ke səsəm.

6 Ama Yesu təma-wɛ si: ɪ yele alv unɪ təkpi yoo. Pepe tə ké í pəsəyi ɪ lanle ke mpv? Mpi ɪ lapa-m mpv tə pə tɛwaya halɪ.

7 Mə na konyəntvnaa í wenna tam. Paa waatu wei ké í nəkaa í ká la-wɛyɛ kvpantv. Ama má na-me tə kaa wɛɛ təma kin ke tam.

8 Mpi ɪ pəsaa təɣ ɪ lapa. ɪ laalaa na í saɣalɪ-m tulaalv ke kpa kpa si pá pina-m.

9 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, paa timpixi paa heeli Laapaali Kupaŋ ke antulinya unɪ ɪ təna ɪ taa, paa kɛɛsɪ alv unɛ ɪ lapa mpi tə pə təm na pá təsəyi ɪ tə.

Yutaasi kəlmətə
(Matiyee 26:14-16; Luku 22:3-6)

10 Mpuɣ Yesu ífalaa naanvwa na naale taa nəɣəlv wei pa yaa si Yutaasi Isəkalee tə ɪ kulaa, na í polo í mayana kətəlaa səsaa, si unɪ ɪ ka tu Yesu ké pa nin taa.

11 Pəle pa nu mpv ilena pa laŋa hee səsəm na pá tə sɪ paa ha-i liyitee. Ulena Yutaasi sʊv kuyaku kupaŋku ke pɛkuyv sɪ í tv Yesu ké pa niŋ taa.

Teev acima kutəyov təyov

(Matiyee 26:17-25; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

12 Pə tala potopotonaa mpa pa taa kəkvsʊm fei tə pə acima kuyaku kancalaya nyəŋku wule, ilena Yesu ifalaa pəəsɪ-i sɪ: Leye n caa sɪ tə polo na tə la-ŋ Teev acima kutəyov? Pə wule nteye pa kuyi iwɛɛsɪ nsi pa lakəna Teev acima kutəyov tə.

13 M̄póyú Yesu tila ɪ ifalaa taa naale sɪ: ɪ polo ɪcate taa, ɪ ka sulina apalu nəyɔlv na ɪ səyɔla lɔm na həyaya, ɪ təŋɪ-i.

14 Pʊntv ɪnɪ ɪ sʊv timpi, ɪlɛ mu pəəsɪ təyaya tv sɪ: Tacaɔ sɪ kutuluɣu ŋku kv taa ɪ na ɪ ifalaa paa caɣa na pá təyov Teev acima kutəyov tə kv wɛ le?

15 Apalu ɪnɪ ɪ ká hólí-meyɛ atɛ na ɪsətɔa kutuluɣu taa ké naŋ səsəŋku nakuləyi ɪsətɔa, na pá tɛma-kuyv tayavuyv na kv taa wɛ wontu nti ɪ ká lana tə. Kv taa tənaya ɪ ká təsi-tuyv pə təna.

16 Tənaya Yesu ifalaa kulaa na pá tɛɛ ɪcate taa na pá mayana teitei ɪsɪ Yesu ka heela-wɛ tə. Ulena pá təsi Teev acima kutəyov ke təna.

17 Pə kəma ɪsɪ taanaya ɪlɛ Yesu na ɪ ifalaa naanvwa na naale pa talaa kele.

18 Pa caɣaa na pa təŋna təyov, ilena Yesu yəyotɪ sɪ: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsəyi, má na mpa me tə caɣaa na tə təkɪ ɪsəntə tə mə taa nəyɔlv ká la-m kəlmətə.

19 Tənaya Yesu ifalaa ɪsɛntaa nyəŋa səsəm, na pá sʊv-i pəəsuyv ke kulum kulum. ɪnɛ sɪ: Matəŋ pə tayə ma? ɪnɛ sɪ: Matəŋ pə tayə ma?

20 Tənaya Yesu cə-wɛ sɪ: Mə naanvwa na naale taa nəyɔlvuyv. Má na wei tá niŋ ká kɛntɪ sʊsvuyv ke nyənaya taa tə.

21 Yvlv Pəyaya má, ma səki teitei ké ɪsɪ paa kɛɛsa ma təm ke ɪsə Təm taa tə. Ama wei ɪ ká la Yvlv Pəyaya maya kəlmətə ke mpv tə ɪ təm ká la waiyo ké səsəm. Pʊntv ɪnɪ ye pa taa lvl-i pəle pu lapa sana.

Tacaɔ səm təəsvyv

(Matiyee 26:26-30; Luku 22:14-20; Kələntɪ I 11:23-25)

22 M̄póyú waatv wei Yesu na ɪ ifalaa pa təkaya tə, Yesu kɛyaya potopoto na ɪ sɛɛ ɪsə ké ɪ na təmlɛ, na ɪ fayə-i na ɪ cɛla ɪ ifalaa, na ɪ heeli-wɛ sɪ: ɪ mu, ma tənuyv nté.

23 Pəle pə waali ké ɪ kɛyaya kəpʊ na ɪ sɛɛ ɪsə ké ɪ na təmlɛ na ɪ cɛle-wɛ, na pəle pá nyəə pa təna.

24 Ulena ɪ heeli-wɛ sɪ: Ma caləm nté mpi pə hólóyi ɪsə nəyov pɛelvuyv tampana tə. Mpi pə kɛmna yəlaa payale təə.

25 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsəyi, ma kaa tasa sʊlvɔm pəneyɛ nyəəv haləna kuyanju maa tasa pə nyəəv ke ɪsə Kawulaya taa tə.

26 Yesu na ɪ ifalaa pa tɛma mpv, ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tɛɛ Olifinaa puyv təə.

Piyɛɛ kɛɛsvyv təm yəyotaya

(Matiyee 26:31-35; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

27 M̄póyú Yesu təma ɪ ifalaa sɪ: Mə təna ɪ ká yelev na ɪ se. Pa ŋmaa m̄póyú ɪsə Təm taa sɪ: Maa kv tiikilu na heeŋ ká ya yem yem.

28 Ama waatv wei maa fe, ilena má tɛɛ-meyɛ nəyov ke Kalilee.

29 Tənaya Piyɛɛ təma-i sɪ: Paa pa təna paa yelev-ŋ na pá se, má ma kaa la mpv.

30 Ama Yesu təma Piyee si: Tampana ke ma heeliyi-η yoo maa cesəxi, n ká kpeesı təm tooso ké saηa ahoo ane a mayamaηa si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcə kampaav koo təm naale nyəm.

31 Ama Piyee tasa kpeesvuy na toη si: Paa má na-η tu si tu si ké. Ma kaa kpeesı si ma ta nyi-η.

Μπόγύ pa təna pa yəγota mpv.

Yesu sələmvuy ke Ketəsemanee

(Matiyee 26:36-46; Luku 22:39-46)

32 Pəle pə waali pa tala timpı pa yaa si Ketəsemanee tə, ılena Yesu tə ı ifalaa si: ı caya cəne na má polo Iso sələmvuy ke hatoo cəne.

33 Μπόγύ ı kraηa Piyee na Saaki na Yohaani. Tənaηa səγəntu na laηwakəlle səsəle svu-ı krau,

34 ılena ı tə-we si: Ma laηle wakəlaa ké tətəγətəγə pə feı keesvuy. ı caya cəne na ı feηyi.

35 ı tuusa ı nəγə təə ké pəcə, ılena ı luη na ı sələmi si ye pə we pəsuyu wahala waatv ıne ı taa kəə ıni ı təə.

36 ı sələmaa ké si: Hai, ma Caa, n pəsəxi pə təna, kəəli wahala səsə ıneγe ma nyuyv təə. Paa na mpv mpi n nəkaa tə pəle pə la, pə taa wee ma luγu nyəntu.

37 Yesu təma mpv, ılena ı məli ı ifalaa tooso ıni ı kiη na ı mayana pa təηna tom. Tənaηa ı pəəsa Piyee si: Siməη, n too ké? N kpisa feηuyv ke pəcə mayamaηa?

38 ı feη na ı sələmi, təfə ı ká hoti waatv wei mayasuyv kəη-me tə. Pááná wee, ama tənvuy ı pəsəγəna.

39 Μπόγύ Yesu tasa tuusuyv, ılena ı tasa kuləmtv ntəxi sələmvuy.

40 ı tasa ı ifalaa cəlvəγə məlvuyv, ılena ı mayana pa təηna tom tətə. Pa kpisa pá cəγana pa ıse. ıle pa ta nyi nti pá cə-ı tə.

41 Yesu məla tooso nyəm ılena ı pəəsi-we si: ı təηna tom na ı heesəxi yaa? Təv, ı yele mpv, pə talaa kele. ı nyəni, paa tv Yvlu Pəγaηa maηa asəγaa niη taa.

42 ı kulı na tə tee. ı nyəni, ma kəlmətə tv tala cəne.

Yesu krau

(Matiyee 26:47-56; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)

43 Yesu təηna yəγətəγa ke mpv, ıle ı ifalaa naanəwa na naale taa lelv wei pa yaa si Yutaasi tə ı talaa kele. Na ı waali ké yəlaa tuutuuma na pá təkə layaləe na kpatəη. Kətəlaa səsaa na Iso Təm seγesəlaa na nyuyv nyəma pa tilina yəlaa mpə.

44 Yutaasi wei ıni ı lakı Yesu ké kəlmətə ke mpv tə ı ka keesa samaa ıneγı ıəna ı ká la təγə. ı heela-weγe si: Ye ma polaa na má wayala wei ıle ıneγəle. ı kra-ı na ı təkı-ı teu na ı teeəna.

45 Yutaasi talaa ılena ı kpətəna Yesu na ı tə si: Tacaə.

ılena ı wayalı-ı.

46 Μπόγύ samaa ıni ı tv niη ke Yesu təə na pá kra-ı.

47 Tənaηa mpa na Yesu paa we təna tə pa taa nəγəlv ı kpee ı layatə na ı lo kətvlv səsə təmlə tv ηkraηuyv na ı kəəli təfeη.

48 ılena Yesu pəəsi samaa si: ı kəηı-m krau na ı nəki na ı kprakəxi layaləe na kpatəη tə, maηa ηmulv ısayav ké?

49 Ma na-meγe Iso təsele səsəle taa ké kuyeeη tənaηa na má seγesəxi. Pəyele ı ta kra-m. Ama pə lapa ıəntəγə si pə la ıəna paa ηmaa Iso Təm taa tə.

50 Tənaηa Yesu ifalaa təna yela-ı na pá se na pá tee.

51 Pə pamna ifepu nəχəlv ı ka taka kunti tike na í tən Yesu waalı. Pa siisaa sı pa kpaalı ifepu ını,

52 ılena kunti fiti na í yeke na í tee tapakpete təyələyəli.

Yesu ponav ke Kotuyı səsəηkv taa

(Matiyee 26:57-68; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)

53 Mpróyó Yesu kpalaa pona Yesu ké kətəlaa wulav te, na pá mayana kətəlaa səsaa na nyuyv nyóma na Iso Təm seyesəlaa pa kota təna.

54 Piyee tənaya Yesu ké táálórń tə, haləna í tala kətəlaa wulav taya tə. ılena í caya təna na í na təmle nyóma pá holiyi kəkə.

55 Mpróyó kətəlaa səsaa na Kotuyı səsəηkv nyóma pəeka taalı wei paa tu Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-ı tə, na pá kpisi.

56 ılena yəlaa payale náa kvli na pá tən sı: Taalı ıneye ı lapa, ıneye ı lapa. Ləlaa sı ıneye, na pá tayanəyi pa taa pa tike ke kpeesuyv.

57 Na ləlaa náa lu yem na pá looli təm na pá suu-ı sı:

58 Tə nu Yesu yəχətəa sı ını ı ká yəkv Iso təsəele səsəəle tənə, nte yəlaa nin ηmawa tə. ınu ı ká ləeti kofate nte yulv nin kaa ηma təχə kvyeη tooso wule.

59 Paa na mpv pa təm ta kaa.

60 Mpróyó kətəlaa wulav kola pa təna pa ısentaa na í pəəsı Yesu sı: N kaa yəχətı? Suweye yəlaa pane pa yəχətəχəna-η ye?

61 Ama Yesu suma, ı ta cə sı pulv. ılena kətəlaa wulav tasa-ı pəəsuyv sı: Nyəχale Iso wei pa pvvəlyı tə ı pəyalv Mesii?

62 Tənaya Yesu cə-ı sı: Nn, ma mayamaχa keke. Na mə təna təpai í ká na Yulv Pəyaya má na má caya Iso tən təna tu kəηkəη taa. Na í ká na-m ısətəa ηmvntv taa na má tiiki.

63 Tənaya kətəlaa wulav cəla ı wontu na í tə sı: Seliya nyóma mpaχa tə tasəyi pəekuyv tətə.

64 Mə mayamaχa í ná ısəna ı kpa Iso tə təχəle. Təv, í na-we? Mpróyó pa təna pa təma sı ı təm səpaχa, paa kv-ı ké.

65 Tənaya yəlaa mpə pa ləlaa svv-ı ntayama təv, na pá takı ı ısentəə na pá mapı-ı ηkvma, na pá pəəsı-ı sı: Kpeye wei ı mapə-η tə.

Pəle pə waalı yoolaa kpaχa Yesu na pá mapı-ı kataası.

Piyee kpeesuyv

(Matiyee 26:69-75; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

66 Piyee ka we taya tə ké ateye mpv təχə kətəlaa wulav təmle tu alv nyəη nəχəlv ı kəma

67 na í mayana-ı na í holiyi kəkə, na í nyəni-ı təpıηη na í tə sı: Nyá tətə, n ka we Nasaletı tu Yesu ını ı kın.

68 Mpróyó Piyee kpeesaa na í tə sı: Ma ta nyı nti n yəχətəyi mpv tə. Ma ta cekəna-tı.

Pəle pə waalı ké Piyee luwa na í polo kpaan taa. [ılena kampaaav ko.]

69 Tənaya təmle tu alv nyəη ını ı tayanə-ı nav, na í tasa í na mpa paa we təna təχə heeluyv sı: Pa taa mpəχele na apalv ıne tətə.

70 Mpróyó Piyee tayanə kpeesuyv. Pə lapa laasaya ılena mpa paa we təna tə pá tə Piyee sı: Nyá, n ta lan yəlaa mpə pa taa nəχəlv. Pə taya pulv tə, n ké Kalileə tu tə se.

71 Mpróyó Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə sı: Na Iso, ma ta nyı apalv wei ı təm í yəχətəyi tə.

72 Tənağa kampaav ləla kooü ke təm naale nyəm, iləna Piyee təəsi nti Yesu ka yəğətə-i tə tə təə si: Mpi pu takı kampaav kooü naale nyəm tə n təma təm toosoğo krəesuyü si n ta nyi-m ké n ta nyi-m. İlena Piyee wii isəlüm.

15

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Luku 23:1-5; Yohaani 18:28-38)

1 Kətəlaa səsaa, na nyuyü nyəma, na İso Təm seyesəlaa, na Kotuyü səsəü nyəma pa kota təmağa tanañ kupañku tēe si pa paasəğəna Yesu təm. Mprüğü pa həka-i na pá kpağə-i na pá polo pá cəla Pilati.

2 Tənağa Pilati pəəsə-i si: Nyəğəle Yuta nyəma wulav səsə inəyi?

İlena Yesu cə-i si: Ntəğəle n yəğətə mpv.

3 Na kətəlaa səsaa náa təñ si i lapa taalənaa ke səsəm ké.

4 Tənağa Pilati tāsə-i pəəsuyü si: N suməğa? Nyəni pa təñuyü si n lapa pəne na pəne tə.

5 Ama Yesu tá cə si pəlv. İlena pə la Pilati ke piti ké səsəm.

İsəle seesuyü ke Yesu kuyü təə

(Matiyee 27:15-26; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

6 Paa Tēev acima wəna Pilati tuləyi saləka tū nəğəlv wei samaa caa si pá tūli təğə.

7 Pə pamna apəlv nəğəlv wei pa yaa si Palapaası tə, í na ləlaa paa kowa yəlv ke tətü təm yoou ŋku ku kəlaa tə kv taa na pá təkə-wəğə saləka.

8 Mprüğü samaa kəlaa na pá kpa na pá məğəna Pilati si í la-wē isü i tu laki-wē tə.

9 Tənağa Pilati pəəsə-wē si: İ caa má tūli-məğə Yuta nyəma wulav səsə na?

10 Pə təğa pəlv təə ké i pəəsə-wəğə mpv, i ka nyəmağa təkəlekele si isəsəemle təə ké kətəlaa səsaa ka pona-i Yesu.

11 Ama kətəlaa səsaa mpē pa seyesəna yəlaa si pá tə si Palapaası ke pá tūli-wē.

12 Mprüğü Pilati tayana samaa ke pəəsuyü si: Təv, isənəğa í caa má lana mə Yuta nyəma wulav səsə inı?

13 Tənağa pa mapa kapusi si: Kamı-i səm tesika təə.

14 İlena Pilati pəəsə-wē si: İle isəyatv ntiyi i lapa?

Mprüğü pa tāsə kapusi mapv na təñ si: Kamı-i səm tesika təə, kamı-i səm tesika təə.

15 Pilati səəlaa si samaa inı i lanje í heəna-i, iləna í tūli Palapaası, na í yelev na pá casa Yesu ke akpatēē. İlena í kpağə-i na í cəle-wē si pá polo pá kamı-i səm tesika təə.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Matiyee 27:27-31; Yohaani 19:2-3)

16 Mprüğü yoolaa pona Yesu ké kəfəneē təyəğa təğa təə, iləna pa yaa pa loñə təna.

17 Mprüğü pa suu Yesu ké capa kəsəem təkpaui, na pá luv səwa ke ntenuyu na pá te i nyuyü.

18 İlena pá seē-i si: Yuta nyəma wulav səsə, fəə.

19 Na pá makı i nyuyü taa ké kpátóğü, na pá tə i təə ké ntəğəma, na pá lunjiyi i tēē ké akula ke teu təkulakula.

20 Pa tēma-i paanav ke mpv, iləna pá wəğəsı capa kəsəem inı, na pá mələna-i i wontu. İlena pá luna-i si pa kañ-i səm tesika təə.

*Yesu kam**(Matiyee 27:32-44; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)*

21 Pə pamna Siləni tə nəyolə nə luna taale, pa yaa-ı sı Siməŋ. ı kə Alekəsantəli na Lufusi pa caa. Tənağa pa kripa ile na toŋ sı ı səyəli Yesu tesika ŋke.

22 Mpróyó pa pona Yesu kə timpi pa yaa sı Kələkəta tə. (Pə huwəe nté sı nyumprəyoləya tə).

23 Mpróyó pa nyəmə sı pa cələyi-ı solum mpi pə taa pa sita kəle nte pa yaa sı miili tə sı ı nyə. Ama Yesu kisa nyəə.

24 Pə waali kə pa kama-ı səm tesika tə, na pá tə tete kə ı wontu tə sı pa nyəŋ isəna paa wei ı ká hiki tə na pécó pá tala-tı.

25 Waatv wei pa kaŋaya-ı mpv tə pə wə tanaŋ ilim kaləfu pəyoləyafəi naanwə tə.

26 Mpróyó pa lapa lampə na pá ŋmaa ı tə sı: Yuta nyəma wulav səə. Pa lapa mpróyó sı pə huli mpi pə tə pa lapa-ı mpv tə.

27 Pa kpeŋna ı na ŋmulaa kə naale na pá ká səm tesikası tə, ləlv kə ı ntəyən tə, na ləlv kə ı mprətəŋ tə, [

28 sı pə la isu paa ŋmaawa Iso Təm taa tə sı: Asayaa taa kə pa tu-ı.]

29 Yəlaa mpa paa təkayana təna tə pələ pa kpeətəyi nyəŋ na pá tuuki-ı sı: Anyanka, matəŋ nyá tamna sı n yəkəyi Iso təsəle səəəle na ı tayanı kufate kə ŋmau kə kuyeyə tooso taa.

30 Waası nyá tı ile. Lu tesika tə na ı tii ile.

31 Mpróyó na kətəlaa səsa na Iso Təm səyəsəlaa tətə. Pələ pa təŋna-ı paanav na pá yəyətəyi pa təma sı, ı yapa ləlaa nyəŋ isənağa na ı kaa pəsi na ı ya ı maɣamaɣa ı nyəŋku.

32 Pəntaa lseyeli wulav səə Mesii ı lu tesika tə na ı tii na tə ná na tə tisi.

Pə kpeŋna ı na mpa paa kama tə na pələ pá tuuki-ı tətə.

*Yesu həv**(Matiyee 27:45-56; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)*

33 Pə kəma na pə tala ilim sikuyv, ləna səkrətyv nyala ıcate tə haləna ilim kpili.

34 Ilim kpila mpv, ləna Yesu kiisina nəyə səəəya sı: Eloi, Eloi, Lema sapatani. (Na təle tə huwəe nté sı: Ma Iso ma Iso, pepe tə kə n lə-m?)

35 Mpa paa wə təna tə pa taa ləlaa nu mpv, ləna pá tə sı: ı nu, ı yaana nteyə Ilii.

36 ləna pa taa nəyolə kpağa ašewa na ı polo ı lii kraləkrəm saŋ kə lum konyəŋəm napəli pə taa na ı tvv kprátóyó nəyə taa na ı huli Yesu sı ı nyə. Na ı tə sı: ı yele na tə ná Ilii ká kə na ı tisi-ı yaa isəna?

37 Tənağa Yesu kiisa səəəm ləna ı hə.

38 Mpróyó puuyv səəəv ŋku kv kəya Iso təsəle taa tə kv fağa kv həkv taa kə huŋ naale kə yem kə hatoo isətə na pé kaləəna atə.

39 Lom yoolaa səə wei ı ka səŋa Yesu isəntaa tə ı na isəna Yesu təma kiisuyv na ı sı tə. ləna ı tə sı: Tampana, yulv inə ı kə Iso Pəyaya.

40 Alaa napəli paa səŋa pooluŋ na pá nyənəyi. Makətala Malı ka wə pa həkv. ləna pə kaası Saakı səkpəlu na Yosee pa too Malı na Salomee tətə.

41 Alaa mpe pa tənağa Yesu kə saa wei ı ka wə Kalilee tə na pá caləsyı-ı. Na pə kaasa alaa ləlaa pəyale mpa ı na-wə paa krawa Yosalem tə.

*Yesu pim**(Matiyee 27:57-61; Luku 23:50-55; Yohaani 19:38-42)*

42 Pə pamna kuyaku ηkuγu pa laki acima səəlv. Mpi tə pə feη kuyaku kuhεεsvuγu ké. Mprúγú pə kəma na pə kεεsi taanaγa,

43 ilena Alimatee Yosεεfv kəə. Mpe pa kotayana kotuyu səsəəv ηkv, na yəlaa tvkayana-i ké. I maγamaγa i ka kenayana Isə Kawulaya təə. Yosεεfv unu i nyaya apalutu ke teu na í polo í maγana Pilati na í sələmi-i si i kprakəyi sətú.

44 Ama pə lapa Pilati ke piti ke isəna i səpa ləη ke mpv tə. Ilena í yaa yoolu na í pəəsi-i si: Yesu səpa tə pə leelaa.

45 Yoolu heela-i pə tampaana, ilena í ha Yosεεfv ke mpaav si í polo na í kpaγa sətú.

46 Mprúγú Yosεεfv yapa kponjkrontu toη nyəntu nti pa yaa si ləη tə təpυηkahuləηa, na í tisi sətú ke tesika təə na í taku-i pυηkahuləηa ηke. Ilena í polo í pimi-i pəlaav ηku pa hula kukpamuyv taa tə kv taa. Ilena í pilimi puw səsəəv nakvli na í sulí pəlaav nəγə.

47 Makətala Malí na Yosee too Malí paa wεε na pá naaki timpi pa pima-i tə.

16

Yesu fem

(Matiyee 28:1-8; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

1 Mprúγú kuyaku kuhεεsvuγu tεεwa, ilena Makətala Malí na Saaki too Malí na Salomee pá ya nim səsəəvη nyəm si pa puki na pá sayalı Yesu ké pəlaav taa.

2 Mprúγú cimaasi wule pa kula tananη təpam na pá polo pəlaav kin ke ilim luu waatu.

3 Pa pəəsaγa təma si: Awe ká tvli-tvγu puw ηkuγv pəlaav nəγə ilε?

4 Pa kvsə pa isε ilena pá na si pa tēma puw səsəəv ηkuγv pilimuyv na pá su kpeenə. Ku təə teu ké.

5 Ilena pá svu pəlaav taa na pá maγana ifepu nəγəlv na í suu capa kuhvlom na í caγa ntəγəη təə. Mprúγú səγəntv lapa-wε.

6 Ilena ifepu unu í heeli-wε si: Səγəntv í taa la-mε. Nasaletu Yesu wei pa kama səm tesika təə təγə í pεεkəyi. I fema, i fei cəne. I nyəni, u naa timpi paa huśa-i tə.

7 Təv, í polo í heeli i ifalaa lēlaa na Piyεε si i tεε-mεγε nəγə ke Kalilee, tənaya í ká maγana-i isu i ka heela-mε tə.

8 Pa lu pəlaav taa na səγəntv pu-wε təkəηkəη na pá seliyi. Mprúγú pa sewa na pa səγəntv katatəlaya təə pa ta pəsi na pá heeli nəγəlv si pulv.

Makətala Malí na Yesu

(Matiyee 28:9-10; Yohaani 20:11-18)

9 Yesu fem mprúγú cimaasi tananη kvpaηkv tεε tə, Makətala Malí təə ké i caala luu. Alv unu i waalı ké Yesu ka təγəna aləγaa naatosompəγəlaya.

10 Tənaya Malí unu i kulaa na í pona laapaalı ke í na mpa paa wεε na pá caγa ləyaya na pá wiiki tə.

11 Alv unu i heela-wεγε mpv si Yesu wεna i weesuyv na unu i maγamaγa i na-i tə. Pa ta mv i təm.

Yesu na tillaa naale pa təm

(Luku 24:13-35)

12 Pəle pə waalı Yesu lu pa taa naale təə na wεεtv lentu ke waatu wei pəle pa wε mpaav taa na pá puki tawa taa tə.

13 Mprúγú pəle pa məlaa na pá heeli lēlaa, na pəle tətə pa ta mv-ti.

*Yesu ifalaa təə luw**(Matiyee 28:16-20; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlə 1:6-8)*

¹⁴ Pə waalı kə Yesu lu ı ifalaa naanəwə na kuləm təə kə waatv wei pa caya təgəv tə, na í kaləna-wə si: Pepe təə kə í lapa kate na mə laŋa la kpusəŋ na pá heeli-mə si ma fema na í ta tisi.

¹⁵ Pələ pə waalı ı təma-wə si: Í ya antulinya təna taa na í heeli paa wei kə ma Laapaalı Kupaŋ.

¹⁶ Ye wei ı mūwa na pá sə-ı İso ləm, pu ya pəntv nyūyv. Ama ye wei ı kisa tə mūyv, paa kv pəntv təm.

¹⁷ Ye mpa pa mūwa, piti təma nna paa la təgələ. Paa təgəni aləyaa na ma toŋ, na pá yəgətı nsəma lenna.

¹⁸ Paa kpa tuma na pa niŋ, yaa pá nyəə kəə wena a kvyi yələa tə, pə kaa la-wəyε pəlv. Paa təni kvəntənaa təə kə niŋ na pə waa-wə.

*Yesu kpav kε isə**(Luku 24:50-53; Tillaa Təmlə 1:9-11)*

¹⁹ Taca Yesu təma ı ifalaa kə yəgətənav kə mpu, ilena pə kpaasi-ı isəta na í caya İso kəŋkəŋ taa.

²⁰ Mpuğú ı ifalaa ná tēwa na pá heeliyi Laapaalı Kupaŋ kə paa timpı. Taca ka wə pa waalı kə pa kulapvt taa na í kusəyi pa waasənaa nyəəŋ na piti təma wena a təŋna lapv tə.]

LAAPAALI KUPAN WEI LUKU NMAAWA TŌ Kutubutu

Takəlaya kanε ka tŭ Luku ta kε Yuta tŭ, Kəleeki tŭ kε, ı təmlε ntε lokotulo təmlε. Luku caakaya sı ı hóló sı Yesu kε yəlaa təna waasulu ılena ı keesi Yesu lŭlŭ nyəma kε pə kpaɣav Yosεεfŭ tŭ haləna Atam. Mpi tŭ, yəlaa təna cəsŭ kεlε.

Yesu ta kε Yuta nyəma tike nyəŋ, ı səla yəlaa tənaya, kasayampiya na konyəntunaa. ı kəmaɣa sı ı pεekəɣı mpa pa lepa tŭ na ı waasi-wε (19:10).

Isəna pa faɣa Luku takəlaya tŭ:

Yesu lŭlŭɣŭ na ı pəcaatu, titite 1-2

Yesu təmlε tayaɣŭɣŭ, titite 3-4

Yesu təmlε kε Kalilee, titite 5-9

Yesu pote kε Yosalem, titite 10:1-19:27

Yesu təmlε kε Yosalem, titite 19:28-21:1-38

Yesu səm na ı fem, titite 22-24

Mpi pə tŭ Luku ŋmaa takəlaya kanε tŭ

¹ Ma yulŭ Teufiili, yəlaa paɣalε maɣasaa sı pá keesi mpi pə lapa tá heku taa tŭɣŭ takəlaya taa.

² Isu mpa pa nana pa ıse kε pə kancaalaya na pá pəsi Isŭ Təm təmlε nyəma tŭ.

³ Ma maɣamaya ma tɛma yasŭɣŭ kε pə kpaɣav təm ntı tə kancaalaya tŭ, na ma nawa pə tampana təna. Pə tŭ kε pə lapa-m teu sı má keesi-ŋ təm ntı tə təna təcŭŋŋ ma yulŭ kupan.

⁴ Sı ń cekəna pə təna mpi pa seɣesa-ŋ tŭ pə tampana kε teu.

Isətaa tillu sı paa lŭlŭ Isŭ lŭm səlv Yohaani

⁵ Yuta wulav səsŭ Heləti waatu taa, kətulŭ nŭɣŭlŭ ı ka wε Apiya kətəlaa loonɣa taa, pá yaa-ı sı Sakalı. ı alŭ ka kε kətulŭ Aləŋ lŭlŭɣŭ tŭ, pa yaa ılé sı ılisapeti.

⁶ Pa naale ıni pa təntε ka keesa Isŭ kε. Pəcŭ pa təŋaya Tacaa kusəsutu na ı kŭheelitu tənaya teitei.

⁷ ılisapeti ka kε kaalulaya, ıle pa feina pəyaya. Pəyele pa naale ıni pa puwa.

⁸ Mprŭɣŭ kuyaku nakulŭ pə tala Sakalı loonɣa təmlε waatu, ılena ı polo na ı təŋna kətŭɣŭ təmlε lapŭ kε Isŭ təsεelε taa.

⁹ Mprŭɣŭ pa tŭ tεtε ısu kətəlaa lakı tŭ, ılena pə kpa Sakalı sı ı sŭv na ı wŭ tulaalŭnaa kε hatoo kətaya təlate tŭ.

¹⁰ Na yəlaa samaa təna wε awalı na pá təŋna Isŭ sələmŭɣŭ kε tulaalŭ wəpu waatu.

¹¹ Tənaya Tacaa ısətaa tillu nŭɣŭlŭ ı lu Sakalı tŭ na ı səŋ tulaalŭ kətaya təwəte ntŭɣŭŋ tŭ.

¹² Waatu wei Sakalı nawa ısətaa tillu ılena sŭɣəntŭ kpa-ı na ı lanɣε cε.

¹³ Ama ısətaa tillu heela-ı sı: Sakalı taa nyá, Isŭ mŭ nyá sələmŭɣŭ. Nyá alŭ ılisapeti ká lŭlŭ-ŋ apalŭpəyaya, na n ká ha-keɣε hətε sı Yohaani.

¹⁴ Nyá lanɣε ká heena-kε pə tu fei, na paɣale lanɣa ká hŭləməna ka lŭlŭɣŭ.

15 Pə taya pulv, kaa la səsə ke Tacaa isəntaa. Ka kaa təŋ sulomaya yaa konyənyəəm kəkəkəm napəli. Feesuyu Nanjtu toŋ ká wεε ka taa ké səsəm ke hatoo ka too lotu taa.

16 Kaa məŋna Iseyeli nyəma paŋale ke pa Caa Iso kin.

17 Kaa yoosi ka təmlε ke Iso isəntaa na Feesuyu Nanjtu toŋ. Ka ləmayasəle na ka toŋ ká wεε isu Ilii. Kaa krenti caanaa na pa piya. Kaa la na kaanutvnaa təŋ tampana. Kaa la mpyóyó sɪ ká tayanɪ Tacaa ke yəlaa kɪvampama mpa pa muna ɪ təmlε lapv tɔ.

18 Tənaŋa Sakali cə isəttaa tillu sɪ: Nyá təm tənε tə we muɣv nte? Pə taya pulv, ma wεv isəntə tɔ, ma puwaya. Pécó ma alv mayamaya ná puwa.

19 Mpyóyó isəttaa tillu cə-ɪ sɪ: Maya Kapiyεε ké, Iso cəlyəɔ ma wεε. Inɪ ɪ tilina-m sɪ má yəɣətəna-ŋ na má heeli-ŋ təm kɔpantv tənε.

20 Mpi pə tɔɔ n ta tɔna ma təm nti tu tε na té la tampana ke tə waatv tɔ pə tɔɔ n ká la kamumuka. Nyá nəɣə kaa kuli, haləna wule nte ma təm tənε tu la isu ma yəɣətɔyɔ tɔ.

21 Waatv inɪ tɔ na yəlaa we awalɪ ké na pá taŋa Sakali na piti ké mpi pə tɔɔ ɪ taanŋa səsəm ke hatoo pə taa təna tɔ.

22 Waatv wei ɪ luwa tɔ ɪ ta pəsɪ na í yəɣətəna-wε. Ulena pεle pá cəkəna sɪ ɪ ná pulɣv pə taa təna. Mpyóyó ɪ yəɣətəna-wε na niŋ, na ɪ nəɣə sula mpv.

23 Sakali təmlε kuyeyɛŋ tema Iso təsεεle səsəle taa, ulena í kpe.

24 Pə lapa wεε naale, ulena ɪ alv Uisapeti la teu. Mpyóyó ɪ ŋmela isətɔnaa kakpasɪ na í tɔ sɪ:

25 Tacaa ləsvyɔ ma fεεle tənεyε pənɛnteyε yəlaa taa tɔ, kɔpantv ke ɪ lapa-m səsəm.

Iso tillu sɪ paa lɪlɪ Yesu

26 Pə kəma na Uisapeti isətɔnaa la naatoso, ulena Iso tili isəttaa tillu Kapiyεε ke Kalilee ɪcatε nte pa yaa sɪ Nasaletɪ tɔ tə taa ké pεelə nəɣəlv ɪ kin.

27 Pεelə inəɣɪ Tafiiti ləlvɣv taa tv Yosεfv ka mvsaa, na pá yaa-ɪ sɪ Malɪ.

28 Isəttaa tillu pola ɪ kin na í təmɪ-ɪ sɪ: Ma sεε-ŋ. Tacaa we nyá waalɪ ké, ɪ hulə-ŋ pεεle pə tu fεɪ.

29 Mpyóyó Malɪ lanŋle cεpəna isəttaa tillu təm ntəɣɪ səsəm, na í mayasɪ sεεtv nti tə huwεε ke ɪ taa ɪ ta cəkəna.

30 Mpyóyó isəttaa tillu təma-ɪ sɪ: Malɪ taa nyá, kɔpantv ke Iso caana-ŋ.

31 Nyəni, n ká la teu, n ká lɪlɪ apalɔpu na í yaa-ɪ sɪ Yesu.

32 U ká la səsə na paa yaa-ɪ sɪ isəttaa Iso Səsə Pəyalv. Tacaa Iso ká cεle-ɪ ɪ ləŋcε Tafiiti kawulaya.

33 U ká la Yakəpv piitim nyəma wulav səsə ke tam tɔɔ, ɪ kawulaya kaa su tənaya.

34 Mpyóyó Malɪ pəsa isəttaa tillu sɪ: Isənayale pu la mpv na má ta nyənta apalv?

35 Ulena isəttaa tillu cə Malɪ sɪ: Feesuyu Nanjtu ká tiina nyá tɔɔ, na isəttaa Iso Səsə ká lana ɪ toma ke nyá kin. Pə tɔɔ ké pəyaya ŋka n ká lɪlɪ tɔ paa yaa-ke sɪ yulv nanjtu na Iso Pəyalv.

36 Nyəni, nyá ləlvɣv tv Uisapeti wei pa yaakaya kaalɔlaya tɔ, ɪ haɣa apalɔpəyaya həɣə na ɪ kpatəlaya, halɪ ɪ isətɔnaa naatoso kələ.

37 Pə taya pulv, Iso tá kpisi pulɔpv se.

38 Mpyóyó Malɪ təma sɪ: Ma tu ké Tacaa təmlε tv ké. Iso í mv nyá nəɣə. Ulena isəttaa tillu yele-ɪ na í tεε.

Malɪ puki Uisapeti ke wiiluyv

39 WEE anı a taa ké Mali kulaa na í ləyɔ ı təyɪ Yuta ıcate natəli tə taa ké pɔ́ɔ́ŋ taa.

40 I talaa ɪlena í sɔv Sakalı təyaya na í see ɪlisapeti.

41 Waatu wei ɪlisapeti nu Mali seetu ke kɔakɔaa tɔ, m̄pɔ́yó ı taa pəyaya yəkaa na Feesuyu Nan̄ŋtu toŋ tii ı tɔɔ.

42 Na í yəyətəna nəyɔ səsaya sɪ: Iso koola-ŋ kɔpantu ke alaa taa, na ı koola pəyaya ŋka n ka lɪli təyɔ kɔpantu tɔtɔ.

43 Halı ma taka ma tɔɔ keke wei ı ka lɪli ma Caa tɔ ı kəma cəɔv na?

44 Ma nu nyá seetu na ma taa pəyaya yəkəna lan̄hɔlɔmle ke kɔakɔaa.

45 Ama n nu lelen yoo. Pə taya pɔlv, n tɛma nyá taa na təm nti Tacaa heela-ŋ sɪ ı ká la-ŋ tɔ.

Mali yoo yontu

46 M̄pɔ́yó Mali tɔma sɪ:

Ma sama Iso ké hatoo ma lotu taa ké ı kəlvɔ tɔɔ.

47 Ma lan̄le hɔlɔməna ma waasɔlv Iso pə tu fei.

48 Pə taya pɔlv,

ı nawa ı təmle tu kɔnyəntɔ má.

Saŋa waali yəlaa təna ká yaa-m sɪ lelen nɪlv.

49 Pə taya pɔlv, Toma təna tu lapa-m

kɔpantu səsəntɔ ke səsəm.

Ama ı həte ké səsəle ké.

50 I wiiki mpa pa nyaŋna-ı

na pá see-ı tɔ pa pətətəle ke paa pepe wule.

51 I hɔla ı toma ke səsəm.

I yasa mpa pa lotu taa we ı səcav hɔwee tɔ.

52 I kɔsa awulaa səsaa ke pa kumlee tɔɔ,

na í təyənı-we.

I kɔsa kɔnyəntɔnaa nyɔɔŋ.

53 I hayasa nyəyətɔnaa ke təyənaya kɔpan̄ka.

I təyənə toŋtɔnaa ke niŋ naanɔwa.

54 I seena ı ifalaa ıseyeli nyéma tɔɔ.

I lapa nti ı ka sɪ ta lan̄cɛnaa sɪ ı ká la tɔ.

55 Iso ı ka heeluyu ta caanaa Apələham

na ı piitim nyéma ke tam tɔɔ tɔ.

56 Mali caya ɪlisapeti kiŋ iso ı sətɔnaa tooso, ɪlena í kpe.

Iso lvm sɔlv Yohaani lɔlvɔ

57 Pə kəma na pə tala ɪlisapeti lɔlvɔ, ɪlena í lɪli apalɔpəyaya.

58 M̄pɔ́yó ı cəlv nyéma na ı lɔlvɔ nyéma nuwa sɪ Tacaa lapa-ı kɔpantu ke səsəm. ɪlena pa na-ı pá kɔpenti na pa lan̄a hee səsəm.

59 Pəyaya kɔyeyɛŋ lapa pələfei naanɔwa ɪlena pá kəɔ-keye pɔlvɔ, na pá təŋ sɪ pa haa-keye ka caa həte sɪ Sakalı.

60 Təyaya ka tɔɔ yəyətəa sɪ: Aa, Yohaani ke paa yaa-ke.

61 M̄pɔ́yó pele pa tɔma sɪ: Nyá lɔlvɔ taa aweye paa yaawa həte n̄tɛ?

62 Təyaya pa yəyətəna ka caa na niŋ sɪ pa naa nte ı luyɔ wee sɪ pá yaa-ke tɔ.

63 M̄pɔ́yó ı hɔlaa sɪ pá kəna-ı kpaata. Pa kənaa, ɪlena í ŋmaa sɪ ka həte n̄tɛ Yohaani. ɪlena pə la pa təyaya piti.

64 Təyaya Sakalı nsəmle heta kɔakɔaa na í sɔv yəyətəya, na í saŋ Iso na nəyɔ səsəyɔ.

⁶⁵ Μήρύγύ σάχοντο κπα πα εόλο νυόμα τένα, να Yuta πσόη τaa νυόμα τένα lakaya τέ faaci.

⁶⁶ Πα τένα mpa πα nuwa τέμ τένε τέ πα mayasa-τέγι πα τaa να πά τέη si: Pepeye πέyaya kaνε kaa τέ να κά la?

Πέ ταγα pulo, Taca ka we ka waali ké teu ké.

Sakali ná cele nyantu na í keesagi-tagi yontu taa

⁶⁷ Μήρύγύ Feesuyu Naniηtu toη kulena Sakali ke sōsam, να í ná τέμnaa να í suu τέ yōgōtyu si:

⁶⁸ Τέ sa Taca Iseyeli Iso.

I paasana i yēlaa ke nōnō.

I hefa-tyu tá yomle.

⁶⁹ I lēsa-tyu waasulo wei i wēna toma τέyō i τέmle tu Tafiti lōlyu taa.

⁷⁰ Mpu inagi i ka lapa na i kyōgōtyu telēsēlaa kupama kpaali.

⁷¹ Hal i si i nōyō si i κά ya-tyu ta kolontunaa na mpa πα luyu fei-tu τέ πα niη taa.

⁷² Na í wii ta caanaa caanaa pētōtēle, να í tōsi nōsi pēlyu kupam mpi í na-we paa pēlaa na tampana τέ.

⁷³ I ka tu yōgōtēna tuunav ke mēryō tá caanaa caanaa caa sōsō Apōlaham kiη ké,

⁷⁴ si i κά ya-tyu ta kolontunaa niη taa, να τέ paasana i luyu nyantu na sōgōntu fei.

⁷⁵ Na τέ wee tēnaniη ké i isēntaa. Isayatu kaa wee halēna ta sēm.

⁷⁶ Pēyaya nyá, paa yaa nyá si isōtaa Iso sōsō kyōgōtyu telēsulo.

Πέ ταγα pulo, n κά τέε ta sōsō ke nōyō na n tagani i mpaan.

⁷⁷ N κά heeli i yēlaa ke isēna paa la na pa isayatu tagani na pē ya pa nyōnη τέ.

⁷⁸ Ta Iso ké yulo pētōtēle tu, να i hōlōyí suulu.

Iim luki tanaη na pē tewa sōsam ke isēna τέ, mēryō i ka kōna tá nyūyō yaru.

⁷⁹ Pu luna isōtaa na pē waasi mpa πα we sēkpetyū τέε na pá nukī sēm sōnη τέ.

Pu la na τέ nyi alaafēya mpaav.

⁸⁰ Pēyaya τέηna puw na κά nyōη layatu na κά caya nyutu taa. Halēna kyōanηku ka lu Iseyeli nyóma taa ké patēma τέ.

2

Yesu Kilisiti lōlyu

(Matiyee 1:18-25)

¹ Waatu in i taa ké Wulav sōsō Akusi kpaalaa si paa kala i tetu τέna taa yēlaa.

² Kōkaluyō kancalaya ηyōηku kōne ku lapa Silii kōfēnee Kiliniyusi pōole taa.

³ Μήρύγύ paa wei i pola i icate taa si pá kala-i.

4 Pə təw kə Yosɛɛfɔ lɪna Nasaletɪ ɪcate kɛ Kalilee na ɪ polo Yuta kɛ wulav Tafiiti ɪcate Pɛtələhem taa,

5 sɪ pɑ kala ɪ na ɪ amɔsaya ahonto Mali. Pə taya pulɔ, ɪ kɛ Tafiiti lɔlvɔv taa tɔ.

6 M̄pɔyɔ waatv wei pa wɛ tɛna tɔ, Mali lɔlvɔv talaɔ.

7 Uɛna ɪ lɔlɪ ɪ kancaalaya pəyaya kɛ apalɔpəyaya. Na ɪ husɪ-kɛyɛ wontu kutəyɔv tətɔlɛ taa na ɪ takɪ-kɛyɛ saalasi. Pə taya pulɔ, tɛcayalɛ taa tala-wɛyɛ mɔvɔlaɔ tɛsɔvɔlɛ.

Isɔtaa tillu pola tiikilaa kin

8 Tiikilaa napəli paa wɛ ɪcate ɲtɛ tɔ tawa taa na pɑ fɛɲiyɪ pa kaləkəŋ kɛ ahoo ahoo.

9 Tənaya Tacaa isɔtaa tillu kɔma pa kin na Tacaa teeli na pa tɔw ɪsu kəkɔ sɔsɔɔŋka nyaləmɔlɛ. M̄pɔyɔ sɔyɔntv kpa-wɛyɛ sɔsɔm.

10 Ama isɔtaa tillu tɔma-wɛ sɪ: Sɔyɔntv ɪ taa kpa-mɛ. Pə taya pulɔ, ma kɔmaya sɪ ma heeliyɪ-mɛyɛ tɔm kɔpantv nti yɔlaa tɛna laŋa kɑ hɛɛna teu tɔ.

11 Tɔm ntəyɔlɛ sɪ, pa lɔla-mɛyɛ waasɔlv kɛ saŋa ahoo anɛyɛ Tafiiti ɪcate taa wei ɪ kɛ Tacaa Kilisiti tɔ.

12 ɪ naa ɪsɛna ɪ kɑ nyɛna-ɪ tɔ. ɪ kɑ maɲana pa husa ahɔlvɔm nɔyɔlv kɛ wontu kutəyɔv tətɔlɛ taa na pɑ taka-ɪ saalasi.

13 M̄pɔyɔ isɔtaa tillaa samaa tuutuuma sɔsɔa isɔtaa tillu ɪnɪ ɪ tɔw kɛ kpaakraa na pɑ saŋ ɪsɔ na yontu sɪ:

14 ɪsɔ kɛlɛ teeli tv təkpara kɛ hatoo isɔtaa tɛ.

Aɛ yɔlaa mpa ɪ sɔɔlaa tɔ pa laŋa ɪ hɔlvɔmɪ.

Tiikilaa puki Pɛtələhem

15 Waatv wei isɔtaa tillaa yela tiikilaa na pɑ mɔlɪ isɔtaa tɔ tiikilaa mɛɛ pa tɔma pa tɔma sɪ: Tɛ kɔlɪ na tɛ polo Pɛtələhem tɛna, na tɛ nɑ mpi pə lapa na Tacaa heeliyɪ-tɔyɔv pə tɔm tɔ.

16 M̄pɔyɔ tiikilaa ləyɔ pa tɪ na pɑ maɲana Mali na Yosɛɛfɔ na pɑ husa ahɔlvɔm ɪnəyɪ wontu kutəyɔv tətɔlɛ taa.

17 Tiikilaa tɛma-kɛyɛ nav, ɪɛna pɑ kɛɛsɪ nti isɔtaa tillu ka tɛma-wɛyɛ heeluyɔ kɛ ahɔlvɔm ɪnɪ ɪ tɔm tɔ.

18 M̄pɔyɔ piti kpa pa tɛna mpa pa nu tiikilaa tɔm nti tɔ.

19 M̄pɔyɔ Mali tɔka tɔm nti tɔ tənaya ɪ taa na ɪ maɲasɔyɪ tɔ hɔwɛɛ.

20 Tiikilaa mɛɛ pa mɔlaya kpente ɪɛna, pɑ pɔyɔlɔyɪ ɪsɔ sɔsɔɔntv na pɑ saŋɪ-ɪ pə tɛna mpi pa nuwa na mpi pa nawa tɔ pə tɔw. Pə taya pulɔ, pə tɛna pə lapa teitei kɛ ɪsu isɔtaa tillu ka kɛɛsvɔv-wɛ tɔ.

Yesu hətɛ hav

21 Pəyaya ŋkɛ ka kuyɛɛŋ kɔma na pə tala pələfɛɪ naanɔwa sɪ pa pələyɪ-kɛ tɔ, pa ha-kɛyɛ hətɛ nte isɔtaa tillu ka heela-wɛ na pəcɔ ka too kpaɲa ka hɔyɔ tɔ sɪ Yesu.

Pa kpaana Yesu kɛ ɪsɔ tɛsɛlɛ sɔsɔɔlɛ

22 M̄pɔyɔ waatv wei pə tapa sɪ Yosɛɛfɔ na Mali pɑ kɔtɪ pa tɪ tayanɔyɔv tɔw ɪsu paa kɛɛsvɔv Moisi kɔsɔsɔntv taa tɔ, pa pɔna pəyaya kɛ Yosalem sɪ pa hɔlɪ-kɛyɛ Tacaa.

23 Pə taya pulɔ, paa ŋmaa ŋpɔyɔ Tacaa kɔsɔsɔntv taa kɛ sɪ: Paa apalɔpəyaya kancaalaya nyəŋka ŋka Tacaa tɛnna-kɛ.

24 Na pa pɔlaa sɪ pa laki kɔtaya na ihokasi naale yaa alukukunaa naale ɪsu paa kɛɛsvɔv Tacaa kɔsɔsɔntv taa tɔ.

25 Apalu nɔɔɔɔɔɔ ɪ ka we Yosalem na pɔ yaa-ɪ sɪ Simiyɔŋ. Apalu ɪnɪ ɪ tɔŋaɔa tampana, na ɪ ɪsɔle sɛɛna Iso tɔmlɛ, na ɪ tanɔa sɪ ɪ na wei ɪ kɔ kɔɔ na ɪ waasi lɛyɛli nyɔma tɔ. Na Feesuyu Nanɔŋtu we ɪ waali.

26 Feesuyu Nanɔŋtu ɪnɪ ɪ ka hulɔna-ɪ sɪ ɪ kɔ nɔ Tacaa tillu Mesii na pɔcɔ ɪ sɪ.

27 Mprɔyɔ Feesuyu Nanɔŋtu lapa na ɪ polo Iso tɛsɛɛle taa kɛ waatu wei ahlɔm caa na ɪ too pa pona-ɪ sɪ pa laki ɪ tɔ kɛ mpi paa suwa tɔ.

28 Mprɔyɔ ɪ mu-ɪ ɪ ninɔ taa na ɪ sɛɛ Iso sɪ:

29 Pɔnɛntɛ Tacaa, nti n ka yɔɔɔta tɔ n lapa-tɪ.

ɪɛ yeɛle nyɔ tɔmlɛ tu mɔ na mɔ tɛɛna lanɔhlɔmlɛ.

30 Ma nana ma ɪsɔpɔle kɛ waasɔɔ

31 wei n tayana yɔlaa tɔna ɪsɛntaa tɔ.

32 Fɔtɔla wei piitimnaa kɔ nana tɔ.

ɪnɔyɔle lɛyɛli nyɔma teeli.

Simiyɔŋ nawa cele nyɔntu na ɪ kpaali-tɪ

33 Mprɔyɔ piti kpa ka caa na ka too na nti ɪnɪ ɪ yɔɔɔta ka tɔ kɛ mpɔ tɔ.

34 Mprɔyɔ Simiyɔŋ koola-weyɛ kɔpantɔ na ɪ tɔ ka too Mali sɪ: Pɔyɔa kanɛ ka nyɔntɛ ntɛ sɪ kɔ hu payale na kɔ kɔsɪ payale kɛ lɛyɛli taa. Yɔlaa payale kɔ kɔrɛsɛna mpi ɪ kɔ hɔli-we tɔ.

35 Pɪ kuli pa payale taa tɔmnaa tɔ tɔkeɛleɛ. Lanɔwakɔllɛ sɔsɔle kɔ tɔli toto nyɔa pɔyɔyɔ ɪsu layatɛ kɛ pa sɔpa-ŋ.

Iso kɔyɔɔɔtɔtu telɔsɔɔɔɔɔɔ alɔnyɔŋ Ana

36 Iso kɔyɔɔɔtɔtu telɔsɔɔɔɔɔɔɔɔ alɔnyɔŋ nɔɔɔɔɔɔ ɪ ka we tɔna tɔtɔ. Asɛɛ lɔlɔyɔ taa tu Fanɔwɛli pɛɛɔ Ana. ɪ kpatɔla teu tɔkɔŋkɔŋku. ɪ saau ɪ paalu tɔ, pɔsɪ naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ kɛ pa caɔaa ɪɛna ɪɛ ɪ sɪ.

37 Na ɪnɪ ɪ caɔa mpɔ halɔna pɔsɪ nunaasa na liyiti. ɪɛ Iso tɛsɛɛle taa kɛ ɪ ka we tam na ɪ laki Iso tɔmlɛ kɛ ɪlim na ahoɔ. Paa Iso sɔlɔmɔyɔ ɪ sɔlɔmɔyɔ, paa nɔhɔkɔtu ɪ hɔkɔyɔ.

38 Simiyɔŋ pa tɔŋna mprɔyɔ lapɔ tɔyɔ ɪnɪ ɪ kɔma na ɪ suu Iso kɛ sam, na ɪ yɔɔɔtɔyɔna pa tɔna mpa pa tanɔa sɪ Iso ɪ waasi Yosalem tɔyɔ Yesu tɔm.

Pa mɔlɔyɔ kpente kɛ Nasaletɪ

39 Waatu wei pa tɛma pɔ tɔna mpi pa kɛɛsa Tacaa kɔsɔsɔtu taa tɔyɔ lapɔ tɔ, Yosɛɛfɔ na Mali pa mɔla pa tɛ Nasaletɪ kɛ Kalilee.

40 Mpɔ tɔ na pɔyɔa tɔŋna pɔw na ka tɔnɔyɔ tɔkɔyɔ na kɔ tɔŋna layatɔ nyɔm kɛ teu na Iso we ka waali.

Yesu kɛ Iso tɛsɛɛle taa

41 Paa pɔnɔyɔ ŋka Yesu nyɔma pukayɔ Yosalem kɛ Tɛɛɔ acima tɔyɔ kɛ.

42 Yesu lɔlɔyɔ pɔnɔyɔ naaɔwɔ na naale nyɔŋka taa pa pola acima tɔtɔ ɪsu pa tu pukuyɔ tɔ.

43 Acima wɛɛ kɔma na a tɛ ɪɛna ɪ nyɔma tu mpaau na pɔ kɔpɛŋ. Ama Yesu na saala Yosalem, na ɪ nyɔma ta nyɔ mpɔ.

44 Pɛɛ paa huɔwa sɪ ntanyɔ ɪ we tɔntaa lɛlaa taa, halɔna pɔ tɔ ɪlim na pɔ tɛm ɪɛna pɔ suu-ɪ pɛɛkɔyɔ kɛ pa lɔlɔyɔ nyɔma na pa asɔmaa kɪŋ.

45 Pa ta na-ɪ, ɪɛna pɔ tayani Yosalem kɛ mɔlɔyɔ sɪ pa pɛɛkɔyɔ-ɪ.

46 Pɔ lapa kɔyɛŋ tooso ɪɛna pɔ na-ɪ Iso tɛsɛɛle taa na ɪ caɔa Yɔta nyɔma sɛyɛsɔlaa sɔsaɔ kɪŋ na ɪ nukɪ pa sɛyɛsɔyɔ na ɪ pɔɔsɔyɔ-weyɛ tɔmnaa.

47 Na ɪ nyɔm na nti ɪ cɔɔkayɔ-we tɔ tɔ lapa pa tɔna mpa pa nukayɔ tɔyɔ piti kɛ sɔsɔm.

48 Waatu wei i nyóma na-i tó sɔyɔntu kpa-we. Ilena i too tɔmi-i si: Ma pɔyaya, n lapa-tuyɔ mpɔ suwe? Nyəni, má na nyá caa tɔ pɛka-ŋ na lanwakəlle sɔsɔle ké.

49 Ḿpɔyó Yesu cɔwa si: Pepe tɔɔ ké mə pɛkaya-m? I ta nyi taa si pə weɛ ké si má weɛ ma Caa tɔyaya taa?

50 Ama pele pa ta cekəna nti i yɔyɔta mpɔ tɔ.

51 Tənya i tɔŋa-we na pá məli Nasaleti, na í nukəna-weye pə təna pə taa. Ama i too tɔka tɔm tənɛ un tə tənaya i taa.

52 Yesu tɔŋna piw na i layatɔ nyəm tɔŋna sɔsɔyɔ, na Iɔ na yəlaa pa lanja tɔŋna-i heɛnav ké tam.

3

*Iɔ lɔm sɔlv Yohaani waasv
(Matiyee 3:1-12; Maləki 1:1-8; Yohaani 1:19-28)*

1 Waatu wei wulav sɔsɔ Tipɛɛ kawulaya piwi lapa naanɔwa na kakpasɔ tɔ, Pɔŋsi Pilati ná ké Yuta kufəɛɛ, na Heləti náá ké Kalilee wulav, na ílé i neu Filipu náá tɔki kawulaya ke Itulee na Təlakoniti pə tetɔ taa, na Lisaniya náá ké Apileni wulav.

2 Ilena Ana na Kayifi pele pa ké kətəlaa sɔsaa tɔyɔ Iɔ tɔm kɔma Sakali pɔyalɔ Yohaani taa ké wulaya tetɔ taa.

3 Na í cɔɔ Yaatanɔ tetekəle təna na í heeliyi yəlaa si pá layasɔ tɔntɛ, na pá sɔ-weye Iɔ lɔm na Iɔ huɔi pa isayatu.

4 Ilena ṕ lá isu paa ŋmaav Iɔ kuyɔyɔtutɔ teləsulɔ Isayii takəlaya taa tɔ si: Nɔyɔlv yɔyɔtəyəna nɔyɔ sɔsɔya ke wulaya tetɔ taa si, í tayani Tacaa mpaav, í heɛ-i mpasɔi na si siyisi.

5 Paa suuli kɔtaalomɔŋ təna.

Paa yɔsɔ ṕɔɔŋ na pulasɔ təna.

Paa siyisi təkɛɛɛnaa. Paa kuli pɛɛ təna.

6 Na yulɔpiya təna ká ná isəna Iɔ waasəyi-tɔ tɔ.

7 Yohaani yɔyɔtaya samaa wei i kɔŋaya i kin si í sɔ-weye Iɔ lɔm tɔ si: Akala piya mə, awe kpaala-mɛ na í seeki Iɔ pááná nna a kɔŋ tɔ?

8 I la mpa pa yela isayatu tɔ pa kulapəle. Ie í taa teləsəyi ləlv si mə caa keke Apələham. Ma heeliyi-mɛ si ye təle tɔ tɔ ilɛ, Iɔ pəsəyi na í la na pɛɛ anɛ á pəsɔ Apələham piya.

9 Pa tɛma laale tuyɔ ke tɔŋ si pa huɔu-i na i tɛɛ ké te. Tuyɔ ŋku ku lɔlɔyi pee kɔpəna tɔ, paa hu-kv na pá tv kəkɔ.

10 Tənya samaa pɔɔsa Yohaani si: Ye mpɔ nti na ntiyi tu la?

11 Yohaani cɔ-we si: Ye wei i wɛna tokonaa ke naale í pasa wei i fɛina tɔ. Na ye wei i wɛna kutəyɔv ílé í la mpɔ tɔtɔ.

12 Ḿpɔyó pə kɔɛŋna lampuu mɔlaa na pá kɔɔ i kin si í sɔ-weye Iɔ lɔm, na pá pɔɔsi-i si: Tacaa, nti na ntiyi tu la?

13 Yohaani cɔ-we si: I taa mv na ṕ tɛɛ isəna paa suwa tɔ.

14 Yoolaa ná pɔɔsa-i tɔtɔ si: Na tá se, nti na ntiyi táá la? Ḿpɔyó Yohaani cɔ pele si: I taa muɔuli nɔyɔlv. Ṕcɔ́ í taa tv nɔyɔlvuyɔ tɔm. Mə lanja í heɛna mə kufɛlvuyɔ.

15 Yəlaa tɛɛlayaa teu si pulv ká la, haləna pá kɔɔ pá svv mayasuyɔ ke pa taa si, yaa Yohaani keke Mesii unɔ.

16 Ulena Yohaani heeli pa tēna si: Ma ile, lom ke ma sō-mē. Ama nōxōlv wēe i kōh, ilē i kōla-m. Halu ma ta tala mā wōxōsi i nōōhēe taa ntaḥkrala maḡamaḡa. Feesuyu Naḥḡtu na kōkō ke ilē i ká sō-mē.

17 I tōka i kufalvuy ke i niḡ taa. I ká fala pō tēna tēcaḡacaya na í suu pee ke kpróu taa. Ama i ká tv lōtv ke kōkō ḡka kaa tenḡ to ka taa.

18 Sēxēsōḡ waanu waanu ke ḡpḡyó i kaakayana samaa na í heeliyina-wēxē Laapaali Kōpaḡ.

19 Yohaani ka kalēna wulav Helōti ke timpi i kpaḡa i taalv alv Helōtiyatḡ to, na isaxatv tēna nti i ka lapa tō tō tō.

20 ḡpḡyó i lela isaxatv lentḡ tōtō, i kpa Yohaani na í tēki-i salēka.

*Yesu Iso lvm sōv
(Matiyee 3:13-17; Malōki 1:9-11)*

21 Yohaani tēḡna yēlaa tēnaḡa Iso lvm sōv, ulena Yesu náá polo tōtō na pá sō-l.

22 Waatv wei Yesu tēḡna sēlōmvuy tō, isōtōnvuy tulaa na Feesuyu Naḥḡtu tii i tō, na pá naaki-i isu alukuku. Na pá nu nōxōlv nōxō ke isōtaa si: Nyayale ma luyv tēe Pēyayā, ma laḡle hēena-ḡ sōsōm.

*Yesu lvlvuy looḡa nyōma
(Matiyee 1:1-17)*

23 Yesu caalvuy i tēmlē ke waatv wei kē mpv tō, i pusḡ wē isu hiu na naanvwa, na yēlaa nyōnaḡa-i isu Yosēefv pēyayā. Yosēefv ná kē Heli pēyayā,

24 na Heli kē Matatḡ pēyayā, na Matatḡ kē Lefii pēyayā, na Lefii kē Meleci pēyayā, na Meleci kē Yannayḡ pēyayā, na Yannayḡ kē Yosēefv pēyayā,

25 na Yosēefv kē Matatiyasḡ pēyayā, na Matatiyasḡ kē Amōōsi pēyayā, na Amōōsi kē Nahum pēyayā, na Nahum kē Isali pēyayā, na Isali kē Nakayḡ pēyayā,

26 na Nakayḡ kē Maatḡ pēyayā, na Maatḡ kē Matatiyasḡ pēyayā, na Matatiyasḡ kē Semeyḡ pēyayā, na Semeyḡ kē Yosēci pēyayā, na Yosēci kē Yota pēyayā,

27 na Yota kē Yowanḡ pēyayā, na Yowanḡ kē Lesa pēyayā, na Lesa kē Solopapēeli pēyayā, na Solopapēeli kē Salatiyēe pēyayā, na Salatiyēe kē Neli pēyayā,

28 na Neli kē Meleci pēyayā, na Meleci kē Atii pēyayā, na Atii kē Kosam pēyayā, na Kosam kē Ilimatam pēyayā, na Ilimatam kē Eeli pēyayā,

29 na Eeli kē Yosuwēe pēyayā, na Yosuwēe kē Iliyēesē pēyayā, na Iliyēesē kē Yolim pēyayā, na Yolim kē Matatḡ pēyayā, na Matatḡ kē Lefii pēyayā,

30 na Lefii kē Simiyōḡ pēyayā, na Simiyōḡ kē Yuta pēyayā, na Yuta kē Yosēefv pēyayā, na Yosēefv kē Yonam pēyayā, na Yonam kē Iliyakim pēyayā,

31 na Iliyakim kē Meleya pēyayā, na Meleya kē Menna pēyayā, na Menna kē Matata pēyayā, na Matata kē Natanḡ pēyayā, na Natanḡ kē Tafiiḡ pēyayā,

32 na Tafiiḡ kē Seseē pēyayā, na Seseē kē Opētḡ pēyayā, na Opētḡ kē Powaasḡ pēyayā, na Powaasḡ kē Sala pēyayā, na Sala kē Naasōḡ pēyayā,

33 na Naasōḡ kē Aminatapḡ pēyayā, na Aminatapḡ kē Atamiḡ pēyayā, na Atamiḡ kē Alini pēyayā, na Alini kē Isōlōm pēyayā, na Isōlōm kē Falesḡ pēyayā, na Falesḡ kē Yuta pēyayā,

34 na Yuta kē Yakōrv pēyayā, na Yakōrv kē Isaaka pēyayā, na Isaaka kē Apēlaham pēyayā, na Apēlaham kē Tala pēyayā, na Tala kē Nasoo pēyayā,

35 na Nasoo kē Seluci pēyayā, na Seluci kē Lakao pēyayā, na Lakao kē Falēki pēyayā, na Falēki kē Ipēe pēyayā, na Ipēe kē Sala pēyayā,

³⁶ na Sala ké Kayinam pəyaga, na Kayinam ké Alafasati pəyaga, na Alafasati ké Sem pəyaga, na Sem ké Nowee pəyaga, na Nowee ké Lameki pəyaga,

³⁷ na Lameki ké Matusala pəyaga, na Matusala ké Henəki pəyaga, na Henəki ké Yaleti pəyaga, na Yaleti ké Maleleyee pəyaga, na Maleleyee ké Kayinanə pəyaga,

³⁸ na Kayinanə ké Inəsi pəyaga, na Inəsi ké Seti pəyaga, na Seti ké Atam pəyaga, na Atam ké Iso pəyaga.

4

Satanı maγasəyi Yesu

(Matiyee 4:1-11; Maləki 1:12-13)

¹ Yesu luna Yaatanı na Iso Feesuyu Nanətu ton təə i kin ke səsəm. Məyüç Feesuyu Nanətu tənə-i wulaya tetu taa.

² İlenə İləyü maγası-i wəe nule. İ ta təyö pulyu kyeyə i ni i taa. Pə yoosa wəe nule İlenə nyöyösi kra-i.

³ Tənaya İləyü təma-i si: Ye n ké Iso Pəyaga, yəyöti na pəle tənə tə pəsi təyənaya.

⁴ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, pə taya təyənaya tike ke yulu ka hikina weesuyu.

⁵ Məyüç İləyü pona-i timpi pə kulaa tə, na í krenti antulinya kawulası tənaya təm kuləm na í huli-i.

⁶ İlenə í təmi-i si: Maa ha-η pə ton na pə teeli tənə. Pə taya pulu, ma niη taa ké pa tu pə tənə, na má nəkaa ma ha wei ma səlaa tə.

⁷ İle ye n ka hənta-m ate, n ká kraγa pə tənə.

⁸ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, n ká sēe nyá Caa Iso, na i tike i təmle ke n ká la.

⁹ Məyüç İləyü pona-i Yosalem na í kraasi-i Iso təsēe comcom nəyö taa, na í təmi-i si: Ye n ké Iso Pəyaga ηmaa ate.

¹⁰ Pə taya pulu, pa ηmaawa Iso Təm taa si, i ká heeli i isətəa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-η teu.

¹¹ Pəç lenti wəe tətə si: Paa teeli-η pa niη taa ké teu təkpa si pə taa kəw na pəle natəli tē cə-η.

¹² Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, n kaa maγası nyá Caa Iso si n ná i waali.

¹³ Waatu wei İləyü tēma-i maγasuyu ke pə tənaya mpv, İlenə í tēe na í tanə wole kofate.

Yesu caaləyi i təmle ke Kalilee

(Matiyee 4:12-17; Maləki 1:14-15)

¹⁴ Pəle pə waali İle Yesu mənə Kalilee na Feesuyu Nanətu ton haya-i, na i təm yekəyi həyöluy ηku kv taa.

¹⁵ İ seγesəγa Yuta nyəma təkotilənəa taa na yəlaa tənə puyulaγa-i.

Nasaleti nyəma kisa Yesu

(Matiyee 13:53-58; Maləki 6:1-6)

¹⁶ Məyüç Yesu pola Nasaleti timpi i piwa tə, na í svv Yuta nyəma təkotile taa ké kyakv kuhēesuyu wule, İsu i tu lakı tam tə. Məyüç i kulaa si i kaləyi Iso Təm.

¹⁷ İlenə pá cəle-i Iso kyöyötütü teləsulu İsayii takəlaγa. Məyüç i heta timpi pa ηmaawa si:

18 Τασα Feesuyu we ma kin, na i ləsa-m si má heeli
Laapaali Kupaŋ ke konyəntɔnaa.

Na i tila-m si má heeli saləkatɔnaa ke pa heɬuyɔ tɔm.

Na yulɔmaa ke pa ise kuluyɔ tɔm.

Si má waasi mpa pa muyuliyi tɔ.

19 Si má heeli-weye pənaɣa ŋka

Taasa ká waasi i yəlaa tɔ ka kəntɛ tɔm.

20 Yesu tɛma ɪɛna í kpili-ke na í cɛla paasənlɔ na í caya. M'pɔ́yó Yuta nyəma
təkotile taa nyəma təna pama ise ke i tɔɔ.

21 Tənaɣa i sɔv-weye yəɣɔtuyɔ si: Tɔm nti paa ŋmaawa na í tu nu-təyi nɔɔnɔ
tɔ, saŋa nté tɔ lapa.

22 M'pɔ́yó pa təna pa tisa teu na pá samɪ-i. Na i kuyəɣɔtɔ təna lapa-weye
lelen, halɪ pə la-weye piti na pá tɔ si: Isu Yosɛfɔ pəyalɔ?

23 Tənaɣa Yesu tɔma-we si: Tampana tɔɔ, í ká tɛ na í tuku-m ituule si:
Fɛtɔ, fɛ nyá ti. Halɪ í ká yəɣɔti-m si má la ma ɪcate taa cəneye mpi pə lapa
Kapəndhum na í nu tɔ.

24 M'pɔ́yó Yesu tasa-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, paa nyənəyi Isə
kuyəɣɔtɔ tɛləsɔlɔ nəɣəlɔyɔ pɔlɔyɔ i maɣamaɣa i ɪcate taa.

25 Ntəŋ i nyəma si alaa leela ka we paɣale ke Isɛyeli taa ké waatu wei
wɔlɔɣa lapa pusi tooso na isətɔnaa naatoso ke Ilii waatu taa tɔ. Halɪ nyəɣəsɪ
səsəŋsi lu tɛtɔ təna.

26 Paa na mpɔ Isə tá tili Ilii ke pa taa nəɣəlɔ kin. Ama alɔ leelu nəɣəlɔ wei
i ka we Sitəŋ tɛtɔ taa ké Salepəta tɔ, i kin ke i tila-i.

27 Na Isə kuyəɣɔtɔ tɛləsɔlɔ Ilisee waatu taa tənuyɔ tɔɔ asilima kɔtəŋ
nyəma ka we səsəm tətəɣə Isɛyeli. Paa na mpɔ pa ta waasi pa taa nəɣəlɔyɔ
i kɔtəŋ. Ama Siliu tɔ Naaman tike ke pa waasaa.

28 Waatu wei Yuta təkotile taa nyəma nu i tɔm nti tɔ, pə haŋa-weye səsəm.

29 M'pɔ́yó pa kulaa na pá həmi-i na pá luna ɪcate waali, na pa kraana-i hatoo
puyɔ ŋku kɔ tɔɔ pa ɪcate weɛ tɔ kɔ nyuyɔ taa, timpɪ pə lapa tokuyɔ tɔ, si pa
tusiyi-i.

30 ɪɛna Yesu fayana pa hekw taa na í tɛɛ i nyəŋku.

Iləɣəhilu nəɣəlɔ i tɔm

(Maləki 1:21-28)

31 M'pɔ́yó Yesu pola Kapəndhum, Kalilee tɛtɔ taa ɪcate natəli, na í seye-si-
weye kuyaku kuhɛsuyɔ wule.

32 M'pɔ́yó i seye-suyɔ cɛpa pa laŋa ke teu. Pə taɣa pɔlɔ, i seye-sa-weye na toŋ,
i ta nyá.

33 Pə pamna apalɔ nəɣəlɔ ka we Yuta nyəma təkotile taa na í hii iləɣɔ
isayalɔ nəɣəlɔ. M'pɔ́yó apalɔ inɪ i koo səsəm si:

34 Ee Nasaletɪ Yesu, n caa-weye tá kin? Ta wakəlɔyɔ ke n kəma? Ma
nyəma-ŋ teu, n ké Isə yɔlɔ naŋŋtɔ wei i tilaa tɔ.

35 Tənaɣa Yesu kaləna-i si: Hei nyá, su na ŋ se apalɔ inɪ i waali.

M'pɔ́yó iləɣɔ pɛta-i samaa hekw taa na í yeɛ-i na í se. Ama i ta lapɪ-i pɔlɔ.

36 M'pɔ́yó pə lapa yəlaa ke səɣəntɔ na pá təŋ tɛma si: Hm, tɔm tənɛ. I
yəɣətəɣəna alɔɣaa na apalɔtɔ na toma, na í təɣəntəyi-we.

37 M'pɔ́yó i hətɛ yaa tɛtɔ təna taa.

Yesu waasa kvətəntɔnaa paɣale

(Matiyee 8:14-17; Maləki 1:29-34)

38 Yesu luna Yuta nyéma təkotile taa ilena í polo Simōḡ təyaya. Watu suukaya Simōḡ yəsə ke səsəm, ilena pá wiina Yesu si í waasi-ı.

39 Ḿróyó Yesu lunja ı təə na í kaləna watu, na tə ya ı təə. Təḡaya alu kula kprakpa na í caləsi-wε.

40 İlim tu kprakpa, ilena pa təna mpa paa wena kətəntənaa ke waanı waanı tə pá kəna-wε. Ḿróyó ı təna ı niḡ ke paa wei ı təə na pá hiki alaafəya.

41 Aləyaa maḡamaya ná se yəlaa paḡale waalı na pá kooki si: N ké İso Pəyalu ké. Ama ı kaləna-wε, ı ta tisi si pá yəḡəti: Pə taḡa pulu, pa nyəma si ı ké Mesii.

*Yesu lakı waasu ke Yuta tetu taa
(Maləki 1:35-39)*

42 Waatu wei tεv fema tə, Yesu luwa na í polo timpi yəlaa fei tə. Ḿróyó yəlaa samaa pεeka-ı, haləna pá tala ı cələ. Pa luḡu lapa si pá təkı-ı, pá taa yele na í tεε.

43 Ama Yesu cə-wε si: Aai, pə wεε ké si má heeli acalεε lenna ke İso Kawulaya Laapaalı Kəraḡ. Pə taḡa pulu, pə maḡamaya pə təə ké İso tila-m.

44 Təḡaya Yesu tεwa na í lakı waasu ke Yuta tetu taa pa təkotilenaa taa.

5

*Yesu kpa ı kancaalaya ifalaa
(Matiyee 4:18-22; Maləki 1:16-20)*

1 Kuyaku nakuli yəlaa nyəkayaa Yesu ké İso Təm nuw təə, na í səḡa Kenesaleti ləm nəḡə.

2 Ḿróyó ı nawa kpułəḡ naale səḡa kuḡeḡ təə, na tiina kpalaa lu ı taa na pá polo pa puluḡ cətuḡu.

3 İlena í kpa ı taa leḡku taa, na kpułuyḡ ḡku ku ké Simōḡ nyəḡku. Ḿróyó ı sələma-ı si í hatələna-ı-kuyḡ kuḡeḡ ke pəcə. İlena í caya ku taa na í suv ı seḡesuyḡ taa.

4 Waatu wei ı tεma-wεḡε seḡesuyḡ tə ı heela Simōḡ si: Tuusi na ḡ polo luməḡ taa na í tu mə puluḡ na í puu tiina.

5 Simōḡ cə-ı si: Taca, tə tεma wıw ke yem ké tεv na ku fem, tə ta puu pulu. Paa na mpu n təma si má tu tə, maat tu.

6 Pa tu mpu ilena pá puu tiina ke səsəm pə tu fei, halı pa puluḡ caakaya cəluḡu.

7 Ḿróyó pa hata pa taapalaa mpa paa wε kpułuyḡ leḡku taa təḡə niḡ si pá kəə pá səna-wε. Pεle pa kəma ilena pá ləsi tiina na pá suuli kpułəḡ ıni ı naale, haləna pə ḡmilisiyı-wε.

8 Simōḡ Piyeε nawa mpu, ilena ı luḡ Yesu ke akula ke kprakpa na í tə si: Taca, taa kḡəḡəna-m, ma ké isayav maḡamaya ké.

9 Pə taḡa pulu təə, tiina nna pa kpa mpu tə, a təəv ka lapa í na mpa paa wεε təḡə səḡəntu ke səsəm.

10 Haləna pə la mpu tətəḡə ı taapalaa Sepetee pəyalaa Saaki na Yoḡaani. Təḡaya Yesu heela Simōḡ si: Taa nyá pəneḡte yəlaa ke n ká puu.

11 Pa ləsa kpułəḡ ke ləm taa, ilena pá yelev pə təna təpai na pá hu ı waalı.

*Yesu waasa tənuyv tə asilima kuḡeḡ tu
(Matiyee 8:1-4; Maləki 1:40-45)*

12 Yesu ka wε icate natəli tə taa, na yulu wei tənuyv təə asilima kuḡeḡ waasa ı təna tə ı ka wε təna. İ na Yesu ilena í polo na í həntı-ı ate na í wiina-ı təkḡεε si: Taca, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

¹³ M̄pógú Yesu kusa i nin na í tokəna-i na í təmi-i si: Teu ma tisaa, alaafəya í la. M̄pógú i kətəŋ tɛma kɔakɔaa.

¹⁴ Uena Yesu kɔaah-i si: Taa heeli nɔɔlɔ. Ama tɛɛ kɔakɔaa na kətulɔ na-ŋ, uena n̄ yiyisi isu Moisi ka keesuyɔ tɔ, na pə la yəlaa ke aseeta.

¹⁵ Paa na mpɔ tɔ, i hətɛ tɔŋna yaav na pə puki, na samaa kotiyi i kin ke səsəm səsəm si pa nukɪ i seyesuyɔ, na í waasəyi-weyɛ pa kətəməŋ.

¹⁶ Ama un̄ i pukayə waatu waatu ke timpi timpi yəlaa fɛi tɔ, na i sələməyi Isɔ.

*Yesu waasa kətəŋ kətɔlvɔvɔ tɔ
(Matiyee 9:1-8; Maləki 2:1-12)*

¹⁷ Kuyakv nakvli Yesu seyesaya. Pə pamna Falisanaa na Isɔ Təm seyesəlaa mpa pa luna Kalilee na Yuta pa acalɛɛ təna taa na Yosalem tɔ paa wɛ təna na pa caɣaa. Na Tacaa toma ka wɛ Yesu kin na i lakɪ na kətəntɔnaa hikiyi alaafəya.

¹⁸ M̄pógú yəlaa səyala kətəŋ kətɔlvɔvɔ tɔ nɔɔlɔ na kɔatəle, na pá pɛekəyi si pá tana-i Yesu kin ke kutuluyɔ taa na pá su-i i isentaa.

¹⁹ Ama yəlaa samaa tɔɔ pa ta na timpi tɔɔ paa səsəna-i tɔ. Uena pá kraana-i lɔɔvɔ tɔɔ na pá wɛsi-ti, na pá tisi í na i kɔatəle ke samaa hekv ke Yesu isentaa.

²⁰ Waatu wei Yesu ná pa naani tɔ i tɔma si: Ma taapalɔ, nyá isayatu husaa.

²¹ Tənaɣa Isɔ Təm seyesəlaa na Falisanaa pa sɔv miituyɔ si: Aweyɛle un̄ na í kɔakəyi i ti na í keesəyəna Isɔ? Awe pəsəyi na í husi isayatu, ye pə taya Isɔ paasi?

²² Ama Yesu ná cekəna pa hɔwɛɛ, uena í pɔɔsi-wɛ si: Pepe tɔɔ ké í huokɪ m̄pógú mə taa?

²³ Nti tɔ yɔɔtuyɔ kələna təlɛv? Nyá isayatu husaa, yaa kuli na n̄ tɔ?

²⁴ Tɔv, maa huli-mɛ si Yulɔ Pəyaya má, ma pəsəyi na má husi isayatu ke atɛ cəne.

Tənaɣa i tɔma kətəntɔ si: Kuli na n̄ kɔaya nyá kɔatəle na n̄ kɔe.

²⁵ Tənaɣa i kula kɔakɔaa ke pa təna pa isentaa, na í kɔaya kɔatəle nte tɔ tɔ paa husa-i tɔ na í saŋ Isɔ na í kɔeŋ.

²⁶ M̄pógú pə lapa pa tənaɣa piti ké səsəm na pá saŋ Isɔ. Halɪ pə la-weyɛ səyəntɔ na pá caŋ pá yɔɔti si: Ama pɔwɛ, saŋa ke tá na kəkəlɔ təm.

*Yesu yaaki Lefii
(Matiyee 9:9-13; Maləki 2:13-17)*

²⁷ M̄pógú Yesu luwa na í maɣana lampuu mɔlv nɔɔlɔ wei pa yaa si Lefii tɔ, na í caɣa i lampuu təmɔle. Uena í təmi-i si: Kuli na n̄ təŋi-m.

²⁸ M̄pógú Lefii kulaa na í yele pə təna na í hu i waah.

²⁹ M̄pógú Lefii lapa-i mɔvllɛ ke teu ke i təyaya taa, na pá na lampuu mɔlaa paɣalɛ na yəlaa lɛlaa pá caɣa təyɔv.

³⁰ M̄pógú Falisanaa na pɛle pa Isɔ Təm seyesəlaa pa kəma na pá pɔɔsi i fɛlaa ke umiitav si: Pepe tɔɔ ké mə na lampuu mɔlaa na asayaa í kɔpenta tətəyɔle na tənyɔle?

³¹ Ama Yesu cə-wɛ si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləyəna fɛtaa, ama kətəntɔnaa ké.

³² Ma kəmaɣa si ma heeliyi asayaa si pá layasi, pə taya kɔpama.

*Yesu keesəyi nəhəkvɔ təm
(Matiyee 9:14-17; Maləki 2:18-22)*

33 Μπρόγυ γάλαα napəli pa təma Yesu si: Yohaani ifalaa na Falisanaa nyəma pa həkəyi nəsəi ke tam na pa sələməyi pə waatənaa, na nyá nyəma náá təkɪ na pá nyəki yem.

34 Ulena í cə-we si: I ká pəsi na í la na akpaγalv taapalaa həkə nəγə na í na-we pá wεε? Aai.

35 Ama pu kəə pə kεεsi kuyaku nakəli, ulena pá ləsi-i pa hekυ, ulε waatu inəyi paa həkə nəγə.

36 Μπρόγυ í tasa-wεγε ituule ke tukuyu tətə si: Paa cələyi puuyv kufaluyv təə na pá tə kypənyv. Pá lapa mpυ, pa wakəla kufaluyv. Pəyele saaliya kaa muna kypənyv.

37 Nəγəlv kaa suu səlvm kufam ke səlvm huluj kypəη taa, təfə səlvm kufam yasəyi huluj kypəη inəyi na pə ti na huluj wakəli yem.

38 Ama huluj kufan taa ké pa suuki səlvm kufam.

39 Yulv wei í tēma səlvm kypəpum ke nyəəv tə, í luγu u lakɪ apila. Pə taya pulv, kypəpum ke γəlaa san.

6

*Yesu keke kuyaku kuhεεsvyv tv
(Matiyee 12:1-8; Maləki 2:23-28)*

1 Μπρόγυ Yesu na í falaa pa fayana təγənaγa pee taale natəli tə taa ké kuyaku kuhεεsvyv kəli kv wule. Tənaγa í falaa svv təγənaγa pee nyəηka ke pelyv, na pá nuγutiγi pa niη taa na pá saləyi.

2 Μπρόγυ Falisanaa napəli pa pəəsə-we si: Pepe təə ké í lakɪ mpi pə fεi lapv ke kuyaku kuhεεsvyv wule tə?

3 Tənaγa Yesu cə-we si: Ye mpυ í ta kala mpi Tafiiti lapa waatu wei nyəγəsɪ pu í na mpa paa wε í cəlv tə?

4 Isəna í svv Isə təyaya taa na í kpaγa potopotonaa mpa paa svv Isə tə na í təγə na í ha í taapalaa tə. Pəyele pə fεi svv nəγəlv í təγə-wεγε yem na pə ta ké kətəlaa.

5 Μπρόγυ Yesu tasa-wεγε heeluyv tətə si: Yulv Pəyaya maγale kuyaku kuhεεsvyv səsə tətə.

*Nkpaləkpekaya tv
(Matiyee 12:9-14; Maləki 3:1-6)*

6 Μπρόγυ Yesu svv Yuta nyəma təkotile taa ké kuyaku kuhεεsvyv kəli kv wule na í sεγəsəyi. Pə pamna apalv nəγəlv í wε təna na í ηkpalaya ntəγəη nyəηka kpekaa.

7 Na Isə Təm sεγəsəlaa na Falisanaa caγaa na pá keηna-i teu, svv pa naa svv í ká waasɪ yulv ke kuyaku kuhεεsvyv wule yaa isəna. Pa lakɪ mpuyulε svv pá hiki nti paa waanna-i tə.

8 Ama í cəkəna pa hūwεε, ulena í tə ηkpaləkpekaya tv inɪ svv: Kəli na í səη hekυ taa cəne.

Ulena ηkpaləkpekaya tv inɪ í kəli na í polo í səη təna.

9 Na Yesu tə-we si: Ma pəəsəyi-me svv í tə mpaav taa, kypantv ke pə muna pá la kuyaku kuhεεsvyv wule yaa isayavtv? Paa waasɪ yaa paa kv?

10 Tənaγa Yesu nyəna pa təna pa isentaa, na í tə apalv inɪ svv: Təə, loosi nyá niη.

Μπρόγυ ηkpaləkpekaya tv inɪ í lapa mpυ, ulena í niη heti.

11 Μπρόγυ pááná kpa-wεγε səsəm, na pá maγasəyi isəna pá la Yesu tə.

Tillaa sāsaa naanowa na naale kpa

(Matiyee 10:1-4; Malaki 3:13-19)

¹² Waatu inɪ ɪ taa ké Yesu kpa pɔyɔ taa ké Iso sələmɔyɔ, na í sələmi m̄pógó teu na kv fem.

¹³ Pə koma pə fe ɪlena, í yaa ɪ ifalaa na í læsi pa taa ké yəlaa naanowa na naale, na í ha-weyɛ hətɛ si tillaa.

¹⁴ Mpe inɪ pa həla ntə. Siməŋ wei ɪ cuɣusaa si Piyee tə, na ílé ɪ neu Antəlu, na Saaki na Yohaani, na Filipu, na Paatelemii,

¹⁵ na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalɔ Saaki, na Siməŋ wei pa cuɣusaa si Seloti tə,

¹⁶ na Saaki pəyalɔ Yutaasi, na Yutaasi Isəkaleeu wei ɪ lapa Yesu ke kəlmətə tə.

Yesu seɣesəyi samaa na í waaki kvəntvnaa

(Matiyee 4:23-25)

¹⁷ Yesu na ɪ ifalaa pa tiikayana pɔyɔ tə, ɪlena í səŋ timpɪ taa pɔyɔ fei ɪpilisav na pə walaa tə. Təna inəyi ɪ ifalaa paxale na Yuta təna samaa na Yosalem nyəma na Tiii na Sitəŋ ləm nəɣə nyəma pa təna paa timsaa.

¹⁸ Paa komaɣa si pa nukɪ ɪ seɣesɔyɔ, na í waasi-weyɛ pa kvətəməŋ tətə. Na ɪ waasa mpa pɛle aləyaa tukaya wahala tə tətə.

¹⁹ Samaa inɪ ɪ tana ɪ lukaya ké si í tokiyina-ɪ. Pə taɣa pɔlv, toma naali a ka we ɪ kin na pá nukɪ a taŋ, na a waasəyi pa tənaɣa pa kvətəməŋ.

Kvpantv na isayav

(Matiyee 5:1-12)

²⁰ M̄pógó Yesu kusa ise na í nyəni ɪ ifalaa na í tə si:

Mpa me í ké kvnyəntvnaa tə,

í nu leleŋ ké.

Mə təna Iso Kawulaya.

²¹ Me mpa nyəɣəsi wɛna kayana tə,

í nu leleŋ ké.

Mu təna na í haɣa teu.

Me mpa í wiiki kayana tə,

í nu leleŋ ké.

ɪ ká tɛ na í wonj teu.

²² Paa yəlaa taa huuna-me, yaa pa təɣəna-me, yaa pa tvu-me, yaa pa kv mə nyəŋ ke Yɔlv Pəyaya má ma tə, í nu leleŋ ké.

²³ Waatu inɪ mə laŋa í hɛɛ səsəm na í paa teu. Pə taɣa pɔlv, mə kasəyaya ká tə səsəm ke isətəa ké. Mpu inɪ pə maɣamaɣa ke pa caanaa ka lapa Iso kvəɣətətv teləsəlaa.

²⁴ Təŋtənaa me mə təm wɛ waiyo ké,

í tɛma mə leleŋ təɣəv tə se.

²⁵ Haɣalaa me mə təm ná wɛ waiyo ké mpu inəyi.

ɪ ká ná nyəɣəsi ke teu tə se.

Mpa me mə wonjɪ kayana tə,

mə təm wɛ waiyo ké m̄pógó.

ɪ tɛŋ í caɣa ləyaya na isəlv m̄ pə taa ké.

²⁶ Yəlaa təna í koma na pá saŋ-me, mə təm ká la waiyo ké. Mpu inɪ pə maɣamaɣa ke mpe pa caanaa ka lapa Iso kvəɣətətv teləsəlaa pəpətvnaa.

Səli nyá kolontu

(Matiyee 5:38-48; 7:12)

27 *M*próyó Yesu tóma sí: Ma heeliyi mpa me í nukí ma tòm tó sí: I sòli mǎ kolontunaa, na í lá mpa paa caa-me tǎyǎ kúpantǎ.

28 I kooli kúpantǎ ke mpa pa kooliyi-me ye mpusi tǎ. I sǎlǎmǎna mǎ ísǎyalataa ke Isǎ.

29 Wei í mǎpa nyá lǎkpaayasaya, keesi-í leŋka. Nǎyǎlv í lǎeka nyá krai, cele-í nyá capa tǎtǎ.

30 Wei í sǎlǎma-ŋ, taa pǎmi-í, wei í lǎeka nyá kǎwǎnam, taa pǎosi-í pǎ tǎm.

31 Mpi mǎ caa sí yǎlaa í la-me tǎ, mu la pǎle ye-wí tǎtǎ.

32 Ye mpa pa sǎlǎyi-me tǎ pa tike ké mǎ sǎlǎyi, íle pǎpe ye í tǎewa tǎtǎ? Asayaa mayamaya ná sǎlǎyi mpa pa sǎla-we tǎ pa tike tǎtǎyǎ.

33 Ye mpa pa lakí-me ye kúpantǎ tǎ pa tike ke í kǎ tǎŋyi na í lakí, íle pǎpe ye í tǎewa? *M*próyó asayaa mayamaya ná lakí tǎtǎ mee.

34 Ye mpa í tǎelǎyi sí paa tǎ na pǎ felí-me tǎyǎ í tǎŋyi na í kǎntǎyi, íle pǎpe ye mǎ tǎewa? Asayaa mayamaya ná tǎelǎyi sí paa tǎ na pǎ felí pǎle tǎyǎ pa kǎntǎyi pa tǎma mee.

35 Aa, í sǎlǎyi mǎ kolontunaa ná í lakí-we ye kúpantǎ. I kǎntǎyi, í taa tǎlǎsí felǎyǎ tǎm ke lǎlv. Pu yele na mǎ kasǎyaya tǎ sǎsǎm, na í kǎ pǎsí ísǎtaa Isǎ Sǎsǎ pǎyalaa. Paa fǎfǎinaa na asayaa, ílé í lakí kúpantǎ ké.

36 I lakí tǎmaya kúpantǎ ke teu ísu mǎ Caa lakí-me ye kúpantǎ tǎ.

Tǎma footuyú fǎi teu

(Matiyee 7:1-5)

37 I taa footi lelǎa, pǎ taa kǎ na Isǎ footi-me. I taa tu lelǎa ke tasǎkǎle, pǎ taa kǎ na Isǎ tu-me ye tasǎkǎle. I hólí tǎmaya suulu ke timpí í pǎntǎyǎna tǎma tǎ, na Isǎ kǎ hólí-me ye suulu.

38 I haakí na Isǎ kǎ haakí-me. Pǎ taya pǎlv, Isǎ kǎ mayasí ké na pǎ su na pǎ watí na í ciyítí na í nyǎkí na í pǎlí-me. Mayasǎlaya ŋka mǎ mayasǎyǎna lelǎa tǎ, ŋke ye Isǎ ná kǎŋ na í mayasǎna-me tǎtǎ.

39 *M*próyó Yesu tǎsa-we ye lentí sí: Ntǎŋ í nyǎmǎ teu sí yǎlvǎm kaa pǎsí na í hǎ í lelǎ, tǎfǎ pa naale paa hotí pǎyǎyǎ taa ké.

40 Tǎmlǎ kǎle mǎlv ta kǎlí í hullǎ. Ama kǎle mǎlv í kǎma na í nyí tǎkpǎsǎkpǎsí, í na í hullǎ pa pǎsa kǎlvǎm ké.

41 Isǎnaya pǎ lapa na í naakí nyulíim wei í we nyá tǎyǎntǎle ísǎpǎle taa tǎ, na í kaa na kǎpǎtǎyǎ ŋku kǎ we nyá mayamaya nyá nyǎntǎ taa tǎ?

42 Isǎnaya le nyá pǎsǎyi na í tǎ sí: Apaŋ nyá sǎŋ tǎkpi na má lǎsí nyá ísǎle taa nyulíim, na kǎpǎtǎyǎ we nyá nyǎntǎ taa? Cesǎlv nyá, lǎsí kǎpǎtǎyǎ ŋku kǎ we nyá mayamaya nyá ísǎpǎle taa tǎ, ílena pǎcǎ í ná teu tǎce íce í na í lǎsí nyá tǎyǎntǎle ísǎle taa nyulíim íni.

Pa nyǎŋ tuyǎ na kǎ pile ké

(Matiyee 7:16-20; 12:33-35)

43 Tuyǎ kǎpaŋku í lǎlǎyi krai pile se, pǎcǎ krai tuyǎ naa lǎlǎyi pile kǎpǎntǎ tǎtǎ.

44 Pa nyǎŋna paa tuyǎ ŋku na kǎ pile cǎlvǎ. Yǎlv kaa kooli tuyǎ ŋku pa yaa sí fíkí tǎ kǎ pǎe ke sǎsǎv tǎ se, pǎcǎ paa kooliyí tuyǎ ŋku pa yaa sí lǎseŋ tǎ kǎ pǎe ke kǎlvǎ tǎ tǎtǎ.

45 Yǎlvpaŋ kúpantǎ lukǎna tuu í lotu taa kúpantǎ kíŋ ké. Ílena ísǎyǎv íni í ísǎyǎtǎ lǎna tuu í lotu taa ísǎyǎtǎ kíŋ. Pǎ taya pǎlv, ísǎna yǎlv lotu taa tǎowa tǎ ímpǎyǎ í yǎyǎtaya hólǎyí.

Layǎtǎ na kǎmǎleŋ pa kutulǎŋ ŋmǎv

(Matiyee 7:24-27)

46 *Μ*πόγó Yesu tóma sí: *Í* yaa-m Tacaa Tacaa suwe na *u* tǽŋǽŋi ma kǽyǽyǽtǽtǽ?

47 Maa hólí-meŋe yǽlǽ *í* kǽma ma kin na *í* nu ma tǽm na *í* tǽŋ-ti pǽntǽ we *is*ǽna tǽ.

48 *Í* nǽŋǽsǽna kǽ *is*u yǽlǽ caakǽyǽ kutuluŋu ŋmav na *í* huli na *í* tala atǽ kǽkǽramǽyǽ na pǽcǽ *í* su kite tǽŋǽ. Pǽŋǽ kǽma na kǽ su *il*ena lǽm watǽ, halǽna pǽ hola ma-kǽ. Paa na mpǽ pǽ ta ciŋiti-kǽyǽ kǽ ŋmatǽ teu tǽǽ.

49 Ama wei *í* nukǽ ma tǽm na *u* tǽŋǽŋi-ti tǽ, *í*lǽ *í* we kǽ *is*u wei *í* ŋma kutuluŋu kǽ atǽŋe yem tǽ, kite kǽpante fǽi. Lǽm hola mara-kǽ, *il*ena kǽ ti kǽrakǽaa na kǽ la asaala sǽsǽ kǽ yem.

7

Yesu waasa Lom yoolu yom (*Matiyee 8:5-13*)

1 Yesu kǽma na *í* te yǽlaa kǽ faaci lapǽ, *il*ena *í* mǽli Kǽpǽnahum.

2 Lom yoolu sǽsǽ nǽŋǽlǽ ka wǽna yom na *í* luŋu sǽv-*í* sǽsǽm. Yom *in*ǽŋi pǽ wǽkǽŋa na *í* caaki sǽm.

3 *Í* nu Yesu tǽŋ, *il*ena *í* tili Yuta nyǽŋǽ nyǽma napǽli sí pá wiina-*í* na *í* kǽǽ *í* waasi *í* yom *in*u.

4 Pǽle pa tala Yesu kin, *il*ena pá wiina-*í* tǽkǽŋe sí: Apalǽ *in*u *í* nǽŋǽsǽna *í* n waasi-*í*.

5 Pǽ tǽŋa pǽlǽ, *í* sǽla ta piitim kǽ sǽsǽm, halǽ *í* ŋma-tǽŋǽ tǽkotile.

6 Tǽnǽŋa Yesu tǽŋa-we. *Í* kǽma *í* kǽpǽtǽna tǽŋǽŋa, *il*e yoolu *in*u *í* tila *í* taapalaa ntǽ sí: Tacaa, taa kǽ nyǽ tǽŋi yem, ma ta tala sí *í* n sǽv ma tǽŋǽŋa.

7 Halǽ mpǽ *in*ǽŋi maa huŋwa sí ma ta tala má kǽǽ ma maŋamaŋa kǽ nyǽ kin. Pǽ tǽǽ *il*e, yǽŋǽtǽ kǽyǽyǽtǽ kǽ tǽm kǽlǽm na ma yom hiki alaafǽya.

8 Pǽ tǽŋa pǽlǽ, ma *is*ǽntǽ ma see ma sǽsǽa kǽ. Pǽcǽ ma wǽna ma sǽkǽpema na pǽle pa laki ma luŋu nyǽntǽ. Na má heela pa taa wei sí *í* polo cǽne, *í* puki kǽ. Na má heela wei sí *í* kǽǽ, *í*lǽ *í* kǽǽ tǽtǽ. Pǽcǽ ye ma heela ma yom sí *í* la pǽne, *í* laki kǽ.

9 Yesu nu mpǽ, *il*ena *í* sa yoolu sǽsǽ *in*u, na *í* pǽsǽna samaa wei *í* tǽŋǽŋa-*í* tǽ *í* tǽǽ na *í* tǽ sí: Pǽpǽtǽ fǽi lelenŋ, paa *il*seŋeli taa maŋamaŋa ma ta nata yǽlǽ na *í* tǽma *í* taa na *il*ǽ kǽ *is*ǽntǽ.

10 Yoolu *in*u *í* tillaa kǽma na pá mǽli tǽŋǽŋa, *il*e pa maŋana yom *in*ǽŋǽle na *í* alaafǽya tǽmammam.

Yesu feesa alǽ leelu pǽyalǽ

11 Pǽle pǽ waali Yesu pola *í* catǽ nte pa yaa sí Nayin tǽ tǽ taa kǽ kǽrakǽaa, na *í* *il*falaa na samaa pǽŋǽle kǽ *í* waali.

12 Yesu kǽma *is*u *í* sǽvki *í* catǽ, *il*e alǽ leelu nǽŋǽlǽ *í* pǽŋǽŋa sǽpǽŋǽle na pá pukina-kǽŋe pim, na *í* catǽ nyǽma samaa tǽŋ leelu *in*u *í* waali. Nke *in*u ka tike kǽ leelu *in*u *í* ka lǽlaa.

13 Tacaa na-*í*, *il*ena *í* tǽm lapǽ-*í* pǽtǽtǽle, na *í* tǽm-*í* sí: Taa wii.

14 *Μ*πόγó Yesu polaa na *í* tǽki sǽtv kǽratǽle, *il*ena sǽŋǽllaa náa sǽŋ, na Yesu tǽ sí: *il*fǽpu nyǽ ma caa sí *í* kǽli.

15 Tǽnǽŋa sǽtv *in*u *í* kǽlaa na *í* sǽv yǽŋǽtǽŋa, na Yesu cǽle-*í* *í* too.

16 *Μ*πόγó sǽŋǽntǽ kǽ pa tǽna na pá san *il*ǽ na pá tǽŋ sí: *il*ǽ kǽyǽyǽtǽtǽ tǽlǽsǽlǽ sǽsǽ lu ta heku taa. Na pá tasa tǽtǽ sí: Pǽwǽ, *il*ǽ kǽma sí *í* tǽŋ *í* yǽlaa.

17 *Μ*πόγó mpi Yesu lapa mpǽ tǽ pǽ tǽm ya Yuta tǽtv tǽna, na pǽ cǽlǽ tǽtvnaa tǽna taa.

*Lum sɔlv Yohaani tila Yesu kinj si i naa
(Matiyee 11:2-19)*

18 Μπόγύ Yohaani ifalaa heela-i tɔm nti tɔ tɔna. Ilena í yaa pa taa naale,
19 na í tili-weye Yesu kinj si pá pɔɔsi-i si inəyɔle wei i tɔm paa tɔma si i ká kɔɔ tɔ, yaa nəyɔlv wee i kɔŋ, tɔ tanj ilɛ?

20 Pɛle pa tala Yesu cɔlv, ilena pá tɔ si: Iso Lum sɔlv Yohaani kusəna-tv si tɔ pɔɔsi-ŋ si: Nyaxale wei i tɔm paa tɔma si i ká kɔɔ tɔ, yaa nəyɔlv wee i kɔŋ, tɔ tanj ilɛ?

21 Pə pamna waatv inu i taa Yesu waasaya yəlaa payale ke pa kɔtɔməŋ, na í laki na acamaa hikiyi alaafəya, na í looki aləyaa, na í kuliyi yulvmaa payale isɛ.

22 Ilena í tɔ-we si: I polo na í heeli Yohaani ke mpi í nawa na nti í nuwa tɔ si: Yulvmaa naaki, kaakalasi tɔŋ, tɔnuyv tɔɔ asilima kɔtɔŋ nyəma naaki nyuyv, na ntamaa ná nuki, na sətaa ná feŋ. Pəcɔ kɔnyəntvnaa ná tɔŋa Laapaali Kupaŋ ke nuw.

23 Wei i naani kaa lu ma tɔɔ tɔ, pɔntv nu lelenj ké.

24 Yohaani tillaa mpɛ pɛle pa kɔma na pá kpe, ilena Yesu svv samaa ke Yohaani inu i tɔm ke pɔɔsvv si: Pepeye í ka pola wɔlaya tetv taa ké nav ye? Heelim maki na pə ciyitiyi səsəncəŋa ŋka tɔ?

25 Iɛ pepe nav ke i polaa? Yaa yulv wei i suu kacɔka wontu tɔ? Tɔv, mpa pɛle pa suuki kacɔka wontu na pá we lelenj taa tɔ, awulaa tɛɛsi taa ké pɛle pa weɛ.

26 Iɛ pepe mayamaya ke i ka tu pola nav? Yaa Iso kuyɔyɔtɔtv teləsvlv nəyɔlv? Tampam, Iso kuyɔyɔtɔtv teləsvlv ké, halı ma heeliyi-me si i tu kəla mpv.

27 I tɔm ke pa tu ŋmaawa Iso Tɔm taa si:

Nyəni ma tillu ntɔ,
ma teləsəxi nyá nəyɔ tɔɔ si
í tayani nyá mpaav na í kɔŋ.

28 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, tuu tɔ pa ta lɔlɔta nəyɔlv na pɔntv tɛɛ Yohaani fa. Iɛ paa na mpv tɔ, ye mpa pa tisa na Iso təyɔ pa tɔɔ ké kawulaya, pa taa səkpɛlu mayamaya tɛɛ-i.

29 Pa tɔna mpa pa nu tɔm nti tɔ pa ha Iso ké tampana, halı pə kpeŋna lampuu mɔlaa mayamaya. Pə taya pulv, paa tɛma tisuyv si Yohaani í sɔ-weye Iso lvm.

30 Ama Falisanaa na Iso Tɔm seyesəlaa ná kisa təmlɛ nte Iso ka huwa si i ká la-we tɔ, pa ta tisi si Yohaani í sɔ-weye Iso lvm.

31 Μπόγύ Yesu tasaa si: Pepeyele má keesəna kofalanj yəlaa pane? Isu pepe cav kele pa nəyəsənaa tɔ?

32 Pa nəyəsəna ké isu piya cakuyv kataya taa na si tɔŋ tɔma si: Anı tɔ hɔla həsi í ta paa. Pəcɔ tɔ wii ləyaya wula, í tá wii.

33 Pə taya pulv, lvm sɔlv Yohaani kɔma tɔ, u tɔki təyɔnaya, pəcɔ u nyɔɔki svlv. Ilena mu tɔŋ si iləyɔhilu ke-i ké.

34 Yulv Pəyaya má, ma məlaa na má kɔɔ na má tɔki na má nyɔɔki, ilena í tayanəxi maya yɔyɔtɔtv tɔtɔ si ma ké hilitu na svlvnyɔlv. Aayee si lampuu mɔlaa na asayaa pa ceu ké.

35 Ama Iso ləmayasɛɛ tewaya, halı pə naaki mπόγύ mpa pa təŋəyi-ye tɔ pa kinj.

Yesu svv Siməŋ təyaya taa

³⁶ Kuyaku nakuli Falisa naxalu i yaa Yesu ke taxu. Uena Yesu suu i te na i caya na i tagna taxu.

³⁷ Apalaa tana alu naxalu i ka we icate nte ta taa. Mporoyu alu inu i nuwa si Yesu caya taxu ke Falisa taxaya taa, uena i kana tulaalu kupan naxalu na akpalapiya.

³⁸ Na i lun Yesu noheee tee na i waali too na i wiiki. Mporoyu i taana Yesu noheee ke isolum, uena i husi-ye na i nyooi, na i wayali-ye na i sayali-ye tulaalu.

³⁹ Falisa wei inu i yaa-i taxu ke mpu to i na mpu. Uena i mali i taa si: Ye apalu ine i ka ke Iso kuyaxotutu telosulu i ka nyoma alu wei inu i tokiyina-i isanto to i cakale na i yaasi we isana to. I ka nyoma-i si i fei teu.

⁴⁰ Mporoyu Yesu tama-i si: Siman maa heeli-n tam nateli. Tanayale Siman cowa si: Taca yoxoti.

⁴¹ Uena i to si: Liyitee kantulu naxalu i ka wenna kama nyoma ke naale, lelu felayi-i liyitee nyaxatu nasale nuunwa (500), na lelu ke nyaxatu nule na naanwa.

⁴² Pa ta hiki si pa felu-i, uena i ce pa naale inu. Tou, pa taa awe lanje ka kelona-i heenau?

⁴³ Tanaya Siman cowa si: Ma huu si, wei i nyante kala too to. Yesu si: Ama n huu teu.

⁴⁴ Uena i pasena alu too na i to Siman si: Siman n na alu ine? Ma suu nya taxaya taa to, n ta ha-m lum si ma ka noheee. Ama ile i taana-ye isolum, na i husi-ye na i nyooi.

⁴⁵ Ma tala nya te to, n ta wayali-m. Ama tuu isu ma suu to, ile i ta heesi ma noheee wayaluyu.

⁴⁶ N ta peli ma nyuyu taa ke nim. Ama tulaalu kupampant ke ile i pala, hali ma noheee too.

⁴⁷ Pa too ke ma heeliyi-n si, i sooluyu mporoyu soom to pa hulyi ke si paa i sayatu na to too ke mpu to pa husa-ti. Pa too inayi wei i wena sayatu ke paco na pa husa-ti to, puntu soolayi mayana ke.

⁴⁸ Tanaya i heela alu inu si: Nyu sayatu husaa.

⁴⁹ Mporoyu i na mpa pa caya taxu to pele pa suu pa taa ke yoxotuyu si: Aweyele ine inu na hali inu i taka i husayi sayatu?

⁵⁰ Ama Yesu na heela alu inu si: N tema nya taa na Iso taxu i yapa nya nyuyu. Teena lanholumle.

8

Alaa mpa pa sanyana Yesu to

¹ Pa waali ke Yesu suu cawu ke acalae soona na sarkena na i laki waasu, na i kraalayi Iso Kawulaya Laapaali Kupant. Na i ifalaa naanwa na naale,

² na alaa mpa pa alaya i loowa, na i waasa mpa pelaye pa kutamant to. Isu Mali wei pa yaakaya Makatala tu na paa loo-i alaya naatosompaxalaya to,

³ na Heloti pyalu Cusa alu Saani, na Susaani, na lelala ke payale mpa pa sanyana Yesu na i ifalaa na pa wena to.

Motutuuna tam

(Matiye 13:1-9; Malaki 4:1-9)

⁴ Yalaa samaa lukayana acalae acalae na pa kan i kin, uena i see-weye iso si:

⁵ Tuulu polana tuutu. I tuukaya i motutuuna, uena lenna hoti mpaau naxo naxo. Na pa felayi-ye noheee, na sumasi tii na si tooi-ye.

⁶ Ἄπρὸ γό lenna hota kuwau tɔɔ, ɔlena a nyɔ na a taɣani wɔlvɔɔ ke nikaya fei tɔ pə tɔɔ.

⁷ Lenna náá hoti sɔwa taa na a na sɔwa pá kɛnti nyɔv, ɔlena sɔwa náá ku-yɛ.

⁸ Lenna náá hoti tetu musɔŋ nyɔntɔ taa, na a nyɔ na a lɔli teu pə tu fei. ɩ tema ἄπρὸ γό yəɣɔtvɔv, ɔlena í cuɣusina nɔɣɔ sɔsaya si: Ye wei ɩ kɛ tɔm nuɔv pɔntɔ í nu.

*Mpi pə tɔɔ Yesu seɣesəna atuwə tɔ
(Matiyee 13:10-17; Maləki 4:10-12)*

⁹ Ἄπρὸ γό ɩ ifalaa pɔɔsa-ɩ ɩsɔ seɣv mpi pə huwɛɛ.

¹⁰ ɩlena Yesu cɔ si: Pə ha-meɣe si í nyi ɩsɔ Kawulaya tɔm kuŋmesətv. Ama pə kaasa lelaa tɔ, ɩsɔnaa kɛ paa seɣ-wɛ si:

Paa pa nyənəyi ɩsəntɔ, pá taa ná.

Paa pa nukɩ, pá taa cəkəna pə huwɛɛ.

*Yesu kilisiyi mətutuuna tɔm huwɛɛ
(Matiyee 13:18-23; Maləki 4:13-20)*

¹¹ Maa kilisi-meɣe ɩsɔ seɣv mpi pə huwɛɛ. ɩsɔ Tɔm nté mətutuuna anɩ.

¹² Wena wena a hota mpaav nɔɣɔ nɔɣɔ tɔ, ale a wenna ɩsu mpa pa nukɩ ɩsɔ Tɔm na ɩlɔɣv təŋ na í ləsi-təyi kɛkɛpaa kɛ pa lotu taa, si pá taa kɔɔ na pá mu-tɩ na ɩsɔ ya pa nyɔɔŋ.

¹³ Nna ale a hota kuwau tɔɔ tɔ, ale a wenna ɩsu mpa pa nukɩ-tɩ na pá mu-tɩ na laŋhɔlvmlɛ, ɩɛ tɔ ta caya pa taa. Pa muɣi kɛ na pé la wɛɛ naale, maɣasvɔv kəŋ kv kɔɔ, ɔlena pá lu ɩsɔ seɣv kɛ kɛkɛpaa.

¹⁴ Wena a hota sɔwa taa tɔ, ale a wenna ɩsu mpa pa təŋ tɔ nuv, ɔlena atɛ cəne nɔɣəsɛɛ na pə wɛnav na pə kɔnyuləŋ pə tɔm kɔɔ na pé kv-təyi pa taa, na pá kɛsi pee kɔpana lɔlvɔv tɔ.

¹⁵ Wena ale a hota tetu musɔŋ nyɔntɔ taa tɔ, ale a wenna ɩsu mpa pa nu ɩsɔ Tɔm na pá mu-tɩ na lotu kulɔmtɔ na huwɛɛ nna a tewa tɔ, na pá tɔka-tɩ təkpaŋkpaŋkpa, na pá lɔləyi pee kɔpana kɛ teu tɔ.

*Fətəla musvɔv
(Maləki 4:21-25)*

¹⁶ Awe musəyi fətəla na í pamɩ-ɩ pɔlvɔv tɛɛ, yaa í sɔsi-ɩ kato tɛɛ ye? Tesika tɔɔ kɛ paa pusi-ɩ si pé ná mpa pa svvki təyaya taa tɔ.

¹⁷ Kuŋmeləm napəli pə fei si pə kaa kuli pə tɔɔ. Pécɔ mukaya tɛɛ pɔlvɔv fei mpi pa kaa ləsi na paa awe na tɔ.

¹⁸ ɩ la laakali na ɩsəna í nukɩ tɔ. Pə taya pulv, wei ɩ wena tɔɣɔ paa ha, na pá lɛeki wei ɩ feina tɔɣɔ pəciimaya wei ɩ huɔ si ɩ tɩ tɔ.

*Yesu too na ɩ newaa
(Matiyee 12:46-50; Maləki 3:31-35)*

¹⁹ Ἄπρὸ γό Yesu too na ɩ newaa pa kəma ɩ kiŋ. Ama samaa tɔɔ pa ta pəsi pá tala ɩ kiŋ.

²⁰ Ἄπρὸ γό nɔɣɔlv heela-ɩ si: Nyá too na nyá newaa pa wɛ awalɩ na pá caa pa na-ŋ.

²¹ Ἄπρὸ γό Yesu cɔ-wɛ si: Ma too na ma newaa nté mpa pa nukɩ ɩsɔ Tɔm na pá təŋəyi-tɩ tɔ.

*Yesu lapa na kacuculaya hɛɛ
(Matiyee 8:23-27; Maləki 4:35-41)*

22 Μ'pógó kuyaku nakuli Yesu na ı ifalaa pa kpa kpuluyu taa, ılena í tó-we sı í na-we pá tesi lum.

Μ'pógó Yesu na ı ifalaa pa teewa.

23 Pa tēna pote ke lum tōó ké mpv, ılena Yesu too. Tēnaga heelimuyu hōka lum tōó tēna, na lum faləyi kpuluyu taa halēna kv caa suyu, na lum caa pə təyó-we.

24 Tēnaga pa pola Yesu kin na pá feesi-ı sı: Taca, Taca, tə lepaya.

Yesu fema, ılena í kalēna heelim na lum hola na pə tēna pə hee tēli.

25 Μ'pógó ı pəsa-we sı: Mə taa temnav ke ıso kēle le ıle?

Tēnaga səyontu na piti kpa Yesu ifalaa, na pá tēn tēma sı: Aweyele ıne ıni na hali í yəyətəyēna heelim na lum na pá nukēna-ı?

Iləghilu na afanaa pa təm

(Matiyee 8:28-34; Maləki 5:1-20)

26 Μ'pógó pa tapēna pa kpuluyu ke Selasini nyōma tetu nti tə we kotesuyu tōó na tē nyənəyi Kalilee tō.

27 Yesu tii tetu tōó, ılena ıcate n̄tē tə yulv nəyolv wei ı hii əlyaa tō í kəv ı kin. Hatoo tə yulv ıni ı ta nyi wontuyu ke ı tōó. Pə́sı ı təcayale n̄tē pələan̄ taa, ı ta nyi təyaya.

28 ı na Yesu, ılena í ma kapuka na í hoti ı nəəhe tee na í kooki sı: ısoṭaa ıso səsə Pəyalv Yesu, ma na-η suwe? Hai, la suulu taa tv-m wahala.

29 Pə taya pulv, Yesu ka heela əlyəv sı í se ı waalı təyó ı yəyətə mpv. Pə keesəyi na pə kuləyēna-ı tə, pa həkəyi-ı alukpala na í ceki, na əlyəv svsuyi-ı nyutu.

30 Μ'pógó Yesu pəsa əlyəghilu sı: Pa yaa-η suwe? ılena í cə sı: Pa yaa-m sı Kuriη.

Pə taya pulv, əlyaa payale ka wena ı waalı.

31 Na əlyaa mpe pa wiikayana Yesu sı í taa tó-we sı pá məli pa hōv tee.

32 Afanaa kaləkv səsəv nakuli kv we tēnaga pōñ taa na kv tuliyi. Μ'pógó əlyaa mpe pa wiina Yesu sı í yele na mpe pá svv afanaa mpe pa taa, ılena Yesu tisi.

33 Tēnaga əlyaa mpe pa yela apalv ıni na pá svv afanaa taa. ılena afanaa tv casəle ke yem na pá tii kalakala na pá tv lum na pá sı.

34 Afanaa tiikilaa ná mpv, ılena pele pá lo kpaakraa na pá polo pá heeli təm nti, na təm yeke kpaakraa ke acalēe taa na cacakəη tee.

35 Μ'pógó yəlaa kulaa sı mpe pa puki na pá ná mpi pə lapa tə. Pa pola Yesu kin, ılena pá mayana apalv wei ıni ı əlyaa pa loova tə, na pə cəpa ı tōó, na í cəya Yesu nəəhe tee na í suu wontu. ılena səyontu kpa-we.

36 Mpa pa ná təm nti na pa ısapəle tə, pa keesa-weye ıšəna pə lapa na apalv ıni í hiki əlaafəya tə.

37 Μ'pógó pə lapa Selasini tetu nyōma ke səyontu ke səsəm, ılena pá tə Yesu sı í la suulu na í tee. ılena Yesu kpa kpuluyu sı ı teeki.

38 Μ'pógó apalv wei ıni ı əlyaa pa loo mpv tə, ı sələma Yesu sı í yele na ıni í tēni-ı. ılena Yesu n̄á kisi na í təmı-ı sı:

39 Məli n̄yá təyaya taa na n̄ heeli pə tēna mpi ıso lapa-η tə.

Μ'pógó apalv ıni ı teewa na í heeli ıcate tēna taa ké pə tēna mpi Yesu lapa-ı tə.

Yailu pēelə na əlv təyəllv

(Matiyee 9:18-26; Maləki 5:21-43)

40 Yesu mæla Kalilee taa, ilena samaa lanja hee teu. Pə taɣa pulv, pa təna paa tanja-i teu ké.

41 M̄p̄óyó apalv nɔɣɔlv wei pa yaa si Yailu na í ké pa təkotile nyuɣv tv tɔ ɪ kɔma na í hoti Yesu nɔɔheε tee, na í wiina-i si í polo unɪ ɪ te.

42 Pə taɣa pulv, ɪ ka wena pɛɛlv na í caaki səp̄v. P̄c̄ó ɪ tike ke ɪ ka wena, na ɪ p̄usi we naanwɔa na naale.

Yesu kolaa si ɪ puki tɔ na samaa nyəkaa ké teu.

43 Alv nɔɣɔlv náa we təna wei hatoo p̄usi naanwɔa na naale taa ɪ tɔɣna tɔɣɔlvɣv na p̄e we-ɪ tɔɣ tɔ. Alv unɪ ɪ liyitee təna temna fetaa. P̄c̄ó nɔɣɔlv ta p̄əsi na í waasi-ɪ.

44 M̄p̄óyó ɪ kp̄ətəna Yesu na ɪ waali tɔɔ, na í tokina ɪ capa ntomp̄ile. Ulena p̄e temɪ-ɪ kpaakraa unɪ.

45 Ntəna Yesu p̄oosi si: Awe tokina-m ye? M̄p̄uɣvle yəlaa təna kp̄eesaa. Ulena Piyee nɔɣɔ təkpaɪv si: Tacaɔ, ke yəlaa timsina-ɣ na pá nyəkəɣi-ɣ?

46 Ama Yesu c̄ɔwa si: Aai, nɔɣɔlv tokina-m ké. Ma nu ma toma lenna luwa.

47 Alv kɔma na í nyɪ si p̄e nyəmá ɪ tɔɔ, ilena í kuli na í polo í hoti Yesu nɔɔheε tee na í seliyi. Na í yɔɣɔti samaa təna isentaa ké mpi p̄e tɔɔ ɪ tokina-ɪ, na isəna p̄e tu waasa-ɪ kpaakraa tɔ.

48 M̄p̄uɣvle Yesu təma-ɪ si: N tɛma Isɔ na nyá taa tɔɣo p̄e waasa-ɣ ma pu, tɛəna lan̄h̄ɔlvmlɛ.

49 Yesu tɔɣa yɔɣɔtvɣv ke mp̄v, ilena Yuta nyəma təkotile nyuɣv tv unɪ ɪ tɔyaya tv nɔɣɔlv kɔɔ na í heeli-ɪ si: Taa tv Tacaɔ ke kɔnyɔɣ ke yem, nyá p̄ɛɛlv fɛi.

50 Tənaɣalɛ Yesu nɔɣɔ təkpaɪv si: Taa nyá, nyaa tɛ Isɔ na nyá taa te, ɪ ká hiki alaafəya.

51 Yesu we pa kɔma pá tala tɔyaya tɔ Yesu ta tisi si samaa í tɔɣi-ɪ na pá svv. Ama Piyee na Yohaani na Saaki na p̄əyaya caa na ka too pa tike pa svvna.

52 Pa təna paa kpa pa lanja ké na pá wiiki səsəm. Ama Yesu heela-we si: ɪ taa wii, ka too kv̄tɔo ké, ka ta si se.

53 Yəlaa nyəmá si yolv tɛma tɛv təkpaɪv, ilena pá won̄i-ɪ.

54 Ama Yesu tɔka p̄əyaya niɣ taa na í yɔɣɔtəna nɔɣɔ səsaya si: P̄əyaya nyá, kuli.

55 Tənaɣa ka mɛlaa na ká kuli kpaakraa. Ulena Yesu si pá ha-keɣe tɔɣonaya.

56 Ulena piti kpa p̄ɛɛlv unɪ ɪ nyəma. M̄p̄óyó Yesu heela-we si pá taa yelev na nɔɣɔlv nu nti unɪ tɔ lapa mp̄v tɔ.

9

*Yesu ifalaa naanwɔa na naale tiluyv
(Matiyee 10:5-15; Maləki 6:7-13)*

1 M̄p̄óyó Yesu kota pa naanwɔa na naale na í tv alɔyaa ke pa niɣ taa, na í ha-weɣe toma si pá looki-we paa mp̄a, na pá waaki kv̄təməɣ.

2 Na í tili-we si pá polo pá kpaali Isɔ Kawulaya təm, na pá waasəɣi kv̄təntɔnaa ke pa kv̄təməɣ.

3 Ulena ɪ tɔ-we si: Ye í tɛki í taa kpaɣa pulv, paa kpátóyó, paa huluyv, paa tɔɣonaya, paa liyitee, p̄c̄ó í taa kpaɣa capanaa ke naale naale.

4 Ye í tala timpi na í laali na í svv tɔyaya ɣka ka taa, í saali təna halɪ mə tɛv.

5 Na ye í tala timpi na yəlaa í ta mv-mɛ, í lu na í kpiisi-weɣe mə nɔɔheε msvuɣv, na p̄e hólɪ si í lapa-weɣe tɔv, í yelev.

6 M̄p̄óyó pa tɛəwa na pá c̄ɔki icate icate na pá heeliyi Laapaali Kupaɣ, na pá waasəɣi kv̄təntɔnaa ke pa kv̄təməɣ.

Heloti piti ke Yesu to

(Matiyee 14:1-12; Malaki 6:14-29)

7 Wulav Heloti nu pe tona mpi pe tona lapu ke mpv to, lena pe liyiti-
sosome, i ta nyi isona i la to. Pe taya pulu, lelala na tonyaga ke si Yohaani wei
paa kowa to nu i femna.

8 Lelaa si Ilii luna.

Halona lelala si Iso kuyotutu telaselaa kupama taa nyalu luna.

9 Uena Heloti si: Ma yelaa na pa seti Yohaani nyuvu de, aweyele puntu wei
nu i tom ma nu pa yoyotayi isanto to?

Halona i pekekayi si i na-i.

Yalaa iyisi kakpasi (5000) calasuvu

(Matiyee 14:13-21; Malaki 6:30-44; Yohaani 6:1-14)

10 Yesu Tillaa koma pa mali Yesu kin, lena pa keesi-i pe tona mpi pa lapa
to. Mpyu i kraaga-we na i pona-weye kpeenja ke icate nte pa yaa si Petesaita
to to kin.

11 Paa na mpv to, samaa nuwa na pa hu i waali, na i lanje hulmama pa
konte. Na i heela-weye Iso Kawulaya tom, na i waasi pa tona mpa pa feina
alaafaya to.

12 Pe koma na ilim caa tem, de i ifalaa naanwa na naale koma i kin nte,
na pa tami-i si: Tagoni samaa ine nu na i polo acalee taa na pe celo cacakaj
tee na pa hiki tasselana na tagnasi. Pe taya pulu, cane ke nyutu taa ke.

13 Mpyu Yesu cowa si: Mu hana samaa inayi tagnaya ke ma magamaga.

Tonayale pa co-i si: Nton potopotona kakpasi na tiina naaleye to wena
yaa? Yaa n caa si taa yana tagnaya na to cela samaa tuutuuma ine i tona?

14 Apalaa ka we isu yulpee iyisi kakpasi (5000) ke mpv. Mpyu Yesu
heela i ifalaa si: I cayasi-weye tintika tintika isu yulpee nule na naanwa
naanwa.

15 Uena Yesu ifalaa nu nti na pa cayasi pa tona tamam.

16 Tonaya Yesu kraaga potopotona kakpasi na tiina naale nu, na i teki i ise
na i see Iso ke i na tamle. Uena i faga-we na i cela i ifalaa si pa tala samaa nu.

17 Mpyu pa tona pa taya na pa haya. Halona pa toosi hoyalasi kukpisasi
ke tokaj naanwa na naale.

Piyee huluvu si Yesu ke Mesii

(Matiyee 16:13-19; Malaki 8:27-29)

18 Kuyaku nakuli Yesu selamaga Iso ke i tike ke kpeenja. Uena i ifalaa polo i
kin. Mpyu i paa-we si: Yalaa ton si ma ke awe?

19 Mpyu Yesu ifalaa cowa si: Pa ton si Iso lom selu Yohaani, na lelala si Ilii,
na lelala si Iso kuyotutu telaselaa kupama taa nyalu luna.

20 Tonaya Yesu paa si ifalaa si: Na me se, ma hukki si ma ke awe?

Mpyu Piyee nayo takrav si: N ke Iso Mesii.

Yesu sam na i fem pe tom

(Matiyee 16:20-28; Malaki 8:30-9:1)

21 Tonaya Yesu kraala-weye teu si pa taa heeli-tayi nyalu.

22 Mpyu i heela-we toto si: Yulu Poyaga ma maa tayo kunyon ke sosome.
Nyuvu nyama na katelaa sasa na Iso Tom seyeselaa ka la-m, hali pa ku-m.
Ama maa fe kuyej tooso wule.

23 Mpyu Yesu tasa pa tonaya heeluyu si: Wei i caa si i taji-m puntu i la i
tayi awusa, na i sayelayi i sam tesika ke paa ifemle nte, na i tonyona-m.

24 Pə taya pɔlv, ye wei i pɛkəxi i weesyu təcutu, i tɛna səpɔ. Ama wei í lapa i tɛxi awusa ke ma tɔɔ, pɔntɔ ká hikina weesyu.

25 Ye yɔlv pəsaa na í hiki antulinya nyəm tɛna, na i maɣamaɣa í wakəlaa, yaa i lapa yem, leyele pɔntɔ kasəyaya íle?

26 Ye wei i səpa ma fɛle yaa ma kusɛyəsətu fɛle, Yɔlv Pəyaya má ma sɪ pɔntɔ fɛle tɔtəyɔ waatu wei maa kəna ma teeli na ma Caa nyəŋ na ma isətaa tillaa naŋŋ nyəma nyəŋ tɔ.

27 Tampana ke ma heeliyi-me, mpa pa we cəne tɔ pa taa napəli ká ná Iso Kawulaya na pəcɔ pá sɪ.

Yesu isentaa layasvɔv

(Matiyee 17:1-8; Maləki 9:2-8)

28 I tɛma tɔm ntəxi yəyɔtvɔv na kuyaku siki ké ilena í kpaɣa Piyee na Yohaani na Saaki na pá kpa pɔvɔ tɔɔ ké Iso sələmvɔv.

29 I tɔŋna sələmvɔv, ilena i isentaa layasi, na i wontu hulɔmi, haləna tɔ tee kəkɔ ke səsəm.

30 Tənaɣa pa tuta apalaa napələxi i kin ke naale na pá na-i pá yəyɔtəxi. Apalaa mpe sɛsɛ Moisi na Ilii kɛle.

31 Mpe pa kəmna na isətaa teu səsəm, na pá yəyɔtəyənə-i i krente nte tɔ caa Yosalem ke lapɔ isu Iso ka suwa tɔ tɔ tɔm.

32 Mpu tɔ na Piyee na i taapalaa pa tɔŋa tom ke pə fɛina. Paa na mpu pa fema, na pá ná Yesu teu səsəm na apalaa mpa pa naale pa səŋa i kin tɔ.

33 Pə kɔma isu apalaa mpe pa yeki Yesu, ilena Piyee tɔ sɪ: Taca, isu tɔ wɛv cəne inɪ isəntɔ tɔ, pə we teu napələxi te. Ilɛ pə muna isu tɔ siki coka toosoɣo. Nyaya lente, Moisi ke lente, na Ilii ke lente. Nti inɪ i yəyɔtvɔv mpu tɔ tɔ lu yem ké, i ta na-ti.

34 I tɔŋa mɔpúy yəyɔtaya, ilena isə ŋmɔntvɔv nakvli kv kɔɔ na kv takɪ pa tɔɔ. Kv tɔŋa pa tɔɔ ké tiu, ilena səyɔntɔ kpa Piyee-weye səsəm.

35 Mɔpúy pa nu pə yəyɔta isə ŋmɔntvɔv tee sɪ: Inəyəle ma Pəyaya kuləsaya, í nuna-ke.

36 Pə yəyɔtvɔv mpu na pə tɛ tɔ, Yesu tike ntɛ pa naaki. Mɔpúy i ifalaa tɔka pə tɔna mpi pa nu mpu təyɔ pa taa, pa ta yele na nəyɔlv nu-ti.

Pu nəyɔlv i aləyaa loou

(Matiyee 17:14-18; Maləki 9:14-27)

37 Pə kɔma pə fe na pá tiikina pɔvɔ tɔɔ, ilena samaa anaam nəyɔlv í katɪ Yesu.

38 Mɔpúy yɔlv nəyɔlv i yəyɔtəna nəyɔ səsaya ke samaa inɪ i taa sɪ: Taca, ma wiina-ŋ nyəni ma pəyɔlv yee. Anɪ i tike ke ma lulaa.

39 Ye iləyɔv kula i tɔɔ i makɪ kapusi ké, na pə pɛti-i atɛ na kuhulaŋ lukəna i nəyɔ. Ye pə lapa-i mpu, pə wɛɛ ké na pə tɔyɔ-i wahala, pu cɛkɪ i tɔɔ ké ləŋ.

40 Ma wiina nyá ifalaa sɪ pá loo-i, pa ta pəsi.

41 Mɔpúy Yesu tɔma-we sɪ: Ləŋkpusəŋ nyəma na kutakɛesəŋ me, wɛɛ isənaya má na-me tu caɣa na má tɔkɪ mə konyəŋ? Kəna nyá pəyɔlv inəyi cəne.

42 Pəyaya kɛyɛtəna-i, ilena iləyɔv selisi-keye teu, na í pɛti-keye atɛ. Ama Yesu ná kaləna iləyɔv na tɔŋ, na í la na pəyaya hiki alaafəya, na í cɛla-keye ka caa.

43 Ilena Iso toma səsəna anɛ a tɔm kpa pa tənaya səyɔntɔ.

Yesu səm na i fem pə tɔm tɔtɔ

(Matiyee 17:22-23; Maləki 9:30-32)

Pa tɔna pa tɔŋna i kulapɔtvɔ tənaya sam, ilena Yesu heeli i ifalaa sɪ:

44 Paa tɔ Yɔlv Pəyaga maya yəlaa niŋ taa, í nu ńpúyú teu yoo.

45 Ama Yesu ifalaa ná tá cekəna təm tənɛ ɪni. Tə hɔwɛɛ ka wɛ-wɛyɛ ɪŋmɛsɔv kɛ, sɪ pá taa cekəna tə tapɔyɔ. Paa na mpɔ pa nyámna tə pɔɔsɔyɔ.

Sɔsɔɔntɔ tɔɔ hɔm

(Matiyee 18:1-5; Maləki 9:33-37)

46 ńpúyú Yesu ifalaa hɔma sɔsɔɔntɔ tɔɔ sɪ pa naa sɪ pa taa awɛyɛlɛ sɔsɔ.

47 Yesu ná cekəna pa lotu taa hɔwɛɛ, ɪlɛna í kpaɣa peiya na í sɛŋsi-kɛyɛ ɪ cɔlv,

48 na ɪ tɔ sɪ: Ye wei ɪ mu peiya kanɛyɛ ma nyɔyɔ tɔɔ, maya pɔntɔ muwa. Na wei í tu mu-m, ɪ mu wei ɪ tila-m tɔyɔ. Pə taɣa pɔlv, wei í pɛsa ɪsu mə taa səkpelu, pɔntɔ nté sɔsɔ.

Wei í fɛi ta tɔɔ ɪ kɛ ta kolontu

(Maləki 9:38-40)

49 Tənaɣalɛ Yoħaanɪ nɔyɔ təkpaɔv sɪ: Tacaɔ tə na nɔyɔlv na í looki alɔyaa na nyá hətɛ, pə́cɔ ɪ tɛŋɔyɪ-tv. ɪlɛna taa kisina-ɪ.

50 ńpúyú Yesu cɔwa sɪ: ɪ taa taŋɪ-ɪ sɪ í taa la. Pə taɣa pɔlv, yɔlv í ta kɛ mə kolontu, mə nyɔŋ kɛ tɛ.

Samalii ɪcatɛ natəli tə kisa Yesu

51 Pə kama pə kpeɣɛtəna Yesu kɔlvɔy kɛ antulinya taa, ɪlɛna í su sɪ ɪ ká polo Yosalem.

52 ńpúyú ɪ kɔsa yəlaa na í teləsi nɔyɔ sɪ pá polo Samalii ɪcaliya kalɪ ka taa, na pá caa-ɪ tɛsvɔlɛ.

53 Ama pɛlɛ pa kisa-ɪ muɣv, sɪ ɪ pukina Yosalem tɔɔ tɔ pə tɔɔ.

54 ɪ ifalaa Saaki na Yoħaanɪ pa ná mpɔ, ɪlɛna pá tɔ sɪ: Tacaɔ, yaa tə yele na ɪsɔtaa kəkɔ tii na ká nyaga-wɛ?

55 Ama Yesu pɛsa pa tɔɔ na í kaləna-wɛ.

56 ɪlɛna pá tɛɛ ɪcatɛ lɛntɛ taa.

Yesu tɛŋyɔv nyullaa

(Matiyee 8:19-22)

57 Yesu na ɪ ifalaa pa wɛ mpaɔv taa na pá tɛŋa pote tɔ nɔyɔlv tɔma Yesu sɪ: Maa tɛŋɔyɪ-ŋ nyá tɔpote tɛna taa.

58 ńpúyú Yesu cɔ-ɪ sɪ: Taalɛ hasɪ wɛna sɪ lona na sumasɪ ná wɛna sɪ tana. Ama Yɔlv Pəyaga má, ma fɛina nyɔyɔ tətɔlɛ mayamaya.

59 ɪlɛna Yesu tɔ lɛlv sɪ: Nyaa kɔɔ na ń tɛŋɪ-m.

ńpúyú apalv ɪni í tɔ sɪ: Tacaɔ, yele má polo má pi ma caa na pə́cɔ.

60 Tənaɣalɛ Yesu tɔma-ɪ sɪ: Yele na sɛtaa pi pa sɛtaa. Ama nyaa polo na ń kpaali ɪsɔ Kawulaya təm.

61 ɪlɛna lɛlv náá tɔ sɪ: Tacaɔ maa tɛŋɪ-ŋ, ɪlɛ yele na má polo má la ma nyéma kɛ pə lapa wuleɛ na pə́cɔ.

62 Ama Yesu cɔ ɪlé sɪ: Ye yɔlv kpaɣa akuɣu sɪ ɪ halɔyɪ na í nyənɔyɔna kpaɪ taa, pɔntɔ ta muɔna ɪsɔ Kawulaya.

10

Tillaa nutoso na naanvwa na naale tiluyɔ

1 Pəlɛ pə waali Tacaɔ tasa apalaa nutoso na naanvwa na naalɛyɛ lɛsvɔyɔ, na í tili-wɛyɛ naale naalɛyɛ acalɛɛ na timpiwɛ ɪ wɛɛ sɪ ɪ puki tɔ.

2 Na í heeli-wɛ sɪ: Kumtɔ tɔɔwaga, ama kɔntaa fɛina. ɪ səlɛmɪ hatɔcɛ na í sɔsɪ kɔntaa kɔnav kɛ lɔŋ kɛ ɪ kɔmtɔ taa.

³ Təv, í polo, ísu ma tiluyu-me isəntə tə, í pəsaa ké ísu heen ke taale hasi hekv.

⁴ Í taa kpaɣa liyitee yaa huluyu, í taa kpi ntaŋkpala, pə́cɔ́ í taa paasəna yəlaa seev ke mpaav taa.

⁵ Ye í suv təyaya ŋka ka taa í kooliyi si: Alaafəya í təv təyaya kanee ka təv, na pə́cɔ́.

⁶ Ile ye pə ké si təyaya tv sɔla alaafəya, mə koolee anı a ka təŋi-ı. Təfə ye pə taya mpv, kulvmaa me mə təv ké mə koolee anı a taɣanəxi məlvɣv.

⁷ Í caya təyaya ŋka ka taa na pá cəla-meyə mpi, í təvə na í nyəv. Pə taya pvlv, təmle tv muna pá felı-ı ké. Í taa laɣasəxi teesi ke yem yem.

⁸ Paa ıcate nte tə taa ké ı suvwa na pá mv-me na pá cəla-meyə pvlv, í təvə.

⁹ Í waası pa kutəntvnaa, na í heeli-we si: Iso Kawulaya svv mə tee ké.

¹⁰ Ye í svv ıcate nte tə taa na tə yəlaa í ta mv-me, í lu na í tə si:

¹¹ Tə kpiisiyi mə təv ké mə maɣamaɣa mə ıcate mvsuvv ŋku kv taana ta nəvhee tə. Ile paa na mpv, í nyı teu ké si Iso Kawulaya svv mə tee mə tee na ká lu.

¹² Ma heeliyi-me si Sətv m ká la sana na ıcate nteyɣə tənaya hvule wule ke suulu hvlvv təm taa.

Acaləe lenna kisuyv ke Yesu

(Matiyee 11:20-24)

¹³ Hai, Colaseŋ nyəma me, mə təm we waiyo. Hai, Pətesaita nyəma me, mə təm we waiyo ké. Piti təma nna pa lapa-yeyə mə hekv taa tə, ye ísu isəntə Tiii na Sitəŋ ke paa lapa-yə, paa təma pa ısaɣatv ləv ke ləŋ, halı pá suu fələtənaa na pá caya hula taa.

¹⁴ Pə təv ké paa hvli suulu ke Tiii na Sitəŋ pə nyəma ke hvule kvayakv wule na pə kəli-me.

¹⁵ Pə kaasvuvv Karənahum nyá tə, n hvv sı n ká pı na n kaləsəna hatoo ısətvnvv na? Ama paa tisi-ŋ ké təfe ke tuu tənəasəle səsəvle taa.

¹⁶ Ḿpóyó ı tasa ı ıfalaa ke heeluyv si: Yvlv í nukəna-me, maɣa pvnv nukəna. Wei í kisa-me, ma unı tətəvə pvnv kisa. Na wei í kisa-m, í kisa wei ı tila-m təvə.

Tillaa nutoso na naanvwa na naale unı ı məlvv

¹⁷ Ḿpóyó pa nutoso na naanvwa na naale məla ı kin na lanhvlvmlə səsəvle, na pá təŋ si: Tacaa nyá təv əlvɣaa maɣamaɣa nuna-tv.

¹⁸ Tənaya Yesu təma-we si: Ma nawa Satanı na í hotiyina ısətaa ısu tev nyəɣəsvv tə.

¹⁹ Ile ma ha-meyə toma si í tə tvmaa təv, na pəcesi təv, na kolontu toma tənə təv, pvlv kaa la-me.

²⁰ Ile paa na mpv mə lanja í taa hvləmı si əlvɣaa se-me. Ama a hvləmı ké si pa ŋmaa mə həla ke ısətaa tə pə təv.

Yesu lanhvlvmlə

(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Tənaya Feesuvv Naŋŋtv lapa na Yesu lanje hvləmı səsəv m. İlena í tə si: Ma Caa, ısətaa na ate pə tv, ma se-e-ŋ. N ŋmesa təm təneyə ləmaɣasəe nyəma na nyəntaa, ılena n kuli-təxi piya. Ma Caa, pəpətv feı, ma se-e-ŋ, nyá unı nyá luyv tu lapəna mpv.

²² Ama ma Caa cəla-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike, nəvəlv ta nyı sı əweyevle Pəyalv. Na ye pə taya Pəyalv tike, nəvəlv ta nyı sı əweyevle Cəce. Aŋha, ye Pəyalv nəkənaa sı ı hvləyi wei pə paasi.

²³ Μπόγύ ι pəsəna ι ifalaa tike tō na í tō-we si: Mpi mpi mə isəpee naaki isəntō tō, lelej ke í nuwa.

²⁴ Ma heeliyi-me si, Iso kyəgətutu teləsəlaa payale na awulaa səsaa payale nyulaa si pá ná mpi mə naaki isəntō tō, na pá lan. Pəyele pa nyulaa tōtō si pá nu nti mə nukı tō, na pá kpisi.

Samalii tv yəlle

²⁵ Μπόγύ Iso Təm segesəlv nəgəlv ι kulaa si ι mayasəyi Yesu. Uena í tō si: Taca, ntiyi má la na má hiki weesuyu ŋku ku teŋ tō?

²⁶ Yesu cə-i si: Susuweye pa ŋmaa Iso Təm taa? Na n kaləyi tō, huwee nnaɣa n nukı pə taa?

²⁷ Uena í cə-i si: Ma nukı si n ká səlɪ Taca nyá Iso na luyu kuləmvuɣ na nyá ləsaya sɔv-i təmamam ke paa mpi pə taa, na n səlɪ nyá təgəntəle isu nyá ti.

²⁸ Μπόγύ Yesu təma-i si: Ama n cə teu. Aŋha, laki mpv, n ka hiki weesuyu.

²⁹ Inı ι caakaya si paa na mpv ι təm ι te, ŋpógýle ι tasa Yesu ké pəsvuɣ si: Na aweyele isu ma təgəntəle inı ɪle?

³⁰ Μπόγύ Yesu cə-i si: Təv, yəlv nəgəlv ι lunna Yosalem na í pukina Yeliko, na í lu ŋmulaa tō na pá kpa-i na pá wəgəsi ι wontu na pá mapı-i isu isəna mpi pə wee tō. Uena pá tee pa yele-i na í kaasa weesuyu kuləmvuɣ.

³¹ Pə pamna kətəlv nəgəlv ná təŋaya mpaav ŋkv. Ule ι na-i, ɪlena ι cəlv na í tee.

³² Μπόγύ Lefi tv nəgəlv ná talaa na í mayana-i mpv. Uena ɪle ι cəlv tōtō na í tee.

³³ Ama Samalii tv təntv nəgəlv ná tala təna na í na apəlv inı, ɪlena ι təm lapı-i pətətəle ke səsəm.

³⁴ Μπόγύ ι hela ι kin, na í taa nim na kəle ke ι hin taa. Uena í kpeli-i saalasi, na í caɣasi-i ι kpaŋaya tō, na í pona-i mvulaa təsvule na í paasəna-i teu.

³⁵ Kv fema ɪlena í ləsi liyitee nyəgətv naale na í cəla mvulaa təsvule tv, na í heeli-i si: Paasəna-i teu, na ŋ tu təɣa ι nyuɣv tō na pə tee mpv, ma kəma, ma fel-ŋ yoo.

³⁶ Təv, pa tooso inı pa taa, aweye n huɣ si ŋmulaa mapa wei inı tō ι təgəntəle ɪle?

³⁷ Uena Iso Təm segesəlv inı ι cə-i si: Wei inı ι lapə-i kvpantu tō.

Mpvule Yesu si: Təv, polo na nyá mayamaya ŋ laki mpv.

Yesu pote ke Maləta na Malı pa te

³⁸ Yesu na ι ifalaa pa təŋna pote, ɪlena pá tala ɪcate natəli na əlv nəgəlv í lapı-i mvulle. Pa yaa əlv inı si Maləta.

³⁹ U wəna neu, pa yaa-i si Malı. Ule ι ka caɣa Taca nəəhe tee ké na í nukı ι segesəlv.

⁴⁰ Təɣa tō təma kpəpa Maləta, ɪlena pə pekəli-i ι taa. Μπόγύ ι kəma Taca kin na í tō si: Isu ma neu yeluyu-m ma tike na má cəəkəna təɣa ke isəntō inı tō pə we-ŋ teu nté ma cə? Pəle pə tō tō, heeli-i si í səna-m.

⁴¹ Mpvule Taca ná cə-i si: Hai, Maləta, n kvı nyá təyi yem ké na ŋ kpetiliyina təma payale.

⁴² Pəyele mpi pə waasəyi tō pə ké kuləməm tike ké. Malı ləsəna təpante, í na nəgəlv pa kaa hə.

11

Sələmuyv hvluyv
(*Matiyee 6:9-13; 7:7-11*)

¹ Ǫp̄ȳȳ kuyaku nakuli Yesu caya tiili na í sələməyi Iso. I kəma na í te, ilena í falv nəyolv í təmi-i si: Taca, hólí-tuyv Iso sələmuyv isu Yohaani ná hólýȳ í ifalaa tə.

² Mpuyvle Yesu heela-we si: Ye í caa sələmuyv í sələmi si: Taca, nyá hətə í we katə.

Təȳ nyá kawulaya.

³ Haaki-tuyv paa ifemle nteye təyənaya.

⁴ Hólýi-tuyv suulu ke timpi tə pəntəyəna-ŋ tə, isu tá tətə tá hvluyv suulu ke mpa pa pəntəyəna ta tə.

Taa yele na té svv mayasuyv isayav taa.

⁵ Ǫp̄ȳȳ Yesu tasa-weye heeluyv tətə si: Ye isu mə taa nəyolv wəna taapalv nté, na pəntv polo ahoov heka na í mayana-i si: Hai, ma taapalv, kənti-m potopotona tooso.

⁶ Ma taapalv nəyolv í lunna nteye mpa na í tala-m nənəv, pəcó ma feina mpi maa cəle-i tə.

⁷ Ilena í təyəntəle náa cə-i hatoo pə taa si: Taa caali-m mpv. Má na ma piya tə təma svv na té təkí na té kaləsi. Maa pəsəyi má tasa kvluyv ke nyá təyənaya cəlvv təv.

⁸ Ma heeliyi-me si, paa í kəma í kvli na í cəle-i í kuləŋəm təna, pə taya taapalle təv ké í lapa mpv, ama caaluyv ke í kisaa.

⁹ Ile ma heeliyi-məye si í sələməyi, paa ha-məye, í pəkəyi, í hikiyi ké, í maki, pa tvləyi-məye.

¹⁰ Sələməlv ke pa haaki, na pəkəlv hikiyina, na matv ke pa tvllyi.

¹¹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-i potopoto na pəntv cəle-keye pəle ye? Yaa ye ka sələma-i tinte pəntv cəle-keye tvv.

¹² Yaa mə taa awe pəyaya sələməna-i yate, na pəntv cəle-keye pəceka?

¹³ Ye asayaa me mu pəsa mə piya ke kvpəntv lapv, Taca wei í we isətəa tə í kaa cəla í Feesuyv Nanjtv ke mpa pa sələməyi-i tə?

Yesu cəəki í təm tvlaa
(*Matiyee 12:22-30; Maləki 3:22-27*)

¹⁴ Yesu loo vləȳhilu kaayəyətaya, ilena vləȳv se. I se Ǫp̄ȳȳ ilena kamumuka svv yəȳtvv na pə la samaa ke piti ké səsəm.

¹⁵ Mpuyvle pa taa ləlaa pəsənaa si: Pesepule tvŋ ke iní í təyənəyəna aləyaa ləmpa.

¹⁶ Ilena Yesu təm tvlaa taa ləlaa náa təmi-i si: La piti təmle na pə hólí si Iso tvŋ ke n lakəna. Pa yəȳtə Ǫp̄ȳȳ si pa naa í waali.

¹⁷ Yesu ná cəkəna pa taa hvwe, ilena í tə-we si: Ye kawulaya we na ká fei nəȳv kvlvmaaya, nənəv ka yawaya. Təyaya í we mpv, kele ka yəkəyi ké.

¹⁸ Ye Sataní kawulaya nyəma yooki pa taa pa tike, í kawulaya nyuyv nté ka isəna? Mpi tə, mə tvŋ si Pesepule tvŋ ke ma lookina aləyaa.

¹⁹ Ye Pesepule tvŋ ke ma lookina aləyaa isu mə hvvkuyv tə, ile awe tvŋ ke mə pəyalaa ná lookina pa nyəma? Təyaya pa mayamaya paa kəna mə təm.

²⁰ Ama ye Iso tvŋ taa ké ma lookina aləyaa, ile Iso Kawulaya we mə tē mə tē kele.

²¹ Yvlv tvŋ tv í taŋa í təyaya ke teu na yovu wontu, pvlv u tokiyina í wənav.

²² Ama wei i kəla-i toŋ tɔ́ í kəma na í kuli i tɔɔ na í pəsi-i, ile i leekəxi i youu wontu nti inu i taakaya tɔɔ, na í məŋna i wənau mpi, na í tala lɛlaa.

²³ Wei i fei ma tɔɔ, pɔntu ké ma kolontu ké. Wei u səŋna-m tɔɔsuy tɔ, i yaasəxi ké.

Iləɔw wei pa loowa tɔ́ i məlvɔv

(Matiyee 12:43-45)

²⁴ Ḿpóyó Yesu təma si: Ye pa loowa iləɔw, wulaya taa ké i cəɔki si í heesi. I laŋxi, ilena í tayani i taa si: Maa məli təyaya ŋka ka taa maal luwa tɔɔ.

²⁵ I takí kele ka taa, ile i ká mayana pa hasa-ke na pá tayani pə tənaya teu.

²⁶ Pəle tɔ, i puki ké na í caa alɔyaa lɛlaa mpa pa kəla inəxi isayatu tɔɔ naatosompɔɔlaya, na pá kəɔ na pá caɔa təyaya ŋke ka taa. Ilena ləŋ nyəntu náá məli na tɔ́ la sana na nɔɔnɔ nyəntu.

Kopantu mayamaya siyisiyi

²⁷ Yesu təŋna ḿpóyó yɔɔtɔyɔ, ilena alv nəɔlv i yɔɔtəna nəɔv səsaya ke samaa taa si: Pəwe nyá too wei i lola-ŋ na í musu-i tɔ, i nyuleleŋ we sɔɔntu.

²⁸ Ḿpóyó Yesu cɔ alv inu si: Mpa pa nu Iso Təm na pá təkí-ti, pɔntunaa nté nyuleleŋ nyəma te.

Piti təmlɛ nyulɔv

(Matiyee 12:38-42)

²⁹ Samaa təŋna-i nyəkɔyɔ ke səsəm, ilena í sɔv i faaci taa si: Kɔfaləŋ yəlaa panɛ asayaa ké. Piti təmlɛ nte tɔ́ hólóyí si Iso lakəna tɔɔ mpe pa caaki. Ile pa kaa na natəli, ye pə taya Yonaasi nyəntɛ.

³⁰ Isəna mpi pə lapa Yonaasi kin tɔ́ pə hula Ninifi nyəma ké si Iso lakəna. Na mpv inu tətəɔ Yulv Pəyaya má ma nyəntu ká hólí kɔfaləŋ yəlaa tətɔ́ si Iso lakəna.

³¹ Ye pə tala hɔvle wule, ilim mpətəŋ tɔɔ wulav alv nyəŋ ká kv kɔfaləŋ yəlaa panɛ pa təm ke mpi pə tɔɔ íle i ka lu hatoo tetv pooluŋ taa na í kəɔ, si i nukí isəna Salvməŋ yɔɔtəna ləmayasɛ tɔ. Pəcɔ pulɔpɔ we cəne na pə tɛ Salvməŋ təcayacaya.

³² Ye pə tala hɔvle wule Ninifi nyəma ká kv kɔfaləŋ yəlaa panɛ pa təm. Pə taya pulv, kvyanjku pele pa nu Yonaasi waasv tɔ, pa yela pa isayatu ke kprakpa ké. Pəcɔ pulɔpɔ we cəne na pə tɛ Yonaasi inu.

Mpi tənvyv naana tɔ

(Matiyee 5:15; 6:22-23)

³³ Nəɔlv u musəxi fətəla na í ŋmesu-i, yaa í pamu-i nyanaya tɛɛ. Ama i su-i timpi taa í weɛ pu naa yəlaa təna tɔɔ. Ilena mpa pa kəŋ tɔ, fətəla kəkə na-we.

³⁴ Ḿpóyó pə weɛ na nyá isɛ. Aní a kəna nyá tənvyv pəlimile fətəla. Ye nyá isɛ í naaki teu, pə waasəxi nyá tənvyv tənaya. Ama ye nyá isɛ í yulvmaa, nyá tənvyv təna pəlimile we səkrɛtɔyɔ tɛ ké.

³⁵ La laakali, pə taa kəɔ na isəna n naaki tɔ́ pə məli səkrɛtɔyɔ.

³⁶ Pə we mpv tɔ, ye n naa təcɛɛɛ, na pə fei-ŋ təyuyulee, n naa teu ké, isu fətəla kəkə naakvyv yulv tɔ́ səkrɛtɔyɔ fei.

Falisanaa na Iso Təm sɛyəsəlaa tooluyv

(Matiyee 23:1-36; Maləki 12:38-40)

³⁷ Yesu tɛma yɔɔtɔyɔ ke mpv, ilena Falisa nəɔlv í yaa-i si í sɔv i tɛ na í nyɔv lum. Ḿpóyó Yesu sɔvwa Falisa tɛ na í niki tɔɔ.

³⁸ Falisa nawa i təkí na í nyɔkəna asilima, ilena pə lapu-i ha.

39 Tənaγa Tacaa təma-ı sı: Anı Falisanaa mə nyəntv nté mpv. İyisi na nyənası waalənaa ke í nyaaləyi təlalıai. Ama pə kpaγav mə taanaa tə, ηmuləm na isayav pə hōwεε maγaləna.

40 Ləmaγasεε feınaa mε, İso wei ı ηma yulv təo tə, ilé ı wεna ı ti na wei ı ηma yulv lotu taa tə yεε?

41 Pə kəla teu sı í ha mpi ı wεna mə iyisi na mə nyənası taa təγə konyəntvnaa, ilε pə təna pu wεε-mεye teu.

42 Pəpətv feı, Falisanaa mε, mə təm wε waiyo ké. ı kpesəyi nyutv nti pa yaaki sı mantı na luu tə na tuusi hatv təna na í hiliyi na í ləsəyi İso ké pə həγələη naanvwa taa kvləm. Pəyele mə paa feına tamprana təηvγv na İso səəlvγv təm. Ama tamprana təηvγv na İso səəlvγv təm ke pu mvna í sεεsəna isələ, ilε í taa səə həγələη naanvwa taa kvləm inı ı təo.

43 Falisanaa mε, mə təm wε waiyo ké. Yuta nyəma təkotilēnaa taa, teeli teeli təcaγalēnaa ke í pεekəyi. Na í səəla pa sεeki-mεye samaa taa ké na pá luηiyi.

44 Falisanaa mε, mə təm wε waiyo ké. ı wε ké isı pəlaaη wei ı salətaa na pá təη ı təo ké yem, na pá ta nyı sı pəlaaη tə.

45 Tənaγa İso Təm sεγesəlv səsə nəγəlv ı pəsəna-ı sı: Tacaa, n yəγətvγv mpv tə n kprētəna tá tətəγə na nı tvv.

46 Mıpύγύ Yesu cəwa sı: İso Təm sεγesələa səsaa mε, mə təm ná wε waiyo tətəγə. ı svkəyi yələa ke səγəla yuη nyəna. Pəyele mu tu taa-wεye taav maγamaya.

47 Waiyo na mə təm ké, mə caanaa ná kvna İso kvγəγətvtv teləsələa, na mu hələyi pa pəlaaη na í tayanəyi tətetete.

48 İsu í lakvγv mpv tə, pə hóləyi ké sı mə lanə hεēna mə caanaa lapa mpi tə. Pələ pa kvna İso kvγəγətvtv teləsələa, na mə hələγəna pa pəlaaη.

49 Pə maγamaya pə təo ké İso ləmaγasεε ka hula mpv sı: İso má, maa tili İso kvγəγətvtv teləsələa na tillaa ke pa kiη. Ama paa kv lēlaa, na paa tv lēlaa ke kvnyəη ke kvtvγv.

50 Tvυ pə ηmav antulinya na İso kvγəγətvtv teləsələa mpa pá kv tə, kaγana nyəma nyəəη taa ké pa səm təm ká tēna.

51 Kpaγa Apεeli kvγv, haləna Sakalı wei pa kv kətaγa təlatε na İso təsεelε səsəelε pə hεkv taa tə pa səm, ma heeliyi-mε təfoo ké sı, isı pə tēma pa nyəəη taa.

52 İso Təm sεγesələa səsaa mε, mə təm wε waiyo ké. ı təkə saafv wei pa tvləγəna İso Təm nyəm təo tə, na mə luyv feı svv. Pəyele u tisiyi sı mpa pələ pa caa tə pá svv.

53 Yesu kvla təna, ilēna İso Təm sεγesələa na Falisanaa pá səη ı təo ké nəəhεε naalε na pááná, na pá makı ı nəγə təo na kvpəsəstv ke yem yem.

54 Na pá kuuki ı nəγə sı í cotaa ilε pa kpa-ı na tēna.

12

Laakali na cεsvγv təm (Matiyee 10:26-27)

1 Mıpύγύ samaa kəta səsəm ke waatv inı, haləna pá tusiyi tēma. Tənaγa Yesu caaləna ı ifalaa ke kpaalvγv sı: ı la laakali na Falisanaa kkvsvm, pa mənəafikitv ke ma yaa mpv.

2 Pə təna mpi pə ηmēlaa tə, isı pə tēma na pé kuli pə təo. Na pə təna mpi pə lapa mukəγa tεε tə, isı pa tēma na pá nyı-wı.

³ Pə təw kə paa í ka ηmesi təm na í yəgəti-təxi ahoο, isu tə yawa ilim taa. Na paa nanj taa kə í weləta ηkpanjuy taa, isu pa kpaala-ti na nəgə səsəya.

Yulv konyamnām
(Matiyee 10:28-31)

⁴ Mpa me í kə ma taapalaa tə, ma heeliyi-me si í taa nyana mpa pa pəsəyi na pá ləsi yulv weesuyu tike, na pə waali paa pəsəyi pulv tə.

⁵ Maa hólí-meyə wei pə muna si í se tə. Í se Iso, uní í pəsəyəna na í kv yulv. Pəyele í pəsəyi na í tu-í tēnaasəle taa. Tapanā təw isəntə, inəxi pə muna í se.

⁶ Pə taya santiinaa naale ke pa pəetəxi sumpwipwinaa kakpasí taa? Paa na mpv pa wəv mpv tə, Iso tá səw pa taa kulvm təw.

⁷ Mpv uní tətəgə na mə nyuyv taa nyəwsi, Iso nyəmə sí tēna si nyuyv kə. Ye mpv í taa nəgəsi, í kəla sumpwipwinaa təcayacaya.

Yesu Kilisiti mvyv yaa í kisuyu
(Matiyee 10:19-20; 10:32-33; 12:32)

⁸ Ma heeliyi-me si, ye yulv ta ηmesi si í kə Yulv Pəyaya má ma nyəj, ma maɣamaɣa maa tisi Iso isətaa tillaa isəntaa si pəntu kə ma nyəj.

⁹ Ama wei í kpeesa yəlaa isəntaa si í ta nyi-m, ma maɣamaɣa maa tə Iso isətaa tillaa isəntaa si ma ta nyəmi-í tətə.

¹⁰ Ye wei í yəgəta Yulv Pəyaya má ma təw kə isayatu, paa hólí pəntu ke suulu. Ama ye Feesuyu Nanjtu ke í yəgəta isayatu, pa kaa hólí-í suulu.

¹¹ Ye pə kəma na pá yaa-meyə nənəwsi ke Yuta nyəma təkotilēnaa taa, yaa awulaa kpaaməj taa, yaa tonjtonaa kin, í taa nəgəsi nti í ká huə na í lu na nti í ká yəgəti tə tə təw.

¹² Feesuyu Nanjtu ka seɣesi-meyə kpaakpa ke nti í ká yəgəti tə.

Toj tv kumeləj təm

¹³ Mpyóy nəgəlv lu samaa taa na í tə Yesu si: Taca, heeli ma taalv si má na-í tə tala tá caa yelina-tuyv mpi tə.

¹⁴ Tənaɣa Yesu pəsəna-í si: Apanj nyá, awe kpa-m mə təm tayanlv na mə wontu tallv?

¹⁵ Uena Yesu heeli pa təna si: U la laakali na wənav luluɣu. Pə taya pulv təw, wənav hikuyv u huləyi si yulv tula-ti se. Paa pəntu ká wəna isu cəne na le.

¹⁶ Mpyóy Yesu se-e-wəɣe isə si: Apalv tonj tv nəgəlv ka wənna haləmnāa, na í kv kətəgəv ke pə taa pə tu fei.

¹⁷ Uena í caya na í maɣasi í taa si: Isənaɣale maa la ulə? Kpeenj u takí-m si má nyəki ma təɣənaɣa.

¹⁸ U taa í taa uləna í tə si: Ma nyəmə isəna maa la təɣəle. Ma yəkəyi ma kpeenj inəɣe na má su səsəw. Uena má suu kətəgəv na ma kupaam ləmpənaa tənaya í taa.

¹⁹ Ue maa ma ma lanje taa na má tə si, yulv wəna pusí pəɣale taa kətəgəv ulə pə kaasa we, ye pə taya cəɣav na təgəv na nyəw na yəwlvuyv pə paasi?

²⁰ Tənaɣa Iso təma-í si: Kumeləj nyá, n ká si ahoο ane a maɣamaɣa. Uena má ná wei í ká kpaɣa pə təna mpi n tayanā nyá ti təw kə mpv tə.

²¹ Uena Yesu tasa si: Mpyóy pə wəe na mpa pa kaa wənav ke pa maɣamaɣa pa tike təw, na Iso isəntaa pa ke konyəntənaa tə.

Naani tuyv ke Iso
(Matiyee 6:25-34)

22 Pə waali ké Yesu tōma ı ifalaa sı: ı tá ná mpi pə tōo ma heela-me sı ı taa nəḡəsəxi mə təḡənaya ŋka pə wεε sı ı ká təḡo na ı hiki weesin, na mə tənəḡ tōo kutakəm pə tōm tō.

23 Pə taya pulo tōo, weesuḡu kəla təḡənaya, na yulu tənuyu kəla wontu kususuutu.

24 ı nyənna katəkətəḡ na ı na. ı tuuki, ı kuḡ. Pəyele ı fei kutəḡou təsule, ı feina kprou, Iso caləḡəna-ı. Na mə tá kəli suması ke tōm napələ?

25 Paa mə taa yulu ká ku ı təḡi ı sənə, pūnto pəsəxi na ı tuusi ı təḡi wole kulbmtəle maḡamaḡa?

26 Ye ı pəsəxi səkpetu səkpetu, pepe tōo ké ı kuḡi mə ti na səsəənto nti tə kaasaa tō?

27 ı nyənna tawa nyutu təkuyu heḡo nti tō na ı na. Nyutu nti, tu laki təmlə təli, tu luuki pəəḡ. Paa na mpə ma heeliḡi-me sı wulav Salbməḡ na ı tōḡ tənə ı ta suu wontu na ı tala paa tə taa kulbmuyu ke kacəka.

28 Ye Iso laki kacəka ke tawa taa nyutu nti tə wε saḡa na cele ı sənə pa tika-ti tō, ı kaa la-meḡe kacəka na pə kəli mpə? ı polo ı tεε, ı tεḡ Iso na mə taa təcayacaya tō se.

29 ı taa pəkəli mə ti na ı nəḡəsəxi tam ké mə kutəḡom na mə kunyənḡəəm pə tōm.

30 Antulinya taa cənə ma ta nyi ı sənə pəkəḡəna tələḡe tam. Ama me mə wənə Caa, na mə Caa ıni ı nyəmá mpi ı nyuləḡi tō.

31 ı sə nyuyu na Iso Kawulaya pəkuyu, na Iso ká ha-me tətəḡo mpi pə kaasaa tō.

*Kpaḡtv ləmaḡasεε ı wε timpi tənaya ı akalbyu wεε
(Matiyee 6:19-21)*

32 Ma kalakiya nyá, taa nyá, mə Caa səələnə sı ı haə-meḡe ı kawulaya.

33 ı pεεti mə kupaḡnaa na ı mənəna pə liyitee na ı ha kunyənḡənaa. ı pεεki fatakanaa mpə paa səki tō, na ı kaaki mə wənəv ke ı sətəa timpi pulo ı leki tō. Nmulo kaa tala tənaya ŋmuluyu, pəcó puka kaa təḡo.

34 Pə taya pulo tōo, kpaḡtv ləmaḡasεε ı wε timpi, tənaya ı akalbyu wεε.

Təmlə lataa mpə pa feḡiyi tō

35 ı tantı na ı taḡaa, ı ləli mə hōo taa, ı muı mə fətəlanaa.

36 ı la ısu təmlə nyəma mpə pa taḡaa sı pa caa ı luna akpəḡale taa na ı tō sı: Ma talaa, pa tulı-ı tō.

37 Cεε ıni ı talaa na ı maḡana ı təmlə nyəma mpε na pa taḡaa, pa nyuyu lapa leleḡ ké. Ma heeliḡi-meḡe tampana sı ı kootiyi ı wontu ké na ı həkəna ı ti, na ı hólı-wεḡe təcayale sı pá caya na ı tu-wεḡe təḡənaya.

38 Paa tapule yaa tefemle ke ı kəma na ı kəo na ı maḡana-wεḡe mpə na pá taḡaa, pa lapa nyuleleḡ ké.

39 ı nyi teu sı, ye nyəm ka nyəḡaya kəlo na təyaya caa nyi ŋmulo kəntε waatu, ı kaa yele-ı na ı suu təyaya taa se.

40 Mε tətō, pə tōo ké mu taḡanı mə təḡi mpə. Yulu Pəyaya ma, ma kəḡ kəntε ke waatu wεi ı kaa huu təḡo.

*Təmlə tv ısayav na kupaḡ pa tōm
(Matiyee 24:45-51)*

41 Tənaya Piyεε pəosa Yesu sı: Tacaə, ta tike ke n sεəkəna ı sō ıni, yaa yələa tənaya n sεəkəna-ı?

42 Μήρύόυε Τασαα εῶωα σι: Αωεγελε τәмле ту кӯарη на лаγату? Ye пә тага wei ι caa ká yelina tәyага feηyу, si nyәәәsi í kpa tәмle nyәma lelaa, ile inu í cела-weye tәyәnага тә.

43 Cεεε inu í kәma na í mәli na í mayana tәмle ту inu ι isәle seena tәмle nté tә lapu, ι nyуyу lapa leleη ké.

44 Ma heeliyi-meye tampana тәә si, tәyага caa ká tu tәмle ту inәyi ι kupam tәna тәә feηyу ké.

45 Ama ye пә cәpa tәмle ту inu, na í tu ι taa si: Ma caa kaa kәә lәη se, lena í suu tәмle nyәma apalonyәma na alonyәma ke mapu. Na í tәki, na í nyәәki na пә kuyi-ι.

46 Pu kәә na kuyaku ηku na isәna taa ι taa tu ι taa si tәyага tu ka tala тә, ilé ι ka suu tәkpuy. Na ι ká la tәмle ту inәyi tәkәηkәη, na í mәηna-ι na í peyi-ι ma ta nyi isәnaa тәә.

47 Tәмle ту wei ι nyәmá ι caa luyу тее nyәm na í tá tayanu ι ti, пәyele ι ta la mpi ι caa sәәlaa тә, paa hәli-ι teu.

48 Ama tәмle ту wei ilé ι ta nyi ι caa luyу тее nyәm, na í lakι mpi пә mәna pá mapu-ι пә тәә тә, pәciuu tike ke paa ma ilé. Wei pa ha sәsәm тә, sәsәm ke pa kәηι-ι pәәsuy. Na wei pa paasaa na pá kaa sәsәm тә, sәsәm taa sәsәm ke pa kәηι-ι pәәsuy.

Yәlaa fayav ke Yesu тәә

(Matiyee 10:34-36)

49 Kәkә ke ma kәma tetu тәә ké musuyu, na пә cаyа-m isu isәntә тә kaa tema muyу ile mhmm teu nté.

50 Пә wee si pá sә-m Isә lum napәli, ile ye pa ta sә-m lum mpi ma nәyәseә kaa тә.

51 Mә huв si heesuyу ke ma kәna antulinya taa? Aai, ma heeliyi-me si koloηa ke ma kәnaa.

52 Пә kpaγa pәnentе тә, yәlaa í we kakpasι ke pa tәyага taa, paa faya. Tooso ká lu naale ineyе koloηa, na naale náa lu tooso ké koloηa.

53 Cεεε ká kuli ι pәyalu тәә, na pәyalu kuli cεεε тәә. Toto ká kuli ι peelo тәә na peelo náa kuli toto тәә. Paη alu nyәη ká kuli poolu тәә, na poolu kэ paη тәә.

Waatvnaa cekәnav

(Matiyee 16:2-3)

54 Μήρύό Yesu тәma samaa тәтә si: Ye í ná teu pu ηmaalaya na ilim tәtule, í тәη kpaκpaа si saηa inu teu wee. Ilena tampana тәә kule ku nu.

55 Na í kәma na í ná ilim nyaki sәsәm, í тәη si tahaηle wusaa. Ilena tahaηle náa haη.

56 Mәnaafkinaa me, í lapa isәna na í nyәη ate na isә пә kәkәlәnaa fayasuyу, na u cekәyәna nti тәle тә lakι isәntә тә тә huwee.

Kolontu na kolontu pa ciikuyу

(Matiyee 5:25-26)

57 Isәnага пә wee na mә mayamaya u tu mayasәyi si í nyi tampana na í тәη-ye ye?

58 Ye n wakәla nәyәlv na í yaa-η nәnәyә, la kookali na nyá na-ι í tayanu mә tәm ke mpaav taa na í ta tata huvl kиη. Пә taa kәә na huvl náa т-η тәηtәnaa niη taa, na pele pá tәki-η.

59 Ma heeliyi-η tampana si ye n ta te пә tәna mpi pa pәla-η тәyә febyу n kaa lu tәna.

13

Ye í ta laγasí tǽnte í ká sí

¹ Mǽrúγú yǽlaa napǽli pa kǽma tǽne inǽγi kǽrakǽra na pá heeli Yesu sí: Kalilee nyǽma napǽli pa lakaya kǽtaγa ke Iso, ilena Pilati yele na pá ku-we.

² Tǽnayaγe Yesu cǽ-we sí: I huǽ sí Kalilee nyǽma mǽra pa ku mǽru tǽ, pa tǽe Kalilee nyǽma lelǽa tǽnaya kawalasi tǽγǽ pa ku-we?

³ Aai, ma heeliγi-me sí, pǽ taγa mǽru se. Ama mu ta laγasí tǽnte, í ká sí mǽ tǽnaya isu pǽle pa sǽru tǽ.

⁴ Na yǽlaa pǽlefei hiu wei Silowee kutuluγu kǽsǽa na ku takí na ku nanǽti tǽ, í huǽ sí Yosalem nyǽma tǽna taa pǽle pa kǽlǽna isayatu na?

⁵ Aai, ma heeliγi-me sí, pǽ taγa mǽru se. Ama mu ta laγasí, í ká sí mǽ tǽnaya isu pǽle pa sǽru tǽ.

Fiki tǽγu ŋku ku lǽlǽγi tǽ ku tǽm

⁶ Mǽrúγú Yesu se-e-weγe iso sí: Apalu nǽγǽlu í ka sǽna í lesǽŋ tuŋ taale taa kǽ fiki. Mǽrúγú í pola pee kooluγu. Ama í ta maγana ku tǽǽ kǽ paa pulǽru cǽcǽka.

⁷ Tǽnaya í tǽma taale tǽkǽlu sí: Nyǽni, pusi tooso kǽlu ma tu kǽnte sí ma kooliγi pee. Ama maa makǽna pulǽ cǽcǽka ke ku tǽǽ. Seti-ku. Pepe tǽǽ kǽ ku sǽŋ yem na ku lǽlǽγi?

⁸ Ilena taale tǽkǽlu cǽ-i sí: Tacaa, tasa-kǽγu yeluuγu ke pǽntǽ, na maa huli na má cǽna ku kite na ma tu hute na má ná.

⁹ Ntanyi pǽ talǽna pǽnte ku lǽli pee. Ku ta lǽli ilǽ n seti-ku.

Alv ícam waasǽγu ke kuhǽesǽγu wule

¹⁰ Mǽrúγú kuyaku kuhǽesǽγu nakǽli ku wule Yesu seγesaya Yuta nyǽma tǽkotile natǽli tǽ taa.

¹¹ Pǽ pamna alv kutǽntu nǽγǽlu í ka we tǽna. I hii ilǽγǽu na pǽ kǽkǽli-i pusi pǽlefei hiu tǽcu, u pǽsǽγi na í siγisi í tǽγi paa pǽcǽ maγamaγa.

¹² Yesu na-i, ilena í yaa-i na í tǽmi-i sí: Alv nyá, saŋa waali n hika alaafǽya kǽ.

¹³ Ilena Yesu tǽni í tǽǽ kǽ í nin, na alv siγile siγisi tǽne inǽγi kǽrakǽra, na í niki Iso kǽ sam.

¹⁴ Isu Yesu lapu na yǽlu hiki alaafǽya ke kuyaku kuhǽesǽγu wule ke mǽru tǽ pǽ ta maγa Yuta nyǽma tǽkotile nyǽγu tu ntǽ. Tǽnaya í pǽsǽna samaa sí: Kuyǽeŋ naatoso ke pa laki tǽmle. Ye í caa í hiki alaafǽya, í kǽesǽna kuyǽeŋ uní í taa na í kǽǽ. I taa kǽŋ kuhǽesǽγu wule sí pá ha-mǽγe alaafǽya.

¹⁵ Tǽnaya Tacaa ná cǽ Yuta nyǽma tǽkotile nyǽγu tu uní sí: Mǽnaafikinaa me, ye pǽ tala kuyaku kuhǽesǽγu wule mǽ taa awe yeki í nau yaa í kǽraŋaya ke tǽlǽγú sí ká nyǽ luǽm ye?

¹⁶ Yaa í nyǽmá sí Apǽlaham lǽlǽγu taa alv inǽγe pa kaa waasi kuyaku kuhǽesǽγu wule? Pǽcǽ Satani tǽka-i na í cǽsǽγi-i tǽ pusi pǽlefei hiu ntǽ.

¹⁷ Yesu cǽ Yuta nyǽma tǽkotile nyǽγu tu inǽγi mǽru, ilena feele kǽra mǽra paa caa-i tǽ. Ama samaa wei pǽ kaasaa tǽ ilǽ í tǽna í lanǽ ná heena tǽma kǽpampǽna nna Yesu lakaya tǽ.

Sǽγa pǽle tǽm

(Matiyee 13:31-32; Malǽki 4:30-32)

¹⁸ Mǽrúγú Yesu tasa yǽγǽtǽγu sí: Isu pepeγeγe Iso Kawulaya nǽγǽsǽnaa, na pepeγe maa kǽesǽna-ke ilǽ yee?

¹⁹ Ka nǽγǽsǽna kǽ isu yǽlu tuukuγu sǽγa pile ke í taale taa na tǽ nyǽ, na tǽ pu tǽγu sǽsǽu na sumasi kǽŋ na sí tǽγi tana ke ku pǽlinγasi tǽǽ tǽγu.

Potopoto kukusum tōm
(*Matiyee 13:33*)

²⁰ M̄p̄óyú Yesu tasaa si: Pepe cau ké maa keesəna Iso Kawulaya ile yee?

²¹ Ka nəḡəsəna ké isu alv mayasuyv molum ke cemse təpam na í kpaḡa kukusum ke pəcə na í tv, na í huḡuti na pə təna pə kpa təfvv tə.

Nənəḡo kukpulaya
(*Matiyee 7:13-14,21-23*)

²² Yesu kulaa si i puki Yosalem, ilena í seḡesəḡəna mpa ke acalē səsəna na səkpəna nna a taa i təḡayana tə na í puki.

²³ M̄p̄óyú nəḡəlv pəssa-i si: Taca, ntəḡ yəlaa pəciimaya tike nyəḡḡ ke pu ya na?

Ilēna Yesu cə-we si:

²⁴ I la kookali na í svbna nənəḡo ḡka ka we təfəku tə. Təm faawu təḡ, yəlaa payale ká lona teu si pá təḡna təna na pá svv. Ama pa kaa hiki mpa.

²⁵ M̄p̄óyú Yesu tōma si: Pu kəḡ na təḡaya caa təkí na í kaləsi, na mu wena awali təḡ, ile í svv mapv nté nənəḡo si: Taca, tvli-tv. Ilé i ká cə-me si: Ma ta nyi timpí í luna tə.

²⁶ Pəḡeḡe í ka svv yəḡətvv si: Tá na-ḡ tə təkayana na tə nyəḡki. Ta icate hapē təḡ ké n tv seḡesəḡi.

²⁷ Ilé i ká leli-meḡe yəḡətvv si: Ma ta nyi timpí í luna tə yoo. Mə təna í tē í fē-m, isayalataa mē.

²⁸ I ká kəḡ na í na Apəlaham na Isaaka na Saaki na Iso kuyəḡətvv teləsəlaa təḡaya Iso Kawulaya taa, na pá fiḡita-me na awali təḡəle isu í ká tv casí kapusi na í nyasəḡi mə təḡi kela te.

²⁹ Yəlaa ká luna ilim təlule təḡ, na pə tətule təḡ, na lelāa luna pə ntəḡḡḡ na pə mpətəḡ təḡ na pá sulí Iso Kawulaya taa ké təḡv.

³⁰ Waatv iní mpa pa we ləlv ké kayana tə pa taa lem̄pa ká məli waali, na waali nyəma náa məli ləlv.

Yesu laḡwakəlle ke Yosalem təḡ
(*Matiyee 23:37-39*)

³¹ Waatv iní i mayamaya ke Falisanaa napəli pa kəma Yesu kin na pá heeli-i si: Wulav səsə Heləti pəekəḡi-ḡ kuyv. Pəle pə təḡ lu cəne na í layasí icate.

³² M̄p̄óyú Yesu cə-we si: I polo í heeli mə taale haya ḡke si, saḡa na cele pə taa ma təḡnəḡi alḡaa, na má waasəḡi kutəntvnaa, na pə kufemuyv ke maa tē ma təmle.

³³ Ama pə wēe ké si má tə ma mpaav ke saḡa na cele na pə kufemuyv. Pə taya pulv, paa kuyi Iso kuyəḡətvv teləsəlv ke tiiliḡi yem na pə ta kena Yosalem taa.

³⁴ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuyi Iso kuyəḡətvv teləsəlaa, na nyá taa tətəḡ pa yooki Iso tillaa ke pēe na pá kuyi. Təm payale ke ma səlāa si ma kpeyeliḡi nyá taa yəlaa təna təkotokoto isu kantuyv papuyv kv piya təḡ tə. Ama pa kisaa.

³⁵ Təv, mə təḡaya ka təkí kaav təkpataa, nəḡəlv kaa paasəna-ke. Ma heeliḡi-me təfoo si, í kaa tasa-m keesuḡv, haləna pə tala wule nte í ka yəḡəti si, Iso í səna Taca tillu tə.

14

¹ Μπόγύ kuyaku kuhεεσυυ nakoli Yesu suu Falisanaa səsə nəγολυ ι τεγε τəγυυ. Mpa paa we təna tə pa caγaa na pá keηna-ι teu.

² Yulu nəγολυ ι ka səηa ι ιsentaa, na tənυγυ təə asilima kutəη weηa-ι.

³ Μπόγύ Yesu pəəsə Iə Təm seγesəlaa na Falisanaa si: Ta mpaav taa, pə muna pá waasi kutəntυ ke kuyaku kuhεεσυυ wule yaa pá taa waasi-ι?

⁴ Ama Falisanaa mpe pa ta tisi cəυ. Tənaγa Yesu həma kutəntυ na í waasi-ι, na í heeli-ι si í tεε.

⁵ Μπόγύ Yesu pəəsə Falisanaa si: Kuyaku kuhεεσυυ wule, mə taa awe nawa ι pəγaγa yaa ι nav hota ləkə taa, na í yele ləsυγυ ke kpakpaa si kuyaku kuhεεσυυ wule?

⁶ Ilena pá maγasi-təγι cəυ na pá kpisi.

Təγυυ yaav na təcayale kupante təm

⁷ Yesu nawa si mpa pa yaa təγυυ ke mpυ tə, pa huliγina təmaγa kpelee kupana təə caγav. Ilena í seγesi-we si:

⁸ Ye nəγολυ kpaγa alb na í yaa-η təγυυ, η talaa, taa hulina təcayale kupante na pəcó. Ntanyι ιsəntə pa yaa nəγολυ ílε na í kəla-η.

⁹ Pə taa kəə na wei ι yaa-meγε təγυυ tə í heeli-η si: Kuli na η kaasi ιneγε təcayale. Ie n kuləna feele nté tənyəəmυ, na η caγana waali təə.

¹⁰ Ama ye pa yaa-η təγυυ, η talaa, caγana waali təə. Ie wei ι yaa-meγε təγυυ tə ye ι kəma ílε ι ká təna-η si: Apaη nyá, tuusina cəne təə na η caγa təcayale kupante. Saa ιnι pa tv-η teeli ke nyá na pa təna mpa í caγa ηπόγύ təγυυ tə pa ιsenta kε.

¹¹ Pə təγa pulυ təə, wei í həη ι ti paa tisi-ι, na wei í pasəγι ι ti, paa kusι ι nyυγυ.

¹² Μπόγύ Yesu heela wei ι yaa-ι təγυυ tə si: Ye n lapa təγənaγa yaa acima, taa yaa nyá cewaa, yaa nyá tεetunaa, yaa nyá lulυγυ nyəma, yaa nyá toηtunaa lelaa. Pə təγa pulυ təə, pele pa pəsəγι tətə na pá yaa-η təγυυ, na pá lεeti-η nyá kuvəəυ ke kpakpaa.

¹³ Ama ye n lapa acima, koti kunyəntunaa, na acamaa, na kaakalasi, na yuluma, na pá təγə.

¹⁴ Waatu ιnəγəle n hika kupantu. Pə təγa pa taa nəγολυ ká pəsəna na í lεeti-η-tι. Ama Iə ká feləna-η kuyəηku ι ká feesi sətəa mpa paa lapa kupantu tə.

Mpa pa yaa təγυυ na pá kisi tə

(Matiyee 22:1-10)

¹⁵ Pa nu təm təne ιnι ilena Yesu na mpa pa caγa təγυυ tə pa taa lelυ yəγəti-ι si: Wei ι ká caγa təγυυ ke Iə Kawulaya taa təγəle isυ lelen nyulυ te.

¹⁶ Tənaγa Yesu cə pəntυ ιnι si: Apalυ nəγολυ ι lapəna təγənaγa təkpetekpete. Ilena í yaa yəlaa samaa si pá kəə pá təγə.

¹⁷ Pə kəma na pə pυ, ilena í tili ι pəγalυ si í polo na í heeli mpa ι yaa təγυυ tə si pá kəə mpυ, pə talaa.

¹⁸ Ama pa təna pa suυ-ι wiinav si pa kaa pəsi. Kancaalaya nyəη heela tillu si: Ma yapa taale, ye ma ta polo ma na-te pə kaa la-m teu. Mpυ tə, ma sələməγι-η mpa, ma kaa pəsi na má kəə.

¹⁹ Lelυ nάά tə si: Ma yapa naaη kuvhaləη ke naanυwa, ma caa ma tamsι-ι naale naale na ma faləsi-ι. Mpυ tə, ma sələməγι-η mpa, ma kaa pəsi na má kəə.

²⁰ Na lelυ tə tətə si: Nəəntə kε ma kpaγa alb, ma kaa pəsi na má kəə.

²¹ Μπόγύ tillu məla ι caa kiη na í keesi-ι ιsəna pə luwa tə. Tənaγa təγaγa caa ιnι pάáná lapa-ι, na í təγanι tillu ke tilυγυ si: Polo ləη ke kuyεηη taa na

happee n̄assi na ń kuu konȳnt̄ona, na acamaa, na yolvmaa, na kaakalasi, na ń k̄ona.

²² P̄a tasa p̄ac̄o ilena tillu tayani m̄olv̄y na í heeli-ı sı: Taca, ma lapa nti n keesa t̄o, paa na mp̄u t̄ocayale kpisa yem k̄e.

²³ T̄onaya t̄oyaya caa tasa-ı t̄om sı: C̄e m̄paan̄ taa na ń c̄o kutulun̄ kila kila, ye n hika m̄pa n k̄pa-weye yem yem na ń s̄ona na ma t̄oyaya su.

²⁴ Ma heeliyi-me sı ȳlaa m̄pa pa h̄ete pa yaanaa t̄o, pa taa n̄olv̄ kaa t̄oȳ ma t̄oȳnaya.

*M̄pi yolv̄ ka la na p̄ac̄o ı p̄asi Yesu ifalv̄ t̄o
(Matiyee 10:37-38)*

²⁵ M̄p̄ōȳ samaa tuutuuma hu Yesu waali. T̄onaya Yesu p̄esaa na í t̄o-we sı:

²⁶ Ye yolv̄ í caa ı t̄eji-m na í ta lu lūy ke ı caa na ı too, na ı alb na ı piya, na ı taal̄naa na ı k̄ōnaa na ı newaa, hal̄na í k̄rent̄ona ı mayamāya ı ti, paa ı t̄eja-m, ı kaa p̄asi na í la ma ifalv̄.

²⁷ Ye wei ı ta s̄ēli ı s̄em tesika na í t̄eji-m, p̄ontv̄ kaa p̄asi na í la ma ifalv̄.

²⁸ Ye m̄a taa n̄olv̄ caa kutuluȳy s̄os̄ōk̄v̄ ı̄mav, ı cakı k̄e na í mayasi p̄e t̄ona p̄e liyitee nȳv̄y, sı ı naa sı ı liyitee k̄a tala-ı yaa a kaa tala-ı.

²⁹ T̄efe ı k̄ōj í t̄e kite suv, ilena í kpisi k̄v̄ k̄ōy, na t̄elaa k̄ō na p̄a w̄ōji-ı,

³⁰ sı halı yolv̄ í su kutuluȳy na í kpisi k̄v̄ k̄ōy na?

³¹ M̄p̄u t̄ot̄oȳ p̄e wee, ye wulav̄ n̄olv̄ ı caa ı yoōna wulav̄ lelv̄, ı cakı k̄e na í mayasi teu na í ná sı yoolaa iyisi naan̄wa (10000) wei ı wena t̄o, ı p̄es̄ayi na í yoōna ı kolontu wei íle ı wena yoolaa iyisi hiu (20000) t̄o, yaa ı kaa p̄asi.

³² Ye ı nawa sı ı kaa p̄asi, ı kus̄ayi ȳlaa ke k̄otat̄oȳv̄ k̄e na í tili sı p̄a heeli ı kolontu ke l̄ōj sı ı yele t̄om nti, na p̄a sulı tiili na p̄a tayani.

³³ T̄onaya Yesu tasa-weye ȳōt̄oȳv̄ sı: M̄p̄u t̄ot̄oȳ m̄a taa n̄olv̄ kaa p̄asi na í la ma ifalv̄, ye p̄ontv̄ í ta l̄esi ı konȳlv̄y ke ı nȳam̄ t̄ona t̄o.

*T̄om m̄pi pu waas̄ayi p̄olv̄ t̄o
(Matiyee 5:13; Mal̄aki 9:50)*

³⁴ T̄om ke p̄olv̄p̄u m̄pi p̄e waas̄ayi t̄oȳ. Ama ye t̄om m̄pi p̄e l̄ōj k̄oma na í sı, pepeye paa la na p̄e l̄ōj inı í m̄li?

³⁵ P̄ale t̄o pu waas̄ayi p̄olv̄. Paa n ı̄musa hal̄em taa, paa n p̄eta hute taa, ısu pa l̄-wı paasi. M̄pa pa wena l̄emayasee t̄o p̄a ke ı̄k̄pan̄j na t̄om t̄one.

15

*Heu k̄olepu t̄om
(Matiyee 18:12-14)*

¹ Lampuu m̄vlaa na tetelataa l̄elaa pa pola Yesu k̄in̄ ke pa t̄ona sı pa nu ı t̄om.

² T̄onaya p̄e ta maya Falisanaa na Iso T̄om sēyes̄elaa na pa t̄o sı, Yolv̄ in̄e inı na tetelataa pa cak̄ona, na ı na-we p̄a t̄ak̄ona.

³ T̄onaya Yesu p̄ōsa-we sı:

⁴ Ye ısu m̄a taa n̄olv̄ wena heen̄ nt̄e nun̄wa (100), ilena ı taa k̄olv̄m̄ t̄e le, ı kaa yele p̄ōlav̄af̄e in̄un̄wa in̄eȳ nyutv̄ t̄ot̄oȳle na í t̄e na í s̄ōv̄ k̄olepu in̄ēyi p̄eek̄oȳv̄ hal̄ona ı na-ı?

⁵ ı naa-ı mp̄v, ilena ı lan̄le h̄olv̄m̄ı teu, na í k̄paya-ı na í h̄ōȳli.

⁶ ı takı t̄oyaya, ilena ı yaa ı cewaa na ı c̄olv̄ ı c̄olv̄ nȳoma sı: ı k̄ō na má na-me t̄o ȳōli. P̄e t̄aya p̄olv̄, ma ná ma heu wei ı ka lepa t̄o.

7 Ma heeliyi-me si mpyó pə wee, ye isayau kulom yelina i isayatu, lajhulomle təkki Iso təyaya taa ké i təo ké, na pə kəli kupama pəyolayafai nunuwa mpa pa feina taali nəyolə tə.

Ližitee nyəəətu naanowa taa leŋku lepu

8 Na í tasa lentu tətə si: Ye isu alə nəyolə i ka wena ližitee nyəəətu naanowa, ilena kulomnyu le, i musəyi fətəla ké, na í hasa i təyaya təna na í taasi tətetete, haləna í kəə na í na-ku.

9 I naa-kuvu mpu, ilena í yaa i cewaa na i cəb i cəb nyəma na í tə si: I kəə na má na me tə yəəli. Pə taya pulu, ma ná ma ližitee nyəəəəlyu ŋku ku lepa tə.

10 Ma heeliyi-me si mpyó pə wee, ye isayau kulom yelina i isayatu, Iso isətəa tillaa laŋa huləma teu ké.

Pəyaya ŋka ka wakəla ka caa wənav tə

11 Mpyó Yesu tasa-weye iso seev si: Apalu nəyolə i ka wenna pəyalaa naale.

12 Mpyó səkpelu nyəŋ təma i caa si í cəle-i pa wontu həyoləlyu ŋku inu i kəya i hiki pa caa inu i səm waali təyə kprakpa. Mpyó pa caa tala-weye i wənav.

13 Pə lapa wee naale, ilena səkpelu nyəŋ pəeti i nyəm təna, na í koti ližitee na í suv nyutu təyutulu. I tala təna ilena í suv təkpaalətu lapu, na í təyə i ližitee təna təpai.

14 I təma a tənaya təyə ke mpu, ilena nyəyəs i anaam nəyolə í lu icate nté tə taa. Mpyó i suv wahala taa.

15 Tənaya i pola icate tu nəyolə i kin na í sələmi təmle. Ilena ilé i pona-i taale si í nyənəyi afanaa.

16 I nyula teu isu paa afanaa təyənaya maŋamaŋa í təyə, ama i ta hiki.

17 Tənaya i caŋaa na í kraŋa huwee na í maŋasi i ti təm, na í tə si: Halu pá tə si ma caa təyaya taa kele təmle nyəma təo səsəm, na pá təkki na pá kpisiyi, na nyəyəs i náa kuyi maŋa cəne.

18 Maa kuli ké na má məli ma caa tə. Ma talaa ma heeli-i si: Paapa, ma pəntəna Iso, na ma pəntəna nyá tətə.

19 Pəntəna ma ta nəyəsəna si í yaa-m nyá pəyalu. Ama nyənəyi-m teitei isu n nyənəyə nyá təmle nyəma tə.

20 Tənaya i kulaa na í kraŋa mpaav si i kpeŋ i caa tə.

I kəma í wəsəna təyaya, ilé i caa loosa-i kele, na i təm lapu-i pətətəle ke səsəm. Tənaya ilé i se ləŋ na í səŋ-i, na í kpipi-i na í wayali-i.

21 Mpyó i pəyalu inu i təma-i si: Paapa, ma pəntəna Iso, na ma pəntəna nyá tətə. Ma ta nəyəsəna í yaa-m nyá pəyaya tətə.

22 Tənaya i caa təma i pəyalaa si: I kəna toko kupampan ke ləŋ na í suu-i. I ləe-i kukuule ke i mpəle təo, na ntəŋkpala ke i nəəhe taa.

23 I kəna ta nav wei inu i wena nim ke teu tə na í ku, na tə la təyənaya kupəŋka.

24 Ma pəyalu inə pə we isu i səpəya na í fe. I ka lepəya na má hii-i. Tənaya pa nika acima təyə ke kprakpa.

25 Pə lakəya mpu tə, pə pamna pəyalu səsə náa wena taale. Ilé i kəma í luna taale na í wəsəna təyaya, ilena í nu soo na paale pə haŋa kau.

26 Tənaya i yaa i təmle nyəma taa nəyolə, na í pəəs-i si: Pepe lapa na pə haŋa mpu?

27 Ilena ilé i cə-i si: Nyá neu ilé i mələna, na mə caa ku ta nav wei inu i we nim ke teu tə. Mpi tə i tasa-i nav na i alaafəya tə pə təo.

²⁸ Μῦθος ἰ πῶλυ σῶσῶ ἡνὶ ἰ μὲν πάάνᾳ νᾱ ἰ κῖσι τῶγαγα σὺν. Ἰενα ἰ καᾱ ἡν ἰ πῶλι-ἰ σὶ ἰ σὺν.

²⁹ Τῆναγα ἰ τῶμα ἰ καᾱ σὶ: Νυῶν, πῦσι πᾶγαλε ντῶ μα ἡλῶγι νυᾱ ταλε, νᾱ ν γῶτα ντι μαᾱ κρεεσῶγι. Νᾱ πᾶα κῶγακὺ κὺλῶμῶγῦ ν τᾱ τῶντα σὶ, ὀοο μα πῶλυ, κᾶγα πῖναγα κανε, νᾱ νυᾱ νᾱ νυᾱ ταᾶπαλαᾱ ἰ λεγελῖνα.

³⁰ Νυᾱ πῶλυ κῶμα τῶ, ν κα γελε τᾱ νᾱν wei ἡνὶ ἰ we nim κε teu τῶγῶ κῶγῦ νᾱ? Πῶγελε ἡνὶ ἰ κᾶγᾱνα νυᾱ wenav τῆνα τῆραι, νᾱ ἰ polo νᾱ ἰ wakelena acacaale.

³¹ Τῆναγα σεσε σῶ-ἰ σὶ: Μα πῦ, νυᾱ we ma κῖη κῆ tam κῆ, νᾱ πῆ τῆνα μᾶρι μα τὶ τῶ νυᾱ τῆννα τῶτῶ.

³² Πῆ μῶνα τῶ la acima κῆ νᾱ τῶ γῶλι. Νυᾱ neu ἡνε, πῆ we ἰsu ἰ σῆραγα νᾱ ἰ fe. Ἰ κᾱ lepaga νᾱ μα ἡν-ἰ.

16

Təmle tu layatv təm

¹ Μῦθος Yesu σεε ἰ ifalaa κε ἰσῶ σὶ: Αᾶλυ τῶη τῶ νῶγῶλν κα wenna təmle tu νῶγῶλν wei ἰ νῖη τᾱ τῶη τῶ ἡνὶ ἰ mələna ἰ wenav τῆνα νᾱ ἰ τῶ τῶ. Τῆναγα γῶλαᾱ polaa νᾱ πᾱ μαγᾱνα τῶη τῶ ἡνὶ νᾱ πᾱ heeli-ἰ σὶ: Νυᾱ təmle tu ἡνὶ ἰ wakeləgi νυᾱ wenav κῆ.

² Τῆναγα τῶη τῶ γᾱᾱ ἰ təmle tu νᾱ ἰ πῶσι-ἰ σὶ: Ντι ντι μα νῦκὶ σὶ ν lakῖ τῶ, τῶ we tampana γᾱᾱ πῶπῶτῶ? Αᾱμα μαᾱ λῆσι-ἡ μα təmle taa. Μᾶπῶ τῶ, κεεσι-ᾱ ἰσῆνα νυᾱ təmle yaasi lapᾱ τῶ νᾱ πῶσῶ ἡ τέε νυᾱ νυῆγκῶ.

³ Μῦθος təmle tu ἡνὶ ἰ caγᾱ νᾱ ἰ ἡν ἰ τᾱᾱ σὶ: Ταᾱα λῆσῶγι-ᾱ təmle taa τῶ, nteγele maᾱ la ἰλε? Αᾱνὶ μα καᾱ πῶσι ἡλῶμ. Πῶγελε palᾱ lapῶ νᾱ we feele.

⁴ Εἰθεε, μα νυῶμᾱ ντι μαᾱ la, νᾱ πᾱ κῶμα νᾱ πᾱ τῶγῶν-ᾱ, μᾱ τᾱᾱ λαη γῶλαᾱ mpa πᾱα τῶκῖ-ᾱ τῶ.

⁵ Τῆναγα ἰ γᾱᾱ mpa πᾱα πᾱα wenᾱ ἰ καᾱ κε κῶμλε τῶγῶ κὺλῶμ κὺλῶμ, νᾱ ἰ πῶσι kancaalaya νυῶη σὶ: Ἰσῆναγα ν wenᾱ τᾱ καᾱ κε κῶμλε?

⁶ Ἰλε σὶ, Olifinaa nim tonoonaa nunῶwa (100) κε μα wenᾱ-ἰ κῶμλε. Τῆναγα təmle tu ἡνὶ ἰ heela-ἰ σὶ: Νν νᾱᾱ πῆ takəlaya ντῶ, caγᾱ λῆη νᾱ ἡ ἡμαᾱ σὶ nim tonoonaa nule νᾱ naanῶwa.

⁷ Ἰ yela ἰλέ νᾱ ἰ ἡμαᾱ lelv τῶ σὶ: Νᾱ νυᾱ se, ἰσῆναγα νυᾱ νυῶντε wee? Μῦθος ἰλέ ἰ σῶ-ἰ σὶ: Τῶγῶναγα pee saakənaa nunῶwa (100). Ἰενα ἰ heeli ἰλέ σὶ: Νν νᾱᾱ πῆ takəlaya ντῶ, ἡμαᾱ σὶ τῶγῶναγα pee saakənaa nunaasa.

⁸ Μῦθος τῶη τῶ ἡνὶ ἰ sama ἰ təmle tu ἰsᾱγᾱν ἡνῶγι ἰ layatv τῶ. Πῆ τᾱγα pulv, antulinya ἡνε ἰ γῶλαᾱ wenᾱ νυῶμ κε ἰσῆνα πᾱ lakəna τῶμα τῶγῶ, νᾱ πῶ κῶλι mpa πᾱ τᾱ κε antulinya ἡνε ἰ νυῶμα τῶ.

⁹ Μῦθος Yesu tasa-weγe heeluγῦ σὶ: Μᾱ, μα heeliγῖ-ᾱ σὶ ἰ κᾶγα wenav ἡκῖ ἰ wenᾱ ate cəne τῶ νᾱ ἰ lana νᾱ ἰ hiki taapalaa, νᾱ πῶ κῶμα νᾱ ἰ λαη-ᾱ πᾱ μῶ-ᾱγε ἰcate ντε τῶ we tam τῶ τῶ τῶ τῶ.

¹⁰ Wei ἰ te səkpetu taa, mpu ἡνὶ τῶτῶγῶ ἰ te səsəontv taa. Νᾱ wei ἰ τᾱ te səkpetu taa, mpu ἡνὶ τῶτῶγῶ ἰ καᾱ te səsəontv taa.

¹¹ Ye ἰ lapᾱ cakəli cakəli νᾱ ate cəne wenav, πᾱ καᾱ nəkῖ-ᾱγε ἰsətᾱᾱ νυῶμ κε celvῶ.

¹² Ye ἰ τᾱ πῶσι lelv νυῶμ təkῶγῶ κε teu νᾱ tampana, leγe ἰ κᾱ hiki mə maγᾱmᾱγᾱ mə νῖη νυῶμ.

¹³ Təmle tu kaᾱ πῶσι νᾱ ἰ κᾶπὶ γῶλαᾱ naale νᾱ ἰ lakῖ πᾱ τῶμα. Ye ἰ κᾶρα mpu, ἰ ləmaγᾱσεε κῶη ᾱ wee lelv τῶ κῆ, νᾱ ἰ yele lelv. Yaa ntanyῖ, ἰ paasəna lelv νᾱ ἰ kῖσι lelv. Mə ἰ kaᾱ πῶσι νᾱ ἰ κᾶπὶ ἰsῶ νᾱ liγῖtee νᾱ ἰ təη mpu.

*Yesu koveelitu ke Falisanaa
(Matiyee 5:31-32; 11:12-13; Malaki 10:11-12)*

14 Falisanaa nu tòm nti tə təna, ilena pá wonj Yesu. Pə taya pulv, mpe paa wena liyitee kətəi ké.

15 Tənaɣa Yesu təma-we si: I laki si yəlaa í nyəni-meyɛ tampana nyéma. Ama Iso nyemá mə lotu taa huwɛɛ. Pə taya pulv, mpi yəlaa ná nyənəyi səsəəm tə, Iso isentaa pələ pə ta ke pulv.

16 Moisi kusəsutu na Iso kuyəɣətutu teləsəlaa kəhmanjmaatu lapa tə waatu haləna Iso ləm səlɔ Yohaani náá kəɔ. Pə kpaɣav waatu inɪ təɣə pa sɔv Iso Kawulaya Laapaali Kupaŋ təm kpaalɔv, na paa wei i ləkəna isələ kusɛɛmlɛ si i sɔv Kawulaya ŋke ka taa.

17 Iso tənɔv na atɛ pə tɛɛv ta tala katɛ ke Iso təm taa təmiya kulɔmɔɣa saalɔv.

18 Ye yulv təɣəna i alv na í kpaɣa kɔfalv, i lapa wasanjalətu ké. Ye pa kisa alv na nəɣəlv náá təj na í kpaɣa-i, pɔntu lapa wasanjalətu ké.

Apalv tonj tu na Lasaa pa təm

19 Apalv tonj tu nəɣəlv i ka wɛnna, na í suuki liyitee wontu tənɣənənyəni ke teu. Paa ifemle nte lelej taa ké i wɛɛ, na í təkɪ təɣənaɣa kupaŋka.

20 Pə kaasi kuyəntu nəɣəlv i ka wɛɛ tətə, na pá yaa-i si Lasaa. I təna isəntə tə hiŋ ké, na i həntaya tonj tu inɪ i təyaya nəɣə.

21 Na í tanja si, ye tonj tu inɪ i kəma na i təkɪ i təɣənaɣa na cəɣəlasɪ hoti atɛ, ilɛ i təsɪ na í təɣə. Haləna hasi maɣamɔɣa kəŋaya na si niisiyi konyəntu inɪ i hiŋ taa.

22 Tənaɣa konyəntu inɪ i kəma na í si, na isətəa tillaa kpaɣa-i na pá pona-i Apələham cəɔɣə aləsanna taa. Mɔpɔɣə tonj tu inɪ i kəma na í si tətə, na pá pimi-i.

23 Na í sɔv wahala taa ké atətɛ taa təna. Tənaɣa tonj tu teka i isɛ na í loosi Apələham, na Lasaa caya i kəŋkəj taa.

24 Ilena í wuli na í yaa si: Hai ta caa Apələham, nyəni ma pətəətɛ na í tili Lasaa na í lii i mpələ nəɣə taa ké ləm, na í tosi ma nsəmle təɔ na pə tu niyiti-m niyituyɔ maɣamɔɣa. Pə taya pulv təɔ, pə hanja-m kəkə kanɛ ka taa ké pə tu fɛi.

25 Tənaɣa Apələham cə-i si: Ma pəyalv, təsɪ si, n ka wɛv atɛ tə, n təɣə nyá lelej ke teu, na Lasaa ilɛ i təɣə nyaŋ ké pə tu fɛi. Nəɔnəɔ keɛ pə tala ilɛ i lelej si i lanjɛ í hɛɛ, na pə tala nyá wahala.

26 Pələ pə paasi tá na-mɛ tá hɛkv wɛ pɔɣə ke yem tələmm, ŋku kv lumanj na kv walasi fɛi tənaya tə. Mpɔ tə, yulv kaa pəsi na í lu cənɛ na í polo mə kin, na mə cəlv tu kaa pəsi na í lu na í kəɔ tá kin cənɛ.

27 Mɔpɔɣə tonj tu inɪ i tasa-i yəɣətɔv si: Taca la suulu na í tili Lasaa ke ma caa təyaya taa.

28 Ma wɛna newaa ke kakpasɪ ke təna. I polo na í kpaali-wɛyɛ teu, na pələ pá taa kəɔ pá tasa wahala inɛ i taa ké sɔv tətə.

29 Mɔpɔɣə Apələham cə-i si: Ye kpaalɔv ke pa caa, Moisi na Iso kuyəɣətutu teləsəlaa pa wɛɛ ilɛ, pá nuna pələ.

30 Tənaɣa tonj tu təma si: Aai hai, ta caa Apələham. Ye isɔ atətənaa taa nəɣəlv ka mələna na í maɣana-wɛ, paa layasa təntɛ.

31 Apələham tasa-i heeluyɔ si: Ye pa kpeesə Moisi na Iso kuyəɣətutu teləsəlaa pa təm, paa atətənaa taa nəɣəlv ka pona, pa kaa təna.

17

Lelv tusuyu sɔyɔntv

(Matiyee 18:6-7,21-22; Malaki 9:42)

¹ Ḿpúyó Yesu tɔma ɪ fɪlaa sɪ: Mpi pu tusi yɔlaa ke ɪsɔyatu taa tɔ pɛ kaa laŋ. Ama ye pɛ cɛpa wei na ɪ la na ɪ tɔyɔntɔle la ɪsɔyatu, pɔntv ká na.

² Ye yulv ɪnɪ ɪ ká la na piya sɛne sɪ taa nakɛli pɛnti, pɛ nɔyɔsɛna pá tv pɔntv luyv tɛɛ kɛ namle na pá tɔsɪ-ɪ tɛŋku taa.

³ ɪ la laakali.

Ye nyá tɔyɔntɔle lapa-ŋ ɪsɔyatu, yaa-ɪ na ń huli-ɪ sɪ ɪ lapa mpi tɔ pɛ fɛi teu. Ye ɪ tisaa na ɪ layasɪ ɪ kulaputv, ń kv-tɔyɪ nyá taa tɔkpataa.

⁴ Ye wɔle kulɔmtɔle taa ɪ pɛntɛna-ŋ tɔm naatosompɔyɔlaya, na ɪ kɔŋ tam na ɪ wiiki sɪ ma pɛntaa kɛ, ń ká huli-ɪ suulu kɛ.

Taa tɛmnav ke ɪsɔ

⁵ Ḿpúyó tillaa tɔma Tacaa sɪ: La na ta taa tɛmnav ke ɪsɔ sɔɔsɪ.

⁶ Tɛnaya Tacaa cɔwa sɪ: ɪsɛna ɪ tɛmna ɪsɔ kɛ mɔ taa tɔ ye pu tu tala ɪsu sɔɔya pile ke yasɔlaya, pa tɔyɔ ŋku kv sɛŋa ɪsɛntɔ tɔyɔ ɪ tɔma sɪ: Kpɛsɪ tɛna na ń polo ń sɛŋ tɛŋku taa, pɛ laki ḿpúyó.

Tɔmle tv kulapɔle

⁷ Mɔ taa awe wɛna yom na ɪ halɔyɪ ɪ tawa na ɪ tiikiyɪ ɪ kalakɔŋ, na ɪ luna taale ke kpakpaa, na pɔntv paatɛna-ɪ heeluyv sɪ: Kɔɔ lɔŋ na ń caya na ń niki tɔyɔv?

⁸ Aai, ɪ tɔŋɪ-ɪ kɛ sɪ: Saa-m, ɪlena ń layasɪ nyá wontu na ń kɔŋna-m tɔyɔnaya, na má tɔyɔ na má nyɔɔ. Maa haɔaa ɪle, nyaa caya na ń tɔyɔ na ń nyɔɔ.

⁹ ɪ ká nɔki-ɪ sɛɛv sɪ ɪ lapa mpi ɪ tɔma-ɪ sɪ ɪ la na ɪ la tɔ?

¹⁰ Mpu ɪnɪ tɔtɔyɔ na mɛ, ye ɪ kɔma na ɪ tɛ mpi ɪsɔ ka tu-mɛ tɔ pɛ lapv, ɪ tɔ sɪ: Tɔ kɛ tɔmle nyɔma ke yem kɛ, nti pu wɛɛ sɪ tɔ la tɔ, tɔ tike ke tɔ lapa.

Tɔnɔyɔv tɔɔ asilima kvɔtɔŋ nyɔma waasɔyɔv

¹¹ Yesu kulaa na ɪ puki Yosalem, ɪlena ɪ tɔŋna Samalii na Kalilee pɛ hekv taa.

¹² ɪ sɔvkaɔya ɪcɛtɛ natɔli tɔ taa, ɪlena tɔnɔyɔv tɔɔ asilima kvɔtɔŋ nyɔma napɔli pá tɔ na pá suli-ɪ. Pa we yɔlaa naanɔwa. Ḿpúyó pa sɛŋa pooluŋ,

¹³ na pá kpɛsɪ-ɪ sɪ: Tacaa Yesu, wii tá pɛtɔtɔle.

¹⁴ Tɛnaya Yesu na-wɛ ɪlena ɪ tɔ-wɛ sɪ: ɪ polo na kvɔtɔlaa wiili-mɛ.

Asilima kvɔtɔŋ nyɔma tɔŋna pote, ɪlena pɛ waa-wɛ.

¹⁵ Pa taa lelɔ nawa sɪ pɛ waa-ɪ mpv, ɪlena ɪ mɔlɔna ɪ waali ke kpakpaa, na ɪ saŋ ɪsɔ na nɔyɔ sɔsɔya.

¹⁶ Ḿpúyó ɪ hɔta Yesu tɛɛ na ɪ sɛɛ-ɪ sɪ ɪ na tɔmle. Apalv wei ɪ mɔla mpv na ɪ sɛɛ Yesu tɔ, ɪ kɛ Samalii tv.

¹⁷ Tɛnaya Yesu tɔma sɪ: Pɛ taya asilima kvɔtɔŋ nyɔma mpe pa naanɔwa hikina alaafɔya? Na pɔyɔlayafɛi naanɔwa ɪnɛ ɪ we le?

¹⁸ ɪsu pa taa nɔyɔlv ta tu toosi kele sɪ ɪ mɔlɔyɪ na ɪ sɛɛ ɪsɔ kɛ ɪ na tɔmle, ye pɛ taya kpai tv ɪnɛ ɪ paasi?

¹⁹ ɪlena Yesu heeli asilima kvɔtɔŋ tv sɪ: Kvli, ń tɛma ɪsɔ na nyá taa tɔ ɪ yɛlaa na ń hiki alaafɔya.

ɪsɔ Kawulaya kvɛntɛ tɔm

(Matiyee 24:23-28,37-41)

²⁰ Ḿpúyó Falisanaa pɔɔsa Yesu sɪ: Pɔlee kele pu tala ɪsɔ Kawulaya tɔyɔv ɪle? Tɛnaya Yesu cɔ-wɛ sɪ: Pɛ taya sɪ ɪsɔ tɔki ɪ Kawulaya na yɔlaa naa tɔkelee se.

21 Pə taya isu paa yəgətɪ sɪ ka wɛ cənɛ yaa hatoo tənə. Pə taya pulv təə, í nyɪ teu sɪ ɪsə təŋna ɪ Kawulaya təgəv ke mə həkʊ taa.

22 Yesu tɛma ɪmpɔgɔ yəgətɔv, ɪlɛna í heeli ɪ ɪfalaa sɪ: Pɪ kəə na mɛ í nyuli sɪ Yulv Pəyaya má ma kuyaku í kəə na í na-kv. Ama í kaa na.

23 Paa heeli-mɛ sɪ í paasəna hatoo tənə, yaa í paasəna cənɛ. Ama mu taa polo sɪ í pɛɛkəyɪ.

24 Yulv Pəyaya má ma kuyaku wule pɪ la kɛ́ isu tev nyəgəsuvu təŋmɛlev na pə ná na pə cəə antulinya tənə təpəɪ təgə.

25 Ama maa təgə kuyəŋ ke səsəm, na tá kvfaləŋ yəlaa pane paa lə-m təkpaataa.

26 ɪsəna pɪ lapa Nowee pəəle taa tə, mpv unɪ pə maɣamaya pɪ lana Yulv Pəyaya má ma kuyɛɛŋ taa.

27 Pə kɛɛsa Nowee wɛɛ anɪ a taa tə, pə təkaya kɛ́ na pə nyəəki, na pə haaku təmayə alaa na pə kɪakəyɪ mpv yooə, haləna kuyəŋku Nowee svv atakaa pəgɔlvɔv səsəəv taa na pə yele-wɛ, na ləm kəə na pə təgə pa tənə təpəɪpəɪ tə.

28 Pɪ la teitei kɛ́ isu pɪ lapv Ləəti pəəle taa tə. Pə təkaya ɪmpɔgɔ na pə nyəəki, na pə pɛɛtəyɪ na pə yakɪ, na pə haləyɪ tawa na pə ŋmaaki kutuluŋ.

29 Ama kuyəŋku Ləəti lu Sətəm təkɛv tə, asimti na kəkə pə luna ɪsətəa təyooə isu tev, na ká nyaya pa tənə təpəɪpəɪ.

30 Kuyəŋku Yulv pəyaya má maa kəə tə, mpv pə maɣamaya pɪ lana.

31 Pə wule nté ye pə maɣana yulv wɛ kutuluɣu pata təə na ɪ wontu wɛ təyaya taa, pɪntv í taa tə sɪ ɪ tiiki na í svv təyaya na í kɪpaya ɪ wontu nti tə wɛɛ tə. Na ye pə pamma taale kɛ ɪ wɛɛ, í taa tə sɪ ɪ mələyɪ təyaya.

32 ɪ təəsɪ Ləəti alv təm.

33 Wei í pɛɛkəyɪ ɪ weesuyɪ təcɪtutu ɪ tɛŋna səpv kɛ́. Na wei í lapa ɪ təyɪ avusa, unɪ ɪ ká hikina weesuyɪ.

34 Pə wule nté pə əhoo, pɪ pana yəlaa naale hənta nyáalvɔv kvlvmvɔv təə, na pə kɪpaya lɛlv, na pə yele lɛlv.

35 Pɪ pana alaa naale wɛ nama təə, na pə kɪpaya lɛlv na pə yele lɛlv. [

36 Pɪ pana apalaa naale wɛ taale taa, na pə kɪpaya lɛlv na pə yele lɛlv.]

37 ɪmpɔgɔ ɪ ɪfalaa pəəsə-ɪ sɪ: Tacaə, leyele mpv unɪ pɪ la ɪlɛ?

Tənyaya Yesu cə-wɛ sɪ: Timpi pulv səpa na pə həntəa tə, tənaya ye-pelekunaa kotiyɪ.

18

Alv leelu na wulav pa təm

1 Yesu caa ɪ hvlɪ-wɛ sɪ pá səlɛməyɪ ɪsə kɛ́ tam, pá taa tə sɪ pə nu-wɛ, ɪlɛna í sɛɛ-wɛyɛ ɪsə ɪnɛ sɪ:

2 Wulav nəgəlv ɪ ka wənnə ɪcətɛ natəli tə taa, ɪ paa fɛɪna ɪsə. Pəyele u nyənəyɪ yulv sɪ ɪ kɛ́ pulv.

3 Pə pamma alv leelu nəgəlv naa wɛ ɪcətɛ ɪnté tə taa, tam kɛ́ ɪ pukaya ɪ kin na í səlɛməyɪ-ɪ sɪ ɪ waasɪ-ɪ. Sɪ nəgəlv təkəna ɪ sɛ, na í caa sɪ ɪ waasɪ-ɪ.

4 Paa alv unɪ ɪ puki tam ke mpv tə, wulav unɪ ɪ kisa-ɪ nɪnəv. Pə waali kɛ́ ɪ mayasa ɪ taa sɪ: Anɪ ma paa fɛɪna ɪsə, pəyele maa nyənəyɪ yulv sɪ ɪ kɛ́ pulv.

5 Ama ɪsə leelu ɪnɛ ɪ kəŋvɔv tam na í pəkələyɪ-m tə pə təə, maa paasəna ɪ təm na má waasɪ-ɪ. Tɛfɛ ɪ ka kəŋ ɪsənəgə tam kɛ́ na í cəəsəyɪ-m.

6 ɪmpɔgɔ Tacaə tasaa sɪ: ɪ ta nu nti wulav ɪsayəv ɪnɛ ɪ yəgətəa tə taa?

7 ɪlɛ ɪsə ká yelina ntɛyɛ waasvɔv ke mpa ɪ ləsaa na pá wiikina-ɪ ɪlim na əhoo tə? ɪ ká la kaninika na pə sənəv na?

8 Ma heeliyi-me si: Isə ká tayani pa təm ke ləŋ tələv. Ue waatu wei Yulv Pəyaya ma maa kəw tə, maa mayana ate cəneye yəlaa mpa pa temna Isə ké pa taa təyole yee?

Falisa na lampuu mɔlv pa Isə sələmvv

9 Yəlaa ləlaa ka tēma pa taa təkpataa si mpe pa kēna kupaama ke Isə isentaa, haləna pá nyənəxi ləlaa ke yem. Ḿpógú Yesu sēe-weye isə si:

10 Yəlaa naale kpana Isə təsēele taa ké Isə sələmvv. Ləlv ke Falisa na ləlv ke lampuu mɔlv.

11 Ḿpógú Falisa səŋna i mpra na í sələmi Isə si: Isə nyana təmlē. Pə tayə pulv təw, ma fei isu yəlaa ləlaa wəv tə. Pələ pa ké ŋmulaa na asayaa na wasanjalənaa ké. Pécó ma fei isu lampuu mɔlv inē i wəv tə.

12 Cimaasi na cimaasi, kuyeyē naale naaleye ma həkəxi nəyō. Na pə təna mpi ma hikiyi tə, ma ləsəxi pə həyoləŋ naanwəwaa taa kɔlvmvv ké na má ha-ŋ.

13 Ḿpógú lampuu mɔlv ná cəwəsa kpeŋa na í kama nyuyv na kvsuyv fei, na í təkəxi niŋ si: Hai Isə, ma ké isayav ké, wii ma pətətələ.

14 Ma heeliyi-me si Isə na apalv inē pa tayanaa, na í kvlv na í kpe. Ama í na Falisa pa ta tayani. Pə tayə pulv təw, wei i həŋ i ti, paa tisi-i. Na wei í pasəyi i ti, paa kvsu i nyuyv.

Piya səkpesi kvanv kooluyv

(Matiyee 19:13-15; Maləki 10:13-16)

15 Yəlaa pukayana piya səkpesi tətəyō Yesu si í təni si təw ké niŋ. Ama Yesu ifalaa na yəlaa mpe ilena pá kaləna-we.

16 Tənyaya Yesu yelaa na pá kprətəna piya ke i kiŋ, na í tə-we si: I yele na piya kəw ma kiŋ, í taa kayati-si. Pə tayə pulv təw, mpa pa wē isu piya tə, mpe pa tənna Isə Kawulaya.

17 Ma heeliyi-meyē tampana si, ye wei i ta pəsi isu pəyaya na Isə təyō i təw ké kawulaya, pɔntv kaa la kawulaya ŋke ka tv ke paa pəcə.

Yulv toŋ tv təm

(Matiyee 19:16-30; Maləki 10:17-31)

18 Tənyaya Yuta nyəma nyuyv tv nəyōlv i pəwəsa Yesu si: Taca kupaŋ, pepəye pə wē si maa la ilena má hiki weesuyv ŋku ku tēŋ tə?

19 Ḿpógú Yesu cə-i si: Pə lapa isəna na í yaa-m kupaŋ? Nəyōlv ta ke kupaŋ ye pə tayə Isə tike təkəŋ.

20 Ntəŋ n nyəmə nti pa suwaa si: Taa la wasanjalətv, taa kv yulv, taa ŋmulv, taa suu ləlv ke təm. Se nyá caa na nyá too.

21 Tənyaya apalv toŋ tv inu i cəwaa Yesu si: Ma təkə kvsəsutv nti tə tənyaya hatoo ma pəcaatv ké.

22 Yesu nu mpv ilena í təm-i si: Ama kɔlvmtv tike təkəŋ kaasəna-ŋ lapv. Polo í pəeti pə təna mpi n wəna tə na í tala konyəntənaa ke pə liyitee, na cele í svv toŋ ke isətəa. Í tēma mpv pə lapv ilē n kəw na í təy-i-m.

23 Apalv inu i nu təm tənē, ilena i lanjle wakəli tətəyətəyō. Pə tayə pulv təw, i ka wəna ké pə tu fei.

24 Yesu nawa si apalv inu i lanjle wakəlaa, ilena í tə si: Ama liyitee nyəma Isə Kawulaya svv wē kate pə tu fei.

25 Isəna mpi pə wē yooyoo ké kate si í svvna pənyálaya púyóg na í lu tə, mpv tətəyō pə wē liyitee tv ke kate si í svv Isə Kawulaya taa, halv pə tu tēē mpv.

26 Tənyaya mpa pa cayaa na pá nukv i təm tə, pa tēma si: Ue awe ká tələna nteye-ti?

27 *Ḑpúyó Yesu cōwa si: Mpi yēlaa tōŋ si pə fēi pəsuyv tō, Iso kin tēlv ké.*

28 *Ḑpúyó Piyee nōyō tēkpaŋ si: Tōv, ta yela pə tēna tēkpaŋa ké na taa hu nyá waali.*

29 *Ḑpúyó Yesu cō-we si: Ma heeliyi-meŋe tampana tōv si, ye nōyōlv yela i tēyaga yaa i alv, yaa i taalōnaa yaa i kōyōnaa yaa i newaa, yaa i nyēma yaa i piya ke Iso Kawulaya nyuyv tōv,*

30 *pu ha pōntv na pə kəli ḥpúyó pə kraŋav nōnōv tō. Pəyele i sēm waali i ká weena weesuŋu ŋku ku tēŋ tō.*

*Yesu sēm na i fem pə tōm tōtō
(Matiyee 20:17-19; Malāki 10:32-34)*

31 *Ḑpúyó Yesu yaa i ifalaa naanōwa na naaleŋe i kin, na í heeli-we si: Tōv, tē kraa Yosalem kéle. Pə tēna mpi Iso kuyōyōtvv telēsōlaa ka ŋmaawa si pu mayana Yulv Pəyaga má tō, tēnaya pu la.*

32 *Paa tv-m ma ta nyi isōnaa niŋ taa. Pēle paa paana-m, paa tvv-m, paa tō-m ntayama.*

33 *Paa casa-m hikasi, paa kv-m. Ama kuyeeŋ tooso wule, maa fe.*

34 *Ama Yesu ifalaa ta cekēna tōm nti. Tōm nti tē hōwee tēe pa tōv ké, ile pa ta tu nyēm mpi pə tōm Yesu yōyōtaa tō.*

*Yesu kuliŋi yvlm nōyōlv i ise
(Matiyee 20:29-34; Malāki 10:46-52)*

35 *Yesu kōma na í kreyetēna Yeliko ile, sese yvlm nōyōlv i ka caya mpaav nōyō ntē na í laki pala.*

36 *I nu yēlaa samaa tōŋ na pá tēeki, ilēna í pōosi si: Pepe lapa ye?*

37 *Ḑpúyó pa heela-i si: Nasaleti Yesu tēekēna.*

38 *Tēnaya i koo sōsōm si: Tafiti Pəyaga Yesu, nyēni ma pētōtōle.*

39 *Mpa paa tēe nōyō tō, pēle pa kalēna yvlm na pá heeli-i si: Su. Ama ílé i sōsa kōou ke sōsōm si: Tafiti Pəyaga, nyēni ma pētōtōle.*

40 *Ḑpúyó Yesu sēŋaa, na í tō si: I kōna-i ma kin. Yvlm tala Yesu kin, ilēna Yesu pōosi-i si:*

41 *N caa má la-ŋ we? Yvlm cōwa si: Taca, ma caa ké si ní la na má naaki isu maa wev ma wule taa tō.*

42 *Tēnaya Yesu tōma-i si: Tōv, naa ile, nyá taa tēmnav ke Iso waasa-ŋ ké.*

43 *I svv nav ntē tēne inōŋi kraakraa, na í tēŋōŋi Yesu na í saŋ Iso. Samaa tēna ná mpv, ilēna pá svv Iso ké sam tōtō.*

19

Yesu na Sakee pa tōm

1 *Ḑpúyó Yesu svv Yeliko, ilēna í fayana icate taa na í tēeki.*

2 *Apalv nōyōlv i ka we tē tēna, na pá yaa-i si Sakee. Apalv unv i kēna lampuu mōlaa sōsō, na i ka pilaa ké.*

3 *I caakaya si í nyi wei pa yaa si Yesu Yesu tō. Ama i topulvŋ tōv i taa pəsi na í na-i. Mpi tō, samaa nyēkaa ké.*

4 *Ḑpúyó Sakee tēe nōyō na í kraŋa asewa, na í polo na í kra tvuyv nakvli kv tōv, si Yesu í tēekēna kv tēe ile i na-i.*

5 *Yesu kōma na í tala tēna, ilēna í teki i ise na í tōm-i si: Sakee tii tōcav, saŋa nyá tēyaga ke maa caya.*

6 *Ḑpúyó Sakee tii kraakraa, na í mv Yesu na lanjholōmle.*

⁷ Pa tēna mpa pa ná mpv tō pē ta maɣa-we, ɔlena pá tēn si: Halɪ yulv ɪsaɣav tēɣele ɪ kulaa í polo.

⁸ Pa tala tēɣaya taa, ɔlena Sakee kulɪ na í heeli Tacaɔ si: Tacaɔ, ma seee, maɔ faɣa ma kɔpam ke calɪ na má ha kɔnyɔntɔnaa. Ye maɔ muɣula nēɣɔlv na má tēɣɔ ɪ liyitee, maɔ felɪ pɔntv ke pē tɔm liyiti.

⁹ Tēnaɣa Yesu tɔma si: Saɲa tēɣaya kanē kelē ka nyóma ná nyɔvɔ nté. Pē taɣa pulv, Sakee maɣamaɣa ná ké Apələham pēɣaya tɔtēɣɔ mee.

¹⁰ Yulv Pēɣaya má ma kɔmaɣa si ma pēekəɣi mpi pē ləpa tō na má ya pē nyɔvɔ.

*Timpi pē wee tō tēnaɣa pē sɔsəɣi
(Matiyee 25:14-30)*

¹¹ Ḿpóɣú Yesu tasa mpa pa nu tɔm nti ɪ yɔɣɔta tēɣɔ ɪsɔ seev. Pē taɣa pulv, pa kpeɣetēna Yosalem tō, yələa huɔkaya si ntanyɪ ɪsɔ ká svv Kawulaya tēɣɔv ke tēne inəɣi kpaɣpaɔ na pá ná.

¹² ɪsɔ wei ɪ se-e-we tēɣɔle si: Kawulaya tēɣaya taa awulumpu nēɣɔlv ɪ kuləna na í polo tetv poolvɲ nyəntv si pá tv-ɪ kawulaya, na pē tēma ɔle ɪ məli.

¹³ ɪ caakaya tēev, ɔlena í yaa ɪ təmlē nyóma naanɔwa, na ɪ tala-weɣe liyitee nyəɣəlvɔv nyəɣəlvɔv ke pa nyɔvɔ tō. Na í heeli-we si: ɪ taatēna liyitee ane, halɪ má polo má kɔv.

¹⁴ Ama ɪ ɪcate nyóma luɣv ná fei-ɪ, ɔlena pá kɔsi tillaa si pá polo pá heeli-we si: Tv caa si apalv inɪ í la ta wulav.

¹⁵ Pa tv apalv inəɣi kawulaya ŋke, ɔlena í kulɪ na í məli ɪ ɪcate taa. Ḿpóɣú ɪ kɔta ɪ təmlē nyóma mpa ɪ ka cēla liyitee tō, si ɪ naa ɪsəna ɪsəna pē se-e-wēnaa tō.

¹⁶ Ḿpóɣú kancaalaya nyəŋ kulaa na í tō si: Tacaɔ, pē se-e-m liyitee nyəɣətv naanɔwa ké nyəɣəlvɔv ŋku n ka cēla-m tō kv tō.

¹⁷ Tēnaɣa wulav tɔma-ɪ si: Pē we teu, n ké təmlē tv kɔpaŋ ké. Timpi ɪsv n lapa teu ke pəcɔ nyəm taa ɪsəntɔ tō, n ká tēɣɔ acalē naanɔwa tō ké kawulaya.

¹⁸ ɪlena naale nyəŋ náá kulɪ na í tō si: Tacaɔ, pē se-e-m liyitee nyəɣətv kakpasɪ ke nyəɣəlvɔv ŋku n ka cēla-m tō kv tō.

¹⁹ Tēnaɣa wulav tɔma ílé si: Nyaa tēɣɔ acalē kakpasɪ tō ké kawulaya.

²⁰ Təmlē tv lēlv ná kulaa, ɔlena í tō si: Tacaɔ, nyá nyəɣəlvɔv ŋku n ka cēla-m tēɣəlv. Ma həka-kvɔv saalaya taa ké na má sv.

²¹ N we-m səɣəntv ké. Pē taɣa pulv, n ké yulv kate tv ké. N ta sv mpi tō mpəɣi n kpaɣɣi, na timpi n ta tuu tō tēnaɣa n kvŋ.

²² Tēnaɣa wulav tɔma-ɪ si: N ké təmlē tv ɪsaɣav ké, nyá maɣamaɣa nyá kvɔɣɔtɔtv ke ma kvɔvna nyá tɔm. N ka nyəmá teu si ma ké yulv kate tv, na mpi ma ta sv tēɣɔ ma kpaɣɣi, pəcɔ timpi ma ta tuu tēɣɔ ma kvŋ.

²³ ɪle pəpə tō ké n taa tv ma liyitee ke panci taa? Ma kɔma ɪsəntɔ tō, maɔ maɣana pē se-e a tō na má kpeɲti na má mv.

²⁴ Ḿpóɣú ɪ heela ɪ cɔlv nyóma si: ɪ lēeki liyitee nyəɣəlvɔv ŋkvɔv ɪ niŋ taa, na í sɔsɪ nyəɣətv naanɔwa tv.

²⁵ Tēnaɣa pēle pa cə-ɪ si: Tacaɔ, ke ílé ɪ wēna naanɔwa?

²⁶ Ḿpóɣú wulav cə-we si: Ma heeliɣi-me si timpi pē wee tō tēnaɣa pē sɔsəɣi. Ama wei ɪ feina pulv tō, paa pəciimaɣa ké ɪ wēna, paa lēeki ké.

²⁷ Tōv, í kəna ma kolontunaa mpa pa kisaa si má taa tēɣɔ pa tō ké kawulaya tēɣɔ cəne, na í kv-weɣe ma ɪsentaa.

*Yesu cayav ke kpaŋaya
(Matiyee 21:1-11; Maləki 11:1-11; Yohaani 12:12-19)*

28 Yesu tema m̄p̄ȳg ȳḡȳt̄ȳȳ, ɔlena í tee n̄ȳg na í pukina Yosalem.

29 Pa k̄oma pa k̄p̄ȳȳt̄ona Petafasi na Petanii na Olifinaa p̄ȳȳ, ɔlena í tili í ifalaa taa naale si:

30 Í polo ɔcate nte t̄e w̄e n̄ȳg t̄o c̄ane t̄o. Í talaa, í k̄a mayana pa tu k̄pan̄aya pile nat̄el̄ȳi ñm̄n̄aya. N̄ȳḡlo ta c̄aȳata t̄o t̄o. Í het̄i-te na í k̄ona.

31 N̄ȳḡlo í p̄osa-me si: Í het̄ȳi-te suwe? Í c̄o p̄ont̄o si: Taca caak̄ona.

32 M̄p̄ȳḡ m̄pa í tilaa t̄o pa teēwa, na pá mayana p̄e t̄on̄aya teitei isu Yesu ka tem-w̄eȳe heeluȳu t̄o.

33 Pa k̄oma pa het̄ȳi k̄pan̄aya pile ñté ɔlena t̄e nȳoma si: Í het̄ȳi k̄pan̄aya pile ñté suwe?

34 Nt̄ena Yesu tillaa c̄o si: Taca caak̄ona.

35 ɔlena tillaa p̄ona-teȳe Yesu. M̄p̄ȳḡ pa p̄o pa wontu ke k̄pan̄aya pile t̄o na pá k̄p̄aya Yesu na pá c̄aȳasi.

36 Yesu t̄ona teēu, ɔlena ȳlaa p̄oaki-í pa wontu na í t̄on̄ p̄e t̄o.

37 Í k̄oma í tiikina Olifinaa p̄ȳȳ na í k̄p̄ȳȳt̄ona Yosalem, ɔlena í t̄on̄laa samaa in̄i í t̄ona í lan̄a h̄ul̄om̄i teu, na pá san̄ Is̄o k̄é s̄as̄om̄ ke piti t̄ema nna pa nawa t̄o t̄o si:

38 Is̄o í w̄ee wulav s̄aso wei í k̄on̄na Taca ton̄ t̄o í waali. Lan̄h̄ul̄om̄le í w̄ee hatoo is̄ot̄aa. Paa wei í tu Is̄o k̄é teeli.

39 Falisanaa nap̄eli paa w̄e samaa in̄i í hek̄u. M̄p̄ȳḡ p̄ele pa t̄oma Yesu si: Taca, sumsi nȳa ifalaa m̄p̄e.

40 Kele na Yesu si: Ma heeliȳi-me t̄efoo si, paa p̄ele pa suma, ate p̄e mayamaya k̄a k̄uli na á ȳḡȳt̄i.

Yosalem t̄o wula

41 Yesu k̄oma na í k̄p̄et̄ona ɔcate ke teu, ɔlena í nȳoni-te, na í wii-te si:

42 Aaa, kasa, Yosalem, nȳa mayamaya, san̄a kuyaku k̄one, ye n̄ ka tu cek̄ona cek̄on̄av mayamaya ke m̄pi p̄e p̄es̄ȳi na p̄e ha-ñ lan̄h̄ul̄om̄le t̄o. Ama p̄enente p̄e ñmesa-ñ-wi, n̄ kaa ná.

43 W̄ee k̄on̄ nna a taa nȳa kolontunaa k̄a c̄ona-ñ na youu wontu ton̄ nȳont̄o, na paa ta-ñ kot̄aya na pá nyala-ñ t̄ek̄p̄el̄ek̄p̄eli.

44 Paa nan̄ti nȳa na nȳa taa ȳlaa t̄ona t̄onan̄an̄, hal̄i pa kaa tu s̄o p̄ele lente ke lente t̄o. P̄e t̄aya p̄ul̄o, n̄ taa cek̄ona waat̄o wei Is̄o k̄oma si í waas̄ȳi-ñ t̄o.

P̄et̄alaa t̄ȳon̄ȳȳ ke Is̄o t̄aseele taa

(Matiyee 21:12-17; Mal̄aki 11:15-19; Yohaani 2:13-22)

45 M̄p̄ȳḡ Yesu s̄ov Is̄o t̄aseele taa na í niki p̄et̄alaa ke t̄ȳon̄ȳȳ.

46 Na í t̄o-w̄e si: Pa ñmaawa Is̄o T̄om̄ taa k̄é si, ma t̄ȳaya k̄a la Is̄o t̄es̄el̄om̄le k̄é. Ama m̄e p̄es̄ona-keye ñmulaa t̄ȳaya.

47 Yesu seȳesaya Is̄o t̄aseele taa k̄é paa ifemle nte. M̄p̄ȳḡ k̄ot̄alaa taa s̄asaa s̄asaa na Is̄o t̄om̄ seȳesalaa na samaa taa nȳȳ nȳoma pa p̄ek̄aya si pa kuȳu-í.

48 Ama pa ta nȳi nti pá pusina t̄o. P̄e t̄aya p̄ul̄o t̄o, samaa t̄ona tu ñk̄pan̄ȳȳ ke teu k̄é na pá nuk̄i í t̄om̄.

20

Yesu p̄as̄ȳȳ t̄om̄

(Matiyee 21:23-27; Mal̄aki 11:27-33)

1 M̄p̄ȳḡ kuyaku nak̄uli Yesu seȳesaya samaa ke Is̄o t̄aseele taa na í heeliȳi Laapaali K̄pan̄. ɔlena k̄ot̄alaa taa s̄asaa s̄asaa, na Is̄o T̄om̄ seȳesalaa, na s̄asaa pa polo

² pá pɔɔsi-ɪ si: Heeli-tuɣu kanƙante nte n maƙi nyá taa na ń lakɪ isəntɔ tɔ. Yaa awe tu hana-ŋ pə mpaav?

³ Tənaɣa Yesu cɔwa si: Tɔv, ma maɣamaɣa maa pɔɔsi-meɣe tɔm.

⁴ Iso yaa yɔlaa tilina-ɪ si í sɔɔki yɔlaa ke Iso lɔm? I cɔ-m ma nu.

⁵ Ḿpɔ́yú Iso Təm seɣesəlaa maɣasa-təɣi pa taa pa tike, ɪlena pá tɔ si: Ye tɔ tɔma si Iso tilina-ɪ í ká pɔɔsi-tu si: Na pepe tɔɔ kɛ í ta mu í tɔm?

⁶ Pəyele tɔ tɔma si: Yulv tilina-ɪ kɔlɔ, samaa tɔna ká kv-tu na pee. Pə taɣa pulv tɔɔ, pele pa tɔma pa taa tɔkpataa kɛ si Yohaani kɛ Iso kuyɔɣɔtutu tɔlɔsulv.

⁷ Ḿpɔ́yú Iso Təm seɣesəlaa pəsənaa si: Tə ta nyi wei ɪ tila-ɪ Iso lɔm sɔv tɔ se.

⁸ Tənaɣa Yesu ná cɔ-we si: Aŋha, ma kaa heeli-meɣe kanƙante nte ma maƙi na má lakɪ isəntɔ tɔ.

Təmle nyɔ́ma asayaa təm

(Matiyee 21:33-46; Maləki 12:1-12)

⁹ Pə waali kɛ Yesu see samaa ke iso si: Yulv nɔɣɔlv ka sɔna leseŋ tuŋ ke taale tɔcu. Ḿpɔ́yú ɪ caa yɔlaa na í su tɔ taa, ɪlena í kɔlv na í tee yela na pɔ taanɪ.

¹⁰ Pə kɔma na pɔ tala tuŋ un ɪ kooluɣu waatu, ɪlena í kɔsi ɪ tillu nɔɣɔlv, si í polo təmle nyɔ́ma kiŋ na pá cele-ɪ un ɪ tete. Tənaɣa təmle nyɔ́ma mpe pa kra tillu un na pá má, ɪlena pá tɔɣɔni-ɪ niŋ naanɔwa tɔyɔlɔyɔli.

¹¹ Ḿpɔ́yú taale tu un ɪ tasa ɪ tillu nɔɣɔlvɣu kɔsvɔɣu na í tili. ɪlena təmle nyɔ́ma mpe pá má ílé, na pá tuv-ɪ, na pá tɔɣɔni-ɪ niŋ naanɔwa tɔyɔlɔyɔli.

¹² I tasa tooso nyəŋ ke tiluɣu, ɪlena təmle nyɔ́ma ma ílé, na pɔ kv ɪ tɔna, ɪlena pá peti-ɪ haləm na waali.

¹³ Tənaɣa haləm tu tɔma si: Tɔv, isənaɣale maa la ɪle? Ma maɣamaɣa ma kɔlvlv wei ma luɣu svv teu tɔɣɔ maa tili. Ntanyɪ paa nya ɪ isəle.

¹⁴ Ama təmle nyɔ́ma ná kɔma na pá loosi ɪ pɔyalv na í puki, ɪlena pá heeli tɔma si: I loosiɣi kpancoou tu kəŋna nté. I kɔɔ tɔ kv-ɪ, na taale pəsi ta nyənte.

¹⁵ Ḿpɔ́yú pa kra-ɪ, na pá ləsi-ɪ taale na waali na pá kv-ɪ.

Tənaɣa Yesu pɔɔsaa si: Taale tu un, isənaɣa ɪ ká la təmle nyɔ́ma mpe?

¹⁶ I kɔma na í kɔɔ, ɪ ká kv təmle nyɔ́ma mpeɣe, ɪlena í caa yɔlaa kɔfama na í su taale taa.

Samaa nu tɔm tɔne ɪlena pá tɔ si: Iso í pona tɔleɣe pooluŋ.

¹⁷ Tənaɣa Yesu caa pa isentaa, ɪlena í tɔ si: Iso Təm taa pa ŋmaawa si: Pəle nte tetv ŋmalaa ŋmaakaya na pá lɔ tɔ, ńté tɔ tɔɔ kɔlɔ ŋmatv tɔna mɔlaa na tɔ səŋ.

Suweyele mpv?

¹⁸ Ye pə cəpa wei na í hoti pəle ńté tɔ tɔɔ, pə pɔtutəɣi-ɪ kɛ, ɪ kaa wee hiiu. Ye pə cəpa yulv nɔɣɔlv na pəle ńté tɔ hoti ɪ tɔɔ, tɔ taaləɣi-ɪ na tetv kɛ.

Lom wulav sɔsɔ lampuu təm

(Matiyee 22:15-22; Maləki 12:13-17)

¹⁹ Təne inəɣi kpakpaa tɔ Iso Təm seɣesəlaa na kətəlaa taa sɔsaa sɔsaa caakaya Yesu kɛ kpaav nté. Pə taɣa pulv tɔɔ, pa nyəmə́ teu si mpeɣe ɪ kpəpənaa na í seɛna iso un. Ama pa nyámna samaa.

²⁰ Ḿpɔ́yú pa svv Yesu ke cəŋɣv, haləna pá caŋ pá tili fenlɔa si pá fenɣi-ɪ. ɪlena fenlɔa mpe pele pá cesi isu pa kɛ kvpama napəli pəyele yem. Pa maɣaya Yesu nɔɣɔ tɔɔ na pa təm kvpɔɔsvtu si pá ná. Pa caakaya kɛ si pá hiki mpi pə tɔɔ paa kra-ɪ tɔ, na pá tu-ɪ kɔfəneɛ niŋ taa.

²¹ Tənaɣa pa tɔma-ɪ si: Taca, tɔ nyəmə́ teu si nyá kuyɔɣɔtutu na nyá kvseɣesətu pə tɔna kvpantu kɛ. Nn paasəɣəna tɔɔ, nn faɣasəɣi yɔlaa. Ama isəna mpi maɣamaɣa Iso caa si yɔlaa í la tɔ, pə tampana ke n heeliɣi.

22 Pə we mpv tə, ta mpaav taa pə mōna tē fel lampuu ke Lom wulav səsə na?

23 Yesu tema Iso Təm seyesəlaa acilayato tənaya nyəm, ilena í tə-we si:

24 Í holi-m liyitee nyəğəlvu na má ná. Awe nyuvu fotoo na í hətə ke pa ηmaa pə tə?

25 Ḿpógy Iso Təm seyesəlaa cəwa si: Lom wulav səsə. Tənaya Yesu cə-we si: Anha, í cela Lom wulav səsə ke mpi í ti tə, na í cela Iso deye mpi í ti tə.

26 Tə tənə nti Yesu yəğəta samaa taa tə, feηlaa ta na isayato natəlyi tə taa. Ama Yesu kvəcəto mələna-weye təmsuvu na pá su təkulum.

*Səm waali tə fema isəna tu wee tə
(Matiyee 22:23-33; Maləki 12:18-27)*

27 Ḿpógy Satusee nyəma napəli pa kəma Yesu kin. Satusee nyəma mpe pa tənayana si, sətəa kaa te na pá fe. Ḿpógy pa pəsa Yesu si:

28 Tacaa, Moisi suna-tuvu kvəsəutu ke takəlasí taa si, yulv í wəna neu, na yulv iní í si na í yele í alv, na alv iní í feina-í na pəyaya, neu ká hə leelu iní na í hikina í taalv səl v ke piya.

29 Təv, Yulv nəğəlv na í newaa, paa kəna yulv nyəəη naatosompəğəlaya. Ḿpógy taalv kpaγa alv, ilena í si, í fei pəyaya.

30 Tənaya naale nyəη hōma leelu, haləna tooso nyəη náa hə tətə.

31 Pa naatosompəğəlaya ηke ka tənə ka səpaya, alv iní í ta hiki pa taa nəğəlv na pəyaya.

32 Pə waali ké alv iní í tēsa səpv.

33 Təv, pa tənə pa kpaγav-í mpv tə, sətəa fem wule pa taa aweyele alv tə?

34 Ḿpógy Yesu cə-we si: Antulinya inē í taa cəneye apalaa kpaκəyi alaa, na alaa náa saaki apalaa.

35 Ama apalaa na alaa mpa pa ké si paa te na pá fe na pá caya cele antulinya wei í kəη tə í taa tə, akpaγale kaa wee tənə.

36 Mpe iní paa tasəyi səpv tətə, paa wee ké isu isətəa tillaa wəv tə. Pa fem mpv tə pa pəsa Iso piya ké.

37 Moisi hulaa təkəlekele ké si sətəa ká te na pá fe. Pə təv ké í yaa Tacaa si: Apəlaham na Isaaka na Yakəpv pa Iso, ké timpri pə yəğəta hotiya təm tə.

38 Iso ké weesuvu nyəma nyəη ké, í ta ke sətəa Iso. Iso iní í təv ké pa tənə pa wəna weesin si pá laki í təmle.

39 Tənaya Iso Təm seyesəlaa taa napəli pa təma si: Tacaa, n tu yəğəta teu ké.

40 Pə taγa pulv, pa taa nyi nti pá pəsi-í tə.

*Isəna Mesii na Tafiti pa wee tə
(Matiyee 22:41-46; Maləki 12:35-37)*

41 Ḿpógy Yesu pəsa Iso Təm seyesəlaa si: Isənaya pa tən mpv si Mesii ke Tafiti pəyaya ye?

42 Pəyele Tafiti mayamaya ná ηmaa í yontu takəlaya taa ké si: Tacaa Iso heela ma səsə si, caya ma kəηkəη taa.

43 Haləna má kəna nyá kolontunaa na í loosi nyá nəəhe ke pa təv.

44 Təv, Tafiti ná yaawa si Tacaa kele, isənaya Mesii náa məli na í ké Tafiti pəyaya?

Iso Tōm seyesəlaa laakali lapənan

(Matiyee 23:1-36; Maləki 12:38-40)

⁴⁵ Samaa təna təŋna Yesu tōm nuu, ɫena Yesu tō ɪ ifalaa sɪ:

⁴⁶ ɪ lana Iso Tōm seyesəlaa mpe na laakali. Pa səla tokonaa səsaa suuu ké na pá cəki. Pa caaki sɪ pá sɛki-weyɛ kuyɛɛŋ taa ké. Yuta nyəma təkotilena taa, teeli teeli təcayale ké pa pɛkəyi. Acima taa, səsaa təcayale ké pa pɛkəyi na pá caki.

⁴⁷ Mpe pa lɛkəyənə leelaa ké pə tənə mpi pɛle pa wɛna tō. ɫena pá sɔv Iso sələmɔv na pə taɣalɪ, sɪ pə hólɪ sɪ mpeyɛ kɔpama. Pə tō ké paa tɛ na pá ná katatəlaya.

21

Alv wei ɪ tv santiinaa naale tō

(Maləki 12:41-44)

¹ Yesu kɔsa ɪsɛ, ɫena í na tɔŋtɔnaa tɔyi pa kɔhav ké Iso təsɛle səsəle kɔhaaŋ atakaanaa taa.

² Na í ná tətəyɔ alv leelu kɔnyəntv nəyɔlv, na í pɛtəyi santiinaa naaleyɛ pə taa tənə.

³ Tənaya Yesu tōma sɪ: Tōm tampana tō ké ma heeliyi-mɛ. Mpi leelu kɔnyəntv ɪnɛ ɪ tuwa tō, pə kəla panɛ pa tənə pa kɔtɔtɔm.

⁴ Pə taɣa pɔlv, yəlaa lɛlaa tənə ná kpaɣa pa liyitee nna a kpisa yem təyɔ na pá haaki. Ama alv ɪnɛ, paa na ɪ ké kɔnyəntiya tō ɪ kpaɣa ɪ liyitee tənə na í tv. Pə ta kaasi-ɪ pɔlv sɪ í yana paa təyənaya maɣamaya.

Iso təsɛle wakəlvɔv tōm

(Matiyee 24:1-2; Maləki 13:1-2)

⁵ M'púyɔ napəlɪ pa caɣaa na pá yəyətəyi Iso təsɛle tōm sɪ: Pɛɛ kɔpana wɛna pa lapəna Iso təsɛle ké caŋəm tō na mpi mpi pa haaki Iso ké tə taa tō, pə lapa na tə te teu ké. Tənaya Yesu heela pɔntɔnaa sɪ:

⁶ Pə tənə mpi í naa ɪsəntɔ tō, kuyɛɛŋ ká kəw wei ɪ taa pə kaa kaasi pəle lɛntɛ na tə tənə lɛntɛ tō tō, paa tusi pə tənə.

Mpi mpi pə lapv ká hólɪ sɪ antulinya caa tɛm tō

(Matiyee 24:3-14; Maləki 13:3-13)

⁷ M'púyɔ mpe ɪnɪ pa pɔssa Yesu sɪ: Pəlee ké mpv ɪnɪ pu la? Na ŋmaatəle nteye pu hólɪ na tə nyəna sɪ pə wɔsaa?

⁸ Tənaya Yesu sɪ: ɪ la laakali, í taa yele na nəyɔlv kəw na í tolisi-mɛ. Mpi tō, paɣalɛ ká kəw na pá haa pa təyi ma hətɛ, sɪ mpeyɛle Mesii, na pá təŋ sɪ, pə wɔsaa ké. Ama í taa nuna-wɛ.

⁹ ɪ kəma na í nu yooŋ na pə tənə pə pəsɔyɔ yem ké kɛntəlasɪ tō pə taŋ, í taa nyá. Təle tə tənaya mpv, pə wɛɛ sɪ tə la na pəcəyɔ. Ama waalɪ ké antulinya náá kəw na í tɛŋ.

¹⁰ M'púyɔ Yesu tasa-weyɛ heeluyɔ sɪ: Tɛtv kateŋa lɛŋka ká yooŋa lɛŋka nyəma, na kawulaya lɛŋka ká kuli lɛŋka tō.

¹¹ Tɛtv ká sele pə kaa la nyənvɔv, nyəyəsɪ na yɔlvkɔsəku ká lu tiiliwɛ tiiliwɛ. Kəkɔlv təma səyəntv nyəna na atəma səsəna ká luna ɪsətaa na pə tii.

¹² Ama na pəc tənɛ ɪnɪ tə tənə tə lakɪ ɫɛ, paa kpa-mɛ, na pá tv-meyɛ wahala səsə. Paa cɛle-meyɛ Yuta nyəma təkotilena taa nyəma, na pɛle pá hɔvna-mɛ. Paa tv-meyɛ saləkanaa, paa yaa-meyɛ nənəwɔsɪ ké awulaa səsaa na tɛtv təkəlaa pa kiŋ ké ma tō.

¹³ Ama tənə weyɛ pu topili-meyɛ mpaan sɪ í hólɪ ma tōm tampana.

14 I tayani mə ti si, paa pu la isəna, í taa nəxəsi nti í ka huɓ na í lu tɔ na pə ta tɔta.

15 Pə tayə pulɓ, ma mayamaya maa tasəna-meyɛ layatɔ ke tɔm nti í ká yəxətɔ na mə kolontunaa taa nəxəlɓ kaa na kucəcətɔ, pəyele pa kaa kee pa nyəntɔ tɔ.

16 Mə caanaa na mə toonaa na mə taalɓnaa na mə newaa na mə nyəma na mə cewaa ka tu tɔna-meyɛ mə kolontunaa nin taa, hali paa ku mə taa payale.

17 Yəlaa təna taa ká kpana-meyɛ ma tɔɔ.

18 Paa na mpɔ mə taa nəxəlɓ nyuyɔ kaa holi-ɪ holuyɔ mayamaya.

19 Iɛ mu nyaya apalɔtɔ, pu ya mə nyɔɔŋ.

Yosalem yəkuɔɔ tɔm

(Matiyee 24:15-21; Maləki 13:14-19)

20 Ye í kəma na í ná yoolaa kɔpiŋ tama Yosalem ke kotaya, í nyi si ɪ yəkuɔɔ wɔsaa keɛ waatɔ inɪ.

21 Mpɔ inɪ tɔ, mpa pá we Yuta, pa se na pá kra pɔ́ɔŋ. Na mpa peɛ pá we Yosalem taa, pá lu na pá hatəli. Na mpa peɛ pá we tawa taa, pá taa kpe.

22 Pə tayə pulɓ, kuyeyɛ inɪ ɪ taa ké pu naasi Yosalem nyəma ilena pəcɔ́ pə təna pə lá isɔ paa nmaav Iso Tɔm taa tɔ.

23 Ahusitonaa na asəŋ pa tɔm ká la waiyo ké waatɔ inɪ. Wahala ká tɔɔ icatɛ nté tə taa, yəlaa pane paa ná Iso pááná.

24 Paa ku-we na layatɛ, paa kra-weyɛ yomle ke piitimnaa təna taa. Ma ta nyi isənaa ke pu yelina Yosalem na pá pááləyí ɪ taa, haləna peɛ pa waatɔ kəɔ na í su tənaya.

Yulɓ Pəyaya kəntɛ

(Matiyee 24:29-31; Maləki 13:24-27)

25 Pu hólí nmaatɛ ke ilim na isətɔ na isətɔlɔŋasi pə tɔɔ. Larwakəlle səsəɔle ká kra katenɔ təna, na nəxəseɛ ká ku-weyɛ tenku na ɪ hola səsəɔna pə kəkətɛ səsəɔle tɔɔ.

26 Yəlaa ká huɓ mpi pu kəɔ antulinya təna taa tɔ pə tɔm, ilena səxəntɔ səsəɔntɔ kra-we na pá si pa tuŋ tɔɔ ké yem təkpəti. Pə tayə pulɓ tɔɔ, pu ciyiti isətəntuyɔ taa kəkəlɓnaa.

27 Waatɔ inəxi paa na Yulɓ Pəyaya má ma səŋa isəŋmɔntuyɔ tɔɔ, na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli.

28 I kəma na í na mpɔ inɪ pə sɔv lapɔ ilɛ, í kusɪ mə nyɔɔŋ na isə na í feesi təfɔvɔ. Pə tayə pulɓ, mə waasuyɔ caana kəntɛ.

Fiki tɔyɔ tɔm

(Matiyee 24:32-35; Maləki 13:28-31)

29 Mpɔyó Yesu təma-we si: I nyənna tuyɔ nku pa yaa si fiki tɔ na tuŋ leləŋ na í na.

30 Ye ɪ kəma na í sɔv nəyɛtuyɔ í nyəmá kpakpaa si heesuyɔ talaa ké.

31 Mpɔ tətəxɔ pə weɛ, í kəma na í na mpɔ inɪ pə laki, í nyi kpakpaa si Iso Kawulaya wɔsaa.

32 Tampana ke ma heeliyi-me, yəlaa mpa pa wev isəntɔ tɔ pa kaa si pa təna na pəcɔ́ pə tənaya mpɔ pə la.

33 Isətəntuyɔ na atɛ ká mukɪ yem. Ama ma kuyəxətɔtɔ kaa saali paa pəcɔ.

I feŋ teu

34 I la laakali, í taa yeɛ na tətəxɔle na sɔlɔnyɔɔle pə pəsi-me, na kayana antulinya inɛ ɪ nyəntɔ nəxəseɛ ku-me. Ye í paasəna mpɔ kuyaku nku ku tuti-meyɛ.

³⁵ Pə kəŋ kuuu ke antulinya təna taa yəlaa təna təmaa ké isu pa pətuyu puluyu tə.

³⁶ Pə təw tə í feŋ na í sələməyi ləw ké tam, na í hiki toma na í lu mpi pu kəw tə pə taa, na í kəw í səŋ Yulw Pəyaya má ma isentaa.

³⁷ Yesu seyesaya ləw təsəele taa ké ilim ilim na í mələyi Olifinaa puyw təw ké taanaya taanaya na í suuki.

³⁸ Yəlaa təna pukaya ləw təsəele taa ké tanəŋ tanəŋ təhuluhulu na pá nukı ı waasu.

22

Yutaasi kələmatə təm

(*Matiyee 26:1-5; Maləki 14:1-2; Yohaani 11:45-53*)

¹ Potopotonaa mpa pa taa kəkəsəm fei tə pa acima wena pa yaa sı Təev acima tə a wəsaa.

² Mprúyó kətəlaa səsaa na ləw Təm seyesəlaa pa təŋna mayasuyw ke isəna paa la na pá kv Yesu tə. Ama pa səyəmayaaana samaa ké.

Yutaasi səlɔw puwa sı ı tvyi Yesu ké nyuyw nyáma niŋ taa

(*Matiyee 26:14-16; Maləki 14:10-11*)

³ Mprúyó Satanı suw Yutaasi ləkaleeu pa naanəwə na naale taa ləlw taa.

⁴ İlena í polo na í na kətəlaa səsaa, na ləw təsəele səsəole təŋlaa taa səsaa pá seyesi isəna ı ká la na í tv Yesu ké pa niŋ taa tə na pá sı.

⁵ Tənaŋa pəle pa laŋa hēewa səsəm. İlena pá tə sı paa ha-ı liyitee.

⁶ İlena Yutaasi tisi, na í suw pəkəyɔw ke kuyaku kupaŋku ŋku kv taa ı ká tv Yesu ké pa niŋ taa na samaa ta nyi tə.

Təev acima kətəyɔw taŋənyw

(*Matiyee 26:17-25; Maləki 14:12-21; Yohaani 13:21-30*)

⁷ Potopotonaa mpa pa taa kəkəsəm fei tə pa acima kuyaku ŋku kv wule pa kvı Təev acima ıwəesi tə kv tala.

⁸ Mprúyó Yesu kusa Piyee na Yohaani sı: ı polo í təsəyi-tuyw Təev acima təyənaya.

⁹ Tənaŋa Piyee pa pəsa-ı sı: Ləye n caa sı tə təsi-ke?

¹⁰ İlena Yesu cə-wə sı: ı naa, í ká kəw isu í suw ıcate tə, í ká sulina apəlw nəyɔw na í səyəla ləm na həyaya. ı təŋı-ı na í suw təyaya ŋka ka taa ı ká suw tə.

¹¹ İlena í pəəsi təyaya tv sı: Taca sı, kutuluɔw ŋku kv taa ké í na ı falaa paa caya na pá təyɔ Təev acima kətəyɔw?

¹² Apəlw ıni ı ká hólı-məye ate na isə kutuluɔw taa ké naŋ səsəw nəkuləyi isətaa, ŋku kv taa wə wontu nti í ká lana tə. Kv taa tənaya í ká təsi pə təna.

¹³ Mprúyó Piyee pa polaa na pá mayana teitei isu Yesu ka heela-wə tə. Na pá təsi Təev acima kətəyɔw ke təna.

Taca səm təsuyw

(*Matiyee 26:26-30; Maləki 14:22-26; Kələntı I 11:23-25*)

¹⁴ Təev acima waatw tala, ılena Yesu na ı tillaa pá caya təyɔw.

¹⁵ İlena í heeli-wə sı: Isəna ma nyula teu sı má na-me tə təyɔ Təev acima təyənaya na pəcó má suw ma kunyənətəyɔle taa tə pə wə səyənəw.

¹⁶ Pə taya pulw təw, tampana ke ma heeliyi-me sı ma kaa tasa-yeyə təyɔw haləna pəc kəw pəc hólı ı təyɔw tampana ke ləw Kawulaya taa na pəcó.

¹⁷ Mprúyó Yesu kraya suləm na kəpw, na í seə ləw ké í na təmle na í tə sı: ı mu-wı na í nyəw mə təna.

18 Pə taɣa pulu, ma heeliyi-me si pə kraɣav pənente tɔ ma kaa tasa sulum nyɔɔv haləna Iso kəɔ na í tɔɔɔ ɪ Kawulaya na pɛ́cɔ́.

19 Pə waali ké Yesu kraɣa potopoto na í see Iso ké í na təmle, ɪlena í faɣa-ɪ na í cele-we na í tɔ si: Potopoto ɪne ɪ kəna ma tənuyv ŋku pə ha mə tɔɔ tɔ. Ḿpúyú í ká laki na í tɔɔsɔyi ma tɔɔ.

20 Pa tɛma tɔɔv ɪlena Yesu kraɣa kəpɔv ke mpɔv tɔtɔ na í tɔ si: Kəpɔv ɪne ɪ kəna Iso nɔɔv pɛɛluyv kɔfam yoo, na ma caləm mpi pə kpema mə tɔɔ tɔ mpi pə huləna pə tampana.

21 ɪ nyi teu si wei ɪ tɔyɔ-m kolontunaa ninj taa tɔ ɪ we cəne, na ma na-ɪ tɔ təkəna.

22 Tampana tɔɔ Yulv Pəɣaya má maa tɛe ké ɪsu Iso ká suw tɔ. Ama wei ɪ tɔyɔ-m kolontunaa ninj taa tɔ ɪ təm we waiyɔ.

23 Tənaɣa Yesu ɪfalaa svv təmaya pɔɔsvv sv: ɪle tá taa awe ká lana nteɣe mpɔv?

Sɔsɔɔntv tɔɔ hɔm

24 Ḿpúyú Yesu ɪfalaa svv hɔm ke pa taa pa tike si pa naa wei paa nyənəyi sɔsɔ tɔ.

25 Tənaɣale Yesu si: Piitimnaa awulaa sɔsaa ŋmakələyi pa yɔlaa ké. Na mpa pa ké tonɔvnaa tɔ, pɛle pa caa pá cuɣusiɣi-weɣe ta caa ta caa ké.

26 Ama me ɪle pə taa wee ḿpúyú mə kin. Mə taa sɔsɔ í pəsi ɪ tɔyi mə səkpelu, na wei ɪ ké wulav tɔ, í pəsi ɪ tɔyi təmle latv.

27 Kutɔɔv latv na wei pa laki-ku tɔ, awe kələna? Pə taɣa wei pa laki-ku tɔ. Aŋha, mpɔv ɪnəyi na má, ma we mə hekv ké ɪsu kutɔɔv latv.

28 Mɛ mə təkə mə tɔyi teu na í ta kisi-m ma wahalanaa taa.

29 Pə tɔɔ ké ma tɔyi-meɣe kawulaya ɪsu ma Caa ná tɔyɔv ma tɔ.

30 Má na-me tu təkəna na tɔ nyɔkɪ ma kawulaya taa, na í ká caɣa kumlee tɔɔ na í hvəkəna ɪseɣeli kpeka naanvwa na naale.

Siməŋ kpɛsvv təm kpaalvɔv

(Matiyee 26:31-35; Maləki 14:27-31; Yohaani 13:36-38)

31 Ḿpúyú Yesu tɔma si: Siməŋ Siməŋ Siməŋ, ke ŋkraŋŋ. Satanɪ sələma nɔɔv na pə ha-ɪ si ɪ paɣaləyi mə təna ɪsu pa paɣalvɔv tɔɔvnaɣa pɛe na pá ləsəyi lɔtv tɔ.

32 Ama ma sələma Iso ké nyá tɔɔ si pə taa kɔɔ na ń yele Iso ké nyá taa tɛmmau. Nyaa kəma na ń layasɪ ɪle nyaa sɔsɪ nyá taapalaa ke apalvɔv.

33 Tənaɣa Piyee tɔma Yesu si: Taca, ma tɛma ma tɔyi təkuvv ké, paa saləka pá təkɪ ma na-ŋ, na paa səm ma na-ŋ tu səna.

34 Ḿpúyú Yesu cɔ Piyee si: Piyee, ma heeliyi-ŋ təfoov svv mpi pu takɪ kampaa v koo ke saŋa tɔ, n tɛma təm toosovv kpɛsvv svv si n ta nyi-m ké n ta nyi-m.

Liɣitee na layate pə təkuvv təm

35 Pəle pə waali ké Yesu pɔɔsa ɪ falaa si: Maa tiluyv-me na í tɛe mpɔv tɔyələyeli, liɣitee fei, huluyv fei, ŋtankpate fei tɔ, í laŋa pulvɔv cəcəka na? Pa cə-ɪ si: Aai tɔ ta la-ŋ pulv.

36 Ḿpúyú Yesu tɔma ɪ falaa si: Tɔv, pənente wei í wɛna liɣitee, pɔntv í təkɪ ɪ tɔɔ, na wei í wɛna huluyv í təkɪ-ku, na wei í feina layate, pɔntv í pɛeti ɪ toko na í yana.

37 Ma heeliyi-me təfoov svv, nti pa ŋmaa Iso Təm taa si: Asayaa taa ké pa tv-ɪ tɔ, pə wee ké si pə la ḿpúyú ma nyuvv taa. Na nti ŋmaatv taa yɔyɔta ḿpúyú ma tɔɔ tɔ tu la teitei ké.

38 Tənaɣa Yesu ifalaa təma si: Taca, layalee ntə cəneye naale. Uena Yesu cə-we si: Aai, í yelee təle.

Yesu sələmnyv ke Olifinaa puyv təə
(*Matiyee 26:36-46; Maləki 14:32-42*)

39 Mprúyú Yesu kulaa na í lu, na í polo Olifinaa puyv təə, isu í tu lakuyv tə, uena í ifalaa təh í waali.

40 Pa talaa uena Yesu tə-we si: Í sələməyi Iso na pə taa kəə na í hoti maɣasuyv taa.

41 Tənaɣa Yesu yela-we na í hatəli pəcə isu yulv í ləɣə pəle tu tala timpi tə, uena í lunj akula, na í sələmi Iso si:

42 Hai, ma Caa, ye n nəkaa, kəəli wahala səsə ineyə ma nyuyv taa. Ue paa na mpv la mpi n nəkaa tə, yelee ma kənəkəm.

43 Tənaɣa isəttaa tillu nəɣəlv í lu Yesu təə, na í səsə-i apalətv.

44 Mprúyú lahwakəlle səsəle kra Yesu, uena í seesi isəle təkənkəh na Iso sələmnyv. Na hanɣa lukaya isu caləm na ká tosiyi atə.]

45 Yesu təma Iso sələmnyv, uena í kulv na í məli í ifalaa cəlv na í maɣana isənyəhje kra pəle na hali pá cañ pa too.

46 Mprúyú í pəssa-we si: Suweyele í tookuyv mpv tə? Í kulv, í sələməyi Iso, pə taa kəə na í hoti maɣasuyv taa.

Yesu krav
(*Matiyee 26:47-56; Maləki 14:43-50; Yohaani 18:3-11*)

47 Yesu təhna mprúyú yəɣətv, ile yəlaa samaa tapayale, na ifalaa naanəwa na naale taa lelv Yutaasi tēena-weye nəɣə na í kəna-we. Mprúyú í krətəna Yesu si í kpekəyənə-i.

48 Tənaɣa Yesu pəssa-i si: Yutaasi, kpekənav ke n huləyənə kolontunaa si pá kra Yulv Pəyaya má na?

49 Mpa pa we Yesu təə tə, pa ná mpi pə caa lapv tə, uena pá pəssi-i si: Taca tə yoonə ta layalee ke?

50 Tənaɣa Yesu təə nyəma mpe pa taa lelv loma kətvlv səsə təmlə tv ntəɣəh jkrahuyv na í kəəli təfəh.

51 Uena Yesu tə-we si: Í yelee mpv pə maɣana.

Mprúyú Yesu tokina yulv iní í jkrahuyv, uena kv məli isu ku wəv tə.

52 Pə waali ké Yesu pəssa kətəlaa səsaa na Iso təsele təhlaa taa səsaa na Yuta nyəma taa nyuyv nyəma nyuyv nyəma mpa pa kəma-i krav tə si: Í kəh na í nəki na í kraɣa layalee na kpatəh tə, maɣa hmiulv isayav ke?

53 Má na-me tu wənnə Iso təsele taa ké kuyeyəh təna na í tá pəeki si í kra-m. Ama mə na ahoo səkrətvuyv tēe asayaa səsaa mə waatv tapəna sañə.

Piyee kreəsvyv
(*Matiyee 26:57-58,69-75; Maləki 14:53-54,66-72; Yohaani 18:12-18,25-27*)

54 Mprúyú pa kra Yesu na pá pona kətvlv səsə təyaya, na Piyee təhaya í waali ké tááləlm təə.

55 Paa tayana kəkə ke taya hekv taa. Tənaɣa Piyee polaa na í sətə mpa pa pamna kəkə hke tə pa hekv taa.

56 Təmlə tv alonyəh nəɣəlv í na-i kəkə kreəhə na í caɣaa, uena í nyəni-i təpəhəh na í tə si: Í na apalv ineyə.

57 Tənaɣa Piyee kreəsaa si: Alv nyá, aai, ma ta nyəni-i yoo.

58 Pə lapə layasaya ke pəcə, ɫena nəɣəlv tətə nāá na Piyee, na í tə sɪ: Pa taa wɛɣele na nyá tətə. Ama Piyee cə apəlv ɫnɪ sɪ: Pə taɣa ma.

59 Pə tasa layasaya ke lapv, ɫena nəɣəlv tətə nāá seesi isəle sɪ: Tampana təw, apəlv ɫne na Yesu ké. Pə taɣa pulv təw, ɪ ké Kalilee tv ké.

60 Tənaɣa Piyee cəwa sɪ: Nti apəlv nyá n yəɣətəɣi tə ma ta nyɪ-tɪ.

ɪ nəɣə ta tu tiita atə ɫe kampaav koo kprakpaɫ ɫnəɣəle.

61 Tənaɣa Tacaa pəsaa na í yaɣa Piyee ké isəle. ɫena Piyee təw sɪ nti Tacaa ka yəɣətə-tə tə təw sɪ: Mpi pu takɪ kampaav koo ke sanə tə n təma təm toosoɣo kpeesuyv sɪ n ta nyɪ-m ké n ta nyɪ-m.

62 M'pəɣy ɪ tukaa na í ɫu, ɫena í wii isɪ ɪ səki ɪ səki.

Yesu tɫv na ɪ mapv

(Matiyee 26:67-68; Maləki 14:65)

63 Yəlaa mpa pa taɣa Yesu tə, pa paakayana-t, na pá makɪ-t.

64 Pa taka ɪ isentəw ké na pá təɣɪ-t sɪ: Kpeɣe, awe mapəna-ɣ?

65 Pa yəɣətə-t təmnaa təmnaa kəwəwutv ke paɣale tətə.

Yesu ponav ke kotuyv səsəw

(Matiyee 26:59-66; Maləki 14:55-64; Yohaani 18:19-24)

66 Kə fema, ɫena Yuta nyuyv nyəma nyuyv nyəma na kətəlaa səsaa na Isə Təm seɣesəlaa pá koti pa təma. M'pəɣy pa pona Yesu ké pa kotuyv səsəw taa.

67 Na pá pəw sɪ-t sɪ: N ké Mesii? Cə-tv na tə nu.

M'pəɣy Yesu cə Yuta nyuyv nyəma sɪ: Ma heeliɣi-mɛɣe na ɪ tisiɣina-m.

68 Ye ma pəw sɪ-mɛɣe kypəw sɪtv nti, ɪ cəw-m natəli.

69 Ama pə kraɣav pənente tə, Yvlv Pəɣaya má maa caɣa Isə təɣ təna tv kəɣkəɣ taa.

70 Tənaɣa Yuta nyuyv nyəma təna pəsənaa sɪ: Ye mpv n ké Isə Pəɣaya ntə?

M'pəɣy Yesu cə-wɛ sɪ: Tə maɣamaya tə lunna mə nəw sɪ taa, ma ké Isə Pəɣaya ké.

71 Tənaɣa Yuta nyuyv nyəma təma sɪ: Tə luna ɪ nəɣə na tá maɣamaya tə nu ɫe, tə tasəɣi aseeta nyəma ke pɛekuyv sɪ tə lepe?

23

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Maləki 15:1-5; Yohaani 18:28-38)

1 Tənaɣa kotilaa təna kəlaa na pá pona-t Pilati isentaa.

2 M'pəɣy pa svv-t təm tɣv ke təna sɪ: Tə maɣana apəlv ɫne ɪ tɫsəɣi tá yəlaa sɪ pá taa fəli Lom wulav səsə ke lampuunaa. Haləna í təɣ sɪ ɫnəɣəle wulav səsə Kilisiti.

3 M'pəɣy Pilati pəw sɪ Yesu sɪ: Nyəɣale Yuta nyəma wulav səsə ɫnəɣi?

ɫena Yesu cə Pilati sɪ: Ntəɣəle n yəɣətə mpv.

4 M'pəɣy Pilati heela kətəlaa səsaa na samaa sɪ: Maa naa apəlv ɫne ɪ kəwəkələtv se.

5 Ama kətəlaa səsaa na seesa isəle sɪ: ɪ seɣesəɣi yəlaa ké sɪ pá kisi tetv səsaa. Hatoo Kalilee ke ɪ caala-tɪ, na í cəw Yuta tetv təna, halɪ nəwəw kele ɪ tala cəne.

Yesu ponav ke Heləti

6 Pilati nu kətəlaa səsaa təm nti, ɫena í pəw sɪ sɪ: Apəlv ɫnɪ Kalilee tv ké?

7 Pilati kəma na í cəkəna sɪ Yesu ké Heləti ifəlv ɫena í tə sɪ: ɪ pona-t Heləti. Pə pamna íle ɪ ka wɛ Yosalem ke kuyeeɣ ɫnɪ ɪ taa tətə.

8 Helōti ná Yesu ulena i lanje hulōmi sōsōm. Pə taɣa pulv, i ka nu i tōm, ulena í nyuli hatoo ləŋ si í na-i. Na i teelayaa si i ká lap-i piŋi tēmle natəli na í ná.

9 Na í pōsa-i tōmnaa paɣale. Ama Yesu ta cō-i paa kulōmuyv.

10 Kətəlaa sōsaa na Iso Tōm seɣesəlaa naa we təna na pele pá suuki-i isayatu na isəle kvseemle.

11 Helōti na i yoōlaa pa wōŋaɣa Yesu ké na pá lak-i nyarj ke sōsōm. M̄pōyō pa suu Yesu ke kacəka toko sōsō nəɣəlv, ulena pá məŋna-i Pilati kinj.

12 Kuyaku ŋkv kv mayamaya ke Helōti na Pilati pa ciikaa. Pəyele paa wena təma na kolōŋa ké.

Si pá kv Yesu ké pá kv-i

(Matiyee 27:15-26; Maləki 15:6-15; Yohaani 18:39-19:16)

13 M̄pōyō Pilati kota kətəlaa sōsaa na icate nyuyv nyəma na samaa,

14 na í tō-we si: I kəna-m apalv inē si i tolisiyi yəlaa. Təv, ile ma pōsa-i tōmnaa ke mə isentaa. Ama ma ta na kawalasi nsi í tv-i tō si taa nakələŋi i kinj.

15 Helōti mayamaya ná tá na isayatu ke Yesu kinj tətə, pə təv ké i taɣana-tuyv-i məŋnav. Apalv inē i ta wakəli pulv mpi pə nəɣəsaŋa pá kv-i pə təv tə.

16 Ile maa yelev na pá map-i akpatēe ulena í tēe.

[

17 Paa Tēev acima wena a təv pə wēe si Pilati í tuli-wēye saləka tv nəɣəlvuyv.]

18 M̄pōyō pa təna pa krentaa na pá koo si: Yele pá kv inē inu, na í tuli-tuyv Palapaasi.

19 Yulokule təm na yoou nakoli ku lapəna icate taa na pá tək-i Palapaasi.

20 Pilati səəla teu si i yeki Yesu, ulena í tasəna- wēye yəɣətənav.

21 Ama pelev pa mapa kapusi si: Kam-i səm tesika təv, kam-i səm tesika təv.

22 M̄pōyō Pilati tasa-wēye yəɣətənav ke təm tooso nyəm si: Ile isayatu ntiyi i lapa? Ma ta na nti tə təv paa kv-i tə. Ile maa yelev na pá map-i akpatēe ulena í tēe.

23 Ama pa tasa kiisuyv na toŋ na isəle kvseemle si paa kam-i tesika təv. Haləna pa kakiisasi nsi si nu Pilati.

24 Tənaɣa Pilati təma si: I la isəna í caa tə.

25 Ulena í tuli-wēye wei paa təka yulokule na yoou təv na pa təŋaɣa si pá yelev-i tə, na í celev-wēye Yesu si pá lana-i nti pa səəlaa tə.

Yesu kam

(Matiyee 27:32-44; Maləki 15:21-32; Yohaani 19:17-27)

26 Pa teekayana Yesu ile pə pamna Silēni tv wei pa yaa si Simōŋ tō i luna taale nté na pá sul-i, na pá kpa-i na pá suk-i Yesu tesika si í təŋna i waali.

27 Yəlaa samaa tuutuuma təŋaɣa i waali na alaa tətə, na pelev pá kpa pa lanja na pá wiiki i təv.

28 M̄pōyō Yesu pəsəna alaa mpe pa təv na í tō-we si: Hai Yosalem alaa me, í taa wii-m. Ama í wii mə na mə piya.

29 Pə taɣa pulv, kuyeeŋ wēe i ká kəv wei i taa paa tō si: Nyuleleŋ nyəma nté kaablas-i, mpa pa ta tu məli məlvuyv mayamaya yaa, mpa pa həla pə ta muvi tō.

30 Waatv inəŋi paa wiikina pōŋ si: I nyəki-tv. Na paa tō pulasi si: I tak-i-tv.

31 Pa ta kpisi talee, kacəŋfana tawəsi na?

32 M̄pōyō pa kreŋna yəlaa asayaa ke naale tətə si pa kvyi pá na Yesu.

33 Pa kōma pa tala timpi pa yaa si Nyumprəɣalaya tɔ, ɔlena pá ká Yesu ké sɔm tesika tɔ kɛ tɛna, na pá ká asayaa mpe tɔtɔɣo tesikasɔ tɔ, lɛlɛ kɛ i ntɔɣɔn tɔ, lɛlɛ kɛ i mɔtɔn tɔ.

34 Mɔrɔ́yó Yesu si: Taca, taa nyɛni pa ɔayatu, pa ta nyi nti pa laki tɔ.

ɔlena pá tɔ tɛtɛ kɛ i wontu tɔ na pá tala-ti.

35 Yɔlaa samaa sɛna tɛna na pá nyɛnɛyi. Yuta nyɔɔ nyɔ́ma wɔnɔɔ-ɔ na pá tɔn si: Ye tampana i kɛ Mesii wei ɔsɔ ɔsaa tɔ i ya i ti nyɔɔ, ɔsu i ka yapu lɛlaa tɔ ɔ.

36 Yoolaa ná wɔnɔɔ-ɔ tɔtɔ na pá pɔna-ɔ lom kɔnyɛnɛm napɔli,

37 na pá tɔn-ɔ si: Ye n kɛ Yuta nyɔ́ma Wulau sɔsɔ, waasi nyá tɛyi nyá mayamaɔa.

38 Paa nmaawa na pá pusi i nyɔɔ tɔ si: Yuta nyɔ́ma Wulau sɔsɔ ntɔ.

39 Asayaa mpa pa kama tesika tɔ tɔ pa taa lɛlɛ ná tɔv-ɔ si: ɔsu si Mesii kele nyá yaa? Ya nyá ti nyɔɔ na n kɔntɛna tá na n ya tɔtɔ.

40 Ama lɛlɛ ná kalɛna ɔlé si: Salɛka kɔlɔm inɛyi pa tu nyá, ɔlɛ pepe tɔ kɛ nn see ɔsɔ?

41 Pa tɔɔ taya salɛka inɛ tɔ pɛ kɛsaa kɛ. Ta kɔlapɔtu fɛlɔɔnɔ-tv. Ama inɛ ɔlé, i ta la kawalaya nakɛli.

42 ɔlena í tɔ Yesu si: Yesu n kɔn n kɔ nyá kawulaya tɔɔ tɔ tɔsɔ ma tɔ.

43 Mɔrɔ́yó Yesu cɔ-ɔ si: Tɔm tampana ke ma heeliyi-n, sɛna wɔle tɛne tɔ mayamaɔa má na-n tu sɔv alɛsanna.

Yesu heev

(Matiyee 27:45-56; Malɛki 15:33-41; Yohaani 19:28-30)

44 Tɔnɔɔ pɛ mɔla yuɔ ɔsu ahoɔ, pɛyele pu we ɔsu ilim sikuyɔ taka kɛ. Mɔrɔ́yó sɛkɔtɔɔ nyala ɔcate tɔ, halɛna pɛ tala ilim huɔv waatu.

45 Pɔvɔv nku ku kaɔa ɔsɔ tɛsɛle sɔsɔle taa tɔ kɔle ku kɛsɛna ku heku taa na ku faya huɔ naale ke yem.

46 ɔlena Yesu kiisina nɔɔ sɔsɔɔ si: Ma Caa, kɔɔa-m. I tɛma nɔrɔ́yó yɔɔtɔɔv ɔlena í hee.

47 Lom yoolaa nyɔɔ tu ná pɛ tɛna mpi pɛ lapa mpv tɔ, ɔlena í sa ɔsɔ na í tɔ si: Tampana tɔ, yɔlv inɛ i ka kɛ yɔlvɔn kɛ.

48 Samaa wei i tɛna i kɔma nyɛnɛv tɔ i ná pɛ tɛna mpi pɛ lapa mpv tɔ, ɔlena pá kpa pa lanɔ na pá mɔli kɔntɛ.

49 Yesu cewaa tɛna, na alaa mpa pa tɔnɔɔ-ɔ hatoo Kalilee tɔ pa sɛna táálɛm tɔ na pá nyɛnɛyi mpi pɛ laki tɔ.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Malɛki 15:42-47; Yohaani 19:38-42)

50-51 Yuta ɔcate Alimatee apalv nɔɔvɔv pa yaakaya Yosɛfv. Apalv inɛ i kɛ yɔlvɔn na í tɔnɔɔ tampana na i kɛnɔɔna ɔsɔ Kawulaya tɔ. Mpe pa kɔtɔɔna kɔtɔɔv sɔsɔv nku. Ama i taapalaa kɔtɔɔv nyɔ́ma lɛlaa tu nti tɔ pɛle na pá la tɔ tɔ ta maya-ɔ.

52 Mɔrɔ́yó i kɔlaa na í polo Pilati kin na í sɔlɛm-ɔ si i kɔkɔyi sɔv.

53 ɔlena í polo na í tisi sɔv ke tesika tɔ na í caa kɔnɔkɔntu tɔn nyɛntv pɔnɔkɔlvɔn na í tak-ɔ, na í pimi-ɔ pɛlaav nku paa hula kɔkɔpamv taa na pa ta pinta nɔɔv tɔ ku taa.

54 Alɛsima wule ntɛ pɛ tɛna pɛ hɔla mpv, na kɔyaku kɔhɛsvv caaki caalv.

55 Alaa mpa pa tɔnɔɔ Yesu kɛ hatoo Kalilee tɔ pá na Yosɛfv pa pɔlɛna. Pa wiila pɛlaav taa na pá ná ɔsɛna pa huɔa sɔv tɔ.

56 ʘlena pá kpe na pá taɣani nimnaa na tulaalvnaa mpa paa saɣali sətɔ tɔ. Ama pa heesa kuyaku kɔheesɔyɔ wule ɪsu kusəsutɔ taa wɛw tɔ.

24

Yesu fem

(Matiyee 28:1-10; Maləki 16:1-8; Yohaani 20:1-10)

1 ʘpɔyɔ alaa taa tɛv ke cimaasi tananɛ tɛɛ na pá kuli na pá polo pəlaav tɔɔ, na pá tɔka pa nim sɔsɔɛ nyəm mpi paa taɣanaa tɔ.

2 ʘpɔyɔ pa maɣana pə kula pəlaav pələ ke pəlaav nɔɔ na pə pilimi-te na pə pona poolɔɔ.

3 Tənaɣa pa sɔv pəlaav taa, ama pa ta maɣana Tacaa Yesu.

4 Pa wɛɛ na pa tɔɛna pə tɔm maɣasɔyɔ, ɪle apalaa napələɣi naale lu pa tɔɔ kele na pá suu wontu na tɔ tee kəkɔ tənɔnənɔyɔ.

5 Sɔɔntɔ kra alaa na pá ká pa nyɔɔɛ na atɛ. ʘlena yəlaa mpe pá tɔ-wɛ si: Weesɔyɔ tɔ ke mə pɛkəɣi sətɔa hekv na?

6 ʘfei cəne, ɪ fema. ʘ tá tɔsɔ nti ɪ ka heela-mɛɣɛ ɪ ka wɛw Kalilee tɔ si:

7 Pə wɛɛ ké si pá tɔ Yɔlv Pəyaya ke asaya nin taa, na pá ka-keɣɛ tesika tɔɔ, ɪle kaa fe pə wɛɛ tooso wule.

8 Tənaɣa pa tɔsɔa Yesu kuyɔɔtɔtɔ nti.

9 Alaa luna pəlaav tɔɔ, ɪlena pá kpaɣa pə tənaya mpɔv na pá keesi Yesu ifalaa naanɔwa na kɔlvɔm na lelaa təna.

10 Alaa mpeɣɛle Makətala Mali na Saani na Saaki too Mali. Pa na lelaa ké, na tɔm kɔlvɔmtɔ ntəɣi pələ pa tasa tillaa ke heeluyɔ.

11 Ama tillaa ná huɔkaya si tɔm nti alaa heela-wɛ tɔ tɔ luna-wɛɣɛ yem ké, pa ta mv-wɛ na-ti.

12 Paa na mpɔv Piyɛɛ kɔlaa na ɪ kpaɣa asewa na ɪ polo pəlaav tɔɔ. ʘ talaa ɪlena ɪ luɛ na ɪ wiili na ɪ maɣana kponkponɔ tɔɛ nyəntɔ pɔɛkahɔlvɔna saalasɔ tike. Pə waal ké ɪ kɔlaa na ɪ məli ɪ te na piti kra-ɪ sɔsɔm ke nti tɔ lapa mpɔv tɔ tɔ tɔɔ.

Yesu na tillaa naale pa tɔm

(Maləki 16:12-13)

13 Wɔle ntɛ tɔ maɣamaya ke Yesu na tillaa taa naale napəli ná kɔlaa na pá puki icate nte pa yaa si ɪmayusi tɔ. ɪcate ntɛ na Yosalem pə poolɔɔ nyəəsəna kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na kɔlvɔm.

14 Mpi pə təna pə hɔlaa tɔ pə faaci ke pa lakaya.

15 Pa tɔɛna yɔɔtɔyɔ na pá maɣasəɣi-ti ɪle Yesu maɣamaya hika-wɛɣɛle, na ɪ na-wɛ pá tɔɛ.

16 Pa na-ɪ, ɪle pə ta cɛ pa ɪsɛntɔɔ ké si pá nyəmi-ɪ.

17 Tənaɣa Yesu pɔsɔa-wɛ si: ʘ tɔɛ ɪle tɔm ntɪɣi ɪ maɣasəɣi mpɔv?

ʘpɔyɔ pa sɛɛna na pa lanɛ wakəla tənənɛnɛ.

18 Tənaɣa pa taa ɪlv wei pa yaa si Kələupaasi tɔ ɪ tɔma-ɪ si: Pə pɔv Yosalem ɪnɛ ɪ təna tɔ, nyá tike nyá ta nuna ntɛɣɛ kəkələnnaa mpa pa hɔla kuyɛɛɛ ɪnɛ ɪ taa tɔ?

19 ʘpɔyɔ ɪ pɔsɔa-wɛ si: Kəkələnnaa mpa ye?

ʘlena tɛɛlaa naale cɔ Yesu si: Mpi pə maɣana Nasalɛti Yesu wei ɪ ké ɪsɔ kuyɔɔtɔtɔ teləsɔlv sɔsɔ tɔ. Pə́cɔ ɪ ka pəsə təma sɔsɔɔna lapɔ na sɛɣɛsɔyɔ ke pə tɔ ɪ, haləna ɪsɔ maɣamaya nyəna-ɪ sɔsɔ na yəlaa təna tɔtɔ.

20 Ta kətəlaa sɔsɔa, na tá nyɔyɔ nyəma pa kpana-ɪ na pá kv-ɪ, na səm tesika tɔɔ ké pa kama-ɪ.

21 Tá teelagaa si inu i ká yana nteye lseyeli nyuyu. Tòu saha taa wee tooso kòlo, pə tənaya mpv pə həlvu tə.

22 Pəle pə paasi tá taa alaa napəli pa tu-tuyv piti taa. Pa taa tev na pá polo pəlaav tə.

23 Ama pa ta mayana sətv. Pa məlaa ɔlena pá heeli-tv si: Isətaa tillu lu tá tə, na i heela-tv si i fema.

24 Tá taa ləlaa ná pola pəlaav tə na isəna mpi alaa keesaa tə, mprógv pa mayanaa tətəlele. Ama i mayamaya ke pa ta ná.

25 Tənaya Yesu təma-we si: I ké layatv feinaa ké. Pepe təo ké u mvyi ləh ke nti Isə kuyəyətvtv teləsəlaa ka kraalaa tə ye?

26 Pu wee si Mesii ká təyò konyəh ke mprógv na pəcə pá tu-i teeli mee.

27 Mprógv i kraa Isə Təm takəlaya taa təm na í seyesu-weye timpri pa yəyətə i təm tə. Moisi takəlası ke í caalənaa na í krenti na í tuytəna Isə kuyəyətvtv teləsəlaa təna nyəhsı taa.

28 Pa kəma na pá tala ıcate nte pa pukaya tə, ɔlena Yesu la isu i teeki təna tə.

29 Ama pa kra-i si: Tá na-ɣ tə sɔv, nn naa taanaya taanaa, na pə caa yuyv.

Mprógv Yesu cayaa na í na-we pá təh taanaya.

30 I na-we pa cayaa na pá təkı, ɔlena í kraa potopoto na í see Isə ké í na təmle, ɔlena í fayə-i na í cele-we.

31 Tənaya pə cəpa pa isəntəo na pá nyəmı-i. Mprógv i muka yem ké pa həkv taa təna.

32 Tənaya pa təma təma si: Aɣhaa, pəttooli, tə yəyətəya na í seyesəyi-tuyv Isə Təm ke mpaav taa tə pə sɔv-tuyv teu təkəhkanə na?

33 Tənaya təhlaa naale inu i kula kraakraa na pá məli Yosalem. ɔlena pá mayana pa naanəwa na kəlvəm inu na pa taapalaa pa kotaa,

34 na pá təh si: Tampana təo Tacaa fema. Siməh na-i.

35 Mprógv mpe pa mayamaya pa keesa-weye mpi pə lapa-weye mpaav taa tə, na isəna pa nyəmna Yesu ké potopoto təfayale tə.

Yesu ifalaa təo luv

(Matiyee 28:16-20; Maləki 16:14-18; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmle 1:6-8)

36 Pa təhna mprógv yəyətuyv, ɔlena Yesu mayamaya lu pa həkv taa na í tə-we si: Isə í heesi lanə.

37 Tənaya səyəntv kra-we na pá tənəh paaki. Pə taya pəlv, paa nyəmaya si asənaalu ké.

38 Tənaya Yesu təma-we si: Pepe təo ké mə pəntv kpeətəyi mpv? Na pepe təo ké í lakı sika ke mprógv mə taa?

39 I nyəni ma niɣ na ma nəəhe na í ná, maya te. I takı-m na í ná. Ma wəna tənyv na məwa, ma fei isu mpi pə naa yem tə.

40 Yesu yəyətə mpv, ɔlena í hólı-weye i niɣ na í nəəhe.

41 Lanəhəlvəmle na piti wei i kra-we tə pə katətəlaya təo pa ta pəsi na pá mv-tı. Tənaya i pəəsa-we si: I wəna təyənaya nakələyi cəne?

42 Mprógv pa kəna-i tinte kəwəpəle tilimle,

43 na í mv na í təyò pa isəntaa.

44 Pə waalı ké i təma si: Ntəyi maa heela-məye waatv wei ma na-mə tv wee tə si, ma təm nti nti paa ηmaa Moisi takəlası taa na Isə kuyəyətvtv teləsəlaa nyəhsı taa na Yəntv taa tə tv la.

45 Mprógv i kula pa ise si pá cəkəna Isə Təm takəlası.

⁴⁶ Na i heela-we si: Pa ηmaaωaya si pə wεε si Mesii ká si kέ na i ká fe pə kuyeeη tooso nyəηku wule.

⁴⁷ Pə wεε si pá təkí i hətε na pá lakəna waasu ke piitimnaa təna, na pə hə yəlaa na pá layasi tənte na pə husi pa isayatənaa. Ue Yosalem ke paa caaləna na pəćó.

⁴⁸ Meyele mpa pa nawa na paa hólí pə tampana tə pə seeta nyóma.

⁴⁹ Ma Caa təma si i ká la-meye kucəəv ηku tə ma maγamaγa maa yelina na ku kəə-me. Ama í ká caya Yosalem taa kέ haləna Iso toma kəə na a tii mə təə na pəćó.

Yesu kpav ke isətaa

(Maləki 16:19-20; Tillaa Təmlε 1:9-11)

⁵⁰ Pə waali kέ Yesu kpaγa-we na pá lu icate waali na pá wəsəna Petanii. Tənaγa i kusa i niη na isə na í kooliyi-weye Iso kəpantv.

⁵¹ I təηna-weye koolee ke kooluyu, ilena í yele-we na pá kpaasi-i isətaa.

⁵² Pεle pa tεma-i seev ilena pá məli Yosalem na lanηuləmlε kuyi-we.

⁵³ Pa saasaya Iso təsεele ke tam kέ na pá saη Iso.

LAAPAALI KUPAN WEI YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutubutu

Laapaali ine i nmaalu Yohaani sɔɔsa i takɔlaya taa kɛ tɔmnaa paɣale mpa Laapaalɔnaa lɛlaa ta yɔɔɔti tɔ, isu akpaɣale ke Kana, na Nikotem pote ke Yesu kin, na Samalii alu na Yesu kɛ lɔkɔ nɔyɔ, na apalu wei i hanta wɔsasi ke pusi pɔlefeɪ nule tɔ, na apalu wei pa lulɔna yulɔmtu tɔ. Yohaani yaaki Yesu si: Iso Tɔm nti tɔ pɔsa yulu na tɔ kɔɔ na tɔ ɔaya yɔlaa heku tɔ. Yesu kɛ Iso Pɔyaya kɛ, na i we Iso kin ke hatuu kancaalaya taa. Yohaani si Yesu kele weesuyu na ye wei i tema-i na i taa pɔntu ka hiki weesuyu tam tɔɔ nyɛŋku. Yohaani seewa isɔnaa paɣale kɛ i seyesuyu taa ke. I tɔma si Yesu wee isu lum, inɔyɔle tɔyɔnaya, inɔyɔle tiikulu kupan, inɔyɔle nyaalam, i kɛ mpaaw, inɔyɔle nɔnɔyɔ. **Isɔna pa faɣa Yohaani takɔlaya tɔ:**

Tɔm pɔsa yulu, titite 1:1-18

Iso lum sɔlu Yohaani aseeta, titite 1:19-51

Yesu tɔmlɛ ke patɔma, titite 2:1-12:50

Yesu kɔsɔsutu kantɔkaya nyɛntu, titite 13-17

Yesu kɔnyɔntɔyɔle na i sɔm na i fem, titite 18-21

Kɔkɔ ŋka ka naa yɔlaa tɔ na pa weesuyu halu

¹ Hatoo kancaalaya Tɔm ka wenna. Na Iso ɔɔɔyɔ Tɔm ka wee, na Tɔm inu i ka ti kɛ Iso kɛ.

² Iso ɔɔɔyɔ i ka we hatoo kancaalaya.

³ I nin ke Iso lapɔna pɔ tɔna. Pulu ɔɔɔka fei mpi pɔ lapa na i nin fei pɔ taa tɔ.

⁴ Inu i kin ke weesuyu ka wee, na weesuyu ŋku ku yelina na kɔkɔ kɔɔ yɔlaa kin na pɔ naa-we.

⁵ Kɔkɔ naaki sɔkretuyu na sɔkretuyu, ta teesi-keɣe paa pɔɔɔ mayamaya.

⁶ Mɔpɔyɔ Iso tila i tillu nɔyɔlu, pa yaa-i si Yohaani.

⁷ Ilɛ i kɔma si i hɔlɔyɔ kɔkɔ ŋka ka naa mpɔ tɔ ka yaasi. Na i kɔnte nyuyɔ nte si i yɔɔɔti na yɔlaa tɔna mu, na pɔ tɔŋ-ti.

⁸ Pɔ taya inu i mayamaya i kena kɔkɔ ŋke. Ama i kɔmaya si i keesayi kɔkɔ ŋke ka yaasi.

⁹ Kɔkɔ ŋke ka tike ka kena tampana nyɛŋka, na kɔ kɔɔ antulinya taa na kɔ yele na yɔlaa tɔna naaki.

¹⁰ Tɔm inu i ka kɔma antulinya taa, paa na mpɔ antulinya tɔ nyɛmi-i. Pɔyele i nin ke Iso ka lapɔna antulinya.

¹¹ I mayamaya i teɣe i kɔma. Ama i te nyɔma ta mu-i.

¹² Paa na mpɔ lɛlaa mu-i na pɔ tisi i tɔm, ilɛna i ha-weɣe tɔŋ si pɔ pɔsi Iso piya.

¹³ Pɔ taya isu pa lula-weɣe kululu ke Iso piya, yaa pɔ kɛ yulu sɔɔɔyɔ tɔm, yaa yulu nɔkuyɔ tɔm. Ama Iso lapɔna i mayamaya si pɔ pɔsi i piya.

¹⁴ Tɔm inu i pɔsa yulu tɔkpataa na i kɔɔ na i ɔaya tɔ heku, na i pɔlele na i tampana feina taka. Tɔ nawa i teeli ke teu, teeli inɔyɔ Tacaa ha Pɔyaya ikpamle.

¹⁵ Yohaani ka yɔɔɔta i tɔm na i kpaali si: I tɔm ke maa yɔɔɔtaa, si ma waali nɔyɔlu kɔ te na i kɔɔ, ilɛ i kɔla-m. Pɔ taya pulu, pa lula-m tɔ, ma mayana-i kɛ.

16 ɪ kʊpantu səsəntu tɔɔ, tá tɛna tɛ nu ɪ lelen pə tu feɪ. ɪ lapa-tʊyʊ kʊpantu ke tɛma tɔɔ, tɛne tɛ tɛŋ na tɛne tɛ lɛtəyɪ.

17 Moisi kin ke tɛ hika kiinj. ɪlena Yesu Kilisiti náá kɔna pɛelɛ na tampana pə tɔm.

18 Tɔɔ tɔ, nəɣɔlv ta nata ɪsɔ. Ama ɪsɔ Pəyaya ɪkramle ŋka ka kɛ ɪsɔ na ká wɛ ka Caa ɪsɔ kin tɔ, ŋke ka lapəna na yɔlaa nyɪ ɪsɔ.

*Lvm sɔlv Yohaani waasv
(Matiyee 3:1-12; Maləki 1:1-8; Luku 3:1-18)*

19 Waatu wei Yuta nyʊyʊ nyɔ́ma kusa kətɛlaa na Lefii nyɔ́ma ke Yosalem na pá tili-wɛ si pá polo pá pɔɔsi Yohaani si ɪ kɛ awe tɔ, nti Yohaani ɪni ɪ yɔɣɔtaa tɔyɔlv:

20 Yohaani ta kisi cɔv, ɪ tisa tampana kɛ si: Ma ta ke Mesii.

21 ɪlena tillaa mpɛ pá pɔɔsi Yohaani si: ɪlɛ n kɛ awe? Ilii? Na í cɔ si: Ma ta ke Ilii. Pa tasa-ɪ si: Nyayale ɪsɔ kuyɔɣɔtvu teləsɔlv wei tɔ? Na í cɔ si: Aa.

22 Tɛnaya pa tayana-ɪ tɔm si: ɪlɛ n kɛ awe? Heeli-to na tɛ polo tɛ heeli mpa pa tila-tv tɔ. Nyá mayamaya n yaa nyá ti suwe?

23 Ḿpɔ́yó Yohaani tɔma si:

Má, ma kɛ nəɣɔlv wei ɪ yɔɣɔtəyənə nəɣɔ səsɔya ke wɔlaya tetv taa si pá tayani Tacaɔ ke mpaav na kú siyisi teu.

ɪsɔ kuyɔɣɔtvu teləsɔlv ɪsayii ka yɔɣɔtəna-ti.

24 Tillaa mpɛ paɔ kɛ Falisanaa.

25 Na pɛle pa pɔɔsəna-ɪ tɛcululu si: Ye n ta ke Mesii, n ta ke Ilii, pəyele n ta ke ɪsɔ kuyɔɣɔtvu teləsɔlv wei tɔ ɪlɛ, pɛpe tɔɔ kɛ n sɔɔ yɔlaa ke ɪsɔ lvm?

26 Ḿpɔ́yó Yohaani cɔ-wɛ si: Ma ɪlɛ lvm ke ma sɔɔ-mɛ. Ama nəɣɔlv wɛ mə hekv taa wei í ta nyɪ tɔ.

27 Ma waalı ɪlé ɪ kɔŋ, ma ta tala má wɔɣɔsi ɪ nəɔheɛ taa ntan̄kpala mayamaya.

28 Pə tɛnaya mpv pə lapa Petanii ke Yaatanɪ pɔyɔ waalı kɛ timpi Yohaani sɔkaya yɔlaa ke ɪsɔ lvm tɔ.

ɪsɔ ɪwəyaya Yesu

29 Tɛv fema na Yohaani na Yesu na í kɔŋ ɪ kin, ɪlena í tɔ si: ɪɪ naa ɪsɔ ɪwəyaya ŋka ka husəyɪ antulinya ɪsəyatu tɔyɔlv?

30 ɪ tɔm ke maɔ heela-mɛ si: Ma waalı nəɣɔlv ká tɛ na í kɔɔ, ɪlɛ ɪ kɔla-m. Pə taya pulv, pa lɔla má tɔ, ma mayana-ɪ kɛ.

31 Ma taa nyɪ si aweyɛle pɔntv ɪni. Ama ma kɔmaya si ma sɔɔ yɔlaa ke ɪsɔ lvm na lvm si pɔ́ la na ɪsɛyeli nyɔ́ma nyəmi-ɪ.

32 Yohaani tasa yɔɣɔtyʊv tɔtɔ si: Ma nana ma ɪsəpəle ke ɪsɔ Feesuyv, na kv wɛ ɪsu alukuku na kv tiina ɪsɔ na kv caya Yesu tɔɔ.

33 Ma taa nyənta Yesu. Ama ɪsɔ wei ɪ tila-m si má sɔ yɔlaa ke ɪsɔ lvm tɔ ɪni ɪ heelina-m si: N̄ kɔma n̄ ná Feesuyv tiiva na kú caya yulv wei ɪ tɔɔ, pɔntv ɪni í ká sɔna yɔlaa ke ɪsɔ lvm na Feesuyv Nan̄ŋtv.

34 Tɔv, ma ná mpv tɔyɔ ma yɔɣɔtəyɪ tɛɛɛɛɛ si ɪni ɪ kɛna ɪsɔ Pəyɔlv.

Yesu ifalaa kancaalaya nyɔ́ma

35 Tɛv fema ɪlena Yohaani wɛ tɛna tɔtɔ, í na ɪ ifalaa taa naale.

36 ɪ kɔma na í ná Yesu tɛɛ, ɪlena í tɔ si: ɪɪ naa ɪsɔ ɪwəyaya nté.

37 Yohaani ifalaa naale ɪni ɪ nu mpv, ɪlena pá təŋ Yesu waalı.

38 Yesu pəsəna ɪ waalı təkpev na í ná si pa təŋəyɪ-ɪ, ɪlena í pɔɔsi-wɛ si: Pɛpɛyɛ í pɛəkəyɪ?

Uena ifalaa naale unu í pɔɔsi-ɪ si: Lapi, (Tacaá ke pa yaa mpɔ na pa te taa.)
 Leye nyá tɔyaya?

³⁹ Yesu cɔ-we si: Ʋ kɔɔ na í ná.

Ʋpɔyó Yohaani ifalaa polaa na pá nyi Yesu te, na í na-we pá la taanaya ke tɔna. (Waatu unu tɔ ilim huɔwaya.)

⁴⁰ Mpa pa naale pa nuu Yohaani tɔm na pá tɔɛ Yesu tɔ pa taa lelv nté Simɔɛ Piyee neu Antɔlu.

⁴¹ Na Antɔlu unu ɪ sulina ɪ taalv Simɔɛ ke kancaalaya na í heeli Simɔɛ si: Tɔ hika Mesii. (Kilisiti ke pa yaa mpɔ na pa te taa.)

⁴² Uena Antɔlu kpaya Simɔɛ na í pona Yesu kin. Ʋpɔyó Yesu nyɛna-ɪ tɔpɛɛ na í tɔm-ɪ si: N ké Yohaani pɔyalv Simɔɛ ké, ile kayana paa cuɔusi-ɛ si Sefasi. (Piyee ke pa yaa mpɔ na pa te taa.)

Filipv na Natanayee pa yaav

⁴³ Tɛv fema, uena Yesu luyv la si ɪ lɔki ɪ tɔɛ Kalilee. Ʋpɔyó ɪ sula Filipv, na í tɔm-ɪ si: Kɔɔ n tɔɛ-m.

⁴⁴ Filipv ka ké Antɔlu na Piyee pa ɪcate Petesaita tv ké.

⁴⁵ Pɔ waali ké Filipv nawa Natanayee na í heeli-ɪ si: Wei ɪ tɔm Moisi ka ɛmaa kusɛsɛtu takɔlaya taa na Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsɔlaa náa yɔɔti tɔtɔ tɔ, tɔ hika-ɪ pɔne. Inɔyɔle Nasalɛti tv Yosɛɛfv pɔyalv Yesu.

⁴⁶ Tɔnaya Natanayee nɔɔ tɔkpav si: Kɔpantv natɔli tɔ weɛ si tu luna Nasalɛti? Uena Filipv cɔ-ɪ si: Kɔɔ na n nana nyá isɔle.

⁴⁷ Yesu nawa Natanayee na í kɔɛna ɪ tɔɔ, uena í yɔɔti si: Iseɛli tv maɔamaya ntɔ cɔne. Pɔpɔtiya tu fei ɪ kin ke paa pɔcɔ.

⁴⁸ Ʋpɔyó Natanayee pɔɔsa-ɪ si: Leye n nyɛmna-m?

Ʋpɔyó Yesu cɔ-ɪ si: Ma na-ɛ fiki tɔyɔ tɛɛ na pɔcɔ Filipv yaa-ɛ.

⁴⁹ Tɔnaya Natanayee tɔma si: Ama Tacaá, n ké Isɔ Pɔyalv, Iseɛli nyɔma wulav sɔsɔ ké.

⁵⁰ Ʋpɔyó Yesu cɔ-ɪ si: Isu ma heeluyuu-ɛ si ma na-ɛ fiki tɔyɔ tɛɛ tɔyɔle n mu-ti yaa? N ká te na n na mpi pɔ kɔla tɔne unu tɔkpataa tɔ.

⁵¹ Ʋpɔyó Yesu tɔma si: Tamapana ke ma heeliyi-me yoo, maa cɛsɔɛ. Ʋ ká te na í ná isɔtɔnyɔv tɔlaa na Isɔ isɔtaa tillaa tɔɛɛ Ʋlv Pɔyaya má na pá kpaa na pá tiiki.

2

Kana akpayale

¹ Kuyaku tooso nyɛɛkv wule pa kpa pɛelɔ ke Kalilee Kana taa, na Yesu too polo.

² Na pá yaa Yesu na ɪ ifalaa tɔtɔɔ akpayale n tɛ tɔ taa.

³ Tɔnaya sɔlvum tɛma, uena Yesu too heeli Yesu si: Pa sɔlvum tɛma.

⁴ Ʋpɔyó Yesu cɔ ɪ too si: Alv nyá, nyaa heelina-m na pɔcɔ má lá na? Ma waatu ta tata.

⁵ Tɔnaya Yesu too heela tɛmle nyɔma si: Ye í heela-meɛ nti í la nti.

⁶ Pɛɛ ɛkpaaɛ naatoso wei ɪ taa Ʋta nyɔma alɔwala lɔm ka weɛ tɔ ɪ ka we tɔna, na paa ɪ taa ɛkv kv tɔki isu liitilinaa nuuwa (100) ké mpɔ.

⁷ Ʋpɔyó Yesu tɔma tɛmle nyɔma si: Ʋ suuli ɛkpaaɛ inɔyɔ lɔm. Tɔnaya pa suulina ɪ nɔɔsi tɔke tɔke.

⁸ Uena í tɔ-we si: Tɔv, pɔnente í cosi lɔm mpi na í pona kvɔtɔɔv tallv ile.

Ʋpɔyó tɛmle nyɔma cosaa na pá pona kvɔtɔɔv tallv.

⁹ Ulena tallu tɛŋ lum mpi pə pəsa solum ke mpu tɔ. Ama ɪ ta nyɪ timpi solum mpi pə lunaa tɔ. Ue tɛmlɛ nyɛma mpa paa cosa lum tɔ pɛle pa nyɛmá. Mprɔ́yó tallu yaa akpaɣalɔ,

¹⁰ na í tɛmɪ-ɪ sɪ: Solum kɔpam ke yɛlaa tɛna caalɛyɛna lɛsɔyɔ, na pɔ kɔma na pa tɛna pá haya ɪɛ, pa tɛkɛna mpi pə ta tɔli tɔ. Ama nyá, nyá solum kɔpam ná wɛ halɛna nɔɔnɔ.

¹¹ Piti tɛmlɛ kancɛaalaya nyɛntɛ nte Yesu lapa Kalilee Kana taa tɔyɔɛ. Na piti tɛmlɛ nteyɛ ɪ hulɛna ɪ teeli, na ɪ ifalaa tɛna-ɪ na pa taa.

¹² Pɛɛ pə waali ɪɛ, Yesu na ɪ too na ɪ newaa na ɪ ifalaa pa pola Kapɛnahum na pá caya tɛnaya wɛɛ naalɛ, ɪɛ pa ta taɛŋɪ.

*Paɣatɛlaa tɔyɔnyɔv ke Isɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ taa
(Matiyee 21:12-13; Malɛki 11:15-17; Luku 19:45-46)*

¹³ Yuta nyɛma Tɛɛv acima wɔsaa, ɪɛna Yesu polo Yosalem.

¹⁴ Mprɔ́yó ɪ maɣana naaŋ na heeŋ na alukukunaa pɛɛtɛlaa caya Isɔ tɛsɛɛɛ taa, na liyitee yɔkɛlaa náá caya pɛle pa taapɛlɛnaa tɛɛ.

¹⁵ Tɛnaya Yesu kpaɣa ŋmusɪ na í kuntili-sɪ na í tɔyɔnna pa tɛnaya Isɔ tɛsɛɛɛ taa, pa na pa heeŋ na pa naaŋ tɔtɔ. Na í ŋmusɪ liyitee yɔkɛlaa liyitee ke ate, na í pɛsɪ pa taapɛlɛnaa ke aleɛ.

¹⁶ Ulena í holina alukukunaa pɛɛtɛlaa sɪ: ɪ lɛsɪ-wɛyɛ cɛnɛ. ɪ taa pɛsɪ ma Caa tɔyaya ke kɔyaku ke mpu.

¹⁷ Mprɔ́yó ɪ ifalaa tɔsaa sɪ pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa sɪ: Hai Isɔ, ma luyɔ suv nyá tɔyaya tɛmlɛ kɛ ɪsu yem na kɛɛɛ.

¹⁸ Tɛnaya Yuta nyɛma tɛŋa-ɪ tɛkpu sɪ: Piti tɛmlɛ nteyɛ n ka la-tɔ na pɔcɔ́ tɔ nyɪ sɪ pə ha-ŋ mpaav sɪ ń la ɪsɛntɔ ɪnɪ?

¹⁹ Mprɔ́yó Yesu cɔ-wɛ sɪ: ɪ yɔki Isɔ tɛsɛɛɛ tɛnɛ, na maa tayaŋɪ-tɛyɛ ŋmav ke kɔyɛɛŋ tooso taa.

²⁰ Mprɔ́yó Yuta nyɛma tɔma-ɪ sɪ: Pusi nɪɛ na naatoso ke pa ŋma Isɔ tɛsɛɛɛ tɛnɛ, na nyaa ŋmaa-tɛyɛ kɔyɛɛŋ tooso taa?

²¹ Ama Yesu maɣamaya ɪ tɔɣɪ ɪ yaakaya mpu sɪ Isɔ tɛsɛɛɛɛ.

²² Pə tɔɔ kɛ waatu wei Yesu kɔma na í sɪ na í fe tɔ, ɪ ifalaa tɔsaa sɪ ɪ ka yɔyɔta-tɪ. Halɛna pá tɛ pa taa na Isɔ Tɔm na Yesu kɔyɔyɔtɔtɔ tɔtɔ.

Yesu nyɛmá yɛlaa lotu taa hɔwɛɛ

²³ Yesu wɛv Yosalem ke Tɛɛv acima tɔɔ kɛ mpu tɔ, yɛlaa paɣalɛ nawa piti tɛma nna ɪ lakaya tɔ na pá mv-ɪ kpaɣaa tɛkra sɪ ɪnɛyɪ.

²⁴ Ama Yesu ná tá tɛ-wɛ na ɪ taa. Pə taya pulv, ɪ nyɛmá pa tɛnaya teu kɛ.

²⁵ Pə fɛɪ sɪ nɔyɔlv í sɛyɛsɪ-ɪ pa tɔm na pɔcɔ́. ɪ maɣamaya ɪ nyɛmá mpi pə wɛ yulv taa tɔ.

3

Yesu na Nikotɛm pa faaci

¹ Apalv nɔyɔlv ɪ ka wɛnna Falisanaa taa na pá yaa-ɪ sɪ Nikotɛm. ɪ kɛ Yuta nyɔyɔ nyɛma taa lɛlv.

² Mprɔ́yó ɪ pola Yesu kiŋ ke ahoɔ naali na í yɔyɔtɪ-ɪ sɪ: Tacaɔ, tɛ nyɛmá sɪ Isɔ kɔnna-ŋ sɪ ń sɛyɛsɪ-tɛ. Pə taya pulv, nɔyɔlv fɛɪ wei ɪ pɛsɛyɪ na í la piti tɛma ɪsu n lakuyɔ tɔ na pɔ́ tá kɛna Isɔ tɔŋ.

³ Yesu cɔ-ɪ sɪ: Tampana ke ma heeliyɪ-ŋ yoo, maa cɛsɛyɪ, ye pə ta lɛli yulv ke lɔlvɔy, ɪ kaa na Isɔ Kawulaya.

4 Tənaɣa Nikotem pəsa-ı sı: İsanayale pu tayanı yulv ke ləlvəv na í tema səsə ke lapv? Ama ı kaa pəsi na í ləli ı too lotu taa ké svuv na pə tayanı-ı ləlvəv?

5 Yesu cə-ı sı: Tampana ke ma heeliyi-ŋ yoo, maa cesəyi, ye pə ta ləli-ŋ na ləm na Feesuyu, n kaa svv İso Kawulaya.

6 Yulv ke yulv ləlvəyi. Ama İso Feesuyu ləlvəv wəna pə mpa, na pəle pə we yulv taa təm ké.

7 Taa la piti na nti ma heela-ŋ sı pə wεε sı mə təna pu ləli-meyε ləlvəv tə tə tə.

8 Nyəni, heelim makı timpi pə luɣu wεε təɣə, na ń nukı pə tan. Pəyele n ta nyı pə təlule yaa pə təpote. Wei İso Feesuyu ləlaa tə ı wε mpv tətə.

9 Μρύγύ Nikotem təma sı: İsanayale mpv?

10 İlena Yesu cə-ı sı: Halı meyle İseyeli seyesəlaa səsaa na ń ta cekəna təm tənε?

11 Tampana ke ma heeliyi-ŋ yoo, maa cesəyi, tə nyəmá nti tə yəɣətəyi tə na nti tə nawa tə ntəyi tə keesəyi-mε. Pə na pə mpv tə mu caa tá təm mɣv.

12 İsəna pə tənə lapv ke atε cənε təɣəle ma heeliyi-mε na u san mɣv. İle ye ma keesa-meyε isəna pə we isətəa tə, mə taa aweylele mɣv?

13 Nəɣəlv ta kpata isətəa ye pə taya Yulv Pəyaya má wei ma luna isətəa na má tii tə ma paasi.

14 İsu Moisi ka tɣv nyəɣəlvəv kvseemɣv təm ke tesika nyvəv taa na í siki wulaya tetv taa tə, mpv inı tətəɣə pə wεε sı paa kraasi Yulv Pəyaya má.

15 İlena yəlaa mpa pa təna paa mv ma təm tə pá hiki weesuyu ŋku ku tən tə.

16 Pə taya pəlv, İso səla yəlaa tənaya səsəm, haləna í can í ha ı Pəyaya ikpamle, sı pa təna mpa paa tən ka təm tə, pá taa sı, ama pá hiki weesuyu ŋku ku tən tə.

17 Pə taya isu yəlaa təm kvv tə ké İso tila ı Pəyaya. Ama pa nyvəv yavv tə ké.

18 Paa kvvı wei ı tənə ka təm tə pəntv təm. Ama wei u tənəyi ka təm tə, pəntv təm təma sərv, ı ta tən İso Pəyaya ikpamle təm tə pə tə.

19 Pa təm səpa timpi təɣəle sı fətəla wei ı naaki tə ı kəma antulinya taa, na yəlaa səlv səkrətvəv na pá kisi-ı pa lakası isayası tə.

20 Ye wei ı lakı isayətv ı taa kraakəna fətəla inəyi. ı kprətəyənə-ı sı pə taa kəə na í la na pə ná ı isayətv tə.

21 Ama wei ı tənəyi tampana tə ı kprətəyənə fətəla inəyi sı í la na pə ná təcıı sı İso nınav tə ké ı lakı mpv.

Yesu na Yohaani pa təm

22 Pəle pə waalı ké Yesu na ı falaa pa kvla təna na pá polo Yuta tetv taa, na í na-we pá caya tənaya wεε naale, na ı səki yəlaa ke İso ləm.

23 Yohaani ná səkaya yəlaa ke İso ləm tətəɣə Ayınvŋ ke Salim kin. Ləm ka we tənaya səsəm ké. Yəlaa kəŋaya Yohaani kin na í səki-wεyε İso ləm.

24 Waatv inı tə pa ta təkəta Yohaani ke saləka.

25 Μρύγύ Yohaani ifalaa taa ləlaa na Yuta tv nəɣəlv pa svv həm ke İso seεv kətasi nsi yulv tayanəyənə ı ti tə sı tə.

26 Μρύγύ pa pola Yohaani kin na pá pəsı-ı sı: Taca, n təsa yulv wei ı təm n ka heela-tv na nyá na-ı í ka we Yaatanı waalı tə ı tə? Nyəni pənente inı ı səkəna ntεyε yəlaa ke İso ləm, na pa təna pá puki ı kin.

27 İlena Yohaani cə-we sı: Yulv u hikiyi pəlvəv yem na İso tá ha-ı-wı.

28 Mə maɣamaɣa í pəsəxi na í ləsi ma aseeta sɪ ma yəɣətəa sɪ ma ta ke Mesii. Ama ma tɛɛ ɪ nəɣo ke kətɛɛ.

29 Akpaxalɔ tənna asasaalɔ. Ama akpaxalɔ taapalɔ səŋa tənna na í kema ŋkraŋŋ. Pə kəma na í nu akpaxalɔ nəɣo, ɪɛ ɪ lanŋe hulɔmɪ səsəm. Mpu ɪnɪ tətəɣo ma lanŋe hulɔmaa, na pənente pə maɣa-m teu.

30 Pə wɛɛ sɪ Yesu í pukəna na maa səki.

Wei ɪ kəmna ɪsətəa tɔ ɪ təm

31 Wei ɪ luna ɪsətəa tɔ ɪnɪ ɪ kələnə pə tənna. Na wei ɪlé ɪ wɛ atɛ cənɛ tɔ, ɪ ké atɛ nyəŋ ké, na atɛ nyəntɔ ke ɪ yəɣətəxi. Ama wei ɪ luna ɪsətəa tɔ ɪnɪ ɪ kələnə pə tənna.

32 Na ɪ yəɣətəxi mpi ɪ nawa na í nu tɔ pə təm, ama nəɣəlɔ ɪ muɣi ɪ təm.

33 ɪɛ wei í tu mu ɪ təm, pɔntu tisina nté sɪ ɪsə yəɣətəxi tampana.

34 Wei ɪsə tilaa tɔ pɔntu yəɣətəxi ɪsə təm ké. Pə taɣa pulɔ, ɪsə cɛləxi-ɪ ɪ Feesuyɔ tənaya.

35 Tacaa səɔla ɪ Pəɣaya na í tɔ pə tənaya ka niŋ taa.

36 Ye wei í nuna Pəɣaya ɪ tema weesuyɔ ŋku ku tɛŋ təɣo hikuɣu. Ama wei í kisa ɪsə Pəɣaya ke nunav tɔ ɪ lanŋaa ké, na ɪsə mənə-ɪ na rááná ke tam ké m̀p̀r̀ó̀ỳ.

4

Yesu na Samalii alɔ pa faaci

1 Falisanaa nuwa sɪ Yesu hikiɣi tɛŋlaa na í səkɪ-wɛɣɛ ɪsə lum na pə kələxi Yohaani.

2 Pə́sɔ́ pə taɣa Yesu maɣamaɣa səkakayana-wɛɣɛ ɪsə lum, ama ɪ ifalaa ké.

3 Yesu kəma na í nu sɪ Falisanaa nu mpu, ɪɛna í kɔli Yuta tetu taa na í mənna Kalilee tetu taa.

4 Na pə wɛɛ sɪ Samalii nyəŋku ke í təŋ.

5 M̀p̀r̀ó̀ỳ Yesu wɔsəna Samalii ɪcate natəli nte pa yaa sɪ Sikaa tɔ, na tɔ kpətəna tetu nti Yakəpu ka ha ɪ pəɣaya Yosɛɛfu tɔ.

6 Na Yakəpu ləkə ka wɛ tənna. Təntɛ nu Yesu ɪɛna í caya ləkə nəɣo, na waatu ɪnɪ ilim sika.

7 M̀p̀r̀ó̀ỳ Samalii alɔ nəɣəlɔ kəma lum luɣu, na Yesu sələmɪ-ɪ sɪ: Ha-m lum na má nyəɔ.

8 Waatu ɪnɪ Yesu ifalaa ka tema tɛɛv ke ɪcate taa ké kətəɣəv yapu.

9 Samalii alɔ cə-ɪ sɪ: Pepe tɔɔ ké nyaya Yuta tu na ń sələməxi-m lum sɪ n nyəɔ. Pə́sɔ́ maɣa Samalii tu? (Pə taɣa pulɔ tɔɔ, Yuta nyəma na Samalii nyəma paa suliyi.)

10 M̀p̀r̀ó̀ỳ Yesu cə-ɪ sɪ: Ye n ka cəkəna mpi ɪsə haaki tɔ, na ń ka nyəmá wei má ma sələməxi-ŋ lum kɔnyənyəɔm ke ɪsəntɔ tɔ, nyá maɣamaɣa n ka laaləna-m sələmuyɔ na maa ha-ŋ weesuyɔ lum.

11 M̀p̀r̀ó̀ỳ alɔ cə Yesu sɪ: Ma cɛ, n fɛina kɔlulunav ŋku n ká luna tɔ. Pə́sɔ́ ləkə ná tu lumaa. ɪɛ leyɛ n ká hiki weesuyɔ lum mpi?

12 Tá ləŋcɛ Yakəpu hulina ləkə ɪnɛ na táa maɣana-ɪ. Halɪ Yakəpu na ɪ piya na ɪ kaləkəŋ pa nyəɔ ləkə ɪnɪ ɪ lum. ɪɛ n huɔ sɪ n kəla ɪɛ?

13 M̀p̀r̀ó̀ỳ Yesu cə alɔ sɪ: Wei í nyəɔ ləkə ɪnɛ ɪ lum lukətu tasəxi-ɪ kpaɔ ké.

14 Ama wei í nyəɔ lum mpi maa ha-ɪ tɔ, lukətu ɪ lɛləxi-ɪ kpaɔ paa pələe. Pə taɣa pulɔ, lum mpi maa ha-ɪ tɔ pu la ɪ taa ké lum sɛɛlv wei ɪ cətəxi tɔ. Haləna í hiki weesuyɔ ŋku ku tɛŋ tɔ na ɪ kiŋ.

15 Μῦχος ἄλβ εἰς Ἰησοῦν σὶ: Μα εἰ ἡ-μ ἴσμεν ἡμῖν, ἡ δὲ ἰσκατὸν καὶ τὰς-μ κρῶν, ἡ μὰ τὰς τὰς εἰσέρχεται ἡμῶν κὲ ἴσμεν ἡμῶν.

16 Μῦχος Ἰησοῦν τὸμα ἄλβ σὶ: Πολὸ ἡ γὰρ νῦν παρὼν ἡ νῦν ἡ-ἰ ἰ κῶν εἰσέρχεται.

17 Μῦχος ἄλβ εἰς τὸμα σὶ: Μα εἰσέρχεται ἄλβ.

Ἰησοῦν Ἰησοῦν εἰς ἄλβ σὶ: Τὰμα κὲ ἡ γῶνται σὶ ἡ εἰσέρχεται ἄλβ.

18 Πῶ τὰμα πῶν, ἡ τὰμα ἄλβ κακρῶν κὲ σαῶν, ἡ wei ἡ τὲ ἡ τὴν wei κἀγὰν ἰσέρχεται τὸ ἡ wei ἡμῶν, πῶ τὰμα νῦν παρὼν. Πῶ τὸ κὲ νῦν τὸμα wei τὰμα.

19 Μῦχος ἄλβ εἰς Ἰησοῦν σὶ: Τὰμα, ἡ μὰ σὶ ἡ κὲ Ἰσκατὸν κἀγὰν τὸμα.

20 Τὰ ἡ κἀγὰν Ἰσκατὸν κὲ πῶν κὲν κὲ τὸμα. Ἀμὰ Ἰησοῦν νῦν ἡμῶν τὸμα σὶ ἡ wei Ἰσκατὸν κὲ.

21 Μῦχος Ἰησοῦν εἰς ἄλβ σὶ: Ἄλβ νῦν ἡμῶν τὸμα, πῶ κῶν τὸμα, Τὰμα Ἰσκατὸν κἀγὰν wei τὸμα κὲ τὸμα, σὶ πῶν κὲν κὲ τὸμα γὰρ Ἰσκατὸν.

22 Σαμῶν νῦν ἡμῶν ἡ τὰ νῦν wei ἡ εἰσέρχεται τὸμα. Ἀμὰ Ἰησοῦν νῦν ἡμῶν τὰ τὰ νῦν ἡμῶν wei τὰ εἰσέρχεται τὸμα. Πῶ τὰμα πῶν, Ἰησοῦν νῦν ἡμῶν κὲ Ἰσκατὸν κἀγὰν πῶ wei τὸμα τὸμα wei.

23 Ἀμὰ πῶ wei πῶ κῶν, ἡμῶν πῶ τὴν τὰμα κἀγὰν τὲ, ἡ μὰ πῶ wei Ἰσκατὸν τὰμα τὸμα πῶ wei ἡμῶν τὰμα κὲ ἡ εἰσέρχεται. Ἰσκατὸν ἡμῶν wei wei καὶ Ἰσκατὸν.

24 Ἰσκατὸν ἡμῶν ἰσέρχεται, πῶ τὸ κὲ μὰ πῶ wei τὸμα, πῶ τὰμα ἰσέρχεται κὲ πῶ wei. Ἀμὰ πῶ τὰμα κὲ ἡ εἰσέρχεται.

25 Μῦχος ἄλβ εἰς Ἰησοῦν σὶ: Μα νῦν σὶ Ἰησοῦν wei πῶ γὰρ σὶ Ἰησοῦν τὸμα ἡ κῶν τὲ, ἡ ἡμῶν ἡμῶν, ἡ κῶν ἡμῶν πῶ τὰμα.

26 Μῦχος Ἰησοῦν εἰς ἄλβ σὶ: Μα wei ἡμῶν γῶνται-ἡ ἰσέρχεται τὸμα, μαγὰν Ἰησοῦν.

27 Ἰησοῦν ἡμῶν πῶ τὰμα γῶνται κὲ ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν τὰμα, ἡ πῶ ἡμῶν πῶ κὲ μὰ πῶ τὸμα ἡ ἡμῶν τὰμα πῶ γῶνται τὸμα. Πῶ ἡμῶν πῶ τὰμα ἡμῶν τὰμα πῶ σὶ: Πῶ wei ἡμῶν ἡμῶν? ἡμῶν νῦν γῶνται-ἡ?

28 Τὰμα ἄλβ ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν. Ἰησοῦν ἡμῶν ἡμῶν τὰμα ἡ γὰρ ἡμῶν σὶ:

29 Ἰ κῶν ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν wei ἡμῶν πῶ τὰμα μὰ πῶ τὰμα τὸμα ἡμῶν ἡμῶν. ἡ τὰμα Ἰησοῦν?

30 Μῦχος ἡμῶν ἡμῶν τὰμα ἡμῶν πῶ κὲ Ἰησοῦν κὲ.

31 Ἄλβ ἡμῶν ἡμῶν πῶ, ἡ ἡμῶν ἡμῶν τὰμα τὸμα τὸμα τὸμα κὲ σὶ: Τὰμα ἡμῶν τὰμα πῶ?

32 Ἀμὰ Ἰησοῦν εἰς-wei σὶ: Τὰμα ἡμῶν ἡμῶν τὰμα τὸμα ἡ τὰμα ἡμῶν-κὲ.

33 Μῦχος Ἰησοῦν ἡμῶν πῶ τὰμα σὶ: ἡμῶν κῶν-ἡμῶν τὰμα κὲ wei?

34 Τὰμα Ἰησοῦν εἰς-wei σὶ: Μα τὰμα ἡμῶν wei ἡμῶν τὸμα ἡμῶν ἡμῶν.

35 Μὲ μὰ τὸμα σὶ: Πῶ καὶ ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν τὰμα. Ἀμὰ μὰ, ἡμῶν ἡμῶν-κὲ σὶ, ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν τὰμα τὰμα τὰμα τὰμα.

36 Κῶν wei ἡμῶν τὸμα, ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν κὲ, ἡμῶν ἡμῶν πῶ τὰμα ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν κὲ τὸμα. Μὲ πῶ ἡμῶν ἡμῶν τὰμα ἡμῶν πῶ κῶν τὰμα.

37 Πῶ τὸ κὲ τὸμα ἡμῶν πῶ τὰμα τὰμα τὰμα σὶ: Ἄλβ τὰμα κὲ ἡμῶν ἡμῶν.

38 Μὲ τὰμα, ἡμῶν τὰμα σὶ ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν ἡμῶν τὰμα. Ἄλβ ἡμῶν ἡμῶν πῶ wei-κὲ.

39 ἡμῶν ἡμῶν τὰμα τὰμα Σαμῶν νῦν ἡμῶν πῶ Ἰησοῦν τὰμα κὲ τὰμα ἡμῶν καὶ γῶνται τὰμα σὶ: ἡμῶν πῶ τὰμα μὰ πῶ τὰμα τὸμα ἡμῶν ἡμῶν τὸμα τὸμα.

⁴⁰ Waatu wei Samalii nyóma tala Yesu kiin na pá na-i tó, pa wiina-i si í la wee naaleye pa kiin. Ilena í caya tónaya kuyeyen naale.

⁴¹ Pə kəma na pá nu i mayamaya i kuyóyótutu, lena yəlaa samaa ke səsəm tasa i təm ke myu.

⁴² Na pá tən alv si: Pənentə pə taya nti n heela-tu tó tə tó tike ke tə mu i təm. Ama tá mayamaya tə nu na tá nkpariŋ na tə təma tá taa si, tampana i ké antulinya Waasulv.

Yesu waav ke akewe səsə pəyaya

⁴³ Yesu lapa kuyeyen naaleye təna, lena í kuli na í tēna Kalilee.

⁴⁴ Yesu mayamaya ka təma yóyótuyv si: Nəyolv u tuyvna Isə kuyóyótutu teləsulv ke i mayamaya i icate taa.

⁴⁵ Waatu wei Yesu tala Kalilee tó, təna nyóma mu-i teu ke nin naale. Mpi tó pa mayamaya paa pola Tēv acima tóyov ke Yosalem, na pa nawa pə təna mpi i lapa Tēv acima an i tó tó.

⁴⁶ Mpróyó Yesu məla Kalilee Kana timpi i ka pəsa lum ke sulvum tó. Akewe səsə nəyolv i ka we təna, na i pəyaya we Kapənahum na pə wuki-ke.

⁴⁷ Akewe nuwa si Yesu luna Yuta na í kəw Kalilee, lena í polo na í sələm-i si: Ma pəyaya we Kapənahum na ká caa sərv, polo n waasi-ke.

⁴⁸ Yesu cə-i si: An i tamm mu ta na piti təma na kəkəlv nyəm, u tisiyi.

⁴⁹ Mpróyó akewe in i cə-i si: Hai ma ce, tə tē pécó ma pəyaya í taa kəw na ká si.

⁵⁰ Mpróyó Yesu cə akewe si: Kre, nyá pəyaya kaa si.

Mpróyó apalv in i mu Yesu kuyóyótutu na í tu mpaav.

⁵¹ Akewe kpenaya, lena i təmlə nyóma səŋ-i na pá heeli-i si: Nyá pəyaya hika alaafəya.

⁵² Mpróyó akewe pəsa-weye isəna waatu pə cəpa pəyaya tó tó. Ilena təmlə nyóma cə-i si: Tete ilim kpila pəcə tóyov watv cəpa ka tó.

⁵³ Mpróyó pəyaya caa təsa kprakpa si, tete mpv in i pə taka teitei ké Yesu ka heela-i si: Nyá pəyaya kaa si. Ilena í na i təyaya təna pá tē Yesu na pa taa.

⁵⁴ Yesu piti təma kpenta naaleyele i luw Yuta na í kəw Kalilee tó.

5

Kvətəntv waav ke lule nəyov

¹ Pəle pə waalv Yuta nyóma Isə sēv acima naalv a talaa, na Yesu polo Yosalem.

² Lule natəli tə we heen nənəyov cəlvəyov Yosalem, na akelenaa sakasi taka kakpasi səŋa təna. Təne inəyi pa yaa si Petasata ke Alaamee nyóma təm taa.

³ Na kvətəntvnaa seləta lanjasi nsi si tē ké səsəm. Yvlvmaa na kaakalasi, na mpa kvətəmən tvllaa tó. [Pa tanjə lum lanjuyv.

⁴ Pə taya pulv, isətəa tillu tiikaya waatu waatu ke lule taa, na í lakv na lum lanjəyi. Na wei í laala tiu ke waatu wei lum lanjəyi kprakpa tó pə waa-i, paa i kvətən ke ŋku.]

⁵ Apalv nəyolv i ka we təna na i hənta kvətən tó pusv pələfəi nule kəlv.

⁶ Yesu na-i na í hənta mpv, na i nyəmá si i taanja tənaya səsəm, lena í pəssi-i si: N caa pə waa-ŋ ké?

⁷ Mpróyó kvətəntv cə Yesu si: Ma ce, ma feina nəyolv si í tisi-m lum taa ké waatu wei pə lanjəyi tó. Na má polaa si ma tiiki, nəyolv náa laalv-m.

⁸ Mpróyó Yesu heela-i si: Kuli na n kraya nyá kvəntvuyv na n tó.

9 Tənaɣa pə waa kətəntu ke kpakpaa, na í keli i kühəntuyu na í təŋ. Pə pamna kuyaku kuhəesuyu wule.

10 M̄p̄yó Yuta nyóma təma wei pə waa mp̄u tə si: Saŋa kuyaku kuhəesuyu ké, pə fei si í səyəli nyá kühəntuyu ke mp̄u.

11 Ama kətəntu na cə-we si: Wei i waasa-m tə inu i heelina-m si má keli ma kühəntuyu na má tə.

12 M̄p̄yó Yuta nyóma cə kətəntu si: Aweye p̄ontu na í heela-ŋ si í keli nyá kühəntuyu na í tə?

13 Ama wei pə waawa tə i ta nyi Yesu. Pə taɣa pulu, ílé i ka saala samaa wei i suwa təna tə i taa.

14 Pəle pə waali Yesu ná apalu inəyi Iso təsele taa na í heeli-i si: Nyəni, p̄enente pə waa-ŋ isəntə tə, taa tasa isayatu lapu tətə. Pécó pə taa kəw na ŋku kule ku kəla mp̄u tə ku maɣana-ŋ.

15 Tənaɣa apalu inu i polaa na í heeli Yuta nyóma si: Yesu waasəna-m.

16 Pə təw ké Yuta nyóma suv Yesu ké konyəŋ tuyu ke i lapu r̄p̄yó kuyaku kuhəesuyu wule tə pə təw.

17 Mp̄u pə yelina na Yesu yəyətə si: Ma Caa ná təŋa təmlə lapu ke tam ké. Pə təw ké ma tətə ma təŋna lapu.

18 Təm tənə tə maɣamaya tə təw Yuta nyóma mu səyənə ke teu si pa ləsəyi Yesu weesuyu. Si pə taɣa kuyaku kuhəesuyu tike ke i wakəlaa, pə kpenna isəna i kessa i ti na Iso ná í yaa-i i maɣamaya i Caa tə pə təw tətə.

Iso Pəyaya pəsuyu ke yəlaa təw

19 M̄p̄yó Yesu təma-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi. Pəyaya ma ma kaa lu natəli na má la. Ama nti ma Caa təŋa lapu na má naaki tə ntəyi ma təŋəyi. Ma Caa laki pə təna mpi tə, Pəyaya ma ma laki-wi tətəyɔ.

20 Pə taɣa pulu, ma Caa səla-m ké, na í hólí-m pə təna mpi i laki tə. I ká hólí-m təma səsəna nna a kəla ane tə si má la, na pu la-meyə ha.

21 Isu ma Caa feesiyi sətəa na í mənna-weye weesuyu nyóma heku tə, mp̄u inu tətəyɔ Pəyaya má ma tuyi weesuyu ke mpa ma nəkaa tə.

22 Təle tə paasi ma Caa u huukəna nəyɔlv. Ama i tu huule tənaya Pəyaya ma ma niŋ taa.

23 ɪlɛna pa təna pa se-m isu pa seekuyu ma Caa tə. Yulu í ta se Pəyaya ma, i kaa pəsi na í se ma Caa wei i tila-m tə.

24 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, ye wei i nu ma təm na í tɛ i taa na wei i tila-m tə, i tɛma weesuyu ŋku ku tɛŋ təyɔ hikuɣu, pa kaa huuna-i. Ama i tɛma weesuyu tu ke pəsuyu ké.

25 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, pə wee pu kəw, halɪ pə tu tɛma kəntɛ te. Sətəa ká nu Iso Pəyaya má ma nəyɔ, mpa paa nu-ke tə, paa fe na pá kuləna pa isɛ.

26 Isu Tacaɔ Iso wəna weesuyu ke i taa tə, mp̄u tətəyɔ i yelaa si Pəyaya ma má wɛna weesuyu ke ma taa.

27 Ma ké Yulu Pəyaya təyɔ i ha-m mpaav si má huuna yəlaa ke təm.

28 ɪlɛ pə taa la-meyə ha. Mpi tə pu kəw na pa təna mpa pa we pəlaaŋ taa tə pá nu ma nəyɔ,

29 na pá lu i taa. Mpa pa lapa kupantu tə paa fe si pá wee tam təw. Mpa pɛle pa lapa isayatu tə, paa fe si pá huuna-we na pá tu-weye saləka.

Mpi pə hólýi Yesu tampana tə

³⁰ Maa pəsəyi na má lu tələyi ma mayamaya. Ama isu Isə keəsəyi-m tə, rúpúy ma huukəna, na ma huule tewa. Mpi tə, pə taya ma mayamaya ma luɣu nyəntu ke ma pəkəyi lapu. Ama wei i tila-m tə i luɣu nyəntu ké.

³¹ Ye ma yəɣətəyi ma ti təm, nəɣəlv kaa sa tampana wena maa hólí tə.

³² Ama nəɣəlv wenna na ílé i hólíyí si ma ké tampana tu. Na ma nyəmə sɪ nti i yəɣətəyi ma tə tə tə we tampana.

³³ Hali mə mayamaya í tila mə tillaa ke Yohaani kin na ílé i hula-məɣe tampana.

³⁴ Ye ma, pə taya isu ma nyulaa sɪ yulv nəɣəlv í hólí ma tampana. Ama sɪ pə səna-mə na pə ya mə nyuvu tə ké ma yəɣətəyi mpv.

³⁵ Yohaani naa we ké isu fətəla wei i muɣi na pə naaki tə. I tisa na í yəəlvna fətəla un i nav ke pəcə.

³⁶ Ama ma wena mpi pə hólíyí ma tampana na pə kəli tə təna nti Yohaani yəɣəta ma tə tə. Təma nna un ma Caa hula-m sɪ má la na ma tərɲa a lapu ke isəntə tə, an i hóləɣəna ma tampana sɪ ma Caa tilina-m.

³⁷ Ma Caa wei i tila-m tə i hólíyí ma tampana tətə. Mə í ta nu i nəɣə ke paa təm kulvm. Pəcə í ta loosi i isəntaa ké paa təm kulvm tətə.

³⁸ Pəyele u saɲ i təm muɣv sɪ tə caya mə taa ké paa pəcə. Ie u teɲ mə taa na wei Isə tilaa tə, pə tə ké pə we mpv.

³⁹ I pəkəyi Isə Təm takəlasɪ taa təcutu, na í tēləyi sɪ pə taa ké í ká hikina weesuyi ŋku ku teɲ tə. An i tá takəlasɪ kulvmasi nsi sɪ yəɣətəyena ma təm.

⁴⁰ Pə na pə mpv tə, u saɲ sɪ í kəə ma kin na í hiki weesuyi kɔpaɲku.

⁴¹ Pə taya yəlaa isante ke ma pəkəyi.

⁴² Ama ma nyəma-mə, ma nyəmə sɪ u caa Isə.

⁴³ Ma Caa kənte ke ma kəma na mu saɲ ma muɣv. Ama ye nəɣəlv ná lu yem na í kəə, í mu ílé təkpa.

⁴⁴ Mə mə səəla mə təma isante ké, u pəkəyi Isə wei i tike nté Isə tə i nyənte. Ie isənaya í ká la na í mu ma təm.

⁴⁵ I taa huɣv sɪ maa polo má kuli mə waali ké Isə isəntaa. Ama Moisi wei í tēləyi tə un i ká kulina mə waali.

⁴⁶ Ye í ka muwa Moisi təm na tampam, isəntə tə í ka mu ma nyəntu tətə. Pə taya pulv, ma təm ke ílé i ŋmaawa.

⁴⁷ I ta tisi na í mu nti Moisi ŋmaawa tə, íe isənaya í ká tisi na í tɔna ma təm nti ma heeliyi-mə tə.

6

Samaa iyisi kakpasɪ (5000) caləsvyɣ

(Matiyee 14:13-21; Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17)

¹ Pəle pə waali ké Yesu tayana Kalilee teɲku waali ké tesvyɣ. (Ləlaa yaa sɪ Tipeliyatɪ teɲku).

² Na yəlaa samaa hu i waali. Pə taya pulv təə, pa ná piti təma nna i waakayana kətəntənaa tə.

³ Múpúy Yesu na i ifalaa pa kpa puyv təə na pá caya təna.

⁴ Na Yuta nyəma acima wena pa yaa sɪ Tēv acima tə a wəsa.

⁵ Múpúy Yesu nyəna i taa na i waali na í ná sɪ samaa səsə tərɲa i kin ke kənte. Tənaya i pəsa Filipv sɪ: Leye tu ya kətəyɣv na tə cəla samaa inə un na i təna í təy?

⁶ Yesu yəɣəta mpv sɪ í nu nti Filipv ká cə tə. Təfə i mayamaya i təma isəna i ká la təy nyəm.

7 Ἄρχυό Filipu cōwa Yesu si: Paa liyitee nyəχətu ημυνυγυ (200) maγamaγa ke tə yapa kətəγυ, ku haηna yəlaa pane pa tiili?

8 Ilena Yesu ifalaa taa nəγəlv wei pa yaa si Antəlu na í kέ Siməη Piyee neu tə í cə-i si:

9 Iwaasəle natəli tə we cəne na tə təkə potopotonaa ke kakpasí na tiina ke naale. Ama pəle pu la-weye samaa tuutuuma inε?

10 Tənaγa Yesu təma si: I heeli pa təna si pá caya ate. (Pə pamna nyutu ka pə ateye tənaya səsəm, ilena pá caya.) Pa taa apalaa nyəη tala isu iyisi kakpasí (5000).

11 Tənaya Yesu kraγa potopotonaa mpe na í see Isə kέ í na təmle ke pa tə, ilena í tala mpa pa caya tə. Na í tala-weye tiina ke mpu tətə, na paa wei í haγa.

12 Waatu wei pa haγaa tə, i təma i ifalaa si: I təsi potopotonaa həγəlvəη wei i kaasaa tə, na pulubv í taa le.

13 Ilena i ifalaa təsi həγəlvəη inu, na pə su təkəη naanowa na naale. Potopotonaa kakpasí inu i kpisina ḡpύγυ waatu wei pa təma təγυ tə.

14 Waatu wei yəlaa ná Yesu piti təmle ḡté tə, pa təma si: Tampana Yulv inε inəγəle Isə kuyəγətutv teləsəlv wei i təm paa yəγətəa si i ká kə antulinya taa tə.

15 Yesu nyəmə si pa səlv puwa si paa kra-i wulav na toη ke təne inəγi krakraa. Ilena í ηmelí təkəv na í kra pəōη tə kέ i tike.

*Yesu təntε ke lvm təə
(Matiyee 14:22-33; Maləki 6:45-52)*

16 Pə kəma na pə taani, ilena i ifalaa tii lvm nəγə,

17 na pá kra kpuvlvγυ taa si pa təsəγi Kapənahum. Halí pə caη pá yu Yesu ta kənta pa kiη.

18 Ἄρχυό heelim səsəəm mapa na pə laηtəγi tenku lvm ke səsəm.

19 Yesu ifalaa təma lvm taa isu kilomεetəlnaa kakpasí yaa naatoso, ilε pa na Yesu kele na í toη lvm təə na í kəηna pa tə tə. Tənaya səγəntv kra-we.

20 Ama Yesu heela-we si: Səγəntv í taa la-me, maγa.

21 Yesu ifalaa luyv lapa na pá kraγa Yesu ke kpuvlvγυ taa. Tete isu saηa tə, pa təma tate ke timpi pa pukaya tə.

Samaa pεekəγi Yesu

22 Kv fema ilena samaa wei pə yela tenku waali tə, í ná si kpuvlvγυ kulvmγυv ka kaasəna təna. Pəcə pa nyəmə si Yesu na i ifalaa pa ta kaa kpuvlvγυ. Ama pəle pa tike pa tεna.

23 Paa na mpu kpuvləη leləη wei i luna Tipeliyatv tə i kəma, na i ta hatəlna timpi Taca ka see Isə kέ i na təmle na pəcə pá təγə potopotonaa tə.

24 Samaa inu i nawa si Yesu na i ifalaa pa taa nəγəlv fεi təna, ilena pá kra kpuvləη inu i taa na pá tε Kapənahum ke Yesu pεekυγυ.

Kvtəγυv ηku kv haaki weesuyv tə

25 Samaa kəma na pá na-i tenku waali ilena pá pəsi-i si: Taca, pəlee kέ n kəma cəne?

26 Tənaya Yesu cōwa samaa si: Tampana ke ma heeliγi-me yoo, ma cəsəγi, pə taya isu í ná ma piti təma təγə í pεekəγi-m. Ama í təγə potopotonaa na í haγa təγə.

27 I taa nəkí na í kana kvtəγυv ηku kv tēη təγə pεekυγυ. Ama í lv ηku kv we tam na kv kəηna weesuyv ηku kv tēη tə kv tə. Yulv Pəyaya má ma hana-meγe kvtəγυv ηkv. Pə taya pulv, Taca Isə təma-m i toη cacaalaya tυγυ.

28 Μπόγύ samaa pəssa Yesu si: Pepeye tu la na pəcə tə la təma nna Iso caaki tə?

29 Uena Yesu cə samaa si: Təmlə nte Iso caa si í lapı-t təγəle si í mu ı tillu təm.

30 Μπόγύ samaa pəssa Yesu tətə si: Ue n kaa la piti təmlə natəli na tə ná na pəcə tə mu nyá təm? Təv, təmlə nteye n ka la?

31 Ta caanaa caanaa təγəna manna ke wəlaya tetu taa, isu pa ηmaav Iso Təm taa tə si: I tisa isətəa kətəγəv na í cəla-we na pá təγə.

32 Μπόγύ Yesu cə samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, mpi Moisi cəla-me tə pə ta ke isətəa kətəγəv ke təna. Ama pənente isətəa kətəγəv maγamaya ke ma Caa cələyi-me.

33 Na kətəγəv ηku Iso cələyi-me təγəle ηku kv luna isətəa na kv tii na kv haaki yəlaa tənaya weesuyu tə.

34 Tənaya samaa cə Yesu si: Taca, haaki-tuyv kətəγəv ηkvuyv tam.

35 Uena Yesu cə samaa unı si: Ma maγamaya keke kətəγəv ηku kv haaki weesuyu tə. Ye wei í kəma ma kin nyəγəsı kaa kpa pəntv paa pəcə. Pəyele wei ı mu ma təm tə, ləkətv kaa kpa pəntv tətə.

36 Ama ma tēma-mēye-təyi heeluyv si í na-m, pəcə í tá mu ma təm.

37 Pa təna mpa ma Caa haa-m tə, pa kəη ma kin ké. Ma kaa təγəvı wei ı kəη ma kin tə.

38 Pə təγə pəlv, ma tiina isə ké si ma lakı wei ı tila-m tə ı luyv nyəntv, pə təγə ma maγamaya ma nyəntv.

39 Wei ı tila-m tə ı luyv nyəntv nté si má taa yelev na mpa ı cəla-m tə pa taa nəγəlv le. Ama si má kusı pa tənaya sətəa taa ké kvayakv kantəkaya nyəηkv wule ké.

40 Ma Caa luyv nyəntv nté si mpa mpa pa ná Pəγaya má na pá mu ma təm tə, pəntvnaa í hiki weesuyu ηku kv tēη tə, na maa feesi-wēye kantəkaya kvayakv wule.

41 Isu Yesu yəγətvuyv mpv si inəγəle kətəγəv ηku kv tiina isətəa tə, sēsē pə ta maγa Yuta nyəma nté.

42 Tənaya pa təma si: Isu Yosēefv pəyalv Yesu keke? Tə nyemá ı caa na ı too mēe. Ue ntıyi ı yəγətəyi si unı ı tiina isətəa?

43 Μπόγύ Yesu cə Yuta nyəma si: I taa miitina-m mpv.

44 Taca, wei ı tila-m tə í yaa wei, pəntv tike kəηna ma kin, na maa feesi-ı kantəkaya kvayakv wule.

45 Iso kvəγətvıtv teləsəlaa ηmaa təm tənē si: Yəlaa təna ká wēe Iso kvseγesaa. Pə təv ké yəlaa təna mpa pa nukəna Taca Iso na pá mu ı kvseγesətv tə, pa kəη ma kin.

46 Ue pə təγə isu nəγəlv tēma Taca Iso ké nav se. Ye pə təγə wei ı luna Iso kin tə unı ı nana-ı.

47 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, wei ı mu ma təm, pəntv tēma weesuyu ηku kv tēη təγə hikuyv ké.

48 Maγale kətəγəv ηku kv haaki weesuyu tə.

49 Mə caanaa caanaa təγəna manna ke wəlaya tetu taa, pəyele pa səpa.

50 Ama kətəγəv ηku kv luna isətəa tə, ηkvuyv yəlv í təγaa ı kaa si.

51 Maγale kətəγəv ηku kv tiina isətəa na kv haa weesuyu tə. Ye wei ı təγə kətəγəv ηkv, pəntv ká wēe tam ké, ı tasəyi səpv. Kətəγəv ηku maa ha təγəle ma maγamaya ma tənuyv nantv. Ma haaki-təyi si yəlaa təna í hiki weesuyu.

52 Tənaya Yuta nyəma svv tə təv ké həm na isəle kvseemle ke pa taa pa tike si: Isənaya unı ı ká kpaγa ı maγamaya ı tənuyv nantv na í ha-tv si tə təγə?

53 Μπρόγώ Yesu cōwa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesəxi, ye i ta təχə Yulb Pəyaya má na tənuyv nantv, na í ta nyəə ma caləm, í kaa hiki weesuyu ke mə mayamaya.

54 Ye wei i təkí ma tənuyv nantv na í nyəəki ma caləm, pūntv tēma weesuyu ηku ku tēη təχə hikuyv kέ, na maa feesi-i səttaa taa kέ kantəkaya kuyaku wule.

55 Pə taya pulb, ma tənuyv nantv ke kətəχəv kupaηku kέ, na ma caləm ke konyənyəəm kupaηm tətə.

56 Ye wei í təχə ma tənuyv nantv, na í nyəə ma caləm, ma na pūntv tu wee tēma taa kέ.

57 Tacaā Isə wei i tila-m tə, i wēna i weesuyu, na i təə kέ ma wēna ma weesuyu tətə. Pə təə kέ wei í təχə-m, pūntv wēna weesuyu ke ma təə tətə.

58 Təv, kətəχəv ηku kv luna isə təχəle. Kv ta ke ηku mə caanaa caanaa ka təχaa na kaγana pa fēi tə. Ama ye wei i təkí kətəχəv kəne, pūntv ká wēna i weesuyu ke tam.

59 Kapənahum ke Yesu seχesa təm təneyē Yuta nyəma təkotile taa.

Təm nti tə haaki weesuyu tə

60 Waatv wei Yesu ifalaa nu təm tənē tə, pa taa payale tēma si: Təm tənē tə kəla katē. Awe ná pəsəxi tə nuv?

61 Yesu nawa si təm tənē tə ta maya i ifalaa, ilēna í tə-we si: Isu təm tənē tə kəla-mēχele yaa?

62 Na í ká kəə na í na Yulb Pəyaya má na má kraa timpi maa wee tə, ilē isənayale í ká la?

63 Isə Feesuyu haakəna weesuyu, yulb tənuyv kəne kvle ku waasəxi pulb. Təm nti ma heela-me isəntə təχəle Feesuyu nyəntv, na nti iní tə haakəna weesuyu.

64 Paa na mpv, mə taa lelaa u tvyvna-ti. (Pə taya pulb, hatoo kancaalaya Yesu ka nyəmə mpa pa kaa təkí i təm tə. Halí i nyəmə wei i ká lapí-i kələmətə tə.)

65 Yesu səəsa lentí si: Pə mayamaya pə təə kέ maa heela-me si: Nəχəlv kaa pəsi na í kəə ma cəlv, na pə tá kēna si Isə hana-i pə mpaav.

66 Pə kraγav kupaηku təχə Yesu ifalaa taa lelaa yela-i, pa ta tasa-i tēηyv.

67 Μπρόγώ Yesu pəəsa pa naanvwa na naale wei i kaasaa tə si: Na me se, mu tēe mə nyəηkv?

68 Tənaya Siməη Piyēe cōwa Yesu si: Tacaā, awe kiη ke tu polo? Nyá təm pee haakəna weesuyu ηku ku tēη tə ilē.

69 Na pənente tə mōwa na tē te tá taa si n kέ Yulb Naηηtv iní, na n luna Isə kiη.

70 Ilēna Yesu naa tə i ifalaa si: Mə naanvwa na naale inē pə taya má ləsəna-me? Pəcə mə taa lelv ná kέ iləχəv.

71 Siməη Isəkaleeu pəyalv Yutaasí təm ke Yesu yəχətaya mpv. Paa na i kέ pa naanvwa na naale taa lelv tə, kvlvv iní i kəmna na í lapí-i kələmətə.

7

Yesu na i newaa pa təm

1 Pəle pə waahí Yesu cəəkaya Kalilee tētv taa. I luyv fēi Yuta tētv taa kέ cəəv. Pə taya pulb təə, Yuta nyəma pēekaya i kvv.

2 Yuta nyəma acima wēna pa yaa si coka acima tə a wəsaā.

3 Ilēna i newaa təm-i si: Kvli cəne na η polo Yuta na nyá ifalaa na tēma nna n lakí tə tətə.

⁴ Ye yulv caa si pá nyəmi-ı u ηmesəxi ı təma. Ye n laki təma anəxi mpv ıle, yele na yəlaa təna nyi-η mee.

(

⁵ Pə taɣa pulv, Yesu newaa mayamaɣa ná tá mv ı təm tətə.)

⁶ Μρύγύ Yesu cə-we si: Pə ta mayata-m na pəcó. Ama ye me, paa pəlee pə mayə-meyε.

⁷ Pə taɣa pulv, antulinya nyóma taa kaa kpaana-me. Ama pa taa kpaana má. Mpi tə, ma hóləyí si pa kulapvutv fei teu.

⁸ Mu kpa tənaya acima. Ye ma, ma kaa polo. Pə taɣa pulv, pə ta mayata má.

⁹ Yesu tēma-weyε heeluyv ke mpv ılena ıni í saali Kalilee.

Yesu ke coka acima taa

¹⁰ Yesu newaa kəma na pá kpa acima təɣv, ılena Yesu mayamaɣa polo. Ama ı ta yele si nəɣv ı nyi, ı pola ηmelav ké.

¹¹ Yuta nyóma preekaya-ı acima weε taa, na pá təηna təmaya pəəsuyv si: ıle leyε ı weε?

¹² Halı samaa wəłətaya Yesu təm ke pa taa pa tike ke səsəm. Ləlaa si: Yulv kupaη ké. Ləlaa si: Aai, ı ké yulvutvulv ké.

¹³ Paa na mpv Yuta nyóma səɣəntv tə nəɣv taa yəɣətəxi təfoo.

¹⁴ Pə kəma na acima haɣa hekv, ılena Yesu polo na í svv ısə təsεεle taa na í seyεsəxi.

¹⁵ Μρύγύ pə lapa Yuta nyóma ke piti, na pá təη si: ısənaya pə lapa na í nyi pə tənaya mpv pəcó ı ta la ceu?

¹⁶ Tənaya Yesu cə-we si: Nti ma seyεsəxi ısəntv tə, ma ta lu-təxi kolupu. Ama wei ı tila-m tə ıni ı hóləna-m-ti.

¹⁷ Ye wei ı səla ısə luyv nyəntv təηv, pəntv tike ka nyəna si ma kusεsətv luna ısə kin yaa ma mayamaɣa ma kanante ke ma lakəna.

¹⁸ Wei ı lakəna ı kanante tə, ı mayamaɣa ı sam ke ı preekəxi. Ama wei ı preekəxi ı tillu sam, pəntv nté tampana tv, pəpətv fei ı kin.

¹⁹ Ntəη Moisi hula-meyε ısə seεv kusəsutv təna na? Pəcó paa mə taa kvlum ı təηəxi-ti. Aηha, na í caa í kv-m suwe?

²⁰ Μρύγύ samaa cəwa Yesu si: N nyəna əlɣaa ke? Awe caa ı kv-η?

²¹ Tənaya Yesu cəwa si: Pə taɣa pulv, wule təli ma lapa təmle səsəεle natəli na piti kpa mə təna.

²² Moisi ná tv-meyε pəlvv, (pəyele pə ta tu kev Moisi kin ke pə luna. Ama hatoo mə caanaa caanaa kin ké,) na paa kuyakv kvhesvuyv wule í pəłəxi pəyaya ké.

²³ Ye í pəłəxi pəyaya ke kvhesvuyv wule si pə taa kəv na í yəki Moisi kusəsutv. Pepe təv ké má waa yulv pilimile təcı ke kvhesvuyv wule na mv-m na páná?

²⁴ ı taa nyənəxi təv tike. Ama í təηəxi tampana na pəcó í yəɣətəxi.

Yəlaa laki Yesu na piti

²⁵ Yosalem nyóma napəli pa yəɣətaya si: Pə taɣa wei pa preekaya si pa kvyi təɣəle?

²⁶ ı nyəni ıle ı məlaa na í yəɣətəɣəna-we na ı nyəηna pulv, na pá suma. ısu tá səsaa mpe pa təη pa taa si ı ké Mesii kele yaa?

²⁷ Tə nyəmá si waatv wei Mesii ká kəv tə, nəɣv ı nyəη ı tε. Təfə ye pə kaasa ıne ıle, tə nyəmá ıle ı təlule mee.

²⁸ Yesu təηna seyεsvuyv ke mρύγύ ısə təsεεle taa, ılena í pəəsı-we na nəɣv səsaya si: Mε si í nyəma-m, na í nyəmá ma təlule yaa? Aai, ma ta kəv ma

mayamaya ma kɔntɛ se. Ama wei ɪ tila-m tɔ ɪ wee na ɪ kɛ tampana tu. ɪlɛ mɔ ta nyɔmi-ɪ.

²⁹ Ama ma, ma nyɔma-ɪ, pɛ taya pulv tɔɔ, ɪ kinj ke ma luna, na ɪni ɪ tilina-m.

³⁰ Yɛlaa luyɔ lapa si pɔ kpa-ɪ, ɪlɛ nɔɔɔlv ta tu ninj ke ɪ tɔɔ, ɪ wule ta tata tɔ pɛ tɔɔ.

³¹ Paa na mpv samaa ɪni ɪ taa payale mv Yesu tɔm na pɔ tɛ pa taa. Halɔna pɔ tɔnj si: Mesii ɪ kɔma ɪ kɔ la pifi tɔma na a kɔli ɪnɛ ɪ nyɔna na?

Pa tila filisinaa si pɔ kpa Yesu

³² Pɛ kɔma na Falisanaa nu nti samaa miitiyi Yesu tɔɔ tɔ, ɪlɛna pɔ na kɔtɔlaa sɔsaa pɔ tili filisinaa si pɔ polo pɔ kpa-ɪ.

³³ Tɔnaya Yesu tɔma si: Pɛ kaasa-m wee naaleye mɔ heku kɛ, ɪlɛna mɔ mɔli wei ɪ ka tila-m tɔ ɪ kinj.

³⁴ ɪ kɔ pɛeki-m ɪ kaa na-m. Pɛ taya pulv, ɪ kaa pɛsi na ɪ kɔɔ timpi maa wee tɔ.

³⁵ Tɔnaya Yuta nyɔma pɔɔsa tɔma si: Leye Yesu kɔ polo na tɔ kaa na-ɪ? ɪ kɔ polo Yuta nyɔma mpa pa yawa na pɔ polo tuu Kɔlɛeki acalɛ taa tɔ pa kinj na ɪ paasɔna Kɔlɛeki nyɔma yaa ɪsɔna?

³⁶ Ye pɛ taya mpv, ntiyile ɪ yɔɔtɔyi mpv si: Tu pɛeki-ɪ tɔ kaa na-ɪ? Tɔ kaa pɛsi na tɔ polo timpi ɪ ka wee tɔ?

Weesuyɔ lɔm pusi tɔm

³⁷ Acima kuyaku kantɔkaya nyɔnku nkɔ ku ke kuyaku sɔsɔɔv tɔ ku wule, Yesu sɔja ɪsɔ na ɪ kraali si: Ye lukɔv ɪ wɛna wei, pɔntɔ ɪ kɔɔ ma kinj na ɪ nyɔɔ.

³⁸ Wei ɪ mv ma tɔm weesuyɔ lɔm pusi kɔ lukɔna ɪ taa na pɔ kpenj, ɪsu pa yɔɔtɔyv ɪsɔ Tɔm taa tɔ.

³⁹ (Mpa pa mv Yesu paa kɔɔ pɔ hiki ɪsɔ Feesuyɔ nkɔ tɔ, ku tɔm ke ɪ yɔɔtaya. Mpi tɔ, waatɔ ɪni ɪsɔ Feesuyɔ taa kɔnta. Pɛ taya pulv, Yesu taa svta ɪ teeli taa tɔ pɛ tɔɔ).

Samaa fayav ke pa taa pa tike ke Yesu tɔɔ

⁴⁰ Samaa ɪni ɪ taa yɛlaa nu mpv, ɪlɛna pɔ tɔ si: ɪnɔɔɔle ɪsɔ kuyɔɔtɔv telɔsvlv wei tɔ.

⁴¹ M'pɔyɔ lɛlaa si: Mesii kɛ. Na lɛlaa nɔɔ tɔnj si: Kalilee ke Mesii kɔ luna?

⁴² ɪsɔ Tɔm takɔlasɪ taa wee si: Mesii ka wee Tafiiti lɔlvɔv taa tu kɛ. Pɛtɔlɛhem timpi Tafiiti ka wee tɔɔ ɪ kɔ luna.

⁴³ M'pɔyɔ samaa fayav Yesu tɔɔ.

⁴⁴ Pa taa lɛlaa luyɔ lapa si pɔ kpa Yesu. Ama nɔɔɔlv ta tu ninj ke ɪ tɔɔ.

Falisanaa sɔsaa lanjpusɔj

⁴⁵ M'pɔyɔ filisinaa mɔla kɔtɔlaa sɔsaa na Falisanaa pa kinj na pɛlɛ pɔ pɔɔsi-wee si: Pepe tɔɔ kɛ ɪ tɔ kɔna-ɪ?

⁴⁶ Tɔnaya filisinaa cɔwa si: Tuu tɔ yɔlv nɔɔɔlv ɪ ta yɔɔtɔta ɪsu ɪni.

⁴⁷ M'pɔyɔ Falisanaa pɔɔsa-wee si: ɪ kpenna-me na ɪ puɔsi tɔtɔɔ?

⁴⁸ Wulee ɪ keesa tɔ sɔsaa yaa Falisanaa taa nɔɔɔlv na pɔntɔ tɔnɔyi-ɪ?

⁴⁹ Samaa wei ɪ ta nyɪ Moisi kvsɔsvtu ke mpv tɔ, sɔntɔ nyɔma kɛ.

⁵⁰ Falisanaa taa lɛlv wei pa yaa si Nikotem na ɪ ka pola Yesu kinj ke ahoov tɔ, ɪlɛ ɪ tɔma-wee si:

⁵¹ Anɪ ɪ nyɔmɔ si, ta kɔlvɔv taa pɛ fɛi si tɔ ku yɔlv tɔm ke mpv, na tɔ tɔ caya na tɔ nu pɛ tɔna na tɔ cɛkɔna mpi ɪ wakɔlaa tɔ.

52 Μῦχό Falisanaa cōwa Nikotem si: Sese Kalilee nyéma mpeyele na nyaga? Wiili Iso Tōm taa na ḡ ná, tuu tō Iso kuyəyətutu teləsul nəyəl ta tenta luw na Kalilee se.

53 Pəle pə waali ké pa yawa na paa wei í məli í təyaga.

8

Alu wasan̄kali tōm

1 Μῦχό Yesu ná kra Olifinaa puɣu.

2 Tεv fema lɛna í kulɪ ləŋ ke tanəŋ tεε na í məli Iso təsele taa na samaa təna kəw í kiŋ. lɛna í caya na í seɣesəɣi-wε.

3 Tənaɣa Iso Tōm seɣesəlaa na Falisanaa pa kəna-i alu nəyəl wei pa kpəlaa na í lakɪ wasan̄kalətɪ tō. Μῦχό pa səŋsa-i samaa hεkɪ taa.

4 lɛna pá tō Yesu si: Taca, tə kpəla alu inε inɪ na í lakɪ wasan̄kalətɪ.

5 Moisi yəɣəta í kusəsutɪ taa si, alu í lapa mpɪ pə taka, tə yaɣa-i pεε na tó kv-i. Nyá ná we?

6 Pa nyəpa Yesu ke tōm ke konyəpɪ ke ḡmῦχó si pá hiki timpri paa tɪna-i taali tō. Ama Yesu luŋaa na í ŋmaana mpəle ke ate.

7 Pa təŋna-i pəəsuyɪ lɛna í kulɪ na í tō-we si: Mə taa wei í nyəmá si tuu tō í ta lata isayatu, pɪntɪ í caali-i pəle ləyɪ.

8 lɛna Yesu tasa luŋuyɪ na í ŋmaa ate.

9 Waatu wei pa nu tōm tənε lɛna, pá suv ləəluyɪ ke kolɪm kolɪm. Pə kraɣav səsaa na pə polo piya tō. Halɪ pə kəw pə yele Yesu tike na alu inɪ, na í səŋa tənaga tam.

10 Yesu kəma na í kulɪ lɛna í tōm-i si: Alu nyá, nyá yəlaa mpe pa wele? Ntəŋ nəyəl ta la-ŋ pɪlv?

11 lɛna alu cō si: Nn Taca. Yesu cō-i si: Tεε, ma tətō ma kaa yəɣəti si pá la-ŋ pɪlv. Ama taa tasa isayatu ké.]

Yesu ké antulinya kəkə

12 Μῦχό Yesu məla í seɣesuyɪ taa si: Ma weε ké isu kəkə ŋka ka naa yəlaa tō. Ye wei í təŋəyi-m, kəkə ŋka ka kəŋna weesuyɪ tō kaa naa-i na í təŋ. I kaa feli səkretuyɪ taa ké nəhəle ke paa pəcə təta.

13 Tənaɣa Falisanaa tōma-i si: Isu n kεesuyɪ nyá tɪ tōm ke mpɪ tō, pə feina nyuyɪ se.

14 Μῦχό Yesu cō-we si: Paa ma kεesəɣi ma tɪ tōm, tə we tampana təyɪ. Pə taɣa pɪlv, ma nyəmá timpri ma lunaa tō, pəcó ma nyəmá timpri ma puki tō. Ama mə ta nyɪ ma təlule, pəyele í ta nyɪ ma təpote.

15 Mə huɪki yulɪhuɪle ke yem ké. Ama ma ilε maa huɪki nəyəl tōm ke ma taa.

16 lɛ paa ma tu huɪwa, tampana təw ké. Pə taɣa pɪlv, ma fei ma tike tō se: Ama má na ma Caa wei í tila-m təyɪ.

17 Pa ŋmaawa mə kusəsutɪ takəlasɪ taa si: Ye yəlaa naale ləsa aseeta kolɪm, pa aseeta inɪ í we tampana.

18 Ma, ma yəɣətəɣi ma tɪ tōm na ma Caa wei í tila-m tō, ilé í yəɣətəɣi ma tōm ke mpɪ tətō.

19 Μῦχό Falisanaa pəəsə Yesu si: Leyε nyá Caa inɪ í weε?

Tənaɣa Yesu cō Falisanaa si: I ta nyɪ má, pəyele í ta nyɪ ma Caa. Ye í ka nyəma-m, í ka nyəmá ma Caa tətō.

20 Yesu yəɣəta tōm tənεye í seɣesuyɪ taa ké Iso təsele taa ké kuvəŋ tətule colɪ. Na nəyəl ta kra-i, í wɪle ta tata tō pə tōw.

Yesu tǎpote

21 Ḿpóyó Yesu tasa-weyɛ heeluɣu si: Ma tɛeki na í ká pɛeki-m. Ama í ká si mǎ isayatu taa. Mpi tǎ, í kaa pǎsi na í polo timpi ma puki tǎ.

22 Tǎnaya Yuta nyǎma tǎma si: I ká kv í ti, yaa isǎnayaɛ í tǎɣ si tá kaa pǎsi na tǎ polo timpi í puki tǎ?

23 Ḿpóyó Yesu tǎma Yuta nyǎma si: Mǎ ké ate nyǎma ké. Ama má, ma ké isǎtaa tu. Mǎ ké antulinya ine í nyǎma. Ama má tá ké antulinya ine í nyǎɛ.

24 Pǎ tǎɔ inǎɣi ma heeliyi-me si, í ka si mǎ isayatu taa. Ye í ta tisi si tampam ma weɛ, í ká si mǎ isayatu taa.

25 Ilena pá pǎɔsi-í si: Ile n tu ké aweɣe tǎkpem ye?

Tǎnaya Yesu cǎ Yuta nyǎma si: Ma ké wei í tǎm maa heela-meɣe hatoo kancaalaya tǎ.

26 Ma wena tǎm payale nti maa yǎɣɔti mǎ tǎɔ na nti maa huɔna-me tǎ. Ile wei í tila-m tǎ í ké tampana tu, na nti ma nu í kin tǎ, tǎ tike ke ma heeliyi antulinya taa.

27 Pa ta cekǎna si Tacaa Isǎ tǎm ke í heeliyi-we.

28 Tǎnaya Yesu tǎma-we si: Waatu wei í ká kraasi Yulɔ Pǎɣaya má ile, waatu inǎɣi í ká nyi si, mayale wei iní tǎ. Na í ká nyi tǎtǎ si, maa laki pulɔ na ma mayamaya ma kanǰante. Ama nti Tacaa Isǎ seɣesa-m tǎɣɔ ma laki.

29 Wei í tila-m tǎ í we ma waali, í ta yeɛ-m ma tike. Mpi tǎ, í luɣu tɛɛ nyǎntu ke ma laki.

30 Yesu yǎɣɔta mpɔ ilena payale mu-í.

Yomaa na kasayampiɣa tǎm

31 Ḿpóyó Yesu heela Yuta nyǎma mpa pa mu-í tǎ si: Ye í tǎɣɔti ma tǎm ke teu, í ká pǎsi ma ifalaa na tampana.

32 Na í ká nyi tampana, na tampana aní a ká cǎna-meɣe mǎ yomle taa.

33 Ḿpóyó pɛɛ pa cǎ-í si: Tǎ ké Apǎlaham lɔlɔɣu ké, nǎɣɔɔ taa kra-tuɣu yomle ke paa pǎcǎ. Ile pepe cǎɔu ke n tǎɣ si pu cǎ-tu?

34 Tǎnaya Yesu cǎ-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cǎsǎɣi, wei í laki isayatu tǎ, pǎntu pǎsa tǎ yom ké.

35 Na yom ná we saɣa ké, í fɛi cele. Ama tǎɣaya pǎɣaya ná we tam.

36 Ile ye Pǎɣaya má ma heeta-me, mǎ yomle tǎma tampana tǎm ké.

37 Ma nyǎmá si í ké Apǎlaham lɔlɔɣu nyǎma te. Paa na mpɔ, í pɛekǎɣi ma kuɣu. Pǎ tǎɣa pulɔ, í kisiɣi ma kuɣesǎtu.

38 Nti ma Caa ná hula-m tǎɣɔ ma yǎɣɔtǎɣi, na mu laki nti mǎ caa ná heela-me tǎ.

39 Ḿpóyó Yuta nyǎma cǎ-í si: Aai tá caa kele Apǎlaham. Tǎnaya Yesu cǎ-we si: Ye tampana í ka ké Apǎlaham piya, isǎntǎ í ka lakaya Apǎlaham kulaputu meɛ.

40 Aní tampana nna ma nu Isǎ kin tǎ, a tike ke ma heela-me, pǎcǎ paa na mpɔ í caa í kv-m tǎkpem. Ile Apǎlaham ná taa la mpɔ.

41 Mǎ caa kulaputu ke í laki.

Tǎnaya Falisanaa cǎ Yesu si: Tǎ ta ke apalaa naale piya se. Ama ta Caa ke kulum ké, inǎɣɛɛ Isǎ.

42 Ilena Yesu tǎ Falisanaa si: Ye tampana, Isǎ ka ké mǎ Caa, í ka sǎɔla-m. Mpi tǎ, í kin ke ma lunaa, na í kǎntɛ ke ma kǎma. Ma ta kǎɔ ma mayamaya ma kǎntɛ. Ama iní í tilina-m.

43 Pǎ tǎɣa pulɔ tǎɔ ké u cekǎɣana ma kuɣɔɣɔtu, u caa tǎ nuw ke paa pǎcǎ tǎɣɔ.

44 Mə Caa kele İləyöv, na ı luğu nyəntv ke mə səəla lapv. Hatoo kancaalaya ilé ı ké yulvkvlv ké, ı caa tampana tənyvıv ke paa pəcə. Pə tağa pvlv, ı mağamağa ı ta ke tampana tv tə pə təv. Waatv wei ı yəğətəyi pəpətv tə, ı tənayale təna. Mpi tə, ı mağamağa ı ké pəpətv, na pəpətv təna caa ké.

45 Ye ma, tampana ke ma yəğətəyi. Pə mağamağa pə təv ké ı mvyı ma təm.

46 Mə taa əwe pəsəyi na í hólı ma təpəntələ? Təv, na ma tu yəğətəyi tampana tə, pepe təv ké ı saŋ mvyv?

47 Wei ı ké İso nyəŋ tə, pvnıtv nuki İso Təm ké. Ama mə tá ké İso yəlaa napəli, na pə təv inəyi ı tu nuki.

Yesu Yəğəta Apələham təm

48 Tənaya Yuta nyəma cə-ı sı: Pə tağa isəntə təv ké tu təma sı n ké Samalii tv, pəcə n hii ələyaa?

49 Mıpúyó Yesu cə-we sı: Ma ta hii ələyaa ke paa pəcə. Ama ma Caa ke ma seeki. Na me, mu nyənəyi-m yem təkpataa.

50 Pə tağa isı má pəkəğəna ma mağamağa ma teeli ke ma ti. Nəyölv tıyvnə-m teeli na í haaki-m tampana.

51 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, ye wei ı təkəyi ma təm, pvntv kaa sı.

52 Tənaya Yuta nyəma təma Yesu sı: Pənəyele tə nyəmə təkpataa sı n ké ələyhılu. Apələham səpa, na İso kvıyəğətətv teləsəlaa náá sı tətə, iləna náá təŋ sı, wei í təkə nyá təm pvntv kaa sı?

53 Ta caa Apələham ná səpa, ye mrv nyá hvv sı n kəla iləyele? İso kvıyəğətətv teləsəlaa mağamağa ná səpa tətə. İle n nyənəyi nyá təyi we?

54 Mıpúyó Yesu cəwa sı: Ye maa tvkayana ma təyi teeli, ilə ma teeli inı ı taa ké pvlv se. Ama ma teeli tvlv nté ma Caa, wei mə təŋ sı ı ké mə İso tə.

55 Pəyele inəyi í tá nyı. Ama má nyəma-ı. Haləna ye ma kvəsəaa sı ma ta nyəmi-ı, ma pəsə pəpətv ke teitei isı meğe. Ama ma nyəma-ı, na ma təŋəyi ı kvheelitv na má laki.

56 Mə caa Apələham lanje naa hvlvma teu. Pə tağa pvlv təv, ı teelayaa sı ı ká ná ma kəntə. Na ı tu na-te, na pə heəsı ı lanje ke teu.

57 Tənaya Yuta nyəma cə-ı sı: Nyá pvsı ná ta tu tata nule na naanvwa na í təŋ sı n təma Apələham ke nav na?

58 Mıpúyó Yesu cə Yuta nyəma sı: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi tuu na pəcə pá lvlı Apələham tə, ma wee ké.

59 Tənaya pa kvaya pee sı pa yakı-ı. Ama Yesu ŋməlaa na í lu İso təsəele taa.

9

Yvlv wei pa vləna yvlvmtv tə

1 Yesu teekaya iləna í ná yvlv wei pa vləna yvlvmtv tə.

2 Mıpúyó Yesu ifalaa pəcəsa Yesu sı: Taca, apalv inə inı ı lapəna isayətv yaa ı caanaa na pá lvlı-ı mrv?

3 Tənaya Yesu cə-we sı: Pə ta ke isı inı ı lapəna isayətv yaa ı caanaa. Ama pə lapa mıpúyó pəcə İso toma nana nti ı ka lapı-ı tə tə kınj.

4 Pə nəğəsəna tə laki wei ı tila-m tə ı təma ke ilim taa. Pə tağa pvlv, ahoo caa yuyv, ilə təmlə kaa wee pəsəyv tətə.

5 Kvıyeyŋ wei ı taa ma we antulinya taa cəne tə, mağale kəkə ŋka ka naa yəlaa təna tə.

6 Yesu təma mıpúyó yəğətəyv, iləna í tə ntayama ke ate, na í lá teeliya, na í taa yvlvm inı ı isə.

7 Na í tòm-i si: Polo na n sari nyá ise ke Silowee lule taa. (Hæte tæne tæ hɔwɛɛ wɛɛ si: Pa tilaa.)

Yulm polaa na í sari i ise, lena í mæli na í naaki tæceiɛi.

8 Mprógó yulm cɔlɔ nyóma mpa paa nyóma-i lɔŋ si i ké pala latu tɔ, pa tɔma si: Pæ taya inɛ inɛ i ka cakayana na í laki pala?

9 Lelaa si inæyi.

Lelaa si: Aai pæ taya inɛ, i næyəsæle ké.

Ama apalu inɛ i cɔwa si: Ma mayamaya ké.

10 Tənaɣa pa pɔsɔ-i si: Isənaɣa n lapa na nyá ise anɛ a kuli?

11 Mprógó i cɔ-wɛ si: Apalu wei pa yaa si Yesu tɔ, inɛ i lapəna tæliya na í taa ma ise, na í tɔ-m si má polo Silowee lule taa na má sari ma ise. Ma polaa na ma sari, lena má sɔv nau.

12 Tənaɣa pa pɔsɔ-i si: Leyɛ apalu inɛ i wɛɛ? I lena í cɔ si: Ma ta nyi.

Falisanaa pɔsɔyɛ ke yulm waav tɔm

13 Mprógó pa kraya wei inɛ i ka ké yulm tɔ na pá pona-i Falisanaa kiŋ.

14 Pæ taya pulv, kuyaku kuhɛɛsuyɔ wule ke Yesu lapa tæliya na í kulina apalu inɛ i ise.

15 Pæ tɔɔ inɛ i mayamaya ke Falisanaa ná lela-i pɔsɔyɛ ke isəna pæ lapa na i ise kuli tɔ. I lena yulm cɔ-wɛ si: Tæliya ke i taa ma ise, lena má sari na pəne má naaki.

16 Tənaɣa Falisanaa taa lelaa ná tɔma si: Pæ taya Isə kiŋ ke apalu wei inɛ i laki mpv tɔ i lunaa. Mpi tɔ, u təŋəyi kuyaku kuhɛɛsuyɔ kiŋ.

Lelaa si: Ye i ka ké isayav isənaɣa i ka pəsaa na í lá piti tɔma anɛ a takanaa ke mpv?

Halɛ pá cari pa faya pa taa pa tike.

17 Mprógó Falisanaa tasa yulv wei i ise pæ kula mpv tɔyɔ pɔsɔyɛ si: Na nyá huɔki suwɛyɛ apalu wei inɛ n təŋ si i kula nyá ise tɔ i tɔɔ? I lɛ i cɔ-wɛ si: I ké Isə kuyɔyɔtɔv teləsulv ké.

18 Ama Yuta nyóma mpe pa ta mɔ-ti si apalu inɛ i ka ké yulm ké na i ise kuli, haləna pá kəna i caa na i too.

19 Na pá pɔsɔ-i wɛ si: Ntəŋ mə pəyaya ke inɛ inæyi təkrem na? Pécó í təŋ si í lula-i na yulm tɔ yɛɛ? Tɔv, lɛ isənaɣa pæ lapa na í naaki pəne?

20 Mprógó i nyóma ná cɔwa si: Tə nyóma-i si tá pəyaya ke-i. Pécó tə lula-i na yulm tɔ.

21 Ama tə ta nyi isəna pæ lapa na kayana í naaki tɔ. Pəyɛle tə ta nyi wei i kula i ise tɔ. I mayamaya i ta ke pəyaya, í pɔsɔ-i i ká heeli-mɛyɛ isəna pæ lapa tɔ.

22 Yulm nyóma ná yɔyɔta mpv, mpi tɔ, pa see Yuta nyóma. Pæ taya pulv, Yuta nyóma ka pɛla nɔyɔ si, ye wei i tɛma i taa na í tisi si Yesu ké Mesii, paa læsi pɔntɔ ke pa təkotile taa.

23 Pæ tɔɔ ké i nyóma ná tɔma si: I mayamaya i ta ke pəyaya, í pɔsɔ-i.

24 Mprógó Falisanaa tasa apalu wei i ka ke yulm tɔyɔ yaav na pá tòm-i si: Ama na Isə tɔɔ yɔyɔti tampana. Tə nyómá apalu inɛ i tɔɔ si i ké isayav ké.

25 Tənaɣa apalu inɛ i cɔ Falisanaa si: Ma ta nyi si i ké isayav yaa í ké kɔpəŋ tɔ. Ama kulum tɔ tike ke ma nyómá si, maa ké yulm na pəne pæ taa ma naaki.

26 I lena pá pɔsɔ-i si: Pepeyɛ i lapa-i? Isənaɣa i lapa na pécó nyá ise kuli?

27 Mprógó i cɔ-wɛ si: Ma tɛma-mɛyɛ heeluyɔ na í tá mv. I lɛ pepe tɔɔ ké í caa í tasa-təyi nuu? Yaa mə caa í sɔsɔ i ifalaa tɔɔ tɔtɔ?

²⁸ Tənaɣa Falisanaa tuu-ı na pá tə sı: Nyá kəna yulɔ ını ı ifalɔ. Ama ta ké Moisi ifalaa ké.

²⁹ Tə nyəmə sı, İso yəɣətəna Moisi. Ama pə kaasuyɔ yulɔ ını tə, tə ta tu nyəm ı təlulə.

³⁰ Mpróyó apalɔ ını ı cə-wɛ sı: Ama nti tə wɛ piti təɣələ sı, mə tá nyı ı təlulə, pəyele ı kula maɣa ma ıse.

³¹ Tə nyəmə sı İso u muɣi asayaa nəəsı. Ama wei ı tuɣı-ı teeli na í lakı ı luɣu nyəntu tə, pɔntu nəɣo ke ı muɣi.

³² Tuu tə, tə ta nıta sı nəɣəlɔ kula yulɔ wei pa lələna yulɔmtu tə ı ıse.

³³ Pə təw ké ye apalɔ ını ı taa ké İso nyəɣı ı taa pəsi na í la pulɔ.

³⁴ Mpróyó Falisanaa cə yulɔm sı: Hatoo pa lələyɔ nyá tə, ısayatɔ tike ke nyá nyəmə, na nyaa caa n seɣesı ta na?

İlena Falisanaa təɣonu-ı pa İso təsəele taa.

İse nyəma səkrɛtuyɔ

³⁵ Mpróyó Yesu nuwa sı pa təɣəna yulɔm ını, ılena í kəw í sulı-ı na í pəəsı-ı sı: N mu Yulɔ Pəɣaya təm na?

³⁶ Tənaɣa yulɔm cə-ı sı: Tacaa, hulı-m wei pa yaa mpu tə na má mu.

³⁷ Mpróyó Yesu təma sı: N na-ı mɛɛ, ı maɣamaɣa kele ma wei ma yəɣətəyənə-ı ı səntə tə.

³⁸ İlena yulɔm tə sı: Tacaa, ma mɔwa. Na í lunjı-ı atɛ.

³⁹ Mpróyó Yesu təma sı: Ma kəma antulınyə taa cənɛyɛ sı ma fakı tampana nyəma na tasəkələ nyəma, na mpa paa naakı tə pá ná, na mpa pa naakayə tə pá yulɔmı.

⁴⁰ Falisanaa napəli paa wɛ təna na pá nıki təm nti, ılena pá pəəsı Yesu sı: Pə kpeɣna tá, tá ké yulɔmaa tətə?

⁴¹ Mpróyó Yesu cə Falisanaa sı: Ye tampana í ka ké yulɔmaa, í taa wɛna ısayatɔ. Ama ısu ı təɣuyɔ sı í naakı tə, pə təw ké mə ısayatɔ wɛ tam.

10

Heeɣ kaləku təm

¹ Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo, maa cəsəyi, wei í yela heeɣ kaləku nənəɣo ke suɣnaɔ na í ɣmaana tiili təw na í suɔ tə, pɔntu ké ɣmulɔ na wakəllo ké.

² Ama wei ı təɣəyənə nənəɣo na í suɔ tə, pɔntu nté tiikulu.

³ Nənəɣo tanjɔ tuləyi-ı na í suɔ. Heeɣ nyəmə ı nəɣo. ı kaləyi ı heeɣ həla ke kulɔm kulɔm na í lukəna-ı awalı.

⁴ Waatɔ wei ı tɛɣı ı heeɣ ını ı tənayə lunɔɔ tə, ılena í tɛɛ-ı nəɣo na heeɣ naa tu ı waalı. Pə taya pulɔ, ı nyəmə ı nəɣo tə pə təw.

⁵ Ama ye kpaı tɔ, ı kaa təɣ ılé, halı ı ká se-ı səsəm ké. Mpi tə, ı ta nyı kpaı nyəmə nəəsı tə se.

⁶ Yesu kɛsə-wɛyɛ tənɛ ını. Ama pa ta cəkəna tə hɔwɛɛ.

Yesu kəna tiikulu kɔpəɣ

⁷ Mpróyó Yesu tasa yəɣətayə sı: Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo, maa cəsəyi. Maɣalɛ heeɣ kaləku ɣku ku nənəɣo.

⁸ Pa təna mpa pa laala-m kəntɛ tə, paa ké ɣmulaa na wakəllaa ké, heeɣ ta tu nuɣa-wɛ.

⁹ Maɣalɛ nənəɣo, wei í təɣna ma təw na í suɔ, pu ya ı nyuyɔ. ı ká suki na í luki, na í hikiyi nyutɔ kɔpəntu.

¹⁰ Nmuloḡo na lenṭoḡo na wakəloḡo təo tike ke ḡmulo ná kəḡ. Ama ma kəmaḡa si ma heeḡ í wəe alaafəḡa taa ké tam təpəkəeə.

TILLAA TƏMLƏ Kutuluṭu

Tillaa Təmlə takəlaya wenna isu salaw wei i kaya Laapaalənaa na Pəəli-wə pa kuḡmaḡmaasi heku taa tə. Ka taa ké pa keesəyi-tuyu isəna Yesu Kilisiti Isə seəlaa caala Yuta nyəma taa na piitimnaa taa tə.

Yuta nyuyu nyəma na Lom nyəma pa tṷ kancaalaya Isə seəlaa ke wahala ke səsəm. Pəəli ka ké wahala tūlaa mpe pa taa lelu wei Isə layasa tampana layasuyu tə si i kpaali Laapaali Kuṇaḡ ke piitimnaa ləlaa. Takəlaya ḡke ka keesa-tṷ tətəyṷ Pəəli cəḡnav ke Laapaali Kuṇaḡ ke tetu taa.

Isəna pa faḡa Tillaa Təmlə takəlaya tə:

Feesuyu Naḡḡtu taḡuyu, titite 1

Aseeta nyəma ke Yosalem taa, titite 2-7

Aseeta nyəma ke Yuta na Samalii taa, titite 8-12

Pəəli təmlə, titite 13-28

Feesuyu Naḡḡtu ka tii tillaa səsaa tə

¹ Ma yulṷ Teufili, ma takəlaya kancaalaya nyəḡka taa ma keesa mpi mpi Yesu caala lapu tə, na nti nti i seḡesa pə kpaḡaw kancaalaya,

² na pə suḡa kuṇaḡku i kpa isə tə. Na pəcə Yesu kpa isə tə, i ka heelina Feesuyu Naḡḡtu toḡ ke mpi i caa si yəlaa mpa i ləsa si i tillaa tə pá la tə.

³ Yesu səm waali i lukaya i tillaa tə, na í húləḡəna-wəyḡ yaasinaa paḡale taa si i fema. Halı kuḡeyḡ nule taa təcu ké Yesu lukaya i tillaa tə na í laki-wəyḡ Isə Kawulaya waasṷ.

⁴ Mṷpəyṷ kuḡaku nakuli Yesu na i tillaa pa cayaa na pá təḡna təyṷ. Təḡaya i heela-wə si: I taa hatələna Yosalem. Ama í keḡna mpi Taca ka təma si i ká ha tə, kuḡəṷ ḡku ku təm maa heela-mə tə.

⁵ Mpi pə tə tə, lum maḡamaya ke Yohaani naa səna yəlaa ke Isə lum. Ama ye mə ilə, pu la wəe naale tə Feesuyu Naḡḡtu maḡamaya ke paa kelı na pá sə-mə.

Yesu kpa isə

⁶ Mṷpəyṷ Yesu na mpa paa kota mpu tə pa pəsa-i si: Taca, ye mpu pəḡeyḡle n ká taḡani Iseḡeli kawulaya ḡkeḡe kusuyu na?

⁷ Təḡaya Yesu cə i na mpa paa kota mpu tə si: Pə taḡa si mu nyəna kuḡeyḡ yaa waatənaa mpa Taca maḡamaya suḡa i toḡ tə se.

⁸ Ama kuṇaḡku Isə Feesuyu Naḡḡtu ka tii mə tə tə, í ká hiki toma na í húlı pə təna mpi í nana mə isəpee tə pə tampana ke Yosalem, na Yuta, na Samalii pə tetṷnaa təna taa. Haləna pə polo pə tala antulinya tənasi təna təpai.

⁹ Yesu təma mṷpəyṷ yəḡətuyṷ, iləna pə kpaasi-i isə na pá nyəḡyi-i mpu. Haləna pulṷpu isu ḡmṷntuyṷ kə pə takı i tə, pa ta tasa-i nau.

¹⁰ Yesu kpa isə na i tillaa wəe na pá təḡna nyəḡuyṷ təḡiḡḡ ke mpu, ilə pa tuta apalaa naaleḡe pa cəḡḡle na pá suu wontu kuḡulṷmtṷ.

¹¹ Na apalaa mpe pá pəsi tillaa si: Kalilee nyəma mə, pepe tə ké í səḡaa na í nyəḡyi isə ké mpu? Yesu wei pə ləsa mə heku na pə kpaasi-i isə ké isəntə tə, i ká te na í məli mṷpəyṷ teitei isu í na-i na í kpaaki isəntə tə.

Matiyası məla Yutaasi lonte

12 Ḳpúyú tillaa kula tunj wei pa yaa si Olifinaa tó i puɣu ŋku kú kinj paa wee tó na pá mǎli Yosalem. Puɣu ŋku na Yosalem pə fɛi poolun. Pə ta kǎli kilomɛɛtǎli kulum.

13 Pa tala, ɔlena pá kpa pa ɛsɔtaa kutuluɣu ŋku ku taa paa sukaɣa tó. Mpa pa sukaɣa tǎna tɔyole Piyee, na Yohaani, na Saaki, na Antǎli, na Filipu, na Tomaa, na Paatelemii, na Matiyee, na Alǎfe pǎyalu Saaki, na Simɔŋ wei i kǎe mpa pa lukaya si pa muɣi pa tetu tó pa taa lelu tó, na Saaki pǎyalu Yuti.

14 Pa tǎna pa kotaya tǎntǎmle ke tam na pá sǎlǎmɔyi Iso. Pa taa ka we alaa napǎli, na Yesu too, na Yesu newaa.

15 Kuyeeɲ unu i taa, kuyaku nakoli yǎlaa kotaa, halu pa tala ɛsu yulonyɔɔŋ nunuwa na hiu (120). ɔlena Piyee kuli na í sǎŋ i taapalaa mpe pa heku na í tó si:

16 Ma taapalaa me, tǎm nti Iso Feesuɣu Nanɲtu ka tu Tafiti nɔyɔ taa na í yɔtǎti, na tǎ we Iso Tǎm takǎlaya taa kǎe Yutaasi wei i tee Yesu kpalaa ke nɔyɔ tó i tǎm tó, pə wee kǎe si tu la.

17 Yutaasi unu i ka kǎe ta taa lelu, na tá na-i tu kpenta tǎmle tǎne tǎ ta.

18 Apalu unu, waatu wei i tema tetu yarɔ na i tulum liyitee anu tó, i polaa na í hoti tǎ taa kǎe i nɔyɔ tǎɔ, na i lotu tǎli, na i taa lotu ya na tǎ ŋmaa.

19 Tǎm tǎne tǎ yeka Yosalem nyǎma tǎna kinj, halǎna pá ha tetu ntǎyi hǎte na pa te taa si: Akeletama. Calǎm tetu ke pa yaa mpɔ na pa te taa.

20 Pa ŋmaa Yontu takǎlaya taa si:

I tǎyaya í tǎki kaav.

Nɔyǎlu í taa kusi-ke.

Na lentu tǎtǎ si:

Nɔyǎlu í leeti i lonte.

21-22 Ye mpɔ pə wee si mpa pa tǎŋaya-tuɣu waatu wei tá na Tacaɔ Yesu tǎ cǎkaya tetunaa tǎ, pa taa nɔyǎlu í sǎɔsi tá tǎɔ, na tá na-i tǎ hǎli Tacaɔ Yesu sǎpu na í fe tǎ pə tampana. Puntu unu i kǎa wee wei kuyeeɲ tǎna i ka wee tá waadi kǎe pə kpaɣau Yohaani sǎu Yesu ke Iso lǎm tǎ, halǎna kuyarŋku pə lǎsa-i tá heku na pǎ kpaasi-i ɛsɔ tǎ.

23 Ḳpúyú pa lǎsa yǎlaa naale, Yosɛɛfu wei pa yaa si Paasapasi na pá cuɣusi-i si Yutusi tǎ, na Matiyasi.

24 ɔlena pá sǎlǎmi si: Tacaɔ, nyǎ nyǎmna yǎlaa lotunaa, hǎli-tuɣu yǎlaa pane pa naale pa taa wei n lǎsaa si í la tillu,

25 na í paasǎna tǎmle nte Yutaasi yelaa na í tee i nyǎŋku tǎ.

26 Tǎnaya pa tǎ tete na pǎ kpa Matiyasi, na í sǎɔsi tillaa naanuwa na kulum unu i tǎɔ.

2

Feesuɣu Nanɲtu tiuu

1 Ḳpúyú pə tala Pentakonta acima wule, ɔlena Iso seelaa koti pa tǎnaya tǎntǎmle.

2 Pə tasaa ɔle, kǎkǎte natǎli, ɛsu heelim sǎsǎɔm makuyɔ tǎ, luna ɛsɔtaa kele, na tǎ nyalǎna tǎyaya ŋka ka taa paa wee mpɔ tǎ.

3 Ḳpúyú pulɔpuɔnaa lu pa tǎɔ na pǎ nǎɣsǎna ɛsu kǎkǎ nsǎma. ɔlena pulɔpuɔnaa mpe pá ya na pá caɣa paa wei i tǎɔ kǎe kulum kulum.

4 Tǎnaya Feesuɣu Nanɲtu haya pa tǎna pa taa tǎmamam, na pá suu piitim lempu tǎm yǎɣɔtuɣu, na nti Feesuɣu tu pa taa tǎ ntǎyi pa yǎɣtaya.

5 Pə pamna mpa pa tǎŋayi Iso mpaav ke teu tǎ pa luna antulinya tǎna taa na pá wee Yosalem ke waatu unu.

6 Yəlaa mpe pa nu kəkəte n̄tē tə taŋ, ɪlena pá koti səsəm. M̄pógó pə lapə-wɛɛ ha, pə taɣa pulv, paa wei ɪ nukaga Iso seela yəɣətəɣəna ɪ tɛ taa.

7 Tənaɣa pa kpa n̄əsɪ na pə la-wɛɛ piti, na pá tɔ sɪ: Isu Kalilee nyóma tike yəɣətəɣəna ɪsəntɔ.

8 ɪlɛ pə lapə ɪsəna na paa tá taa wei ɪ nukɪ pa yəɣətəɣəna ɪ tɛ taa?

9 Anɪ tá taa cəne mpa pa luna Paati tetv tɔ pa wɛɛ, Metii na ɪlam pə nyóma ná wɛɛ, Mesopotami nyóma ná wɛɛ, na Yuta na Karatəəsɪ pə nyóma, na Pəŋ nyóma na Asii tetv nyóma,

10 Filicii na Pamfili pə nyóma, na Icipiti nyóma na Silɛni cəɔ Lipii tetv həɣəlvvɔ lɛŋkɔ nyóma, na pə kaasa lelaa mpa pa luna Lom tɔ.

11 Yuta nyóma siɣisiɣi wɛɛ, na pə kaasi mpa pa suv Yuta nyóma ɪsəsɛle ke kvsuv tɔ, na Kələeti nyóma na Alapv nyóma. Paa na mpv pa tu keesəɣi Iso təma səsəna təm na tá təmnaa waanɪ waanɪ taa, na tə nukɪ tá təna.

12 Pə təmsa pa təna, pa ta nyɪ nti paa yəɣoti tɔ. ɪlena pá pəsəɣi təma sɪ, təm təne ntiɣile mpv?

13 Ama lelaa ná wɔŋa-wɛ, na pá tɔ sɪ svlv m puna-wɛ.

Piyee waasv

14 Tənaɣa Piyee na tillaa lelaa naanvwa na kvlm ɪni pa kvlaa na pá səŋ ɪsɔ. ɪlena Piyee yəɣətəna samaa na nəɣɔ səsaya sɪ: Ma Yuta nyóma me, na mpa me mə kəma Yosalem ke kəkəm tɔ, ɪ tv ŋkraŋŋ na ɪ cəkəna teu ke nti ma heeliɣi-me tɔ.

15 Pə taɣa svlv kvyvna yəlaa pane ɪni ɪsu ɪ hvvki tɔ. Pə taɣa pulv tɔ, pə kəla tananɪ.

16 Ama nti Iso kvyəɣotv teləsvlv Soweeli ka yəɣotaa tɔ, nti tə maɣamaɣa tə lakəna sanja.

17 Iso yəɣotaa sɪ:

Nti maa la kvyeeŋ kantəkaya nyəŋ taa təɣɔɔ.

Maa tisi ma Feesuyv ke yəlaa təna tɔ.

Mə pəyalaa na mə pɛlaa ká na nti

tu la cele tɔ na pá yəɣoti.

Pu h́lí mə ifepiya ke təmnaa na pá nana pa ɪsəpee.

Na mə kvkpatəlaa ká toosi toosee.

18 Tampana tɔ, maa tisi ma Feesuyv ke ma təmle nyóma,

apalaa na alaa nyóma, pa tɔ kə kvyeŋ ɪni ɪ taa.

Paa ná nti tu la cele tɔ na pá yəɣoti-ti.

19 Maa la kəkəɔ nyəmnaa ke hatoo ɪsətənvvɔ taa,

na piti təma ke ate.

Caləm na kəkə na nyəsɪ səsənsɪ ká nyala.

20 ɪlim ká sɪ təkpitii.

ɪsətv ká sɛɛ ɪsu caləm.

Pə təna pu la mpv na pécó pə tala

Taca kvyakv səsəŋkv teeli nyəŋkv ŋkv.

21 Pə na pə mpv tɔ yəlaa təna mpa

paa yaa Taca hətɛ tɔ paa tvi-ti.

22 ɪsɛɣeli nyóma me, ɪ nu nti ma heeliɣi-me tɔ. Nasaleti Yesu kə yvlv wei ɪ səsəntv Iso h́lí-mɛ təɣɔ. Pə taɣa pulv, Yesu niŋ ke Iso lapəna piti təma na səɣəntv təma na Iso kəkəɔ nyəmnaa mpa ɪ h́lí mə hekv taa tɔ. Isu mə maɣamaɣa ɪ nyəm pə təna tɔ.

23 Na yvlv ɪnəɣi Iso kpaɣaa na ɪ cele-me ɪsu ɪ ka hvv ɪ taa na ɪ tv pə pəle sɪ ɪ ká la tɔ. Ama mə kv-ɪ, mə yelina na yəlaa asaya kamv-ɪ səm tesika tɔ.

24 Ama Iso yəka səm toma na í feesi-ı. Pə taɣa pulv, pə fei sı səm í lapı-ı pulv cəcəka.

25 Tampana, Tafiiti yəɣota Yesu ını ı təm ke mpu sı:

Ma naakaya Tacaa ke tam ké ma cəɬəɬ.

ı ka səna ma waalı ké sı má taa selina pulv.

26 Pə təɬ ké ma laakalı caya təntəmle ke teu, na laɲheele kuyv-m ma yəɣotaya taa.

Paa ma ké yulv na maa sı tə, ma cayaɲa tseluyv.

27 Pə taɣa pulv təɬ,

Iso nyá n kaa lə-m yem ké atətəle taa.

N kaa yelee sı nyá yulv má má tu səɲ paa pəcə maɣamaya.

28 N hulə-m weesuyu mpaan.

N ká wee ma kin na ń huləsəɣı ma laɲle ke teu.

29 Apalaa me, í yelee má tuləsi-meɣe tá ləɲce Tafiiti təm təcəiceı sı, ı səpa na pá pimi-ı, na ı pəlaav we tá hekv ke haləna saɲa.

30 Tafiiti ını ı ka ké Iso kuyəɣotv teləsvlv ké na í nyəmə teu sı, Iso ka toma nti na tuunav sı ı ká lapı-ı tə pu la. Səsi Tafiiti ləlvuyv taa tv nəɣvlv ká təɣona kawulaya ɲka Tafiiti ını ı ka təɣaa tə.

31 Hatoo ləɲ Tafiiti nawa mpi pu te na pə la tə. Pə təɬ ké ı yəɣota Mesii səpv na í fe tə pə təm sı:

Pa ta lə-ı yem ké atətəle taa.

ı ta tu səɲ paa pəcə maɣamaya.

32 Yesu wei ını ı təm ma yəɣotəɣı isəntə tə, Iso feesa-ı, na tá təna tə nana tá isəpee təkəlekele.

33 Iso kusa ı nyuyv na í cayaı-ı ı kəɲkəɲ taa. Uena í kpaɣa Feesuyu Nanɲtu, wei ı ka toma sı ı ká ha tə, na í cəle-ı. Na Feesuyu Nanɲtu inəɣı Yesu tisa tá təna tá təɬ, na í təɲna nav na nuv ke isəntə.

34 Pə taɣa isı Tafiiti maɣamaya ná kpa isə se. Ama paa na mpu ı yəɣotaa sı:

Tacaa Iso heela ma Səsə sı:

Caya ma kəɲkəɲ taa.

35 Haləna má kəna nyá kolontunaa,

na ń loosi nyá nəɬhe ke pa təɬ.

36 Pə wee sı Iseyeli yəlaa təna ká nyı teu təkpataa sı, Yesu wei í kama səm tesika təɬ tə, inəɣı Iso lapa Səsə na Mesii.

37 Iseyeli nyəma nu təm təne uena pa laɲa pəsi səsəm, na pá pəəsi Piyee na tillaa ləlaa sı: Ta taapalaa me, isənaya pə wee sı tə la ile?

38 Tənaɣa Piyee cə-we sı: ı lə mə isayavtv na í laɣası huwəe, na pá yaa Yesu Kilisiti həte na pá səna paa mə taa wei ké Iso lvm, na pə husı mə isayavtv. Uena í hiki Iso kvəəv səsəv ɲku kv ké Feesuyu Nanɲtu tə.

39 Pə taɣa pulv təɬ, mə na mə piya na hatəlaya nyəma ke Iso toma sı ı ká ha, í tu laalaa na í yaa wei te, ílé ı hikaa ké.

40 Mpuɣó Piyee tasa Iseyeli nyəma ke təm paɣale ke heeluyv tətə, nti tu səna-we na tə səsı-weɣe apalvtv tə. Səsi, í ləsi mə təɣı yəlaa letaa pane pa taa na í tvlı-tı.

41 Mpuɣó Iseyeli nyəma taa yəlaa tuutuuma mv Piyee təm na pá sə-weɣe Iso lvm. Kuyəɲku, mpa pa svv Iso seev tə, pa nyəɲɲ tala isı iyisi tooso (3000).

42 Pa isəle ka sɛɛna tillaa kʊsɛɣɛsətu ke nuu, na pa tɛɣaya tɛma na lanhɔlɔmlɛ ke sɔsɔm. Pa tɔkaya tɛntəmle ke tam, na pá puki Iso səlɔmɔyɔ pu sɔɔ nɔyɔlv.

Iso sɛɛlaa cakəle

43 Tillaa lakaya piti tɛma na Iso kəkəlɔ nyəmnaa, na pá kpaɔ paa wei ké sɔɣɔntɔ.

44 Iso sɛɛlaa tɛna ka wɛna nɔyɔ kʊlɔmɔɣa, na pa kɛntaya mpi mpi pa wɛna tɔ.

45 Pa pɛɛtaya pa tɛtɔnaa na pa wontunaa na pá kotiyi pə liyitee ke tɛntəmle, na pá caala pa taa wei pa waasəna-i.

46 Pa tɛna paa kotaya paa ifemle nteɣe Iso tɛsɛɛle ke Iso səlɔmɔyɔ pu sɔɔ yɔlv. Ye pa saa-wɛɣe pa tɛɛsi taa, tɛntəmle ke pa kotiyi na pá tɔki. Lanhɔlɔmlɛ ke pa tɔkayana pa tɔyɔnasi, na pa taa hɛtɛna tɛma.

47 Na pá san Iso, na yɛlaa tɛna lanja hɛɛna-wɛ. Paa kɔyɔɣku Tacaa sɔɔsaya pa kɛkəle tɔɔ ké mpa mpa pa nyɔɔɣ pə yapa tɔ.

3

Kaakalaya hika nɔɔhɛɛ

1 Ḿpɔyú kɔyaku nakɔli Piyɛɛ na Yohaani pa pukaya Iso tɛsɛɛle ke ilim kɛpɛluyɔ səlɔmɔyɔ.

2 Apalɔ nɔyɔlvɔyɔ pa lɔlɛna kaakalɔtɔ, na pá pukina-i na pá sukɔ Iso tɛsɛɛle sɔsɔɔle nɔnɔyɔ ŋka pa yaa si Canɛm Nɔnɔyɔ tɔyɔ paa kɔyaku ŋku si í səlɔmɔyɔ Iso tɛsɛɛle taa sɔlvaa ke liyitee.

3 I nawa Piyɛɛ na Yohaani pa sɔvki Iso tɛsɛɛle taa, ɔlena í səlɔmɔ-wɛ si pá ha-i pɔlv.

4 Ḿpɔyú Piyɛɛ na Yohaani pa nyɔna-i tɛɔɣɣɣ. ɔlena Piyɛɛ tɔmɔ-i si: Paasəna cəne.

5 Tɛnaya kaakalaya paasəna-wɛɣe teu, na ka tɛɛlayaa si paa ha-kɛɣe pɔlv.

6 Ḿpɔyú Piyɛɛ tɔma-ke si: Ma fɛina liyitee si maa ha-ɣ. Ama maa ha-ɣ mpi ma wɛna tɔ. Na Nasalɛti Yesu Kilisiti tɔɣ taa kɔli na ŋ tɔ.

7 ɔlena Piyɛɛ siisi na í tɔki kaakalaya na niɣ nɔyɔɣɣ, na í kɔsi. Tɛnaya kaakalaya nɔɔhɛɛ na ka nɔɔcɔwasɔ kpa tɔɣ ke kɛkɛpaa.

8 Ḿpɔyú ka kɔlvaa tɛhapa na ká tii ka nɔɔhɛɛ tɔɔ, na ká sɔɣ tɔye na ká niki tɔntɛ, na ká na tillaa sɔsaa pá kɛntɔ na pá sɔv Iso tɛsɛɛle taa. Na ká tɔɣ na ká ŋmaalɔyɔ na ká san Iso.

9 Samaa tɛna ná ka tɔntɛ na ka Iso sam.

10 Pa kɔma na pá cɛkəna si ŋke ka cakayana Iso tɛsɛɛle Canɛm Nɔnɔyɔ kin na ká səlɔmɔyɔ liyitee, ɔlena sɔɣɔntɔ na piti la-wɛ na isəna ka hika nɔɔhɛɛ tɔ.

Piyɛɛ waasɔ ke Iso tɛsɛɛle taa

11 Ḿpɔyú kaakalaya ŋke ka nyɔɔna Piyɛɛ na Yohaani ke tam. Ḿpɔyú piti kpa samaa ke sɔsɔm, ɔlena pá watɔ Piyɛɛwɛ pa tɔɔ ké sakaya sɔsɔya ŋka pa yaakaya si Salɔmɔɣ sakaya tɔ ka tɛɛ.

12 Piyɛɛ ná mɔv, ɔlena í tɔ samaa si: Iɛɣɛli yɛlaa mɛ, pɛpɛ tɔɔ ké apalɔ inɛ í kɔlvɔ tɔ pə cɛki mə lanja? Na pɛpɛ tɔɔ ké í nyɔnɔyɔ-tɔ isu tá maɣamaya tá tɔɣ yaa tá Isɔsɛɛle teu narəli pə yelina na apalɔ inɛ í tɔɣ?

13 Apələham na Isaaka na Yakɔvɔ pa Iso, wei í ké ta caanaa caanaa Iso tɔ, í kɔsa í tɔmlɛ tɔ Yesu nyɔyɔ. Ama mɛ mə tɔ-i tɔɣtɔnaa niɣ taa. Pəle pə waali Pilatɔ luyɔ lapa si í yeki-i tɔ, mə taɣanna kisuyɔ.

14 I kisa yulb kupaŋ tampana tərhlv inı, na isayav kpitikpiti ké í sɔɔlaa na í sələmı Pilatı sı í tɔlı-meyɛ ílé.

15 M̄p̄ógú pə lapa na í yele na pá kv weesuyu halv. Ama Iso ná feesa-ı na tɔ nana tá isəpee.

16 Yesu inı ı mayamaya ı toŋ taa na táá temnav ke-ı yelina apalv inɛ ı kolaa. I nyəma-ı na inı ı səhna mə isentaa isəntɔ. Táá temnav ke Yesu yelina apalv inɛ ı wɛna ı tı təmammam na mə təna í naaki mpv.

17 Tɔv, ma nyəma me, ma nyəmə́ teu sı mə na mə sɔsaa í taa cəkəna tɔyɔ í lapa Yesu inəyı mpv.

18 Iɛ təm nti Iso yelaa na Iso kuyəyɔtvtu teləsəlaa təna kpaalı hatoo ləŋ taa, sı ı Mesii ká tɔyɔ konyəŋ tɔ, nti inı tə mayamaya ke ı yelaa na tɔ lá.

19 Pə tɔv tɔ, í lɔ mə isayav na í layası huwɛɛ, na í pəsəna Iso tɔv. Iɛna ílé í tayanı mə təwakəllɛnaa.

20 Iɛ Tacaa ká ha-meyɛ kuyɛɛŋ wei ı taa pu waası-me tɔ, na í kəna Mesii wei ı ka ləsa hatoo ləŋ na í su-me tɔ. Mesii inəyɛle Yesu.

21 Ama pə wɛɛ ké sı Yesu Kilisiti í caya isɔtaa, haləna pə tala waatu wei paa tayanı pə tənaya kufam pəsuyv, isı Iso ka tem yeluyv ke hatoo ləŋ na ı kuyəyɔtvtu teləsəlaa kupaama yəyɔtı tɔ.

22 Halı Moisi mayamaya ná yəyɔta ı təm ke mpv sı: Tacaa mə Iso ká kəna-meyɛ Iso kuyəyɔtvtu teləsulv nəyɔlv wei ı wɛ isı má, na í ká wɛɛ mə mayamaya mə piitım tɔ, na í ká təŋ tə təna nti ı ká heeli-me tɔ.

23 Ye wei ı ta nuna Iso kuyəyɔtvtu teləsulv inı, paa ləsi pɔntv ke Iso yəlaa taa na pá kv-ı.

24 Iso kuyəyɔtvtu teləsəlaa mpa pa təna pa yəyɔta pə krayav Samiyɛli na ı waalı nyəma pa looŋa ŋke ka tənaya mpv tɔ, pa yəyɔta kuyɛɛŋ inɛ inı ı təm.

25 Mpi Iso ka təma sı ı ká ha na Iso kuyəyɔtvtu teləsəlaa ŋmaa pə təm tɔ, meyɛ ı təma sı ı ká la. Halı mə təm ke Iso ka yəyɔta saa wei í na mə caanaa caanaa paa sı təmaya nəəsi tɔ. Waatu inəyı Iso təma Apələham sı: Nyá piya tɔv ké maa la atɛ yəlaa tənaya kupaantv.

26 Pə tɔv ké Iso ləsa ı təmle tv tɔ, mə cəlyəɔ ı laaləna-ı kənav. I kəna-meyɛ-ı ŋp̄ógú sı í la-meyɛ kupaantv, sı í layası-me na paa wei í yele ı yaası isayav.

4

Pa yaa Piyɛɛ na Yohaani ke nənyəɔ

1 Piyɛɛ na Yohaani pa təŋna samaa ke yəyɔtənav ke mpv, ıɛna kətəlaa na Iso təsɛɛle tanlaa nyuyv tv na Satusee nyəma pa tala.

2 M̄p̄ógú pə sala-wɛ. Pə taya pulv tillaa sɔsaa naale ná seyɛsaya samaa sı Yesu fema. Mp̄v tɔ sətaa ka tɛ na pá fe.

3 Tənaya Yuta nyəma kpa-wɛ na pá təkı-weyɛ saləka, sı pə fema ıɛ paa cəkəna. Pə taya pulv, saa inı tɔ pu tɛma taanuyv.

4 Paa na mpv mpa pa nuwa Piyɛɛ faaci tɔ, pa payale mɔwa. Haləna mɔlaa mpe pa taa apalaa tapı isı iyisi kakpası (5000) ke mpv.

5 Tev fema, ıɛna Yuta nyəma sɔsaa na nyuyv nyəma na Iso Təm seyɛsəlaa sɔsaa, pa koti Yosalem.

6 Pə krayav isı kətulv sɔsɔ Ana, na Kayifi, na Yohaani, na Alekəsantəli-weyɛ mpv na kətulv sɔsɔ lɔlyv nyəma təna.

7 Iɛna pá ləsi tillaa sɔsaa na pá kəna-weyɛ pa hekv taa, na pá pəəsi-wɛ sı: Mpi inı í lapa isəntɔ tɔ, awe heela-me sı í la mpv? Na awe toŋ taa ké ı tu lapəna mpv?

8 Tənaɣa Feesuyu Nanjtu toŋ kələna Piyee na í tə-we si: Təu, tetu səsaa na nyuɣu nyəma me,

9 saŋa pa pəsəyi-tuɣu kɔpantu nti tə lapa kaakalaya tə tə təm, na isəna tə lapa na ká kuli tə.

10 Ile pə wee si í nyi təm ntəyi mə təna. Isɛyeli yələa təna í nyi-ti tətə si, Nasaleti Yesu Kilisiti wei í kama səm tesika təə na Isə feesi-ı tə, ı toŋ taa ké yulb ıne ı hika ı ti na í naa-ı mə heku taa ké isəntə.

11 Na Yesu ıni ı təm ke pa ŋmaawa Isə Təm taa si:

Nmalaa me, í ka ləwa pələ nte tə,
ńté tə pəsəna ntɛyɛ kite tɛe pələ səsəəle.

12 I tike təkəŋ ı yakəna yələa nyəəŋ. Pə taɣa pulb, həte təne tə paasi, lɛnte fei antulinya təna taa nte Isə hulə yələa si tə yaa-te na pə ya tá nyəəŋ tə.

13 Ḿpóyó kotuɣu səsaa mpe pa nawa isəna Piyee na Yohaani pa yəɣətəna apalbtu tə, ılena piti kra-weyɛ səsəm. Pə taɣa pulb, pa maɣamaya pa nyəmə si Piyee na Yohaani pa ké yələa ke yem ké, pa ta la ceu nəɣəlb. ılena pá təəsı si paa ké Yesu təŋlaa.

14 Pácó yulb wei ı ka hika ı ti tə, ı səŋa pa isəntaa təna. Ile pa ta nyi nti paa yəɣəti tə.

15 ılena kotuɣu səsaa tə Piyee na Yohaani si pá lu təhulɛ taa. Pə kaasa mpe ılena pa niki tə saawala.

16 Si: Isənaɣa tii lana yələa pane ıni? Pə taɣa pulb, Yosalem yələa təna tɛma nyəm si mpe pa lapəna piti təmle səsəəle təne, pácó pə fei tu kpeesı.

17 Ile tii kisina-weyɛ təpələpələb si ye pa tasa nəɣəlbɣu Yesu həte təne tə təm heeluyə paa na. Pə taa kəə na tə təm səsı yav ke yələa taa.

18 Ḿpóyó kotuɣu səsaa yaa Piyee-we, na pá kisina-we təpələpələb si pá taa tasa Yesu həte ńté tə təm yəɣətuyə yaa seɣesuyə ke paa fəŋ maɣamaya.

19 Ḿpóyó Piyee na Yohaani pa cə kotuɣu səsaa mpe si: Mə maɣamaya í maɣasi-təyi mə taa na í na. Pepe kəla teu ke Isə isəntaa? Mɛyɛ tə se yaa Isə?

20 Ama nti nti tá nuwa na tə nana ta ise tə, ta kaa pəsi na tə su tə yəɣətuyə.

21 Ḿpóyó Kotuɣu səsaa mpe pa ta nyi isəna mpi paa la Piyee-we tə. ılena pá tasa-weyɛ kraaluyə ke teu na pá ye-le-we. Pa ta hiki mpi pə təə paa hə pa ŋkraŋuyə tə. Mpi pə təə tə, yələa təna saŋaya Isə ké pə təna mpi pə lapa mpv tə pə təə ké.

22 Apalɔ wei ıni piti təmle lapa na í hiki alaafəya ke mpv tə, ı luluyə pusı ka kəla nule.

Isə seɛlaa sələmvuɣ

23 Kotuɣu səsaa yela Piyee na Yohaani ılena pá tɛe kraakraa ke pa taapalaa kiŋ, na pá keesi-weyɛ tə təna nti kətələa səsaa na nyuɣu nyəma pa yəɣətəa tə.

24 Pɛle pa nu-təyi mpv, ılena pa təna pá sələmi Isə si: Hai, Taca, nyá lapəna isətəa na atɛ na tɛŋku na pə təna mpi pə we pə taa tə.

25 Nyá yelina na Feesuyu Nanjtu tv nyá təmle tv ta ləŋce Tafiti nəɣə taa ké təm na í yəɣəti si:

Pepe təə ké piitimnaa cuka pə taa na kalampaani ké mpv?

Pepe təə ké yələa ná paasəna nəəhɛe tɛe

kuuu ke yem ké mpv?

26 Ate awulaa səsaa kela təəŋ.

Tetv təkələa ná pɛela nəɣə

na pá kuli Taca na ı Mesii pa təə.

27 Tampana tɔɔ, Helɔti, na Pəŋsi Pilati, na muɔlaa, na Iseyeli piitim nyɔma pa pɛɛla nɔɔ ke nyá təmle tu nanɔ tu, wei n lɛsaa si í la Mesii tɔ, í tɔɔ ké ɔate tənɛ tɔ taa.

28 Mpi tuu lɔŋ nyá toma taa n nɔkaa na ń maɣasi na ń su tɔ, pə maɣamaɣa ke pa lapa təkɛɛ.

29 Taca, pənɛntɛ nyəni kpaalɔvɔ mpi pa kpaala-tu na isɛle kuseɛmle tɔ, na ń yeɛle na nyá təmle nyɔma tá tɔ heeli nyá tɔm na tu nyanɔna pulɔvɔ paa pɛɔ.

30 Tu nyá nin na kɔtɔntɔnaa hikiyi alaafəya, na ń yeɛle na yɛlaa naaki nyá kɔkɔlɔ nyəm na nyá piti tɔma ke nyá təmle tu nanɔtu Yesu toŋ taa.

31 Tillaa tɛma səlɔmɔvɔ, ɔlɛna lonte nte tɔ taa paa kotaa tɔ tɔ sele. Ḿpɔ́yú Feesuyu Nanɔtu toŋ kuləna pa tɔna. ɔlɛna pá suv Isɔ Tɔm heeluyɔ na paa nyanɔna pulɔ.

Isɔ sɛɛlaa taləyi pa tənaya pa wɛnɔv

32 Isɔ sɛɛlaa kpekəle tɔna ka kaa lotu na ləmaɣasəle kulɔmtəle ké təkpaata. Pa taa nɔɔlɔv taa faɣasəyi na í nyənəyi í kowɛnam isu í tike í nyəm. Ama pa nyənaya pə tɔna mpi paa wɛna tɔɔ isu pa tɔna pa nyəm.

33 Tillaa kɛɛsaya Taca Yesu fem tɔm na apalɔv ké, na Isɔ ká wɛ pa tɔna pa waali ké teu.

34 Pa taa nɔɔlɔv taa lan pulɔ. Pə taya pulɔ tɔɔ, mpa paa wɛna tetɔnaa yaa tɛɛsi tɔ pa pɛɛtaɣaa ké na pá kɔŋna pə liyitee,

35 na pá cələyi tillaa. Ye pə caala wei pa waasəna-ɪ.

36-37 Mpu inɪ pə yelina Lefii tu nɔɔlɔv, wei pa yaakaɣa si Yosɛɛfu na pá lulɔ-ɪ Sipili tɔ, í pɛɛta í tetɔ natəlɪ na í mənɔna pə liyitee na í cɛla tillaa. Inəyi tillaa ka cuɣusaa si Paanapasɪ. (Apalɔv halɔ ke pa yaa mpu na pa tɛ taa.)

5

Ananiyasi na ɪ alv Safila pa tɔm

1 Ḿpɔ́yú apalɔv nɔɔlɔv ɔlɛ, pa yaa-ɪ si Ananiyasi, na ɪ alv si Safila. ɪ pɛɛta pa tetɔ natəlɪ na ɪ alv wɛna pə nyəm.

2 ɪ tɛma pɛɛtɔvɔ, ɔlɛna í faɣa liyitee taa na í su. ɔlɛna í pona wɛna a kaasaa tɔ, na í cɛla tillaa na ɪ alv wɛna pə tənaya mpu pə nyəm.

3 Tənaya Piyɛɛ pɔɔsa-ɪ si: Ananiyasi pɛpɛ tɔɔ ké Satanɪ hika-ŋ ḿpɔ́yú katatəlaya, na ń kaasi nyá təyi tetɔ nti n pɛɛtaa tɔ tɔ liyitee, na ń puɣusi Feesuyu Nanɔtu?

4 N taa pɛɛtɔta-ti tɔ, nyá tetɔ ké mɛɛ. Na n tu tɛma-təyi pɛɛtɔvɔ tɔ, awe ti liyitee, pə taya nyá? ɔlɛ isənaya pə lapa na ń paasi na ń maɣasi nyá taa na ń la yaasi isayav inɛ ɪ taka? Isɔ ke ń puɣusaa pə taya yɛlaa se.

5 Ananiyasi nu tɔm tənɛ inɪ, ɔlɛna í hoti na í si. Ḿpɔ́yú pə lapa pa tɔna mpa pa nu tɔm tənɛ inɪ tɔɔ keniŋa nakəlɪ pə tu fɛɪ.

6 ɔlɛna ifepiya kulɪ na pá takɪ-ɪ puɣvɔ na pá pona-ɪ pim.

7 Pə lapa laasaya isu kaləfunaa tooso, ɔlɛ Ananiyasi inɪ ɪ alv suvayalɛ. Ama ɪ ta nuta nti tɔ tɛma lapu tɔ.

8 Ḿpɔ́yú Piyɛɛ pɔɔsa-ɪ si: ɪ pɛɛta mə tetɔ nti tɔ tɔ liyitee tənayalɔ? Heeli-m. ɔlɛna Ananiyasi alv cɔ si: Anəɣələ mpu.

9 Tənaya Piyɛɛ yɔɔta-ɪ si: Isənaya mə lapa na í kɛntɪ na í paasi na í huɔ si í maɣasəyi Taca Feesuyu Nanɔtu si í naa ɪ waali? Nyəni, mpa pa pima nyá paalɔ tɔ pa tɛma kɔntɛ, mpeɣɛle nɔnɔɔ tɛɛ. Paa tɛɛsi nyaya tɛɛnɔv.

10 Tənağa Ananiyası alv inı ı hota Piyee nəsəhee tee ké kprakpa na í sí. Ifepiya suwə, ılena pá mayana ı səpa. ılena pele pá kpağa-ı na pá polo pá pimi-ı ı paalv kəjkəj taa.

11 Mpróyú təm nti tə lapa Yesu səelaa kpekəle təna na mpa pa nu-ti tə pa tənaya keninǵa nakəli pə feına.

Piti təma payale tərna lapv

12 Tillaa lapa ıso kəkəlb nyəm, na piti təma payale ke yəlaa hekv taa. ıso səelaa təna kotəya Saləmən sakaya səsaya tee.

13 Samaa puyləğa-weyə pə tu fei, paa na mpv yəlv kpaı tv ke yem nyaǵana pa taa suv.

14 Ama apalaa na alaa samaa mpa pa mukəya Taca təm na pá səsəyi ıso səelaa kpekəle tə tə, pa nyəsən tərna hukuyv ke səsəm.

15 ılena yəlaa náa svv kətəntənaa ke lunav, na pá husı-weyə katonaa na nyaaləh tə ké hapee nəsı, sı ye Piyee teekəna təna, ı ıleemuyv mayamağa tu tokina kətəkinav ke pa taa ləlaa.

16 Yəlaa samaa lukəyana Yosalem cəlv acaləe taa na pá kəjna kətəntənaa na mpa aləyaa cəsəya tə, na pa təna pa hikiyi alaafəya.

Tillaa təyə kənyəj

17 Tənağa ısəsəemle kpa kətəlv səsə ke səsəm ke tillaa tə, na ı kin cəyalaa təna mpa pa ké Satusee kpekəle nyəma tə. Haləna pá hvv sı paa kvli pa tə.

18 Mpróyú pa kpa tillaa na pá təkı-weyə timpi pa təkəyi samaa təna tə.

19 Ama Taca ısətəa tillu nəyəlv kəma aho taa na í tvli saləka nənəsı, na í ləsı tillaa. ılena í heeli-wə sı:

20 ı polo ıso təsəele taa təkəa na í kəsı samaa ke layəsuyv mpaav kəne kv təm.

21 Mpróyú tillaa lapa nti ısətəa tillu heela-wə tə. Pa kola tanəj ahula tee na pá polo ıso təsəele taa na pá niki waasv lapv.

Tənağa kətəlv səsə na ı kin cəyalaa təna pa kota Yuta Kotuyv səsəsv nyəma. ılena pá tili sı pá ləsı tillaa ke saləka taa na pá kəna.

22 Waatv wei filisinaa ná tala saləka taa tə, pa ta mayana-wə. ılena pele pa məli kprakpa na pá heeli hvle səsaa mpe sı:

23 Tə talaa na tə mayana saləka nənəsı kaləsa mpv təkəjkəj, na tanlaa náa səjə pa təsəjlenaa ke nənəsı təna. Ama tə tula nənəsı, ıe nəyəlv fei pə taa.

24 ıso təsəele tanlaa nyuyv tv na kətəlaa səsaa pa nu mpv, ılena tillaa mukuyv mpa pə tv-weyə piti ke teu. Haləna pa ta nyı mpi təm təne tii təna tə.

25 Tənağa nəyəlv ná lu yem na í heeli-wə sı: ı nawaa, mpa inı í ka tv saləka tə, pa wəna nteyə ıso təsəele səsəle taa na pá lakı yəlaa ke waasv.

26 Mpróyú tanlaa nyuyv tv inı na ı yəlaa pa polaa na pá kəna tillaa təhee. Pə taya pulv tə, paa wəna yəlaa səyəntv sı pá taa kə pá yoo mpeyə pəe.

27 Tanlaa nyuyv tv tana tillaa, ılena pá səjı-weyə təhvle taa, na kətəlv səsə svv-weyə təm pəsəsv.

28 Tənağa ı təma-wə sı: ısu tə kisina-me təsayasaya sı í taa tasa apalv inı ı təm ke yəyətuyv ya? Na pepeyele í lapa ısəntə? ı yasa mə seyeəsv nte Yosalem ıcate təna təmam, na í caa í məjna ı səm təm nte ta nyəsən taa.

29 Ntəna Piyee na tillaa ləlaa pa cə kətəlv səsə sı: Pə wəe sı ıso ké tə se, pə taya yəlaa.

30 Ta caanaa caanaa ıso feesa Yesu wei inı mə kəma tesika tə na í sí tə.

31 ıso kvsa ı nyuyv na í cəyası-ı ı kəjkəj taa, na í lapı-ı wulav na waaslv səsə, sı pə la na ıseyeli nyəma layası tənte na ıso husı pa ısayatv.

32 Tə ké pə təna mpi pə lapa mpv tə pə aseeta nyóma. Pə taɣa tá tike. Ama tá na Feesuyu Nanjtu wei Iso ha mpa mpa pa nukəna-ı təɣə.

33 Kotuyu səsəw kotilaa mpe pa nu mpv, ılena pa pááná huu səsəm, haləna pa caakaya pa kv tillaa səsaa.

34 Ama pa taa ka we Falisa nəɣəlv wei pa yaa sı Kamaliyee tə, ı ké pa Iso Təm seɣesəlv səsə, na yəlaa seekaya-ı. Mpróɣú ı kulaa na ı səŋ huule taa, na ı tə sı pá ləsi tillaa na awalı təw na pəcə.

35 ılena ı heeli kotilaa sı: ıseɣeli nyóma me, ı la laakalı na mpi ı caa ı la yəlaa pane tə.

36 Matəŋ wulena taa ké Teutası kulaa na ı nyəni ı ti ısu yəlv nəɣəlv, na yəlaa ısu nasəle (400) təŋ ı waalı. Mpróɣú pa kv-ı, na mpa pele pa təŋaya ı waalı tə pá ya ŋkanja, na pə təna pə saalı yem.

37 ıle ı waalı ké Kalilee tə Yutaası ná kula kukaləv waaıv, na ı təŋı yəlaa kupiŋ ke ı waalı. Ama pa kv ıle tətə, na pə yası pa təna mpa pa təŋaya-ı tə.

38 Pə təw ké pənente ma heeliyi-me sı, ı taa paasəna yəlaa pane ıni pa təm tətə. ı yele-we na pá tē. Pə taɣa pəlv təw, ye yəlaa kiŋ ke pa kookalı na pa təma lunaa, pı saalı ké.

39 Ama ye tampana Iso kiŋ ke pə lunaa, ı kaa pəsi na ı la-weɣe pəlv. ı la laakalı, pə taa kəw na ı yoona Iso.

Mpróɣú kotilaa mv Kamaliyee təm.

40 ılena pá yaa tillaa na pá həkı-we, na pá heeli-we sı: Yesu təm ı taa tasa mə nəwı taa ké luv. ılena pá yele-we sı pá tē.

41 Mpróɣú tillaa lu kotuyu taa na laŋhələmle kuyv-we ısu Iso təna-we na ı yele na pá ná konyəŋ ke Yesu təw tə.

42 Paa ifemle nte, pa ta heesi Yesu wei ı ké Mesii tə ı Laapaalı Kupaŋ heeluyu, na waasv lapv ke teesi taa na Iso təsəle taa.

6

Yəlaa naatosompəɣəlaya ləsvyv

1 Waaıv ıni ı taa Tacaa təŋlaa təŋna səsəvɣv. Mpróɣú pə lapa təmaɣa ke Yuta nyóma mpa pa yəɣətaya Kələeki təm tə na tətə Yuta nyóma pa hekv, sı tətə Yuta nyóma ı paasəɣəna mpe pa leelaa ke teu ke paa ifemle nte tə təɣənaɣa taləv taa.

2 Tənaɣa tillaa naanəwa na naale ıni ı kota Tacaa təŋlaa kpekəle təna na pá tə-we sı: Pə ta mvna sı tə yele Iso Təm paasənəv na tə lakı kotəɣəŋ təm.

3 Pə təw tə, apalaa me, ı nyəni na ı ləsi mə taa ké yəlaa naatosompəɣəlaya, mpa yəlaa sama na Feesuyu Nanjtu toŋ təw pa kiŋ na pá wəna ləmaɣasəe ke səsəm tə, na tə tv-weɣe təmle tənə.

4 ıle saa ıni taa hiki caɣale na tə paasəɣəna Iso sələmvɣv na waasv lapv ke tam.

5 Mpróɣú pa kpekəle təna laŋle heena təm ntı, ılena pá ləsi ıtiyeni. Yəlv ıni ı tisa ı yuŋ ke Iso təw ké teu, na Feesuyu Nanjtu toŋ təw ı kiŋ. Pa ləsa tətəɣə Filipv, na Pəlvkəlv, na Nikanəw, na Timəŋ, na Paləmenası, na Antiyəka Nikolaa, wei ı ka svv Yuta nyóma mpaav taa ké kusv ke hatoo ləŋ tə.

6 ılena pá pona-weɣe tillaa kiŋ, na pele pá sələməna-weɣe Iso na pá tənı pa təw ké niŋ.

7 Mpróɣú Iso Təm təŋna yekvɣv na tə puki, na Tacaa təŋlaa nyəwəŋ təŋna səsəvɣv ke səsəm ke Yosalem taa. Haləna kətəlaa paɣəv tisi na pá mv Yesu təm ke teu.

Itiyeeni kpaɔ

⁸ Iso we Itiyeeni waali na í hikiyi toma ke səsəm, na í laki piti təma na Iso kəkələ nyəm ke yəlaa heku taa.

⁹ Mprúyó Yuta nyəma təkotile nte pa yaa si Yomaa Kəhetaa təkotile tə, tə taa yəlaa napəli mpa pa ké Silēeni na Aləkəsantilii nyəma tə, pá na Silisii na Asii tetu pə Yuta nyəma napəli pa kula Itiyeeni tə, na pá na-i pá suv təm həm taa.

¹⁰ Ama Itiyeeni kəla-we na təm. Pə taɣa pulv, Feesuɣu Nəηtu hana-i ləmayasεε na í yəɣətəyəna.

¹¹ Mprúyó yəlaa mpe pa ha yəlaa ke liyitee si pá yəɣəti si: Tə nuwa i sayata Moisi na Iso.

¹² Na pa səsə yəlaa na nyuvu nyəma na Iso təm seɣesəlaa səsaa, na pεle pá kuli Itiyeeni tə, na pá kpa-i na pá pona-i təhuvle səsəle taa.

¹³ Mprúyó pa caa yəlaa napəli si pεle pá suu Itiyeeni ke təm si: Apalv inε i sayatəyi tá Iso təsεle səsəle kəpante tənε na Iso Təm ke tam ké.

¹⁴ Halí tə nu i yəɣətəa si: Nasaləti Yesu un i ká yəki tá Iso təsεle səsəle tənε, na í laɣasi kətasi nsi Moisi naa hula-tv tə.

¹⁵ Mprúyó təhuvle taa caɣalaa təna pama Itiyeeni tə ké ise, na pá ná si i isentaa mv isətəa tillu wεεtv.

7*Itiyeeni waasu*

¹ Tənaɣa kətulv səsə pəsə Itiyeeni si: Tampana pə lapa mpv?

² Mprúyó Itiyeeni cəwa si: Ma tətənaa na ma caanaa mε, í tv ηkpaηη na í nu. Teeli Iso lu ta caanaa caanaa caa səsə Apələham tə ké i ka wεv Mesopotami na pəcə í kuləyi na í puki Halan ke caɣav tə.

³ Na í təmi-i si: Kuli na í yele nyá tetv na nyá nyəma. Maa huli-η tetv nti tə ta n ká polo í caɣa tə.

⁴ Mprúyó Apələham kula Kalətee tetv taa na í polo í caɣa Halan. Apələham caa səpa, ilena Iso ləsi-i Halan təna na í kəna-i timpri mə we kaɣana isəntə tə.

⁵ Iso tá ha-i tetv nti tə taa ké pulv mayamaya. Paa tɛliya si í sopi sopuɣu mayamaya. Ama Iso təma-i kətəm ké si i ká ha-i tetv nti. I mayamaya i piya ká təna na pá ti-ti tətəɣo i səm waali. Pəcə waatu un Apələham feina pəyaya.

⁶ Ile nti Iso heela-i təɣole si: Nyá piya ká caɣa caɣalətv ke ləlaa tetv taa, na pεle paa la-wεɣe yomaa. Paa tv-wεɣe wahala ke pusi nasəle (400) təcu ké təna.

⁷ Ama Iso təma si i ká pəsəi piitim mpi pu tv-wεɣe yomle ke mpv tə. Pəle pə waali ile paa lu təna na pá kə tetv tənε un tə taa na pá paasəna Iso seεv.

⁸ Mprúyó Iso lapa na pεlvu pəsi Apələham ke kətaya ηka kaa təsəyi-i nti í na Iso paa yəɣətəa na pá su tə. Pə tə ké Apələham kəma í luli Isaaka tə, i pεla-i i kuyeyη pəlefei naanəwa wule. Ilena Isaaka náá pəli mprúyó Yakəpu, na Yakəpu ná pəla mprúyó i piya naanəwa na naale mpa pa ke ta kpeka caanaa caanaa səsaa tə.

⁹ Ta caanaa caanaa mpe pa lapa Yosεefv ke isəsεemle na pá pεeti-i, na pá pona-i Icipiti ke yomle. Ama Iso ka we Yosεefv waali,

¹⁰ na í ɣapa-i i wahalanaa təna taa. Pə kəma na Yosεefv tala Icipiti wulav səsə kin tə, Iso lapa na wulav lanle heena i yaasi na i laɣatv. Haləna Icipiti wulav nana-i kufənεε kpaɔ, si í nyənəyi Icipiti tetv təna na i mayamaya i təyaya pə tə.

11 Ḳp̄yó nyɔɔsi anaam lu Icipiti na Kanaaŋ pə tetu təna taa. Pu haŋa teu ké təkɔŋkɔŋ haləna ta caanaa caanaa mpe pá pɛki mpi paa tɔɔ tɔ na pá kpisi.

12 Pə kɔma na Yakɔru nu si tɔɔnaɔa pɛe wɛ Icipiti, ɔlena í kusi tá caanaa caanaa mpeye tɔm kancaalaya nyəm na í tili.

13 Pa kɔma na pá mɛli tɔm naale nyəm, ɔlena Yosɛfo lá na í taalɔnaa nyəmi-ɩ. Na pə lapa tɔtɔ na Icipiti wulav səsə maɔamaɔa náa cekəna í piitim.

14 Ḳp̄yó Yosɛfo tila í caa Yakɔru na í nyəma təna waali na pá kɔɔ. Pa wɛ yɔlunyɔɔŋ nutoso na naanɔwa na kakpasi.

15 Mpu pə lapəna Yakɔru nana Icipiti pote, na í caŋ í si təna. Ta caanaa caanaa ná səpa təna tɔtɔ.

16 Pa kpaɔaɔa-wɛye na pá mələɔəna Sikem, na pá piŋ-wɛye pəlaav ŋku Apələham ka yapa Hemɔɔ nyəma kiŋ na liyitee tɔ ku taa.

17 Pə kɔma na pé tala nti Isə ka tɔma si í ká la Apələham tɔ tɔ lapu tɔ, tá piitim nyəma huka səsəm, pa paɔav ke Icipiti wɛ sɔɔntu.

18 Ḳp̄yó wulav səsə kɔfalɔ nɔɔlɔ ná caɔaa, ílé í taa nyi Yosɛfo.

19 Wulav iní í lapa tá piitim ke acilayatu. I tu ta caanaa caanaa ke wahala ke teu na kɔcaalɔyɔ, si pá lə pa ahɔlɔmnaa na pá si.

20 Waatu iní í taa ké pa lula Moisi. I ka ké pəyaya kɔpaŋka ŋka ka te Isə ké teu tɔ. Ḳp̄yó Moisi nyəma tɔɔ-ɩ isətɔnaa tooso ké pa te.

21 Pə kɔma na pá lə-ɩ tɔ, Icipiti wulav səsə pɛelɔ hiina-ɩ na í tɔki-ɩ isu í maɔamaɔa í kɔlɔlɔ.

22 Mpu pə lapəna Moisi nyəma Icipiti nyəma nyəm təna. Haləna í lá yɔlɔ wei í yɔɔta nti tu hotiyi ate tɔ, na í pəsa təma.

23 Pə kɔma na Moisi pusi tala nule, ɔlena í huɔ si í ká polo na í wiili í Iseyeli nyəma lɛlaa.

24 Moisi polaa ɔlena í maɔana Icipiti tu nɔɔlɔ í laki pa taa nɔɔlɔyɔ mɔsɔŋ. ɔlena í mɔ wei pa laki Ḳp̄yó mɔsɔŋ tɔ í tɔm na í suna í ti, na í lɛeti Icipiti tu, na í caŋ í ku-ɩ.

25 Moisi ka nyəmaɔa si í Iseyeli nyəma ká nyi si inəyi Isə ləsaa si í waasi-wɛ. Ama pɛle pa ta nyi mpu.

26 Ku fema ɔlena í maɔana Iseyeli nyəma naale na pá maki, ɔlena í polo pa loluyɔ. Na í tɔ-wɛ si: Apalaa mɛ, mə kɔlɔm ké, ɔle pepe tɔɔ ké í laki təmaɔa mɔsɔŋ?

27 Ama mɔsɔŋtu wei í lakaya í tɔɔntɛle ke mɔsɔŋ tɔ í nyasa-ɩ tɔm si: Ma na-ŋ, tá wulav na tá tɔm huɔlɔ.

28 Tete n tɛma Icipiti tu ke kɔyɔ tɔɔle saŋa n nyəma si n ká tɛɛsi ma na?

29 Moisi nu mpu, ɔlena í se kpaɔraa na í polo í caɔa Matiyah tetu taa. Matiyah tənaya í lula apalɔ piya naale.

30 Pə kɔma na pusi nule cɔɔ, ɔle kɔyakɔ nakɔli í wɛ wɔlaya tetu taa ké puɔv Sinayi kiŋ. Ḳp̄yó hotiya nakəli ka suɔ kəkɔ mɔyɔ, ɔlena isətɔa tillu lu í tɔɔ ké hotiya ŋke ka kəkɔ taa.

31 Moisi nawa mpu, ɔlena pé lapɩ-ɩ piti. Tənaya í tuusaa si í wiiliyi teu, ɔlena í nu Tacaa nɔɔ tɔ:

32 Maɔale nyá caanaa caanaa Isə, Apələham na Isaaka na Yakɔru pa Isə. Tənaya sɔɔntu kpa Moisi ke səsəm na í seliyi, haləna í kpisi nyənɔyɔ.

33 ɔlena Tacaa tɔ Moisi si: Wɔɔsi nyá ntanɔkpaala, timpɩ taa n səŋa mpu tɔ pə ké tetu kate nyəntu ké.

³⁴Ma nawa ma yəlaa mpa pa we Icipiti tə pa wahala, ma nu pa wula. Ilena ma tii si ma yaki-we. Təw, kuli, ma tiliyi-ŋ Icipiti.

³⁵Moisi wei inu i təm Iseyeli nyóma ka kisa təkpatakpata na pá təm-i si: Tə na-ŋ, tá wulav na tá təm huulv tə, kulvm inəxi Išo tayana kusuyv na í tili pa kin, si í la pa wulav na í waasi-we na isətaa tillu wei i ka lu i təw ké hotiya kin tə i toŋ taa.

³⁶Inu i lapəna piti təma na Išo kəkələ nyəm na í ləsi-weye Icipiti tetv taa. I lapa mpv tətəyɔ səsəncaasi tenku taa na wɔlaya tetv taa, halı pusi nule.

³⁷Moisi inu i heelina Iseyeli nyóma si: Išo ká kəna-meɣe Išo kuyɔɔtvtv teləsulv nəyɔlv wei i we isu má, na i ká wee mə mayamaya mə piitim tv tə.

³⁸Kulvm inu i ka wenna Iseyeli nyóma mpa paa kota wɔlaya tetv taa tə pa kin. I na isətaa tillu wei i ka yɔɔtəna-i puyv Sinayi təw tə pa wenna tá caanaa caanaa kin ke təne inu. Moisi inu i muna Išo Təm nti tə lakı təmle ke səsəm tə si i teləsəyi-tv.

³⁹Amá tá caanaa caanaa ta nuna-i. Pa kisa-i na pá kraɣa pa laakalənaa na pá məŋna Icipiti.

⁴⁰Haləna pá yɔɔtɔ Aləŋ si: Lu-tuyv tuyv na tə nyənəxi-kv. Pə taɣa pulv, tə ta nyi mpi tá Icipiti taa ləsəlv Moisi temnaa tə.

⁴¹Mpóyó pa lupa naule na pá pəsi-teye pa tuyv na pá laa-te. Haləna pá yəələna pa niŋ kulupum mpəxi teu.

⁴²Mpóyó Išo lapa-weye awusa na í yelev-we si pá nyənəxi isətvlvŋasi ke pa tuŋ, isu paa ŋmaav Išo kuyɔɔtvtv teləsəlaa takələsi taa tə si:

Iseyeli nyóma me,

maya í lapa kətasi na í fəeni

wɔlaya tetv taa ké pusi nule taa?

⁴³Aai, tuyv Moləki cokəle na mə tuyv

Lefan isətvlvŋa ləesuyv ke

í kraɣaa na í paasəyəna.

I tənaya mpv, pə taɣa wei í lupa si

í tənəxi təyələ?

Pə təw ké maa yelev na pá pona-meɣe Papiloni,

haləna í tee pə waalı.

⁴⁴Wɔlaya tetv taa təne inu tá caanaa caanaa ka wena cokəle, na tə taa na seliya kraatanaa. Paa sika-teye teitei ké isu Išo ka heeluyv Moisi tə. Teitei isu nte tə taka Moisi ka nawa tə.

⁴⁵Tá caanaa caanaa cəla-teye pəle pa waalı nyóma. Ilena pəle pá kpəenna-teye timpı Yosuwee tee-weye nəyɔ na Išo yası piitimnaa ke pa isəntaa na pá təyɔ tetv tə. Na tə wee tənaya mpv, haləna Tafiiti waatv.

⁴⁶Išo lanle heəna-i teu, ilena Tafiiti náá sələm-i nəyɔ, si i lakı inu wei i ké Yakərv Išo təyɔ təcayale.

⁴⁷Pə na pə mpv tə, Salvməŋ ŋmana-i kutuluyv ŋkv.

⁴⁸Amá pə taɣa isətaa Išo Səsə inu i cakı kutulvŋ wei yəlaa niŋ ŋmawa tə i taa se. Halı Išo kuyɔɔtvtv teləsulv mayamaya yɔɔta mpv si:

⁴⁹Tacaa yɔɔtaa si:

Isətvlvŋ nte ma kumte.

Ateyele ma nəəheə təsıle.

Ile kutuluyv ŋkv kv taka ké í pəsəyi na í ŋma-m?

Na leyele ma təheəsəle?

⁵⁰Pə taɣa má lapəna pə tənaya mpv na ma niŋ?

51 Təv, yəlaa mpa me í tema keeluyu tə, mə lanja lapa kpusəh na mə ηkpaηη tēeli na í kisi Iso Təm. Í kpeesəyəna FeesuYu Nanηtu ke tam, mə caanaa kate ke í krayaa.

52 Mə caanaa naasa Iso kuyəyətutu teləsəlaa mpe pa təna na pá səə kuləm ke? Pa kv mpa pa heelaya si tampana təηlv inu í ká kəə tə. Kuləm inəyəle mə lapa kələmətə ke nəənəə na í kv.

53 Halı məye isətəa tillaa teləsa Iso kvsəsutu. Pəyele u caaki tə təkvyu.

Itiyeeñi səm

54 Yuta nyəma nu mpv, ilena pááná huu pa taa, na pá sala pa niη ke Itiyeeñi təə na pá tanjaa.

55 Mpróyó FeesuYu Nanηtu toma kuləna Itiyeeñi ke teu. Ilena í teki í ise na iso na í na Iso teu səsəəm na Yesu səha í ntəyəη təə.

56 Tənaγa í təma si: lı naa, isətənyuγv tulaa, na má naa Yulv Pəyaya na ká səha Iso ntəyəη təə.

57 Mpróyó Yuta nyəma mpa kapusi ke teu, na pá təkı pa ηkpaηη na pá huli Itiyeeñi.

58 Na pá tuli-ı na pá luna ıcate waalı, na pá suv-ı ppe yaγav si pá kv-ı. Mpa paa ké pə aseeta nyəma tə, pəle pa sına ifepu wei pa yaa si Səəli təyə pa wontu.

59 Pa təηna Itiyeeñi ke ppe yaγav, ilena í sələmi si: Tacaə Yesu keli-m.

60 Ilena í lunη akula na í yəyətəna nəyə səsəəηka si: Tacaə, taa nyəni pa isayətu tənə. Itiyeeñi yəyətə mpv, ilena í hee.

8

1 Səəli lanje ka heena Itiyeeñi kvv.

Wahala yasa Yesu seela kpekəle

Kvyaku ηkv kv mayamaya ke pa suv Yosalem Yesu seela kpekəle ke kunyəη təy v ke teu. Ilena pa təna pá ya Yuta na Samalii taa, na pə yele tillaa tike.

2 Mpróyó yəlaa mpa pa təηyü Iso mpaav ke teu tə pa pima Itiyeeñi, na pá wii-ı səsəm.

3 Ama pə yela Səəli ilé tə, Yesu seela ke í təηna lvpv si í lakı sakasaka. Tēesi taa ké í svkaya na í kpaaki apalaa na alaa na í təkəyı.

Filipv kpaaləyı Laapaalı Kvpaη ke Samalii

4 Mpa mpa pa ya mpv tə pa cəəkaya paa le na pá heeliyi Iso Təm Laapaalı Kvpaη.

5 Samalii ıcate ke Filipv ná polaa na í heeliyi təna nyəma ke Mesii təm.

6 Piti təma nna Filipv lakaya tə samaa nu a təm na pá nana pa ise. Pə təə ké waatu wei í yəyətəyı, pa təna təpai pa tūyı ηkpaηyγv ke teu.

7 Pə taya pulv, aləyaa kiisaya na pá seeki aləyəhılāa payale kiη na acamaa na kaakalasi payale hika alaafəya.

8 Mpróyó yəlaa lanja huluma katatəlaya, haləna pə la ıcate ntəye yuη.

9 Apalv nəyəlv naa we ıcate nté tə taa ké hatoo ləη, pa yaaki-ı si Siməη. Apalv inu í lakaya topotopo təma ké, na pə lakı Samalii nyəma tənaya piti. Í nyənaya í təyı səsə ké pə tii feı.

10 Pə krayav piya na pá polo səsaa tə pa təna pa wutaya-ı ké. Haləna yəlaa təηaya si: Iso toma nna pa yaa toma səsəəna tə a tv ntə.

11 Ilena pá wutiyi Siməη inu í waalı. Pə taya pulv, í topotopo təma ka temna-wəye piti lapv ke hatoo ləη.

12 Ama Filipu kəma na í heeliyi-weyə İso Kawulaya na Yesu Kilisiti pə Laapaali Kupaŋ tə pa mu Laapaali Kupaŋ inəyi teu, haləna pə sə apalaa na alaa ke İso ləm.

13 Siməŋ ilé i maɣamaɣa i muwa na pə sə-i İso ləm. İlena í suv Filipu ke təŋuɣu na i nyənaya İso kəkələnəa səsəa na piti təma nna a lakaya tə na pə we-i piti.

14 Tillaa mpa paa we Yosalem tə pa nuwa si Samalii nyəma mu İso Təm, İlena pə kusi Piyee na Yohaani na pə tili si pə polo na pə ná.

15 Piyee pa tala təna, İlena pə sələmənə Samalii nyəma mpeye İso si pə hiki Feesuɣu Naŋŋtu.

16 Pə taɣa pəlv, Tacaə Yesu hətə tike ke paa yaawa na pə sənə-weyə İso ləm. İle Feesuɣu Naŋŋtu ta tiita pa taa nəɣəlv i tə.

17 Tənaya Piyee na Yohaani pa təna niŋ ke pa tə. İlena pə hiki İso Feesuɣu Naŋŋtu.

18 Waatu wei Siməŋ nawa si tillaa tənə-weyə niŋ na pə hiki Feesuɣu Naŋŋtu tə, i cəla-weyə liyitee,

19 na í tə si: İ cəle maɣa mpu inı pə lapu tətə, na má tənə wei ké niŋ, puntu hiki Feesuɣu Naŋŋtu ke mpu.

20 Tənaya Piyee təma si: İsənə mpi n huuv si pa pəsəyi pə ya İso hate na liyitee tə, nyá na nyá liyitee í la yem.

21 N kaa na pəlv cəcəka. Pəyele nyá paa maɣamaɣa tu fəi tənə inı tə taa. Pə taɣa pəlv, İso isəntaa nyá lotu ta te.

22 İle lə nyá həwəe asayee anı, na n wiina Tacaə na í huvi-ŋ suulu na í taɣanı-ŋ nyá həwəe asayee anı.

23 Pə taɣa mpu, ma naakvu-ŋ tə, nyá na nyaŋ ké isu kakaya. İsayatu lapu təkənə-ŋ təkem.

24 Məpəyó Siməŋ cə-we si: Mu wiina-m na Tacaə, na nti í yəɣəta mpu tə tə taa natəli í taa la-m.

25 Tillaa mpe pa naale pa təma nti nti pa nawa təɣə keesuvu na waasu lapu. İlena pə kuli na pə məli Yosalem. Pa məlaya mpu tə, pa heelaya Laapaali Kupaŋ ke Samalii acaləe payalə taa ké na pə tənə pote.

Filipu na İtiyopii tu pa təm

26 Tacaə isətaa tillu nəɣəlv heela Filipu si: Kuli na n tənə ilim mpeətəŋ tə, na n katı hapəle nte tə luki Yosalem na tə puki Kasa tə. Wəlaya tetu taa ké hapəle nte tə fayanaa.

27 Məpəyó Filipu kulaa na í tu mpaav. İ tənəna pote, İle i nawa yəlv nəɣəlvəyə. Sese İtiyopii yəlv katarŋa nte. İni i ka kəna İtiyopii wulav səsə əlv nyəŋ wei pa yaa si Kantasi tə i akewe səsə, wei i nyənaya i kpancoou tənə tə tə. Apəlv inı i ka luna Yosalem kele İso sevu.

28 İ caya i keke taa, na í kaləyi İso kuyəɣətətu teləsvlv İsayii takəlaya taa na í tənəna kpente.

29 Tənaya Feesuɣu Naŋŋtu heela Filipu si: Tə na n kpətənə keke inı.

30 Məpəyó Filipu kpaɣa asewa na í tala i kiŋ, na í nu i tənəna İso kuyəɣətətu teləsvlv İsayii takəlaya taa ké kalvu. İlena í pəsə-i si: N cəkənə nti n kaləyi təɣəle?

31 Məpəyó yəlv katarŋa cə Filipu si: Ye nəɣəlv ta seɣesi-m, isənaya maa la na má cəkənə?

İlena yəlv katarŋa tə Filipu si: Kpa na n caya ma kiŋ.

32 Təm nti i kalaya takəlaya ŋke ka taa təɣəle si:

Pa tənə-i isu pa təkuvona

heu ke namprayatəle tə.

I lapaya isu iwəyaya ŋka

ka huntu pa kəkɪ na ká suma tə.

I suma m̄pógú i ta cə natəli.

³³ Pa tu-i taaləm na pá ku i təm ke pətətəle ke yem.

Awe ká pəsɪ na í keesɪ i piitim təm?

Pa tama i weesuyu tomle ke ate cəne.

³⁴ Tənaɣa akewe inɪ i təma Filipu si: La suulu na n̄ heeli-m, awe təm ke Iso kuyəyətətə teləsulɪ keesəɣi mp̄u? I mayamaɣa i təm yaa nəɣəlv nyəntu?

³⁵ Ilena Filipu suv yəyətəyɪ, na í kraya təm nti inɪ apalv inɪ i kalaya mp̄u tə, na i sɛɣesəna-i Yesu Laapaali Kɔraŋ.

³⁶ Pa təŋna təntə ke mp̄u, Ilena pá tala tiili isəntə, lvm ka we tənaya. M̄pógú akewe inɪ i təma si: Nyəni lvm yee, n kaa sə-m Iso lvm ke cəneye kprakpaə? Yaa pə kaasa-m pvlv?

[
³⁷ Ilena Filipu cə yvlv katanɔ si: Ye n tɛma nyá taa təkpaata te, má sə-ŋ ké.

M̄pógú yvlv katanɔ cəwa si: Ma tɛma ma taa si Yesu Kilisiti ké Iso Pəyaya ké.]

³⁸ Tənaya yvlv katanɔ səŋsa keeke na Filipu na akewe inɪ pá tii pa naaleɣe lvm taa, na Filipu sə-i Iso lvm.

³⁹ Pa luna lvm taa, Ilena Tacaə Feesuyu kelɪ Filipu, akewe inɪ i ta tasa-i keesuyu. M̄pógú i tu i mpaasv na lanɣvlvmlə kuyi-i.

⁴⁰ Ama Filipu ná tuta i təɣi Asoto, na í laki waasv ke acalɛ nna nna a taa i təŋnaə tə, haləna í tala Sesalee.

9

Səəli Layaşvyv

(Tillaa Təmle 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ama Səəli ná təŋna Tacaə təŋlaə kuyv kreesuyv na isəle kuşemle. M̄pógú i kulaa na í polo kətvlv səə kɪŋ,

² na í sələm-i si: La-m takəlaya, na má pola Tamasi, na má mayana Yuta nyəma təkotilenaa taa ké mpa pa təŋəɣi Tacaə mpaasv tə, paə apalaa paə alaa, ma kra-we na má həkə na má pona Yosalem.

³ Waatv wei Səəli we mpaasv taa na í kpətəna Tamasi, Ie pə luna isə kele na pə la i isəntə tənyalulu isu kəkə ke təm kulvm təə na pə ná na pə cəəna-i.

⁴ M̄pógú i hota ate na í nu pə pəəsəy-i si: Səəli Səəli pepe təə ké n tuyv-m konyəŋ ke mp̄u?

⁵ Tənaya Səəli pəəsaa si: Tacaə nyaya aweye ye?

Ilena pə cə Səəli si: Maya Yesu wei n tuyv konyəŋ tə.

⁶ Kvlv na n̄ polo icatɛ taa, paə heeli-ŋ nti n ka la tə.

⁷ M̄pógú pə tənmsa mpa pa təŋaya Səəli tə na pá səŋa yem. Pa nukaya pə yəyətəɣi, ama paə naaki nəɣəlv.

⁸ Tənaya səəli kulv ate na í nyəŋəɣi yem u naaku. Ilena pá təkɪ i niŋ taa na pá həmi-i na pá pona Tamasi.

⁹ Na í caya kuyɛŋ toosoɣo yvlvmlə tɛɛ, i ta təɣə, i ta nyəə.

¹⁰ Tacaə təŋlv nəɣəlv i ka we Tamasi na pá yaa-i si Ananiyasi. M̄pógú pə lapa-i isu toosee taka, na í ná Tacaə, na ílé i yaa-i si: Ananiyasi.

Na í tisi si: Tacaə mayalə.

11 Ӏlena Tacaa təm-i sɪ: Kuli təwaka na ń təŋ hapəle nte pa yaa sɪ Kusiyisile tɔ, na ń sɔv Yutaasi təyaya, na ń pəəsi Taasi icate apalv wei pa yaa sɪ Səli tɔ i tɔ. I we tən na í təŋna Iso sələmɣv.

12 Pə lapa-i isv toosee taka, na í ná nyá wei pa yaa sɪ Ananiyasi tɔ, na ń sɔv sɪ n tənəŋ-i nin na i se kuli.

13 Mpróyó Ananiyasi tɔma sɪ: Tacaa, ma nu təŋlaa payale kin ke apalv inɛ i tɔm, na i isayatu nti tɔ tənna i lapa nyá yəlaa ke Yosalem tɔ pə tɔm tɔtɔ.

14 Kətəlaa səsaa ha-i nəŋə sɪ í kəə cəne tɔtɔ na í həkə mpa pa təkə nyá tɔm tɔ.

15 Tənaya Tacaa cə Ananiyasi sɪ: Polo, ma ləsa apalv inəŋi sɪ ma laki-i na í heeliyi ma tɔm ke piitimnaa na awulaa səsaa na Isəŋeli nyəma.

16 Ma mayamaya maa hvləna-i konyəməŋ wei i ká təŋə ma nyvɣv tɔ tɔ.

17 Mpróyó Ananiyasi tɛewa. I kəma i tala təyaya ŋke ka taa, Ӏlena í tənɪ i nin ke Səli tɔ na í təm-i sɪ: Ma taapalv Səli, Tacaa Yesu wei n kəŋaya na ń ná mpaav taa tɔ, inɪ i tilina-m sɪ nyá isɛ í kuli na Feesuŋu Nanŋtu toma haya nyá taa ké səsəm.

18 Mpróyó pvləpənnaa isv hutu taka kəəla Səli isentəə ké kprakpa na pə hoti atɛ na í sɔv nav. Ӏlena í kuli na pá sə-i Iso lvm.

19 Na í təŋə kətəŋəv na í hiki toma.

Səli laki waasv ke Tamasi

Səli caya Tacaa təŋlaa mpa pa we Tamasi tɔ pa cələŋə weɛ naale.

20 Mpróyó Səli sɔv waasv lapv taa ké kprakpa ke Yuta nyəma təkotilenaa taa. I heelaya təfoo ké sɪ Yesu kele Iso Pəyalv.

21 Na pa tənna mpa pa nu i waasv inɪ tɔ, piti kra-we na pá təŋ sɪ: Pə taya inɪ i ka seəsəna isəle na mpa pa təkə Yesu tɔm tənəŋe Yosalem təŋə konyəŋ tɣv? Isv i ka kəma cəne sɪ i kraa-we na í həkə na í pona kətəlaa səsaa ya?

22 Paa na mpv Səli ná təŋna waasv lapv na i təŋ səəsəŋi tam na pə puki. I hvləŋaa Tamasi Yuta nyəma sɪ Yesu kele Mesii. Ӏlena pə məli peleye liyituŋv, paa nyəŋ nti pá cə-i tɔ.

23 Weɛ lapa naale, Ӏlena Yuta nyəma caya na pá tayani sɪ pá kv-i.

24 Ama Səli nu nti pa həkəa na pá su tɔ. Na icate kolunə nənəəsi tanə ilim na ahoosɪ pá hiki-i na pá kv-i.

25 Mpróyó ahoos naali Səli ifalaa tv-i səətəkv səəsəv taa na pá tisi-i na icate kolunə na í tɛɛ.

TAKĒLAYA NJKA PŌLI NJMAAWA LOM NYĒMA TŌ Kutulutu

Kələnti icaṭe taa ké PŌli ka we waatu wei i yelaa na pá ηmaa takēlaya kaneyε Kilisiti nyéma mpa pa we Lom tō. I hólóyí ka taa si yēlaa tēna lapēna isayatu, paa Yuta nyéma na mpa pa ta ke Yuta nyéma tō. I hólaa tōtō si Laapaali Kupaŋ ké toma sōsōna ké, i yakí mpa pa tēna pa mu-i na pá temu-i na pa taa tō. PŌli hólóyí tōtō si Iseyeli nyéma lelāa lōwa Iso, ama Iso ná tá lō i yēlaa. Kantākaya nyəntu ké layatu nti PŌli tasa Iso seelaa ke isēna paa caya pa taa pa tike tō, na isēna pa na mpa pa ta ke Iso seelaa tō paa caya tō.

Isēna pa faya Lom takēlaya tō:

Yēlaa tēna pəntēna, na pá nyuləyí nyuyy yapu, titite 1-8

Isēna Iso caana Iseyeli nyéma tō, titite 9-11

Iso seelaa təntε kupaŋte, titite 12:1-15:13

Seetu, titite 15:14-16:1-27

Seetu

¹ Maya PŌli, Yesu Kilisiti yom. Maya Iso kpa tillu na í ləsi-m na ma mpa ke Laapaali Kupaŋ kpaalbyu tō. Má ηmaana-meγe takēlaya kanε.

² Hatuu ləŋ ke Iso ka tōma si i ká kōna Laapaali Kupaŋ inu. Halí Iso yelaa na i Iso kuyəyətutu tēləsēlaa ηmaa m̄póyú i takēlasi taa.

³ Laapaali Kupaŋ inəyēle i Pəyaya Tacaa Yesu Kilisiti təm. Ye Yesu yulwweetu təm ile, wulau Tafiti ləlyy taa tū ké.

⁴ Ama Feesuyu Naŋŋtu kin ile, Iso hólēna toma si Yesu ké i Pəyaya ke waatu wei Yesu səpa na í feesi-i tō.

⁵ Kilisiti inu i tō ké Iso hōla-m pēleε na má la tillu sōsō ke kulbm inu i tō, si má la na kəŋasí tēna yēlaa mu i təm na pá nuna-i.

⁶ Mε tōtō i we pa taa, me mpa Iso ləsa Lom si í pəsi Yesu Kilisiti nyéma tō.

⁷ Mə tēna mpa me í we Lom na Iso sōlaa na í yaa si í pəsi i nyéma tō, mə takēlaya ntō. Tacaa Iso, na Tacaa Yesu Kilisiti pá hólí-meγe pēleε na pá la na mə laŋa hólumu.

PŌli nyuləyí si í polo i ná Lom Iso seelaa

⁸ Kancaalaya ile, Yesu Kilisiti tō ma seε ma Iso ké mə tēna mə tō. Mpi pə tō tō, pa puyuləyí antulinya tēna taa ké isēna í nukēna Iso ké teu tō.

⁹ Iso wei i Pəyaya Laapaali Kupaŋ kpaalbyu təmle ma lakēna luyu kulbmuyy tō, i nyémá si ma looliyi. Iso nyémá mpu si tam ma tōsəyí mə təm

¹⁰ ke paa waatu wei ma sələməyí tō. Ma wiikina-i si í la luyy na má hiki mpa ke pənentε na má polo mə kin.

¹¹ Ma nyuləyí teu si má ná-me. Ilena í hiki kucōō ke Feesuyu Naŋŋtu kin, na í la toma.

¹² Nti ma tu kələyí nyuləyí tōyole si má weε mə heku, na tē nyənəyēna tēma naani tuyy ke Iso tō, na pə sōsəyí-tuyy apalutu.

¹³ Ma taapalaa me, í nyi teu si tam ma hūkaγa si ma puki mə kin, ile pə tuu-m, halēna saŋa. Ma nyuləyí si ma təmle í ləli pəluyy mə te, isu tē ləla piitim ləmpí nyéma kin tō.

¹⁴ Pə taya pulb, pə caala-m ké si má polo yēlaa tēna kin. Paa acalεe sōsōna taa, paa cacakəŋ teε, paa isəkullaa cōlō, paa isəkpeeteε nyéma cōlō.

¹⁵ Pə təw kə ma nyuləyi teu si má pona me mpa í we Lom təw Laapaali Kupaŋ tətə.

Laapaali Kupaŋ toma

¹⁶ Laapaali Kupaŋ kpaaləvə təm fei-m feele. Pə taŋa pulə təw, Isə toma nté təna. I waasəyi pa təna mpa pa təŋi-ı na pa taa tə. Yuta nyéma ke kancaaləya, pa waali kə mpa pa ta ke Yuta nyéma tə.

¹⁷ Kupaŋ Laapaali Kupaŋ təw kə tə nyəŋ isəna Isə laki na yəlaa pəsəyi kupaŋa ke ı isentaa tə. Pə kpaŋəv hatuu kancaaləya haləna pə təm tə, yulə təŋ ı taa na Isə kə ılena Isə la, pə ta kaasi pulə tətə. Isə Təm taa maŋamaŋa kilisa mpv təcıci si: Ye Isə nyəna wei kə yuləpaŋ si ı təma ı taa tə pə təw, pəntu tike tuləŋəna-ti.

Yəlaa təm səpa

¹⁸ Isə muŋi páána ke hatuu isətəa kə yəlaa kupaŋtəŋ na pa isəŋəvəna təna təw na pə náa mpv. Pə taŋa pulə, yəlaa tetelakası nyəkəyi tampana na a mələyi yem.

¹⁹ Mpv pə yelina na Isə təyi-weyə navya. Mpi tə pa nyəmə tımpıwe pə wəe si pá nyaŋna Isə tə, ı təma-weyə-wəyi húlóyó ke teu tə pə təw.

²⁰ Kupaŋ hatuu Isə lapa antulinya tə, ı mukəŋa tée wəetv, isı ı toma tamm nyəna na isəna ı maŋamaŋa ı wəe tə, pə naaki ı kuləpəm mpi pə kin kə. Tənaŋa pə wəe si yəlaa í nyəna ı toma na ı wəetv, pə təw kə pa feina tampana.

²¹ Pa nyəmə Isə, ama paa see-ı, pəyele paa see-ı í na təmle isı pə nəŋəsəna yəlaa í la Isə tə. Pa hūwəe liyita yem, paa laŋatiya ka fei.

²² Pa təŋ si pa nyəm təwəa, ama ıwəeŋ kə.

²³ Isı paa tı Isə wei ı səki təw teeli tə, yulə wei ı səki tə ı leesəŋ na suması na nəwəe liyiti wontu na nti tə tuuki ate təw pa seeki.

²⁴ Pə təw kə Isə yela-weyə pa tetelakası isəŋası nsi pa luuŋ suwəa tə si taa, na pá laki təmaŋa mpi pə wə feele tə.

²⁵ Mpe pa mələa kə na pá kpaŋ Isə təw tampana na pá pəsəna pəpətə. Pa seeki na pá təŋəyi mpi mpi Isə lapa tə, na pá yele Isə wei ı lapa-wı tə ı maŋamaŋa. Pəyele pu mvna isı unəyi pá saŋ tam.

²⁶ Pə təw kə Isə ná yela-weyə pa taaləntv taa. Na pa alaa maŋamaŋa náa yeki apalaa na pá svəkəna təma.

²⁷ Mpv tətəwə na pa apalaa, pele pa yeki alaa təm, na pa konyuləŋ í kpa pa nyəwə taa pa ketitıyi təma. Apalaa lakəna təmaŋa feele fei nyəntə. Na pa taaləntv nti tə naasvəv makəna pa nyəwə taa.

²⁸ Isı pa kisa Isə kə nyəm təkəlekele tə, pə təw kə Isə ná yela-weyə pa kumələŋatv taa na pá laki acaalətv.

²⁹ Pa kəla kawalası, na isəŋatv, na konyuləŋ, na nyaŋ, na isesemle, na yuləkule, na yoou, na puŋusuyu, na muŋuluŋu tike ke pa nyəmə. Pa kə yəŋətəlaa.

³⁰ Pa cakəna təma. Pa kə Isə kolontunaa, na kalampaaŋı nyéma na isəcav nyéma na təhəntaa. Pa luləsəyi isəŋatv kəfatv, paa see pa caanaa.

³¹ Pa feina laakali, paa təkəyi nti pa təŋ si paa la tə. Pa laki təkəti, pa feina ləlaa pətətəle.

³² Pa nyəmə Isə təw si mpa pa laki mpv tə pa kə sələnaa. Paa na mpv pa təŋna lapv, haləna pá saŋ pə lataa tətə.

2

¹ Ile nyá wei n footiyi nyá lelv tɔ, paa n ké we te, n feina tampana. Pə taɣa pulv, nyá footiyi lelv pəyele m̄póyú nyá mayamaɣa nyá laki tɔ, n kuyi nyá ti tɔm ké.

² Tə nyəmá si tampana ke Isə təhəyi na í huukəna pa təna mpa pa laki mpv unı pə taka tɔ te.

³ Ile arañnyə, isu nyá footuyuu mpa pa laki mpv, pəcɔ nyá mayamaɣa nyá laki teitei isu pele tɔ, n huɔ si Isə kaa pɔɔsi-ŋ?

⁴ Isə kucɔɔv nté n mɛla n̄ kpaləyi na n̄ kisiyi i suulu si í taa wii nyá pətɔtɔle? N ta nyi si Isə laki-ŋ kɔpantv ke m̄póyú si isəwɛɛ n ká layasi tɔntɛ?

⁵ Nyá lan̄kpuəsəŋ unɛ. Ama nn caa layasuyv se. N lakuyv mpv tɔ, saləka kəkəlv ke n caaki na n̄ kəŋna nyá nyuyv taa ké kuyanku Isə ká caɣa na í húlí i pááná na isəna i təhəyi siyisuyv na í huukəna tɔ.

⁶ Kuyaku ŋkuyv Isə ká feli paa wei ké i kɔlapɔtv.

⁷ Mpa pa sɔla kɔpantv lapv ke tam, na pá pɛekəyi Isə kin teeli, na sam na tam wɛɛtv tɔ, mpeye Isə ká ha weesuyv ŋku ku tɛŋ tɔ.

⁸ Ama mpa pa sɔpa nyuyv na pa nyəntv teləsuɣv ke ləlv, na paa təhəyi tampana, na pá laki pə təna mpi pə fei teu tɔ, Isə ká húlí pɛleyɛ isəna i taa kpaana-wɛ na pa tɔm ta maya-i tɔ.

⁹ Wahala na lan̄wakəlle sɔsɔle ká kpa pa təna mpa pa laki isayətv tɔ. Yuta nyəma ke kancaalaya, pə waalí ké mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ.

¹⁰ Ama mpa pa laki kɔpantv tɔ, Isə ká kusı pele pa nyuyv na í sa-wɛ na í huləsi pa lan̄a. Yuta nyəma ke kancaalaya, pa waalí ké mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ.

¹¹ Mpi tɔ Isə u fayasəyi yəlaa tɔ se.

¹² Mpa pa ta nyi Moisi kusəsutv na pá pəntəyi tɔ, paa le na kusəsutv nti tɔ tɔm ta na-wɛ. Ama mpa pele pa nyəmá Moisi kusəsutv na pá təŋna pəntuyv tɔ, kusəsutv ntəyi paa keesəna na pá huɔna-wɛyɛ tɔm.

¹³ Mpi tɔ pə taɣa yəlaa mpa pa nukı kusəsutv tɔm ke kɔnu tɔ mpeye Isə nyənəyi kɔpama se. Ama mpa pa tɔka-ti tɔyɔ.

¹⁴ Ye piitim lem̄pi nyəma nəkaa na pá təhəyi mpi Yuta nyəma kusəsutv keesəyi tɔ, pəyele nəɣəlv ta hulı-wɛ, ile pa kusəsutv wɛ pa mayamaɣa pa taa kele, paa na pa taa feina-ti tɔ.

¹⁵ Pa lakuyv mpv tɔ, pa húləyi kele si, paa pa taa feina kusəsutv, pə tv Moisi nyəntv nté pa lotunaa taa. Na pə naaki m̄póyú pa laakalənaa taa. Pə taɣa pulv tɔɔ, wutee wutee pa pətəyi pa kɔlapɔtv taa ké, na wutee wutee pa wɛna naani.

¹⁶ M̄póyú pu lu teitei ké kuyanku Isə ká yelev si Yesu Kilisiti í huɔna yəlaa ke pa mukaya tɛɛ kɔlapɔtv tɔɔ tɔ. Na pə mayamaɣa ke Laapaalı Kupaŋ wei ma kpaaləyi tɔ i húləyi.

Yuta nyəma na Isə kusəsutv pə tɔm

¹⁷ Ama nyá, n yaa nyá təyi Yuta tv Yuta tv, na Moisi kusəsutv ntəyɛle Moisi kusəsutv, na n̄ muɣuləyənə nyá Isə.

¹⁸ Pácɔ n nyəmá mpi Isə caa si n̄ la tɔ, na kusəsutv nti tɔ kula nyá isɛ ke teu si n̄ cəkəna kɔpantv.

¹⁹ N nyənəyi nyá təyi yɔlvmaa həntv na səkpɛtuyv tɛɛ nyəma isəntɔɔ cɛtv,

²⁰ na isəkpɛɛtɛɛ nyəma isəkullu, na piya sɛyɛsəlv. Mpi pə tɔɔ n nyənəyi nyá təyi mpv tɔ, n teeləyi ké si nyá nana pə tənaya kusəsutv nti tɔ taa, paa nyəm, paa tampana.

²¹ Aŋha, nyá wei n sɛyɛsəyi lɛlaa tɔ, nn sɛyɛsəyi nyá ti suwe? Nyá wei n laki waasv si pá taa ŋmulı tɔ, pepe tɔɔ ké nyá ŋmuləyi?

²² Nyá wei n tɔŋ sɪ pá taa la wasaŋkalətu tɔ, pepe tɔɔ ké nyá laki? Nyá wei nn caa tuŋ tɔm ke paa pəcɔ tɔ, pepe tɔɔ ké n naɣaləyi ɪ tɛɛ kupaŋpam?

²³ Pə taɣa nyá muɣuləɣəna sɪ n wɛna Iso kusəsutu? Ile pepe tɔɔ ké n pəntəyi-ti na pə kuyi Iso nyuɣu?

²⁴ Iso Tɔm taa pa ŋmaawa təkəlekele sɪ: Yuta nyəma me mə yelina na piitim lɛmpɪ nyəma tuuki Iso.

²⁵ Ye n təkəyi Moisi kusəsutu ke pɛluɣu waasəyi-ŋ. Ama ye nn təkəyi-ti, pə wɛ isu pa ta pɛli-ŋ keɛ, paa n pɛlaa.

²⁶ Ye yulɔ í ta pɛli, pəyele ɪ təŋəyi teu ke Moisi kusəsutu keɛsa nti tɔ, Iso kaa nyəmi pɔntu isu pɛllu?

²⁷ Wei ɪ ta pɛli pəyele ɪ tɔka kusəsutu nti tɔ, ɪ ká kv Yuta tu nyá nyá tɔm. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, nyá wɛna kusəsutu nti tɔ takəlasɪ, na n pɛlaa pəyele nn təŋəyi-ti.

²⁸ Tɔɔ, isənaɣa Yuta tu siɣisiyi ná wɛɛ? Pə taɣa isəntɔɔ na ɪ pɛluɣu kin ke pa nyəŋna-ɪ sɪ Yuta tu.

²⁹ Ama Yuta tu siɣisiyi ile, pa nyəŋna-ɪ na ɪ taa ké, na hatuu ɪ lotu taa ké pa pɛla-ɪ. Iso Feesuyu pɛlənə-ɪ, pə taɣa Iso kusəsutu nti pa ŋmaa kuŋmaa tɔ tɔ tɔm təkuyu tɔɔ. Yuta tu siɣisiyi ke mpv, Iso saŋna-ɪ, pə taɣa yəlaa.

3

¹ Kawaaya wɛ Yutaitu taa ke? Pɛluɣu ná wɛna kasəyaya na?

² Kawaaya wɛ pə tənaya mpv pə taa ké səsəm meɛ. Pə taɣa pulɔ, kancaalaya ile, Yuta nyəma mpeɣe Iso yelina ɪ tɔm nti ɪ kaya ɪ heeli yəlaa tɔ.

³ Ile ye pa taa lɛlaa kisa tɔ muɣu, pu la na Iso náá keɛ nti ɪ ka yəɣɔtaa tɔ?

⁴ Aai, pə kaa la mpv se, paa pəcɔ. Paa yəlaa tənə ká la kaloolutunaa, isu Iso lapa tampana tu ke tam. Pa ŋmaawa mɔpɔɣɔ Iso Tɔm taa sɪ:

Isu yəlaa tənə nyəma sɪ

tampana ke n yəɣɔtəyi.

Na ye pa tu yaa-ŋ huɛɛ,

nyá tɔm teena.

⁵ Ama ye isayatu nti tɔ laki tɔ tɔ kusa Iso nyuɣu, haləna pá sa ɪ tampana təŋuyu, ile tu tasa suweɣe yəɣɔtuyu tɔtɔ? Yaa tu tɔ sɪ timpɪ ɪ tukuyu-tuyu cɛɣecɛɣe ké tá isayatu tɔɔ tɔ ɪ yowayale? Aai. (Ama nti yəlaa yəɣɔtəyi təɣɔ ma yəɣɔtəyi cənɛ.)

⁶ Tɔfɔ ye pu wɛ mpv, ile isənaɣa Iso ká tɛ na í la na í huɔna yəlaa tənə təpai ké tɔm?

⁷ Ye ma pəpətu lakəna na pə húləɣí Iso tampana təkəlekele na í hikiyi teeli, ile pepe tɔɔ ké pa nyənəyi-m isayav tɔtɔ?

⁸ Yaa pepe tɔɔ ké tɔ kaa tɔ sɪ tɔ la isayatu na pə kəna kupaŋtu ile? Haləna lɛmpa caakaya ma nyuɣu kuyv, ilɛna pá waana sɪ mɔpɔɣɔ ma təŋna seɣesuyv. Paa kv yəlaa mpa pa waana-m mpv tɔ pa tɔm, na pa tɔm kuyv mayaa.

Yulɔ kupaŋ fɛi

⁹ Ile isəna tɔɔ ké pə wɛɛ? Yuta nyəma tá tɔ tɛɛ piitim lɛmpɪ nyəma yaa isəna? Aai, pə taɣa mpv. Ma tɛma húləɣɔ sɪ isayatu tɔka yəlaa tənaya təkem, paa Yuta nyəma, paa yəlaa mpa te.

¹⁰ Iso Tɔm taa pa ŋmaawa mpv sɪ:

Yulɔ fɛi wei ɪ siyísaa tɔ,

paa kulvm kuŋ.

¹¹ Nəɣəlv ta cəkəna pulɔpuyv paa pəcɔ.

Pəyele nəɣəlv u pɛkəyi Iso.

¹² Pa tənə pa toolaa na pá hatələna Iso,

pa krenta pa tæna na pá la yem.

Pa taa kulvm maɣamaɣa u laki kɔpantu.

¹³ Pa nɔɔ taa we isu pælaav ŋku kv kulaa tɔ.

Pa puɣusiɣi lelæa na pa nɔɔleleŋ.

Pa ntompee í nyɔpætaa,

pə we ké isu akala sɔtu.

¹⁴ Mpusi koolee na tɔm isayatu wenna pa nɔɔsi taa.

¹⁵ Pa niŋ we lɔŋ ke yɔlaa təkɔle.

¹⁶ Pá kɔla timpí,

wakəlvɔv na isayatu ke n makəna.

¹⁷ Pa ta nyi isəna paa la na pá lu

pə taa na pá hɛsi tɔ.

¹⁸ Pa feina Isə sɔɔntu ke pulv taa.

¹⁹ Tɔv, tə nyɔmá si Isə kɔsəsutu yɔɔtəɣi pə təna mpi tɔ, pa təna mpa pa təŋəɣi-ti tɔɔ pə nawa. Ilena pə təkí samaa təna nɔɔsi, na pá taa hiki təwaanle ke tiili, yaa nɔɔlv fiti Isə huɔnav taa.

²⁰ Pə taya kɔsəsutu lakəna na Isə nyənəɣi yulv ke yulvpaŋ, paa pɔntu ké awe. Ama kɔsəsutu təmle nté si pə huli-ŋ nyá təpəntəle, pə təna nté.

Isəna Isə yaki yəlaa tɔ

²¹ Ama pənente Isə hula-tvɔv isəna i laki na tɔ pəsəɣi yulvpaɣa ke i isentaa na pə tá lu kɔsəsutu təŋvɔv tɔm tɔ. Halí kɔsəsutu takəlasí na Isə kvɔɔtɔtv teləsəlaa nyənsi taa ké pa yɔɔta pə tɔm ke mpv si:

²² Isu yulv təŋvɔv i taa na Yesu Kilisiti tɔ, mpv pə yekina na í pəsi kɔpaŋ. Wei í tu laalaa na í təm-i na i taa te, i laki na ílé í pəsi kɔpaŋ ke mɔpóɣú. Isə naa fayasəɣi yəlaa.

²³ Pə taya pulv, yəlaa təna lapəna isayatu, ilena pə pɛ-weɣe Isə teeli.

²⁴ Ama Isə kɔpantu tɔɔ i yelaa na Yesu Kilisiti wei i waasəɣi-we tɔ í la na pá pəsi yulvpaɣa ke Isə isentaa ke faalaa.

²⁵ Səm mpi i səpa tɔ, Isə lapəna-i kɔtaya si í pəsi wei i kiŋ yəlaa mpa pa nukəna-i tɔ paa hikina suulu ke pa isayatu tɔm taa na pə husi-weɣe-ti tɔ. Isə lapa mɔpóɣú si pə hólí si i siyisaa. Hatuu lɔŋ Isə hula suulu na í yelev yəlaa ke pa isayatu pɔɔsvɔv.

²⁶ Ama kaɣana ile i paasəna isayatu nti uní, na í hólóɣi isəna i laki na yəlaa pəsəɣi kɔpaɣa ke i isentaa tɔ. Mpv uní pə taa ké i hólóɣi si i maɣamaɣa i ké kɔpaŋ, pəyele i lapa na mpa pele pa nukəna Yesu tɔ pá pəsi kɔpaɣa tɔtɔ.

²⁷ Ye mpv pulv kaasaa mpi yulv ká hɔŋna i ti tɔ? Paa pəɔɔ pulv fei. Ile pepe tɔɔ? Pa təŋəɣi kɔsəsutu tɔ pə tɔɔ yaa? Aai, taa tɔmnav tɔɔ ké.

²⁸ Pə taya pulv, tə nawa si taa təm tɔɔ ké Isə laki na yulv pəsəɣi yulvpaŋ ke i isentaa, pə taya kɔsəsutu təŋvɔv tɔɔ.

²⁹ Yaa Isə uní i ké Yuta nyéma tike nyəŋ, na piitim lemɔpi nyéma nyəŋ na ile? Aai pə taya mpv. Kulvm uní i kena pa təna pa Isə.

³⁰ Pə taya pulv tɔɔ, Isə kulvm uní i wenna na í laki, na Yuta nyéma pəsəɣi kɔpaɣa ke i isentaa ké pa tɔmna-i na pa taa tɔ pə tɔɔ. Taa tɔmnav kulvməm mpi pə tɔɔ ké i ká la na mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ pele pá pəsi kɔpaɣa ke mpv tɔtɔ.

³¹ Ye mpv pə mələa kele si tə ləɔ kɔsəsutu na tɔ paasəna Isə taa tɔmnav tɔm yaa isəna? Paa pəɔɔ. Halí tə tu kɔsəɣi kɔsəsutu nti tə nyuvv ke kɔkɔsv ké.

4

Mpi Apəlaham tɔm hólóɣi tɔ

1 Τῶν, τέ nyønna tá caanaa caa səsə Apələham kin na té ná. Pepeye i hikaa?

2 Ye tēma kulapee tōó ké Isə ka nyəna-i yulupaŋ ile i taa laŋ mpi i ká sana i ti tō. Ama i kaa tu pəsi na í sa i təyi Isə isentaa mee.

3 Pə taɣa pulv, pa yəɣota Isə Təm taa ké si, Apələham tēma Isə na i taa, na i taa tēm mpəyi Isə ná nawa na í yaa-i yulupaŋ na í mu-i.

4 Yulv í lakí təmle, pa feləyi-i ké mee. Ile pa kaa yaa i kufelvyu ŋku si kəhav, i iwile lonte ke pa fela-i.

5 Ile paa yulv ta la təmle na í te Isə wei i wiiki asayaa kunyən tō na i taa ké kətem, Isə nyənəyi pəntu taa tēm tətəɣə, na í mu-i si i ké kəpaŋ.

6 Pə tōó mayamaya ke Tafiiti yəɣotəyi wei Isə mōwa si i ké yulupaŋ na í tá keesəna i tēma tō i laŋhulvmlē təm si:

7 Lelen nulaa nté mpa pa pəntaa na Isə hólí-weye suulu tō.

Pəyele i husa pa isayatu.

8 Lelen nulv nté wei i isayatu Isə lōwa tō.

9 Pellaa tike nukəna lelen inē? Kutapeləŋ naa nukí-i? Tə tēma yəɣotvyu ke nəənəə si Apələham tēma Isə na i taa, na i taa tēm mpəyi Isə ná nawa na í yaa-i yulupaŋ na í mu-i.

10 Ile waatu wei ké pə lapa mpv? Waatu wei i pelaa tō, yaa na pəcó í peləyi? Aai na pəcó í peləyi ké.

11 Waali waali ké pa pela-i, na i pelvyu mpi pə hulaa ké si i laalaa na í te Isə na i taa təɣə ílé i mu-i si yulupaŋ. Pəcó waatu inu i taa peləta. M̀p̀b̀ỳ pə lapa na Apələham pəsi pa tēna mpa pa tēŋna Isə ké pa taa ké mpv na í muyi-we si kəpama tō pa caa, paa pa ta peli.

12 I pəsa pellaa caa tətō. Ile pə taɣa mpa pa muyləyənə pelvyu tēm tike təɣə ma tēŋ. Ama mpa pa tēŋa tá caa Apələham ikpate na pá te Isə na pa taa isu ílé i ka temnav Isə na i taa na pəcó pá peləyi-i təɣə.

Ń tēma nyá taa na Isə n hikiyi i kvpantu tēna

13 Isə ka heela Apələham na i piya si kateŋa kanē ka tēna kaa te na ká pəsi pa nyəm təkpaata. Ile pə taɣa kəsəsutu təŋvyu tōó ké pa heela Apələham ke mpv. Ama i temna Isə ké i taa na ílé í mu-i si yulupaŋ təɣə.

14 Ye kateŋa ŋke kaa te na ká pəsi kəsəsutu tēŋlaa tike nyəŋka, ile taa temnav ke Isə u waasəyi pulvyle, na mpi Isə tēŋ si i ká la tō pəle pə mēla yem.

15 Kəsəsutu yekina na Isə pááná kəŋ, na kəsəsutu wenna na tō pəntvyu wēe tətō.

16 Mpi Isə ka suwa si i ká la tō, taa temnav tōó ké, ilena pə pəsi pulv mpi Isə haa faalaa tō, pə taa wēe kəsəsutu tēŋlaa tike nyəm. Ama na pa tēna mpa pa tēŋ pa taa na Isə ké teitei isu Apələham lapv tō pa nyəm tətəɣə. Apələham ké tá tēna tá caa ké.

17 Halí pa ŋmaawa m̀p̀b̀ỳ Isə Təm taa si: Ma lapa na í pəsi piitimnaa payale caa. Isə wei Apələham temna i taa ké mpv tō, ílé i isentaa Apələham inəɣəle tá caa. Isə inu i feesiɣina sətā na í lakí na mpi pə taa wēe tō pə wēe.

18 Na paa na pu tēe pə tōó tō, Apələham tēma-ti na i taa na í tēləyi. Pə tōó ké i pəsa piitim payale caa, isu Isə ka yəɣotvyu tō si: Nyá piya nyvyu ká wēe mpv.

19 Paa na i pusi ka wəsəna isu nunuwa (100) na í kpatəla təkun̄kun̄ku, na Saala ná taa fei ləlvvyu tēm taa tō, i ta nyənna tēna. Ama i tisa i yuŋ ke Isə tōó ké tam.

20 I taa tem mpi pə ta pasa. Pəyele i ta la sika na mpi Iso təma si i ká la tə. Halı i naani səsəsa kusəsəsu ké, na í nyəə ton, na í təhna Iso ké sam.

21 I ka tema i taa təkpataa si Iso pəsəxi na í la pə təna mpi i ka təma si i ká la tə.

22 Mpi pə təə Iso mu-i si i ké yulə kupaŋ ke i taa tem təə təyələ.

23 Ue pə taŋa i nyuyū təə tike ke pa ŋmaa mpv si: Pa mu-i si i ké yulə kupaŋ.

24 Ama na tá mpa tá taa temna wei i kusa Taca Yesu ke sətəa taa na paa mu-tu si kupama ke mpv tətə tə, tá təə ké pa ŋmaawa tətə.

25 Tá isayatu təə ké pa ku-i, na pa feesa-i sətəa taa ké si í la na tə pəsi kupama ke Iso isentaa.

5

Tá na Iso tá leleŋ

1 Təv, isu kayana pa tem lapu na tə pəsi yuləpama ke Iso isentaa ké tá taa temnav təə tə, tá na-i tə wena təma na leleŋ ke Taca Yesu Kilisiti təə.

2 Tə temna Iso ké tá taa təyə tə kərətəna Iso kupaŋtu təhikile ke Yesu Kilisiti təə ké timpi tə we kayana ke isəntə tə. Na tə yələxi ké. Mpi tə, tə nyəmə si tu pəsi Iso teeli nyəma.

3 Halı tá məlaa ké na tə yələxi, paa tə wev wahala taa tə. Pə taŋa pulv, wahala kəhna na suulu.

4 Na suulu yekina na yulə kantələxi wahala taa, na kantəlyu yekina na teelyu kəə.

5 Tə teelyu mpv tə pə ta puysu-tu se. Pə taŋa pulv, Feesuyu Naŋtu wei Iso ha-tu tə unı i lapəna na tá təna tə nyı teu si Iso səla-tu.

6 Tə taa pəsəxi pulv tə Kilisiti səpəna asayaa tá, tá təə ké saa wei pə maŋa Iso tə.

7 Ama si yulə í tisi na í si siyisulu təə tə, təcətəyav ké. Nı ta tu nyəm nəyölv ná wee wei i pəsəxi na í si yulə kupaŋ təə tə.

8 Paa na mpv Iso ná hula-tuyv isəna tənaŋa i səla-tu tə. Kilisiti səpa tá təə paa na tə ké asayaa tə.

9 I səm təə ké tə pəsa yuləpama ke kayanaŋa Iso isentaa, de isənaŋa pu kpisi-tuyv yaŋv ke Iso páána niŋ taa?

10 Tá na Iso tu we koləŋa ké. Ama i Pəyaxa səm taa ké i lapa na tá na-i tə ciiki. Təv, kayana tá na Iso tə we leleŋ. Pécó i Pəyaxa ná wena weesuyu tətə, de kaa waasi-tu na pə kəli mpv.

11 Na pə ta tu kev pə tənaxale, tə təhna Iso deye yələnav ke Taca Yesu Kilisiti wei i lapa na kayana tá na Iso tə ciiki tə i təə.

Atam na Kilisiti pa təm

12 Yulə kuləvm tənna isayatu svv yəlaa təna. Uena isayatu náá kəna səm. Na səm náá ya yəlaa təna təə. Pə taŋa pulv, pa təna pa lapəna isayatu tə pə təə.

13 Isayatu ka tema antulinya taa ké weev na pécó Iso tu Moisi ke kusəsutu. Ama isu kusəsutu taa fei de, Iso taa nyəni-ti isu pulv.

14 Paa na mpv səm naa təyə kawulaxa ke pə kpaŋav Atam na pé polo Moisi, haləna pé caŋ pé kpehna mpa pa taa la isayatu nti Atam lapa tə. Iso kuheelitu ke Atam ná kpeesənaa na í pəsi isayav.

Atam ue inı i nəyəsəna wei i kaa i kəə təyə.

15 Ama pa ta lu kuləvm. Pə taŋa pulv təə, mpi Iso hawa faalaa tə pə fayana isayatu nti Atam lapa təyə. Mpi tə, yulə kuləvm ue i isayatu təə yəlaa payale səpa. Ama Iso pəlee ná tema payale na pə tee rúpúyú səsəm, na pə kaasi

kućəwə ŋku i lapə faalaa na yulə kuləm Yesu Kilisiti kinj tə kulə ku təwə səsəm tətə.

¹⁶ Ama yulə kaa kpaɣa mpi Iso kućəwə lakɪ tə na í maɣasəna mpi yulə kuləm isayatu lakɪ tə. Pə taɣa pulə təw, isayatu kuləmtə lapəna na pá huɓna yəlaa na pa təm si. Ama Iso faalaa kućəwə ná taɣana isayatu paɣalə na pə la teu.

¹⁷ Kuləm isayatu təw ké səm təɣə kawulaya mɛɛ, nn kuləm inɪ i tike i təw ké. Ama nti Yesu Kilisiti tike kəna-tu tə tələ tə kəla mɪrúyú təw təcayacaya. Pə wɛɛ si pa təna mpa pa hika Iso pɛɛɛɛ ke səsəm səsəm na í la na pá pəsi kɔpama ke faalaa tə, Kilisiti təw paa hiki weesuɣu na pá təɣə kawulaya.

¹⁸ Isu yulə kuləm isayatu sɔsa yəlaa tənaya tasəkələ taa tə, mpv tətəɣə yulə kuləm təmle kɔpantə ká fiti yəlaa tənaya huɓle pəwle taa na pá tɔli-ti.

¹⁹ Isu yəlaa təna lapu asayaa ke yulə kuləm kpɛɛsuɣu təw tə, mpv tətəɣə yəlaa paɣalə ká la kɔpama ke Iso isɛntaa ké yulə kuləm nunav təw.

²⁰ Kusəsutv kəmaya si isayatu í huki. Ama timpi isayatu hukaa tə, Iso pɛɛɛɛ ná tɛɛ-təɣi təw ke səsəm.

²¹ Na isu isayatu lɛɛ səm ke yəlaa təna tə, mpv tətəɣə Iso pɛɛɛɛ ná lɛɛ-tuɣv siɣisuɣu si pə pona-tuɣv weesuɣu ŋku ku tɛŋ tə ku taa ké Tacaa Yesu Kilisiti təw.

6

Pa cɛpa-tv na isaytv si tə wɛɛ Kilisiti təw

¹ Ilɛ isənaya pə wɛɛ ilɛ? Tu lakɪ isayatu ke mɪrúyú tam si Iso í səsɪ-tuɣv i pɛɛɛɛ yaa isəna?

² Aai, pə taɣa mpv se, paa pəcə. Tá mpa səm cɛpa-tv na isayatu tə, isənaya tu wɛɛ na tə tɔŋna isayatu lapu tətə?

³ I tá nyi si tá təna mpa pa sə Iso lom si tá na Yesu Kilisiti tə kpɛntaa tə, i təsətɛ ke pa kpɛnta-tv na pá sə-tv?

⁴ Ye mpv ilɛ Iso lom səw taa ké pa pima tá na-ɪ si tá na-ɪ tə səpəna. Na isu Kilisiti səpa na Tacaa toma səsəwəna feesi-ɪ tə, tá tətə tə layasa təntɛ təkpataa ké.

⁵ Ye tá na-ɪ tə kpɛntaa na tə si isu i səpv tə, paa kpɛntɪ tá na-ɪ na pá feesi-tuɣv səm taa isu pa feesa inɪ tə.

⁶ Tə nyəmá teu si kuyanku Kilisiti səpa tesika təw tə, pə kpɛnna tá yaasi kɔpəŋ na pə ku tətətətə. Ilɛna timpi tu ke asayaa na tá tɛyɛɛ mpv tə, pə la yem na í hɛti-tv, na tə taa tasa isayatu yomle taa ké wɛɛv.

⁷ Yulə wei i tɛma səpv tə pə ləsa ilɛyɛ isayatu yomle taa ké.

⁸ Ye tá na Kilisiti tə səpa, tə nyəmá si tá na-ɪ tu wɛɛna weesinj tətə.

⁹ Tə nyəmá teu si isu Kilisiti fem tə səm u tasəɣi-ɪ nyaasuɣv. Pəyɛɛ i kaa tu səpv tətə.

¹⁰ Təm kuləm ke i səpa na pə cɛ í na isayatu. I wɛv kaɣana na i weesuɣu tə Iso təw ké.

¹¹ Mɔrúyú mɛ tətə í ká nyəmɪ mə ti isu mpa pa səpa na pə cɛ pá na isayatu tə, na isu mpa pa fema sətəa taa na kaɣana pa wɛ Iso təw ké pá na Yesu Kilisiti pa kpɛntuɣv təw tə.

¹² Ye mpv ilɛ, isayatu í taa tasa mə tənəŋ kusəpəŋ inɛyɛ ŋmakəlɔyɔ na í nuna mə tənəŋ konyuləŋ.

¹³ I taa yɛɛ na isayatu tasa mpaav hikuyɔ ke mə tənəŋ taa ké tiili na í la isayatu. Ama í ha mə təɣi Iso isu mpa pa fema sətəa taa tə, ilɛna í kpaɣa mə ti na í pɛti Iso təmle taa na í lana-mɛyɛ kɔpam.

¹⁴ Pə taɣa pulə təw, pə fɛi isu isayatu í ŋmakəli-mɛ. Mpi tə, pə taɣa kusəsutv təw ké í wɛɛ. Ama Iso pɛɛɛɛ təw ké.

Siyisuyu yomle

¹⁵ Mpu tɔ, tu tɔŋna isayatu lapu si Isɔ pɛɛɛ tɔɔ kɛ tɔ wɛɛ pɔ taya kusəsutu tɔɔ? Aai pɔ taya mpv se, paa pɔcɔ.

¹⁶ I nyɛmá teu si, ye í ha mə tɔyi wei na í nukəna-i, í pəsa wei í nukəna mpv tɔ i yom kɛ. Ḿpóyó pə wɛɛ na isayatu, ye n nukəna-tɔyi tam n tɛŋna sɛm kɛ. Na mpv inɪ tɔtɔyɔ pə wɛɛ na Isɔ, ye n nukəna ɪɛyɛ tam, pə layasəyi-ŋ tɔntɛ nte tɔ kɛəsəna-i tɔyɔ.

¹⁷ Aaa, Isɔ fɔɔ, mɛ mpa tuu isayatu ka kpa yomle tɔ pənɛntɛ í nuna nti pa sɛyɛsa-mɛ si í kɛəsəna tɔ təkpataa.

¹⁸ Pə ləsa-mɛyɛ isayatu yomle taa, na nɔɔnɔɔ siyisuyu yomaa kɛ í pəsaa.

¹⁹ Mə ɪcantu tɔɔ kɛ ma huɪ tɔɛyɛ kɔhuɪyɪ si í cɛkəna. Pɪ wɛw tɔ, tɛtɛlakasɪ na isayatu taa kɛ í pɛta mə ti, na pələ pə kpa-mɛyɛ yomle na pə laki-mɛyɛ yɛɛyɛɛ nyɔma. Mpu tɔtɔyɔ pənɛntɛ, í pɛti mə tɔyi siyisuyu tɔma lapu taa na pələ pə kpa-mɛyɛ yomle na mə tɔntɛ kɛɛsi teu.

²⁰ Waatu wei isayatu ka kpa-mɛyɛ yomle tɔ, kɔpantu lapu tɔm ta na-mɛ.

²¹ Na í lakaya lakasɪ nsi si wɛ-mɛyɛ fɛɛɛ kɛ kaɣana tɔ, pɛpɛyɛ í waa si taa? Si tɛɛsaya-na-mɛyɛ kɔyɔ kɛ.

²² Ama kaɣana pə ləsa-mɛyɛ isayatu yomle taa na í laki Isɔ tɔmlɛ. Na mpi í waaki tɔyɔɛ pa tɔŋna-mɛyɛ kɛɛsuyɔ si mə tɔntɛ í te na cele í ká hiki weesuyɔ ŋku ku tɛŋ tɔ.

²³ Isayatu fɔtɔ kɛɛ sɛm. Ama weesuyɔ ŋku ku tɛŋ tɔyɔ Isɔ ná haa faalaa kɛ mpa na Taca Yesu Kilisiti pa kpɛntaa tɔ.

7

Mpi alv na i paalv pa tɔm hólɔyí tɔ

¹ Ma taapalaa, ntɔŋ í nyɛmá Moisi kusəsutu kɛ teu yaa. Tɔv, tɔ maɣamaɣa tɔ tɔm kɛ maa kɛɛsi-mɛyɛ pənɛ. Yɔlv weesuyɔ tɔ tike niŋ kɛ kusəsutu nti tɔ pɛɛɛyɪ.

² I nyɛnna alv, i paalv í wɛna i weesuyɔ, kusəsutu nti tu haa-i mpa si í kɔlv. Ama i paalv inɪ i sɔpa, tɔ ha-i mpa kɛ, í saaki i saa.

³ I kula kɔkɔlv na í saa, paa yaa-i wasaŋkali. Ama sɛm í kɛla i paalv, kusəsutu ta tasa i niŋ pɛlvɔyɔ tɔtɔ, tɔ ha-i mpa kɛ. Pələ tɔ, ye i saa kɔfalv i ta kɛ wasaŋkali.

⁴ Ma taapalaa mɛ, ńpóyó na-mɛ tɔtɔ. Ye kusəsutu tɔm taa, í pəsa sɔtaa kɛ. Pə taya pulv tɔɔ, mə na Kilisiti í kpɛnta tɔnɔyɔ, na pənɛntɛ í pəsa kɔfalv wei i fema sɔtaa taa tɔ i nyɔma, na pə wɛɛ si tɔ lá Isɔ kɛ tɔma nna a nɛyəsənaa tɔ.

⁵ Pə taya pulv tɔv, waatu wei tu wɛ tɔ kɔpəntu taa tɔ, kusəsutu kraasaya tɔ nantu tɔna taa kɔnyuləŋ isayaŋ apalɔv, na pə sɔsəyi-tɔyɔ sɛm tɔma lapu taa.

⁶ Ama pənɛntɛ tɔ lu kusəsutu yomle taa na sɛm lapəna na tɔ lu mpi pu kpa-tɔyɔ yomle kɛ mpv tɔ pə taa təkpataa. Pə tɔɔ kɛ tu tɔŋ isəna kaɣana pə layasaa tɔ, na tɔ lá Isɔ tɔmlɛ kɛ Isɔ Feesuyɔ tɔŋ taa. Pə taa wɛɛ isɪ tɔ tɔŋaya takəlasɪ taa kusəsutu na tɔ laki tɔ.

Isɔ kusəsutu na isayatu pə tɔm

⁷ Iɛ isənaya pə wɛɛ ɪɛ? Kusəsutu kɛ isayam yaa? Aai pɔ taya mpv se, paa pɔcɔ. Kusəsutu yelina na má nyɪ isayatu tɔm. Kɔpam ye kusəsutu í taa tɔ si n kaa nyulɪ, ma taa nyɪ kɔnyulɔyɔ tɔm.

⁸ Kɔheelitɔ nti tɔ yelina na isayatu hiki mpaav na tɔ kɔ kɔnyuləŋ inɪ i tɔnaya ma taa. Pə taya pulv, ye pə taa kɛ kusəsutu tɔɔ, isayatu taa hiki tɔ ti.

⁹ Ma kin̄ ile, kusəsutu taa kanta tɔ, ma wena ma ti. Ama kʉheelitu nti tɔ koma, ilena isayatu nti tɔ nyəkɪ na tɔ kuli.

¹⁰ Uena má mǎli sətʉ. Pu wɛɛ si kʉheelitu nti tɔ waasi. Ama ma kin̄ ile tɔ mǎla maya kuyʉ ké.

¹¹ Pə taya pulv tɔɔ, isayatu hika mpaav na tɔ puɣusi-m na kʉheelitu nti, na tɔ kʉ-m na kʉheelitu nti.

¹² Iso kusəsutu wɛ tənəŋŋ, na kʉheelitu ná wɛ tənəŋŋ tɔtɔ na tɔ siyisaa na tɔ tewa.

¹³ Teu nyəm mpu pə mǎlɛna nté na pɔ kɔna maya səm na? Aai, pə taya mpu se, paa pəcɔ. Isayatu lapəna kəkɔlɔ inɪ. Tənaya tɔ kulina tɔ ti waali si ntəɣələ nti. Tə kraɣa mpi pə wɛ teu tɔɣɔ na tɔ kʉna-m. Tənaya kusəsutu yelaa na isayatu tɔm la sɔɣɔntʉ na pɔ tɛɛ caasa.

Yɔlaa pu isayatu taa

¹⁴ Tə nyəmá mpu si Iso kusəsutu təkuyʉ wɛ lotu taa tɔm ké. Ama maya yulu ke yulu ké na icantu tǎlɔ, na pə pɛeta-m na isayatu na má pəsi tɔ yom.

¹⁵ Ma ta cekəna mpi ma laki tɔ. Pə taya pulv tɔɔ, maa laki mpi ma sɔla lapv tɔ. Ama mpi ma kisaa tɔ mpəɣɪ ma laki.

¹⁶ Ma ta sɔli mpi na má laki-wɪ tɔɣɔ ma nyəmnaa si Iso kusəsutu wɛ teu.

¹⁷ Ye mpu pə taya má lakəna mpu. Ama isayatu nti tɔ wɛ ma taa tɔ tǎle tɔ lakəna.

¹⁸ Ma nyəmá teu si kʉpantʉ natəli tɔ fɛi ma kin̄, ma pilimile tənɛ tɔ tɔm ke ma tɔŋ. Kʉpam paa ma luɣu wɛ teu si má la kʉpantʉ, maa pəsəɣɪ tɔ lapv.

¹⁹ Maa laki kʉpantʉ nti ma sɔlaa tɔ. Ama isayatu nti ma kisaa tɔ ntəɣɪ ma mǎlaa na má laki.

²⁰ Ma laki nti maa caa tɔ, pə taya má nəkəna. Ama isayatu nti tɔ kanta ma taa tɔ nti tɔ tənna mpu.

²¹ Ma cekəna yaasi inɛ si ye ma caaki kʉpantʉ lapv isayatu tɛɛna nɔɣɔ.

²² Hatuu ma lotu taa ma sɔla Iso kusəsutu mɛɛ.

²³ Ama ma mayana yaasi nɔɣɔlvɣv ma tənuyʉ taa, na tam ɪ pɛkələɣɪ na í yoonaa yaasi wei ɪ tɔɔ ma layatu nyəmá tɔ, na í la-m isayatu tiipile nte tɔ kanta ma taa tɔ tɔ saləka tʉ.

²⁴ Ama ma tɔm wɛ kʉnyɔŋ yoo, tənuyʉ kʉnɛ kʉ tɔŋna-m kuyʉ ké. A yakɪ-m?

²⁵ Ama Taca Yesu Kilisiti tɔɔ Iso fɔɔ.

Mpu tɔ, hatuu ma huwɛɛ taa Iso kusəsutu ke ma tɔŋɔɣɪ. Pə kaasa ma yulutu pilimile tənɛ tɔ, isayatu yaasi ke tǎle tɔ tɔŋɔɣɪ.

8

Mpa pa tɔŋɔɣɪ Iso Feesuyu Nanntʉ tɔ pa tɔntɛ

¹ Ye mpu mpa na Yesu Kilisiti pa kpentaa tɔ pa kaa tasa pa tɔm ke kuyʉ.

² Pə taya pulv tɔɔ, Iso Feesuyu laki isəna na í haa weesuyu ke mpa na Yesu Kilisiti pa kpentaa tɔ, r̄pɔɣɔ pə lapa na pɔ ləsi-m isayatu na səm pə yaasi inɪ ɪ taa.

³ Iso lapa mpi Moisi kusəsutu taa pəsi na tɔ la yulvwɛɛtʉ tɔɔ tɔ. ɪ hula yɔlaa tasəkələ ke timpi pa laki isayatu ke tam tɔ, mpi tɔ ɪ tila ɪ mayamaya ɪ pu. Na wɛɛtʉ nti tɔ nɔɣəəna yɔlaa asayaa nyəntʉ tɔɣɔ ɪ kəmnaa si í husɪ isayatu.

⁴ Iso lapa r̄pɔɣɔ si nti kusəsutu caalaya-tʉ si tɔ la tɔ, tɔ la pə tənaya teitei. Pə taya pulv, kaɣana tɔ yela tá wɛɛtʉ kʉpəntʉ tɔŋuyʉ na tɔ tɔŋɔɣɪ Iso Feesuyu.

⁵ Mpa pa tɔŋna tɔntɛ ke yulu wɛɛtʉ kʉpəntʉ taa tɔ tɔ tike tɔ tɔm ke pa nyəmá. Na mpa pa tɔŋɔɣɪ Iso Feesuyu tɔ kʉlɛ kʉ nyəntʉ tike ke pa laki.

⁶ Ye n tɔŋɔɣɪ yulvwɛɛtʉ kʉpəntʉ ke tam, n tɛsəɣəna səm ké. Ama ye Iso Feesuyu nyəntʉ ke n laki tam, n hikiɣi weesuyu na lanheele ké.

7 Mpa pa seesa isale na yulwεεtu kupantu tɛnyu tɔ, pa kε Isɔ kolontunaa kε. Paa tɛnyu Isɔ kusεutu, paa tu pəsəyi-ti tɔ se.

8 Mpa pa tɛna pa yulwεεtu kupantu tɛnyu tɔ, paa pu la isəna, pa kaa te Isɔ.

9 Ama mε ile mε fei yulwεεtu kupantu taa tɔtɔ. Isɔ Feesuyu nyantu taa kε i wεε. Pə taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu caya mε taa tɔ se. Wei i taa Kilisiti Feesuyu fei tɔ i ta kε i nyɛɛ.

10 Ye Kilisiti wε mε kin paa na mε isayatu ka ku mε tɔnɛɛ tɔ, Isɔ Feesuyu wε mε taa na toma. Mpi tɔ pə pəsə-mεye kupama kε Isɔ isɛntaa kε.

11 Ye Isɔ Feesuyu ŋku ku feesa Yesu kε səttaa taa tɔ ku caya mε taa, wei inu i ka feesa Kilisiti kε səttaa hεku tɔ, kulɔm inu i ká ha mε tɔnɛɛ kusəpəɛɛ inεye toma na i Feesuyu ŋku ku caya mε taa tɔ ku tɔɛ taa.

12 Ma taapalaa, pə tɔɔ kε pə nyəka-tu, na pə taya si tɔ tɛɛ tɔ tɔ yulwεεtu kupantu na tɔ laki nti tɔ nyulɔyi tɔ.

13 Pə taya pulv, ye i tɛnyu mε yulwεεtu kupantu, i ká si. Ama ye i kisa mε yulwεεtu kupantu yaasi si tɔ saali na Isɔ Feesuyu Nanɛntu tɔɛ, ile i tɔla-ti.

14 Pa tɔna mpa Isɔ Feesuyu tiikiyi tɔ pa kε Isɔ piya kε.

15 Pə taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu ŋku pa ha-mε tɔ ku ta kε Feesuyu ŋku ku laki-mεye yomaa na kú tasəyi-mεye sɔɔntu tɔɛ tɔ. Ama ku kε Isɔ Feesuyu ŋku ku laki-mεye Isɔ pəyalaa na ku laki na i yaaku Isɔ si ma Caa, Paapa tɔ.

16 Tə kε Isɔ piya, na Isɔ Feesuyu mayamaya hólɔyi rɛpɔyú hatuu tɔ taa.

17 Tə kε i piya, na kupantu nti Isɔ tɔma si i ká ha i yəlaa isu kpancoou tɔ, tu hiki-ti tɔtɔ. Tá na Kilisiti tu kɛntəna-təyi hikuyu. Ye tá na-i tɔ kɛnta wahala hikuyu tá na-i tu kɛnti i teeli taa tɔtɔɔ.

Cele teeli

18 Ye ma kin pə fei isu paa kɛpaya tá kayana kunyɔntɔɔɔle na pá keesəna teeli wei cele Isɔ ká tu-tu tɔ.

19 Kunɛmanɛmam tɔna tɛna tɛtɛyɛtɛye si Isɔ i ləsi i pəyalaa na pə ná.

20 Pə taya pulv tɔɔ, taaləm nyəm taa kε pə susa kunɛmanɛmam mpi, na pə taya si pə nəkaa. Isɔ tɔna-wəyi mpv. Paa na mpv tɔ na teelɔyɔ wεε kε.

21 Pə taya pulv tɔɔ, kuyaku nakoli pu te na Isɔ kunɛmanɛmam tɔna heesi wakəlɔyɔ yomle na pə te təkɛpataa kε teitei isu Isɔ piya ka te waatu wei paa te kasayampiya pəsuyɔ tɔ.

22 Tə nyəmá si haləna saɛa kunɛmanɛmam tɔna tɔɛna mɔla na pə saləməyi isu alɔllɔ saləmuyɔ tɔ.

23 Pə taya kunɛmanɛmam tike mɔlɔyɔna. Ama na tá mpa tɔ wena Isɔ Feesuyu isu kancaalaya kusəu ŋku Isɔ lapa-tu tɔ, tá mɔlɔyi tá taa tɔtɔ, na tɔ tɛna kɔyɛŋku Isɔ ká pəsɔ-tuyɔ i piya na i teesi tá tɔnɛɛ inεye yaru təkɛpataa tɔ.

24 Tə nawa si tɔ hika tá yaru yaa, ile pə wε teelɔyɔ taa tɔm na pəcɔ. Ye mpi yulv naa tɔ pə tɔɔ kε i teelɔyi, ile pə taya teelɔyɔ nte tɔna. Awe ká tasa teelɔyɔ kε mpi i tɛma nau tɔ?

25 Ye mpi tɔ ta nata tɔ pə tɔɔ kε tɔ teelɔyi ile tɔ cayana suulu kε na tɔ tɛna-wi.

26 Pə kaasa Isɔ Feesuyu ná kɛɛ tɔtɔ na kú sɛɛna tá mpa tɔ kε acamaa tɔ. Pə taya pulv, tɔ ta nyi isəna tu sələmɔ na pə tɔ tɔ. Ama Feesuyu ŋku ku sələmɔyɔnana-tuyɔ Isɔ, na miituyɔ mpi yulv kaa pəsɔ na i keesi nɔyɔ taa tɔ.

27 Isɔ wei i naa lotu taa tɔ i nyəmá kɛkɛpaa kε mpi Feesuyu Nanɛntu caa i sələmɔ tɔ. Pə taya pulv, mpa pa kε Isɔ nyəma tɔ mɛyε Isɔ Feesuyu Nanɛntu sələmɔyɔna teitei isu Isɔ caaku tɔ.

²⁸ Tə nyəmə sɪ kʊpantʊ kɛ ɪsɔ lakɪ pə tənə pə taa kɛ mpa pa sɔla-ɪ na pɑ kɛ mpa ɪ yaawa ɪsu ɪ nəkʊyʊ wɛɛ tɔ.

²⁹ Mpa ɪsɔ ka lɛsa hatuu lɔŋ tɔ, ɪ laalaa kɛ na ɪ fayasi-wɛ na pa mpaa sɪ pɑ nɛyəsənə ɪ Pɛyaya, na kɛlɛ kɑ hiki newaa payale.

³⁰ Mpa ɪsɔ ka laalaa na ɪ fayasi mpʊ tɔ ɪ lɛsa-wɛyɛ, na mpa ɪnɪ ɪ lɛsa mpʊ tɔyɔ ɪ lapa na pɑ pəsi yulɔpama kɛ ɪ sɛntaa. Mpa ɪ lapa na pɑ pəsi yulɔpama kɛ mpʊ ɪnɪ tɔyɔ ɪ yelaa na pɑ hiki pa paa nyəm kɛ ɪ teeli taa tɔtɔ.

Isəna ɪsɔ luyʊ sʊv-tʊ pə tu fɛɪ tɔ

³¹ Ye mpʊ suwɛyɛ tu tasa yɔyɔtʊyʊ tɔtɔ? Ye pə wɛɛ sɪ ɪsɔ wɛ tɑ tɔɔ, ɪlɛ awɛ kɑ lu-tʊyʊ kolɔŋa?

³² ɪ ta kisina ɪ maɣamaɣa ɪ Pɛyaya tɔɔ. Ama ɪ ha-ke təkprɛm kɛ tɑ tənə tɑ tɔɔ. Tɔɔ, ɪ ta kisi ɪ Pɛyaya haʊ, kaaŋfana pə tənə mpi pə kaasaa tɔ?

³³ Ye mpʊ awɛ kɑ tu taali kɛ mpa ɪsɔ lɛsaa tɔ? Pə tu fɛɪ, pə taɣa pulv tɔɔ, ɪsɔ maɣamaɣa hulənə sɪ pa tɔm ta sɪ tiili.

³⁴ Na awɛ kɑ maɣasi pa tɔm kʊyʊ tɔtɔ? Pə tu fɛɪ, pə taɣa pulv tɔɔ, Yesu Kilisiti tu səpənə, na ɪ tu fem na ɪ wɛ ɪsɔ kɔŋkɔŋ taa na ɪ səlɛmɛyənə-tʊ.

³⁵ ɪlɛ pepɛ kɑ ləsi Kilisiti sɔɔlyʊv kɛ tɑ tɔɔ? Wahala kɑ pəsi? Lanpəsələ sɔsɔlə na? Yaa kʊnyɔŋ ŋku paa tu-tʊ tɔ? Nyɔyɔsɪ na? Yaa hulɔmɛŋ? Asola taa wɛɛʊ na? Yaa səm?

³⁶ ɪsɔ Tɔm taa pa ŋmaawa mpʊ sɪ:

Nyɑ tɔɔ kɛ tɔ wɛ səm nɔyɔ taa kɛ ilim na pə tɛm.

Na pɑ lakɪ-tʊ ɪsu heɛŋ wei pa tɛɛna alokisam tɔ.

³⁷ Ama pə tənə pə taa kɛ mpʊ ɪlɛ, tɑ wəpənə tɛɛaɣaɣa kɛ wei ɪ sɔla-tʊ tɔ ɪ tɔŋ tɔɔ.

³⁸ Ma tɛma ma taa təkprataa sɪ pulɔpʊ fɛɪ mpi pu ləsi ɪsɔ sɔɔlyʊv kɛ tɑ tɔɔ tɔ, paa səm paa weesʊyʊ, paa ɪsɔtaa tilla, paa ɪsɔtaa alɔyaa nyʊyʊ nyəma yaa pa toma sɔsɔnə. Paa saŋa nyəm, paa mpi pu kɔɔ cele tɔ.

³⁹ Paa tɛtu tɔɔ cənɛ kəkɔlənə, paa tɛtu tɛɛ nyəma. Paa kʊŋmanɛmam mpi pə kaasaa tɔ pə taa pulv kai fɛɪ mpi pu kaɣati sɔɔlyʊv ŋku ɪsɔ sɔɔlənə-tʊyʊ Yesu Kilisiti tɔɔ tɔ na kɔ sɛki tɑ kin kɛ tate kɛ paa waatu wei.

9

ɪsɔ na ɪ yəlaa kʊlɛsaa pa tɔm

¹ Tampana kɛ ma yɔyɔtʊyʊ, maa looliyi, ma kɛ Kilisiti yʊlv tɔ pə tɔɔ. Ma lanɛ ɪ tɔɔ paa pɛɔɔ maɣamaɣa sɪ yaa ma looliyi. Mpi tɔ ɪsɔ Feesʊyʊ Nanɛŋtʊ hɔlɔyɪ-m mpiyi ma taa tɔyɔ ma tɔŋyɪ.

² Pə taɣa pulv tɔɔ, ma lanɛ wakəla sɔsəm na pə cɔɔsɛyɪ-m tam.

³ Halɪ pə ɔaɣa-m ɪsu pu kisaɣa, ɪsɔ ka kisa-m na pə yasɪ mɑ na Kilisiti, na pə kpaɣa ma tɛɛtʊnaa na pə mɛŋna ma lɔntɛ. Ma piitim maɣamaɣa nyəma tɔm kɛ ma tɔŋ.

⁴ Pa kɛ ɪsɛyɛli nyəma, na ɪsɔ lapa-wɛyɛ ɪ pəyalaa, na ɪ yelaa na pɑ naaki ɪ teeli. ɪ na-wɛ pa pɛɛla nɔyɔ, na ɪ cɛlɛ-wɛyɛ kʊsəsutʊ. Na ɪ hɔlɪ-wɛyɛ ɪsɔ sɛɛtʊ, na ɪ heeli-wɛyɛ mpi mpi ɪ kɑ la-wɛ tɔ.

⁵ Pa kɛ tɑ kite caanaa kʊlvlaa. Ye yʊlvwɛɛtʊ tɔm taa ɪlɛ, Kilisiti kɛ pa piitim tʊ. ɪnɪ ɪ ŋmakələnə pə tənə, ɪnɪ ɪ kɛna ɪsɔ wei paa saŋ tam tɔ. ɪsɔ ɪ yɛlɛ na pɑ la mpʊ.

⁶ Pə taɣa ɪsu ma yɔyɔtʊyʊ sɪ mpi ɪsɔ tɔma sɪ ɪ kɑ la tɔ pə cɔtaa. Pə taɣa ɪsɛyɛli nyəma tənə kɛna ɪsɛyɛli nyəma.

7 Pəyele Apələham kvl̄l̄laa ta ke Apələham piya maɣamaɣa. Pə taɣa pvl̄b tɔɔ, Īsɔ ka heela-ı k̄e sı: Mpa paa luna Īsaaka tapv̄v̄v̄ t̄e tɔ mpe pa tike t̄əkoŋ k̄ena nyá piya t̄əsiyisiyi.

8 Pə nyv̄v̄v̄ nt̄e sı, pə taɣa mpa pa m̄laa na p̄á l̄vl̄ t̄əfolo ke yem tɔ mpe pa k̄ena Īsɔ piya. Ama mpa Īsɔ ka t̄oma sı ı ka ha-ı na p̄á l̄vl̄-we tɔ mpeɣe pa nyənəɣı ı kvl̄l̄laa t̄əsiyisiyi.

9 Waatv̄ wei ı heelaɣa-ı mpi ı ka lapı-ı tɔ ı t̄omaɣa sı: Ye pə k̄oma na p̄ə talaa, maa m̄əl̄ na Saala ká hiki apalv̄ p̄əɣaɣa.

10 Pə taɣa pə t̄ənaɣale. L̄ep̄eka piya nsı sı naale sı kaa caa k̄e. Inəɣəle tá piitim caa s̄ə̄s̄ə Īsaaka.

11 Īsɔ l̄əsv̄v̄v̄ ȳlaa tɔ, pə taɣa sı ı nyənəɣəna mpi pa lakı tɔ, ama ı maɣamaɣa ı n̄əkv̄v̄v̄ kin̄ ke pə weɛ.

12 Īsɔ heela L̄ep̄eka na í ta tu l̄vl̄əta ı piya sı: Waalı nyəŋka ká t̄əɣəna s̄ə̄s̄əntv̄. Piya nsı sı ta nyənta k̄upantv̄ na ısaɣatv̄. Īsɔ lapa mpv̄ sı í h̄ól̄ı sı mpi ı suwa tɔ, mp̄əɣı ı t̄əŋəɣı.

13 Halı pa ŋmaawa ŋp̄óɣú Īsɔ T̄əm taa sı: Ma luyv̄ lapa Yak̄ərv̄ na má kisi Īsav.

14 Suweyele tu ȳəɣətı ıle, Īsɔ ı t̄əŋəɣı tampana yaa ı̄əna? Aai, pə taɣa mpv̄ se, paa p̄ə̄c̄ə.

15 Īsɔ ka heela Moisi sı: Má n̄əka wei ı p̄ət̄ə̄t̄əle wiiu ma wii, má n̄əka wei k̄e suulu h̄ól̄óɣú ma h̄ól̄ı-ı.

16 Ye mpv̄ ıle pə taɣa yvl̄b n̄əkv̄v̄v̄ yaa ı l̄v̄v̄ tɔɔ. Ama Īsɔ wei ı wiiki p̄ət̄ə̄t̄əle tɔ ı kin̄ tike k̄e t̄əkoŋ.

17 Pa t̄oma Īsɔ T̄əm taa sı Īsɔ t̄oma Icipiti wulav̄ s̄ə̄s̄ə t̄əfoo sı: Mpi pə maɣamaɣa pə nyv̄v̄v̄ tɔɔ ma tv̄-ŋ kawulaya t̄əɣəle sı ȳlaa í nana ma toma ke nyá kin̄, na ma h̄əte yaa antulinya t̄əna taa.

18 Mpv̄ tɔ, wei Īsɔ n̄əkaa tɔ p̄ontv̄ p̄ət̄ə̄t̄əle ke ı wiiki. Ye ı n̄əka wei k̄e kan̄kante tv̄v̄ ı tv̄ ılé.

Īsɔ p̄ááná na ı p̄ət̄ə̄t̄əle pə t̄əm

19 Ntanyı m̄ə taa n̄əɣəlv̄ ná t̄əŋ sı: Ye pə we mpv̄ ıle, pepe tɔɔ k̄e Īsɔ tasəɣı sı ȳlaa lapa taalı? Awe p̄əsəɣı na í kaɣatı-ı sı í taa la ı luyv̄ nyəntv̄?

20 Yvl̄b nyá, awe ke-ŋ na í k̄p̄eəsəna Īsɔ? Cv̄v̄v̄ nyənaya p̄əsəɣı na ká p̄ə̄sı ka ŋmalv̄ sı pepe tɔɔ k̄e n̄ ŋma-m na má we ı̄ənt̄ə?

21 Tiisi ŋmalv̄ í s̄ə̄l̄əna cv̄v̄v̄ ke ı̄əna ŋp̄óɣú ı lakı-ku. ı p̄əsəɣı na í cosi cv̄v̄v̄ ŋku, na í s̄ə̄l̄aa ı ŋmana puluku, na p̄ə kaasi na í ŋmana ntoole.

**TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PŌLI
 NMAAWA
 KŌLENTI
 NYĒMA TŌ
 KŪTULU**

PŌli nuwa KŌlenti Iŏ tŏsele taa isayatu tŏm isu yooŋ, na fayau, na wasaŋkalŏtu, na akpaxale, na nantu kolalaatu tŏyŏu, na nsŏma lenna yŏyŏtu, na sŏtaa fem tŏm.

Iŏna pa faya KŌlenti I takŏlaya tŏ:

KŌlenti Iŏ tŏsele wŏetu, titite 1-6

PŌli cŏki Iŏ yŏlaa kpekŏle kupŏsŏtu, titite 7-15

Kantŏkaya kŏtŏtŏtu na sŏetu, titite 16

Sŏetu

¹ Maya PŌli, Iŏ luyu lapŏna na mŏ la Yesu Kilisiti tillu. Mŏ na tŏ taapalu Sŏsŏtŏnti tŏ ŋmaakŏna takŏlaya kanŏ.

² Iŏ seela kpekŏle nyŏma mpa mŏ i wŏ KŌlenti taa tŏyŏ tŏ ŋmaa-ke. Mŏ mpa Iŏ yaawa si i la i nyŏma, na mŏ na Yesu Kilisiti mŏ krentŏyŏ tŏ i ti-mŏ tŏ. Mŏ na pa tŏna mpa pa wŏ paa timpŏ na pŏ yaaki Tacaa Yesu Kilisiti wei i kŏ tŏ na-wŏ tŏ Sŏsŏ tŏ i hŏte tŏ.

³ Tacaa Iŏ na tŏ Sŏsŏ Yesu Kilisiti pŏ la-mŏyŏ pŏeleŏ na pŏ ha-mŏyŏ alaafŏya.

Iŏ kopantŏnaa

⁴ Ma sŏe ma Iŏ kŏ tam si i na tŏmlŏ ke mŏ tŏ kŏ pŏeleŏ nna i lapa-mŏyŏ Yesu Kilisiti kiŋ tŏ a tŏ.

⁵ Kŏpam mŏ na Kilisiti mŏ krentŏyŏ tŏ pŏ saa-mŏyŏ tŏcam. Ilena pŏ tu kŏlŏna yŏyŏtaya na nyŏm pŏ saav.

⁶ Tampana nna pa yŏyŏta Kilisiti tŏ tŏ a sŏŋa mŏ hekŏ ke teu tŏca.

⁷ Na pŏ wŏ mpu tŏyŏ Iŏ yelaa na pŏ tŏna pŏ saa-mŏ. Mŏ mpa i taŋa wŏle nte Tacaa Yesu Kilisiti kŏ hŏlŏ i ti tŏ.

⁸ Tacaa Yesu Kilisiti inŏ i ka tŏkŏna-mŏyŏ teu halŏna tŏnaya. Ilena kuyŏŋku i kuyaku kŏ tala tŏ pŏ taa na kawalaya nakŏlŏyŏ mŏ kiŋ.

⁹ Iŏ wei i yaa-mŏ si mŏ na i Pŏyaya Tacaa Yesu Kilisiti i krentŏ tŏ, mpi mpi i tŏma si i kŏ la tŏ, i tŏka-wŏyŏ, u yeki.

KŌlenti Iŏ seela fŏi nŏyŏ kolŏmaya

¹⁰ Tŏu, ma taapalaa ma wiikŏna-mŏ si i nyŏnna Tacaa Yesu Kilisiti na i lŏ nŏyŏ kolŏmaya, na fayasŏyŏ i taa wŏe mŏ hekŏ. I krentŏ teu, i mayasŏyŏ lŏmayasŏe kolŏmŏe, i huŏki huwŏe kolŏmŏe.

¹¹ Ma taapalaa, pŏ taya pulŏ tŏ, Kolowee tŏyaya nyŏma heela-m si i yooki kŏ.

¹² Nti ma caa yŏyŏtu tŏyŏle si mŏ taa paa wei na i nyŏntŏ kŏ na tŏ mpa. Lŏlu tŏŋ si: PŌli tŏ kŏ ma wŏe. Na inŏ ŏlŏ si Apŏlŏsi tŏ kŏ ma wŏe. Inŏ ŏlŏ si Piyŏe tŏ kŏ ma wŏe. Na inŏ ŏlŏ si Kilisiti tŏ kŏ ma wŏe.

¹³ I huŏki si Kilisiti faya i taa tŏyŏpŏleŏ kŏ? PŌli sŏpŏna sŏm tesika tŏ kŏ mŏ tŏ? PŌli hŏte ke pa yaanaa na pŏ sŏ-mŏyŏ Iŏ lum na?

¹⁴ Ma sama Iŏ kŏ timpŏ ma ta sŏ mŏ taa nŏyŏlu Iŏ lum tŏ, ye pŏ taya Kŏlisipusi na Kayusi pa paasi.

¹⁵ Pŏ tŏ kŏ nŏyŏlu kaa yŏyŏti tŏfoŏ si PŌli hŏte ke pa yaanaa na pŏ sŏna-mŏyŏ Iŏ lum.

16 Εχθεε μα σοωωα, μα σο Σετεφανασί τήγαγα νυόμα τότηγο Ισο λυμ. Ye pə kaasa lɛlaa ma ta tɔɔsi pa tɔɔ.

17 Πή ταγα Ισο λυμ σου τὸο κέ Kilisiti tila-m. Ama ι tila-m κέ σι μά kpaali Laapaali Kupaη. Na ye ma kpaaləyi-ι, μά taa kpaaləna yulu ləmayasεε nɔɔleleη. Pécó pə taa kɔɔ na Kilisiti tesika tɔɔ səm təm məli yem.

Yesu Kilisiti kɛna Iso toma na ι ləmayasεε

18 Letaa isɛntaa, Yesu tesika tɔɔ səm təm κέ kumelɛntu təm κέ. Ama tá mpa pə tɔηna tá nyɔɔη yapu tɔ Iso toma nté taγa təna.

19 Pa ημααωα Ισο Τὸμ taa si:

Ma wakəli ləmayasεε nyóma ləmayasεε, ma lɔ nyɛntaa nyəm.

20 Ləmayasεε tu tasəyi ntiyi γəγɔtuγu tɔtɔ? Na ntiyi akewe ká tasa γəγɔtuγu? Yaa ntiyi antulinya inε ι taa ləmayasεε tu ká mayasi tɔtɔ? Iso hulaa si antulinya inε ι taa, mpi pa yaa ləmayasεε tɔ, pə κέ kumelɛntu κέ.

21 Πή ταγα pulu, antulinya taa yəlaa na pa ləmayasεε pa kpisa Iso κέ nyəm ke timpi Iso ná lapəna ι ləmayasεε si pá nyəna-ι tɔ. Pə tɔɔ κέ Iso huɔ teu si, ι ká ya mpa pa tɛηna-ι pa taa tɔ, na Laapaali Kupaη wei tə kpaaləyi tɔ. Laapaali kupaη inəyi wei ι ta na tɔ ι yaa si kumelətəm.

22 Yuta nyóma ná caa pá ná piti təma na pécó. Ama ləmayasεε ke Kəleeki nyóma ná pɛekəyi.

23 Ama tá lɛ, Kilisiti wei pa kama səm tesika tɔɔ tɔ ι təm ke tə kpaaləyi. Təm tənε tə huγi Yuta nyóma, na mpa pɛle pa ta ke Yuta nyóma tɔ pa nyənəyi-təyi kumelətəm κέ.

24 Ama mpa Iso yaawa tɔ, paa Yuta nyóma taa, paa mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔ pa taa tɔ, Kilisiti kɛna-wɛγɛ Iso toma na Iso ləmayasεε.

25 Πή ταγα pulu tɔɔ, yulu pəyaga ləmayasεε təna ta tala Iso kumelɛntu, na pa toma təna ta tala Iso icantu tete.

26 Kɔpam, ma taapalaa, í nyənι na í ná si Iso yaav-mε na í la kpekəle tɔ, antulinya taa cənε mpa pa yaa ləmayasεε nyóma tɔ pa fɛi paγalε ke mə hɛku, na tɔηtɔnaa fɛi paγalε, na awulumpiya fɛi paγalε.

27 Iso ləsəna mpi antulinya yəlaa yaa si kumelənyəm tɔ si pə tu ləmayasεε nyóma ke fεεle. Na ι ləsə mpi antulinya yəlaa yaa si icantu tɔ si pə tu akpala nyóma ke fεεle.

28 Na ι ləsə mpi antulinya yəlaa nyənəyi taaləm na pá footiyi na paa nyənəyi-wəyi pulu mayamaya tɔ, si pə wakəli mpi pa tɔγona nyuγu tɔ.

29 Πε yulu pəyaga nakəli ka kaa sa ka təyi Iso isɛntaa.

30 Ama Iso kpɛnta mə na Yesu Kilisiti κέ, na ι lapa na Kilisiti pəsι tá ləmayasεε. Kilisiti tɔɔ κέ Iso nyənəyi-tuγu yuluɔpama. Inι ι lapəna na tɔ pəsι Iso nyóma, na kolum inι ι yaɔəna tá nyɔɔη.

31 Πή τὸο κέ pa ημααωα Ισο Τὸμ taa si: Ye wei ι caa ι sa, í sa nti Tacaα lapa tɔ, í taa sa ι ti.

2

Kilisiti səm təm heeluyi

1 Ma taapalaa, waatu wei ma kəma mə tε si ma heeliyi-mεγɛ Iso tampana nna a ηmɛlaa tɔ a təm tɔ, pə taγa nɔɔleleη wawawa nuli, yaa nyəmtu natələyi ma lapənaa.

2 Ma caγalε tənaya mə kiη ma ta caa si má la natələyi mə hɛku ke yem na pə tá κέ Yesu Kilisiti təm. Isu pa kama-ι səm tesika tɔɔ tɔ pə təm mayamaya ke ma siγisinaa.

³ Pə tōō ké ma poluyū mā tē tō ɪcāntu taa ké, na ma selayana sōyōntu ké.

⁴ Pə taya yulb ləmayasēē yekuyū na pá yōyōtəyi tōmnaa na caŋəm ké isəna mpi tōyō mā seyesəna mā seyesəŋ na má lana ma waasu. Ama Iso Feesuyu toma ké ma lapənaa, na a naa mpv təkēlee.

⁵ Ilena mā Iso sevu səŋ Iso toma tōō, pə taa səŋ yəlaa ləmayasēē tōō.

Mpi Iso yaa ləmayasēē tasiyisiyi tō

⁶ Paa na mpv tō, mpa pa pu Iso nyəm taa tō ləmayasēē mpaav ké ma hūləyi-wē. Ama pə taya ləmayasēē nna antulinya inē na mpa pa ké ɪ tōŋtōnaa na paa tē na pá kpiisi-wē tō pa yaa ləmayasēē tō.

⁷ Ama Iso ləmayasēē mukaya tēē nyəna nna a ŋmela yəlaa tō a tōm ké ma kraaləyi. Iso ka ləsəna-yē na ɪ su tá teeli tōō na pəcō pá la antulinya.

⁸ Antulinya taa cəne tōŋtōnaa taa nōyōlv ta cəkəna Iso ləmayasēē anē. Pə taya yulb, yē paa cəkənaa pa taa ká Taca teeli tv ké səm tesika tōō.

⁹ Pə lapaya isu pa ŋmaav Iso Tōm taa tō si:

Mpi yulb ta tu nav na ɪ ta nu pə tōm tō.

Mpi pə tōō yulb ta tu hu tō,

Iso tayana-wəyi mpa pa sōla-ɪ tō pa tōō.

¹⁰ Tá tōō ké Iso kula kŋmelətv təne na Feesuyu Nanŋtu kin. Mmm Feesuyu Nanŋtu wiiliyi pə təna pə taa ké si kv naa. Paa nti tə pələ Iso tvyi na tē ŋmelaa təkulukulu tō mayamaya.

¹¹ Pə wēv yəlaa taa tō awe nyəŋ ləlv taa tōm? Yē pə taya yulb ləmayasələ nte tə wē ɪ taa tō ŋtē tu nyəna ɪ tōm. Mpv tōtōyō na Iso Feesuyu, ŋkv kv nyəmna Iso nyəntu təna.

¹² Pə taya antulinya inē ɪ ləmayasələ ké pə tv-tv. Ama Feesuyu ŋkv kv luna Iso kin tōyō, si tē cəkəna pə təna mpi Iso ha-tv tō pə tōm.

¹³ Pə taya yulb ləmayasēē seyesuyū nōləlen wei tōyō tə yōyōtəyənə pə tōm. Ama nti Iso Feesuyu seyesəyi tōyō. Pə tōō ké mpa pa wēna Iso Feesuyu tō tē kēsəyi-wēyē Iso nyəm tampana.

¹⁴ Wei ɪ feina Iso Feesuyu tō ɪ pəsəyi na ɪ mv Feesuyu kvne kv tampana. ɪ yaa-təyi kvmelətv ké, na ɪ tu pəsəyi tē cəkənav mayamaya. Mpi pə tōō tō, wei ɪ wēna Feesuyu tō inu ɪ paasi ɪ cəkəyənana-ti.

¹⁵ Yulb wei ɪ wēna Iso Feesuyu tō inu ɪ cəkəyənana tē təna. Nōyōlv fēi wei ɪ pəsəyi na ɪ cəkəna Feesuyu ŋkv kv tōm tō.

¹⁶ Pa ŋmaa Iso Tōm taa si:

Awe nyəmna Taca hōwēē?

Awe pəsəyənə na ɪ taa-ɪ tōm?

Ama tá ɪl, Kilisiti hōwēē ké tá wēna.

3

Iso tamlē nyəma

¹ Ma taapalaa, tampana tōō isəntō, ma ɪl ma ta pəsi na má yōyōtəna-mē isu pa yōyōtvynə mpa pa wēna Iso Feesuyu tō. Ama ma yōyōtəna-mēyē isu pa yōyōtvynə mpa pa təŋəyi antulinya inē ɪ hōwēē tō, isu piya kəsəkəsənaa ké Iso sevu taa.

² Pə wē isu kafa ké ma suukaya-mē, pə taya mōtv. ɪ taa nyənta tōyōv tō pə tōō, na haləna saŋa ɪ ta nyənta tōyōv.

³ Mpi tō, ɪ tōŋna antulinya inē ɪ hōwēē ké təŋyōv ké. Isəsēmle na yōōv pə wēv ŋpōyōv mā hēkv tō, mpv inu pu hóləyí si antulinya hōwēē ké ɪ təŋəyi? Pu hóləyí tōtō si ɪ laki ké isu yəlaa ké yem, pə taya Iso seela?

4 Pə taɣa pulv, lɛlv tənɣuɣv sɪ Pəɔli təɔ kɛ ma wɛɛ, na inɛ ɪlɛ sɪ Apəlɔɔsɪ təɔ kɛ ma wɛɛ tɔ, pə taɣa ma ta nyɪ ɪsənaa kulapɔtv kɛ ɪ lakɪ mpv?

5 Aweɣe pa yaa Apəlɔɔsɪ? Na aweɣe Pəɔli ye? Ta naale tə kɛ ɪsɔ təmle nyəma mpa pa lapa-me na ɪ tɛ ɪsɔ na mə taa tɔɣɔ. Paa tá taa wei ɪ lapa na ɪ yoosi nti Tacaa tv-ɪ sɪ ɪ la tɔɣɔ.

6 Maɣale tɣv sɔlv na Apəlɔɔsɪ pələna lvm kɛ kv tɔɔ. Ama ɪsɔ lapəna na kv tɛɛ.

7 Pə tɔɔ kɛ tɣv sɔlv na lvm pəllv pa ta kɛ pulv. Ama ɪsɔ keke tɔm tv, inɪ ɪ lapəna na tɣv tɛɛ.

8 Tɣv sɔlv na kv tɔɔ lvm pəllv pa teitei kɛ. ɪsɔ ká keesəna paa wei ɪ təmle na ɪ felɪ-ɪ.

9 Pə taɣa pulv tɔɔ, tá təmle taa tə kɛ təma taapalaa kɛ, na ɪsɔ kɛ tə lakɪ təmle, na mə kɛna ɪsɔ təmle.

ɪ wɛɛ tɔtɔɣɔ ɪsu kutuluyv ŋku ɪsɔ ŋmaaki tɔ.

10 ɪsɔ yelina na pə saa-m, na ma tv paasaa kɛ na má sɪ kite ɪsu ŋmalv kupaŋ sukɔyv tɔ. Ama pənente lɛlv tənəɣəna pə tɔɔ. Paa wei ɪ la laakali na ɪ kɛna ɪsəna ɪ tənəɣɪ tɔ yoo.

11 Pə taɣa pulv tɔɔ, Yesu Kilisiti maɣamaya kɛna kite, na pə feɪ ɪsu yɔlv nɔɣɔlv pəsəɣɪ na ɪ tasa kɔfate natələɣɪ suv.

12 Lɛlaa wɛɛ na wɔlanaa na nyəɣəlvɣv kuhulvmɣv na liɣitee pɛɛ kɛ pa tənəɣɪ pə tɔɔ. Ama lɛlaa ɪlɛ taasɪ na nyutv na kiisi kɛ pɛlɛ pa tənəɣɪ.

13 Ama huɔle wule pɪ kuli paa wei ɪ təmle tɔɔ na pá ná tə cakəle. Kɔyaku kuhuɔnav ŋku kv wule tɔ kəkə kɛ. Kəkə ká maɣasəna paa wei ɪ təmle sɪ ka naa mpi tə kɛnaa tɔ.

Ye wei ɪ təna kite tɔɔ kɛ təmle nte kəkə kaa nyaxa tɔ, ɪ ká hiki ɪ kɔfelvɣv.

15 Ama wei ɪ nyənte ɪ mɔwa, ɪlɛ ɪ kɔfelvɣv lepa-ɪ kɛ. Ama paa ya ɪ maɣamaya na pə maɣana ɪsu kəkə mpee pəɔŋ kɛ ɪ lunaa.

ɪ nyɪ teu sɪ ɪ kɛ ɪsɔ tɔcaɣale, na ɪsɔ Feesuyv cakəna mə taa.

17 Ye pə cəpa wei na ɪ wakəli ɪsɔ tɔcaɣale, ɪsɔ ká wakəli pɔntv. Pə taɣa pulv, ɪsɔ tɔcaɣale wɛ kɛ tənəŋŋ na mə kiŋ kɛ ɪ cakɪ.

18 Mə taa nɔɣɔlv ɪ taa puɣusi ɪ ti. Ye mə taa nɔɣɔlv huɔ sɪ antulinya inɛ ɪ taa pɔntv ntɛ ləmaɣasɛɛ tv ɪ pəsɪ kumɛlɛŋ, ɪlɛna ɪ wɛɛna ləmaɣasɛɛ kɛ tampana.

19 Pə taɣa pulv, ɪsɔ ná nyənəɣɪ antulinya inɛ ɪ taa ləmaɣasɛɛ kɛ kumɛlɛntv kɛ. Pa ŋmaawa ɪsɔ Tɔm taa kɛ mpv sɪ: Ləmaɣasɛɛ nyəma ləmaɣasɛɛ kɛ ɪsɔ nyəkəna-weɣe katɔsɪ na ɪ kraa-wɛ.

Pa tasa ŋmaav tɔtɔ sɪ: Tacaa nyəma sɪ ləmaɣasɛɛ nyəma huwɛɛ ta kɛ pulv.

Pə tɔɔ kɛ yɔlv kaa yəɔləna yəlaa lɛlaa. Pə taɣa pulv tɔɔ, mə tənna pə təna.

22 Paa Pəɔli, paa Apəlɔɔsɪ, paa Piyɛɛ, paa antulinya, paa weesuyv, paa səm paa saŋa nyəm, paa cele nyəm, mə tənna pə təna.

23 Ama Kilisiti tənna-me, na ɪsɔ tənna Kilisiti ɪlɛ.

4

Kilisiti tillaa

1 Pə tɔɔ ɪlɛ, ɪ nyənəɣɪ-tɣv Kilisiti təmle lataa mpa pa niŋ taa pə tv ɪsɔ tampana nna a ŋmelaa tɔ.

Ye pa tv pulv lapv kɛ yɔlv niŋ taa, tampana kɛ ɪ ká təŋ na ɪ lakəna-wɪ.

3 Ye ma kiŋ ɪlɛ, paa mə yaa yəlaa ka cayana sɪ pa pɛkəɣɪ ma tɔm taa na pá na, pəle pə ta na má. Ma maɣamaya maa pɛkəɣɪ ma kiŋ sɪ má ná sɪ ma tewa yaa ma ta tɔ tɔ.

⁴ Tampana tōō isəntō, ma maɣamaɣa ma kiŋ ma ta na taali nɔɣɔlv se. Paa na mpv tɔle tu hólóyí sɪ ma tewa təkpaata se. Ama Tacaá ká pɛəkəna na í ná sɪ ma tewa yaa ma ta te tō.

⁵ Pə tōō ɔle, í taa hulina nɔɣɔlv tɔm tampana pɛəkuyv na pə waatu ta tata. I yelev na halí Tacaá kəō. Inɪ ɪ ka kulina mpi pə ŋmela səkɛtuyv tɛt tō pə tōō təyelele. Na ɪ ká kuli yəlaa lotu taa hɔwɛɛ. Pələyɛ Iəō ká sa paa wei isv pə mɔna í samɪ-ɪ tō.

⁶ Ma taapalaa, ma kɛpaɣa má na Apələōsɪ tá tɔm na má kɛsəna mpv sɪ í cəkəna ɪtuule nte pa tukaa sɪ: Nti pa ŋmaawa tō, taa sɔōsɪ tə tōō. Pə tōō kə mə taa nɔɣɔlv í taa yəōləna lelv na í footiyi lelv.

⁷ Awe yelaa na ŋ hiki na ŋ kəli lelaa? Pə təna mpi n wena tō pə taɣa Iəō hana-ŋ? Ye pa ha-ŋ kɔhəv ɔle pepe tōō kə n həŋ nyá tu isv nyá lɔpv tōō kə n hikaa?

⁸ Pəwɛ, ɪ tema hikuyv ke pə təna mpi í nyuləyɪ tō, í tema piluyv. I tema awulaa ke pəsuyv kə, na taa wɛ tá konyəntɔtv taa. Ye pv kə isv í kə awulaa təsiyisixi kəlv pv lapa-m lelen. Pə taɣa pulv tōō, saa inɪ tá na-me tu kɛpenta kawulaya təyɔv.

⁹ Pə ɔaya isv tillaa taɣa Iəō pəsəna waali. Pə taɣa pulv, tə wɛ kə isv yəlaa mpa pa suwa sɪ paa kv patəma taa tō. Tə kə mpa pa təna pa nyənəyɪ təcooo tō, paa isətaa tillaa paa yəlaa.

¹⁰ Ta pəsa kumeleməŋ, na mu kə ləmaɣasɛɛ nyəma ke Kilisiti kɔlv m inɪ ɪ tōō. Tá kə acamaa, na mɛyɛ tɔŋtɔnaa. Pa tɔyɔna-me, ama yem kə pa nyənəyɪ tá.

¹¹ Haləna saŋa wɔle təne, nyəɔɔsɪ na lɔkɔtv kuyəna-tv, na tə feina pəcəkəle. Pa maki-tuyv na tə cəki yem, tə feina tapasopile.

¹² Tá maɣamaɣa tá kookali kə tə laki na tə təkəna. Pa tɔvki-tv, na taa sɛɛki-wɛ. Pa tɔyɪ-tuyv konyəŋ, tá sumaya sɪ pá tv-tv.

¹³ Pá kuyɪ ta nyəōŋ, tu lɛtəyɪ-wɛyɛ pa isayətv. Haləna saŋa paa nyənəyɪ-tv sɪ tə kə pulɔpvɔv antulinya inɛ ɪ taa. Pa nyənəyɪ-tuyv isv hute yaa pɔntv maɣamaɣa.

¹⁴ Pə taɣa ma caa sɪ má tv-mɛyɛ fɛele təyɔ ma ŋmaawa na má kɛsɪ-mɛyɛ mpv. Ama ma luyv wɛɛ kə sɪ má sɛyɛsɪ-me isv ma piya nsɪ ma luyv wɛɛ tō.

¹⁵ Paa í ká hiki sɛyɛsəlaa ke iyisi naanɔwa (10000) kə Kilisiti mpaav tɔm taa mə caa kele kɔlv m. Maɣale mə caa ke Kilisiti təŋuyv tɔm taa. Pə taɣa pulv, má kəna-mɛyɛ Laapaali Kɔpaŋ.

¹⁶ Pə tōō kə ma heeliyɪ-me sɪ í təŋ ma yaasi.

¹⁷ Na pə maɣamaɣa pə nyuyv tōō kə ma kusa Timotee sɪ í polo mə tɛ. Inɪ ɪ kəna ma pəyalv wei ma səlaa tō. Tacaá tɔm taa ɪ kə yɔlv wei paa lana naani təyɔ. I ká kɛsɪ-mɛyɛ yaasi wei ma təkəa na má təŋna Kilisiti tɔm taa na má hólóyí paa leyɛ Yesu sɛɛlaa kɛka taa sɪ pá təŋ tō.

¹⁸ Mə taa lelaa huwa sɪ ma kaa kəō, ɔlena pá svv kalampaani lapv.

¹⁹ Ye Tacaá tisaá maa kəō mə tɛyɛ nəōnəō. Waatu inəyɪ maa ná sɪ kalampaani nyəma mɛpɛ, nəyɔ taa tike ke pa laki, yaa pa waasəyɪ kɔlv.

²⁰ Pə taɣa pulv tōō, Iəō Kawulaya tɔm ta ke nəyɔ taa tɔm tike. Ama sɪ ŋ pəsɪ na ŋ laki kə.

²¹ I ləsɪ mpi í caa tō ɔle. I caa sɪ má kəna kɛátúyɔ, yaa ma kəō təpamm na səlvuyv?

5

Yesu sɛɛlaa kɛka taa asilima

¹ Pà tònna mà tòm kè yògòtuyú kè teu kè sɪ mà kòlápòtú wè asilima kè sòsòm. Paa mà ta nyi isònaa màyamaya kinj pa kaa na asilima anɪ a taka. Pà yògòtaa sɪ mà taa nòyòlò ná kpaɣa ɪ caa alb.

² Paa na mpɔ mu tònna mà tɔyi sam pə tu fei. Pɪ nɔyəsəna kè isɪ kòlápòtú nti tɔ wəkəlɪ mà lanja kè sòsòm, na í ləsi mà həkú kè wei inɪ ɪ lapa mpɔ tɔ.

³⁻⁴ Paa mà na-mɛ tɔ wè tɔma na poolunj tɔ, mà ləsaya wè mà kinj kè tam kè. Ye mà, na Tacaá Yesu toma taa mà tema apalɔ inɪ ɪ tòm kuyú kè isɪ ye mà wè mà kinj màa lapa tɔ. Waatu wei í ká kotɪ na mà ləsaya ká wɛɛ mà həkú tɔ, Tacaá toma ká wɛɛ tá tɔna tá həkú taa tɔna.

⁵ Í kpaɣa apalɔ inɪ na í pɛti Satani ninj taa na pə naasi-ɪ na ɪ isɛ, ɪlɛna pə waaɪ-ɪ kɔyɔŋku Tacaá Yesu Kilisiti ká kɔɔ tɔ.

⁶ Kòkòsòm pəciimaya kpaasəxəna somtu tɔna tɔfɔv.

⁷ Í ləsi mà həkú taa kè mpi pə lapa-mɛyɛ asayaa tɔ, ɪlɛna í pəsi kɔpama təkpaata. Waatu inɪ í ká nɔyəsəna somtu kɔfatɔ nti tɔ taa kòkòsòm fei tɔ. Mpɔ pə màyamaya kè í tu wɛɛ. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, tɔ nika tá Tɛɛɛ acima tɔyɔv kè. Mpi tɔ pa tema tá Tɛɛɛ acima ɪwəyaya kuyú tɔ se, ɲkɛyɛlɛ Kilisiti.

⁸ Ye mpɔ ɪlɛ tɔyɔ ta acima. Ye tɔ tɔki-yɛ, tɔ taa tɔyɔ-yɛ na potopoto wei ɪ taa kòkòsòm kɔpəm wɛɛ tɔ. Isayatu na asilima pə lite nté. Ama tɔ tɔyɔ tá acima na potopoto wei ɪ taa kòkòsòm fei tɔ. Inɪ ɪ kɛna potopoto kɔpən na tampana ɲyən.

⁹ Takəlaya ɲka màa ɲmaa-mɛ tɔ ka taa mà heela-mɛ sɪ mà na yəlaa mpa pa lakɪ asilima tɔ í taa kɛntɪ.

¹⁰ Pə taɣa yəlaa tənaya yem kè mà yògòtəyi. Mpi tɔ, antulinya taa cənɛ mà na asilima nyéma na nyullaa na ɲmulaa na tunj laalaa í sitina. Ye í tɔma sɪ í cəlɔyi-wɛ, pə wɛɛ sɪ í ká lu antulinya inɛ ɪ taa kɛlɛ.

¹¹ Nti tɔyɔlɛ sɪ ye yulɔ nyənəyi ɪ tɔyi Isə sɛɛlɔ pəyɛlɛ ɪ lakɪ asilima, na í ta yelɛ nyulɔyɔ na tunj laaɔ na yəlaa tɔvɔ na sulɔm nyɔvɔ na ɲmuləm, í taa kɔpətəna pɔntɔ. Mə na yulɔ isɪ mpɔ ɪ taa tɔyɔ tɔyɔv màyamaya.

¹²⁻¹³ Ye pə kaasa mpa pa ta kè Isə sɛɛlaa tɔ, pə taɣa màa lana pɛlɛ pa tòm. Ama Isə ká huɔnana pɛlɛ. Mə na mpa í kaa kɛkəlɛ tɔ pə taɣa pa tòm kè í ka la? Pà ɲmaawa Isə Tòm taa sɪ: Yulɔ í lakɪ isayatu í ləsi-ɪ mà həkú.

6

Təma təmnaa tayanvɔv

¹ Ye mà taa nòyòlò na ɪ taapalɔ pa wɛna tòm, pə muna pá yaa təmaya nənɔyɔ kè mà ta nyi isònaa kinj na Isə yəlaa wɛɛ?

² Í tá nyi sɪ Isə yəlaa ká huɔnana yəlaa tənaya tòm kè cele? Ye mu huɔnana yəlaa kè tòm kè cele, ɪlɛ pepɛ tɔɔ kè í kaa pəsi na í huɔ wenti tɔ wè pəciuu tɔ?

³ Í tá nyi sɪ taa huɔnana isəttaa tillaa kè tòm? Tə kaa kpisi isəttaa tillaa kè tòm huɔnav, kacaŋfana antulinya taa cənɛ nyəntɔ na?

⁴ Təmnaa isɪ mpɔ pə taka màyana-mɛ, ɪlɛna í məli na í kpaɣa-tɪ na í pukina mpa pa ta kè Yesu sɛɛlaa kɛkəlɛ pulɔ tɔ?

⁵ Mà yògòtəyi ɲpɔyú sɪ fɛɛlɛ í kpa-mɛ. Isɪ í wɛv mpɔ tɔ ləmayasɛɛ tɔ nòyòlò ɪ fei mà taa kɛlɛ sɪ yəlaa ɪ yooowa ɪ taɣanɪ-wɛ?

⁶ Pə nɔyəsəna mà taa nòyòlò í wɛna ɪ tɔyɔntəlɛ na tòm, pá yaa təmaya nənɔvɔ kè mà ta nyi isònaa kinj na?

⁷ Isɪ í yaakuyɔ təmaya nənɔvɔ kè mpɔ tɔ pə húlóyi kɔakpaá kè sɪ ɪ kpisaa təkpaata. Pepɛ tɔɔ kè yulɔ í lapa-mɛyɛ nti u haaki mà tɔyi suulu? Paa pu nɔyəsəna í yaa-ɪ nənɔyɔ? Pepɛ tɔɔ kè u yeki sɪ ye pa ɲmuləyi-mɛ pa ɲmulɪ?

⁸ Pəyɛlɛ mà tònna isayatu lapɔ na ɲmuləm kè mà taa mà tike.

⁹ Aní mə maɣamaɣa í nyəma teu sí isayalataa kaa na Iso Kawulaya. Í taa puɣusi mə tí, asilima lataa, na tuŋ laalaa, na wasaŋkalənaa, na apalaa mpa pa sʉvkəna təma tɔ,

¹⁰ na ŋmulaa, na nyullaa, na sʉlʉnyɔɔlaa, na tʉvlaa, na ŋmulaa kpi-tikpitinaa, pa tənaya mpu pa taa nəɣɔlv kaa keesi Iso Kawulaya.

¹¹ Aní mə taa lelaa ka we ípəyú. Ama pa ləsa-meyɛ isayatu taa na í pəsi kʉpama. Na pə fayasa-me na mə mpa sí í pəsi Iso nyəma. Taca Yesu Kilisiti toŋ taa, tá Iso Feesuyu yelaa na í pəsi kʉpama ke Iso isenta.

Mpi í lakəna mə tənəŋ tɔ í yele na pə hóli Iso teeli

¹² Mə taa lelaa tən sí ye pa nəka mpi pa la. Tampana mpaav weɛ yaa, le pə taɣa pə təna pə taa ké í ká waa. Ma pəsəɣi má yɔɣɔtí sí ma wena mpa sí má la pə təna yaa. Ama ma kaa yele ké sí pʉlʉpʉ í pəsi-m pə yom.

¹³ Mɛ í tən sí hiluyu tɔ ké pə ləsa kutəɣʉv na kutəɣʉv tɔ ké pə tʉ hiluyu. Mm, pə we mpu mɛɛ. Paa na mpu Iso ká wakəli pə təm naale ɪni. Pə ta la yʉlv tənuyv ke asilima lapu tɔ, ama Taca tɔ ké. Na tənuyv ŋkʉ ku tɔ ké Taca weɛ.

¹⁴ Na isu Iso feesuyu Taca tɔ, í ká tɛ na í feesi taɣa mpu tɔtɔ na í toma taa.

¹⁵ Aní í nyəma sí mə tənəŋ ké Kilisiti tənuyv hɔɣɔləŋ ké. Ma wev isəntɔ tɔ pə nəɣəsəna má kpaɣa Kilisiti tənuyv tɔ pʉlv na má kʉtəna apalaa təna alv na? Pəle pə kaa la paa pəɔ.

¹⁶ Yaa í tá nyi sí yʉlv í sʉvna apalaa təna alv, í na-ɪ pa kʉnta tənuyv kʉlvʉmuyv? Pa ŋmaawa Iso Təm taa sí: Pa naale pa pəsa tənuyv kʉlvʉmuyv ké.

¹⁷ Ama wei na Taca pa kʉntaa tɔ pa pəsa kʉlvʉm ke pa ləmaɣasɛ taa ké.

¹⁸ Í taa kʉtəna asilima. Isayatvnaa mpa pə kaasaa na yʉlv lakí tɔ tu tokiyina í tənuyv. Ama yʉlv wei ɪ ha ɪ təɣi asilima lapu taa tɔ ɪ maɣamaɣa ɪ tənuyv ke ɪ lakí isayatu.

¹⁹ Í ta nyi sí mə tənəŋ we isu Feesuyu Nanɣtu təɣayale yeɛ? Feesuyu Nanɣtu wei Iso ha-me na í we mə taa təɣɔ ma tən. Í tá tí mə tí se.

²⁰ Iso yapa-meyɛ haləna í feli. Mpu tɔ, í lana mə tənəŋ ke mpi pə hóléɣi Iso teeli tɔ.

7

Akpaɣale tɔ kʉpəɔsvtɔ

¹ Pənente tɔ paasəna təm nti í ka pəsa-m mə takəlaya taa tɔ ɪɛ. Pə kəla teu sí yʉlv í taa kpaɣa alv yaa.

² Ama asilima wena a tɔ səsəm ke katatəlaya tɔ a tɔ, pə nəɣəsəna sí paa apalv wei í weɛna ɪ alv, na paa alv wei í weɛna ɪ paalv ké mpu tɔtɔ.

³ Apalv í la ɪ alv ke isəna pə nəɣəsəna apalv ká la ɪ alv tɔ, na alv náa la ɪ paalv ké isəna pə nəɣəsəna alv ká la ɪ paalv tɔ.

⁴ Pə fei isu alv ká lana ɪ təɣi isəna ɪ sɔɔlaa tɔ. Í paalv tənna-ɪ, ɪ niŋ na ɪ nəɔhɛɛ. Na mpu tɔtəɣɔ na apalv, pə fei sí ɪ ká lana ɪ təɣi isəna ɪ sɔɔlaa tɔ, ɪ alv tənna-ɪ, ɪ niŋ na ɪ nəɔhɛɛ.

⁵ Í taa pə təma, ye pə taɣa isu mə təna í lapu nəɣɔ kʉlvʉmaya na í tisi təma sí: Tə yele ípəyú weɛ naale na tɔ paasəna Iso sələmvuyv. Ama pəle pə waalv, í məli na í kʉnti nan. Ye í ta kʉnti nan ke ləŋ ke mpu í ká kəɔ na í kʉpisi tənəŋ na í hoti Sataní maɣasəŋ taa.

⁶ Nti ma yɔɣɔta isəntɔ tɔ pə taɣa kʉvcaalvuyv təm, ama ayɛɛnɛɛ ké.

⁷ Tampana tɔ, ma nyulaa isu paa yʉlv wei í weɛ isu ma wev isəntɔ tɔ. Ama paa wei na ɪ Iso hate ké. Pə haa ɪneyɛ pənɛyɛ, na pə ha ɪneyɛ pənɛ.

⁸ Təm nti tə wεε sı má heeli atamεε na alaa leelaa təyǝle sı, ye pa tǝka pa itantv isı ma tǝkuyv ma nyǝntv tǝ pu kǝli-wεye sεεv.

⁹ Ama ye í kaa pǝsı tǝnǝj tǝkuyv, ile apalaa nǝá kpayaa alaa, na leelaa nǝá saa apalaa. Pǝ kǝla teu sı apalv í kpayaa alv, na alv nǝá saa, na mpi yulv kǝ caya na kǝtǝi kuyı-tǝ.

¹⁰ Nti ma heeliyi mpa pa tǝma tǝmaya kpayav tǝyǝle sı: Alv í tǝma saav pǝ feı sı í kisi ı paalv. Taaaa tu yǝyǝtǝna-tı.

¹¹ Na í kisa-ı kǝlv, í caya mpv, í taa saa kufalv. Ye ı kǝ mǝli kuyǝj í mǝli-ı. Apalv ná feına mpaav sı í tǝyǝnı ı alv.

¹² Mpa pǝ kaasaa tǝ, ma heeliyi pǝle sı, ye apalv í kǝ İso sεεlv na ı alv kǝ ma ta nyı İso, pǝyele alv inı ı luɣu wεε sı í na-ı pá caya, apalv í taa tǝ sı ı kisiyi-ı.

¹³ Mpv tǝtǝyǝ alv í kǝ İso sεεlv na ı paalv nǝá kǝ ma ta nyı İso, pǝyele apalv inı ı luɣu wεε sı í na-ı pá caya, alv í taa tǝ sı ı kisiyi-ı. Ma mayamaya ma yǝyǝtǝna tǝle, tǝ ta luna Taaaa kiɣ.

¹⁴ İso tá kisi apalv wei ı ta ke İso sεεlv tǝyǝ í na ı alv İso sεεlv pa cayale tǝǝ, pǝcǝ ı ta kisi alv wei ı ta ke İso sεεlv tǝyǝ í na ı paalv İso sεεlv pa cayale tǝǝ. Ye pǝ taya mpv pǝ tǝǝ pa piya kǝ wεε isı ma ta nyı isǝnaa, pǝyele sı kǝ isǝ nyǝnsı kǝ.

¹⁵ Ama ye wei ı ta ke İso sεεlv tǝ ilé ı caana fayav, waatv inı pa taa wei ı kǝ İso sεεlv tǝ ı wǝna mpaav sı í yele na pá faya. Pǝ taya pulv tǝǝ, İso yaa-mεye sı í caya tǝma kiɣ na leleɣ.

¹⁶ Alv İso sεεlv nyá n nana-we sı nyaa tǝna na nı ya nyá paalv nyuyv? Na apalv İso sεεlv nyá n nana-we sı nyaa tǝna na nı ya nyá alv nyuyv?

İso í yaa-ɣ na nı we isǝna caya mpv

¹⁷ Ama nti tǝyǝle sı Taaaa í ha-ɣ mpi nǝá tǝj pǝle. Na ye İso yaa-ɣ ı mpaav taa na nı we isǝna nǝá caya mpv. Sεyεsvyɣ ɣku ma sεyεsǝyi Yesu sεεlaa kpeka tǝna sı á tǝj tǝyǝle.

¹⁸ Ye İso yaa wei kǝ ı mpaav taa na í tǝma pǝlvɣv, pǝntv í caya mpv, í taa hvv sı ı mǝlǝyi isı ı taa pǝli. Na İso í yaa wei kǝ ı mpaav taa na í tá pǝli, pǝntv í taa pǝeki sı ı pǝlǝyi.

¹⁹ Paa n pǝlaa, paa n ta pǝli, tǝle tǝ we yem kǝ. Ama İso kvheelitu tǝkuyv nté sǝsǝntv.

²⁰ Paa wei í wεε isǝna ı ka wεε na pǝcǝ İso yaaki-ı ı mpaav taa tǝ.

²¹ Ye n ka kǝ yom kǝ na İso yaa-ɣ ı mpaav taa, taa nǝyǝsı sı n pǝsǝyi kasayampv. Ama ye pǝ kǝma sı n lu nyá yomle taa, ile taa kisi.

²² Pǝ taya pulv tǝǝ, ye Taaaa yaa yom ke ı mpaav taa, pǝntv pǝsa Taaaa kasayampv kǝ. Mǝrúyǝ pǝ wεε tǝtǝ, ye Kilisiti í yaa kasayampv, pǝntv pǝsa ı yom kǝ.

²³ İso yapa-mεye halǝna í felı, ile í taa pǝsı mǝ tǝyi yǝlaa yomaa.

²⁴ Ma taapalaa, paa wei í caya İso sεεv taa isı isǝna ı ka wεε na pǝcǝ İso yaa-ı ı mpaav taa tǝ.

Atamεε na leelaa pa tǝm

²⁵ Ye apalaa mpa pa ta kpayata alaa, na alaa mpa pa ta saata tǝ. Taaaa ta heeli-m pa tǝm sı pulv. Ama Taaaa pǝlele tǝǝ ma nǝyǝsǝna yulv wei í yǝyǝta nti pá mv-tı tǝyǝ. Pǝ tǝǝ kǝ ma heeliyi-mεye nti ma mayamaya ma hvvki tǝ.

²⁶ Kayana wahalanaa pane pa tǝǝ ile, ma hvvki sı pǝ kǝla teu sı yulv í caya mpv.

²⁷ Ye n wǝna alv, taa lv sı n kisiyi-ı, na nı tu feına taa pǝeki sı n kpayaa.

²⁸ Paa na mpv, ye n tu kpaɣa alv, na ye pɛɛlɔ saana, i ta la ɪsaɣatv tɔtɔ. Ama apalaa mpa pa kpaɣa alaa na alaa mpa pa saaki tɔ, paa ifemle nte pa naaki wahala kɛ. Wahala inɛɣi ma caa ma kɛɛli mɛ nyɔɔŋ tɔɔ.

²⁹ Ma taapalaa, nti ma yɔɣɔtɛɣi tɔɣɔɛ si wɔɛ puwaya. Pɛ tɔɔ tɔ, pɛ kpaɣav saŋa waali tɔ, mpa pa wɛna alaa tɔ pɛ la ɪsu pa fɛina,

³⁰ na mpa pɛɛɛ pa wiliyi tɔ pɛ la ɪsu pa fɛina laŋwakɛllɛ. Mpa pa yaki tɔ pɛ la-wɛ ɪsu pɛ taya mpe pa tɛna pa kɔɣapɛm mpi.

³¹ Mpa pa tɔkɛna antulinya inɛ tɔ pɛ la ɪsu mpa paa tɔkɛna-i tɔ. Pɛ taya pulv tɔɔ, wɛɛtv nti tɔ taa antulinya inɛ i wɛɛ tɔ i kaa tasa taanɔɣv se.

³² Mpi ma nyulɛɣi tɔɣɔɛ si i lu nɔɣɔsɛɛ tɔm taa tɛkpataa. Apalv wei i ta kpaɣa alv tɔ Tacaa tɛmlɛ kɛ i sɔkɛna nyɔɣv, na i lɔki si Tacaa luɣv i lapɪ-i.

³³ Ama wei i kpaɣa alv tɔ atɛ cɛnɛ nyɛm kɛ i sɔkɛna nyɔɣv, na i lɔki si i alv luɣv i lapɪ-i.

³⁴ Mpv inɪ pɛ tv-i hɛkɔ kɛ. Mpv tɔtɔɣɔ na alv yaa pɛɛlɔ wei i ta saa tɔ. Tacaa tɛmlɛ kɛ pa sɔpɛna nyɔɣv. Pɛ taya pulv, pa caa kɛ si Tacaa i ti pa tɔnɔŋ na pa lɔsasi. Ama alv wei i laalaa na i saa tɔ atɛ cɛnɛ nyɛm kɛ i sɔkɛna nyɔɣv, na i pɛɛkɔɣi si i paalv luɣv i lapɪ-i.

³⁵ Ma yɔɣɔtɛɣi nɔpɔɣɔ si pɛ sɛna-mɛ, pɛ taya ɪsu katɔka kɛ ma tɔɣi-mɛ. Ama ma caa kɛ si mɔ tusi-mɛɣɛ mpi pɛ wɛ teu tɔ pɛ taa na i kpɛntɛna Tacaa kɛ teu na i tɔ ɪsu pɛ mɔnaa tɔ.

³⁶ Tɔv, pɛnɛntɛ tɛ paasɛna yulv wei i luɣv fɛi si i pɛɛlɔ i saa tɔ pɛ tɔm ɪɛ. Ye i kɔma na i nɔ si pɛ fɛi teu si i yɛɛ i pɛɛlɔ na i tɛɛ pɛ taa, i la ɪsu i luɣv wɛɛ tɔ. I yɛɛ-i na i saa, i ta la ɪsaɣatv.

³⁷ Ama ye inɪ i nɔkɛna na i tɛma i taa tɛkpataa si i pɛɛlɔ i caɣa mpv, na pɛ tɔ kɛ nɔɣɔlv kisinana-i kɔkisu, inɪ i tɔkɛna tɔnɔɣv na i kisinana i luɣv kɛ mpv, i pɛɛlɔ inɪ i ta saa pɛ wɛ teu.

³⁸ Mpv tɔ, wei i yɛlaa na i pɛɛlɔ saa i ta la taali. Ama wei i ta yɛɛ na i saa pɛɛ pɛ kɛla teu.

³⁹ Alv paalv i wɛna i weesuɣv, i alv inɪ i fɛina mpaav si i kɔlv-i. Ama ye i paalv sɛpa, pɛ ha-i mpaav kɛ, i luɣv i wɛ wei, i saa. ɪɛ kɔlvmtv kɛ, pu wɛɛ ɪsɔ sɛɛlv kɛ.

⁴⁰ Paa na mpv ma huv si ye i caɣaa ɪsu i wɛɛ tɔ i kɔ kɛli lelenɔ nuv. Ma nyɛmɔ si ma huwɛɛ anɛ a luna Feesuɣv Nanɔŋtv kinɔ.

8

Nantv kɔlalaatv tɔm

¹ Pɛnɛntɛ tɛ paasɛna nantv kɔlalaatv tɔm ɪɛ.

Tɛ nyɛmɔ si tɔ tɛna tɛ wɛna pɛ nyɛm mɛɛ. Na tɛ nyɛmɔ tɛ nyɛmɔ inɪ i yekina na yulv hɔŋ i ti. Ama sɔɔlvɔv nɔ lakɪ na tɛ nyɔɔ tɔŋ.

² Ye nɔɣɔlv huv si i nyɛmɔ pulvɔv, i ta cɛkɛnta-wɪ ɪsu pɛ wɛ tɛkpataa si i cɛkɛna-wɪ tɔ.

³ Wei ɪɛ i sɔɔlɔɣi ɪsɔ, ɪsɔ nɔ nyɛmɔ pɔntv tɔɔ kɛ.

⁴ Nti i ka pɔɔsaa tɔɣɔɛ si, ye pa laawa, yulv kɔ tɔɣɔ yaa i kaa tɔɣɔ? Tɛ nyɛmɔ teu si tuŋ nɔ naa ɪsɛntɔɔ kɛ yɛm kɛ. Ama ɪsɔ tike kɔŋ wɛnna.

⁵ ɪsɔtaa nyɛm paɣalɛ na atɛ nyɛm paɣalɛ kɛ yɔlaa yaa pa ɪsɔnaa. Paa yaa mpv si ɪsɔnaa na mpa pa nyɛnɛɣi si pa ti-wɛ tɔ pa wɛ paɣalɛ.

⁶ Ama tɔ kinɔ ɪɛ, ɪsɔ wɛ kɔlvmtv tɔkɔŋ kɛ. Inɔɣɔɛ Tacaa wei i lapa pɛ tɛna tɔ, na i tɔɔ kɛ tɛ wɛna weesinɔ. Na Tacaa kɛɛ kɔlvmtv, inɔɣɔɛ Yesu Kilisiti wei i yɛlaa na pɛ tɛna pɛ wɛɛ, na wei i tɔɔ tɛ wɛna weesinɔ tɔ.

7 Ama yɛlaa tɛna ta nyɩ mpv. Lɛlaa wɛɛ na pɔ tɛna-wɛyɛ tɩŋ tɔm taa, na ye halɛna saŋa pa tɔŋna nantv kɔlalaatv tɔɔv, pɔ wɛ ɩsu tɩŋ kɛ pa tɔŋɔyɩ. Pa nyɛm wɛ tɔtantɔlaa, ɩɛna pɔ mɛlɔyɩ nav sɩ kɔtɔɔv ŋkɔ kv wakɛlɔyɩ-wɛyɛ.

8 Pɔ taya kɔtɔɔv yekina na tɔ kɔtɔna ɩsɔ kɩŋ. Paa tɔ ta tɔɔv pɔ taya pɔ pasɔyɩ-tɔyɩ pulv, paa tɔ tɔyaa pɔ taya pɔ sɔsɔyɩ-tɔyɩ pulv.

9 Paa na mpv mɛ mpa mpaav wɛɛ faa sɩ ɩ laki mpi ɩ lɔ tɔ, ɩ la laakali, pɔ taa kɔɔ na ɩ hu ɩsɔ sɛɛv taa acamaa.

10 Ye nɔyɔlvɔv yem nawa nyɔ wei sɩ n nyɛmɔ tɔ na ŋ caya tɔyɩ tɛɛ na ŋ tɔŋna tɔɔv, ɩcam ɩnɩ ɩ laakali kaa polo ɩsu ɩ tɔɔv nantv kɔlalaatv ntɩ?

11 Waatv ɩnɩ nyɔ nyɛm mpi pɔ lapa na nyɔ tɔyɔntɔlɛ ɩcam wei ɩ tɔɔ Kilisiti sɛpa tɔ ɩ la yem kɛɛ.

12 Ye ɩ pɛntɔyɛna mɔ tɔyɔntɔlɛnaa na ɩ kɔpɛsɔyɩ pa laakalɛnaa mpa pa wɛ tɔtantɔlaa kɛ mpv tɔ, Kilisiti kɛ ɩ pɛntɔyɛna.

13 Pɔ tɔɔ kɛ ye ma tɔkɩ mpi na pu hu ma tɔyɔntɔlɛ, ma kaa tɔɔv. Paa pɛcɔ mayamaɔa ma kaa tu tɔɔv nantv. Pɔ taa kɔɔ na mɔ hu ma tɔyɔntɔlɛ.

9

Tillu tɛma tɔm

1 Ma fɛɩna mpaav sɩ ye ma laki mpi ma la? Ma ta kɛ tillu? Ma ta na Tacaɔ Yesu? Pɔ taya mɔ kɛna ma lapa Tacaɔ tɛmlɛ na pɔ lu mpi tɔ?

2 Ye lɛlaa ɩ nyɛnɔyɩ-m tillu pɔ kɔpɛnna-mɛ? Mpi tɔ, ɩsu mɔ na Tacaɔ ɩ kɔpɛntɔyɩ tɔ pɔ hɔlɔyɩ tɔkɛkɛkɛ kɛ sɩ ma kɛ tillu.

3 Mɔrɔyɔ ma cɔɔkɩ mpa pa kotɩyɩna-m paa timpɩ na pɔ tɔŋ sɩ ma ta kɛ pulv tɔ.

4 Ye pa fɛlɔyɩ-m kɔtɔɔv na kɔnyɔnyɔɔm kɛ ma tɛmlɛ tɔɔ ma yɔwa?

5 Ye ma tɔŋsa alv ɩsɔ sɛɛlv nɔyɔlvɔv ma waalɩ na tɔ cɔɔkɩ ɩsu tillaa lɛlaa na Tacaɔ newaa na Piyɛɛ pa lakɔyɩ tɔ ma yɔwa?

6 Yaa ma na Paanapasɩ tɔ tɩkɛ kɛ pɔ wɛɛ sɩ tɔ lana tɔ nin na tɔ tɔyɔna tɔ nɔyɔ?

7 Yɔlɔlɔ wei ɩ puki yoo na ɩ tɔɔkɩ ɩ tɩ? Na awe sɔɔkɩ lɛsɛŋ tɔyɩ na ɩ kaa tɔɔv kv pɛɛ? Na awe tiikiyi kalɔkv na ɩ kaa nyaasɩ naalɛm?

8 Ntɩ ma tɔŋ tɔ, yɛlaa yɔyɔtɔyɛna-tɔyɩ kɔyɔyɔtv, kɔsɔsɩtv taa pɔ fɛɩ mpv?

9 Moisi kɔsɔsɩtv taa pa ŋmaawa sɩ: N kaa hɔkɔ nav wei n makɛna nyɔ mɛla tɔ ɩ nɔyɔ. Naaŋ tɔɔ tɩkɛ kɛ ɩsɔ sɔyɔmɔyɛna?

10 Pɔ taya tɔ mayamaɔa tɔ nyɔyɩ tɔɔ kɛ ɩ yɔyɔta mpv? Tɔ mayamaɔa tɔ nyɔyɩ tɔɔ tɔkpɛm kɛ pa ŋmaawa sɩ: Wei ɩ halɔyɩ ɩ halɛna tɛlvɔv, na wei ɩ kvŋ ɩ kvna tɛlvɔv, sɩ ɩ kɔ hiki ɩ paa nyɛm.

11 Ye tɔ tuuwa ɩsɔ nyɛm kɛ mɔ hɛkv na kayana tɔ hiki mpi pu waasɩ tɔ tɔnɔŋ tɔɔv mɔ kɩŋ tɔ yɔwa?

12 Lɛlaa ta kisi mpaav kɛ hikuyɩ sɩ pɔ hikiyɩ-wɩ, kacɔŋfana tɔ na?

Paa na mpv tɔ tɔ nyɛnna tɛna. Ama tɔ tɔyaa pɔ tɛna pɔ kɔnyɔŋ sɩ tɔ taa kɔɔ tɔ wakɛlɩ Kilisiti tɔɔ Laapaalɩ kvpaŋ tɛmlɛ.

13 Anɩ ɩ nyɛmɔ teu sɩ mpa pa laki tɛma kɛ ɩsɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ ɩsɔ tɛsɛɛɛ calɛsɔyɛna-wɛ. Na mpa pa laki kɔtasɩ kɛ kɔtaya tɔlatɛ tɔ tɔ pa hikiyɩ pa paa nyɛm kɛ kɔtasɩ nsɩ sɩ taa kɛ.

14 Mɔrɔyɔ pɔ wɛɛ. Mpa pa kpaalɔyɩ Laapaalɩ Kvpaŋ tɔ Tacaɔ ha-wɛyɛ nɔyɔ sɩ pɔ tɔyɔna kɔtasɩ nsɔyɩ.

15 Ama mɔ, ma ta la tɛnɛ ɩnɩ tɔ taa natɛlɩ, na ma ŋmaav ɩsɛntɔ tɔ, pɔ taya sɩ ma pɔsɔyɩ sɩ mɔ hiki sɛ. Sana sɛm na mpv ɩnɩ pɔ lapv. Nɔyɔlv kaa wakɛlɩ mpi ma yɔɔlɔyɛna mpv tɔ.

¹⁶ Pə taya ma ti sam təə ké ma kpaaləxi Laapaali Kupaŋ se. Ama caalvyu na caalvyu ké. Na ye pə cəpa-m na má tá kpaali Laapaali Kupaŋ, mayale.

¹⁷ Ye ma mayamaɣa maa tɔna ma ti si má la təmle təne, má nəkaa ma haaki nəɣə ké na má taŋa kɔfelvyu. Isu pa tu-m-teye kɔtvyu tə, pə wee si má la-teye na má lu təsoo.

¹⁸ Ma kɔfelvyu nté ŋku ile? Nkɔvɔle si má hɔləsi lanje na Laapaali Kupaŋ kpaalvyu. Má kpaaləxi faalaa, má taa haa nəɣə na má taŋaa isu Laapaali Kupaŋ kpaallu laki tə.

¹⁹ Ma ti ma təyi, ma ta ke yom. Paa na mpv ma lapa ma təyi yəlaa təna yom si má hiki yəlaa payale ke səsəm ke isəna pə wee tə.

²⁰ Yuta nyəma taa, ma laki ké isu Yuta tu, ilena má hiki-we. Paa na maa təŋəxi Moisi kɔsəsutu tə, ye ma we mpa pa təŋəxi Moisi kɔsəsutu tə pa heku, ma laki ké isu ma təŋəxi-ti ilena má hiki-we.

²¹ Na mpv tətəɣə ye ma we mpa pa ta nyi Moisi kɔsəsutu təm tə pa heku, ma we ké isu pa wev tə, maa paasəyəna kɔsəsutu, ilena má hiki-we. Pə taya isu ma təŋ si ma lə Isə kɔsəsutu se, Kilisiti kɔsəsutu təna ma təŋəxi ké.

²² Mpa pa we icantu ke Isə seev taa tə, ma lapa pa heku ké isu icam na pəcə má hiki acamaa mpe. Ḿpúyú ma laki paa mpa pa heku, ilena paa pə kəli we má ya pa taa ləlaa.

²³ Ma laki pə tənaya ḿpúyú Laapaali Kupaŋ təə ké, ilena ma mayamaɣa maa waa pə taa.

²⁴ Ntəŋ í nyəma si pa təkɔvu asewa tete tə payale seena, ama kɔlɔm təkɔŋ təkəna. Mə tətə í kaasi mə təyi mpv na sewa, na í laali na í təɣə nəɣə.

²⁵ Lɔta na selaa pa təna pa lakɔvu mpv tə, pa wəna pa kɔkɔkiimnaa ké na isələ kɔsəemle. Pa laki ḿpúyú si pá hiki sam ntenuyu ŋku ku taəŋəxi tə. Ama tá ile, tá laki ké si t́ hiki sam ntenuyu ŋku ku we tam təə tə.

²⁶ Pə təə ké má təŋna sewa na má yaya isələ ke timpri un tə. Ma we ké isu ŋkuma matv wei u hayaləxi yem tə.

²⁷ Ama ma wəsəxi ma tənvyu ké na má təkəxi ma təyi teu si pə taa kəə na ma wei ma lapa ləlaa ke waasv tə má kpisi na pá lə-m.

10

Tuŋ təm laakali lapənav

¹ Ma taapalaa ma luyv wee si í təəsi mpi pə mayana tá caanaa caanaa mpa na Moisi pa təma tə pa təm. Pa təna təpai isəŋmuntvyu kentina pa təə, na pa təna təpai pa təsəna səsəncaasi tənku.

² Na isəŋmuntvyu ŋku kv tēē ké tənku taa ké pə sə pa təna təpai ké Isə lum ke pa mvyu Moisi na pá təŋəxi-ti tə pə təə.

³ Pa təna təpai pa təyənna piti təyənaya kɔlɔmaya ŋke.

⁴ Na pa təna təpai pa nyəəna piti kɔnyənyəəm kɔlɔməm mpi pə luna piw taa tə. Na piw ŋku kv hóləyi ké si pá na Kilisiti pa təŋna.

⁵ Paa na mpv tə Isə lanje ta hēena pa taa payale, mpv pə yelina na pá si wulaya tetv taa.

⁶ Pəne un pə lapaya si pə hólí-tvyu ləŋ na pə taa kəə na t́ nyuli isayakɔnyuləŋ isu mpe un paa nyulvyu tə.

⁷ Na pə taa kəə na í keesi na í svv tuŋ laav taa isu pa taa ləlaa ka lapv tə. Isə təm taa pa ŋmaawa mpv si: Yəlaa caɣaa na pá təɣə na pá nyəə, ilena pá nyəkí na pá kɔli si pa paaki.

⁸ Na t́ taa la wasəŋkalətv isu pa taa ləlaa ka paasənav-ti na kuyaku kɔlɔmvyu tike yɔlɔnyəəŋ iyisi hiu na tooso (23000) lu na pá si tə.

⁹ Tə taa maγasi Tacaa si tə naa i waali. M̄p̄r̄ȳḡ pa taa lel̄aa ka lapa na p̄a s̄əna t̄maaa.

¹⁰ Tə taa miiti, mpi t̄ə, pa taa lel̄aa ka miitaγa r̄p̄r̄ȳḡ na wak̄əll̄ə ku-we t̄ə.

¹¹ Pə t̄əna mpi p̄ə maγana-we t̄ə p̄ə h̄ul̄ȳḡi lel̄aa k̄e l̄əη k̄e. Pa ηmaa-t̄əγi si pa k̄paal̄əγi-t̄ə yoo. Pə t̄əγa p̄ul̄ə, waatu wei i taa t̄ə we is̄ənt̄ə t̄ə t̄ənaγa waatu k̄e.

¹² Pə t̄əə il̄e ye wei i h̄u s̄i i s̄əηaa p̄unt̄ə i la laakaa, i taa k̄əə na i hoti.

¹³ Maγas̄ȳu nak̄ul̄i ku ta maγana-me na p̄ə k̄əl̄i is̄u maγas̄ȳu mak̄ȳu na ȳul̄ə t̄ə. Is̄ə t̄əma s̄i i lak̄i mpi t̄ə u yeki-wi. Pə t̄əə k̄e i kaa yele na maγas̄ȳu maγana-me na p̄ə k̄əl̄i-me. Ama maγas̄əη in̄i i k̄əma i k̄ā h̄ul̄i-m̄əγe is̄əna i k̄ā la na i t̄ul̄i na i p̄əs̄i-t̄ə.

¹⁴ Pə t̄əə il̄e ma taapalaa k̄upama me, i la laakali na t̄uη t̄əm.

¹⁵ Ma ȳəγ̄ət̄əγ̄əna-me is̄u ȳəlaa laγat̄ənaa, il̄e nti ma ȳəγ̄ət̄əγ̄i t̄ə i h̄u m̄ə maγamaγa na i n̄ā.

¹⁶ I nȳəna t̄ə t̄əkuγu k̄əp̄u na i suna Is̄ə k̄upant̄u na t̄ə s̄eē-i i na t̄əml̄e k̄e p̄ə t̄əə t̄ə na i n̄ā. Tə nȳəkuγu t̄ə, p̄u k̄p̄ent̄əγi-t̄uγu r̄p̄r̄ȳḡ Kilisiti cal̄əm t̄əə? Na potopoto wei t̄ə fak̄i t̄ə, t̄ə t̄əkuγu t̄ə, p̄u k̄p̄ent̄əγi-t̄uγu r̄p̄r̄ȳḡ Kilisiti t̄ənuγu t̄əə?

¹⁷ Is̄u potopoto weu kul̄əm na taa we k̄upin̄ na t̄ə tal̄əγi-t̄ə t̄ə k̄p̄ent̄a kul̄əm k̄e. Mpi t̄ə potopoto kul̄əm k̄e t̄ə t̄əki t̄ə se.

¹⁸ I nȳəna Is̄eγel̄i ȳəlaa na i na. Mpa pa t̄əki mpi pa lapa k̄ət̄əγa t̄ə p̄ā na Is̄ə wei i t̄ike i t̄ə k̄ət̄əγa t̄əlat̄e t̄ə pa k̄p̄ent̄aa k̄e.

¹⁹ Il̄e is̄ənaγa p̄ə weē il̄e? T̄uγu kul̄alaam k̄ena p̄ul̄ə? Yaa t̄uγu maγamaγa k̄ena p̄ul̄ə? P̄ul̄ə f̄ei paa p̄əc̄ə.

²⁰ Ama pa laak̄ȳu t̄ə al̄əγaa t̄əə k̄e pa laaki, p̄ə t̄əγa Is̄ə. Na ma kisaa s̄i m̄ə na al̄əγaa i taa weē t̄əma t̄əm taa il̄e.

²¹ I kaa p̄əs̄i na i nȳə Tacaa k̄əp̄u na i t̄asa al̄əγaa nȳəη k̄e nȳəə. Na i kaa p̄əs̄i na i c̄əγa Tacaa nȳənaγa t̄eē na i t̄asa al̄əγaa nȳəηka t̄eē k̄e c̄əγav t̄əə.

²² Yaa t̄ə c̄aa t̄ə s̄v̄s̄i Tacaa k̄e is̄əs̄eēml̄e taa? T̄ā k̄əl̄əna-t̄ə toma γaa is̄əna?

Is̄ə teeli t̄uγu k̄e paa mpi p̄ə taa

²³ Mə taa lel̄aa t̄əη s̄i m̄paav weē s̄i t̄ə n̄əka mpi t̄ə l̄ā. Tampana, m̄paav weē yaa. Ama p̄ə t̄əna p̄ə f̄eina kawaaya k̄e. Mpaav weē s̄i t̄ə n̄əka mpi t̄ə la. Ama p̄ə t̄əγa p̄ə t̄əna p̄ə lap̄u s̄əəs̄əγ̄əna p̄ul̄əp̄uγu Is̄ə s̄eēv taa.

²⁴ N̄əγ̄əlv̄ i taa p̄eēki i maγamaγa i nȳəγu nȳənt̄u t̄ike. Ama paa wei i p̄eēk̄əγi i t̄əγ̄ənt̄ələnaa nȳənt̄u t̄əə.

²⁵ Nant̄u t̄əna nti pa p̄eēt̄əγi k̄əȳak̄u taa t̄ə i t̄əγ̄ə, i taa k̄p̄eγe mpi m̄ə taa i w̄ena s̄ika t̄ə.

²⁶ Pə t̄əγa p̄ul̄ə, pa ηmaawa Is̄ə T̄əm taa s̄i: Tacaa t̄əna t̄et̄u na p̄ə t̄əna mpi p̄ə we t̄ə taa t̄ə.

²⁷ Ye ma ta nȳi Is̄ə yaa-η t̄əγ̄əv na nȳā luγu weē s̄i n̄ puki, ḡ polaa, t̄əγ̄ə p̄ə t̄əna mpi i k̄ā saa-η t̄ə, taa k̄p̄eγe mpi nȳā laakali taa n̄ w̄ena s̄ika t̄ə.

²⁸ Ama ye n̄əγ̄əlv̄ heela-η s̄i t̄əne in̄i pa laawaγa, il̄e taa t̄əγ̄ə, k̄e wei i c̄əpa-η r̄p̄r̄ȳḡ s̄əkp̄al̄ȳu t̄ə il̄e i t̄əə, na nȳā laakali ta c̄əγa i t̄əc̄əγ̄al̄e t̄ə p̄ə t̄əə.

²⁹ Pə t̄əγa nȳā laakali k̄e ma ȳəγ̄ət̄əγ̄i c̄əne. Ama wei in̄i i heela-η t̄ə i nȳəη t̄əə k̄e.

Il̄e pepe nȳūγu t̄əə k̄e lel̄v̄ laakali t̄əm k̄ā p̄el̄i ma nin̄ k̄e mp̄?

³⁰ Ye ma s̄eēki Is̄ə k̄e i na t̄əml̄e na p̄əc̄ə mā t̄əki, pepe t̄əə k̄e paa t̄u-v̄ m̄ timpi ma t̄ək̄əna s̄eēt̄u t̄ə?

³¹ Pə weē s̄i paa i t̄əki, paa i nȳəəki, paa i lak̄i mpi, i la na Is̄ə hiki teeli k̄e p̄ə t̄əna p̄ə taa.

³² ǀ taa hu nǎǎlv, paa Yuta nyǎma, paa mpa pa ta ke Yuta nyǎma tǎ, paa Yesu seelaa.

³³ ǀ la isu ma lakuvu tǎ. Ma lukǐ kǎ sǐ pǎ tǎna mpi ma laki tǎ pǎ la yǎlaa tǎnaya lelenǎ. Pǎ taya ma maǎamaǎa ma nyuvu nyǎntu ke ma pǎekǎyi. Ama yǎlaa tǎna nyǎntu kǎ sǐ pǎ ya pa nyǎǎǎ.

11

¹ ǀ keesǎǎna-m isu má keesǎna Kilisiti tǎ.

Alv ka te saalaya ke Iso tǎseele

² ǀ tǎsa ma tǎm ke pǎ tǎna pǎ taa na í tǎka kulaputvnaa ke teitei isu ma keesuvu-me tǎ ma sama-me.

³ Ama ma caa kǎ sǐ í nyǐ sǐ Kilisiti kele paa apalv wei ǐ sǎsǎ, na apalv nté alv sǎsǎ, na Iso kele Kilisiti ílé ǐ sǎsǎ.

⁴ Ye apalv í sǎlǎmǎyi yaa ǐ kpaalǎyi Iso kuvheelitu ke Iso tǎseele na í tǎ kuli ǐ nyuvu tǎǎ, Kilisiti ke ǐ kpeǎnaa.

⁵ Na ye alv í sǎlǎmǎyi yaa ǐ kpaalǎyi Iso kuvheelitu na í tǎ te saalaya, ǐ paalv kǎ ǐ kpeǎnaa, na pǎ pǎsa isu pa loola-ǐ kǎ.

⁶ Na ye alv kaa te saalaya íle pǎ kǎ ǐ nyǎǎsi. Ama ye pǎ we-ǐ feele sǐ pǎ kǎ-ǐ yaa pǎ looli-ǐ, íle í te saalaya.

⁷ Apalv kaa pa ǐ nyuvu tǎǎ kǎ pulv, mpi tǎ, ǐ kǎ Iso leesuvu na ǐ kin ke Iso teu naaki. Ama alv kin ke apalv teu ná naaki.

⁸ Pǎ taya alv ke pa cosaa na pǎ ǎmana apalv. Ama apalv ke pa cosaa na pǎ ǎmana alv.

⁹ Na pǎ taya alv tǎǎ kǎ pa ǎma apalv. Ama apalv tǎǎ kǎ pa ǎma alv.

¹⁰ Pǎ tǎǎ kǎ ísǎtaa tillaa tǎǎ, alv kǎ weena ǐ nyuvu tǎǎ kǎ mpi pǎ hǎlǎǎyǐ sǐ ǐ ta tu ǐ ti, ama apalv tǎnna-ǐ tǎ.

¹¹ Paa na mpv tǎ, Taa tǎm taa alv fei ǐ ti tǎǎ tike, na apalv ke ílé ǐ ti tǎǎ tike, pa tǎna pa ti pǎ tǎmǎya.

¹² Pǎ taya pulv tǎǎ, apalv ke pa cosaa na pǎ ǎmana alv, na mpv tǎtǎǎ alv na lula apalv, na pǎ tǎnaya mpv Iso kin ke pǎ luna.

¹³ Mǎ maǎamaǎa í maǎasi-tǎǎyǐ mǎ taa na í ná, sǐ waatu wei alv puki Iso seevu na í sǎlǎmǎyi tǎ, ǐ caǎ nyuvu kpete na?

¹⁴ Antulinya taa cǎne maǎamaǎa se, ye apalv yelǎǎna nyǎǎsi kutayalasi, feele sǎsǎle kǎ.

¹⁵ Ama ye alv nyǎǎsi tayalǎna mpv, isante sǎsǎle nté. Tampana yaa pǎ ha paa alv wei kǎ nyǎǎsi kutayalasi kǎ sǐ sǐ takǎyi-ǐ isu tekente.

¹⁶ Ama ye nǎǎlv tasǎyi tǎne inǎyi kpeesǎnav puvtu í nyǐ sǐ, paa ta, paa Iso seelaa kpeka, tǎ feina lakasi nasǎli tǎtǎǎ tǎ Iso seevu wule na pǎ tǎ kǎna sǎne.

Ta Caa sǎm tǎǎsvuv

(Matiyee 26:26-29; Malǎki 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Tǎv, nti ma nawa na ma caa ma yǎǎǎti-tǐ tǎ, pǎ ta mvna má sa-meǎe paa pǎcǎ se. Pǎ taya pulv, mǎ kotuvǎ wei í kotiyǐ tǎ, ye pǎ taya isayatu, u sǎsǎyi-meǎe kuvantu natǎli.

¹⁸ Kancaalaya nyǎntu íle, pa heela-m kǎ sǐ í kotiyǐ tǎ, mǎ kotuyu faya kpeka kpeka kǎ, na u caa tǎma. Íle ma tisa-tǎyi isu ma ta tisi.

¹⁹ Ye fayasuvu í we mǎ hekv taa kǎlv, kǎ wee na pǎcǎ pǎ nyǐ mǎ taa mpa pa kǎ kuvama na tampana tǎ.

²⁰ ǀ kotuyu tǎ, pǎ taya Taa tǎǎnaya ke í tǎki.

21 Pə we ńpóyú kɔpam mee, í cakuyɔ nyanaya tee təkrem tɔ paa wei ɪ huliɣina ɪ maɣamaɣa ɪ tɔɣnaya ké. Nyɔɣɔsi ná tɔŋna lɛlaa ke kuyɔ na sɔlɔm náá kuyi lɛlaa.

22 ɪ ká tɔki na í nyɔɔki mə teesi nsi si taa tɔɣɔ í feina yaa we? Yaa Iso seɛlaa kpekəle ke í nyənəyi yem? Na mpa pɛle pa feina pulɔ tɔɣɔle í caa feɛle tuyɔ na? Yaa í caa má heeli-me suwe? Pə nɔɣəsəna ma sa-me? Paa pəcɔ ma kaa sa-me se.

23 Pə taɣa pulɔ tɔɔ, tɔmnaa mpa Tacaa tasa-m na má caa ma heeli-me tɔɣɔle si, ahoɔ nna a taa pa yɛlaa na pá kpa Tacaa Yesu ɪnɪ tɔɣɔ ɪ kpaɣa potopoto.

24 ɪ seɛ Iso ké í na tɔmlɛ na í tɛ ɪɛna í faɣa-ɪ na í tɔ si: ɪnɛ ɪ kɛna ma tɔnuyɔ ŋku pə ha mə tɔɔ tɔ, ńpóyú í ká laki na í tɔsəyi ma tɔɔ.

25 Pa tɛma tɔɣɔ ke mpu ɪɛna í kpaɣa kɔpu na í tɔ si: Kɔpu ɪnɛ ɪ kɛna Iso nɔɣɔ pɛɛluyɔ kufam yoo, na ma caləm huləna pə tampana. Paa waatu wei ké í nyɔɔki ɪ nyɔɔki mpu na í tɔsəyi ma tɔɔ yoo.

26 Kɔpam ye í weɛ na í tɔki potopoto ɪnɛ na í nyɔɔki kɔpu ɪnɛye mpu, í heeliyi Tacaa sɔm tɔm, haləna ílé ɪ kɔɔ í məli.

27 Pə tɔɔ ké ye nɔɣɔlɔ weɛ na í tɔki Tacaa potopoto na í nyɔɔki ɪ kɔpu pəyele ɪ ta nɔɣəsəna si í tɔɣɔ na í nyɔɔ pɔntu í nyi si Tacaa tɔnuyɔ na ɪ caləm pə tɔm we ɪ nyuyɔ taa ké.

28 Pə weɛ si paa wei í pɔɔsi ɪ tɔyi ɪ maɣamaɣa na í ná na pɔcɔ í tɔɣɔ potopoto ɪnɛ na ɪ nyɔɔ kɔpu ɪnɛ.

29 Pə taɣa pulɔ tɔɔ, ye wei ɪ tɔki potopoto na í nyɔɔki kɔpu ke yem tɔɔ na í tá cekəna si pə ké Tacaa tɔnuyɔ, ɪ kɔŋna ɪ maɣamaɣa ɪ nyuyɔ taa ké tɔm ke ɪ tɔɣɔ na ɪ nyɔɔ mpu pə taa ké.

30 ɪsəntɔ ɪnɪ ɪ maɣamaɣa ɪ lapu tɔɔ ké mə taa paɣale ké kutəntənaa na acamaa na yəlaa kɔpiŋ sɔpa.

31 Ye ta maɣamaɣa tɔ pɔsəyi tɔmnaa na pɔcɔ ɪɛ, tɔ kpeɛ tá tɔyi tɔm nti Iso ká huɔna-tu tɔ tɔ taa ké.

32 Ama Tacaa ɪɛ ɪ huɔkəna-tuyɔ na í hɔŋ tá ŋkpaŋŋ ke si pə taa kɔɔ na pə kaa tá na antulinya ke kratəte kɔlɔmtəɛ.

33 Pə tɔɔ ɪɛ ma taapalaa waatu wei í kotiyi si í tɔki Tacaa tɔɣnaya tɔ í taŋ tɔma.

34 Ye nyɔɣɔsi í pu wei pɔntu í tɔɣɔ ɪ tɔyaya, na pə taa kɔɔ na mə kotuy tɔɔ Iso kɔɔ í nana-meɣe natəlɔyi lapu. Nti nti pə kaasaa tɔ má kəma na má kɔɔ ɪɛ ma teesi tɔɛye taɣanuyɔ.

12

Mpi mpi pə lapu saaki yəlaa tɔ

1 Pənente tɔ paasəna mpi mpi Iso Feesuyɔ Nanŋtu yeki na pə saa yəlaa tɔ pə tɔm ɪɛ.

Ma taapalaa ma caa ké si mpi mpi pə saakuyɔ yəlaa tɔ í nyi tampana nna a tɔɔ pə saa mpu tɔ.

2 ɪ nyəmə teu si í ka keɔ ma ta nyi ɪsənaa tɔ tun wei ɪ yɔɣətəyi natəli tɔ ɪ tɔm taa ké pə hana mə ɪsɛ na cuyɔluyɔ fei.

3 Pə tɔɔ maɣamaɣa ke ma caa si í nyi na í tɛ mə taa si yulɔ nɔɣɔlɔ ɪ fei wei Iso Feesuyɔ tiikiyi na pɔntu luna pə waali na í tɔ si Yesu ké mpu si tɔ. Na ye Feesuyɔ Nanŋtu ɪ tiikiyi wei pɔntu kaa pəsi na í tɔlɔyi na í yeki si Yesu keɛ Tacaa.

4 Mpi mpi pə saaki yəlaa ke Iso mpaas taa tɔ pə we ŋka ŋka ké. Ama Iso Feesuyɔ kɔlɔmuyɔ ŋku kɔ yekina na pə saaki yəlaa.

5 Təma lapu we fakasi fakasi. Ama Tacaa kɔlɔm ɪnɪ ɪ təma ke pa laki.

⁶ Kùlapə̀m wɛ ɲka ɲka, ðe ɪsɔ̀ kùlɔ̀m ɪnɪ ɪ tɪyɔ̀na pə̀ tənaya kùlapə̀mnaa mpe pə̀ tənə.

⁷ ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ hóláyí paa wei ɪ kin ké sɪ kɔ̀ wɛɛ na kɔ̀ yeki na pulɔ̀ lapɔ̀ saa pɔ̀ntɔ̀ ðena pə̀ tənə pá hiki kɔ̀pantɔ̀ kɛ pə̀ taa.

⁸ ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ haa nɔ̀ɔ̀lɔ̀ ðeyɛ lə̀mayasɛ təm yɔ̀ɔ̀taya. Na Feesuyɔ̀ kùlɔ̀muyɔ̀ ɲkɔ̀ kɔ̀ ha nɔ̀ɔ̀lɔ̀ ðe tətɔ̀ sɪ í yɔ̀ɔ̀təyənə nyəm.

⁹ ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ kùlɔ̀muyɔ̀ kɔ̀nɛ kɔ̀ yekina na nɔ̀ɔ̀lɔ̀ náá tisiyi ɪsɔ̀ tɔ̀ ké yun kɛ teu. Na kú haa nɔ̀ɔ̀lɔ̀ ðeyɛ kɔ̀təntɔ̀naa waasuyɔ̀ pəsuyɔ̀.

¹⁰ ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ yeki na nɔ̀ɔ̀lɔ̀ náá lakɪ piti təma, na kɔ̀ tɪyɔ̀ nɔ̀ɔ̀lɔ̀ ðe sɪ í kpaaləyɪ ɪsɔ̀ kɔ̀heelitɔ̀, na kɔ̀ yeki na nɔ̀ɔ̀lɔ̀ náá nyəɲ na í fayasəyɪ aləyaa nyəntɔ̀ na ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ nyəntɔ̀. Kɔ̀ yeki na nɔ̀ɔ̀lɔ̀ ílé í yɔ̀ɔ̀təyənə təmnaa mpa nɔ̀ɔ̀lɔ̀ ɪ nuki tɔ̀, na kɔ̀ yeki na nɔ̀ɔ̀lɔ̀ náá cəkəyənə-tɪ na í teləsəyɪ.

¹¹ ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ kùlɔ̀muyɔ̀ kɔ̀nɛ kɔ̀ taa kɔ̀ tike kɔ̀ lakəna pə̀ tənaya mpu. Kɔ̀ yeki na paa mpi mpi pə̀ lapɔ̀ saa paa wei ké ɲka ɲka ɪsɔ̀ kɔ̀ nəkaa təyɔ̀.

Tənyɔ̀ pilimile kùlɔ̀mtələ

¹² Tampana tɔ̀ Kilisiti wɛɛ ké ɪsɔ̀ yulɔ̀ tənuyɔ̀ pilimile wɛw na kú wɛna nɔ̀ɔ̀hɛɛ na niɲ na ɲkraɲɲ na ɪsɛ na pə̀ tənaya mpu tɔ̀. Tənuyɔ̀ wɛw tɔ̀ paa kɔ̀ tɔ̀ kɔ̀ wɛna ɲpúyú waanɪ waanɪ tɔ̀ pə̀ tənə pə̀ kpɛnta kùlɔ̀m ké sɪ tənuyɔ̀.

¹³ Mpu tətəyɔ̀ na ta tənə, paa tə ké Yuta nyéma yaa tə ta kɛ Yuta nyéma, paa tə ké yomaa yaa kasayampiya, ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ kùlɔ̀muyɔ̀ ɲkuyɔ̀ pə̀ sənə-tuyɔ̀ ɪsɔ̀ lɔ̀m sɪ tə kpɛntɪ ɪsɔ̀ yulɔ̀ tənuyɔ̀ pilimile wɛw tɔ̀, na ɪsɔ̀ Feesuyɔ̀ kùlɔ̀muyɔ̀ ɲkɔ̀ kɔ̀ lɔ̀m kɛ tə nyɔ̀ɔ̀ki teu kɛ tá tənə.

¹⁴ Yulɔ̀ təntuyɔ̀ pilimile wɛw tɔ̀ pə̀ taya nɔ̀ɔ̀hɛɛ tike yaa niɲ yaa ɲkraɲɲ yaa ɪsɛ tike wɛnna. Ama pə̀ tənaya mpu pə̀ wɛnna kɔ̀ tɔ̀.

¹⁵ Nɔ̀ɔ̀hələ kə pəsɪ na tətɔ̀ sɪ: Ma ta kɛ niɲ tɔ̀, ma ta kɛ tənuyɔ̀? Paa tu yɔ̀ɔ̀ta mpu pu ləsi-tɛyɛ tənuyɔ̀ tɔ̀?

¹⁶ Nkraɲuyɔ̀ ká pəsɪ na kú tɔ̀ sɪ: Ma ta kɛ ɪsələ tɔ̀ ma ta kɛ tənuyɔ̀? Paa kɔ̀ tu yɔ̀ɔ̀ta mpu pu ləsi-kuyɔ̀ tənuyɔ̀ tɔ̀?

¹⁷ Na pə̀ wɛw mpu tɔ̀, ye ɪsələ tike təkɔ̀ɲ wɛnna yulɔ̀ tənuyɔ̀ tənə tɔ̀, pepɛyɛ yulɔ̀ ká nuna təm? Na ye ɲkraɲuyɔ̀ tike wɛnna, pepɛyɛ yulɔ̀ ká nuna sɔ̀ɲ?

¹⁸ Tampana tɔ̀ ɪsɔ̀ nəkə ɪsənə tɔ̀ ɲpúyú ɪ lapa, ɪ tu yulɔ̀ tənuyɔ̀ tɔ̀ ké paa mpiyi waanɪ waanɪ.

¹⁹ Ye kùlɔ̀məm kə wɛnna yulɔ̀ tənuyɔ̀ tənə ðe pə̀ taa ké yulɔ̀tənuyɔ̀ nté.

²⁰ Ama yulɔ̀tənuyɔ̀ na wɛw tɔ̀ kɔ̀ wɛna nɔ̀ɔ̀hɛɛ na niɲ na ɲkraɲɲ na ɪsɛ na pə̀ tənaya ɲpúyú.

²¹ Pə̀ tɔ̀ ké ɪsɛ ná kaa pəsɪ na á tɔ̀ niɲ sɪ ye ílé ɪ fɛɪ pə̀ lá ɪsənə? Na nyuyɔ̀ ná kaa pəsɪ na kɔ̀ tɔ̀ nɔ̀ɔ̀hɛɛ sɪ ye alɛ a fɛɪ pə̀ lá ɪsənə?

²² Pə̀ fɛɪ ɲpúyú paa pə̀ɔ̀, mpi mpi pə̀ ké taaləm nyəm kɛ yulɔ̀ tənuyɔ̀ taa tɔ̀ mpəyələ weesuyɔ̀.

²³ Mpi tə nyənəyɪ ɲpúyú taaləm tɔ̀ mpəyɪ tə məla na tətɔ̀ seena na pə̀ kəlɪ ləmpənəa. Na pə̀ kaasa ləmpɪ, pələ pə̀ yaav wɛ fɛɛɛ, pələyɛ pə̀ kələyɪ ɲmɛsuyɔ̀ təkulakula,

²⁴ na pə̀ kəlɪ tá tənuyɔ̀ tɔ̀ ləmpənəa mpi pu mɔ̀naa sɪ tə la mpu tɔ̀. ɪsɔ̀ lapa yulɔ̀ tənuyɔ̀ kɛ ɲpúyú sɪ ləmpɪ í takəyɪ ləmpɪ waalɪ.

²⁵ Pə̀ tɔ̀ ké fayasuyɔ̀ fɛɪ yulɔ̀ tənuyɔ̀ tɔ̀. Ama pə̀ tənə mpi pə̀ wɛ tənuyɔ̀ tɔ̀ tɔ̀ pu nəyəsəyɪ təma tɔ̀ ké tam ké.

²⁶ Ye yulɔ̀ tənuyɔ̀ tɔ̀ ləmpɪ saləməyɪ, pə̀ tənə pə̀ saləməyənə, na ye pə̀ sama yulɔ̀ tənuyɔ̀ tɔ̀ ləmpɪ, pə̀ tənə pə̀ samtu ké.

27 Mə tənə í kέ Kilisiti tənuyv kέ, na paa mə taa wei í kέ Kilisiti tənuyv kune kv təə pulpv kέ.

28 Pə təə kέ Isə kpa tillaa ke Yesu seelaa kpekəle taa kέ kancaalaya, pə waali kέ Isə kuyəətvtu teləsəlaa, pele pa waali kέ seyesəlaa, pə waali kέ í kpa piti təma lataa, na kutəntənaa waasəlaa, na lelāa tentaa, na nyuyv nyəma, na mpa təmnaa mpa nəyəlv u nukí tə pa yəətvtu saawa tə.

29 Pa tənə pa ta ke tillaa se, pəyele pa tənə pa ta ke Isə kuyəətvtu teləsəlaa yaa seyesəlaa. Pa tənə paa pəsəyi piti təma lapv.

30 Pə taya pa tənə pa waasəyəna kutəntənaa, pəyele pə taya pa tənə pa yəətəyəna na təmnaa mpa nəyəlv u nukí tə, yaa təmnaa mpe pa teləsuyv.

31 Ye í nyuləyi sɪ pulv lapv í saa-me, í nyulɪ mpi pə kəla nyuyv tə.

Maa hólɪ-meɣe pənenteɣe mpaav ŋku kv kəla í tənə tə.

13

Təma səəlvuyv təm

1 Paa ma yəətəyi yəlaa nsəma na isətaa tillaa nsəma tətə, ye maa səəlvuyv yəlaa ma yəətaya tənə we yem kέ isu suule wiikuɣu tə yaa kankonte wiikuɣu tə.

2 Paa pə weɛ sɪ Isə kvheelitu kpaalvyv saana-m, yaa paa maa nyɪ pə tənə na má cəkəna kəŋmesəm tənə, yaa paa maa tisa Isə təə kέ ma yuy ke teu na má yəətəyəna pəəŋ sɪ í kpesɪ na í layasɪ, na í kpesəyi na í layasəyi, na maa səəlvuyv yəlaa, ma we yem kέ.

3 Paa ma apititu tənaya maa kpaɣa na má tala kənyəntənaa, yaa paa ma tənuyv mayamaya ke ma lapa awusa sɪ ye pa wəki kəkə pa wə, ye maa səəlvuyv yəlaa pə tənaya mpv yem kέ.

4 Səəlvuyv í weɛ isayakənyulvyv feɪ, tɪ həm feɪ, isəcav feɪ.

5 Ye səəlvuyv í weɛ feɛle feɪ nyəntv natəli tu kəŋ, ye səəlvuyv í weɛ pulv u pəkəyi í nyuyv nyəntv tike. Səəlvuyv í weɛ rááná mvyv feɪ, səəlvuyv í weɛ té kv tisiyi sɪ maa ná maa ná pə weɛ.

6 Səəlvuyv í weɛ kv caa kv nu kawalaya təŋ. Ama tampana təŋ ke kv caaki.

7 Ye səəlvuyv weɛ cvtuyv feɪ paa mpi pə taa. Ye səəlvuyv we paa mpi pə taa naani na tēlvuyv na suulu pə weɛ kέ.

8 Səəlvuyv təm ka weɛna tam təə, Isə kvheelitu kpaalvyv ká su tənaya. Wei pə saawa na í yəətəyəna təmnaa mpa nəyəlv u nukí tə pu te na pə té. Nyəm ká te na pə saali yem.

9 Pə taya pulv təə, mpi mpi tə nyəmá tə titite kέ, na Isə kvheelitu nti tə kpaaləyi tə tēle tə səkəyi kέ.

10 Ama pə kəma na mpi pə tewa təkpataa tə pə kəə, mpi mpi pə səkəa tə pə saaləyi yem kέ.

11 Maa kέ pəyaya tə ma yəətaya na ma huweɛ na ma kumayəsəm pəcənyəm kέ. Ama ma isə kəma na á nyaali tə ma lə pəcənyəm tənə.

12 Kayana tə naa kέ isu pa naakvyv pulv iləemvyv təcantəlaa ke tɪŋ taa tə. Ama tu te na tə ná təkəlekele. Kayana mpi mpi ma nyəmá tə titite kέ. Ama maa te na má nyɪ pə tənə təpaɪpaɪ isu Isə nyəma-m tə.

13 Pənente pə yelina yaasinaa pane pa tooso ilə, naani na tēlvuyv na səəlvuyv. Ama səəlvuyv nté pa tooso taa acəpa.

14

Mpi mpi pə lapv saaki yəlaa tə pə təm tətə

¹ Ye mpv ðe í niina íse ke sòòlvv tòm. Í nyulí teu sí pòlv lapv í saa-meýe Ísò mpaav taa tòtò, ðe pè kèlèna Ísò kòheelitu kpaalvvv.

² Wei í yòçtèyí tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò pè taça yèlaa ke í yòçtèyèna, ama Ísò kè. Pè taça pulv, í na í yòçtèyuv na í tèm nòçòlv u nu í tòm tò se. Tampana nna a ka pama tò anèyí í kuliyina Ísò Feesuyv tonj.

³ Ama wei í kpaalèyí Ísò kòheelitu tò í lakí kè na yèlaa nyòòkí tonj ke Ísòsèèle mpaav taa. Í kpaasèyí pa apalòtv na í heesèyí pa lanja kè.

⁴ Ama wei ílè í yòçtèyí tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò í tèyí í sòòsèyí tonj, na wei ílè í kpaalèyí Ísò kòheelitu tò Yesu sèèlaa kpekèle tənaya í sòòsèyí tonj.

⁵ Ma sòòla teu sí mè tənə í yòçtèyí tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò. Ama ma kəla nyulvvv ke teu sí Ísò kòheelitu kpaalvvv í saa-me. Pòpòtv fèi, wei í kpaalèyí Ísò kòheelitu tò í waasèyí na pè kəli wei í yòçtèyí tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò. Ama ye nòçòlv wèe na í ká pəsí na í teləsí na Yesu sèèlaa sòòsí tonj pè paasi.

⁶ Ma taapalaa ma pòòsèyí-me sí ye ma kəma mè te na má yòçtèyèna-meýe tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò nti tə taa kèle ma waasa-me ðe? Ma ta waasí-meýe natəli tə taa kè paa pəçə pəçə. Ama ye ma kəma na má heela-meýe tòm kəjməsətv natəli, yaa nyəm təm natəli, yaa Ísò kòheelitu natəli, yaa sèyəsuyv, ðe teu nté.

⁷ Tə kèesəna paale wontu na tə ná. Ye pa hvləyí hələyā yaa pa makí sanjku, na pə hvləyuv na pə mapv ta təj, isənaya paa çekəna sí tənəyè hələyā hullv hvləyí na sanjku matv makí?

⁸ Tutuyv hullv í ta yaça apalv tutuyv, isənaya yulv ká nyəna sí í taçanəyí í təyí yooú tə?

⁹ Mpv tətəçə pə wèe, isənaya yulv ká pəsí na í çekəna təm nti lèlv yòçtèyí tò, ye təm nti nòçòlv u nukí təçə í yòçtèyèna í təm nti? Ye mpv yòçtèyuv ləə í təm ke yem kè.

¹⁰ Antulinyā taa çənə nsəma təəwāyā, na a taa kvlvmtəle fèi nte tə ta ke təm tò.

¹¹ Paa na mpv ye wei í yòçtèyèna-m na maa nukí í təm, tə nyənəyí təma na íse kè.

¹² Mpv tò ísu í səpv nyvvv sí Ísò Feesuyv í yele na pulv lapv saa-me tò, í pèekəyí sí pè saa-meýe teu. Ama pè kèlèna mpi pvi sòòsí Yesu sèèlaa ke tonj tò.

¹³ Pə təə kè wei í yòçtèyí tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò, pvvntv í sələmí Ísò na í hiki təm nti tə teləsuyv nyəm tətə.

¹⁴ Pə taça pulv, ye ma sələməçəna tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò, ma taa kè pə sələməyí yem na ma ləmayasəle náá çayā kpete.

¹⁵ Ye mpv isənaya maa la? Maa sələmí hatuu ma taa kè, na má sələməna ma ləmayasəle tətə. Ye yontu ma yoo ma taa, na má yooona ma ləmayasəle tətə.

¹⁶ Mpvýçə pə wèe mèe, ye hatuu nyá taa tike ke n sèe Ísò kè í na təmlə, isənaya wei í wè samaa taa kè yem na í tá çekəna tò í ká nyəna timpí ílè í ká tò sí: Ami, təçə nyá sèetv tənə tə taa? Í kaa pəsí na í nyí nti n yòçtèyí tò.

¹⁷ Paa na nyá Ísò sèev sí í na təmlə tewā teu tò, lèlv ná ta waa pulvvv pə taa.

¹⁸ Ma sama Ísò, mpi tò ma yòçtèyí tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò na pə kəli mè tənə təpai.

¹⁹ Ama ísu Yesu sèèlaa sèekvuv təcəçəçəyí tò pə kəla-m teu sí má yòçtí təm pèe kakpasí tike nti paa nu teu na pə kuliyí lèlaa íse tò, na mpi maa hutiyí təməj təməj na tòmnaa mpa nòçòlv u nukí tò pa taa tò.

20 Ma taapalaa, ye í hùkí hùwée, í yele pàce nyèna. Ama ye isayatu tàm taa ìle, í lakí isu piya nsi sí ta nyí isayatu lapu tò. Ama í wèena sòsòhùwée ke mà hùwée taa.

21 Isò Tòm taa pa ñmaaawa sí:

Tacaa tóma sí maa yògòtèna piitim pòneye.

Maa yele na yèlaa kpai nyóma

yògòtèna-wè na pèlè pa tè taa.

Kpai nyóma ká yògòtèna-wè.

Paa na mpv tò ma yèlaa kaa nuna-m.

22 Pò tò ké tòmnaa mpa nògòlò u nukí tò pa yògòtuyò saakuyò yulò na í yògòtèyi tò, í yògòtèyi ké sí pò hùlì mpa pa ta ke Isò seelaa tògò puluyò. Ama mpa pa ké Isò seelaa tò pu hùlòyí pèlèye mpv. Na Isò kùheelitu kpaaluyò saav ná hùlòyí Isò seelaa kíj ke puluyò. Ama mpa pa ta ke Isò seelaa tò pu hùlòyí pèlèye mpv.

23 Ye Yesu seelaa kpekàlè tèna í kotaa na pá tèna pá sùv tòmnaa mpa nògòlò u nukí tògò yògòtuyò, na mpa pa ta cèkèna yaa mpa pa ta ke Isò seelaa tò pá mayàna-me, pa kaa yaa-mèye kpañtònaa?

24 Ama ye Isò kùheelitu ke mà tèna í kpaalèyi, na wei í taa ké Isò seelò yaa yulò wei í ta cèkèna pulò tò í sùv, tò tèna nti í nukí mpv tò tu yele na pò kuli í waali na í ná sí isayatu ke í lakí.

25 Na pu kuli í taa hùwée tò tòkelekele na í hantí Isò tée na í seè-í na í tòn sí tampana Isò wè pane pa hekù.

Liyituyú kaa wèe Yesu seelaa kpekàlè taa

26 Pòñente ma taapalaa suweye tu yòtòtí na tó sí yee? Í kotiyí Isò seèu tò, nògòlò ná wèna yontu, nògòlò ìlèye segesuyò, nògòlò ìlèye tòm kùñmesètu natèlì nògòlò ìlèye tòmnaa mpa nògòlò u nukí tò tò yògòtuyò, na nògòlò ìlèye tò telèsuyò nyòm. Tò pò tònayà mpv pò wèe ké sí pò sèna Yesu seelaa kpekàlè na tó polo lólò.

27 Ye pa yògòtèyèna tòmnaa mpa nògòlò u nukí tògòlò, yèlaa naale yaa tooso í yògòtèyi na pá kaasèyi tèma, pa taa tée mpv. Na nògòlò náá telèsèyi-tí.

28 Ye nògòlò fèi sí í ká pèsi na í telèsi pò hùwèe ìlè yògòtèlè mpe pa taa nògòlò í taa yògòtèna nògò sòsòya ke samaa taa. Ama í yògòtèyi í taa na pò wèe í na Isò pa naale pa tòm.

29 Ye Isò kuyògòtòtò telèsèlèa ìlè, yèlaa naale yaa tooso í yògòtèyi na pò kaasa mpa, pèlè pa mayasèyi teu ke nti yògòtèlèa yògòtèyi tò na pá ná.

30 Ama ye yulò nògòlò wè samaa taa tèna na Isò hula-í tòm kùñmesètu natèlì, wei í ka yògòtèya tò ìlè í su na pécó.

31 Í pèseyi na í kpaali Isò kùheelitu ke mà tònayà kulòm kulòm, ìlèna pò kuliyi yèlaa ìse na pò ha-wèye apalòtò.

32 Isò kuyògòtòtò telèsèlèa mpe, pá nyí pa tí kpaav ke pò taa.

33 Mpi tò, héesuyò ke Isò kòñna pò tàyà liyituyú.

Yesu seelaa kpekà tèna taa ñpòyú pò wèe.

34 Ye Yesu seelaa í kotaa, alaa nòsì taa í taa lu fèj. Pa fèina mpa sí pá yògòtèyi. Kùsèsitò yògòtè mpv sí alaa ká pasa pa tèyi.

35 Ama ye pa caa natèlèyi pòsuyò, pá kpema tàyàya ìlè paa pòsì pa paalaa. Yesu seelaa í kotaa, pò ta mvna alaa í yògòtè.

36 Pò lapa mpv tò mà kíj ke Isò Tòm ka lunaa ké yee? Yaa mà tike í nuna-tí?

37 Ye nògòlò hùv sí í ke Isò kuyògòtòtò telèsulò, yaa unèyi Isò mpaav taa pulò lapu saawa, pòntò í nyí teu sí, nti ma ñmaa-me tò Tacaa kùsèsitò ké.

38 Ama wei í ta nyí mpv, pá taa nyèni-í sí pulò.

³⁹ Pə təɔ ɔle ma taapalaa í ká nyuləɣi ɔsə kəheelitə kpaalɔyɔ kɛ́, ɔle í taa kisi təmnaa mpa nəɣɔlɔ u nukɪ tə pa yəɣɔtɔyɔ tətə.

⁴⁰ Pə təna mpi ɪ laki tə í la ɪsu pə nəɣəsənaa tə, í taa la yem yem.

15

Kilisiti səm na ɪ fem pə təm

¹ Ma taapalaa, ma sɔɔla teu sɪ pənente má təɔsɪ-meɣe Laapaaɪ Kɔpaŋ wei maa kpaala-me tə, wei í nuwa na í tɛmna-ɪ mə taa kɛ́ teu təkpaataa tə.

² Laapaaɪ Kɔpaŋ ɪnɪ ɪ təɔ kɛ́ pə yapa mə nyɔyɔ, ye í təkə-ɪ teu ɪsu maa seɣesɔyɔ-meɣe-ɪ tə. Ye pə taya mpu í tɛm mə taa tə yem təɔ kɛ́.

³ Seɣesɔyɔ sɔsɔɔv ŋku pa seɣesa má na maa seɣesi-meɣe-kv təɣɔle sɪ: Kilisiti səpa tá ɪsəyatu təɔ ɪsu ɔsə Təm taa yəɣɔtaa tə.

⁴ Pa pɪma-ɪ ɔlena kɔyeyɛŋ tooso wule í fe, na ɔsə Təm taa ka yəɣɔta mɪpɔyɔ.

⁵ Mɪpɔyɔ ɪ lu Piyee təɔ, pə waali kɛ́ ɪ lu tillaa naanɔwa na naale təɔ.

⁶ Pə waali waali kɛ́ ɪ lu ɪ ɪfalaa mpa pa nyɔyɔ kəla nasəle na nuɔɔwa (500) tə pa təɔ kɛ́ nəɣɔ kɔlɔmaya. Pa taa lɛlaa wɛna pa ɪse, ama lɛlaa ná səpa.

⁷ Pə waali kɛ́ ɪ lu Saaki təɔ, Saaki təɔ luw waali kɛ́ ɪ lu tillaa təna təɔ.

⁸ ɪ lu mɪpɔyɔ pa təna pa təɔ na pə tɛ, ɔlena í lu ma wei ma wɛ ɪsu yɔlɔ wei pə hɔlɔsa kɔhɔlɔsu tə ma təɔ tətə.

⁹ Tillaa taa səkpeɫɔ nté má, na ma ta tu nəɣəsəna pá yaa-m tillu. Mpi tə, má naasayana ɔsə seɛlaa kpeka.

¹⁰ Ama ɔsə pɛɛɛɛ təɔ ɔle, ma kɛ́ mpi ma kɛ́ ɪsəntə tə. Na pɛɛɛɛ nna ɔsə lapa-m mpu tə, a ta saali yem. Ama a təɔ ma lapa təmɛ na pə kəɫɪ tillaa lɛmpa təna. Tampana pə taya ma tɔŋ taa kɛ́ ma lapənaa. Ama ɔsə pɛɛɛɛ nna ɪ hɔla-m tə a təɔ kɛ́.

¹¹ Pə təɔ kɛ́ paa ma cɔlɔɣɔ pu lunaa yaa pɛɛ pa cɔlɔ, tá waasu ɪnəɣɔɛ, na nti í mɔwa təɣɔɛ.

Tá səm na tá fem pə təm

¹² ɔsənaya pə wɛɛ na mə taa lɛlaa tɔŋ sɪ sətəa kaa tɛ na pá fe? Pəyele Kilisiti fem na səm taa tə pə waasu ke tə wɛɛ na tɔ laki.

¹³ Ye tampana sətəa kaa tɛ na pá fe ɔle pə wɛɛ sɪ Kilisiti ná tá fe nté.

¹⁴ Na ye tampana Kilisiti taa fe ntə, tá waasu táa feɪna nyɔyɔ tətɔɛ, na í taa nyɪ nti í ká lana naani tə.

¹⁵ Ye tampana sɪ sətəa kaa tɛ na pá fe, pu kula tá waali kɛ́. Mpi tə, pə wɛ ɪsu tə tv ɔsə kɛ́ təm nté. Pə taya pɔɫɔ təɔ, tá yəɣɔtəna na tá nɔɔsɪ sɪ ɔsə feesa Kilisiti pəyele yem.

¹⁶ Mpi tə, ye sətəa ɪ taa tɛŋ sɪ pa fe, Kilisiti ná taa fe mpu.

¹⁷ Na ye Kilisiti í taa fe ntə, í tɛm mɪpɔyɔ mə taa tə pə puɣusa-meɣe, na í lɛpa mə ɪsəyatu taa tətəɣɔ.

¹⁸ Na pə wɛɛ tətə sɪ mpa pa tɛma pa taa na Kilisiti haləna pa səm tə pa lɛpa.

¹⁹ Ye tə wɛɔ na tá ɪse ke ɪsəntə tə pə təɔ tike ke tə tɛɛɛɛɣɪ Kilisiti kin ɔle yəlaa təna taa tayaɛ asalaɔ nyəma mayamaya.

²⁰ Ama tampana təɔ Kilisiti femaya sɪ pə hólɪ təkpaataa sɪ mpa pa səpa tə paa tɛ na pá fe mpu tətə.

²¹ Pə taya pɔɫɔ təɔ, yɔɫɔ lɛɫɔ kəna səm, na lɛɫɔ náa kəna tətəɣɔ sətəa feesuyɔ təm.

²² Yəlaa təna na Atam pa kpɛntaa kɛ́, pə təɔ kɛ́ pa səkɪ. Ama pá na Kilisiti pa kpɛntaa təɣɔ pa təna paa tɛ na pá kɔɫɪ.

23 Ama paa wei na i looŋa ké. Kilisiti ke pa taaləna feesuɣu ke pa təna pa taa, na kuyan̄ku i ká kəw təɣə pa təna mpa i ti tə pele paa fe.

24 Pə waali ɔle pə kəŋ tem nté. Pə taɣa pulu, Kilisiti ká wakəli kawulasɩ təna, i ká ləsi pəsuyu təna na i yoki toma səsəəna təna na i məŋna kawulaya na i cəla Tacaɩ Iso.

25 Pə taɣa pulu, pə wee si Kilisiti ká təkɩ kawulaya ke m̄pɔ́yó haləna Iso te kolontunaa tənaya kəlvu na i məŋna-weɣe Kilisiti tee.

26 Kantəkaya kolontu wei paa wakəli təɣole səm.

27 M̄pɔ́yó mee, Iso Təm taa yəɣotaa si: Iso məŋna pə tənaya Kilisiti tee. Na pa yəɣotuyu mpɔ si pə təna tə, pə hólóyí təkəlekele si pa ta kpeŋna Iso wei i tu pə tənaya Kilisiti tee tə.

28 Pə təna pə kəŋ pə məli Kilisiti tee ɔlena Kilisiti maɣamaya wei i ké pəyalu tə i məli Iso wei i məŋna pə tənaya i tee tə ɔlé i tee. ɔlena Iso təɣə kawulaya təkpaata ke pə təna pə təw.

29 I maɣasi mpa pa yeki si pá səw-weɣe Iso lum ke səttaa lona tə na i na. Pa teełəyi si paa hiki weyele ɔle yee? Na ye tampana təw si səttaa kaa fe, pepe təw ké pa yeki na pá səw-weɣe Iso lum ke pa lona?

30 Na tá, pepe maɣamaya nyuyu təw ké tə wu tá ti na tə we səm nəɣo taa ké paa kuyan̄ku?

31 Ma taapalaa, paa kuyan̄ku meumeu taa ké ma wee. Pə taɣa pulu təw ké ma heeliyi-meɣe mpɔ, ma muɣuləɣəna mə Yesu Kilisiti təŋuyu ke teu ké.

32 Ye atə cəne kawaaɣa nakəli ka təw ké ma na taale wontu tə suu haŋ ke Ifeesu cəne ɔle pepeyele pə waasa-m? Ye səttaa kaa te na pá fe tó la ɔsu yəlaa yəɣotuyu tə si: Tə təɣə na tə nyəw kpaɣpaa, cele tu si tə pə təw.

33 I taa puɣusi mə ti, taapalaa asaɣaa kin ke yaasi ɔsaɣan teekəna.

34 I cɔki mə taa ké teu ke ɔsəna mpi pə wee tə na i yele ɔsaɣatu. Mə taa lələa ta nyi Iso, i tee i fei fele.

Mpa paa fe tə pa weetu

35 Ntanyɩ nəɣəlu ná wee na i maɣasəyi si ɔsənaya səttaa ká te na pá fe ɔle yee? Na pa tənəŋ ká wee ɔsənayałe?

36 Kómeləŋ nyá, n tuukuɣu pulu pəle ke atə tə, pəle nté tə saaləyi tetu tee ké ɔlena hoole náá nyə.

37 Pə taɣa pəle ke yem ké n tuuki? Pə pəsəyi pə wee si təɣənyaya pəle yaa pulu kututuum paa mpi. N ka tuukaya tə, pə fei ɔsu kaɣana pə nyəw ɔsəntə na pə we hatu tə.

38 Mpi Iso nəkkaa tə mpəyi i laki na pəle nté tə nyə, na i yeki na paa pəle nte tə nyə ɔsu tə weu tə.

39 Weesin nyəm təna tənəŋ fei kuləməŋ, yəlaa tənəŋ wəna i mpaɩ na wontu nyəŋ ná wəna ɔlé i mpaɩ tətə. Sumasi tənəŋ wəna i mpaɩ ké na tiina tənəŋ náá wəna ɔlé i mpaɩ tətə.

40 ɔsətənyu taa nyəm weetu wee ké na atə nyəm weetu náá wee, na ɔsətənyu taa nyəm weetu teu faɣana atə nyəm weetu teu.

41 Ilim wəna pə maɣamaya pə teu ké, na ɔsətə náá wəna ɔlé i nyəm, na ɔsətəlvəsi náá wəna səle si nyəm na si mpaɩ, na ɔsətəlvəsi maɣamaya teu tee təma.

42 Səttaa ká te na pá fe tə m̄pɔ́yó paa wee. Pa piŋuyu yulu tə, i səpaya. Ama pu kəw na yulu fe səm taa tə u tasəyi səpu.

43 Pa piŋuyu yulu tə i fei teu se. Pəyele i ké ɔcam ké, ama pu kəw na i fe səm taa tə i teu na i toma pə taka.

⁴⁴ Pá piñuyu yulv tɔ, tɔnuyv kɔneye pá piñ. Ama pí kɔɔ ná yulv fe sɔm taa tɔ tɔnuyv ŋku í ká luna tɔ kv kɛ ŋku Feesuyu ti tɔyɔ. Pə taɣa pulv, tɔnuyv kɔne kv wɛɛtv wɛɛ kɛ ná tɔnuyv ŋku Feesuyu ti tɔ kulɛ kv wɛɛtv náá wɛɛ.

⁴⁵ Kupam kɛ, Isɔ Tɔm taa yɔyɔtəyi si: Kancaalaya yulv ntɛ Atam ná pá ŋma-í tɔ pə tɔ-í weesuyu kɛ. Ama waalı waalı Atam ná kɛ Isɔ Feesuyu ŋku kv haa weesuyu tɔyɔ.

⁴⁶ Pə taɣa wei Feesuyu ti tɔ iní í caaləna liuv. Ama tɔnuyv kɔneye, pá waalı kɛ wei Feesuyu ti tɔ í luwa.

⁴⁷ Ate tetv kɛ pá ŋmana kancaalaya Atam. Ama waalı waalı Atam ná luna isɔtaa kɛ.

⁴⁸ Mpa pá kɛ tetv tɔɔ nyɛma tɔ pá nəɣəsəna wei pá ŋmana tetv tɔyɔ, ná mpa pá kɛ isɔtaa nyɛma tɔ pá nəɣəsəna wei í luna isɔtaa tɔyɔ.

⁴⁹ Isu tə nəɣəsənav yulv wei pá ŋmana tetv tɔ, n̄p̄yɔyɔ tu te ná tə nəɣəsəna wei í luna isɔtaa tɔ.

⁵⁰ Ma taapalaa nti ma yɔyɔtəyi tɔyɔle si, yulv tɔnuyv ŋku pá ŋmawa ná kv taa ná caləm tɔ kv pəsəyi ná kv tɔyɔ Isɔ Kawulaya kɛ paa pəcɔ. Pəyele kusəpəm ná kaa pəsi ná pə caya tam ná pə kaa si.

⁵¹ Natəli tə wenna ná tə ŋmelaa, maa kuli-ti ná í ná. Ntəyɔle si tá təna tɔ kaa si. Ama tá təna pí te ná pə layasí-tuyv wɛɛtv kɛ

⁵² tɔm kulɔm tɔɔ kɛ kpakpaa isu isɛ cəpəlyuv kɛ waatv wei paa hulí akantəle si pá təna pə su tənaya tɔ. Pə taɣa pulv, pá kɔma ná pá hulí-te, səttaa feŋ kɛ, pá kaa tasa səpv, ná pí layasí taɣa wɛɛtv kɛ kulayasu.

⁵³ Tampana tɔɔ n̄p̄yɔyɔ mɛɛ, isu mpi pí cakí tam tɔ pá kpaɣa mpi pá cakí tam tɔ ná pə tv pə tɔɔ, ná mpi pá səki tɔ isu pá kpaɣa mpi pí səki tɔ ná pə tv pə tɔɔ.

⁵⁴ Pə kɔma ná mpi pí cakí tam tɔ pá kpaɣa mpi pá cakí tam tɔ ná pə tv pə tɔɔ, ná mpi pá səki tɔ pá kpaɣa mpi pí səki tɔ, ile nti pá ŋmaawa Isɔ Tɔm taa si pá nan̄ta sɔm tənəŋnan̄ tɔ tə lapa tampana ntɛ.

⁵⁵ Səm leye nyá akaitv wɛɛ?

Səm leye nyá toma wɛɛ si n̄ kó?

⁵⁶ Isayətv haana sɔm kɛ toma si pə kv, ná kusəsıtv sɔsəyəna isayətv.

⁵⁷ Ama Isɔ fɔɔ. Iní í yelina ná Tacaa Yesu Kilisiti lakí ná tə kələyi.

⁵⁸ Pə tɔɔ ile ma taapalaa kupama, í təkí mə təyi teu ná pulv í taa ciyiti-mɛ. Paa kuyan̄ku í sɛɛsi isəle ná Tacaa tɔmlɛ lapv. Pə taɣa pulv, í nyɛmá si mə ná Tacaa í kpɛntaa ná í lakí tɔmlɛ nte tɔ pá kaa saalı yem.

16

Lɛlaa sənəv tɔm

¹ Ma tasəyi-mɛyɛ lenti, ntəyɔle Isɔ yəlaa mpa pá wɛ Yosalem tɔ pá sənəv tɔm. I la teitei isu maa kɛɛsuyv Kalati Yesu sɛɛlaa kpeka tɔ.

² Paa mə taa wei í ləsəyi liyitee kɛ cimaasí cimaasí ná pá kɛɛsəna isəna mpi í hikaa tɔ ná í sukəna a mpa. Ye má kɔma má tala, pə taa wɛɛ si í kəna mə kɔhəv mə kɔhəv.

³ Má kɔma má kɔɔ maa tili yəlaa mpa í ká ləsi tɔ ná má la-wɛyɛ takəlaya ná pá kpɛntəna mə kvɔɔv ná pá pona Yosalem.

⁴ Ná ye pə tu wɛɛ si máá pona, paa si-m ná má na-wɛ tə polo.

Nti nti Pəalı ká la tɔ

⁵ Maa kɔɔ mə te te, ama Masetoni tetv taa kɛ maa təɣna ná pəcɔ má kɔɔ. Isu má təɣna Masetoni ná pəcɔ.

6 Ntanyi maa caya wee naaleye mə te. Pə ta tu səŋ təca, hilimate waatu təna maa wee, na má tu kəma sɪ ma puki paa timpi, í ká səna-m ké na má polo.

7 Pə taya pulv, maa caa sɪ pə wee sɪ tɛɛv taa ké ma təŋaa na má na-meyə kɔnav. Ma taa wee sɪ ye Tacaá luyɪ í lapa, má talaa maa caya mə tɛye wee naale.

8 Paa na mpv ma hvv sɪ lfeesu taa cəneye Pentakənta ká mayana-m.

9 Pə taya pulv tə, paa na kolontunaa tə cəne tə, pə ha-m mpaav ke teu ké sɪ má la təmle səɔɔle.

10 Timotee í kəma ɪ tala, í mv-ɪ teu na ɪ lanje hee. Pə taya pulv, ɪ laki Tacaá təmle ke teu ké ɪsu ma lakuyv tə.

11 Nəyɔlv í taa kpeena-ɪ. ɪ səna-ɪ na pə səna-ɪ ɪ mpaav taa na lanjhulvmlɛ na í məli ma cəlv, má na tá taapalaa tə tan-a-ɪ ké.

12 Ye tá taapalv Apələsɪ təm ɪle, tam ké ma kaana-ɪ sɪ í na tá taapalaa lɛlaa pa kəɔ mə te. Ama ɪ luyɪ fɛɪ paa pəcə sɪ í kəɔ nəɔnə. Ama í hika pə kuyaku ɪ tɛŋ í kəɔ.

Kantəkaya kvttvtv na sɛtv

13 ɪ feŋ na í təkɪ ɪsə sɛɛv mpaav ke teu. ɪ nyaya apalvtv, í nyəɔ tɔŋ.

14 Paa mpiyi í laki í la təma səlvɔy tə.

15 Ntəŋ í nyəmə Sətefanasi na ɪ nyəma na? ɪ nyəmə sɪ Akayi tɛtv taa mpe pa caaləna ɪsə sɛɛv mɔyɔ, na pa lapa ɪsə yəlaa paɣale ke kookalɪ. Ma taapalaa ma heeliyi-mɛ sɪ,

16 yəlaa ɪsu mpe na pa təna mpa pá na-we pa ɪsəle sɛɛna təmle lapv tə, í təŋəyɪ nti pa heeliyi-mɛ tə.

17 Ma lanje heena Sətefanasi na Fəɔtunatusi na Akaikusi pa kəntɛ ké. Ye mu wenna ma kin timpi í kaa í səna-m tə mpe pa kəma ɪle pa səna-m yoo.

18 Pa kraasa ma apalvtv ɪsu pa kraasvɔy mə nyəntv tə. Yəlaa ɪsu mpv pə taka ké pə mɔna í saŋ teu.

19 Asii tɛtv taa Yesu sɛɛlaa kpeka sɛɛ-mɛ. Akilaasi na Pilisila na ɪsə sɛɛlaa mpa pa kotiyi pa təyaya tə pa ha-meyə ɪsə sɛɛlaa sɛtv kɔpantv.

20 Ta taapalaa təna mpa pa we cəne tə pa sɛɛ-mɛ.

ɪ sɛɛ təmayə teu na í lɛli.

21 Pəɔli má ma mayamaya ma niŋ ke ma ŋmaana təm təne sɪ ma sɛɛ-mɛ.

22 Ye wei ɪ caa Tacaá, mpusi í təŋɪ-ɪ.

Malanata, Tacaá kəɔ mpv.

23 Tacaá Yesu í la-meyə pɛɛɛɛ.

24 Yesu Kilisiti təm taa ma səɔla mə tənaya.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA KŌLENTI NYĒMA TŌ Kutulutu

Takēlaya kanē ka taa tē caaləyənā nav sī PōŌli na Iso tēsēle nyēma paa nukēna tēma. Pa tasa kēsuyu tətəyō kucəŋj wei Iso sēelaa mpa pa ta kē Yuta nyēma tō pa haaki sī pē waasi Yosalem Iso yēlaa kpekəle tō.

PōŌli tasəyi Iso sēelaa kē apalutu sī pā haaki. Mpi tō, Yesu nāá kē tonj tu kē na í pəsī ı təyi kunyontu sī tāá sū tonj. Ilena ı təkəna ı təyi hólóyú sī ı kē Tillu, na ı yəyota isəna ı təmle ka tēsəna tō.

Isəna pa faya Kōlenti II takēlaya tō:

PōŌli na Kōlenti Iso yēlaa kpekəle pa fēi lelenj, titite 1-7

Luyū kulumuyū hanav, titite 8-9

PōŌli hólóyú sī ı kē Tillu, titite 10-13

Sēetv

¹ Maya PōŌli, Iso luyū lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu. Má na t́a taapalu Timotee tē ŋmaakəna takēlaya kanē.

Iso sēelaa kpekəle nte tē we Kōlenti tō tē nyēma meye tē ŋmaa-kē. Na Iso yēlaa tēna mpa pa we Akayi tetu tēna taa tō sī tē sēeki-mē.

² Tacaā Iso na t́a Səso Yesu Kilisiti pā la-meye pēleē na pā ha-meye alaafəya.

PōŌli sēeki Iso kē í na təmle

³ Tē sa Iso t́a Səso Yesu Kilisiti Caa. Inı ı kēna Caa wei ı kupantu tōwa pē tu fēi tō. I kē Iso wei ı səsəyi-tuyū apalutu kē pē tēna pē taa təyō.

⁴ Inı ı səsəyənā-tuyū apalutu kē t́a wahalanāa tēna taa sī t́a mayamaɣa tē səna mpa wahalanāa lelāa kayatəyi mpv tō, na tē pona-weye sənāv ŋku tē hika Iso kinj tō.

⁵ Pē taya pulv, tē təkuyū Kilisiti kunyontəyole kē isəna mpiyi səsəm tō, mpv tətəyō Kilisiti səsəyi-tuyū apalutu kē səsəm tətō.

⁶ Tē tōki kunyən kē sī pē səsī-meye apalutu na pē ya mē nyuyv tətō. Pē səsəyi-tuyū apalutu kē sī taa səsī-mē na í nyəə tonj na í pəsī na í təyənā suulu kē kunyontəyolēna mpa pa mayamaɣa t́a tənā təyō tō.

⁷ Tē wēna naani kē teu kē mē tō kē. Pē taya pulv tō, tē nyēmá sī isı t́a na-mē tē kpenta kunyən təyō tō, pu kpenti-tuyū apalutu səsuyv tətō.

⁸ Ta taapalaa, tē caa sī í nyı sī isəna mpi tē təyō kunyən kē Asii tetu taa tō pu nu-tuyū səsəm na pē kəli-tv pē tu fēi, halēna tē tēma t́a taa sī t́a təm tēmaɣa.

⁹ Pu caya-tuyū isı nəyōlv təmna sī pā kv-tuyū kəkuyv. Ama pē lapa ḿpúyú sī pē hólí-tv sī Iso wei ı feesiyi sətāa tō ı paasi tē taa tō t́a təyi naani.

¹⁰ Waatu wei tu we sēm nəyō tō tēcmlaa kē mpv tō inı ı yarəna-tv, na inı ı ká yana-tv tətō. Tampana tē tēeləyi ḿpúyú teu sī í ká tasa-tuyū yarv tətō.

¹¹ Pē taya pulv tō, mē mayamaɣa í ká te-tv na mē səlēməj. Na səlēməj wei yēlaa samaa mē í səlēməyi ta tō tō, Iso ká mv-ı na í la-tuyū kupantu tēnē inı, na yēlaa paɣale sēe-ı í na təmle kē t́a tō.

PōŌli layasa mpi pē pəle ı ka tvwa tō

¹² Mpi pē tō tē pəsəyi na tē sa t́a tı təyole sī tē nyēmá teu kē hatuu t́a taanaa sī Iso yaasi kupəj na tampana nyən kē tē təkāa na tē lana yēlaa taa, ilēna pē tu kəlēna mē kinj. Iso pēleē tiikayana-tv, pē taya yulvlayatv natəli.

13 Nti í kaləxi tá takəlası taa na í nukı tə ntəyəle, pə taya natəli tə kaasaa tətə se. Na ma huukı teu sı í ká tə na í cekəna təm təne sı,

14 í ká yələyəna-tuyv Tacaə Yesu kuyaku wule ké na taa yələyəna-mə. Kayana í tá cekənta mpyúyú teu se.

15 Maa wəna naani ké tənəni tə təy təy maa huwə sı maa caaləna mə təy pote na í hiki kupantu ké təm naale.

16 Pu wəe sı ye ma puki Masetoni ké maa heləna mə tə, na ye ma kəma məlvuyv ma təy na mə tətə. Na í ká səna-m na ye ma puki Yuta pə taa la-m katə.

17 Waatu wei maa huwə mpaav ŋku kv təm tə faawu ké ma lapa kuləpu na? Saa wei ma cakı na ma sı mpi ma təyxi na má lakı tə yəlaa huwəe ké ma təyxi? Ye maa təyaya yəlaa huwəe nn na aai pu wəna təntəmlə.

18 Iso tampana tə isəntə, nti ma heela-mə tə pə taya nn na aai pə tisuyu ké təntəmlə.

19 Iso Pəyalv Yesu Kilisiti wei ı təm má na Silaası na Timotee tə heela-mə tə ı ta ké nn na aai təm. Ama ı ká Iso tisuyu nn wei təy.

20 Nn ını ı ká Iso kvtisitu ké. Inı ı huləyəna sı Iso lakı kupantu təna nti ı ka təma sı ı ká la tə. Pə təy ká tə tisiyi sı: Ami, ké Yesu Kilisiti təy sı pə kusı Iso teeli.

21 Iso mayamaya yekina na tá na-mə tə nyəkı təy ké Kilisiti mpaav taa, na ını ı fayana-tv na tá mpaav.

22 Inı ı yəsəna-tv na ı kuyusum sı pə hılı sı tə ká ı nyəma. Na ı sı tá taanaa ké Feesuyu Nanjətu ké tələma sı pə hılı-tv sı ı su-tuyv kupantunaa.

23 Na Iso, mə waalı takuyv təy ká ma kisa Kòlènti ké məlvuyv. Na ye ma tu looliyi ká, Iso í kv-m.

24 Tu pəkəxi sı tə caalı-mə sı í təy pəne na í yele pəne. Pə taya pulv təy, tə nawa sı í təkə Isəsəe mpaav ké teu. Ama tá luyv wəe ká sı tə t-məy nıy ké mə təmlə taa na pə waası-mə.

2

1 Pə təy ká ma təwa ma taa sı ma kaa kəy mə tə, pəcó má taa kəy má tasa mə lanja wakəlvuyv.

2 Pə taya pulv təy, ye ma wakəla mə lanja, awe ká heesəna ma nyəntə tətə? Ye pə taya mpa pa nyəna ma wakəlxı tə pa tike?

3 Pə təy ká maa ŋmaa-məy mpu. Ma taa caa sı ye ma kəma na má tala mə tə, mpa pə muna pá ha-m lanjhuləmlə tə pá məli-m lanjakəlle hav. Ma nyəma teu sı ye ma wəna lanjhuləmlə, mə təna təpai mə nyəna ná huləmaa tətəy.

4 Pəpətv fei, piti səsə na lanjakəlle səsəle na isəlv mpa taa ká ma ŋmaana-məy takəlaya ŋke, na pə taya sı má tayani mə lanja wakəlvuyv. Ama sı í nyı ká sı ma səla-mə pə tu fei.

Wei ı wakəlaa tə ı suulu hulvuyv

5 Wei ı yelaa na piti kəy mə hekv tə pə taya ma lanje ké ı wakəlaa, ama mə təna mə lanja ké ı wakəlaa. Na paa pə ta tu kev mə təna, mə taa payəle lanja ké ı wakəlaa.

6 Mə taa payəle tisaa sı pá hə yulv inə ı ŋkraŋuyv tə, pə mayaa ké.

7 Ama pəntə í cəpı-ı mpu, na í səsı-ı apalətv, pəcó pə taa kəy na ı lanje wakəli səsəm na í lə tóy.

8 Pə təy ká ma səyəsəy-mə sı í lana yaasinaa mpa paa hılı-ı sı í səla-ı tə.

⁹ Ma caakaya ké si má mayasi-me na má na mə waali, si mə luyu we tam ké ma kusɛyɛsɛtu tɛnyuɔ yaa mə luyu fei. Pə mayamaɣa pə nyuɔ tɔ kɛ ma ηmaa-me.

¹⁰ Ye nɔɣɔli í pɛnta natɛli na mu ɛɛpi-i ma mayamaɣa ma ɛɛki-i tɔtɔɣɔ. Pə taya pulɔ, ye yulɔ pɛnta natɛli na má ɛɛpi-i isu ma ɛɛpu isɛntɔ tɔ, mə tɔ kɛ ma laki m̄pɔyú Kilisiti isɛntaa,

¹¹ pɛɔ Sataní í taa kɔɔ na í kɛli-tu. Aní tɔ nyɔmá isɛna í kulaputu wɛɛ tɔ.

Mpi pə pekəla Pɔɔli kɛ Tɔlɔwasɪ tɔ

¹² Waatu wei ma tala Tɔlɔwasɪ si ma kpaalɔyɪ Kilisiti tɔ Laapaali Kupaɲ tɔ, Taa tɔ ma mayanaa si mpaav wɛɛ faa si má la tɛmlɛ kɛ teu.

¹³ Paa na mpɔ tɔ, isu ma ta mayana tá taapalɔ Titu tɔ ma laakali kɔla sɔsɔm kɛ. Pə tɔ kɛ ma yela Tɔlɔwasɪ nyɔma na má tɛɛ Masetoni.

Kɔlɔyɪ ηku Yesu Kilisiti yeki na tɔ hikiyi tɔ

¹⁴ Iso fɔɔ, pə taya pulɔ tɔɔ, tá na Kilisiti tá kɛntuɔyɪ tɔɔ í tu-tuɔyɪ í akaitu loɔɲa taa kɛ na í tɛɛna-tuɔyɪ tam. Kɔlɔm iní í mayamaɣa í yekina si tɔ la na pá nyí Kilisiti kɛ paa timpí isu tulaalɔ sɔsɔɲ nukɔyɪ paa le tɔ.

¹⁵ Mpa pa we mpaav kɔwaasɔyɪ taa na mpa pɛle pa tɔɲna lepu tɔ, tɔ wɛ pa tɔna pa kin kɛ isu tulaalɔ kupaɲ wei Kilisiti hawa Iso tɔ í sɔsɔɲ.

¹⁶ Mpa pa tɔɲna lepu tɔ tɔ wɛ pɛle pa kin kɛ isu sɔm sɔɲ wei í kɔɲna sɔm tɔ. Ama mpa pa wɛ mpaav kɔwaasɔyɪ taa tɔ tɔ wɛ pɛle pa kin kɛ isu weesuyɪ sɔsɔɲ, wei í haaki weesuyɪ tɔ. Awe pəsɔyɪ na í la tɛmlɛ tɔnɛ tɔ taka?

¹⁷ Tá fei isu lelɔa paɣalɛ kpaakɔyɪ Iso Tɔm na pá kɛɛki si pá lana-wɛ tɔ. Ama tampana kɛ tá yɔɣɔtɔyɪ na Iso naa mpɔ. Pə taya pulɔ tɔɔ, iní í tilina-tu, na Kilisiti tɛmlɛ kɛ tɔ laki.

3

Nɔɣɔ pɛɛlɔyɪ kɔfam tɛmlɛ lataa

¹ Tɔmnaa pane pa hólɔyɪ si tɔ caa tɔ suv tá ti sam taa? Yaa tu hólí-mɛɣɛ takɛlasɪ nsi si hólɔyɪ si tá kulaputu tewa tɔ? Yaa tu sɛlɛmi-me si í ha-tuɔyɪ-sɔyɪ mə mayamaɣa isu lelɔa lakɔyɪ tɔ?

² Mə mayamaɣa mə pilima kɛna tá takɛlaya, na tá lotu taa kɛ pa ηmaa-kɛ, na yɛlaa tɔna pəsɔyɪ na pá ná na pá kala.

³ Nn, pə wɛ m̄pɔyú tɛkpataa si í kɛ Kilisiti takɛlaya ηka í ηmaawa tɔɣɔ, na taya í ηmaana takɛlaya kanɛ. Pa ta ηmaa takɛlaya kanɛ na ηmaalaya. Ama weesuyɪ tu Iso Feesuyɪ kɛ pa ηmaana-kɛ, na pə taya pɛɛ kpaatanaa tɔ kɛ pa ηmaawa, ama yɛlaa lotu taa mayamaɣa kɛ pa ηmaawa.

⁴ Naani wei tɔ wɛna Iso kin kɛ Kilisiti tɔɔ tɔ í tɔ kɛ tɔ yɔɣɔtɔyɪ mpɔ.

⁵ Pɔpɔtu fei, tɔ kaa pəsi na tɔ tɔ paa pɛɔ si tá mayamaɣa tá toma kɛ tɔ lapɔna tɛmlɛ tɔnɛ. Iso yelina na tɔ pəsɔyɪ na tɔ laki mpi tɔ laki tɔ.

⁶ Pə taya pulɔ tɔɔ, Iso iní í yelina na tɔ pəsi nɔɣɔ pɛɛlɔyɪ kɔfam tɛmlɛ lataa. Na ka ta kɛ kusɛsɛtu nti pa ηmaawa tɔ tɔ nyɔɲka, ama Iso Feesuyɪ nyɔɲka kɛ. Kusɛsɛtu nti tɔ wɛ takɛlaya taa tɔ tɔ kuyɪ kɛ. Ama Iso Feesuyɪ ná haa weesuyɪ kɛ.

⁷ Nmaatu pɛɛ kɛ pa ηmaana kusɛsɛtu kɛ pɛɛ kpaatanaa tɔɔ. Paa na mpɔ pə hɔla Iso teeli kɛ tɔ ɛɛlle, na Moisi isɛntaa teekaya kɔkɔ nakɛli tɛ, nn. Halɔna Iseyeli nyɔma ta pəsi na pá nyɔni í isɛntaa kɛ tɔm naale, pəyɛle í isɛntaa teu mpi pu kɛ mpi pu tɛ na pá saali yem tɔɣɔ. Ye kusɛsɛtu nti tɔlɛ tɔ kuyɪ tɔ tɔ ta kisi teeli kɛ hikuyɪ,

⁸ kaaɲfana tɛmlɛ nte Iso Feesuyɪ ná laki tɔ?

⁹ Ye tæmle nte tæ lapa na yælaa pæsi tasækæle nyóma tæ tæle tæ ta kisi teeli ke hikuyu, ðe kacañfana nte tæle tæ laki na yælaa pæsæyi yulvupama ke Isø isentaa tæ?

¹⁰ Tæ tu pæsæyi na tæ yæçoti si tuu læj teeli ná mæla yem ké kaçana nyæj tæu tæ. Kaçana nyæj tæe-i ké tæpvlvpslv.

¹¹ Mpi pæ taaja pæçø tæ pæle pæ ta kisi teeli ke hikuyu, kacañfana mpi pæ cakl tam tæ tæ?

¹² Tæ tæelæyi mpv tæçø tá naani tæ sæsøm.

¹³ Tá fæi isv Moisi wei i ka taka i isentæø ké saalaya si Iseyeli nyóma í taa kæø na pá ná i teu mpi pv te na pæ si tæ pæ saalvsv.

¹⁴ Ama pæle pa ta pæsi na pá cekæna, na halæna saja mþýçý pæ tu wee. Ye pa svv næçø pæelvsv kvpm takælaya ke kalvsv ke isentæ, pa layatu tæ taka saalaya ñkeçye. Yvlv wei na Kilisiti pa kvnta kvlvvm tæ pvntv tike tæ ké saalaya kanæ ka ta kenti.

¹⁵ Na halæna saja isentæ, ye pa kvla Moisi takælasl kalvsv, saalaya ñke ka tæka pa layatu tæ ké.

¹⁶ Pa ñmaawa Isø Tæm taa ké mpv sv: Yvlv keesæçæna Tacaa tæø ké ðlæna saalaya ñke ká kævl i tæ.

¹⁷ Tacaa wei i tæm pa yæçotæyi Isø Tæm taa çæne inv tæ Isø Feesvvy ké. Ye Tacaa Feesvvy í we timpv, heesvvy wenna.

¹⁸ Tá tæna mpv tá saalaya keela tá isentæø tæ, Tacaa teu naakl tá tæø ké tænyænanyæni. Na pæ layasa-tvçv mþýçý si tæ næçæsæna Tacaa. Tæ lv teu taa ké na tæ svv teu kvkælæm læmpv taa tæ tæ. Tacaa Feesvvy lapæna tæmle tæne tæ taka.

4

Tá tæ we ké isv çvçv wontu

¹ Isø kvpantv tæø ké i tv-tvçv tæmle tæne tæ lapv, na pæ tæø ké tu lækvl tá apalvt.

² Tá læwa mukaya kvlapvtv fæele fæi nyæntv. Tv hólçýi tækpaalætv. Tv kee Isø Tæm, ama tampana ke tæ hólçýi tæçæçæçæ, na tæ laki mþýçý Isø isentaa ké sv yælaa í tv pa laakalv ke tá tæ na pá ná.

³ Pæ tæø ké Laapaalv Kvpañ wei tæ kpaalæyi tæ i ta ke muku tæm. Ama mpv pa lepa tæçø i ké muku tæm.

⁴ Antulinya inv i taa ðlæçv mælæmæna-we na paa tev pa taa na Isø. Antulinya taa ðlæçv inv i kentina-we sv pá taa na Kilisiti teeli Laapaalv Kvpañ yelaa na pæ ná tænyæv ke isæna mpi tæ. Kilisiti inv i kelæna Isø tætevælevj.

⁵ Pæ taça tá maçamaça tá tæm ke tæ laki waasv. Ama Yesu Kilisiti tæø nyæntv ke tæ kpaalæyi sv Tacaa kele. Na Yesu tæø ké tæ yaakl tá tæçv mæ tæmle nyóma.

⁶ Isø wei i yæçotaa sv pæ ná na sækvretvçv çæ tæ, kvlvvm inv i lapæna na pæ ná tá lotu taa sv tæ nyv tæçæçæçæ ké Isø teeli wei i ná Kilisiti isentaa tænyænanyæni tæ.

⁷ Ama tá mpv tæ tæka Isø kvpampam pæne tæ tæ we ké isv çvçv wontu. Pæ lapa mþýçý sv pá ná teu sv Isø hana-tvçv toma sæsæna anæçye kvhav, pæ taça tá maçamaça tá nyæna.

⁸ Kvnyæntæçvænaa ke waanv waanv pvna-tv, ama tæ ta kvpsv. Næçæsæ ná kvçv-tv, paa na mpv tv yekl tæelvsv.

⁹ Pa tvçv-tvçv kvnyæj, ama Isø ðlé i ta lv-tv. Pa hvçv-tvçv æte, ama paa na mpv pa ta kv-tv.

¹⁰ Tam tæ sækl Kilisiti sæm ke tá tæneçv taa ké sv pæ hólvl tá tæneçv kvlvvmæj inv i taa ké i weesvvy.

11 Tə wew na tá ise ke isəntə tə, tam ké tə we səm nɔɔsi taa ké Yesu tɔɔ, si pə hólí si i weesuɣu wenna tá tənəɲ kəsəpəɲ inɛ i taa.

12 M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pə wɛɛ, səm wenna tá taa na pə laki na weesuɣu náá wɛɛ mə taa na kú laki.

13 Pə ɲmaawa Iso Təm taa si: Ma tema ma taa na Iso tɔɔɲ ma yɔɔtɔɔ. Tá tɔtə tá hɔwɛɛ wɛ taa tɛmnaw mpi pə təm taa tɔɔɲ tə tema ta taa na Iso na pə tɔɔ ké tá nɔɔsi tɔɔ u suɲ.

14 Pə taɣa pɔlv, tə nyəmá si Yesu səpa na Iso feesi-i tɔ i ká te na í feesi-tu na Yesu, na í lá na tá na-mɛ t́ səɲ i isəntaa.

15 Mə tɔɔ ké pə tənaya mpv pə laki, Iso tɔɲna i pɛɛɛɛ hólíyó ke yəlaa payale ke tam ké si í la na yəlaa mpe pa samaa payale sɛɛ-i si í na təmle, na pə kusi i teeli.

Taa tɛmnaw ke Iso waasəɣəna

16 Pə tɔɔ ké tu lɔɔ tá apalɔtv ke paa pəɔ. Paa pə wɛɛ si tá tənuyv tɔɔ tɔɲna caamuyv ke pəɔ tɔ, tá taa ná tɔɲna tɔɲ sɔɔsuyv ke paa kɔyaɲkuɣu.

17 Kɔnyəmisi nsi si makuyvna-tuyv waatv waatv tɔ si taɣanəɲi-tuyv teeli taa teeli wei i kaa te tɔɔɲ, na teeli inu i kəla kɔnyəməɲ inu təcayacaya.

18 Pə taɣa mpi pə nyənəɲi təkɛɛɛ tɔ pə tɔɔ ké tə tv tá laakalı, ama mpi pu naaku tɔ pə tɔɔ ké. Mpi pə naa təkɛɛɛ tɔ pələ pu leeliyi. Ama mpi pu naa tɔ pələ pə wɛ tam tɔɔ.

5

1 Tá tənuyv kɔnɛ, kɔ wɛ ké isu cokəle nte tə taa tə svvki tɔ. Na tə nyəmá si saɲa ye pa yəka cokəle nte, tə wɛna təsuvle ke isətɔaa nte Iso tɔɲna-tv tɔ. Na lonte nte Iso mayamaya taɣanna-te, na tu wɛɛ tam tɔɔ.

2 Ama pənente tə tɔɲna mɔla ké na t́ taɲaa tətɛyɛtɛye si pə tv-tuyv tá isətɔaa wɛɛtv.

3 Pə taɣa pɔlv tɔɔ, ye pə tv-tuyv tá isətɔaa wɛɛtv tə fɛi yem se, pələ pə tənəɲ wɛɛ tɔtɔɔ.

4 Kɔpam ye tə wɛ tam ké tá atɛ coka anɛ a taa tə mələɲi ké isu səɣəla nu-tv. Pə taɣa isu tə caa si t́ lu tá atɛ tənəɲ inɛ i təm taa təkpaataa se. Ama tə kooliyi ké si pə tv-tuyv isətɔaa nyəɲ tɔtɔ, ɔɛna weesuɣu nyəm li mpi pə səki tɔ.

5 Iso mayamaya taɣanna-tv na í yeɛ si pə laɣasi-tuyv mpv na í su-tuyv i Feesuyv ke tɔlvma si t́ nyəna si i su-tuyv kɔpam.

6 Pə tɔɔ ké tə nyaki apalɔtv ke tam. Na t́ nyəmá si ye tə wɛna tənəɲ inɛyɛ m̀p̀r̀ỳg̀ỳ tam, tə hatələna timpri Tacaa wɛɛ tɔɔ.

7 Tə tema Iso na tá taa tɔɔɲ tə tɔɲ, ama tə ta nata na tá ise se.

8 Tə nyaki apalɔtv ke teu ké na t́ sɔɔla teu si t́ lu tənuyv kɔnɛ kɔ taa na t́ polo t́ caɣa Tacaa colɔ.

9 Mpi tə nyuləɲi səsəm tɔɣələ si paa tə wɛna tá ise paa tə fɛi, í la-tuyv luɣu.

10 Pə taɣa pɔlv tɔɔ, paa pə kpa na pə tii pə wɛɛ si tá təna təpai tu səɲ Kilisiti isəntaa ké na í hɔvna-tv, na pəcɔ́ pə lɛɛti paa wei ke mpi i ka wɛna i ise na í la tɔ, ye kɔpantv ke i ka lapa, pə lɛɛti-i kɔpantv, ye isayatu pə lɛɛti-i tələ.

Kilisiti ciika tá na Iso

11 Tə nyəmá mpi pa yaa Tacaa sɔɔɔntv tɔ mɛɛ, na tə caa t́ hólí yəlaa ké na pá cəkəna na pá tisi. Iso nyəma-tuyv teu, na ma hɔv si mə nyəma-m mpv tɔtɔɔ hatuu mə taa.

12 Pə taɣa tə tasəɲi-mɛyɛ tá mayamaya ke hólíyó si í ná tá teu. Ama tə pɛɛkəɲi ké si t́ hólí-mɛyɛ tampana nna a tɔɔ í ká yɔɔləna-tv, na pəcɔ́ í pəsi na í cɔ mpa pa yɔɔləɣəna tənəɲ tɔɔ kolapəm na pa paa fɛina taa nyəm tɔ.

13 Ye tampana si tē kē kpaṅtɔnaa ɔlɛ Iso tɔɔ kē tē kē kpaṅtɔnaa. Ama ye tē wɛna tǎ ɔsɛ, mǎ tɔɔ kē tē wɛna tǎ ɔsɛ.

14 Pǎ taya pulɔ tɔɔ, Kilisiti sɔɔlɔyɔ caalɔyɔna tǎ mpa tē tɛma tǎ taa si yulɔ kulum sɛpa yɔlaa tɛna tɔɔ tɔ, na mpu ɔni pǎ hɔlɔyɔ kē si í na paa wei pa kpaṅtɔna sǎm.

15 Yɔlaa tɛna tɔɔ kē ɔ sɛpa si pǎ hɔlɔ si mpa pa wɛna pa ɔsɛ tɔ pǎ nyɔ si pǎ taya pa maɣamaɣa pa tɔɔ kē pa wɛɛ. Ama wei ɔ sɛpa na í fe pa tɔɔ tɔ ɔ tɔɔ kē.

16 Pǎ tɔɔ kē tu tasɔyɔ yulɔhɔwɛɛ tɛṅyɔ ke yem na pǎcɔ tǎ nyɔ yulɔwɛɛtɔ, paa ɔsu tuu mǎpɔyɔ tu lakaya na tǎ huɔki hɔwɛɛ ke Kilisiti tɔɔ tɔ, kaɣana tu laki mpu tɔtɔ.

17 Ye yulɔ na Kilisiti pǎ kpaṅtaa te, pǎ layasa-ɔ wɛɛtɔ kɔfatu kē. Wɛɛtɔ kupaṅtɔ muka yem, wɛɛtɔ kɔfatu layasɛna.

18 Pǎ tɛnaɣa mpu Iso kin ke pǎ luna, na Kilisiti tɔɔ kē ɔ ciika tǎ na-ɔ na í tu-tuyɔ tǎmle si tǎ la na í na yɔlaa lɛlaa pǎ ciiki.

19 Pǎ taya pulɔ tɔɔ, Kilisiti kin ke Iso lapɛna na í na ɔ yɔlaa tɛna pǎ ciiki, ɔ ta huɔ pa ɔsɔyatu tǎm tɔɔ. Na taya ɔ tuwa si tǎ kraalɔyɔ ciikuɔyɔ tǎm tɛnɛ.

20 Tǎ kē Kilisiti tǎmle nyɔma sɔsaa kē, na pǎ ɔaya kē ɔsu Iso yaa-mɛ na tǎ nɔɔsi. Hai tǎ wiikɛna-mɛ, Kilisiti tɔɔ í yele na mǎ na Iso í ciiki.

21 ɔsɔyatu taa wɛɛ Kilisiti kin se, ama Iso pǎsɛna-ɔ ɔsɔyatu ke tǎ tɔɔ. Mpu pǎ yelina tǎ na Kilisiti tǎ kpaṅtɔyɔ tɔɔ, Iso lapa na tǎ pǎsi yulɔpama.

6

1 Pǎ tɔɔ kē tǎ mpa na Iso tǎ laki tǎmle tɔ, tǎ wiina-mɛ si í taa yele na Iso hulɔ-mɛyɛ pɛɛɛɛ nna tǎ á pǎsi yem.

2 Iso yɔyɔta ɔ tǎm taa si:

Waatɔ wei ma lakaya ma kupaṅtɔ tǎ ma nuna-ɔ.

Yapu kuyaku wule ma sɛna-ɔ.

Tɔɔ, pǎnɛtɛyɛ pǎ muɔna Iso kupaṅtɔ hikuyɔ. Saɔa ke pǎ pǎsɔyɔ na pǎ ya yulɔ nyɔyɔ.

3 Tu caa si nɔyɔlɔ í footi tǎ tǎmle, pǎ tɔɔ kē tu caa tǎ tusi nɔyɔlɔyɔ paa mpi pǎ taa.

4 Ama tǎ hɔlɔyɔ pǎ tɛna pǎ taa kē si tē kē Iso tǎmle nyɔma. Pǎ tɔɔ kē tǎ ɔayana suulu ke sɔsɔm na tǎ tǎki kunyɔmɔɔ na tǎ wɛ ɔsɛnyɔɔle na lanɔwɔkɔlle sɔsɔle taa.

5 Pa mpa-tɔ, pa tu-tuyɔ salɔka, pa lapa na yɔlaa tɛna yɔona-tuyɔ yem yem. Tǎ lapa kanɔansi tǎma, tǎ keela tǎ tom, tǎ sɛpa nyɔyɔsi.

6 Tǎ hɔlɔyɔ kē si tē kē Iso tǎmle nyɔma, na tǎ yaasi kupaṅ taa na tǎ nyɔm taa na tǎ suulu taa na tǎ kupaṅtɔ lapɔ taa. Na tǎ lapa mpu tǎ na Iso Feesuyɔ Naɔɔntɔ tɔɔ kē na tǎ tampana sɔɔlɔyɔ.

7 Na tǎ waasu tampana taa kē na Iso toma taa. Tampana tɛṅyɔ keɔna-tuyɔ yooɔ wontu nti tǎ yɔona na tǎ kentiɔina tǎ tɔɔ tɔ.

8 Pa tɔyɔna-tuyɔ pǎyele pa tɔyɔ-tuyɔ fɛɛɛ tɔtɔ. Pa tuɔki-tuyɔ, pǎyele pa saɔ-tɔ tɔtɔ. Pa nyɔnɔyɔ-tuyɔ pǎpɔtɔnaa kē, pǎyele tayaɛ tampana yɔyɔtɔlaa.

9 Pa nyɔnɔyɔ-tɔ ɔsu mpa pa ta nyɔ tǎ pǎyele taya pa tɛna pa nyɔmǎ. Pa nyɔnɔyɔ-tuyɔ sɛtaa, pǎyele tǎ na tǎ ɔsɛ, na í pǎsɔyɔ na í ná mpu. Pa tɔyɔ-tuyɔ salɔka, paa na mpu paa kuyɔ-tɔ.

10 Pa nyɔnɔyɔ tǎ ɔsɛ, paa na mpu lanɔhɔlɔmle taa kē tǎ wɛ tam. Tǎ wɛɛ kē ɔsu kunyɔntɔnaa, ama tǎ sɔsɔyɔ yɔlaa payaɛ ke apititu. Tǎ wɛ ɔsu mpa pa fɛna pulɔ tɔ, pǎyele tampana tɔɔ tǎ wɛna pǎ tɛna.

11 Tǎ taapalaa kupaṅa ke Kølenti, tampana ke tǎ heeliyɔ-mɛ, ye pa faya tǎ taa mɛyɛ pa makɛna.

¹² Tə sōla-meγe, ama mə tá sōlōna tá.

¹³ Pə tōo ké ma γōγōtēna-me isu piya. Nti tá huu mə tōo tō mii huu hēpōyō tá tōo, í sōli-tuyu mpv tōtō.

Ma ta nyi isōnaa cōlvv

¹⁴ I taa yele na mə na mpa paa tēj pa taa na Isō tō í krenti. Pə taya mpa pə mōna pə krenti mə na-we tōγōle. Pə taya pulv tōo, isōnayale kupam na isayam pu siti? Na isōnaya ilim na ahoō ká siti?

¹⁵ Isōnaya Kilisiti na Ilōyōu paa nuna tōma? Wei í tēj í taa na Isō na wei í tēj í taa na Isō tō pa kaa we?

¹⁶ Yaa isōnaya Isō tēcayale na ma ta nyi isōnaa tūj pu kaa? Pə taya pulv, tá kena Isō weesuyu tū tēcayale. Isō mayamaya γōγōtēna mpv si:

Maa caya pa kiη na maa wee pa hekū.

Maa pəsi pa Isō na paa pəsi ma yōlaa.

¹⁷ Pə tōo ké Tacaα γōγōtaa si:

Pə wee si í ká lu pa hekū

na pə yasi mə na-we.

I taa yele na asilima nyēm napēli tokina-me.

Ile má, maa mv-me.

¹⁸ Maa pəsi mə Caa,

na mii pəsi ma pəyalaa na ma pēlaa.

Tacaα toma tēna tū γōγōtēna mpv.

7

¹ Ma taapalaa, taya pa γōγōta pə tēna mpi pa γōγōta isōntō tō. Pə tōo ké tu ləsi tá tōyi mpi pu pilisi tōnyu yaa lēsaya tō pə taa. Tə cāalí tá ti na tē pəsi Isō nyōma tēkpataa, na tē wee í nyamnav taa ké tam.

Pōli lahhlōmle

² Mə ləsasi í wee tá tōo. Tə ta la nōyōlvv kawalaya nakēli, tē ta hulvsi nōyōlv, tē ta tōyō nōyōlv tōo.

³ Pə taya isu ma caa má kú mə tōm tōyō ma γōγōtēyi mpv. Ama pə wee ké isu ma tēm γōγōtōyū tō si tē sōla-meγe sōsōm tōyō pə krenta-tuyū tam, paa weesuyu taa paa sēm taa.

⁴ Ma wēna naani ké mə tōo ké sōsōm ké, ma yōlōyōna-meγe. Tá kōnyōntōyōle tēna taa ma wēna apalvto ke sōsōm, na ma lahhlōmle tōov taka.

⁵ Tə talvū hēpōyō Masetoni tō tapasopile fei paa pēcō. Tə mayana kōkayātēm ke pə tēna pə taa ké, tá na lēlaa tē svv lōrv taa ké, na nyamnav wee tá taa.

⁶ Ama Isō wei í haa apalvto ke mpa pa apalvto lepa tō, í ha-tuyū apalvto na Titv kōnte.

⁷ Na pə taya í kōnte tike sōsōna-tuyū apalvto. Ama na isōna í keesa-tv si mə sōsa iní í mayamaya ke apalvto tō pə tōo tōtō. I keesa-tuyū isōna í nyulōyi si í na-m tō, na isōna mə ise nyēnaa tō, na isōna í tanāa tēteγeteγe si ye seēnav í seēna ma tōo tō. Pə tōo tōtōyō pōnentē ma lahle huluma sōsōm tōtō.

⁸ Paa maa ηmaav-meγe takōlaya na ká pəsi mə lahja tō, maa tēj nōnōō si ye maa nyēmá. Mpi tō ma nawa si takōlaya ηke ka pēsa mə lahja ke pēcō.

⁹ Ama pōnentē ma lahle hēewa, pə taya isu ma pēsa mə lahja tō pə tōo. Ama mə lahjpēsēle yeluyu na í layasi yaasi tō pə tōo ké. Pə ha Isō ké mpaav ke lahjpēsēle nte tē taa ké na í la í nyēntv, halēna mpi tu lapa-me tō pə ta ke isayātō tōtō.

¹⁰ Pə taça pulv təə, lahpəsəle nte tə haa Iso ké mpaav na í lakí ı nyəntv tə, tə kəhna layasuyv ké. Na layasuyv kəhna nyuyv yavv pə fei sı yulv ká tə sı ye maə nyəmə. Ama səm ke antulinya nyəma lahpəsəle ná kəhna.

¹¹ Lahpəsəle nte tə mayana-me tə nítə tə hana Iso ké mpaav na í la ı nyəntv, na pəntə í tá na mpi pə temnaa tə taa? Í tá ná isəna mpi lahpəsəle yelaa na í paasəna mpi pə taa í wəe tə pə təm ke teu, na í pəsı na í lá apalaa na í keeli təm ke mə nyəh təə. Puvə, paa yaa mpv sı təm təne tə ta maça-me. Paa yaa nıpúyú nyamnav. Paa yaa mpv sı í nyuləxi sı í na-m. Paa yaa mpv sı í seesa isəle. Paa yaa mpv sı í səpa nyuyv sı í həh isayətv latv nkpəhuyv. Pə təna pə taa í hulaa ké sı í táá ná təm təne tə taa.

¹² Maə nmaə-məxe takəlaya tə, pə taça wei ı lapa isayətv ntı yaa wei pa lapa-tı tə pa təə. Ama sı pə húlí Iso isəntaa təkəlekele ké lvpv mpi í lvpə tá təə tə.

¹³ Pə təə ké mpi í lapa tə pə səsə-taya apalvtv tətə.

Pə taça apalvtv tike ke pə səsə-tv, ama waatv wei tə nawa isəna mə təna í səsə Titv ke apalvtv na ı lahle hulvmı tə, tá lahpəhulvmle təə səsəm.

¹⁴ Ma sam-məxe isəna mpixi ı kin tə pə ta la-m feele. Isəna tə heeliyi-məxe tampana ke tam tə, mpv tətəyə tə puyula-məxe Titv kin, na íle ı maçaməya ı mayanaə sı tampana ké.

¹⁵ Pə təə ké ı səlvuyv ke-me təə səsəm ke waatv wei ı təsəxi isəna mə təna í see yəlaa, na isəna í mv-ı na í seliyina səyontv tə.

¹⁶ Ma lahle hulvma səsəm, pə taça pulv, ma tēləxi mə təə ké paa mpi pə taa ké.

8

Luyv kulvmuyv hanav

¹ Təv, pəntə tá taapalaa tə caakı ké sı í nyı isəna Iso pēlele təm lapa Masetoni Yesu seelaa kpeka taa tə.

² Konyəntəyələnaə mpa pa mayana Masetoni isə seelaa mpe tə pa mayasa-wəxe teu ké. Paa na mpv pa lahpəhulvmle təə səsəm, haləna pa kəpəntv lapv fei taka, pəyele pa tu ké konyəntonaə kutukutunaə ké.

³ Maə looliyi, isəna mpi pa pəsaa təyə pa hawa. Haləna pa tu hawa na pə tēe isv pa pəsuyv wēe tə mēe. Pa maçaməya pa nəkəna

⁴ na pá kaana-tuyv teu sı tə la suulu na tə yele na mpe pá səna tətəyə Iso yəlaa mpa pa wē Yuta tə.

⁵ Na tə taa hvv sı pı tala isəna mpi tə pə tēe mpv. Kancalaya ıle Tacaa ke pa ha pa tu. Pə waalı ké Iso luyv lapa na pá ha pa təyi tá tətə.

⁶ Pə təə ké tə wiina Titv sı í polo mə tē, na í lakı təmle nte ı ka caalaa tə. ılena í la na mu tēesı təmle kəpəntə təne.

⁷ Í tu wē toma ke pə təna pə taa ké, paa taa temnav ke Iso, paa yəçətəya, paa nyəm taa. Mə isəle seesuyv təm fei keesuyv. Na í tu səla-tuyv, pə təə ké tə səlaa sı í húlí mə təh ke təmle kəpəntə təne tə taa tətə.

⁸ Ntı ma yəçətəyi isəntə tə pə taça kəcaaluyv nyəntv, ama isəna mpi lelaa ná seesa isəle təyə ma heeliyi-me, sı ma naə mə səlvuyv tampana.

⁹ Pə taça pulv təə, í nyəmə Tacaa Yesu Kilisiti pēlele təm mēe. Í ka ké təh tū ké. Ama mə təə ı pəsə ı təyi konyəntv, sı í svsi-məxe təh na ı konyəh nkv.

¹⁰ Pə təə ıle maə keesi-məxe ma hūwēe ke təm təne tə taa na í ná. Pə wē teu sı mpi í ka caala lapv ke tuu pəntə tə í lakı mpv. Məyele kancalaya nyəma mpa pa lapa tə. Na mə tu sələna hatuu ləh sı í lakı.

¹¹ Pəntə í lakı mpv haləna í tēesı təmle təne. Í tēesı-te na luyv kulvmuyv, isv í ka tə pə pēle na luyv kulvmuyv tə. Í lana mpi ı wēna tə.

¹² Pə taɣa pɔlv tɔɔ, ye yɔlv í hana luyɔ kɔlvmbuyɔ, Isɔ keesəyənə mpi pɔntv wɛna na í la tɔyɔ na í mv ɪ kvcɔɔv, Isɔ kaə keesəyənə mpi pɔntv fɛina tɔ.

¹³ Pə taɣa isɔ pɔ kpiisi-meyɛ ɪlɛna pɔ kvsɪ lɛlaa. Ama pə wɛɛ kɛ sɪ paa mpa pɔ wɛna pɔcɔ pɔcɔ.

¹⁴ Pə tɔlɔnav-meyɛ waatv ɪnɛ tɔ, í pəsəyɪ na í sənə mpa pɛlɛ pa laɲaa tɔ. Na ye kuyanɲu mu laɲaa na pɔ tɔlɔna pɛlɛ ɪɛ, pa pəsɪ na pɔ sənə-mɛ. Ḿpɔyó í ká lakɪ na mə tənə í wɛɛna teitei.

¹⁵ Pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa kɛ ḿpɔyó sɪ:

Wei ɪ ka tɔɔsa sɔsɔm tɔ pə ta kəlɔna-ɪ.

Na wei ɪ ka tɔɔsa pɔcɔ tɔ pə ta laɲna-ɪ.

Titv na ɪ taapalaa

¹⁶ Isɔ fɔɔ, ɪnɪ ɪ yelina na Titv lɔkɪ ḿpɔyó mə tɔɔ isɔ tá lɔkuyɔ tɔ.

¹⁷ ɪ laɲa nti tɔ səlɔma-ɪ tɔ na pə tu kəla mpv te. ɪ sɛɛsa isɛlɛ ke sɔsɔm, haləna ɪ maɣamaɣa í tv mə tɛ pote pɔlɛ.

¹⁸ Tə tən̄sa ɪ waalɪ kɛ tá taapalv wei Yesu sɛɛlaa kpeka tənə puyɔlɔyɪ ɪ təmlɛ ke Laapaalɪ Kɔpaɲ tɔm taa tɔ.

¹⁹ Pəlɛ pə paasi Yesu sɛɛlaa ka ləsənə-ɪ sɪ í sukɪ-tuyɔ tá yɛla taa kɛ timpɪ timpɪ tɔ lakɪ təmlɛ kɔpantɛ tənɛyɛ Tacaa teeli tɔɔ tɔ. Na pə hólóyɪ tɔtɔyɔ isənə mpi tá luuɲ ná wɛɛ sɪ tɔ səɲna lɛlaa tɔ.

²⁰ Tə pɛɛkəyɪ na tɔ cəlɔyɪ sɪ tə paasuyɔna liyitee sɔsɔɔna anɛ a tɔm tɔ, nɔyɔlv í taa kɔɔ na í ɔaɲana-tv.

²¹ Paa Tacaa isɛntaa paa yɔlaa kɪɲ tə pɛɛkəyɪ sɪ tá kɔpantv í lu tɛɛɪɪɪɪ.

²² Tə tiliyɪ pɔ na tá taapalv lɛlv. Tə maɣasa ɪɛyɛ tɔm paɣalɛ sɪ tə naa ɪ waalɪ, na tam tɔ nawa sɪ ɪ sɛɛsa isɛlɛ kɛ. Ama pənɛntɛ ɪ tv-meyɛ naani ke teu, ɪɛ ɪ sɛɛsa isɛlɛ na pɔ kəlɪ mpv.

²³ Ye Titv ɪɛ ma waalɪ tv ntɛ ɪɛ, má na-ɪ tɔ lakəna təmlɛ ke mə tɔɔ. Tá taapalaa lɛlaa mpa pa su-ɪ tɔ, Yesu sɛɛlaa kpeka tilina pɛlɛ, na pɛlɛ pa lakɪ kɛ sɪ pɔ ha Kilisiti ke teeli.

²⁴ ɪ la na pɔ hólɪ sɪ í sɔɔla-wɛ na tampam, ɪlɛna Yesu sɛɛlaa kpeka tɛ a taa na á nyɪ sɪ tɔ sama-mɛ tɔ, pə taɣa yem tɔɔ sɛ.

9

Yuta isɔ sɛɛlaa tem

¹ Pə taɣa isɔ maa nɔkɪ na ma ŋmaa-meyɛ takɔlaya na má heeli-meyɛ Isɔ yɔlaa mpa pa wɛ Yuta tɔ pa sənəv tɔm ntəyɪ kɔheelu.

² Ma nyə́má isənə í lakəna luyɔ kɔlvmbuyɔ tɔ mɛɛ, haləna ma sama-meyɛ Masetoni nyə́ma kɪɲ, sɪ tá taapalaa ke Akayɪ tetv taa nyɔɔsa pa təyɪ sənəv tɔm taa kɛ tuu pəntɛ. ɪ sɛɛsuyɔ ḿpɔyó isɛlɛ tɔ pə nyɔ́mtəyɪ pa taa paɣalɛ kɛ.

³ Paa na mpv ma tiliyɪ tá taapalaa panɛyɛ mə tɛ, pɔcɔ́ puyɔlvuyɔ mpi tɔ puyɔla-meyɛ tɔm tənɛ tɔ taa tɔ, pɔ nana pa isɛ. Ma caa kɛ sɪ tampana pɔ maɣana í nyɔɔsa mə təyɪ teu na pɔ la teitei na nti maa heelaya-wɛ tɔ.

⁴ Ye pə taɣa mpv, ma na Masetoni nyə́ma tɔ kɔma na tɔ maɣana í ta nyɔɔsɪ mə tɪ, taɣa pə tv fɛɛɛ. Mpi tɔ í yɛlaa na tɔ tɛ-mɛ na tá taa kɛ teu. Na ye mə nyəntɛ tɔm ɪɛ paa yɔyɔtəyɪ tɔlɛ.

⁵ Ma maɣasaa na ma ná sɪ pə kəla teu sɪ má wiina tá taapalaa panɛ na pɔ tɛɛ nɔyɔ na pɔ polo mə tɛ, na pɔ tayanəyɪ kvcɔɔv kɔpaɲkɔ ŋku í tɔma sɪ í ká la tɔ. Maa kɔɔ na má kəɲ tɔ, pə tənə pə nyɔɔsaa təkɛɲkɛɲ na pɔ hólɪ sɪ luyɔ kɔlvmbuyɔ ke í lapənəa, pə taɣa kɔcaalɔyɔ nakvlɪ.

⁶ ɪ tɔɔsɪ teu sɪ ye wei ɪ tuu pɔcɔ, pɔcɔyɔ ɪ ká kv, na wei í tuu sɔsɔm, sɔsɔm ke ɪ kəɲ kɔm.

7 Ye mpv paa wei í ha isæna pæ ha-i tæ, í taa hana wula yaa kuvaaulyv. Pæ taya pulv tæ, wei í haana lanhulvmlæ tæyo Isæ sælaa.

8 Na Isæ wena pæsvyv si í ha-meve kuvantu ke sæsøm, pæcá í taa lan mpi mpi í nyulæyi tæ. Ama í hiki, na halæna pæ kaasi na í lana tæma kuvana.

9 Pa nmaa Isæ Tøm taa si:

I haa kuvyæntvnaa na luyv kuvmvyv.

I kuvantu u tey.

10 Isæ wei í ha tuulu ke kvttuum na í ha-i tæyæna si í tæna í ti tæ, Isæ un í ká ha-meve kvttuum tæna mpi í nyulæyi tæ. Isæ un, í ká la na pæ pu, na mæ kuvantu huki sæsøm.

11 Isæ ká tv mæ nin taa ké isæna mpi pæ we tæyo tam na pæcá mu pæsi na í lakv kuvantu ke tam. Ile payale ká see Isæ ké í na tæmlæ ke kuvæy wei í lakv na tæ pukina tv í tæ.

12 Pæ taya pulv tæ, kookali wei í lakv isæntæ tv pæ taya Isæ yælaa sænav tæ tike. Ama pæ yeki tæyæ na yælaa see Isæ ké í na tæmlæ.

13 Kookali un í lapv taa ké pu hólí mpi í kewa tæ, na yælaa payale ká sana Isæ ké isæna mpi í nunaa na í lakv si pæ hólí si í tæma mæ taa na Kilisiti Laapaali Kupaæ tæ. Na paa sa Isæ tæyæ isæna mpi mæ na-we na lèlaa í talvyv mæ kuvam na luyv kuvmvyv tæ.

14 Na paa sælæmæyæna-me na Isæ, na paa sæli-meve sæsøm ke pælee taa pælee nna Isæ lapa-me tæ a tæ.

15 Isæ fæ, nyá kuvæv fei keesvyv.

10

Pæli tæmlæ tampana hvlvyv

1 Pæli má, ma mayamaya tækpem ma wiikænna-me. Ma wei yælaa yæyæyi si ye ma we mæ kin ile ma we tæhe. Ama ye ma fei mæ kin ile ma apalvtv kpawayale. Ma tæekæyi-meve Kilisiti kuvantu na í leley tæ si,

2 í taa yele na waatv wei ma kæy mæ te tæ má hólí ma apalvtv. Pæ taya pulv tæ, ma hvv teu si maa hvli ma apalvtv ke mpa pa hvv si tæ tæyæyi yulhvwee ke yem tæ.

3 Kuvam tæ we tá yulvtænyv taa yaa, ile pæ taya yulhvwee ke yem ké tæ tæyæyi na tæ yookina.

4 Ama yovu wontu nti tá yovna tæ tæ ta ke nti antulinya un í yælaa yovna tæ. Iso yovu wontu nti tæ pæsæyi na tæ wakæli tæcæssæle ton nyænte tæyo tæ yovna. Tæ wakælyi pæpætv læmayasee.

5 Tæ kpeesæyæna pa tæna mpa pa lakv kalampaani na pá kayatæyi si pá taa nyi Isæ tv pa hvwee. Tæ kee yælaa hvwee tæna na ton na tæ tvyi Kilisiti tæ si pá nunaa-i.

6 Ye mu kæma na í la na pæ ná si í nunaa tækpataa, ile pæ kaasa mpa pa tæna na paa caaki nunav tæ tá sælv puwa si tæ hæ pa nkpæny.

7 Paa mpi, pæ tænyv tæ ké mæ nyænæyæna. Ye yulv næyælv í tey í taa si Kilisiti tæna-i, pæntv í mayasi teu na í ná si Kilisiti tv tá tæyæ, isv í ti un tæ.

8 Pæ taya pulv tæ, paa ma sama ma tv na sæsæntv nti Tæcaa ha-tv tæ, fæle u kpaam se. Pæ ha-tvyv sæsæntv ntæyi si pæ la na í te mæ taa na Isæ ké sæsøm. Ama pæ taya si pæ wakæli-me.

9 Ma nmaakvyv ma takælasv tæ, maa pæekæyi si má kpeeti mæ pæntv se.

¹⁰ Nti yàlaa yòyòtəxi təyòlɛ sɪ: Pɔɔli takəlasɪ taa təm wɛ ton na apalvɔ kɛ. Ama waatv wei ɪ mayamaya ɪ wɛ tá hɛkɔ tɔ ɪ wɛɛ kɛ təhɛɛ na ɪ yòyòtəya wɛ konyɔŋ.

¹¹ Ye wei ɪ yòyòtəxi mpv pɔntv í nyɪ teu sɪ nti tə ŋmaa tá takəlasɪ taa kɛ waatv wei tə fɛɪ mə kin na nti tu la waatv wei tu wɛɛ mə kin tɔ, pə kaa wɛɛ ŋkarŋka se.

¹² Tə kaa nɔki na tɛ kɛɛna yaa tɛ mayasɪ tá tu na lɛlaa mpa pa makɪ pa lanja taa sɪ pa kɛ pɔlv tɔ. Pa kɛ ɪwɛɛŋ kɛ, na pa mayamaya pa caana pa kɔmayasuyv ŋku paa mayasəna pa ti tɔ, na pa taa pa tike kɛ pa kpɛɛsəyənə təma.

¹³ Ye tá, tá kaa pəsɪ na tɛ sa tá tu na pə tɛɛ caasa. Ama tə sanj tá tu na pə kɛɛsəna təmlɛ nte ɪsɔ tu-tv tɔ tə tənaya. ɪsɔ hana-tuyv mpaav sɪ tɛ tala mə tɛ.

¹⁴ ɪsəna pa suna-tv tɔ tu ŋmaana pə tɔɔ, ye tə taa kɔɔ mə tɛ ɪlɛ mpuyɔlɛ. Ama tə tala mə tɛyɛ teu na tɛ heeli-mɛyɛ Kilisiti təm Laapaali Kupaŋ.

¹⁵ Pə tɔɔ kɛ tu ŋmaana ɪsəna pa suna-tv tɔ pə tɔɔ. Tu sanj tá tu na lɛlaa lapa təma nna tɔ. Ama tə caa kɛ sɪ mə taa tɛmnəv kɛ ɪsɔ í sɔɔsɪ, ɪlɛna tɛ pəsɪ na tɛ la təmlɛ nte tə kəla ləŋ nyəntɛ tɛcaɣacaya təyɔ mə hɛkɔ, na tə taa ŋmaana ɪsəna ɪsɔ su-tv tɔ pə tɔɔ.

¹⁶ Pə waali ɪlɛ tə pəsəxi tɛ yɛlənə Laapaali Kupaŋ kɛ tɛtvnaa mpa pa wɛ mə tɛ ləlv tɔ pa taa, na tɛ taa sa tá tu na nti lɛlaa tɛma lapv kɛ pa təma taa tɔ.

¹⁷ Pa ŋmaa ɪsɔ Təm taa sɪ: Ye wei í caa ɪ sa ɪ ti, pɔntv í sa ɪ ti na nti Tacaalapa tɔ.

¹⁸ Kupam, pə taya yɔlv wei ɪ nyənəxi ɪ ti ɪsu ɪ kɛ pɔlv tɔ ɪnɪ ɪ sam yana. Ama wei ɪ tɔɔ Tacaalapa yòyòtəxi kupantv təyɔ.

11

Mpa pa yaa pa təxi tillaa kɛ yem tɔ

¹ Ma kooliyi kɛ sɪ ɪsɔwɛɛ í tu nyənɪ-m pəcəyɔ kraŋtv. Pə wɛ mpv mɛɛ, í nyənəxi-m mpv.

² Ma wɛna ɪsɛsɛmle kɛ mə təm taa kɛ, ɪlɛ ɪsɔ tvna-m ɪsɛsɛmle nte. Pə taya pɔlv tɔɔ, í wɛɛ kɛ ɪsu pɛɛlv wei ɪ ta nyənta apalv kɛ paa pəcɔ na má tɔ sɪ apalv kɔlv m kɔŋ kɛ maa ha-ɪ tɔ, apalv ɪnəyɔlɛ Kilisiti.

³ Ama ma nyanj kɛ sɪ pə taa kɔɔ na mə layatv saali na í lɔ mə na Kilisiti í kpɛntuyv tam na pə wɛ teu kɛ ɪsəna mpi tɔ. Na pə kɔɔ pə lá ɪsu ɪfa ka yeluyv na təm mapɪ-ɪ pəpətv təm kɛ ɪ nəyɔ taa na í tolisi-ɪ tɔ.

⁴ Pə taya pɔlv, í tɛma mə taa sɪ nɔyɔlv í kɔɔ í kpaali-mɛyɛ nyɛntɛ Yesu nɔyɔlv ɪ təm na pə tá kɛna Yesu wei ɪ təm tá kpaala-mɛ tɔ. Na í tanjaa tətɛyɛtɛyɛ sɪ í mɔyɪ nyɛntɛ feesuɣv nakɔli kv təm na pə tá kɛna ɪsɔ Feesuɣv ŋku kv təm tə heela-mɛ tɔ, na nyɛntɛ Laapaali nɔyɔlv na pə tá kɛna Laapaali Kupaŋ wei tə heela-mɛ tɔ.

⁵ Ma ta hvv sɪ mə nyɛntɛ tillaa taa sɔsaa mpe pa tɛɛ-m pɔlv taa se.

⁶ Ama pə pəsəxi pə wɛɛ yòyòtəya wawawa wei ma ta nyɪ tɔ. Tɔfɔ pa ta kəli-m nyəm. Tə hvla-mɛyɛ nɔyɔyɔ tɛcɛɛɛ kɛ paa mpi pə taa kɛ na paa timpi.

⁷ Waatv wei ma kpaalaya-mɛyɛ ɪsɔ Laapaali Kupaŋ tɔ, faalaa kɛ ma kpaalaya. Ma pasa ma təxi nɔyɔyɔ sɪ pə kusi-mɛ. Yaa ma lapa mpv tɔ kawalaya ntɛ?

⁸ Ma tisaa sɪ Yesu sɛɛlaa kpeka lenna í fɛləxi-m, ɪlɛ pə wɛ ɪsu ma hvlsaa alɛyɛɛ na má sənə-mɛ.

⁹ Waatv wei maa wɛ mə tɛ na konyɔŋ wɛna-m tɔ ma ta sɔki mə taa nɔyɔlvuyv səyɔla. Pə taya pɔlv, tá taapalaa mpa pa luna Masetoni tɔ pa kəna-m pə təna

mpi pə laŋa-m tə. Ma təkə ma təyi sɪ pə taa kəə na má sukı mə taa nəɣələyɔ səyələ. Na mpv inəyi maa təkəyi ma təyi tam.

¹⁰ Na Kilisiti tampana nna ma təkə isəntə tə ma kaa ye le mpi ma yələyənə isəntə təyɔ yələnəv ke Akayi tetv tənə taa.

¹¹ Pepe yelina na ma yəɣətəyi mpv? Ma ta səəli-mə tə pə təə yaa? Isə nyəmə təu sɪ ma səəla-mə.

¹² Isu ma lakuyv pənente tə n̄p̄yóy maa laki, ilena má ləsi mpa pa həŋ pa ti na pá təŋ sɪ tá na-we tə kaa təmlə təyɔ pə taa.

¹³ Yələa mpe pá ké tillaa pəpətvnəa ké. Pa looliyi nti pa laki tə tə taa na pá cesəyənə pa ti isu Kilisiti tillaa.

¹⁴ Na təle tə fei piti mēē, n̄p̄yóy Satanı maɣamaya ná cesəyənə ı ti isu isətaa tillu kəpəŋ nəyələ.

¹⁵ Ye mpv pə fei piti sɪ ı təmlə nyəma í cesənə pa ti isu siyisuyu lataa. Ama te, pu te na pə fei-weye mpi pa laki tə.

Pəəli konyəntəyələ ke Isə təmlə təə

¹⁶ Ma tasəyi-təyi yəɣətuyv ké, nəyələ í taa nyənı-m isu ma ké kpaŋtv. Yaa ye í tu nyənəyi-m kpaŋtv ntə, í yaa-m kpaŋtv, ilena pəcə má pəsi na má sa ma təyi pəcə tətə.

¹⁷ Nti ma yəɣətəyi isəntə tə pə təya ntəyi Tacaa luyv weē sɪ má sa ma ti unı. Ma yəɣətəyi ké isu kpaŋtv.

¹⁸ Pə təya pulv təə, timpi yələa lələa saŋ pa ti na yələhəweē ke yem tə, isu ma sama ma ti tətə mēē.

¹⁹ Mē mpa mē mə na mə isə tə, paa pa ta tu sələmi-mə sɪ í mo kpaŋtvnaa, í mvyi-weye.

²⁰ ı yələa ké sɪ pá pəsi-meyə yomaa, sɪ pá təkəna-mə, sɪ pá puɣusiyi-mə, sɪ pá kpaaki mə təə na pá feləyi, sɪ pá maki mə nəəsi.

²¹ Tá ıcantv təə ké tá taa la mpv. Pə we feele sɪ má yəɣətəyi mpv.

Paa na mpv tə, ye nəyələ maki kaŋkante sɪ ı wena mpi ı ká saŋna ı ti tə, ma pəsəyi na maa má kaŋkante tətə mēē. Ma yəɣətəyi ké isu ma svv kpaŋuyv.

²² Ntəŋ pa ké Həpəla nyəma yaa? Na má tətəyɔ te. Ntəŋ pa ké Isəyeli nyəma yaa? Na má tətəyɔ te. Ntəŋ pa ké Apələham piya yaa? Na má tətəyɔ.

²³ Ntəŋ pa ké Kilisiti təmlə nyəma yaa? Má ké Kilisiti təmlə tv na pə kəli-we. Ma lapa təmlə na pə kəli-we. Pa təkə-m təm paɣalə na pə kəli-we. Pa mpa-m na pə kəli-we, səm nəyɔ taa ké ma we tam.

²⁴ Təm kakpası ke Yuta nyəma mpa-m akpatēē pəyələyafəi nule nule.

²⁵ Lom nyəma ná mpa-m təm tooso, pa yaya-m pēē ke təm kvlm sɪ pa kuyv-m. Təm tooso ké lum lipa kpuələŋ wei ı taa ma weē tə, ma caya ilim kvlməm na ahoə kvlmēē ke tenku taa.

²⁶ Ma cəəv katatələya taa, pusi na n̄mulaa niŋ taa ké ma weē. Səm nəyɔ taa ké ma we ma Yuta nyəma maɣamaya həkv taa, na səm nəyɔ taa ké ma we kpaı nyəma te. Na səm nəyɔ taa ké ma we acalēē taa, na səm nəyɔ taa ké ma we wulaya tetv taa. Na səm nəyɔ taa ké ma we tenku taa. Na səm nəyɔ taa ké ma we tá taapalaa kvəsaa kiŋ.

²⁷ Pa yaa sɪ kaŋkaŋsi təma na wəhalanaa səsaa tə, má nana. Təm paɣalə ke maa kpətəyi isələ. Nyəəsı na lvkətv tə, paa pəəsəyi. Ma kpisa kvətəyɔv təyɔv ke wulee wulee. Ma təyɔ wəhala na watv, paa wontuyv kvatakuyv ma feina.

²⁸ Na pə tu kaasa mpi tə, maa yəɣətəyi pə təm. Yesu seelaa kpeka tənə təm nəyəsēē ná kuyv-m paa kuyəŋkuyv.

²⁹ Ye yulv nəyələv lapa ıcam, má laki ıcam tətəyɔ. Ye pə tv nəyələv ke isayətv lapv, pə wuki-m ké təsəŋŋ.

³⁰ Ye pə wεε sɪ má sa ma təxələ, ma ɪcantv ma ɪcantv cələxə maa saŋna ma ti.

³¹ Tacaa Yesu Caa Isə nyəmá sɪ maa looliyi. Inəxi paa saŋ tam.

³² Maa wε Tamasi tə, wulav səsə Aletasi su kufəneε wei ke təna tə ɪ su tanjlaa ke kolunja ŋka ka cəna ɪcate tə ka nəxə sɪ pá kpa-m.

³³ Ama pa tʉ-m sətəkʉ səsəəv taa na pá tisi-m na ɪcate kolunja ŋke ka pətote. Mpu pə yelina na má fiti ɪ niŋ taa.

12

Mpi mpi pə hvla Pəəli na í ná tə

¹ Paa ti sam fei teu tə, isu ma sama ma ti. Pə lapa-m isu toosee taka na má ná mpi mpi na mpi Tacaa kulaa na í hólí-m tə, maa yəxətɪ pə təm ke pəneŋte.

² Ma nyəmá isə seəlv nəxəlv, pusi lapa naanvwa na liyiti kələ pə kraasvɣv-ɪ hatuu isəttaa tə. Ma ta nyɪ sɪ pə kraasa-ɪ tampana yaa pə lapa-ɪ isu toosee taka ké kolav tə. Ama Isə tike nyəmna.

³ Ma nyəmá sɪ kvpam pə kraasa vɣlv inəxi hatuu aləsanna taa. Ma tasəxi yəxətɣv sɪ ma ta nyɪ sɪ tampana pə kraasa-ɪ yaa pə lapa-ɪ toosee taka ké kolav tə. Ama Isə tike nyəmna.

⁴ Na í nu pa yəxətaya tənaya təmnaa mpa vɣlv kaa pəsɪ na í yəxətɪ tə, na pə ta tu hav vɣlv pəyaya sɪ ká yəxətɪ tə.

⁵ Vɣlv inε maa sam-ɪ, ɪε ma mayamaya ma kaa sa ma ti se. Ye pə wε sam, ma ɪcantv kiŋ ke maa sana ma ti.

⁶ Ye ma ti sam ke maa pəkaya ma taa la kpaŋtv se. Pə taya vɣlv təə, tampana ke maa heelaya tə se. Ama ma kpa ma təxi na ma ti sam, maa caa sɪ nəxəlv í nyəm-ɪ-m sɪ ma ké vɣlv na pə kəli isəna mpi í naaki na í nukɪ sɪ ma laki tə.

⁷ Pə tʉ-m ma tənɣv taa ké kətəŋ kvwəwuv sɪ ma taa saŋ ma ti sɪ maya pə kula səsəəntv na pə hólí. ɪε kətəŋ ŋkv kv wε ké isu Satani tillu wei ɪ tilaa tə sɪ í kayati-m na má taa sa ma ti tə.

⁸ Təm tooso ké ma sələma Tacaa ke kətəŋ kvne kv təə sɪ í waasi-m-kv.

⁹ Ama ɪ cə-m sɪ ɪ pεεε paasi, vɣlv ta kaasi sɪ í tasa-m lavv, sɪ pə taya vɣlv təə, ma ɪcantv taa ké inɪ ɪ toma ná naa teu. Ye mpu ma ɪcantv ke maa sana ma ti na Kilisiti toma kenti ma təə.

¹⁰ Pə təə ké ɪcantv na kvtvŋ na isənyəŋle na wahalanaa na lavwakəlle səsəəle, pə təna mpi ma naa isəntəxə Kilisiti təə tə ma mɣxələxəna-wəxi. Pə taya vɣlv təə, ma ké ɪcam ɪε ma tvŋ taa tvŋ nté təna.

Kølenti nyəma təm caalvɣv ke Pəəli

¹¹ Ma yəxətəxi ké isu ma svv kpaŋvɣv, ɪε mə yelina na má yəxətəxi mpu. Pu mɣna isu mu seenna ma təə. Mpi tə, paa ma ta ke vɣlv tə mə nyente tillaa səsaa mpe pa ta tεε-m vɣlv.

¹² Pə lapa təma wena a hóləxi sɪ ma ké tillu təxə mə hεkv taa na suulu səsə mεε. Səxəntv təma na Isə kəkələ nyəm na piti təma ke a lavənaa.

¹³ Nti tə taa ké pa ta la-mε isu pa lavvɣv Yesu seela kpeka lenna tə ye pə taya təkɣv mpi mə ta təkɪ-m tə pə paasi? Ma təm səpəna-mεxe təne inɪ tə taa.

¹⁴ Ma nyəsəxi ma ti sɪ ma kəŋ mə tεxe təm tooso nyəm, ɪε maa caa sɪ í təkɪ-m se. Mə mayamaya ke ma caa pə taya mə liyitee. Pə taya piya caləsəxəna liyitee sɪ sɪ təə sɪ caanaa. Ama caanaa caləsəxəna liyitee sɪ pa təna pa piya.

15 Ye ma ma lanjholómle nté si má tǝǝ mə tǝǝ ké pǝ tǝna mpi ma wǝna tǝ, paa ma ti má kv na pǝ sǝna-me. Ye máá sǝla-meǝ nǝpǝǝǝ teu ɫe, mu mǝǝna maǝ sǝalǝǝ ké pǝcǝ?

16 ɫ nyǝmá teu si ma ta musǝna-me. Ama lelǝa ná tǝna-ti si acilayatu ké ma lapǝnaa na má nyi-meǝ katǝsi na pǝpǝtǝnaa na má kra-me.

17 Mpa ma tila mə kinj tǝ pa taa nǝǝǝ lapa na má tǝǝ mə tǝǝ?

18 Ma wiina Titu si í polo mə tǝ na ma tǝǝsa ɫ waali ké tá taapalǝ ɫe. Yaa í caa í tǝ si Titu tǝǝna mə tǝǝ ké? Pǝ taǝa ma yaasi na ma ɫkrate ké Titu tǝǝaa?

19 Ntanyi pǝ kraǝǝ waatu nǝǝǝ tǝ ɫ huǝ kéle si tǝ pǝekǝǝ si tǝ kéli tá nyǝǝǝ tǝǝ. Aai pǝ taǝa mpǝ. Isǝna Kilisiti caaki tǝ nǝpǝǝǝ tǝ ǝǝǝtǝǝǝ Isǝ ɫsentaa. Tá taapalǝa kvpama tǝ heeliǝi-meǝ pǝ tǝnaǝa nǝpǝǝǝ si í pulǝ lǝlǝ.

20 Ma nyǝǝ si ye ma kǝma na má tala mə tǝ má taa maǝana-meǝ nti maa caa tǝ tǝ taa, na mu taa na nti mu caa tǝǝ ma kinj. Ma nyǝǝ ké si pǝ taa kǝǝ na ǝǝǝ, na ɫsǝǝǝǝ, na pááná, na kǝlǝǝ pǝekǝǝ, na kvtǝǝǝ, na ǝǝǝtǝǝǝ kra ɫ nyǝǝka, na ɫsǝcǝǝ, na liǝituǝu pǝ wǝe.

21 Ma nyǝǝ ké si má tala mə kinj ma Isǝ í taa pasa-m mə ɫsentaa na má kǝǝ na má wiǝ ǝlǝaa paǝale mpa pa lapa ɫǝǝtǝnaa ké tuu lǝǝ, na pá tá yele tetelakasi, na asilima, na yaasi ɫǝǝǝ wei paa tǝkaa tǝ pa tǝǝ.

13

Kantǝkǝa kvkpaalǝtǝ na sǝǝtǝ

1 Tǝm tooso nyǝm nté ma caa kǝnte ké mə tǝ tǝ. Aseeta nyǝma naale yaa tooso ká hulǝna tǝmnaa tǝna mpa pa wǝe tǝ pa tampana na pǝcǝ. Pa nǝmaa nǝpǝǝǝ Isǝ Tǝm taa ké.

2 Ma kraalǝǝ tuu mpa paa lapa ɫǝǝtǝ tǝ na lelǝa si ye ma kǝma na má kǝǝ si ma naa-me, ma kaa wiǝ nǝǝǝǝ pǝtǝtǝle. Maa kǝma tǝm naale nyǝm tǝ ma tǝma-meǝ kraalǝǝ ké mpǝ. Pǝnǝntǝ ma fei mə kinj ɫe ma tasǝǝi-meǝ kraalǝǝ.

3 Ntǝǝ í caa í ná si Kilisiti tǝǝ ké ma ǝǝǝtǝǝǝna yaa pǝ taǝa Kilisiti tǝǝ yaa? ɫ ká ná mǝe. Kilisiti ɫ hulǝǝǝ ɫcǝntǝ natǝlǝǝǝ mə tǝm taa se. Ama toma ké ɫ hulǝǝǝ mə hekv.

4 Paa na mpǝ ɫ ɫcǝntǝ tǝǝ ké pa kama-ɫ sǝm tesika tǝǝ. Ama ɫ wǝna ɫ weesuyǝ ké Isǝ toma taa. Tá na-ɫ tǝ kvǝntaa ké, na tǝ ké acamaa tǝtǝǝ. Ama yaasi wei tǝ lakǝna mə kinj tǝ pǝ hulǝǝǝ ké si tá na-ɫ tǝ wǝna weesuyǝ ké Isǝ toma tǝǝ.

5 ɫ maǝasi mə maǝamaǝ mə ti na í feǝ mə ti na í ná si í tǝka ɫsǝǝǝle mpaǝǝ yaa í tá tǝki. Ntǝǝ í nyǝmá teu si Kilisiti we mə kinj na? Tǝǝ, í tǝmna Isǝ na mə taa tǝ, ye í pǝsaa na í hulǝǝ tampana ké mpǝ ɫe, mpǝǝǝle.

6 Ma huǝ si í nyǝmá teu si tá kinj, tǝ pǝsǝǝ na tǝ hulǝǝ mpǝ mǝe.

7 Isǝ ké tǝ sǝlǝmǝǝ si í yele na í taa la kawalǝa nakǝli. Tu caa si tǝ hulǝǝ tǝne tǝ taa ké mpi tǝ pǝsǝǝ tǝ, paa pu lu si pǝsǝǝ ké tu pǝsǝǝ, kvpantǝ ké tǝ caa mu laki.

8 Pǝ taǝa pulǝ tǝǝ, tǝ kaa pǝsi na tǝ lu Isǝ tampana waali. Isǝ tampana anǝǝǝ tu lana.

9 Tá kvǝ acamaa na mu ké tǝǝtǝnaa tǝ, tá lanǝ hulǝmaǝ ké. Pǝ tǝǝ tǝtǝǝ tǝ sǝlǝmǝǝ si í la kvpantǝ ké teu.

10 Mpi pǝ tǝǝ ma wǝ-me na poolǝǝ na ma nǝmaa-meǝ takǝlǝa tǝǝle si waatu wei maa kǝǝ mə kinj tǝ ma taa lana-me na tǝǝ ké toma nna Tacaa ha-m tǝ. Pǝ ha-m toma anǝǝǝ si pǝ la na í polo lǝlǝ, pǝ ta ha-m-ye si pǝ wakǝli-me.

¹¹ Pəneɛtɛ ma taapalaa pə lapa wulee. Ɔ lɔ sɪ í té teu. Ɔ sɔɔsəɣɪ təmaɣa apalɔtɔ. Ɔ wɛɛ nɔɣɔ kɔlɔmɔɣa, na í wɛɛ təma na leleɲ. Ɔsɔ wei ɪ sɔɔlɔɣɪ na í haɔ alaafəɣa tɔ í wɛɛ mə kin.

¹² Ɔ sɛɛ təmaɣa teu na í lɛɪ.

Ɔsɔ yəlaa təna sɛɛ-me.

¹³ Tacaɔ Yesu Kilisiti pɛɛɛɛ na Ɔsɔ sɔɔlɔɣɪ na kɛntɔɣɪ ɲku Feesuɣɪ Naɲɲɪtɔ kəɲna tɔ pə wɛɛ mə təna mə kin.

TAKĒLAYA NJKA PŌLI NMAAWA KALATI NYĒMA TŌ Kutuluṭu

PŌli ḡmaa takĕlaya kaneyĕ Kalati Iṣŏ sĕelaa mpa ı mayamaya ı pona Laapaali Kupaḡ na pa mu tŏ. I ka nuwaya si yĕlaa kŏma na pa seyeṣayi-weye Yuta nyĕma kolaputu. Ue ı lanje ta heena pa kuṣeyṣətu nti. Pə tŏ kĕ ı tŏma si: Laapaali Kupaḡ wei ma heela-me tŏ ı ta ke wei yulu lupa kolupu tŏ (1:11). I yŏḡta tŏtŏ si Iṣŏ pĕlee yakəna yulu, pə taya kolaputu təḡyuy tŏ. Pə tŏ kĕ pə we si tə təḡ Feesuyu Nanḡtu nyəntu pə taya yĕlaa nyəntu.

Iṣəna pa faya Kalati takĕlaya tŏ:

Laapaali Kupaḡ we kolom kĕ, titite 1-2

Iṣŏ pĕlee yakəna yulu nyuyuy, titite 3

Iṣŏ sĕelb wei ı fita yomle tŏ na ı kolapəle, titite 4-5

Kutəkətu, titite 6

Sĕetu

¹ Maya tillu Pŏli, ile pə taya ısu yĕlaa tuna-m tiluyu. Pəyele pə taya ısu yulu nŏḡolb ı teləsəna-m tiluyu mpi. Ama Yesu Kilisiti na Caa Iṣŏ wei ı ka feesa-ı waatu wei ı səpa tŏ mpe pa mayamaya pa tuna-m-wi.

² Má na ma taapalaa mpa pa təna pa we cəne tŏ tŏ tamsəna na tŏ ḡmaa takĕlaya kaneyĕ Kalati Yesu sĕelaa kpeka me si tŏ sĕeki-me.

³ Tacaa Iṣŏ na tá Sŏsŏ Yesu Kilisiti pá hólí-meye pĕlee na pá ha-meye alaafəya.

⁴ Kilisiti inu ı hana ı ti si í ya-tuyuy tá ısayatu taa na í ləsi-tuyuy kuyeyen kutakeesəḡ inĕ ı taa, na mpv inu pə kĕ Tacaa luyu nyəntu kĕ.

⁵ Tŏ tŏ Iṣŏ kĕ teeli ke tam tŏ. Ami.

Laapaali kolom inəḡəle kolom təkəḡ

⁶ Ma ta huṣ si í ká ha siyile ke ḡpŏyŏ ləḡ ke wei ı yaa-meye Kilisiti pĕlee tŏ tŏ na í təḡ Laapaali Kupaḡ ləlb, ma tutaa kĕ.

⁷ Ma yŏḡtuyuy mpv tŏ pə taya ısu Laapaalənaa Kupaḡma we naale se. Ama ma nawaya si yĕlaa we na pá laki-meye yeleyele na pá caa pa kee Kilisiti Laapaali Kupaḡ inu.

⁸ Ye nŏḡolb kŏma na í heeli-meye Laapaali kufalv nŏḡolb na pŏ tá kĕ wei tŏ tŏma-meye heeluyu tŏ, Iṣŏ ká nana pŏntu paa ı kĕ awe. Paa tá taa yulu mayamaya, paa ıṣŏta tillu nŏḡolb mayamaya.

⁹ Tu tŏma-meye heeluyu na ma tasəyi-meye heeluyu ke mpv, si ye nŏḡolb kŏma na í heeli-meye Laapaali kufalv nŏḡolb na pŏ tá kĕ wei í tŏma muḡt tŏ, Iṣŏ ká náná pŏntu.

¹⁰ Ue pə luwa si yĕlaa ısanĕ ntĕ ma caa yaa we? Aai, ama Iṣŏ ısanĕ ke ma pĕkəyi. Ma caa si yĕlaa lanja í heena-m? Ye maa caakaya si yĕlaa lanja í heena-m ma taa la Kilisiti tŏmlĕ tŏ.

Iṣəna pə lapa na Pŏli pəsi tillu tŏ

¹¹ Ma taapalaa ma heeliyi-me təfoo si Laapaali Kupaḡ wei ma heela-me tŏ ı ta ke wei yulu lupa kolupu tŏ.

¹² Ma ta nu-təyi yulu nŏḡolb ı kin. Pə taya yulu nŏḡolb seyeṣəna-m, ama Yesu Kilisiti mayamaya kulina tŏ tŏ na má nyi-ti.

13 Ɔ nu isəna ma yaasi ka we waatu wei maa seesa isəle na Yuta nyóma Iso seev tɔ. Na í nyómá isəna maa naasaya Iso seelaa kpeka təkəŋkəŋ na má seesa isəle si ma wakələxi-we təkpataa tɔ.

14 Mpa paa ké ma piitim nyóma na pá ké ma saalanaa tɔ pa taa nəyɔlv ta haŋna-m pulvɔv tá Yuta Iso seev taa. Isəna maa təŋaya tá caanaa kotasí tɔ pə fei keesvɔv.

15 Ama Iso suulu tɔɔ ɪ ləsa-m na ma mpaa ke waatu wei pa ta tu lɔlɔta-m tɔ, na í yaa-m si má la ɪ təmlɛ.

16 Pə kɔma na pə maya Iso na í kuli ɪ Pəyalv tɔɔ si má nyəmɪ-təceiceɪ, na má seɣesi mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔɔ ɪ tɔm Laapaali Kupaŋ tɔ ma ta polo nəyɔlv cɔlɔɔ saawala lapv.

17 Pəyele ma ta polo Yosalem si ma naa mpa pa lapa tillaa na ma tɔɔ tɔ. Ama ma tɛe Alapv ke kpakpaa, pəle pə waali ilena má məli Tamasi.

18 Pəle pə waali pə lapa pusi tooso tɔɔ ma pola Yosalem si ma nyəŋ Piyee. Ulena má na ílé tɔ caya wee naanɔwa na kakpasí.

19 Ma na tillaa taa nəyɔlv tɔ ta na ye pə taya Taca neu Saaki.

20 Tampana tɔm ke ma keesəxi-meɣe takələya taa cəne, na Iso maa looliyi.

21 Pəle pə waali ma cɔɔ Silii na Silisii pa tɛvnaa taa.

22 Pə na pə mpv tɔ Yuta tɛtv taa Yesu seelaa kpeka ta keesita-m.

23 Ama pa yɔɔta ma tɔm ké na mpɛ pá nu kɔnu, si wei ɪni ɪ ka naasaya-tv tɔ kayana ɪ tɔŋna Iso seev mpi ɪ ka seesa isəle si í wakəli təkpataa tɔ pə waasu lapv.

24 Na pá saŋ Iso ké ma tɔɔ.

2

Pɔɔli na tillaa lelaa

1 Pə lapa pusi naanɔwa na liyiti ilena má məli Yosalem, na Panapaasi si-m, na má kpenna Titv tɔtɔ.

2 Pə taya pulv tɔɔ ké ma pola Yosalem, Iso huləna-m si pə wee si tɔlasí má polo ké. Ma na təna nyvɔv nyóma tɔ kota tá tike, ilena má kpaɣa Laapaali Kupaŋ wei ma lakí mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔ ɪ tɔm na má keesi-we təceiceɪ. Ma luyv taa fei si mpi ma tema lapv na mpi ma tɔŋna lapv tɔ pə pəsi yem.

3 Na Titv wei ɪ təŋa-m mpv na í ké Kələeki tv tɔ pa ta caali-si ɪ peli.

4 Ama acesaacesaa nyóma mpa pa sita tá hekv tɔ pele pa lɔpəna si í peli. Acesaacesaa nyóma mpɛ, pa lɔlɔaa ké təkɛv na pá svv tá hekv, si pa feŋiyi na pá ná tá na Yesu Kilisiti tɔ kpentaa na tɔ we kasayampiitu nti tɔ taa tɔ. Pa caakaya ké si pá pəsi-tvɔv yomaa.

5 Ama tá tá ha-weɣe pə mpaav ke paa pəcɔ mayamaya. Tá sɔlɔaa ké si mə tɔɔ ɪlɛ tɔ tɔkí Laapaali Kupaŋ tampana təkpaŋkpaŋkpa.

6 Mpa ma tɔŋ si nyvɔv nyóma ke mpv tɔ, tɔv, ma ta nyi si tampana mpɛɣele nyvɔv nyóma yaa we tɔ. Ɔe paa pa tu ké mpa te, pə kulvm. Iso ɪlɛ ɪ nyənəxi tɔ tɔ se. Mpɛ ɪni pa taa nəyɔlv ta tasa-m tɔm kɔfatu natələxi sɔsvɔv si má la.

7 Ama pa nawaya təkɛlekele si Iso tv-m təmlɛ si má heeli Laapaali Kupaŋ ke mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔɔ teitei ɪsu ɪ tv Piyee ɪlɛ si í heeli Laapaali Kupaŋ ke Yuta nyóma tɔ.

8 Ɔsu Iso kpav Piyee ke tillu si í paasəna Yuta nyóma tɔ mpv tɔtɔɔ ɪ kpa maya tillu si má paasəna mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔ.

9 Saaki na Piyee na Yohaani, mpa mpɛ pa nyənəxi mpv si pa nyvɔv nyóma tɔ, pele pa nawa si Iso paasaa ké na í tv təmlɛ nteɣe ma niŋ taa na tɔ mpa. Ulena pá kpa má na Panapaasi tá niŋ taa na pá ciyiti. Tə lapa nəyɔ kulvmaya

ke mpv, ilena tá tēna tē yōgati na tē tisi tēma si taa mēlana mpa pa ta ke Yuta nyōma tō pa kin na mpe pá polo Yuta nyōma kin.

¹⁰ Ama nti pa wiina-tv tōgole si, tē tōsi pa konyantōnaa mpe pa tō, na ma lapa teu ke nti pa yōgata mpv si tē la tō.

Pōli kalānav ke Piyee ke Antiyōka

¹¹ Waatu wei Piyee kōma Antiyōka tō ma yōona-ī yōlaa taa kē ī toola mpaav tō pē tō.

¹² Nti tē taa ī toolaa tōgole si, Saaki ka tila napeli, na waatu wei pēle pa ta tata tō, Piyee na tá taapalaa mpa pa ta ke Yuta nyōma tō pa tōkayana. Ama pēle pa kōma na pá tala, ilena ī se mpa pa ta ke Yuta nyōma tō pa cōlōgō tōgōv. Pē taγa pōlv, ī nyanayana mpa pa sōla pelvōv tōm tō.

¹³ Tá taapalaa Yuta nyōma mpa pē kaasaa tō pēle pa tēna Piyee ikpate tōtō, halēna pē kpeina Panapaasi na pá telōsi ilēye pa icantv nti.

¹⁴ Saa wei ma nawa si pa tōnte ta maya na pa ta tēh Laapaali Kupaη tampana ke teitei tō, ma tōma Piyee ke yōlaa tēna isentaa si: N kē Yuta tv pōyele n lapa cōneye isu wei ī ta ke Yuta tv tō, n ta la isu Yuta tv ka la tō. Ilē isēnaya n nyōmā si nōnō n ká la na n caali mpa pa ta ke Yuta nyōma tō si pá la isu Yuta nyōma?

Táá tem na Isō yakōna paa wei ī nyvōv

¹⁵ Tá maγamaγa tē kē Yuta nyōma kē tōsiyisiyi, tē ta ke asayaa isu piitim lēmpī nyōma.

¹⁶ Paa na mpv tē nyōmā si pē taγa isu yōlv tēhōv kōsēsutv tōgō Isō nyōnōyi-ī yōlvpaη. Ama ī tēhōv ī taa na Yesu Kilisiti tōgō. Tá maγamaγa isēntō, tá temna Yesu Kilisiti inōyi tá taa kēna Isō nyōnōyi-tōv yōlvpama. Tē tēma tá taa na Yesu Kilisiti tōgō yōo, pē taγa kōsēsutv tēhōv tō. Pē taγa pōlv, Isō kaa nyōni nōgōlvōv yōlvpaη ke ī kōsēsutv tēhōv tō.

¹⁷ Ye tē lōki si Kilisiti tō pa nyōnōyi-tōv yōlvpama tōgō pē naa si tē kē asayaa isu mpa pa ta ke Yuta nyōma tō, ilē pē wēē si Kilisiti kele isayatu caa yaa isēna? Aai, pē taγa mōpōgō paa pēcō.

¹⁸ Ye ma kōlaa na má taγanōyi ηmav ke mpi ma tēma yōkōv tō, pēle pē hōlōgi kē si ma ta ke kōsēsutv tēhōlv nōgōlv.

¹⁹ Ye kōsēsutv tōm taa, ma sēpaya tēnaηnaη, na kōsēsutv nti tē maγamaγa tē kōna-m mpv. Na pē lapa-m mōpōgō si má wēē Isō tike tō. Pa kv má na Kilisiti ke sēm tesika tō.

²⁰ Na ma wēv isēntōgō kayana tō pē taγa ma maγamaγa ma wēna. Ama Kilisiti wēna ma taa. Weesuyu ηku ma wēna saηa taa isēntō tō ma tēh ma taa na Isō Pēyalv tōgō ma wēna-kv. Isō Pēyalv unī ī sōlēna-m na ī si ma sēm.

²¹ Maa kpālōyi Isō kōcōv se. Ye kōsēsutv ka yekayana na yōlv pēsōyi kupaη ke Isō isēntaa, ilē pē wē isu Kilisiti sēpa yem kele.

3

Kōsēsutv na táá tem na Isō pē tōm

¹ Aaa, Kalati kōmēlēmēh mē, ilē nōgōlv nyala-mēye kōnyalv yaa isēna? Anī mēye pa tēma kēesuyv ke Kilisiti tesika tō sēm tōm tōkelekele ke teu.

² Ilē tōm kōlvmtv tōkōη kē ma pōsōyi-mē, si ī tēhōv Isō kōsēsutv tōgō ī hika Isō Feesuyu yaa ī nuw Laapaali Kupaη na ī mv-ī tōgō ī hikaa? I cō-m na má nu.

³ Mē kōmēlētō tō mōpōgō? Isō Feesuyu tōη ke ī hikina mē tōyi kancaalaya, ilēna nōnō ī caa ī tēsēna mē maγamaγa mē tōη na?

4 Pə lapa pə lapa mə heku na í hii layatvnaa mpa tə pele pa pəsa yem keke yaa? Aai, pə kaa pəsi yem ké mpv mee.

5 Isu Isə celvuyv-meyə í Feesuyu na í laki piti təma ke mə heku ke mpv tə, mə kusəsutv tənyuyv tə, yaa mə Laapaali Kupaŋ nuw na í muyv tə ké pə laki mpv?

6 Mpv inı pə yelina na pá ŋmaa Apələham təm ke Isə Təm taa sı: I təma Isə na í taa, na í taa təm mpəxi Isə ná nawa na ílé í yaa-ı yulvpaŋ na í mu-ı.

7 Pə təo ké í ká nyı teu sı, mpa pa təma pa taa na Isə təyəle Apələham piya təsiyisiyi.

8 Pə mayamaya pə tu we Isə Təm taa ké mpv sı: Mpa pa ta ke Yuta nyəma tə paa kəo na pá te pa taa na Isə, ilena pá pəsi yulvpama. Na pə təo inəyi hatuu ləŋ Isə heela Apələham ke təm kupaŋtv təne na tə we ŋmaatv taa sı: Nyá təo ké Isə ká la ate yəlaa tənaya kupaŋtv.

9 Apələham təma Isə na í taa na Isə lapi-ı kupaŋtv. Na mpv tətəyə pa təna mpa pa təŋ pa taa na Isə tə, ílé í laki-weyə kupaŋtv ke mpv tətəyə.

10 Mpa pa wee na pá tēeləyi sı pa kusəsutv tənyuyv təo ké pa hikiyi kupaŋtv tə pá na mpusi keke. Tə mayamaya ke pa yəyətə Isə Təm taa sı: Mpusi tv nte wei u təŋəyi pə təna mpi pa ŋmaawa kusəsutv takələya taa təyə tam tə.

11 Pə tu naaki mpv təkēlekele sı nəyəlv kaa pəsi yulvpaŋ ke Isə isentaa ké kusəsutv tənyuyv təo. Ama pa ŋmaa Isə Təm taa təkpataa sı: Wei í ké yulvpaŋ ke Isə isentaa sı í təma í taa tə pə təo tə, pəntv tike tūləyənə-tı.

12 Pə taya pulv təo, kusəsutv tənyuyv na taa temnav ke Isə tá kaa pulv. Ama pə wee ké isu pa yəyətuyv Isə Təm taa tə sı: Wei í təkə kusəsutv təmnaa təna tə, pəntv ká tūli-təyi tə təo.

13 Isəna Kilisiti lapa na í səyəli tá mpusi ke í mayamaya í nyuyv taa tə pə təo ké í pəsaa na í ləsi kusəsutv mpusi inəyi tá təo. Tə mayamaya ke pa yəyətə Isə Təm taa sı: Ye pa laalaa na pá pusi wei na tuyv, mpusi tv ké.

14 Pə lapa mpyəy sı kupaŋtv nti Isə ka təma sı í laki Apələham tə, í la-təyi mpa pa ta ke Yuta nyəma təyə Yesu Kilisiti təo. Na tá taa temnav ke Isə yelina na tə hiki Feesuyu Naŋŋtv wei Isə ka təma sı í ká ha-tv tə.

Kusəsutv na Isə kupaŋtvnaa pə təm

15 Ma taapalaa ma keesəyi-meyə yəlaa tá ta kulaputv na í cekəna. Ye yulv caya na í tayanı pə təna təmamam ké isəna í caa pá lana í wənav ke í səm waali, na í tv takələya taa na í sı, nəyəlv u pəsəyi na í ku-tı yaa í səsı í nyəntv ke tə təo.

16 Aŋha, mpyəy pə wee na nti Isə ka təma sı í ká la Apələham na í pəyaya tə. Pa ta ŋmaa Isə Təm taa sı í piya, sı pə taa kəo na pə lá isu yəlaa pəyale. Ama pa təmayə sı: Nyá pəyaya, sı pə hólí sı yulv kuləvm ke pa paasənaa, na yulv inəyəle Kilisiti.

17 Nti ma caa ma hólí təyəle sı: Isə ka tayana nti í caa í na í yəlaa pá la tə, haləna í tə sı í ká təkı í nəyə suw. Pə kəma na pusi la nasəle na hiu na naanəwa (430) ké, ilena kusəsutv təm lu. Kusəsutv təm luw mpv tə, pə fei sı təle tə kv nti Isə təma tayanəy tə, na mpi mpi í təma sı í ká la yəlaa tə təle tə saalı yem.

18 Pə taya pulv, ye isu kusəsutv təkələa ke Isə təŋəyi na í haá í kucəwŋ wei í ka suwa í yəlaa təo tə, ile pə taya nəyə suw nté. Ama cəne ile Isə ka təma sı í ká la Apələham ke kupaŋtv təyə í lapa-ı-təyi faalaa.

19 Pepe nyuyv təo ké pa sı kiin ile? Pa səsaa iləyē suw ké sı pə hólí yəlaa ke pa kulaputv nti Isə u caa tə. Pə wee sı kusəsutv nti tə caya mpv, haləna Apələham pəyaya ŋka ka təo Isə ka təma sı í ká la kupaŋtv nti tə ká kəo. Na isətaa tillaa ke Isə tilina kusəsutv nti, na yulv ke pele pa celaa sı í teləsi í ləlaa.

20 Ama ye timpɪ pə kɛ sɪ yɔɓ kɔɓɔm tɔm ke pə paasənaa, ɪlɛ tɛlɛsəɓ nɔɔɓɔ ɪ ka a wɛɛ pə taa tɔtɔ. Na mpɔ inəɣɪ pə tu wɛɛ, ɪsɔ wɛ kɔɓɔm kɛ.

Kɔsəsutɔ nyɔɔ

21 ɪlɛ pə luwa sɪ kɔsəsutɔ na mpi mpi ɪsɔ tɔma sɪ ɪ ká la tɔ pu kɔɔntəɣɪ kɛɛ? Aai, pə taya mpɔ se, paa pəɔ. Ye paa tu kɔsəsutɔ natəɓ nti tɔ pəsəɣɪ na tɔ lá na yɔlaa hiki weesuyɔ, aɲhaa, ɪlɛ kɔsəsutɔ təɲɔɔ ka yekayana ntɛ na yɔɓ pəsəɣɪ kupaɲ kɛ ɪsɔ ɪsɛntaa.

22 Ama pa ŋmaawa ɪsɔ Tɔm taa sɪ ɪsəɣatɔ ŋmakəla yɔlaa tɔna tɔpai. Na pə wɛ mpɔ, sɪ mpa pa tɛma pa taa na Yesu Kilisiti tɔ, pá hiki kɔcɔɔɲ wei ɪsɔ ka tɔma sɪ ɪ ká ha tɔɔ pa taa tɛmnav tɔɔ.

23 Táá tɛmnav kɛ ɪsɔ taa kɔnta ɪlɛ, kɔsəsutɔ ka təkəna-tɔ ɪsu saləkətɔnaa, na pə taja sɪ pə kɔɔ pə kuli-tɔɔɔ ɪsɔ táá tɛmnav tɔm nti tɔ tɔɔ.

24 Mɔpɔɔ pə lapa na kɔsəsutɔ wɛɛ ɪsu tá tɔɔ nyənɓ haləna Kilisiti kɔɔ, sɪ tɔ tɛ tá táá na ɪsɔ na pə lá na tɔ pəsɪ kɔpama kɛ ɪsɔ ɪsɛntaa.

25 Pənɛntɛ ɪsɔ táá tɛmnav tɔm nti tɔlɛ tɔ kɔma ɪlɛ kɔsəsutɔ ná fɛɪ ɪsu tá tɔɔ nyənɓ tɔtɔ.

26 Tɔɔ, mɛ mɔ tɛma mɔ taa na ɪsɔ tɔɔ ɪ pəsə ɪ piya kɛ mɔ na Yesu Kilisiti mɔ kɔɔntɔɔ tɔɔ.

27 Pə taya pɔɓ, mɔ tɔna tɔpai pa sɔ-mɛɣɛ ɪsɔ lɔm sɪ mɔ na Kilisiti ɪ kɔɔntɔ na ɪ kpaɣa Kilisiti kin kɛ yaasi kɔfalo na ɪ tɔki.

28 Waatu ɪni, pə fɛɪ sɪ Yuta tɔ ntɔ, ɪnɛ ɪlɛ ɪ ta kɛ Yuta tɔ. Yaa yom ntɔ, kasayampu ntɔ. Yaa apalɔ ntɔ, alɔ ntɔ. Ama mɔ na Yesu Kilisiti ɪ kɔɔnta mɔ tɔnaya kɔɓɔm kɛ, faɣav fɛɪ.

29 Ye Kilisiti tɔnna-mɛ ɪlɛ ɪ kɛ Apələham piya kɛ, na ɪ ká hiki kɔpantɔnaa mpa ɪsɔ tɔma sɪ ɪ ká ha-mɛ na pə pəsɪ mɔ nyəm təkɔpataa tɔ.

4

1 Nti ma wɛna na má caa ma tasəna-mɛɣɛ kilisinav tɔɔɔlɛ sɪ, pəyaya ŋka ka wɛɛ na káá tɛ na ká tɔɔ ka caa wɛnav tɔna tɔ, ka pəcaatɔ ka wɛɛ kɛ ɪsu yom wɛɔ tɔ. Pəyɛlɛ ŋkɛ caa tɛna na ká tɪ pə tɔna.

2 Ka pəcaatɔ tɔna taa ka wɛ paasənlaa niɲ taa, na pɛɛ pa lakəna-kɛɣɛ pə tɔna haləna ká kɔɔ ká tala pɔsɪ ɪsəna ka caa ka suwa tɔ.

3 Tá tɔtɔ waatu wei tu wɛ ɪsu piya tɔ, tu wɛ antulinya ɪnɛ ɪ pə tɔna pə kancaalaya nyəm taa kɛ na pə kpa-tɔɔɔ yomaa.

4 Ama pə kɔma pə tala saa wei ɪsɔ ka suwa tɔ, ɪlɛna ɪ tili ɪ pəyaya, na alɔ lɔləna-kɛ, na ká tɔɲ Yuta nyəma kɔlapɔtɔ.

5 Ka kɔma mpɔ sɪ ka cɛki mpa kɔsəsutɔ ka tɔkaa tɔ na tɔ hiki mpaav na tɔ pəsɪ ɪsɔ piya.

6 ɪsɔ tɔ ɪ Pəyaya Feesuyɔ kɛ tá taa sɪ pə hólɪ teu sɪ tɔ kɛ ɪ piya mayamaya, na Feesuyɔ ŋkɔ kv yelina na tɔ yaa ɪsɔ sɪ ma Caa Paapa.

7 Ye mpɔ ɪlɛ n ta kɛ yom tɔtɔ, ama n pəsə pəyalɔ kɛ. Na ɪsu n kɛv ɪ pəyalɔ kɛ mpɔ tɔ, ɪsɔ ká ha-ɲ kɔpantɔnaa mpa ɪ su ɪ piya tɔ tɔ.

Kalati nyəma tɔm caalɔɣɪ Pəɔli

8 Tuu lɔɲ ɪ taa nyɪ ɪsɔ, na ɪ tɔɲaya mpi pə ta kɛ ɪsɔ mayamaya tɔ na ɪ pəsɪ pəɛ pə yomaa.

9 Ama pənɛntɛ ɪsu ɪ nyəmá ɪsɔ, yaa ɪsu ɪsɔ ɪlɛ ɪ nyəma-mɛ tɔ, pɛpɛ tɔɔ kɛ ɪ caa ɪ mɔli pə tɔna pə kancaalaya nyəm mpi pə taa fɛɪ waav na pə wɛ yem kɛ mpɔ tɔ pə taa? Na pə kɔma suwɛ tɔtɔ na ɪ caa ɪ tasa pə yomaa lapɔ?

10 Mə isə seəna mə kuyeyə kupaṃpaṃ fayasuyu na mə isətunaa kupaṃa na mə waatunaa kupaṃa na mə pusi kupaṃsi fayasuyu ke teitei.

11 Mə təm cəpa ma laṅle ke teu ké. Isu ma iwule nté tə tənaya mə tə kula huntu nté yaa?

12 Ma taapalaa, ma wiikina-me si í təṅ ma ikpate isu ma mayamaṅa ma təṅa mə ikpate tə. I ta la-m isayatu natələṅi tiili se.

13 Na í nyəmə teu si ma kutəṅ tə ké ma heela-meṅe Laapaalı Kupaṅ ke təm kancaalaya nyəm.

14 Na í ná cəsəe ke səsəm ke ma wusasi nsi si taa, paa na mpv í tá cuti si ma təm nti tə nu-me. Pəyele í ta lə-m, ama í təkə-m teu ké isu isətəa tillu nəṅəlb, yaa isu Yesu Kilisiti mayamaṅa.

15 Waatu inı mə laṅhuləmle tə paa pəsəṅi. Ue kaṅana í na-we tətə? Hali ma pəsəṅi má ləsi mə nyuluyv si waatu inı i taa, pu lakaya mpv, paa mə isə mayamaṅa í ka ləsaa na í tu-m.

16 Isu ma heeluyv-meṅe tampana təṅəle ma pəsə mə kolontu yaa?

17 Yəlaa pane pa laki ké na n nawa n tə si pa səəla-meṅe teu. Aai, pə taṅa mpv se, paa pəcə. Pa caaki ké si má na-me tə wakəli, na í mələna mpe pa təə na í nyənəṅi pa tike.

18 Pə we teu si yulv í səələṅi i ləlv ke mpv yaa. Ama kupaṃtu lapv taa ké í ká səələṅi mpyóṅ tam, pə taa we waatu wei ma we mə kinj tə tike.

19 Ma piya kupaṃa, ma taṅana wusasi taa ké sūvv ke mə təə. Na wusasi nsi si nəṅəsəna isu ləlvuyv wusasi takuyv əlv tə, si pə la na í kpaṅa Kilisiti yaasi na mə na-í í nəṅəsəna təmaṅa teu.

20 Pepe pukina-m mə hekv ke nəəṅə isəntə na má heeli-meṅe kufatunaa. Pə taṅa pulv təə, mə təm caala-m səsəm ke cənəṅe.

Akaa na Saala pa təm

21 Mə mpa í caa kusəsutu í təkə-me tə, ma pəsəṅi-me si í nuwa nti pa ṅmaawa kusəsutu nti tə takəlası taa tə, yaa í tá nu?

22 Pa ṅmaawa si Apələham ka wəna piya naaleṅe, kasayampu ná ləla-i ləṅka na yom náá ləli-i ləṅka.

23 Isə ka təmna si kasayampu ká ləli. Mpyóṅ kasayampu kəma na í ləli na pə mv Isə nəṅə taa təm təkəle. Ama yom ná ləla i nyəṅka ke yem ké pulv fei.

24 Təm tənə tə húləṅi-tuyv yaasi nəṅəlvuyv. Alaa mpe pa we ké isu Isə nəəsı nsi í na i yəlaa pa kpəntaa na pá pəeli təm naale tə. Kancaalaya nəṅə nté Akaa, na ṅke ka kəna Sinayi puyv nyəṅka, na ká ləlvəṅi yomaa.

25 Akaa inı i kəna isu Alapv Sinayi puyv, na i nəṅəsəna Yosalem icate nte tə we saṅa isəntə tə, na tə na tə yəlaa təna mpa pa ké yomaa tə.

26 Yosalem wei ilé i we isətəa na í ké tá təna tá too tə ilé i ké kasayampu ké.

27 Tə mayamaṅa ke pa ṅmaawa Isə Təm taa si:

Alv kaaləvaya nyá nyá laṅle í hvləmı.

Nyá wei n ta tu məli paa təm kvləm tə, wiliti teu.

Alv wei pa lə yem tə i ká kəli piya ke

əlv wei i wəna paalv tə.

28 Ma taapalaa, ye me ilə Isə ka təma si paa ləli-me təṅə pa ləla-me. Na pə lapa teitei isu i ka təma si paa ləli Isaaka na tampana pá ləli-i tə.

29 Pəyaya ṅka paa ləla yem ké mpv tə ka təkaya ṅka pa lələna Isə Feesuyv təṅ təṅə kuyəṅ. Na mpv inəṅi pə we saṅa wule tənə tətə.

³⁰ Na ntiyi pa ημαααωα Ισθ Τσm taa yee? Pa ημαααωαγα si: Τσγσni alu yom unu na i pəyaya na pá tεε. Pə taya pulv tσσ, yom pəyaya na kasayampu pəyaya pa kaa krenti na pá tala pa caa wontu.

³¹ Pə tσσ ile ma taapalaa, tσ ta ke yom piya se, ama tσ kέ kasayampu piya kέ.

5

I taa yeke na i pəsi yomaa tətə

¹ Kilisiti ceπα-tyu tá yomle taa kέ si tσ pəsi kasayampiya təkrem. Pə tσσ ile í səη tεca, na í taa yeke na cepu pəne pə tσm liyiti-me na í tayani yomaa ke pəsuyv tətə.

² I tv ηkpaηη ke teu, Pσli má ma tuləyi-meγe təfoo si, ye í tεma mə taa na í peli, pə we isu Kilisiti kante lapa mə kin nte yem.

³ Ma tasəyi yəlaa tənaya kpaalvυv si, wei í pelaa, tεlası isu i təka kusəsutu təna təpai, i kaa sekı pulv.

⁴ Mε mpa í caa si Ισθ í nyəni-meγe kypama ke mə kusəsutu təryvυv tσ tσ, mə na Kilisiti í yaa kέ na í pəη mə təyi Ισθ pελεε.

⁵ Ye ta ile tσ nyəmá si Ισθ ká pəsi-tyu yulvrama na tσ təηa ηpύγύ na Ισθ Feesuyv tonj wei i laki tá kin ke tá tem Ισθ na tá táá tσ pə tσ tσ.

⁶ Pə taya pulv tσσ, ye tá na Yesu Kilisiti tσ laalaa na tσ krenti, paa tσ pelaa paa tσ ta peli pə lu kolum kέ. Ama mpi pa caa təγəle si tσ te Ισθ na tá táá na táá tem mpi pə taa kέ sσlvυv ná weε na kule kv təηa.

⁷ I ka lakaya teu ile nσnσσ awe lapa na í məl heεv ke tampana təryvυv taa?

⁸ Nti pa heela-me na í te mə taa na í tisi tσ tσ ta luna Ισθ wei i yaa-me tσ i kin.

⁹ Pa tuka ituule si: Kvkusvm ke pəciimaya kpaasəγəna somtu təfvυv.

¹⁰ Paa na mpυ Tacaa yelaa na má weεna naani ke mə tσσ təkpaataa si í kaa kpaγa hυweε nna a fayana ma nyəna tσ. Ama wei i laki-meγe yeleyele tσ paa i kέ wei te Ισθ ká nana pσntu.

¹¹ Ma taapalaa ye pəlvυv tσm waasv ke ma təηna lapv tətə, paa tukaya-m konyəη suwe tətə? Ye pu we ηpύγύ tampana, Kilisiti wei pa kama tesika tσσ na ma kpaaləyi i tσm tσ i tσm nti tσ taa wu nəγəlv.

¹² Ama ma kooliyi kέ si mpa pa laki-meγe yeleyele kέ mpυ tσ pεle pá laki mpυ na pá puki te, haləna pá pəsi kataasi ke pa mayamaya.

¹³ Ma taapalaa ye me ile pa ləsa-meγe si í pəsi kasayampiya. Ama kolumtv kέ si í taa hvυv si ye í pəsa kasayampiya ke mpυ í hika mə təγəle si í təηəyi mə yulvweεtv konyuləη. Aai pə fei mpυ se. Ama nti təγəle si í sσlvəyi təma, na í təη təma, na mpυ unı pə lapv svvna-meγe teu.

¹⁴ Kusəsutu təna nyvυv nte si: Sσli nyá təγəntəle isu n ká sσli nyá ti tσ.

¹⁵ Ama ye í laki isu taale wontu na í cəlvəyi təmaya səkpaη na kela na í wakəlvəyi təmaya mpυ, í la laakali, təfσ í ká kσσ na í kv təma təkpaataa kέ atε cəne.

I təη Ισθ Feesuyv nyəm

¹⁶ Nti ma wena si ma heeliyi-me təγəle si í təηəyi nti Feesuyv Nanηtv hóləγi-me təγə tam, í taa nuna mə yulvweεtv konyuləη.

¹⁷ Pə taya pulv, yulvweεtv konyuləm na Feesuyv konyuləm pə ta kaa pulv, haləna pu tu caa pə nu təma səη. Pə tσσ kέ u pəsəyi na í lá isu mə mayamaya i caa tσ.

¹⁸ Ye nti Feesuyv Nanηtv hóləγi-me təγə í təηəyi ile í ta kέ kusəsutu yomaa tətə.

¹⁹ Paa wei i nyemá teu ke isəna yəlaa mpa pa təhəxi pa yulwəetu tə pa kulaputu wee tə. Asilima na tetelakası isayası na yaasi isayav.

²⁰ Pa paasəyəna tunj laav na topotopo təmana. Pa luki təmaga kolonja na pá yookina təmaga tam na isesemee hanja pa heku, pa kəla pááná na ikəlle pəekuyv, n ká ná pa fayaa na pá tala kpeka kpeka na pá svv təmaga yoonav.

²¹ Ye i nawa i təyəntəle pulv i taa hanj, pa ké svlvnyəəlaa, pa fei pa ti kpaav ke lelenj nuli i taa, na pá laki isayavv lentənaa ke mpv tətə. Ma tasəxi-meyə heeluyv isu ma tem-meyə heeluyv tə, pa təna mpa pa laki mpv tə pa kaa fei nəəhəle ke Iso Kawulaya taa.

²² Ama Iso Feesuyv ná laki na yəlaa səələxi təma na pá hikiyi lanjholvmlə, na pulv u pəkələxi-we, na pá wəna təma na suulu, na pa wəna pəelee na pa laki təmaga kupaantv na pá təhəxi tampana.

²³ Na pa we təpamm na pá təkəxi pa təxi teu. Kiiu fei ŋku kv kuyv təne inu tə taa natəli tə.

²⁴ Mpa pa pəsa Yesu Kilisiti nyəma tə pəntənaa kpeŋna pa yulwəetu na tə konyuləŋ na tə kətənaa ké na pá kó tənəŋnəŋ.

²⁵ Feesuyv lapəna na tə hiki weesuyv pə təə ké tu yelev na tə təŋ mpi kv hóləxi-tv tə.

²⁶ Tə taa həŋ tá ti na tə kraasəxi, tə taa kusəxi tá təma pááná na tə laki təmaga isesemee.

6

I təŋ təma

¹ Ma taapalaa, ye nəyəlv í pənta natəli, me mpa í təhəxi Iso Feesuyv ke teu tə í məŋna pəntv ke mpaavv kupaŋkv taa na í lapv-i təpamm. Ma tasəxi-meyə seysesv sv paa mə taa wei í feŋ i ti na ílé í taa kəə na í tasa mayasv sv taa ké hotuyv tətə.

² I səŋna təmaga mə kəpəkələmnaa taa. Ye í lapa mpv i yoosa Kilisiti kusəsutv təna ntə.

³ Ye yulv həŋ i ti, pəyelev i ta tala pulv, pəntv puyusiyi i təxi.

⁴ Ye wei i caa í yəələna i yaasi teu nyəŋ pəntv í taa tvv ləlaa na í sa i təxi yem. Ama í wiili i mayamaga i yaasi taa na ye pə nəyəsəna yəəlvv ulə i yəəli.

⁵ Pə taya pulv təə, paa wei i kulaputu mələxi i nyv sv taa ké.

⁶ Ye nəyəlv seysesəxi wei ké Iso Təm pəntv í cosiyi i wənav təna taa na í haaki i seysesəlv inu.

⁷ Hei i taa puyusi mə ti yoo, paa nyənəxi Iso ké yem fa. Yulv í tuu mpi mpəxi i kvəŋ.

⁸ Ye yulwəetu konyuləm ke i təŋaa na í tuu, yulwəetu ntı tu yelina na í kəə í kv səm. Ama ye mpi Iso Feesuyv caaki təyə i təŋaa na í tuu, kvle kv yelina na í kəə í kv weesuyv ŋku kv təŋ tə.

⁹ Tə taa la felentv na kupaantv lapv. Pə taya pulv təə, ye tə ta lə tá apalutv haləna pə tala pə waatv mpi tu kv tə pu təə səsəm.

¹⁰ Pə təə ké ye tə hika mpa ke timpi tə la yəlaa tənaya kupaantv. Ilə pá kələna tá na mpa tə kaa Iso seev tə.

Pəəli tasəxi-weyə kpaalv sv na i seetv

¹¹ Təv, í ná isəna ma ŋmaaki-me na ma mayamaga ma ninj ke cəne na ŋmaatv pəe kuyasəlee tə.

¹² Mpa pa yəələyənəna təə nyəm na pá caa yəlaa í sa-we tə mpe pa caana sv pá caali-me na í pəli. Ilə paa caa sv pá tv-weyə konyəməŋ ke Kilisiti səm tesika təm təə təyə.

¹³ Yəlaa mpa ɪni pa pələɣi mpv tɔ paa təhəɣi kusəsutv se. Ama pa caa ké si ye mu nuna-we na í pɛli ɪlɛ pa sa pa ti si mpe pa yelina í kɔta mə tənuyv tɔ kɛ kɔkɔtəm pəne.

¹⁴ Ma ɪlɛ ye pə taɣa Yesu Kilisiti səm tesika ma kaa yəələna pɔlv. Tesika ηke ka tɔ kɛ má na antulinya tə fayana təma təkpatakpata na lɛlv ta nyi si lɛlv wɛɛ.

¹⁵ Paa n pɛlaa paa n ta pɛli pə lu kulɔm ké. Ama nti tə wɛɛ tɔɣɔlɛ si n layasi na n pəsi yɔlv kɔfalv.

¹⁶ Mpa paa tɛləsəɣi pɛlvɣv təm ke lɔlv ke pa weesuyv taa tɔ ma kooliyi ké si ɪsɔ í ha pa tənaya alaafəya na í la-wɛɣɛ kɔpantv na í kpɛnna ɪ yəlaa samaa tənə tɔpɪ na í la mpv.

¹⁷ Pə kaasuyv tɔ, nəɣɔlv í taa tasa-m wahala tuyv tɔtɔ. Pə taɣa pɔlv tɔ, tɔntɔlɔɣ wei ɪ wɛ ma tɔ ɪsəntɔ tɔ ɪ hólɔɣi kɔakpaa ké si ma ké Yesu yom.

¹⁸ Ma taapalaa mɛ Tacaa Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya pɛɛɛɛ. Ami.

TAKƏLAYA NKA PƏDLI NMAAWA
IFEESU
NYƏMA TƏ
Kutuluṭu

Lom ɪcətə taa ké Pəḍli ka wə waatu wei ɪ nmaa takəlaya kanə tə. Payalə huṅki sɪ Ifeesu həyɔḷuyu taa Yesu seelaa kpekə payalə ke ɪ nmaa-ke. Pəḍli hóləyí isəna Isə tayana yəlaa nyuyu yaru təm tə, na Yesu Kilisiti haakəna nyuyu yaru mpəyɪ saa wei yulb tɛɲɪ-ɪ na ɪ taa tə. Pə ké Isə kuvəəv ké. ɪ hɔlaa sɪ Yesu seelaa wɛɛ ké isu yulb tənuyu pilimile, na tə təw niɲ na nəəhɛɛ, na paa wei na ɪ kulapələ, ɪlena pa wɛna nəyɔ kulmɔyaa. Pəḍli caaki sɪ yəlaa í nu teu ɪlena í kpəna ɪ seyesuyu na kutuluyu sɪ Isə seelaa wɛɛ isu kutuluyu na Yesu keke kite tɛɛ pələ. ɪ kpəpəna tətəyɔ apalɔ na alɔ ke təyaya taa sɪ Yesu wenna isu paalɔ na Isə seelaa náá wɛɛ isu alɔ.

Isəna pa faɣa Ifeesu takəlaya tə:
 Yesu Kilisiti nyuyu yaru, titite 1-3
 Təntɛ kɔfate, titite 4-6

Sɛɛtu

¹ Məyaa Pəḍli, Isə luyɔ lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu, má nmaaakəna takəlaya kanɛyɛ Isə yəlaa mpa pa wə Ifeesu na pá na Yesu Kilisiti pa kpɛntaa na pá nukəna-ɪ tə.

² Tacaa Isə na tá səsə Yesu Kilisiti pá hólí-mɛyɛ pɛɛɛɛ na pá ha-mɛyɛ alaafəyaa.

Isə lapa-tuyv kupantvnaa mpaya Kilisiti təw tə

³ Tə sa Isə Tacaa Yesu Kilisiti Caa ke teu. Tá na Kilisiti tá kpɛntuyv təw Isə ɪnɪ ɪ kpayana Isə seɛv kupantvnaa na í la-tuyv səsəm ke hatuu isətaa.

⁴ Pə taya pulɔ, fau na pə́c Isə lakɪ antulinya təyɔ ɪ ka tɛma ləsuuyu na í su sɪ tá na Kilisiti tə kpɛntɪ na tə pəsɪ ɪ nyəma na tá təntɛ keɛsɪ teu ke ɪ isentaa na kɔwakələm napəli pə fɛɪ tá kin.

⁵ ɪ ka tɛma suw ke hatuu ləɲ ke ɪ səluyv təw sɪ ɪ ká pəsɪ-tuyv ɪ piya mayamaya ke Yesu Kilisiti təw, ɪɛ ɪ mayamaya ɪ luyɔ lapəna mpv pə́c pə lapv tu wɛ-ɪ leleɲ ké.

⁶ Ye mpv tu sa Isə ké teu ke ɪ hɔluyv-tuyv ɪ pɛɛɛɛ taa pɛɛɛɛ kɔpana na luyɔ kulmuyv na ɪ luyɔ tɛɛ Pəyaya kin tə.

⁷ Pə taya pulɔ təw, Kilisiti weesuyu lu tá təw təyɔ pə yapa-tv na pə husɪ tá isayətvnaa. Tənyaa Isə lapa na tə ná ɪ pɛɛɛɛ səsəna

⁸ nna ɪ hɔla-tv tə a təw katatəlaya, ke waatu wei ɪ ha-tuyv ləmayasɛɛ səsəna na nyəm səsəɔm tə.

⁹ Na ɪ lapa na tə nyɪ mpi ɪ suwa na í təɲəyɪ na í lakɪ na pə wɛ ɪmɛlav tə. Na hatuu ləɲ ke ɪ mayamaya ɪ ka huɔ ɪ taa na í su sɪ ɪ ká yoosi-wɪ na Kilisiti kin.

¹⁰ Pə kəɲ na pə tala kuyɛɛɲ kvtesəɲ taa na Isə koti isətaa nyəm na aɛ nyəm na í mələna-wəyɪ Kilisiti tike tɛɛ na ɪlé ɪ təyɔ pa təw ké kawulaya, ɪɛ Isə tv mpi ɪ suwa na í təɲəyɪ na í lakɪ tə pə nyuyv nté.

¹¹ Isə təɲa isəna ɪ suwa na í lakɪ təyɔ ɪ ləsa-tuyv hatuu ləɲ sɪ tá na Kilisiti tá kpɛntuyv təw tə hiki tá paa tete ke nyuyv yaru təm taa. Isə u lakɪ pulɔ na pə cɔti nti ɪ suwa na ɪ mayamaya ɪ luyɔ la sɪ í la tə.

¹² Ye mpv tá mpa tə laala Kilisiti təw ké tɛɛluyv tə, tə sa Isə ké ɪ səsəntv təw.

13 Mə maɣamaɣa waatu wei í nu tampana təm, Laapaali Kupaŋ wei í yapa mə nyəŋ tə, í tema Kilisiti na mə taa ké iləna Iso náa yusi-me si pə hólí si í ké í nyáma na í kuyusum mpəɣəle Feesuɣu Nanŋtu wei í ka təma si í ká ha-me tə.

14 Feesuɣu Nanŋtu inəɣi Iso su-tuyu təluma si pə hólí si nyuyu yapu mpi pə təm í ka heela í yəlaa si í ká kəna na pə wεε-wε isu pa pulu tə pə kəma na pə ya-tu təkpaata ilə tu ti tá pulu inu. Ye mpu tə sa Iso ké í səsəntu tə.

Pəli Iso sələmuyu ke Ifeesu nyáma

15 Pə təna isəntə pə tə na ma tu nuw pənente tətə si í tema Taca Yesu na mə taa na í səla Iso yəlaa təna tə,

16 ma hεεsəɣi Iso ké sεetu si í na təmle ke mə tə se. Na ma təsəɣi mə tə ké ma Iso sələməɣ taa ké na má sələməɣi mə tə.

17 Nti ma sələməɣi tá Səsə Yesu Kilisiti Iso, Taca teeli təna tu təɣəle si í ha-mεɣe í Feesuɣu, kule ku yelina na í cəkəna, na ku hólí-mεɣe Iso na í nyəm-i teu.

18 Ma sələməɣi Iso ké si pə tu-mεɣe layatu ke hatuu mə taa na í nyi mpi pə tə Iso yaa-me na í teeləɣi tə, na í nyi kupaŋtu səsəntu teu teu nyəntu nti í su mpa í ti tə pa tə tə.

19 Na í nyi í toma səsəna taa səsəna nna í wəna na í lakəna Iso sɛɛlaa tá tá kin tə. Toma səsəna anəɣəle mpu na nna í huləna toŋ na toŋ

20 ke waatu wei í feesa Kilisiti na í kraasi-i isətaa na í caɣasi-i í kəŋkəɣ taa tə.

21 Kilisiti wεw təna tə í kəla pə təna təpai ké, paa toŋtuna, paa pəsuyu ŋku, paa toma nna, paa kawulasí nsi, na həla təna nna pa yaa tə, na pə taya antulinya inε í taa tike, ama pə krentəna wei í ka kəw tə í kəla m̄púyú ilé í taa tətəyə.

22 Iso mələna pə təna təpai ké Kilisiti nəhεε tεe na inəɣi í hulaa si Yesu sɛɛlaa kpeka í nyənəɣi a wulaw səsə.

23 Yesu sɛɛlaa kpeka wεw mpu tə a ké Kilisiti tənuyu ké, na a kin ke í wεε təkpaata, inu wei í maɣala paa timpi tə.

2

Ifta səm na í hiki weesuɣu

1 Tuu ləŋ mə kupaŋtəŋ na mə isayatu ka yelaa ké na í wε isu sətəa ke Iso nyəntu taa.

2 Pə taya pulu, antulinya inε í mpaaw isayaw ke í ka təɣaya na í nukayana aləɣaa toŋ nyáma mpa pa wε isətaa tə pa səsə. Aləɣaa səsə inu í wenna na í laki í nyəntu ke yəlaa mpa pa kisa Iso ké nunaw tə pa taa.

3 Tá təna isəntə m̄púyú tu wεε, tə təɣaya tá yulwεεtu kupaŋtu konyuləŋ ke yem ké. Na mpi tá tənəŋ na tá hɔwεε caakaya tə mpu teitei ké tə lakaya. Pə ləla-tu na tə wε isəna tə pə wεε si Iso pááná ká huu tá tə ké isu a ka huu ləlaa tə tə.

4 Ama Iso hula-tuyu suulu ke səsəm, na isəna í səla-tu tə pə fεi nyənuyu.

5 Pə təw ké tu wεw isu sətəa ke Iso nyəntu taa ké tá kupaŋtəŋ təw tə, í krenta tá na Kilisiti ke weesuɣu hav. Iso suulu təw ké pə yapa mə nyəŋ.

6 Tá na Yesu Kilisiti tá krentuyu təw ké Iso feesa tá na-i si tə təyə kawulaya ke hatuu isətaa.

7 I lapa m̄púyú si pə hólíɣi tam təw ké isəna í suulu təw katatəlaya na í hólí-tuyu suulu na Yesu Kilisiti kin tə.

⁸ Pə taya pɔlv Iso pɛɛɛ tɔɔ kɛ pə yapa mə nyɔɔŋ na í tɛmna-ı na mə taa tɔɔ pə lapa mpv. Na mpv unı pə lapa tɔ pə ta luna mə mayamaya mə kın, ama Iso hate kɛ.

⁹ Pə taya mə iwule tɔɔ, pə tɔɔ de nɔɔɔlv í taa kɔɔ na í sa ti.

¹⁰ Pə taya pɔlv tɔɔ Iso ŋmana-tv, na tá na Yesu Kilisiti tɔ kɛntaa tɔɔ ı ŋma-tvɔv mpv sı tɔ laki tɔma kɔpana nna ı ka tayanaa na í su tɔɔ sɔsɔm.

Mə na Yesu Kilisiti mə kɔlv m pəsɔv

¹¹ Mɛ mpa í ká kɛ Yuta nyɔma tɛsıyısıyı na Yuta nyɔma yaakaya-mɛye kɔtapelɛŋ na mɛ pa yaaki pa tɛyi pɛllaa tɔ, pəyele yɔlv nın pɛləna-wɛye kɔpɛlv sı pə hólı sı kɔtaya kɛ. Í tɔɔsı isəna í ka wɛɛ tɔ na í ná.

¹² Pı wɛɛ tɔ í ka hatəlɔna Kilisiti kɛ, í ká kɛ kɔai nyɔma kɛ, í fɛı mpa Iso ləsa sı ı yəlaa tɔ pa taa. Na pə tɔna mpi Iso ka tɔma ı yəlaa sı ı ká la-wɛ, haləna í na-wɛ pá caŋ pá su tɔmaya nɔɔsı kɛ pə tɔm taa tɔ, mə taa fɛı pa taa se. Í ka wɛ yem kɛ atɛ cənɛye, ı fɛına mpi pə tɔɔ í tɛɛɛɔ tɔ pɛcɔ í taa nyı Iso.

¹³ Ama pənente mə na Yesu Kilisiti mə kɛntvɔv tɔɔ ı weesvɔv lıv yelaa kɛ na í ka hatəlɔnav pə tɔna tɔ í tayanı-wɛyi kɛtənaɔv.

¹⁴ Pə taya pɔlv, Kilisiti mayamaya kɔayana Yuta nyɔma na mpa pa ta kɛ Yuta nyɔma tɔ na í lá na tɔ pəsı piitim kɔlv mɔm na heesvɔv kɔɔ. Í tɔnvɔv kɛ ı kɔayaa na í yasəna kolonja ŋka kaa kaya pa hekv taa isv kolonja tɔ.

¹⁵ Na ı kɔwa Yuta nyɔma kɔsəsıtv na tɔ kɔheelıtu na tɔ kɔkokiim sı ı kɔakəyi Yuta nyɔma na mpa pa ta kɛ Yuta nyɔma tɔ, piitim mpi pə naale na í kɛntəna ı ti na pá pəsı piitim kɔlv mɔm kɛ kɔfam na heesvɔv kɔɔ.

¹⁶ Kilisiti sɔm kɛ tesıka tɔɔ lapəna na taa kɔpanav kɛ tɔma saalı, na tesıka tɔɔ tənɛye ı kɛnta piitim mpi pə tɔm naale na pə pəsı piitim kɔlv mɔm na í ciiki pə na Iso.

¹⁷ Kilisiti kɔmna na í kɔpaalı Laapaalı Kɔpan wei ı heesəyi yəlaa laŋa tɔ paa mpa mɛ í tá kɛ Yuta nyɔma na í ka hatəlɔna Iso tɔ, paa Yuta nyɔma mpa paa kɛtəna-ı tɔ.

¹⁸ Kilisiti unı ı tɔ kɛ tá tɔna tɔ pəsəyi na tɔ səŋ Iso isentaa na Feesvɔv Nanŋtv kɔlv m unı ı toŋ taa.

¹⁹ Ye mpv mɛ mpa í tá kɛ Yuta nyɔma tɔ í tá kɛ kɔai nyɔma yaa cayalaa. Ama pənente mə na Iso yəlaa í kaa ıcate, na í pəsə Iso tɔyaya nyɔma mayamaya təkɛm.

²⁰ Í pəsə isv pa ŋmaakvɔv kutulvɔv tɔɔ. Yesu kɛɛ kancaalaya cɛɛya, na ílɛ ı tɔɔ kɛ tillaa na Iso kɔyɔɔtɔtv teləsəlaa, na pə kaası-mɛye isɔtaa.

²¹ Í tɔɔ kɛ kutulvɔv ŋmatv tɔna səŋa teu, na tɔ tɔŋna pıv sı tımpi tá na Taca tɔ kɛnta mpv tɔ tɔ pəsı Iso tɔcaɔale nanŋ nyənte.

²² Í kɛntvɔvna-ı tɔ pa tɔna-mɛ tɔtɔv kutulvɔv tɔɔ kɛ sı mə na lɛlaa í kɛntı na í pəsı kutulvɔv ŋku kv taa Iso Feesvɔv ká caya na pə hólı sı Iso wenna kv taa tɔ.

3

Təmlɛ nte pa tv Pɔɔlı tɔ

¹ Pə tɔɔ kɛ Pɔɔlı má wei ma kɛ saləka tv kɛ Yesu Kilisiti tɔɔ sı pə waası mpa mɛ í tá kɛ Yuta nyɔma tɔ, ma səlɔməyi Iso.

² Ma hvv teu sı isəntɔ í nuwa isəna Iso lapa-m suulu na í tv-m sı má la təmlɛ kɛ mə kın tɔ.

³ Iso sı isəna mpi na í təŋəyi na í laki na pə ŋmɛlaa tɔɔ ı kulaa na í hólı-m na má nyı. Halı ma tɛma-mɛye pə tɔm keesvɔv kɛ cənɛ inəyi pɛcɔ.

4 Na ye í kalaa í ká ná isəna mpi ma nyəmə Kilisiti təm nti unı nəɣɔlv taa cekəna mpv tɔ.

5 Isə t́́́ h́́́l-ť́́yı səsaa taa yəlaa isu kaɣana ı lapə na ı Feesuyu kuli-tı na ḱ́́ h́́́lı tillaa na Isə kuyəɣɔtv tɛləsəlaa mpə pa ḱ́́ ı yəlaa kwpama tɔ.

6 Na təm kuyəməlv nť́́yəle sı: Laapaalı Kupaŋ lapə na mpə pa ta ke Yuta nyəma tɔ na Yuta nyəma pa təna pá hiki pa paa tete ke kwpantv nti Isə sı ı yəlaa tɔ tə taa, na pá pəsi kuləm təkpaata, na Isə təma sı ı lakı mpi na Yesu Kilisiti kiŋ tɔ piitim ləmpı nyəma ná wə pə taa tətəɣɔ.

7 Suulu ke Isə hvləa na í twna-m na í paası na í ha-m toma sı má la Laapaalı Kupaŋ unɛ ı təmlɛ.

8 Maɣale Isə yəlaa səkpema taa səkpelu, paa na mpv ma unəɣı Isə tvnaa na í h́́́lı suulu unɛ sı má cəɔ na má heeli mpə pa ta ke Yuta nyəma təɣɔ Kilisiti teu səsəəm mpi pə feina akpele tɔ pə Laapaalı Kupaŋ.

9 Na má la na yəlaa təna cekəna Isə sı isəna mpi na í təŋəɣı na í lakı na pə ŋməlaa tɔ, isəna pə wɛɛ sı pə la tɔ. Isə wei ı lapə pə təna na pə wɛɛ tɔ ı ŋməsa hatuu ləŋtaa ḱ́́ isəna mpi ı sıwa na í təŋəɣı na í lakı mpv təɣɔ.

10 Sı pə kəma na pə tala waatv unɛ ıle ı yele na isətaa kawulaya nyuyv nyəma na ka tontvnaa nana Yesu seɛlaa kpeka kiŋ ke Isə nyəm yaası təna.

11 ı ka hovkaya ntiɣı tam tɔ Tacaá Yesu Kilisiti kiŋ ke ı lapə-tı. Na pə nəɣɔ taa təkvlŋkvl ḱ́́ ı lapə.

12 Na tá na-ı t krentaa na t́́́ tɛmı-ı na tá taa təɣɔ tə hika mpəav na t́́́ səŋ Isə isəntaa na naanı ke teu.

13 Ye mpv ıle ma wiikəna-mɛ sı í taa lɔ təɔŋ ke konyvŋ ŋku ma təkı mə tə tɔ kv tɔ. Pə taya pvlv pu tɛ na pə kvsı mə nyuyv.

Kilisiti sɔlvv ke yəlaa

14 Pə tɔ ḱ́́ ma lunja akula ke Tacaá

15 wei ı haakı atɛ na isətaa piitimnaa tənaya pə həla tɔ,

16 sı ı teeli səsə tɔ ı yele na ı Feesuyu la na mu hiki pəsuyv na í nyəv tŋ ke hatuu mə ləmaɣasɛ taa,

17 na ı tɛ Isə na mə taa ḱ́́ teu, na Kilisiti wɛɛ mə waalı ḱ́́ tam. Na ma sələməɣı Isə ḱ́́ sı í sɔlvəɣı təma na í səŋ pə taa ḱ́́ teu təkəŋkəŋ.

18 Na mə na Isə yəlaa təna í krentı na í hiki pəsuyv na í cekəna isəna Kilisiti sɔlvv tɔwə tɔ haləna kv fei tənaya. Nwaan na mpəle, isətaa na atɛ.

19 Na paa Kilisiti sɔlvv fei sı nəɣɔlv pəsəɣı na í cekəna kv təna tɔ, mu cekəna-kv, na í hiki Isə nyəm təna na pə maɣalı mə taanaa təpampam.

20 Təv, toma nna a wɛ tá taa na á waasəɣı-tuyv tam tɔ anəɣı Isə pəsəɣı na í lana-tuyv kwpantv na pə tɛ tá sələmvuyv tɔ təcaɣacaya, haləna pə tu tɛ mpi mpi tɔ pəsəɣı na t́́́ hvv tá taa tɔ.

21 Isə unı ı seɛlaa təna təpai, na Yesu Kilisiti pá tɣı-ı teeli na pə polo řpóɣv tam haləna tam. Amı.

4

Yesu seɛlaa wɛ ḱ́́ isu Kilisiti tənvv

1 Ye mpv ma wei ma ḱ́́ saləka tv ke Tacaá təmlɛ lapv tɔ tɔ, ma tɛkəɣı-mɛ na wiinav sı í yele na mə təntɛ te teu, na pə kɛəsəna təntɛ nte Isə caa na í yaa-mɛ sı í tɔ tɔ.

2 ı pasəɣı mə tı, í lakı təhɛɛ, í h́́́lɔɣı təmaɣa suulu, í səŋna təma na sɔlvv.

3 Isəna Isə Feesuyu yelaa na í krentı tɔ í seɛsı isəle na mə krentuyv ŋkuyv təkuyv, na nəɣɔ kulvmaya ŋka í wɛna tɔ ḱ́́ yele na í lá mpv.

⁴ Tɔnɔyɔ kɔlɔmɔyɔ tike tɔkɔŋ wɛnna, na Feesuɔ Naŋŋtu kɔlɔm tike tɔkɔŋ wɛnna, na tɔtɛllɛ nte tɔ tɔɔ Iɔ lɔsa-mɛ tɔ tɔlɛ tɔ wɛ kɔlɔm tɔtɔyɔ.

⁵ Taaɔa wɛ kɔlɔm kɛ tɔkɔŋ, na ɪ mpaav wɛ kɔlɔmɔyɔ kɛ tɔkɔŋ, na Iɔ lɔm sɔv wɛ kɔlɔmɔm kɛ tɔkɔŋ.

⁶ Kɔlɔm tike tɔkɔŋ kɛna yɔlaa tɛna Iɔ na pa Caa. Inɔyɔlɛ pa tɛna tɔpai pa wulav, na kɔlɔm ɪnɪ ɪ lakɛna pɛ tɛnaya isɛna ɪ nɔkaa tɔ, na kɔlɔm ɪnɪ ɪ wɛna pa tɛna pa waali.

⁷ Iɔ yɛlaa kɛ na pulv lapv saa paa tɔ taa wei kɛ ŋkaŋka na pɛ kɛsɛna isɛna mpi Kilisiti yɛlaa sɪ pɛ lapv ɪ saa yɔlv tɔ.

⁸ Halɛna Iɔ Tɔm taa pa ŋmaa ŋpɔyɔ sɪ:

Waatv wei ɪ kpawa hatuu isɔtaa tɔ,
ɪ kpɛnna ɪ kɔkpakpama payalɛ na ɪ kraana,
na ɪ lapa yɔlaa kɛ kɔvɔɔŋ.

⁹ Tɔv, pa yɔyɔtɔyɔ mpv sɪ ɪ kpawa tɔ wentiyɛlɛ mpv? Ntɔyɔlɛ sɪ ɪ tiiwa katatɔlaya, halɛna ɪ tala tɛtv tɛɛ maɔamaya kɛ na pɔcɔ ɪ kraaki.

¹⁰ Wei ɪnɪ ɪ tii mpv tɔ kɔlɔm ɪnɪ ɪ kraana halɛna ɪ tɛɛ isɔtaa tɔyamyam sɪ ɪ wɛɛ na ɪ maɔali paa timpɪ.

¹¹ Na kɔlɔm ɪnɪ ɪ yelina na kɔlapɛlnaa saa yɔlaa kɛ ŋka ŋka. ɪ tv lɛlaa sɪ pɔ la tillaa sɔsaa, lɛlaa kɛ Iɔ kɔyɔyɔtɔtv tɛlɛsɛlaa, na lɛlaa sɪ pɛlɛ pɔ cɔɔna Laapaali Kɔpaŋ, na lɛlaa sɪ pɛlɛ pɔ la paasɛnlaa na Iɔ Tɔm sɛyɛsɛlaa.

¹² ɪ lapa ŋpɔyɔ sɪ pa hɔlɪ Iɔ yɔlaa kɛ isɛna paa la ɪ tɔmlɛ na kilisiti tɔnɔyɔ tuusi lɔlv kɛ Iɔ sɛɛv taa tɔ.

¹³ Ye pɛ taya mpv tɔ tɛna tɔpai tɔ taa tɛmnav kɛ Iɔ kɔ la kɔlɔmɔm, na tɔ nyɛm kɛ Iɔ Pɔyaya kɔ la kɔlɔmɔm tɔtɔ. Na tu la sɔsaa kɛ ɪ tɔm taa halɛna tɔ teu tala Kilisiti teu sɔsɔɔm.

¹⁴ Tɔ kaa tasa pɛcaatv taa kɛ wɛɛv na paa puɔusulu wei ɪ lanɔyɛɪ-tv na ɪ kɔsɛyɛsɔtv, tɔ mɔŋna cɛnɛ tɔ mɔŋna cɛnɛ, isɪ heelim lakɔyɔ tɔ. Puɔusulaa mpɛ pa lukɛna-tɪ na pa acilayatv, na pɔ tɔsɔyɔna lɛlaa.

¹⁵ Ama ye tɔ heeliyɪ tɔmaya tampana na sɔlvɔv ɪlɛ tu sɔsɔyɪ piw kɛ pɛ tɛna pɛ taa na tɔ tala Kilisiti wei ɪ kɛ tɔ tɔnɔyɔ nyɔyɔ tɔ.

¹⁶ ɪ tɔv kɛ niŋ na nɔɔhɛɛ na pɛ tɛna pɛ wɛv ŋpɔyɔ waanɪ waanɪ kɛ tɔnɔyɔ tɔv tɔ pɛ tɔkɛna tɔmaya teu, na tɔnɔyɔ atama atama tamsɛna tɔmaya teu tɔyɔ pɛ kpɛnta pilimilɛ. Pɛ tɔv kɛ pɛ tɛna mpi pɛ wɛ tɔnɔyɔ tɔv tɔ pɛ laki pɛ tɔmlɛ kɛ teu, tɔnɔyɔ tɛna pukɪ kɛ, na kɔ sɔlvɔv tɔŋna sɔsɔyɔv.

Tɔntɛ kɔfatɛ kɛ Kilisiti mpaav taa

¹⁷ Ye pɛ wɛ mpv, na Taaɔa ma heeliyɪ-mɛ tɔfoo sɪ ɪ taa tasa tɔntɛ isɪ cefelinaa. Pɛlɛ pa tɔŋyɛɪ pa kpai huwɛɛ kɛ yɛm kɛ.

¹⁸ Pa layatv ta tvli. Pa isɔkpɛɛtɛɛ na pa lanɔkpusɔŋ katatɔlaya tɔv pa paa fɛi weesɔyɔ ŋku Iɔ haa tɔ ku taa.

¹⁹ Pa kɛ fɛlɛ fɛi nyɔma kɛ, yaasi isayav taa kɛ pa ha pa tɪ tɔkpataa, na pɔ huliyɪ asilima tɔlatɛnaa.

²⁰ Ama Kilisiti tɔm nti mɛ ɪ nyɔmɔ tɔ pɛ taya ŋpɔyɔ tɔ wɛɛ.

²¹ Ntɔŋ ɪ tɛma ɪ tɔm nuw na? Halɛna ɪ kɛv Kilisiti nyɔma tɔ pa sɛyɛsa-mɛyɛ ɪ tɔm tɛna tampana mɛɛ.

²² Ye mpv pɛ wɛɛ kɛ sɪ ɪ wɔyɔsɪ mɔ yaasi kɔpɔŋ wei ɪ tɔka hatuu lɔŋ tɔ. Yaasi kɔpɔŋ ɪnɪ ɪ kɔnyulɔŋ kɔpuɔusɪŋ pukina tɔlɛtɛ taa kɛ.

²³ Pɛ wɛɛ kɛ sɪ ɪ layasɪ mɔ lotunaa taa na mɔ lɔmayaɛɛ taa tɔkpataa.

²⁴ Na ɪ kelɪ yaasi kɔfalv wei Iɔ lɔsaa na ɪ kɛ ɪ maɔamaya ɪ nyɔŋ tɔ. Mɔ tɔntɛ ɪ kɛsaa na tɔ teu isɪ tampana hɔlvɔyɪ tɔ ɪlɛ pu hɔlɪ sɪ ɪ kpaya yaasi ɪnɪ.

25 Pə tɔɔ ɪle í yele təməya pəpətu pəlvɔv təkpataa, na paa mə taa wei í yəɣətəyi tampana ke ɪ ləlaa kɪŋ. Pə taɣa pulv, tá təna tə we ké ɪsu niŋ na nɔɔhɛ wev tənɔv tɔɔ tɔ.

26 Na ye pááná kra-me í taa yele na á pona-meɣe wakəlvɔv taa. Na pááná í taa leeli na á we mə taa.

27 Í taa ha mə təyi ɪlɔɣov ke paa pəcɔ maɣamaya.

28 Ye wei í ka ŋmulaya pɔntu í taa tasa ŋmulɔv. Ama í seesi ɪsəle na təmlɛ lapv na í hiki ɪ maɣamaya ɪ niŋ nyəm mpi pə tɔɔ ɪ wu teu tɔ, na í pəsi na í səna mpa pa feina pulv tɔ.

29 Kawalaya təm natəli tɛ taa lukəna mə nɔɔsi. Ama í yəɣətəyi təmnaa kɔpama mpa pa waasəyi yəlaa na pá yeki na tɛ tuusiɣi lələ ké ɪsɔ seev taa tɔ, ɪle tu waasi tɔ nulaa təna.

30 Í taa wakəlvɔv ɪsɔ Feesuyu Nanɲtu lanɲɛ. Pə taɣa pulv, ɪnəɣəle ɪsɔ kuyovum mpi ɪ yusəna-mɛ tɔ. Na ɪnəyi ɪsɔ su-meɣe tɔloma si pə hólí si kuyaku wev kɔ kəŋ, ŋku kɔ wule ɪsɔ ká ya-me təkpataa tɔ.

31 Í yele hɔwɛɛ nyan nyəna təna na təma təkənav ke taa na pááná mɔvɔ. Í yele hola na kɔtvɔv. Í yele ɪsəɣatv tənaya lapv, paa tɔ ké nti.

32 Í lakɪ təməya yəlle na í wii təma pətətɛ. Ye í pəntəna təma í hólí təməya suulu ɪsu ɪsɔ ná hɔlvɔv-meɣe suulu ke Kilisiti tɔɔ tɔ.

5

Mə lakasi í te teu

1 ɪsu í kev ɪsəntəɣɔ ɪsɔ piya nsi ɪ sɔlaa tɔ í seesi ɪsəle na í kpaɣa ɪ yaasi təna ɪle.

2 Í hóləɣí təməya sɔlvɔv ke mə lakasi təna taa ɪsu Kilisiti ná sɔlvɔv-tv haləna í pəsi ɪ təyi kɔhaham kɔpam, na í kpaɣa ɪ ti na í la kətaya ke tá tɔɔ si pə la ɪsɔ ké teu na sɔsɔvɲ kɔpav tɔ.

3 Asilima na tetelakasi ɪsəɣasi na kɔnyulɔv, pə tənaya mpv pə təm maɣamaya í taa lu mə nɔɔsi taa, pə taɣa pulv, lakasi nsi si taka tá mɔna ɪsɔ yəlaa.

4 Na pə ta mɔna tɔtɔ si í yəɣətəyi feele fei təm, yaa təm kpai nyəntv, yaa keesəlaya təm natəli. Ama í paasəna ɪsɔ ké seev si í na təmlɛ.

5 Í nyi teu si asilima latv, na tetelakasi ɪsəɣasi latv, yaa liyitee kətɔi tv, pa taa nɔɣəlv kaa felɪ nɔɔhələ ke Kilisiti na ɪsɔ pa kawulaya taa. Halɪ liyitee kətɔi tv na tiŋ laalv pa ɪsəɣatv lu kɔlvəm ké.

6 Í paasəna teu na nɔɣəlv í taa tolisi-me na ɪ kɔmɛlɛtəm, halɪ nti unɪ tɔ tɔɔ ké ɪsɔ ká lana mpa paa caa ɪ luyv nyəntv lapv tɔ na pááná.

7 Mə na pə yəlaa í taa kaa pulvɔv paa hoolaya.

8 Ləŋ í ka we ké ɪsu yɔlv tənɔv ahoov ke səkpetvɔv taa tɔ. Ama kaɣana mə na Tacaá í kpəntaa, ɪle pə we ɪsu ilim lu mə tɔɔ ké. Pə tɔɔ ɪle mə lakasi í te ɪsu kɔpama mpa pa we ilim taa tɔ pa nyəŋsi.

9 Pə taɣa pulv timpɪ pə nyaalaa tɔ kɔpantvnaa lapv na siɣisiŋ tənɔv na təm tampana yəɣətəyv ke pə kəŋna.

10 Í seesi ɪsəle na í cəkəna mpi pə we Tacaá ke teu tɔ.

11 Mə na mpa pa lakɪ səkpetvɔv tɛ təma kpai nyəna tɔ í taa kaa pulv paa hoolaya. Ama í la na pə kuli a tɔɔ na paa wei í ná.

12 Yəlaa mpe, mpi pa ŋmɛlɔv na pá lakɪ tɔ si pə təm í tu lu yɔlv nəɣɔ taa tɔ pə we feele ké.

13 Ye pa lakasi nsi si tɔɔ í kulaa na pə ná, ɪle paa wei ɪ ká ná pa weev cakələ təkɛlekele.

14 *M*róyú pə tu wεε, ye pə kula pulv tɔɔ na pə naaki təcəiɕei, pəle pə pəsəyi fətəla ké. Pə tɔɔ ké pa yəyətəyi si:

Nyá wei n tooki tɔ fe mpv.

Kvli na n lu sətəa taa,

Kilisiti ká ce nyá səkretvɔv.

15 Ye mpv ilé í la laakali na mə tɔntɛ ke teu, í taa tɔ isv kɔmɛlɛmɛɲ, ama í tɔ isv ləmaysɛɛ nyáma.

16 *I* taa yele na aləsekɛ kuyɛɛɲ fiti-mɛyɛ yem. Pə taya pulv isayətv hukina tá kayana kuyɛɛɲ inɛ i taa.

17 *I* taa la isv kɔmɛlɛmɛɲ lakvɔv tɔ. Ama í sɛɛsi isəle na í nyi mpi Tacaa luyv wɛɛ si mɛ í la tɔ.

18 *I* taa yele na sɔlvɔm kv-mɛ. Sɔlvɔm kvɔv ká tv-mɛyɛ yem yem lakasi. Ama í yele na Feesuyv Nəɲɲtv haya mə taa tɔmamam.

19 Ye í caya təma kin mə nɔɔsi taa í wɛɛ Isə Təm yontu na apalvɔv nyəntv na Isə samtv nyəntv. *I* sa Tacaa na samtv yontu na Isə Təm nyəntv na luyv kɔlvɔmɔvɔv.

20 *I* sɛɛki Tacaa Isə ké í na tɔmlɛ ke paa waətv wei ké paa mpi pə tɔɔ ké Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ.

Apalaa na pa alaa pa təm

21 *I* nukəna təmaya teu ke Kilisiti səyɔntv tɔɔ.

22 Alaa-mɛ í seeki mə paalaa isv í seekuyv Tacaa tɔ.

23 Pə taya pulv, isəna mpi Kilisiti ná kəla Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ mpv tətəyɔv apalv ná kəla alv. Yesu sɛɛlaa kpekəle kəna Kilisiti tənɔvɔv pilimile, na Kilisiti mayamaya kəna pa nyvɔv yətv.

24 Na isv Yesu sɛɛlaa kpeka seekuyv Kilisiti tɔ, mpv tətəyɔv alaa ká seeki pa paalaa ke pə təna pə taa.

25 Apalaa mu sɔɔli mə alaa isv Kilisiti sɔɔlvɔv Yesu sɛɛlaa kpeka na í si a səm tɔ.

26 *I* lapa m්රóyú si í nyaali-wɛ na lum na í tayəni-wɛ na i təm na pá te teu na pá mvna Isə yəlaa.

27 Pə taya pulv i caakaya ké si í kpaɣa Yesu sɛɛlaa kpeka na a teu təkpataa na í suna i ti, na á wɛɛ tənəɲɲ, a tiili tá wakəli, na paa asilima a feina, na á tá caami. Pəyele kvwakələm nəpəli fɛi a kin.

28 Ye mpv pə wɛɛ si apalaa í sɔɔləyi pa alaa ke teitei ké isv pa sɔɔlvɔv pa ti tɔ. Ye yvɔv sɔɔləyi i alv pə wɛ isv i mayamaya ke i sɔɔləyi.

29 Ama tampana tɔɔ nəyɔlv fɛi wei i taa kpana i mayamaya tɔ, halv paa wei i paasəyənəna i tənɔvɔv tɔɔ ké teu ké na í tayənəyi i ti tətetete isv Kilisiti paasvɔvɔnav Yesu sɛɛlaa kpeka tɔ.

30 Pə taya pulv, tá kəna i tənɔvɔv pilimile tɔɔ niɲ na nɔɔhɛɛ na pə tənaya mpv.

31 Halv pa nmaa m්රóyú Isə Təm taa si: Pə tɔɔ ké yvɔv ká ce i caa na i tɔo si í na i alv pá caya. Na pa naale pá krentv na pá pəsi yvɔv kɔlvɔm.

32 Ama tampana səsəna ke pə kula loŋɲa kanɛ ka tɔɔ cənɛ. Kilisiti na Yesu sɛɛlaa pa təm lapa isəna təyɔv ma naa ka taa.

33 Paa na mpv mɛyɛ pə heeliyi si paa wei í sɔɔləyi i alv isv i sɔɔlvɔv i ti tɔ. Na paa alv wei ilé í seeki i paalv tətɔ.

6

Piya na si caanaa pa təm

1 Piyā me, Tacaa isentaa mā nyəntu nté sɪ í nuna mā nyəma. Mpi tɔ, nti unu tɔ wenna teu.

2 Kusəsutu nti pə suwa tɔyɔle sɪ: Seeki nyá caa na nyá too. Tə tɔɔ ké pə caala kupantu təna kasəyaya ke seɛv sɪ:

3 N ká nu lelen na nyá weesuɣu ká taɣali ate cəne.

4 Cɛcɛnaa me, mu taa la na páná kpa mā piya. Ama í tɔki-sɪ na í seɣesəɣi-səɣi kupantu, na í hóláɣi-səɣi lɔɣ isu Tacaa luɣu wɛɛ tɔ.

Yomaa na pa caanaa pa tɔm

5 Yomaa mu nukəna mā caanaa mpa pa tɔka-meɣe antulinya taa cəne tɔ na luɣu kulɔmɔɣu. I wɛɛna pa sɔɣəntu na í nyana-wɛɣe teitei isu ye pu ke Kilisiti í ka lapa tɔ.

6 I taa seeki-wɛɣe waatu wei pa wɛɛki tɔ tike sɪ pə la-wɛɣe lelen. Ama í la Iso luɣu nyəntu na luɣu kulɔmɔɣu isu Kilisiti yomaa.

7 Yomle tɔmlɛ nte pa tɔɣi-me tɔ í la-te na luɣu kulɔmɔɣu na pə wɛɛ isu Tacaa tɔmlɛ ke í laki, pə taɣa yəlaa tike nyənte.

8 I nyi teu sɪ paa yom paa kasayampu Tacaa ká te na í feli paa wei ké kupantu nti í lapa tɔ.

9 Na mpa me í ke yomaa caanaa tɔ mu la-wɛɣe mpv tɔtɔ, í kpa mā ti na pa nyaasɔɣu. Na í tɔɔsɪ sɪ mā na wɛ í kaa caa kulɔm ke isɔtaa na ílé u fayasəɣi nɔɣɔlv se.

10 Nti tə kaasaa tɔyɔle sɪ mu pɛɛkəɣi sɪ í nyɔɔ toɣ ke mā na Tacaa mā kprɛntɔɣu taa na í toɣ sɔsɔɣi taa.

11 I tv mā tɔɔ ké yoou wontu təna nti Iso haaki-me tɔ, na í səɣi tɔca na í tan lɔɣɔv na í acilayatu təna.

12 Pə taɣa yəlaa ke tə yoonaa, ama mpa tə yoonaa tɔyɔle alɔɣaa toɣtɔnaa asayaa mpa pa wɛ isɔtaa tɔ, na səkprɛtɔɣu taa cəne awulaa na toɣtɔnaa na sɔsɔaa.

13 Pə tɔɔ tɔ í co Iso yoou wontu nti tə tənaya kprakpaa, na pə kɔma na pə tala kuyɛɛɣi sayanɣi taa na mā kolontu kuləɣi mā tɔɔ, í pəsɪ na í tanɣi-teu. Na ye í tɔka mā tɔɣi teu na í yoo haləna í tv yoou ŋku kv nyuɣu, ílé í ká nyɔɔ toɣ ke mɔpɔɣú tam.

14 Ye mpv í tantɪ na í tanaa, na í tɔɣi tampana ke teu na pə wɛɛ isu pa ləlvɔv tampana ke tənaya taa tɔ. Na í tɔɣi siyisuyu ke pə təna pə taa na pə wɛɛ isu nyəɣətv toko ke í suuwa.

15 I seɛsɪ isələ na Laapaali Kupaɣi wei í kəɣna hɛɛsɔɣu tɔyɔ kraalɔv na pə wɛɛ isu ntanɣkala kupana ke í lɛɛwa.

16 I te mā taa na Iso ké tam na pə wɛɛ isu kɔpálɔɣú ŋku í ká kentiɣina isayatu tv nyəmə sɔtv nyəna tɔ.

17 I nyəni ɣapv mpi Iso yaki-me tɔ isu yoou kahuka, na í tɔki Iso Tɔm isu layate nte í Feesuyu cɛla-me tɔ.

18 I laki pə tənaya mpv na Iso səlɔmɔɣu, na í wiikina-ɪ sɪ í səna-me. I səlɔməɣi paa mpi pə taa, na Feesuyu Nanɣto í hólí-meɣe isəna í ká səlɔmi tɔ. I la kpelikpeka nyəma na í seɛsɪ isələ ke mɔpɔɣú tam. I səlɔməɣəna Iso yəlaa təna.

19 Na í səlɔməna ma tɔtɔ, na waatu wei má caaki ma nɔɣɔ tɔɔ ké kuluyu, Iso í tv ma taa ké tɔm nti tə tɔɣa teu tɔ, na má hólí Laapaali Kupaɣi tɔm nti tu ŋmelaa tɔ na apalɔtv.

20 Paa na pa tɔka-m saləka taa tɔ má kəna Laapaali Kupaɣi unɛ í tɔmlɛ tv sɔsɔ. Pə tɔɔ tɔ í səlɔməna-m na má yɔɣətv í tɔm na apalɔtv ke isəna mpi pə nɔɣəsənaa tɔ.

²¹ Τα ταπαλν Tisiki wei ι lakι Tacaa t̄mle na luyu k̄l̄m̄oyu t̄o ι k̄́ k̄esi-
meye ma t̄m na í nyi ιs̄ona taa ma wee t̄o.

²² P̄e t̄o mayamaya ke ma tiliyi-ι m̄e kin, si me í nyi ιs̄ona taa t̄o we c̄one
t̄o, na p̄e s̄osi-meye apal̄tu.

²³ Tacaa Is̄o na t̄́ S̄oso Yesu Kilisiti p̄́ ha t̄́ taapalaa t̄naya alaaf̄ya na pa
t̄ma s̄ool̄oyu na t̄́́ t̄mnav ke Is̄o.

²⁴ Is̄o í h̄olí p̄elee ke pa t̄ona m̄pa pa s̄ola Tacaa Yesu Kilisiti ke tam t̄o.

TAKĒLAȲA NĶA PŌLI NMAAWA FILIPU NYĒMA TŌ Kutuluṭu

Pə nəȳəsəna isu saa wei PŌli ņmaakaya takəlaya kanə tŌ saləka taa kē i wee. Mpa i ņmaa-ke tŌ pa taa payale ta ke Yuta nyŏma. PŌli lapəna Iso təsēle yəlaa mpeye waasu na pā mu Iso Tŏm. Halı pa tilina PŌli ke kucəŋ ke tŏm payale. Pə tŏ kē PŌli ņmaa-we na í sēe-we na í tasa-weye layatu si pā wee nəȳo kulŏmaya na pā pasa pa ti isu Tacaa Yesu. I seȳesəȳi-we si pā la laakali na seȳesəlaa pəpəṭnaa. PŌli seȳesuyu loŋa səsaya nté si yulb í weena laŋhulŏmle paa wahala taa.

Isəna pa faya Filipu takəlaya tŌ:

PŌli təmlə, titite 1

Isə sēlaa nəȳo kulŏmaya na pa ti pasuyu, titite 2:1-18

Timotee na İpafəlotiti, titite 2:19-30

Laakali na seȳesəlaa pəpəṭnaa, titite 3:1-4:9

Sēetv, titite 4:10-23

Sēetv

¹ Taya Yesu Kilisiti təmlə nyŏma PŌli na Timotee.

Tá ņmaakəna takəlaya kaneye Iso yəlaa mpa pa we Filipu na pā tēma Yesu Kilisiti na pa taa tŌ, na Iso təsēle səsaa na tŌ taa tēma lataa.

² Tá Caa Iso na tá Səsə Yesu Kilisiti pā húlı-meye pēlele na pā lá na mə laŋa hulŏmı.

Filipu nyŏma tŏ sələmvu

³ Paa waatu wei kē ma tŏsa mə tŏ kē isəntŏ, ma sēeki ma Iso kē í na təmlə ke mə tēna təpai mə tŏ kē.

⁴ Na paa waatu wei kē ma sələməȳəna-meye Iso, laŋhulŏmle ke ma sələməȳəna.

⁵ Mpi tŏ, í səna-m kuyaku kancaalaya nyəŋku wule na haləna saŋa na má yasəȳi Laapaali Kupaŋ tŏ.

⁶ Ma nyəmə teu təkpaataa si Iso wei i caala təmlə kupaŋte təneye mə kiŋ tŏ, i ká la-teye ņpŏȳú haləna tŏ kŏ na tŏ yoosi Yesu Kilisiti kuyaku wule.

⁷ Pə muna teu kē si má huṭ ņpŏȳú mə tēna təpai mə tŏ. Ma luȳu su-meye səsəm səsəm kē. Pə taya pulb tŏ, mə tēna təpai í hika mə paa nyəm ke pēlele nna Iso lapa ma tŏ a taa kē. İe paa pəŋente ma wev saləka taa isəntŏ yaa tuu ma tu wev na ma ti, si má taa yele na Laapaali kupaŋ pəsi tetepulb, ama si má su-i teu kē tēka.

⁸ Ma yəȳəṭvu si ma səla mə tēna təpai kē isu isəna mpi Yesu Kilisiti səluyu-tuyu səsəm tŏ, Iso maȳamaȳa nyəmə si tampana ņpŏȳú.

⁹ Nti ma sələməȳi Iso kē mə tŏ təȳəle si mə səluyu í səsəȳi tam, na nyəm kupaŋpam səsəm na pə tēna pə cəkənav í wee mə səluyu taa.

¹⁰ İlena í pəsi na í ləsi mpi pə we teu tŏ. Ye pə lapa mpv í ká la kupaŋa na pa kaa na mə kiŋ ke taali nəȳəlvu Kilisiti kuyaku wule.

¹¹ Na í ka la tēma kupaŋa nna Yesu Kilisiti kəŋna təȳə səsəm, na pŏ tŏ Iso kē teeli na samtv.

Isəna Kilisiti kē tá weesuyu tŏ

¹² Ma taapalaa ma caa si í nyi si tampana tɔɔ isəntɔ, mpi pə maɣana-m tɔ pə waasaa ké, pə yelaa ké na Laapaali Kupaŋ sɔsɔsɔyi yav.

¹³ Pə yelaa na wulav tɔyaya tanŋaa tɔna na yɔlaa lɛlɛaa tɔna nyi si Kilisiti tɔmlɛ lapu tɔɔ ké pa tu-m saləka.

¹⁴ Tá taapalaa taa payale nawa ma we saləka taa, ɔlena pá tɔki tɔnɔŋ na Tacaɔ tɔm, haləna pá nyaya apalɔtu na pá heeliyi Iso Tɔm na sɔyɔntu fɛi-we.

¹⁵ Paa na ma isəsɛɛmlɛ tɔɔ ké lɛlɛaa lakɪ Kilisiti waasv na sɔsɔntu hɔm hɔwɛɛ tɔ, lɛlɛaa ná lakɪ-i na hɔwɛɛ kupaŋa ké.

¹⁶ Pəne inɪ pɛle pa lakɔvɔ na sɔɔlvɔvɔ wɛ pə taa tɔ, pa nyɔmá si Iso tu-m si má taa yele na Laapaali Kupaŋ pəsɪ tɛtɛpɔlvɔ tɔyɔ.

¹⁷ Ama lɛlɛaa ɔlɛ kɔlvɔvɔ pɛɛkɔlvɔvɔ tɔɔ ké, paa paasɔyi na pá heeli Kilisiti tɔm kɛ isəna mpi pə mɔnaa tɔ se, pa hɔv ké si ma wɛv saləka taa tɔ paa sɔsɪ-m kɔnyɔŋ na má ná.

¹⁸ Kpaí ké. Ye kupaŋtu yaa isayatu kɔlvkɔ kɛ pa lukɪ, ma lanŋɛ tu hɛɛwa. Mpi tɔ pa tu heela Kilisiti tɔm. Na ma lanŋɛ ká hɛɛ mɔpɔyɔ na pə puki.

¹⁹ Pə taya pɔlv tɔɔ, ma nyɔmá si mə sɔləmɔŋ na Yesu Kilisiti Feesuyu sɔnav tɔɔ pə tɔnaya mpv pu məli ma nyɔvɔ yav.

²⁰ Ma tanŋaa na má tɛɛlɔyi mɔpɔyɔ teu ké si ma kaa tɔyɔ fɛɛle natəli. Ama pənɛntɛ naani ké maa la teu isv ma lakɔvɔ tam tɔ, ɔlena má hólí Kilisiti sɔsɔntu kɛ ma tɔnvɔvɔ tɔna taa, paa ma na ma isɛ, paa ma səkɪ.

²¹ Pə taya pɔlv, paa maa wɛɛ, Kilisiti kɛɛ ma pə tɔna. Na má tu sɔpa, ɔlɛ pə kɔlɛaa kɛɛɛ.

²² Ntanyɪ ye ma wɛna ma isɛ, maa tasa waasaya nakəlvɔyi lapu. Tɔv, maa nyɔŋ nti má ləsɪ tɔ se.

²³ Pə kpəpa-m ké, ma nyulɔyi ké si má kpe na má wɛɛ Kilisiti kin. Nti tɔ kəla-m teu tɔyɔlɛ.

²⁴ Ama mə tɔɔ ɔlɛ, pə wɛɛ ké si má wɛɛna ma isɛ.

²⁵ Ma tɛma ma taa ké teu na tɔlɛ, pə tɔɔ ké ma nyɔmá si ma kaa kpe. Na ma nyɔmá si má na mə tɔna tɔpaɪ tu wɛɛ, na maa səna-mɛ na í polo lɔlɔ ké mə Iso sɛɛv mpaav taa, na í hiki lanŋhɔlvmlɛ kɛ pə taa.

²⁶ Pə tɔɔ ké ye ma kɔma na má məli mə tɛ í ká hiki ma kin kɛ mpi í ká yɔɔlɛna mə Yesu Kilisiti mpaav taa tɔ.

²⁷ Kulɔmtv ké si í tɔki yaasi wei ɪ kɛɛsəna Kilisiti Laapaali Kupaŋ tɔ. ɔlɛ paa maa kɔɔ mə nav yaa ma ta tu kɔm, má nu si í nyɔɔ tɔŋ tɛ, na í kpɛnta hɔwɛɛ, na í yoo taa tɛm mpi Laapaali Kupaŋ tɔyɔ-mɛ tɔ pə yoo na lotu kulɔmtv kɛ mə tɔna.

²⁸ ɪ taa yele na mə kolontunaa nyaasɔyi-mɛyɛ pɔlv taa. Mpi pə hólɔyɪ pɛle si pa tɔm ká tɛ tɔnanŋanŋ tɔyɔlɛ. Na pə hólɔyɪ-mɛ si pu tɛ na pə ya mə nyɔɔŋ, na Iso lakəna mpv.

²⁹ Pə taya pɔlv, Iso hana-mɛyɛ mpaav si í la Kilisiti tɔmlɛ. ɔlɛ pə taya ɪ tɔɔ yuŋ tisuyɔ tike tɔm, ama na ɪ tɔɔ kɔnyɔntɔyɔlɛ tɔtɔyɔ.

³⁰ Mə sɛɛwa ma tɔɔ ké pənɛntɛyɛ na tɔ yoo yoo. Yoo ɔŋku í ná ma yoo hatuu lɔŋ na í tu nyɔmá tɔtɔ si ma tu tɔŋna-kɔvɔ yoo tɔ, ɔkɔvɔlɛ mpv na ɔŋku í yookuyɔ tɔ.

2

Kilisiti ɪ pasvɔvɔ na ɪ Iso nunav

¹ Mə na Kilisiti í kpɛntɔvɔ mpv tɔ pə sɔsɔsɔyi-mɛyɛ tɔŋ nte? ɪ sɔɔlvɔvɔ sɔsɔsɔyi-mɛyɛ apalɔtu nte? Mə na Feesuyɔ Nanŋtu í kpɛnta kɔlvɔm na? ɪ lakɪ tɔmɔya yəllɛ na kupaŋtu na?

² Təu, ye pə we mpu ile, ma wiina-me si í kpentí teu, na í səələxi mə təma, na í wəna lotu kəlvmtu na hōwēe kəlvmeē, na pə hūlvsi ma laŋle ke səsəm.

³ I taa la pəlvv təma kəlvv təu, yaa teeli yem təu. Ama í pasa mə ti, na paa wei í nyəni í ləlv isu wei í kəla-í tə.

⁴ Nəvəlv í taa pəeki í maɣamaɣa í nyvuv nyəntv tike, ama í təəsəxi í təvəntəlenaa təu.

⁵ I wēena hōwēe nna Yesu Kilisiti ka hūvkaya təvə mə taa.

⁶ Hatuu tə í ka tu wəna Iso wēetv ké.

Pə na pə mpu tə, pə ta tv-í si í pəekəxi

na í lana təŋ na í kpa Iso təu si í saala.

⁷ Ama í maɣamaɣa í yelina pə təna mpi í ka wəna tə

na í kpaɣa yom wēetv.

I kpaɣa yəlaa wēetv ké tətəŋeləŋ,

na í kəmaɣa isu yvlv wəv tə.

⁸ I tisaa na í pasa í ti na í nuna Iso ké m̄púyú,

haləna í səm, səm mpi í səpa tesika təu tə.

⁹ Pə təu ké Iso kusa í nyvuv ke teu ke səsəm,

na í ha-í hətə nte tə kəla həla təna təpaɪpaɪ tə.

¹⁰ Pə təna mpi pə wəna weesuyv

na pə we isətəa na tətə təu

na tətə tē tə pə hənti-í atē.

¹¹ Na pə təna pə tisi si Yesu kele Səsə,

na pə ha Taca Iso ké teeli.

Isəna tu tee isu kəkəsí ke antulinya taa tə

¹² Ye mpu ile ma taapalaa, waatv wei maa we mə cəlv tə í nuna-m pə təna pə taa ké. Na paa pəntē ma fei mə cəlv, pə kəla teu si í nuna-m mpu tətə. I pəekəxi mə nyəvəŋ yapv təm na səvəntv na seluyv.

¹³ Pə taya pulv, Iso wēe ké na í laki mə taa ké tam, si me mu pəsi na í səlv na í lá mpi í ka suwa na í təŋəxi na í laki tə.

¹⁴ Kəntvuv na ntəŋkpəesaya í taa wēe pə təna mpi í laki tə pə taa.

¹⁵ Ile í ká pəsi yəlaa mpa pa feina taalı na pá we tənəŋ tə, na í pəsi Iso piya nsi si feina kawalaya nakəlvxi antulinya yəlaa kutakeesəŋ na asaya pa hekv taa tə. Pəcə pə wēe ké si mu mvyvna kəkə ke pa hekv taa ké nyənənyəni isu isətvlvhasi ke isətəa

¹⁶ na í heeliyina-wəxə weesuyv təm. Ye í laki mpu, maa pəsi na má yəlvəna-məxə Kilisiti kuyakv wule ke teu. Tampana təu isəntə, mpu pu hūlvəna si ma təma təna na ma lvv təna ta məlv yem.

¹⁷ Ntanyí ma caləm ká lv, ma səm təm ke ma wəna mpu. Na ye pu tu lapa mpu, pə we isu kətaya ŋka mə Iso sēetv tasa Iso ké lapv təvəle. Ye pu la mpu, ma laŋle heəwaya. Na má na mə təna tá laŋa heəna.

¹⁸ Na mpu tətəvə na me, pə wēe ké si mə laŋa í hee, pə wēe si má na me tá laŋa í heəna.

Timotee na Ipafəlotiti

¹⁹ Ma hūv si, na Iso təŋ taa ye pə we isəna, maa tili Timotee ke mə tēxə nəvəvə na má nu mə cakəle təm, na pə səsəsi ma maɣamaɣa ke apəlvv.

²⁰ I tike í wəna, na í səna-m mpi ma səpəna nyvuv tə pə taa, na í paasəvəna mə təm ke na tampana.

²¹ Lələa ile, pəle pa maɣamaɣa pa niŋ nyəm tike təu ké pa nəvəsəxi, pə taya Yesu Kilisiti nyəm təu.

²² Mə maɣamaɣa í nyəamá ísəna Timotee iní í hólaa sí í ké yúlparəj tə, na ísəna má na-í tə lapa təmlə ísu yúl na í pəɣaɣa ké Laapaalı Kúparəj təm taa tə.

²³ Ma húb sí ye ma kəma na má cəkəna teu ké nti tə taa ma wée tə, íle maa tili-í mə cəb.

²⁴ Na ma wəna naani ké teu ké Tacaa toj tə sí ma maɣamaɣa maa polo mə tɛɣe nəənnə na má ná-mə.

²⁵ Ma maɣasaa na má ná sí pə kəla teu sí tá taapalu Írafəlotiti, wei mə í ka ha-m mpi maa lanɣaa na í tilina-m sí í kəna-m, na má na-í tə lakəna təmlə na tə yooki yoou tə, inəɣi maa yele na í məli mə kin.

²⁶ Í nyúləɣi ké sí í ná mə təna, haləna pə pəkəla-í. Mpi tə, mə í ka nuw í wusasi tə pə tə.

²⁷ Tampana təw ísəntə, pə wu-í teu ké, haləna í caakaya səm. Ama Ísə wii í pətətəle. Na pə taɣa í tike í nyəntə, na ma nyəntə tətəɣə, sí pə taa kəw pə səsí-m lanwakəlle ké lentə tə.

²⁸ Pə təw ké ma húb sí maa kusi-í ləj təcav na í məli mə tɛ, na mi na-í na mə lanɣa tasa húlumɣu, na ma maɣamaɣa ma lanwakəlle tɛ mpv.

²⁹ Pə təw íle í mu-í niɣ naale na lanhúlumle səsəle, ísu pa məkuyu taapalu ké Tacaa təm taa tə. Yəlaa ísu pane iní wəɣe pə wée sí í seeki.

³⁰ Pə taɣa pulv təw, Kilisiti təmlə nyuyv təw ké səm cəe-í. Í lapa í weesuyu ké awusa ké na í kəna-m kusənam mpi mə maɣamaɣa í taa pəsəɣi sí í kəna-m tə.

3

N pɛlaa yaa n ta pɛli pə kvlm

¹ Ma taapalaa, pənəntaa í yəəɣi Tacaa təm taa íle. Kúlumtu tənə tə ŋmaav ké tam u kuyv ma, na nti iní tə tu kələɣəna-məɣe tampana húlvyv.

² Í la laakali na ísayaalataa, hasi nsi, yəlaa mpa pa kama nyuyv sí pəlvv ké pəlvv tə.

³ Mpe pa pəlvv ké mpi? Taɣale pɛllaa na tampana. Pə taɣa pulv təw, Ísə Feesuyu wənnaa tá kin na táa laki Ísə təmlə. Na Yesu Kilisiti ké ta laki na taa taaki, na pə taɣa yúl kulapəle haana taɣa naani.

⁴ Ye maa nəkaa kəb, mə pəsəɣi na má tv kulapələnaa paneɣe naani. Na ye nəɣəlv wée na í hυkí sí yúl kulapəle ká yelina na í tvl-ti íle, ma tɛe pntv ké kulapələnaa ké təpaɣaí.

⁵ Nyəni, ma lúlvv kuyɛɛj pələfɛi wule ké pa pɛla-m, na ma ké Ísɛɣɛli tv ké təsiyisiɣi. Na ma kpekəle nté Pənsaməe nyəntə, na ma ké Hɛpəla tv ké təsiyisiɣi. Na taɣale Falisanaa ké Yuta nyéma Ísəsɛle təjuyv taa.

⁶ Na maa sɛɛsa ísəle ké pə taa ké pə fɛina, haləna má tvkayana Yesu sɛɛlaa kpekə ké kuyvəj. Na ye pa təma sí kusəsutv taa təm təjuyv sí yúl í təj na pə lapí-í kúparəj tə tá təɣayana, taalí nəɣəlv í taa wée ma kin.

⁷ Pənəntə Kilisiti təw íle, ma nyənəɣi kúpantvnaa mpa ma mvyulayana təɣə mpi pu waasəɣi pulv təɣə.

⁸ Na pə taɣa kúpantvnaa pane pa tike ké ma nyənəɣi mpv, na kawasí nsi sí tənaya ma nyənəɣi mpi pu waasəɣi pulv təɣə ma nyəm ma Səsə Yesu Kilisiti tə pə təw. Təpantə taa təpantə nté tənə iní. Í təw ké ma kɛɛla pə təna mpi pə kusəɣi ma nyuyv tə na má suna kpeɛja, na ma nyənəɣi pə təna ísu hute sí pə yele na má hiki Yesu Kilisiti,

⁹ na má na-í tə krentí teu ké kúlum. Maa yəəɣi sí ma kusəsutv təkuyv təw ké pá yaa-m kúparəj. Ama ma tɛma ma taa na Kilisiti təɣə ma lapa kúparəj.

Tənaɣa Iso hana pəsuyv sɪ yəlaa í la kupaɱa, na ye wei í mowa tá Səso təm, pʊntv ke Iso haa pə pəsuyv.

¹⁰ Mpi ma nyuləɣi teu təɣəle sɪ má nyi Kilisiti na ɪ səm taa fem toma, sɪ maa hiki ɪ wahalanaa taa ké ma nyəma na máa təɣə, na má sɪ isu ɪ səpv tə.

¹¹ Na má tɛləɣi sɪ paa feesi maɣa mpv tətə.

Tə kaasvyv

¹² Maa yələɣi sɪ ma tɛma hikuyv ke mpi ma pɛkəɣa tə se, yaa ma tɛma teu təkpaɱa. Ama ma təɱna lʊpv ké na má kaasəɣi ma ti sɪ má hiki ma asewa fəətə. Mpi pə tə tə, Yesu Kilisiti tɛma-m hikuyv na í kpa-m ɪ kpa-m ké.

¹³ Ma taapalaa, maa huukɪ sɪ ma tɛma pə fəətə hikuyv se. Ama kʊlʊmtv nti ma nyəma təɣəle sɪ, ma yela ma waalɪ nyəntv ké, na má kaasəɣi ma ti sɪ má hiki mpi pə we ma nəɣə tə tə.

¹⁴ Pə tə tə sɪ see na má pukina mpi pə suwa tə pə tə, sɪ má hiki pə fəətə wei Iso yaa-tv ma tə hiki isətaa ke Yesu Kilisiti kin tə.

¹⁵ Tá təna mpa tá tə ké yuləkpasaa ke Iso nyəntv taa tə, tə hʊv huwɛɛ kʊlʊmɛɛ anɛ. Na ye mə taa lɛlaa ɪ hʊv ɱpúɣú huwɛɛ anɛ a tə, ɪɛ Iso ká kilisi-mɛɣɛ-ti.

¹⁶ Mpaav ɱku tə təɱəɣi haləna saɱa tə, paa pə la isəna tə təɱəɣi-kuyv mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, í keesəna-m mə təna. Tə tɛma hólúɣú ke isəna í ká la tə, ɪɛ í nyənəɣəna mpa pa lakɪ isu tə hʊlvɣv sɪ pá lakɪ tə.

¹⁸ Tam ké ma heeliɣi-mɛɣɛ-ti, na pənɛntaa isəlʊm ke ma tasəɣəna-mɛɣɛ-təɣi heeluyv ke isəntə. Paɣalɛ wənnə na pá wakələɣi mpi Kilisiti lapa ɪ səm tesika tə tə na pa yaasinaa asayaa.

¹⁹ Pa təm ka tɛ tənəɱnaɱ, pə taɣa pʊlv tə, pa hiliɱ ke pa təɱəɣi, pə taɣa Iso. Na mpi pə nəɣəsəna pə la-wɛɣɛ fɛɛɛ təɣə pa yələɣəna. Na atɛ cəne nyəm tike tə ké pa laakalənaa wɛɛ.

²⁰ Pə kaasa tá tə tɛɣɛɛ isətaa, na tə taɱa teu tətɛɣɛtɛɣɛ sɪ tá Yatv tá Səso Yesu Kilisiti í lʊna isətaa na í ti.

²¹ I toma nna ɪ hʊlaa na í məɱna pə tənəɣa ɪ tɛ tə, anəɣi ɪ ká hólɪ na í layasɪ tá atɛ tənəɱ pətəətɛɛ nyəɱ ɪnɛ, na tə nəɣəsəna tənuyv teeli nyəɱkv.

4

Pəli caaki sɪ pá lakɪ nti tə

¹ Pə tə ɪɛ ma taapalaa mpa mɛ ma nyuləɣi teu sɪ má tasa nav tə, mə heesəɣəna ma lanɭe ke səsəm, na mɛɣɛ ma yələɣəna. Ma yəlaa mɛ, isəna pə wɛɛ sɪ í tə teu ke Iso mpaav taa təɣəle.

² Hai, ma wiikina Ifoti na Sentisi, ma hənta-wɛɣɛ atɛɣɛ cəne, sɪ pá ciiki isu Tacaɱ təm taa tɛtʊnaa lakuyv tə.

³ Na ma təmlɛ taa akpele kupaɱ nyá, ma wiikina-ɱ sɪ ɱ səna alaa mpe tətə. Ma na-we tə yoonə yoonə na tə yasɪ Laapaalɪ Kupaɱ ke paa timpɪ, na tá na Kələmaɱ na tá təmlɛ taa taapalaa lɛlaa təna mpa pa həla pa ɱmaa weesuyv takəlaya taa tə.

⁴ I yələɣi Tacaɱ mpaav taa ké tam. Ma tasəɣi-təɣi yəɣətvuyv sɪ í yələɣi.

⁵ I wɛɛ təpamm ke yəlaa təna kin. Tacaɱ kəɱ nəəntə ké.

⁶ I taa nəɣəsəɣi natəlɪ, paa nti tə maɣana-mɛ í heeli Iso ké sələmuyv taa ké mpi í nyuləɣi tə, na í sɛɛ-ɪ nyana təmlɛ.

⁷ Ye pə lapa mpv ɪɛ lanɱhʊlvmlɛ nte Iso haa na yʊlv ɪ pəsəɣi na í cəkəna tə tənəɣa tə tu wɛɛ mə lotunaa taa na mə ləmaɣasɛɛ taa ké Yesu Kilisiti təm taa, na pʊlv kaa pəkəlɪ-mɛ.

⁸ Τού, μα τααπαλαα, mpi pə kə kəpam na pə nəγəsəna samtu tə pə tə kə í ká pona laakali. Mpəγəle mpi pə kə tampana nyəm, na mpi pə nəγəsəna pa tona-wi, na mpi pə kəsaa tə, na mpi pə fei asilima, na mpi pə we teu, na mpi pə kusəyi nyuyu tə.

⁹ Μα hula-meyə na má kēsī-mē, í lakī nti í nu ma γəγətaa na í nawa ma lapa tə. Iso wei í haa-tuyv alaafəya tə í ká wēē mə waadli.

Pəəli sētv ke Filipv nyəma

¹⁰ Μα lanje huləma Taca təm taa kə isəna mpi í hika pəsvy na í tasa-m hólóyú sí í təəsəyi ma təm tə. Ie pə taya isu ma γəγətəyi sí í ka yela ma təm ke huyv. Ama pə mpaav ke í taa hikita sí í hólí-m sí í huokí ma təm.

¹¹ Na pə taya pə caala-m təγə ma γəγəta isəntə. Ye ma wē isəna, ma tema pəle pə taa cayalē layatu hiiu kə.

¹² Ye ma wē konyəŋ taa, ma nyəmá ma konyəntvle tənte. Na ye ma wē hayanaγa taa, ma nyəmá pəle pə taa tənte. Paa le na pə təna pə taa, ma tema isəna maa caya na pə kəsəna-m tə pə layatu hiiu kə. Ye ma wena təγənaγa ke səsəm, ma nyəmá təle. Na ye ma wē nyəγəsī taa, ma nyəmá təle. Ye pə tələna-m ma nyəmá. Ye pəcəγə ma wena, ma nyəmá.

¹³ Μα pəsəyi pə tənaya ípúyú Kilisiti wei í haa-m toma tə í tə kə.

¹⁴ Paa na mpv, í təγəv ma konyəŋ tə í lapa teu kə.

¹⁵ Filipv nyəma mē, mə maγamaya í nyəmá sí ma lunav Masetoni ke waatu wei na Laapaali Kupaŋ heeluyv təm caalaya kənte tə, mə Yesu sēlaa kpekəle tike sənna-m. Mə tike í tona-m niŋ ke ma kawaaγa na ma asalauna pə taa.

¹⁶ Í ka tema-m mə kusənamnaa tilinau ke maa wēv Tesaloniki tə na pə tema-m teu.

¹⁷ Pə taya isu kucəŋ isəle taa maγamaya ke ma nyənəyi se, ama ma caa kə sí pə məŋna-meyə mə tələsəlena.

¹⁸ Μα nawa pə təna mpi í tilinaa tə, na pə təv feina taka. Irafəlotiti kəna-m mə kucəŋ tə, pənəntaa pə təna pə tələna-m yem kə. Mə kucəŋ wē kə isu kətaya wēv səsəŋ ke teu, na Iso mvyi-ke na ká wē-i teu pə tu fei tə.

¹⁹ Μα Iso ká kpaγa í apititu kəpantv nti tə wē Yesu Kilisiti kiŋ tə tə taa na í ha-meyə mpi mpi í lanja tə.

²⁰ Tá Caa Iso inəγəle teeli tv ke tam təv. Ami.

Kantakaya sētv

²¹ Í sēē Iso yəlaa təna mpa pa wē Yesu Kilisiti mpaav taa tə. Tá taapalaa mpa pa wē ma kiŋ cəne tə pa sēē-mē.

²² Iso yəlaa təna mpa pa wē cəne tə pa sēē-mē, iləna pə tu kələna Iso yəlaa mpa pa wē Lom wulav təγaya taa tə.

²³ Tá Səsə Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya í pēlēē.

TAKĒLAYA NJKA PŌLI NMAAWA KOLOSI NYĒMA TŌ Kutulutu

Kolosi icate we Asii tetu taa ké isu acalée lenna. Pə caya isu Pōli taapalu wei pa yaa si Irafəlası tō inı ı ponna Iso Təm ke Kolosi nyəma. Irafəlası mayamaya ta laŋ Kolosi tō (1:7 na 4:12). Pə caya isu Irafəlası keesa Pōli si Iso seev krai nyəm narəli pə nyəma luwa. Na pə nyəma segesəxi si, ye yulu caa si í nyi Iso na pə ya ı nyuyv. Pə wee si í təŋ kotası na í luŋ isətaa nyəm mpi pu naaki tō. Pəcō pə wee si í peli na í kii təŋnası na konyənyəəm na pə polo. Pə tō ké Pōli ŋmaa-we na í heeli-we si nyuyv yaru mpi Yesu hawa tō pə mayanaa.

Isəna pa faɣa Kolosi takəlaya tō:

Isə samtv na Kolosi nyəma seetv, titite 1:1-14

Yesu mayanaa, titite 1:15-2:19

Kilisiti haaki weesuyu kufalvyv, titite 2:20-4:18

Seetv

¹ Maya Pōli, Iso luyv larəna na má lá Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalu Timotee tə ŋmaakəna takəlaya kaneye.

² Iso yəlaa mpa me í we kolosi na í ké tá taapalaa kɔpama ke Kilisiti təŋvyv taa tō. Taca Iso í hólí-meye pəlee na í ha-meye alaafəya.

Pōli see Iso ké í na təmlə

³ Ye tə kula mə tō ké sulumvyv, seetv ke tə seeki tam ké tá Səso Yesu Kilisiti Caa Iso.

⁴ Pa heela-tvyv isəna í təma mə taa na Yesu Kilisiti, na isəna í səla Iso yəlaa təna tō.

⁵ Waatv wei tampana təm Laapaali Kɔpan caala mə teye tate tō pa hula-meye teelvvyv ŋku kv we tampana təm nti tə taa tō. Pə tō ké mə taa təmnav ke Iso na mə səlvvyv teesina mpi pa su-meye hatuu isətaa na í teeləyi-wi tō.

⁶ Laapaali Kɔpan yekəyi ké, na paa ı tala timpiyi antulinya təna taa ı laku kɔpantv ké. Mpyó ı lapa mə hekv ke kuyanƣu í taala Iso pəlee təm ke nuv tō, í hii ləŋ na í nyi pəlee anı a tampana.

⁷ Ta təmlə taa taapalu kɔpan Irafəlası segesəna-meye mpv. Tá nəɣv ke ı lakəna təmlə isu Kilisiti təmlə tv kɔpan.

⁸ I heela-tvyv təma səlvvyv ŋku Iso Feesuyu tv-me tō kv təm.

⁹ Pə tō ké tv heesəyi Iso sələmvvyv ke mə tō ké tuu kuyanƣu pa heela-tvyv mə təm tō. Tə sələməyi Iso ké si í ha-meye ı Feesuyu haaki nyəm na layatv nti tō tə təna na pə yele na í nyi ı luyv nyəntv ke teu.

¹⁰ Mpv pu yelina na mə təntə maya Taca na mə kulapvtv lapı-ı teu ke tam. Na pu yele na í laku təma kɔpana anı a təna, a nəɣv na a suka, na í ká səsəyi Iso ké nyəm.

¹¹ Tə sələməyi Iso ké si í la-me na í nyəv ton ke teu na ı pəsvvyv teeli nyəŋkv ton taa, na í pəsi na í kantəli pə təna mpi pu mayana-me tō pə taa na suulu.

¹² I see Taca ke í na təmlə na laŋhuləmlə, inı ı yelina na me í mɔna si í hiki mə paa nyəm ke kɔpantvna mpa Iso su ı yəlaa ke tənəŋ taa tō pa taa.

¹³ Inı ı leekəna-tvyv aho səkretvyv tee asayaa səsaa niŋ taa na í svsi-tvyv ı luyv tee Pəyaya kawulaya taa.

14 Na i pəyaya ŋke ka tɔɔ ké pə yapa-tv na pə husi tá isayatu.

Kilisiti wɛɛtv na i tɛmlɛ

15 Kilisiti kɛlɛna Iso wei paa naaku tɔ tɛtɛŋɛlɛŋ. Inəyɔlɛ Iso kancaalaya kɔlɔlɔ wei i kɛla pə tɛna mpi Iso lapa tɔ.

16 Inəyi Iso lapɛna pə tɛna, paa isɔtaa na atɛ pə nyəm mpi pa naa na mpi paa naa tɔ. Pə kpaɣav pəsɛlaa na sɔsaa na awulaa na toŋtoŋnaa pə loosi tɛna tɔ i niŋ kɛ Iso lapɛna pə tɛna, na i tɔɔ ké Iso lapa-wi.

17 Pə tɛna pə luwaya na pə mayana-i, na pə tɛna mpi pə lapa tɔ pə tamsɛna-i tɔyɔ pə wɛ pə lona taa.

18 Yesu sɛɛlaa kpekɛ kɛna tɔnuyv na inəyɔlɛ nyuyv. Inu i yelina na a tɛna a wɛɛ. Inu i kɛna Iso kancaalaya kɔlɔlɔ wei i sɛpa na pə taalɛna-i feesuyv si i la pə tɛna tɛpaɪpaɪ pə nɔyɔ tv tɔ.

19 Pə taya pulv tɔɔ, Iso luɣu lapɛna si i wɛɛtv tɛna í mayali i Pəyaya taa.

20 Na i luɣu lapa tɔtɔ si i Pəyaya ká yelina na i na kɔŋmaŋmam tɛna pá ciiki. Na Iso Pəyaya calɛm líi sɛm tesika tɔɔ tɔyɔ Iso yelaa na pá lá heesuyv tɔm. Mpu pə yelina na Iso na pə tɛna tɛpaɪpaɪ pa ciiki, paa isɔtaa nyəm paa atɛ nyəm.

21 Mɛ tɔtɔ tuu lɔŋ mu hatɛlɛna Iso ké, na mɔ huwɛɛ asayɛɛ na mɔ isayakolapɔtv ka lapɛna-mɛyɛ i kolontunaa.

22 Ama i Pəyaya sɛpv ka tɔnuyv kɔnɛ kv sɛm tɔ pɛnɛntɛ Iso ciika mɔ na-i ké, si pə yelɛ na í lɛsi-mɛyɛ i isɛntaa na í wɛ tɛnaŋŋ na í kɛ kvpaɪna na paa kawaliya ka fɛi mɔ kiŋ.

23 Ama kɔlɔmtv ké si mu tɔki Iso sɛɛv kɛ ŋpɔyú tam, na í sɔŋ tɛca kɛ teu kɛ ŋpɔyú tam, pulɔpv í taa ciyiti-mɛ, na í taa yelɛ na pə kó mɔ tɛɛluyv ŋku í tɛɛlɔyi tuu kuyɔŋku í nu Laapaali Kupaŋ tɔ. Laapaali Kupaŋ inəyi pa heela antulinya taa yɛlaa tɛna, na Pɔɔli má ma pəsɛna i heellu.

Tɛmlɛ nte pə tv Pɔɔli si í la Yesu sɛɛlaa kpekɛ taa tɔ

24 Kaɣana kɔnyɔntɔyɔlɛnaa mpa ma tɔki mɔ tɔɔ tɔ pa hulɛsɛyi ma lanlɛ ké. Pə taya pulv tɔɔ, Yesu sɛɛlaa kpekɛlɛ kɛna Kilisiti tɔnuyv, na i tɔyɔ kɔnyɔŋ kɛ pa tɔɔ na mpi pə kaasi tɔ pə tɔɔ ké ma salɛmɔyɔna kɔnyɔŋ kɛ ma tɔnuyv taa, si má sɛna na pə yoosi-wi.

25 Iso tv-m tɛmlɛ nte si má yoosi-tɛyɛ mɔ cɔlɔ tɔ, mpv tɔtɔyɔ pə tv-m si má la Iso yɛlaa kpekɛlɛ tɛmlɛ tv, na i tv-m ké si má heeli i tɔm tɔfoo, má taa ŋmɛsi.

26 Ŋmɛsa i tɔm kɔŋmɛsɔtv tɛnɛyɛ yɛlaa tɛnaya tɛkulakula kɛ hatuu lɔŋ, na pɛnɛntɛyɛ i kula tɔ tɔɔ na í hólí mpi i ti tɔ.

27 Mpi pə tɔɔ tɔ, Iso sɔɔlaa ké si í la na pá nyi isɛna i suwa na í tɛŋyɔŋ na í lakɛ na pə wɛ ŋmɛlav tɔ pə tɔɔv na pə teu sɔsɔm. I su mpi inəyi si i ká la yɛlaa tɛna. Kɔŋmɛsɔtv ntɔyɔlɛ si Kilisiti wɛ mɔ waali na inu i yekina na mu taaki si í ká hiki Iso teeli taa ké mɔ paa tete.

28 Pə tɔɔ ké tɔ heeliyi yɛlaa tɛnaya Kilisiti tɔm. Na tɔ lakɛna tá layatv tɛna, na tɔ kpaalɔyi paa wei ké pə tɔm taa, na tɔ sɛyɛsɛyi si pə táná paa wei ké Iso isɛntaa na í tɛma piw kɛ í na Kilisiti pa kpɛntuyv tɔm taa.

29 Tɛmlɛ tɛnɛ tɔ yoosuyv tɔɔ ké ma lakɛ na má lukɛna toma taa toma nna Kilisiti haaki tɔ, toma anɛ a wɛnna ma taa.

2

1 Ma caa í nyi si, mɔ na Layotiseɛ nyóma na pa tɛna mpa pa nu ma hɛtɛ kɛ kɔnu na pá tá nyi ma mayamaya tɔ, mɔ kɔlɔkv kɛ ma wɛɛ na má lukɛ pə tu fɛi.

² Ma lɔki ké si pə kpaasi pa apalɔtu si pá la nɔɔ kɔlɔmaga ke sɔɔlɔvɔ tɔm taa, na pá hiki naani wei yɔlv í nyɔ́má teu í hikiyi tɔɔ teu tɔ́mammam. Ye pə lapa mpv paa nyi Isɔ kɔ́hmesəm. Mpəɔ́le Kilisiti maɔamaga.

³ Kilisiti unɪ í kinj ke Isɔ haa nyəm na layatu nti tɔ pə kinjinte wee na pə ŋmelaa.

⁴ Ma yɔɔtaata tɔ í nuwayale, í taa yele na nɔɔlvɔvɔ tolisi-me na layatu tɔ́mnaa.

⁵ Paa ma na-me tɔ wev tɔ́ma na poolɔnj tɔ, ma lɔsaya we mɔ kinj ké, na ma lanje hɔlɔmnaa isɔ ma nav mɔ tɔ́na í tɔ́ma mɔ taa na Kilisiti, na í kɔ́rentaa na í sɔ́ja tɔ́ca ké pə taa tɔ.

Kilisiti tɔ́ tɔ́ hika tá ti

⁶ Tɔ́v, í tisuyu si Yesu Kilisiti í la mɔ Sɔ́sɔ tɔ, í yele na mɔ na-í í kɔ́renti mɔ tɔ́ntɛ taa.

⁷ Í nyɔ́ɔna-í teu isɔ tɔ́v nyɔ́ɔkɔvɔna tetu tɔ. Kilisiti í wee mɔ kɔ́lapɔtu tɔ́na kite. Paa kɔ́vanjku í nyɔ́ɔki tɔ́nj ke Isɔ sɛɛv taa. Mpɔ́ɔ́v pa sɛ́yɛsa-me si í laki. Í sɛ́eki Isɔ ké í na tɔ́mlɛ ke teu.

⁸ Í fej teu, í taa yele na nɔɔlvɔvɔ kɔ́ɔ na í hii-me na í yɔlvɔlayatu nyəm tɔ́m kɔ́puyusutu kɔ́pi nyɔ́ntu nti yɔ́laa sɛ́yɛsaa na pá telɔ́si tɔ́ma tɔ. Tɔ́mnaa mpɛ pa ké pə tɔ́na pə kancaalaya nyəm ke antulinya taa, pa ta ke Kilisiti nyɔ́ntu.

⁹ Pə taya pɔlv, Isɔ weɛtu tɔ́naya Kilisiti kɔ́aya í tɔ́nɔvɔvɔ taa na pə mayali í taa.

¹⁰ Na mɔ na-í í kɔ́rentɔvɔvɔ kɔ́lvɔm tɔ́ í hika pə tɔ́naya, unɪ í kɔ́lɔna kawulasɪ tɔ́na na tɔ́ntɔnaa tɔ́na.

¹¹ Mɔ na-í í kɔ́renta kɔ́lvɔm ke mpv tɔ́ pə pela-meɔe, na pelɔvɔvɔ mpɪ pə fei isɔ yɔlvɔ pelɔvɔvɔ tɔ. Ama pə ké Kilisiti pelɔvɔvɔ ké. Mpəɔ́le pə lɔ́sɔvɔvɔ yɔlvɔtɔ́nɔvɔvɔ isayatu toma ke yɔlv taa tɔ.

¹² Pa sɔ́-meɔe Isɔ lɔ́m tɔ́ pə hɔ́laa ké si pa pima mɔ na Kilisiti na mɔ na-í í tayanɪ fem. Na í tisaa si Isɔ wei í feesa Yesu ké sɔ́taa taa tɔ í wɛna toma tɔ́ pə tɔ́ ké pə lapa mpv.

¹³ Tuu lɔ́nj isɔ í taa nyi Isɔ tɔ́ mɔ isayatu ka yɛlaa ké na í wee isɔ sɔ́taa ke Isɔ nyɔ́ntu taa. Ama pɔ́nɛntɛ Isɔ kɔ́renta mɔ na Kilisiti ke weesuyu hav. Na Isɔ husa mɔ isayatu tɔ́na.

¹⁴ Tá kɔ́ma nna a fei nyɔ́vɔvɔ na pə pelɔ́xi tá ninj tɔ́ Isɔ yela a nyɔ́vɔvɔ mapv na pə saali yem. Kɔ́ma anɛ a nyɔ́vɔvɔ mapv ka wev tɔ́lasɪ tɔ́ pə caala-tɔ́vɔvɔ. Kɔ́ma anɛyɛ í kama sɔ́m tesika tɔ́ na í lɔ́ a tɔ́m.

¹⁵ Kilisiti tesika ke Isɔ kɔ́pna awulaa na tɔ́ntɔnaa pa nyəm. Isɔ tu-weɔe Pəyaya akautv loɔ́ja taa ké isɔ salɔ́katɔ́naa na í tɛ́kɔ́na na pá nyɔ́nɔ́xi-we tɔ́cɔɔ.

¹⁶ Pə tɔ́ɔ ilɛ í taa yele na nɔɔlvɔvɔ footi-meɔe mɔ tɔ́ɔnaya na mɔ kɔ́nyɔ́nyɔ́ɔm na acima kɔ́yɛɛnj na isɔtu kɔ́falvɔ na kɔ́yɛɛnj kɔ́hɛɛsɔnj pə tɔ́ɔ.

¹⁷ Kɔ́pantv nti tu kɔ́ɔ tɔ́ tɔ́ nyalɔ́mɔle nté pə tɔ́naya isɔ́ntɔ, na Kilisiti kɛna pə kinjinte.

¹⁸ Í taa tisi na nɔɔlvɔvɔvɔ yem wei í sɔ́laa í pasa í tɔ́xi yɔ́laa isɛntaa na í sɛ́eki isɔ́taa tillaa tɔ́ pɔ́ntv kɔ́ mɔ tɔ́m. Yɔlv í laki mpv, í toosee nna í toosaa tɔ́ɔ í tɔ́ɔxi na í laki. Na wei í we mpv tɔ́ yɔlvɔhɔ́wee kalampaani kɔ́vɔna-í na í feina tampana.

¹⁹ Í caa í matɔ́na Kilisiti wei í ké nyɔ́vɔvɔ tɔ́, pəyele Kilisiti unɪ í yelina na tɔ́nɔvɔvɔ hikiyi kɔ́ tɔ́ɔnaya na kɔ́ atama na kɔ́ nantv pə kɔ́rentaa na pə tɔ́ka teu na kɔ́ puki isɔ caa tɔ.

Tá na Kilisiti tɔ́ sɔ́pa tá na-í tu weɛna weesuyu

²⁰ Mə na Kilisiti í səpu tə pə ləsa-meyə antulinya inə ı pə təna pə kancaalaya nyəm taa ké. Ue pepe təw ké í tasəyi tənte isu antulinya tənna-mə? Ue pepe təw ké í tisiyi na pá tıyυ-meyə kiin

²¹ sı: Taa kpaɣa pəne, taa təɣ pəne, taa tokina pəne?

²² Mpi pə ləsa sı yulu í lana-wı na pə té tə pə təw ké pa sı kiin inə. Yəlaa təkelekele suna kuşeyəsətu na kiin inə.

²³ Kiin inə ı nəɣəsəna ləmaɣasəe kɔpana ké, mpi tə, ı yelaa na yulu cesəɣəna ləw səev, na ı yelaa na yulu pasəyi ı ti, na ı caala yulu sı í tu ı tənuyυ ke wahala. Ama pəsuyυ ke kiin inə ı feina sı í kpa yulu tənuyυ ke kɔ konyuləɣ təlatə.

3

¹ Mə na kilisiti ke pa feesaa. Pə təw ıle timpi Kilisiti çaya isətaa ké ləw kəɣkəɣ taa tə təna nyəm ıkpatə ke í ká huli.

² ı səsı ısələ na isətaa nyəm təm, í taa səsı ısələ na atə nyəm pəkuyυ.

³ Pə taɣa pulu təw, ı səpu tə pə ɣmesa mə weesin ke Kilisiti kin ke ləw çələɣ.

⁴ Mə weesin maɣamaya nté Kilisiti, ı kəɣ í luki tə mə na-ı í lukəna, na í ka hiki ı teeli taa ké mə paa nyəm.

Tənte kɔpəntə na kɔfatə pə təm

⁵ Ye mpυ atə çəne nyəntu təna nti í ka təkaa tə í kɔ-təyi mə kin. Ntəɣələ asilima, tetelakasi, wasaɣkalətu, na konyuləɣ isayaɣ, na liɣitee kətəi, hali liɣitee kətəi tu na tuɣ laalu pa isayaɣtu lu kuləm ké.

⁶ Isayaɣtu tənəwə tə təw ké ləw ká mu páná na í má mpa paa nukəna-ı tə.

⁷ Isayaɣtu tənə tu ɣmakəluɣ-meyə ləɣ tə, ɣpúyú í təɣaya teitei.

⁸ Ama pənente í lə pə təna mpi pə wə mpυ tə, páná muɣu na kakalaya kekeke na nyan. Kutuyυ yaa keesəlaya təm natəli té taa luna mə nəçı taa.

⁹ ı taa pələyi təmaya pəpətu, pə taɣa pulu, í həɣasa mə yuluwəetu kɔpəntu na tə yaasinaa tənaya na í lə.

¹⁰ Na yuluwəetu kɔfatu ke í kpaɣaa na í suu. Yulu kɔfalu ıı ı təɣna ı ɣmalu ləw ké keluyυ tətəɣeləɣ ké sı pə yele na í nyı ləw ké teu təkɔəsəkɔsı.

¹¹ Pə lapa mpυ tə, pə fei sı pə tasəyi tətə sı panə pa ta ke Yuta nyəma, Yuta nyəma ntə, na pəllaa ntə kutəpələɣ ntə, isəkɔeetə nyəma ntə səsaa taa nyəma ntə, yomaa yaa kasayampiya ntə. Aai, Kilisiti kəna pə təna, na í wə pa təna pa waali.

¹² ı ké ləw yəlaa ké. ləw sələna-mə na í ləsi-mə sı í la ı nyəma. Pə təw ıle í təkı kɔpəntu taa kɔpəntu na í laki. ı hóləyi yulətu, na í pasəyi mə ti, na í wə təpəmm, na í təkı suulu.

¹³ ı təkı təma, mə taa ləlu í pənta ləlu na nti í hólı təmaya suulu. ı hóləyi təmaya suulu, Taca na hula-meyə ɣpúyú.

¹⁴ Pə tənaya mpυ təpai ıle təma səluyυ ke í ká təkı teu. Təma səluyυ mpυ pu yelina na í kɔrentı yulu kuləm.

¹⁵ ı yele na Kilisiti səluyυ hóləyi mə lotu taa ké mpi í ká laki tə. Həsuyυ kəne kɔ maɣamaya kɔ təw ké ləw kɔpənta-mə na í yaa, na í wə ké isu yulu tənuyυ təw niɣ na nəçıe na pə tənaya mpυ pə wə na pə kɔpənta tə. ı səkı ləw sı í na təmlə.

¹⁶ Kilisiti təm na tə təw təna í wə mə kin ke teu. ı sɔyəsəyi təma, í kpaaləyi təma na layətu səsəntu. ı yoonə luɣu kuləmuɣu ke ləw ké yontu na ləw Təm yontu na ləw sam nyəntu na yontu nti tə səsəyi apalətu tə, na í sənə-ı í na təmlə.

¹⁷ Paa mpiyi í laki, yaa paa ntiyi í yəɣətəyi, í yaana tá Səsə Yesu hətə, na í səkı Taca ləw ké í na təmlə ke ı təw.

Isəna təntə kɔfate cakələ wɛɛ tɔ

18 Alaa mé í seeki mə paalaa, Tacaa isəntaa, nti pə mɔna í la tɔyɔlə.

19 Apalaa mu sɔɔli mə alaa na í taa la-wɛyɛ nyarɛ ke paa pəɔ.

20 Piya mə Tacaa isəntaa mə nyəntɔ nté si í nuna mə nyəma ke pə təna pə taa. Ye í nukəna mə nyəma pə laki Iso ké teu ké pə tu fɛi.

21 Cɛɛnaa mə í taa la na pááná kra mə piya na si kɔɔ si lɔ apalɔtɔ.

22 Yomaa, mu nukəna mə caanaa mpa pa taka-mɛyɛ antulinya taa cəne tɔyɔ pə təna pə taa. Í taa seeki-wɛyɛ waatu wei pa wɛɛki tɔ tike si pə la-wɛyɛ leleɲ. Ama í nuna-wɛ na luyɔ kɔlɔmuyɔ ke seu mpi í seeki Tacaa tɔ pə tɔɔ.

23 Paa təmlɛ nteyɛ pa tɔ-mɛ te, í la-tɛ na luyɔ kɔlɔmuyɔ, na pə wɛɛ isɔ Tacaa təmlɛ ke í laki, pə taya yəlaa nyəntɛ.

24 Í nyi teu si í lakuyɔ tɔ Tacaa ká tɛna na í feli-mɛyɛ mə kɔfɛluyɔ. Í ká hiki kɔpantɔ nti í su í nyəma tɔɔ tɔ. Pə taya pɔlɔ, Kilisiti kəna mə Caa maɣamaɣa wei í təmlɛ í laki tɔ.

25 Pə tɔɔ ké ye wei í laki isayatu, pu tɛ na pə feli-í isayatu nti í lapa tɔ. Iso u fayasəyi nɔyɔlɔ se.

4

1 Yomaa caanaa mə, í tɔki mə yomaa ke isəna mpi pə kɛɛsaa na pə siyisa teu tɔ. Í nyi teu si mé tɔtɔ mə wɛna Caa ke isɔtaa.

Nti Pɔɔli si pá laki tɔ

2 Í sələmyi Iso, í taa yele. Í fɛɲiyi na í sɛɛki-í í na təmlɛ ke mə Iso sələmyuyɔ taa.

3 Í kɔɛntəna tá na í sələməyəna Iso na í ha-tuyɔ ikpate na tɔ la í waasɔ na tɔ kraali Kilisiti tɔm kɔɲmesətɔ. Tɔm kɔɲmesətɔ təne tɔ tɔɔ ké ma wɛ saləka taa ké isəntɔ.

4 Í sələmi Iso na má, iləna má yasɔ í tɔm təcəicɛi na pá nyəmi-í teu, mpi pə tɔ má si má la tɔyɔlə.

5 Í nyi mə təntɛ ke mpa pa ta ke Iso sɛɛlaa tɔ pa kin, na í taa yele na aləsɛke kuyɛɛɲ fiti-mɛyɛ yem.

6 Paa kɔyərɲku í yɔyətəyi kɔpantɔ, na kawaaya nyəntɔ í lukəna mə nɔɔsi taa. Í nyi isəna pə mɔna í cɔ tɔm tɔ na í cɔki paa wei.

Kantəkaya sɛɛtɔ

7 Tá taarpalɔ kɔpərɲ Tisiki ká heelina-mɛyɛ ma tɔm təna təpaɪpaɪ. Ma na-í tɔ lakəna Tacaa təmlɛ na í ke təmlɛ latɔ kɔpərɲ ké.

8 Pə maɣamaɣa pə nyuyɔ tɔɔ ké ma kɔsa-í si í polo í na-mɛ na í heeli-mɛyɛ tá alaafəya tɔm na pə hɛɛsi mə laɲa.

9 Tá taarpalɔ kɔpampərɲ Honesim wei í ké mə taa lelv tɔ ílé í suna-í. Í ká kɛɛsi-mɛyɛ tɔ təna nti tɔ laki cəne tɔ.

10 Ma saləka taa akpele Alisitaaki na Paanapasɔ kɔyɔ pəyaya Maləki si pá sɛɛ-mɛ yoo. Pa tɛma-mɛyɛ Maləki inɔ í tɔm heeluyɔ, ilɛ ye í tala mə tɛ í tɔki-í teu.

11 Yesu wei pa yaa si Yutusi tɔ í sɛɛ-mɛ tɔtɔ. Yəlaa tooso inɛ í tike í luna Yuta nyəma mpa pa laɣasaa tɔ pa taa, na má na-wɛ tɔ lakəna Iso kawulaya təmlɛ, na pa paasaa ké na pá sɔɔsi-m apalɔtɔ.

12 Ípafəlasɔ wei í ké mə taa lelv tɔ í sɛɛ-mɛ. Í ké Yesu Kilisiti təmlɛ tɔ ké na í sɛɛsa isəle na Iso sələmyuyɔ ke mə tɔɔ ké teu si í səɲ təca na pɔlɔ í taa ciyiti-mɛ, na í pu Iso nyəntɔ taa, na í taɲaa tətɛyɛtɛyɛ si í la pə təna mpi Iso caa tɔ.

13 Ma ləsəyi í nyuluyɔ, ye n na isəna í kuyi í təyi mə na Layotisee na Hiyelapolisi nyəma mə tɔɔ tɔ pə fɛi kɛɛsuyɔ.

¹⁴ Tá lokotulo kupaŋ Luku na Temasi si pá sɛɛ-mɛ.

¹⁵ Ƴ sɛɛ tá taapalaa mpa pa wɛ Layotisee tɔ, na í sɛɛ Nɛmfa na Yesu sɛɛlaa kpekəle nte tɔ kotiyi i tɔyaya kɛ Ƴsɔ sɛɛv tɔ.

¹⁶ Ye mu tɛma takəlaya kanɛyɛ kalɔyɔ ɪlɛ í tɛləsi Layotisee Yesu sɛɛlaa na pɛlɛ pá kala-kɛ tɔtɔ. Mɛ tɔtɔ mu mv Layotisee nyəma nyəŋka na í kala.

¹⁷ Ƴ heeli Aasipi si í paasəna Tacaə təmlɛ nte pa tv-i si í la tɔyɔ teu.

¹⁸ Ma maɣamaya ma niŋ ŋmaatv nté cəne. Pɔɔli má ma sɛɛ-mɛ. Ƴ taa sɔɔ si ma wɛ saləka taa yoo.

Ƴsɔ í hólí-mɛyɛ pɛɛlɛɛ.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA TESALONIKI NYĒMA TŌ Kŭtŭlŭtŭ

PŌŌli waasu yelənav waatu ke Iso seelaa luwa Tesaloniki icate taa. Ama i mayamaya i ta caya təna na pə taari ké. Yuta Iso seelaa kpekəle natəli tə yelaa na í kŭli na í tēna Kələnti icate taa. Tənaɣa i taarpəlv Timotee polaa na í keesi-ı Tesaloniki nyəma təm. I nuwa mpv ilena i apalvtv kpa. Haləna í sa Iso ké pə tŌ. PŌŌli mayamaya nyula teu isu í ná Tesaloniki nyəma. I tasa-weyə apalvtv si pá kantəli na pa puki Iso seev taa. PŌŌli cŵwa təm nti Tesaloniki nyəma ka pŵsa-ı səttaa fem tŌ na Kilisiti məlvv təm tŌ tŌtŌ tŌ. I tŵma si paa nəɣəlv ta nyi Yesu məlvv kuyaku na pə waatu tŌ, pə wee ké si ta sŵlv í pu na tŷ taraa.

Isəna pa faɣa Tesaloniki I takəlaya tŌ:

Iso samtv na seetv, titite 1:1-3:13

I tasəyi-weyə layatv si pá puki Iso seev taa, titite 4:1-12

Kilisiti məlvv tŌ layatv tasvɣv, titite 4:13-5:11

Kantəkaya kŭtŭtŭtŭ na seetv, titite 5:12-28

Seetv

¹ Taya PŌŌli na Silaasi na Timotee.

Tá ŋmaakəna takəlaya kaneyə Tesaloniki Yesu seelaa kpekəle nyəma mə mpa í ké Tacaa Iso na tá Səso Yesu Kilisiti pa nyəma tŌ. Iso na Yesu Kilisiti pá hŭlí-meyə pəlele na pá ha-meyə alaafəya.

Tesaloniki nyəma Isosele teu

² Tam tŌ seeki Iso si í na təmle ke mə təna mə tŌ, na tŷ sələməɣəna-meyə tam tŌtŌ.

³ Na tam ye tŷ səɣa Tacaa Iso isentaa tŷ tŵsəyi isəna í lapa tŵma ke mə Iso mpaav taa tŷ, na isəna mə tŵma sŵlvv sŵsa-meyə lvv sŵsŵm taa tŷ, na isəna mə teelvɣv ke Tacaa Yesu Kilisiti kiɣ ta pasa paa pəcŵ tŷ.

⁴ Tá taapalaa mə, tŷ nyəma si Iso sŵla-mə na í ləsi-mə si í pəsi i nyəma.

⁵ Pə taya polv tŷ, tŷ ta heeli-meyə Laapaalı Kupaɣ na nəɣŵ taa təm tike. Ama na toma na Feesuyv Naɣɣtŷ tŷ taa ké tŷ heelina-meyə-ı. Na tŷ tŵma tá taa ké teu si təm təne tŷ ké tampana nyəntv. Mə mayamaya í nyəma isəna tŷ tŵma mə hekv si pŷ səna-mə tŷ.

⁶ I tŷna tá na Tacaa tá ikpate, na í ná kŷnyəntəɣəle sŵsŵle, paa na mpv í mv Iso Təm na lanhŵlvmlə sŵsŵle nte Feesuyv Naɣɣtŷ kŷɣna tŷ.

⁷ Haləna mə yaasi hula Masetoni na Akayi Iso seelaa tənaya isəna paa la na pá te tŷ.

⁸ Na pə taya Masetoni na Akayi pa tetvnaa taa tike ke Tacaa təm nu mə tŷ. Ama paa timpv pə nuwa isəna í mv Iso Təm tŷ na pá yəɣŵtəyi pə təm. Halı pə fei si tu nəki na tŷ tasa nəɣəlvv mə təm heelvɣv.

⁹ Paa wei i keesəyi isəna tu pola mə te na í mv-tv tŷ, na isəna í lv tŷ tŷ təm na í mələna Iso tŷ si í laki tampana Iso weesuyv tŷ təmle,

¹⁰ Na í tarı si i Pəyaya Yesu wei i ka feesa səttaa taa tŷ í luna isəttaa na í kŵ. I Pəyaya ŋke kaa yana-tvɣv cele ke Iso páána taa.

2

Təmlə nte Pəəli lapə Tesaloniki tə

¹ Tə taapalaa mə, mə maɣamaɣa í nyəmá sɪ waatu wei tə kəma mə kiŋ tə tə ta lu yem.

² Isu í tema nyəm tə pa tema-tuyv nyan lapv na kutuyv ke Filipv ké na pécó tə takı mə te Tesaloniki. Ama Isə ha-tuyv apalvtv sɪ tə heeli-meyə ɪ Laapaalı Kupaŋ, paa kaɣatuyv təv isəna.

³ Pə təna mpi tə seɣesəyi yəlaa sɪ pá la tə pəntuyv fei pə taa yaa hʊwɛɛ asayɛɛ naalı, na tu pɛəkəyi sɪ tə puɣusi nəɣəlv.

⁴ Ama tə yəɣətəyi pə tənaya teitei ké isu Isə caakı tə, pə taya pulv təv, Isə inı ɪ sama-tv na í cela-tuyv ɪ Laapaalı Kupaŋ sɪ tə heeli. Ue pə taya yəlaa laŋheele ke tə pɛəkəyi na tə lakı mpv. Ama Isə wei ɪ wiiliyi tá lotunaa taa na í naa tá taa hʊwɛɛ tə ɪ laŋheele ke tə pɛəkəyi.

⁵ Mə maɣamaɣa í nyəmá teu sɪ tə ta ma-meyə nəɣv taa ké tiiliyi paa pəcə maɣamaɣa, na tə ta la liyitee kətə ke tiili na tə puɣusi-mɛ. Na Isə maɣamaɣa ná ná pə tənaya mpv.

⁶ Tə ta pɛəkı yəlaa isante, paa mə maɣamaɣa mə kiŋ yaa nəɣəlv ɪ kiŋ.

⁷ Pəcə tə kev Kilisiti tillaa isəntə tə, ye tu nəkaa tu ŋmakəla-mɛ na í lá isəna tə caa tə. Ama tə caya mə hekv na suulu na tə lakı-mɛ tərəmm isu asəntuyv lakuyv kv pəyaya tə.

⁸ Tə səəla-meyə katatəlaya ké, haləna tə tem-meyə Laapaalı Kupaŋ ke heeluyv tə, ye paa təma sɪ tə ləsi tá weesiŋ maɣamaɣa na tə tv-mɛ, tu ləsa. Pəpətv fei, tá luuŋ svv-meyə teu ké.

⁹ Tə taapalaa, ntəŋ í təəsa isəna tə lapə təma na tə konti haŋaya tə? Isəna tə lapə təmlə na isəle kuɣeemle ke teu sɪ tə taa sukı mə taa nəɣəlvuyv səɣəla ke saa wei tu wɛ mə hekv na tə heeliyi-meyə Isə Laapaalı Kupaŋ tə.

¹⁰ ɪ pəsəyi na í ləsi tá nyuluyv ke isəna tá tənte tewa Isə seelaa mɛ mə kiŋ, na tə keesaa na tə tá liyiti tiili tə, Isə maɣamaɣa ná ná mpv tətv.

¹¹ Pécó ɪ nyəmá tətəɣv isəna tə lapə paa mə taa wei isu cɛcɛ lakuyv ɪ pəyaya tə.

¹² Tə lapə na í təkı tənəŋ ke teu na tə səəsa-meyə apalvtv, na tə seesi-mɛ na isəle sɪ í tə na pə keesəna teitei isu Isə caakı tə. Isə inı ɪ yaana-mɛ sɪ í hiki mə paa tete ke ɪ kawulaya na ɪ teeli taa.

¹³ Tə seeki Isə sɪ í na təmlə ke tam tətv. Pə taya pulv təv, waatu wei tə heela-meyə Isə Təm tə í tá mv-tı isu yəlaa nyəntv. Ama í nuwa tə í muwaya sɪ tə ké Isə Təm, na tampana tə maɣamaɣa ké. Ntı inı tə lakəna təmlə ke Isə seelaa mɛ mə taanaa.

¹⁴ Tə taapalaa-mɛ, mpi pə lapə Kilisiti nyəma hekv ke Isə seelaa kpeka wena a wɛ Yuta tə a taa tə, pə akpele lapəna ntɛye mə kiŋ tətv. Naasuyv mpi Yuta nyəma naasa pɛleye təna tə pə taka ké mə ıcate nyəma ná naasa-mɛ tətv.

¹⁵ Yuta nyəma mpɛ pa kəna Taca Yesu, na mpɛ inı pa kəna Isə kuɣəɣətvv teləsəlaa. Kulvmaa mpɛ inı pa naasəna-tv tətv. Pa fei Isə ké teu, na pa ké yəlaa təna kolontunaa.

¹⁶ Paa yeki sɪ tə seɣesı mpə pa ta ke Yuta nyəma tə na pə ya pɛle pa nyəəŋ. Isayətvnaa mpə tuu ləŋ paa lapə tə mpɛ pa təv ké pa təŋna lentənaa ke kaav na pə kpaə huɣule. Ama pəntɛyɛle Isə tema pa təm.

Pəəli nyuləyi sɪ í ná Tesaloniki nyəma

¹⁷ Tə taapalaa-mɛ, tuu isu tə yeluyv təmaya wɛɛ naaleɣe mpv tə, tə nyula səsəm sɪ tə na-mɛ, haləna pu tv lakı-tuyv ləŋ. Ama paa tu naa təmaya mpv tə tə laakalənaa wɛ təma kiŋ ké.

18 Tə nyula teu si tó məli mə kin, haləna Pəəli má, təm payale ke ma tu mə te pote pəle na Satanı tá tisi si tó hiki mpaav.

19 Mə tike təkəŋ ké tə teeləyi na tó huləsəyənə lanə, na meye tu muyləna Tacaa Yesu kəntə wule ke ı isentaa si tə yoowa yoou na tó lá akanaa.

20 Nn, meye tu yəələnə, na meye tu huləsənə lanə mēe.

3

1 Tə tu mə te pote pəle ke rúpóyú tam na pə kəə pə nu-tu ılenə tó hiki huwēe si taa caya Ateeni ke tá tike,

2 na pə kaasi na tó tili tá taapalu Timotee wei tá na-ı tə lakı İso təmlə ke Kilisiti Laapaalı kupaŋ heeluğu taa tə. Tə kusa-ı na tó tili-ı rúpóyú si ı səsı-meye toma na apalıtu ke mə İso mpaav taa,

3 na pə taa kəə na konyəntəyələ nte tə taa tə we isəntə tə tó kəə tó kəli mə taa nəyəl na ı lə təəŋ. Mə mayamaya ı nyəmə mpu, si konyəntəyələnaa mpe pa ké mpi mpi İso ka təma si pu mayana-tu tə pə taa ləmpənəa ké.

4 Haləna pə mayamaya ke tə heela-meye waatu wei tá na-me tə wee tə, si paa tu-tuy konyəŋ. Mpu unı pə mayamaya ke ı naa pə kəma isəntə.

5 Pə təə ké tə tuy mə te pote pəle ke rúpóyú tam na pə nu-tu tə, ma kusa Timotee si ı polo na ı na isəna mə İso mpaav təŋyuy yaasi wee tə. Ma nyəŋ si pə taa kəə si lləyət mayasa-me na tá təmlə saalı yem ké mə kin.

6 Ama Timotee kəmna mə te isəntə tə ı keesa-tuy isəna ı səŋə İso mpaav taa ké teu na ı təkə təma səəlyu təm tə. Na ı heela-tu si ı təəsəyi tá təm ke tam na lanhəlmle. Haləna ı nyuləyi si ı na-tuy teitei isı tá nyuləyi si tó na-me tə.

7 Tá taapalaa me, waatu wei tə nu mə təm tə pə heesa tá lanə ke teu ke səsəm ké tá wahalanaa na ta konyəntəyələnaa pəne pa tənə pa taa ké. İso mpaav ŋku ı təkə teu tə ŋku ku heesəna tá lanə ke mpu.

8 Na ı səŋyuy təca ke Tacaa təm taa tə tə feesaa ké təfuv.

9 Səetv ntiyi tu see İso na pə tala isı lanhəlmle nte tə hika mə kin ke ı isentaa tə?

10 Ta isəle səena İso sələmuy ke tam si ı yele na tá na-me tó ná təma na tá isəpəe na tó teesi-meye İso mpaav təm ke húlóyú.

11 Tacaa İso mayamaya na tá Səsə Yesu pá la na tó hiki mpaav na tó polo na tó na-me.

12 Tá Səsə ı la na mə səəlyu səsəyi tam ké təma kin na yəlaa tənə kin, haləna ku tala isı tá mayamaya tə səəlyu-me tə.

13 Ye tá Səsə unı ı lapa mpu, me ı ká hiki toma ke hatuu mə huwēe taa na ı pəsi İso nyəma, na ı te təkpataa ké Tacaa İso isentaa ké kuyanəku tá Səsə Yesu na ı nyəma paa kəə tə.

4

Təntə nte tə maya İso tə

1 Pə tənaya mpu ıle tá taapalaa me ı ná tá kin ke isəna pə wee si ı ká tə na pə maya İso tə, halı ı tənəna rúpóyú lapv mēe. Ama nti nəənəə ma wiikina-me təyələ si, hai, Tacaa Yesu təə ı səsı lıpv ke pə taa.

2 Anı ı nyəmə Tacaa Yesu kəsəyəsətı nti tə səyəsə-me si ı tən tə.

3 Mpi İso caaki təyələ si ı pəsi ı nyəma na ı yele asilima kulapıtı təkpataa.

4 Paa mə taa wei ı nyı isəna ı ká kpaaya alı na pə we tənəŋ na pə wəna nyuy tə.

5 Pə taa wee kətəinaa tike təm isı yəlaa mpa pa ta nyı İso tə pələ pa lakuyv tə.

⁶ Nəyǝlv í taa pəntəna í təyǝntəle ke tǝm tənə tə taa na í taa wakəl-i pǝlv. Tə təma-meyə tǝm tənəye heeluyu na tə kpaala-meyə teu sɪ Tacaa ká tu saləka ke mpa pa lakɪ isayatu ntənaa tǝ.

⁷ Iso tá yaa-tuyv í mpaav taa sɪ tǝ lakɪ asilima kulaputv, ama sɪ tǝ la tá tu tənəŋ kǝ.

⁸ Pə tǝw kǝ ye wei í kpaaya tǝm tənə na í lǝyǝna lumaya waalı, pə taya yǝlv kǝheelitu ke pǝntv lǝwa. Ama Iso wei í ha-tuyv í Feesuyu Nəŋŋtu tǝ í nyəntv ke í lǝwa.

⁹ Ye mə taa mə tike təma sǝlvuyv tǝm ɪle, paa ŋmaa-me na pá sǝsɪ-meyə nti tǝtǝ? Iso mayamaya tǝŋna-meyə pə tənaya ŋpǝyǝ seyesuyv ɪle.

¹⁰ Halɪ nti unɪ tə mayamaya ke í tǝŋna mə taapalaa mpa pa təna pa we Masetoni təna taa tǝyǝ lapv. Ama tá taapalaa me, tə tasəyi-meyə wiɪnav sɪ í sǝsɪ lǝpv ke pə taa.

¹¹ Paa mə taa wei í lv sɪ í na í tǝyǝntəle pá weena təma na lelen, na paa wei í paasəna í nyəntə na í hiki í mayamaya ke mpi í ká suu í nəyǝ tǝ. Nti unəyi tu təma-meyə heeluyv.

¹² Mpv unɪ pu yelina na ma ta nyɪ isənaa tǝna-me, na í kaa caya na í tɛelɪ nəyǝlvuyv pǝlv taa.

Tacaa kǝntə

¹³ Ta taapalaa tə caa sɪ í cəkəna mpa pa səpa tǝ pa tǝm na í taa wee piti taa isu mpa pa feina tɛlvuyv ke Iso kin tǝ.

¹⁴ Isu tə təma tá taa sɪ Yesu səpa na í tayanɪ fem tǝ, mpv tǝtǝyǝ tə təma tá taa tǝtǝ sɪ Iso ká kpənna Yesu na mpa pa səpa Yesu mpaav taa tǝ na í mǝŋna.

¹⁵ Tacaa kǝheelitu mayamaya ke tə caa-meyə sǝsvuyv ke cənə, sɪ tá mpa tu weena tá isə ke Tacaa kuyaku kǝkǝmuyv wule tǝ tə kaa tɛe nəyǝ ke mpa pa təma səpv tǝ.

¹⁶ Pə kəŋ pǝ keesɪ na pǝ holi na pá nu isətaa tillu sǝsə təŋ na Iso akantəle, ɪlena Tacaa mayamaya luna isətaa na í tiiki. Mpa pa səpa Kilisiti mpaav taa tǝ pele paa fe kancaalaya.

¹⁷ Pə waalı kǝ pu kelɪ isə nyǝma tá, na tá na-we tǝ kpəntɪ na tǝ svv ŋmǝntv tɛe na tǝ sulɪ Tacaa ke isətaa. Na tá na-i tu caya tam.

¹⁸ ɪ heesəyi təma lanɪ na tǝm tənə.

5

¹ Tá taapalaa, pə feɪ isu paa nəki-meyə takəlaya ŋmaav na pa keesɪ-meyə waatu yaa wee nna a taa mpv unɪ pu la tǝ pə tǝm.

² Isu mə mayamaya í təma nyəm ke teu tǝ, Tacaa kuyaku ká la kǝ isu ŋmulv keesuyv na í kǝw ahoo tǝ.

³ Waatu wei yəlaa ká kǝw na pá təŋ sɪ: Nhnɪ, pənənteyele antulinya caya í tete, na pənənteyele tə heesaa tǝ. Waatu unəyi pu tii pa tǝw təkpiɪ ke tǝm kǝlvɪm tǝw, na pǝ la-weye sakasaka pa kaa fiti. Pu la kǝ isu lǝlvuyv wɪvsasɪ takuyv ahonto tǝ.

⁴ Ama tá taapalaa, kaɣana í tá kǝ səkpetuyv tɛe nyǝma, na pə feɪ sɪ kuyaku kǝnə kv tuti-meyə kvututu isu ŋmulv tutuyuu tǝ.

⁵ Nǝwəw taa isəntǝ pə nyaala mə tǝw kǝ na í pəsa ilim taa nyǝma kǝ. Tə ta ke mpa pa we ahoo taa na səkpetuyv tɛe tǝ.

⁶ Mpv tǝ tǝ taa paasəna tǝm isu lelaa lakuyv tǝ. Ama tǝ cayanə tá isə na tǝ feŋ na tǝ lakɪ pə təna na laakali.

⁷ Ahoo ke toolaa tooki, na ahoo ke svlvɪm kuyɪ pə nyǝlɔaa.

⁸ Ama t́a mpa pə nyaala t́a t́o na t́ə pəsi ilim taa nyóma tɔ tu lakɪ pə t́əna na laakali ké. T́ə yele na t́a Iso taa tɛmnav na t́a t́əma sɔɔlvɔv pəsi-tu isu nyəǵəlvɔv toko. T́ə cayana naani sɪ pu ya-tu, na pələ pu wɛɛ isu t́ə paŋvɔv yoou kahuka t́ə.

⁹ T́ə ta kɛ mpa Iso suwa sɪ cele pu fɛli nyan t́ə se. Ama sɪ ṕə ya t́a nyóɔŋ kɛ Tacaa Yesu Kilisiti t́ə ké.

¹⁰ Kilisiti unɪ ɪ sɛpa t́a t́ə ké sɪ ye pə tala ɪ kɔntɛ wule na ɪ mayana t́a na t́a ɪsɛ, yaa paa t́ə t́əma sɛpɔv, t́a na-ɪ t́ə krentɪ na t́ə kaa t́əcayalɛ kɛ tam t́ə.

¹¹ Pə t́ə ɪlɛ ɪ sɔɔsɛɣɪ t́əmayɔ apalɔv, na ɪ tuliyɪ t́əmayɔ teitei isu ɪ t́əŋna lapv t́ə.

Pɔɔli caa pa lakɪ mpi t́ə

¹² T́a taapalaa, t́ə heeliyɪ-mɛ sɪ ɪ t́ona mpa pa lakɪ t́əmlɛ kɛ mə hekɔv t́ə, mpa Tacaa kpawa sɪ pá tiikiyɪ-mɛ na pá sɛyɛsɪ-mɛ t́ə.

¹³ Mə luuŋ ɪ la-wɛ, na ɪ sɔɔli-wɛyɛ teu kɛ t́əmlɛ nte pa t́əŋna lapv t́ə t́ə t́ə. ɪ wɛɛna t́əma na leleŋ.

¹⁴ T́a taapalaa, hai, ɪ kaləna mpa paa caa pɔlv lapv t́ə. ɪ la na mpa pa kəla fɛɛɛ tɔ pa fɛɛɛ ya, ɪ tɛŋ acamaa, ɪ hólóyɪ yəlaa t́əŋaya suulu.

¹⁵ ɪ la laakali na mə taa nɔyɔlv ɪ taa lɛɛti lelv kɛ ɪsayatv. Ama ɪ lv sɪ ɪ lakɪ t́əmayɔ kɔpantv kɛ tam, paa mə mayamaya mə t́əma, paa kpai nyóma.

¹⁶ Mə lanɔ ɪ hólvmɪ tam.

¹⁷ ɪ sələmɔyɪ Iso ké tam, ɪ taa yele.

¹⁸ ɪ sɛɛ Iso sɪ ɪ na t́əmlɛ kɛ paa mpi pə taa. Isəna Iso caa sɪ ye ɪ t́əŋyɪ Yesu Kilisiti ɪ lakɪ t́əyɔɛ.

¹⁹ ɪ taa kayatɪ Feesuyɪ Nanŋtɔ, ɪ yele-ɪ na ɪ la ɪ t́əmlɛ.

²⁰ ɪ taa nyəni Iso kɔheelitɔ kpaalvɔv kɛ yem.

²¹ ɪ wɛsɪ paa mpi pə taa ké teu na ɪ ná nti nti t́ə wɛ teu t́ə na ɪ t́əki t́əɛ.

²² Na ɪ lv nti t́ə fɛi teu t́ə paa t́ə ké nti.

²³ Iso wei ɪ lakɪ na t́ə nukɪ leleŋ t́ə ɪ yele na ɪ pəsi ɪ nyóma t́əkpataa. Iso unɪ ɪ paasəna mə ləmayasɛɛ na mə t́əŋəŋ, na mə wɛɛtv nti t́ə t́əna t́ə wɛɛ t́əŋanŋ ké Tacaa Yesu Kilisiti kɔntɛ wule.

²⁴ Wei ɪ yaa-mɛ t́ə ɪ ké kɔpaŋ. Pə t́ə ké ɪ kaa yele-mɛyɛ tayanvɔv kɛ mpv.

²⁵ T́a taapalaa ɪ sələmənə-tvɔv Iso t́ə t́ə.

²⁶ ɪ sɛɛ t́a taapalaa t́əŋaya teu na ɪ lelv.

²⁷ Hai, ma wiikina-mɛyɛ, Tacaa t́ə sɪ ɪ kala takəlaya kanɛ na yəlaa t́əna nu.

²⁸ Tacaa Yesu Kilisiti ɪ la-mɛyɛ pɛɛɛɛ.

TAKĒLAŸA NAALE NYĒŋKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA

TĒSALONIKI

NYĒMA TŌ

Kuṭuṭu

PŌŌli tasəyi Tsaloniki nyŋma ke sam ke takŋlaya kanɛ ka taa kɛ pa taa tɛm na pa tɛɛlvu tŋ. I caa si i tayanu Yesu mŋlvu tɛm nti yŋlaa pŋnta nuw tŋ. Lɛlaa huŋki si wahalanaa mpa Iso seela tŋki tŋ pa tŋ Yesu ka kŋ lŋ, halŋna pŋ yele tŋma lapu. Ama PŌŌli heela-we si pŋ we si isayatu tu i kŋ kɛ na pŋcŋ Yesu ka kŋ. Pŋ tŋ kɛ i tasa-weye apalvu si pŋ hatŋlŋna felentunaa na pŋ sŋlŋmŋyi, na pŋ laki tŋmlɛ.

Isŋna pa faɣa Tsaloniki II takŋlaya tŋ:

Sɛɛtv na apalvu sŋsŋvu, titite 1

Kilisiti mŋlvu tɛm, titite 2

I tasəyi layatu si pa sŋlŋmi na pŋ la tŋmlɛ, titite 3

Sɛɛtv

¹ Taya PŌŌli na Silaasi na Timotee.

Tŋ ŋmaakŋna takŋlaya kanɛye Tsaloniki Yesu seelaa kpekŋle nyŋma mɛ mpa i kɛ Taca Iso na tŋ Sŋsŋ Yesu Kilisiti pa nyŋma tŋ.

² Taca Iso na tŋ Sŋsŋ Yesu Kilisiti pŋ hŋli-mɛye pɛɛɛɛ na pŋ ha-mɛye alaafŋya.

Kilisiti kŋntɛ wule huṭɛ

³ Tŋ taapalaa, pŋ we si tam tŋ seeki Iso kɛ i na tŋmlɛ ke mŋ tŋ, na pŋ tu muna mpu. Pŋ taya pulv tŋ, i tŋna tŋ nyŋŋ ke mŋ Iso mpaav tŋnyu taa kɛ tam kɛ, na mŋ tŋma sŋlvu nŋ tŋna sŋsŋvu ke teu tŋtŋ.

⁴ Pŋ tŋ kɛ tŋ yŋlŋyŋna-mɛye Iso seela lɛlaa taa kɛ isŋna mpi i pŋsaa na i kantŋli na i tŋki Iso mpaav ke kŋnyŋntŋyŋle na wahalanaa mpa pa tŋyi-mɛ tŋ pa taa tŋ.

⁵ Na pŋ tŋnaya mpu pŋ hŋlŋyŋ isŋna Iso tŋnyu siyisuyu ke i huṭɛ taa tŋyŋ. Pŋ taya pulv tŋ, mpu inu pu yele na i muna Iso kawulaya ŋka ka tŋ i naa wahalanaa mpe tŋ ka hikuyu.

⁶ Iso kŋ tŋ tampana na i lɛɛti mpa pa tŋyi-mɛye wahala tŋyŋ wahala.

⁷ Na i ha tŋ na mpa mɛ i tŋki kŋnyŋ tŋyŋ heesvu. I kŋ la ŋpŋyŋ wŋle nte Taca Yesu kŋ luna isŋtaa na isŋtaa tillaa tŋ nyŋma

⁸ na kŋkŋ ŋka ka muŋi kemkem tŋ, si i tŋyi salŋka ke mpa pa ta nyi Iso na mpa pa kisa Taca Yesu Laapaali Kuŋan ke muŋu tŋ.

⁹ Salŋka wei i kŋ tu-we tŋyŋle wakŋlvu mpi i ka wakŋli-we tŋnanŋ ke tam tŋ, na pŋ hatŋlŋna Taca na i toma nna a tewa sŋsŋm tŋ.

¹⁰ Pu la ŋpŋyŋ wŋle nte inu i ka kŋ si i nyŋma i tu-i teeli na mpa pɛɛ paa mu i tŋm tŋ pŋ samu-i tŋ. Na mŋ mayamaya i kŋ we pŋ taa. Mpi tŋ, i mu tŋm nti tŋ heela-mɛ tŋ se.

¹¹ Pŋ tŋ kɛ tŋ sŋlŋmŋyŋna-mɛye tam si tŋ Iso i la na i muna weesuyu ŋku ku tŋ i yaa-mɛ tŋ ku hikuyu. Tŋ kooliyi kɛ si i hŋli i toma na i la na kuŋantu nti u huŋki mŋ taanaa tŋ i pŋsi na i la-ti, na mŋ Iso seɛv tŋma te teu.

¹² Waav mŋyi i kŋ la na Taca Yesu hŋtɛ hiki teeli, lɛna i la na mu hiki teeli tŋtŋyŋ tŋ Iso na Taca Yesu Kilisiti pa pɛɛɛɛ tŋ.

2

Isayatu tv tɔm

¹ Τά τααπαλαα, ye Tacaa Yesu Kilisiti kɔnte na tá kotuyu ke ı kinj tɔm ile,
² í taa yele na pɔ́ liyiti-meɣe mpɔ́ tɔhɛɛ na pɔ́ ce mə lanja sı Tacaa kuyaku tema tate. Ntanyı cele nyəntɔ naldɔ nɔɣɔlv ı yɔɣɔtəna mpɔ́, yaa nɔɣɔlv lapəna waasv ke kulapv ke mpɔ́, yaa ntanyı nɔɣɔlv ná loolina sı tá takəlaya nakəli ka taa ké pa ηmaa mpɔ́.

³ Na paa pa tu heela-me sı nti te, í taa nu. Pə taɣa pulv, yəlaa ká kulı na pá tɛɛsı Isə ké kisuyu təsayasaya. Na Isayatu Yvlv wei inı paa wakəli tənəŋŋəŋ tɔ ı ká lu na pɔ́cɔ́ wɔle n̄tɛ́ tɔ́ kɔ́ɔ.

⁴ Pə təna mpi yəlaa sɛɛki na pá nyənəɣı sı Isə nyəm tɔ ı ká kisi-wı təkpatakpata. ı ká kulı pə tənaya mpɔ́ pə tɔɔ, halı ı ká svv na í ɔaɣa Isə təsɛɛɛ sɔsɔɛɛ taa maɣamaya na í tɔ sı inəɣɔɛ Isə.

⁵ ı tá tɔɔsı sı maa tema-meɣe pə tɔm ke heeluyu ke waatu wei maa we mə kinj tɔ?

⁶ ı nyəmá mpi pə tɔɔ mpi inı pu hikiyi mpa sı pɔ́ la nɔɔnɔ tɔ. Pə wɛɛ ké sı pu tala pə waatu ké na pɔ́cɔ́ Isayatu Yvlv inı í lu.

⁷ Isayatu nti tə toma tɔŋna kookalı ké lapv ke mukaya tɛɛ. Ama wei inı ı səŋsəɣı-tı tɔ, í kɔma na í tɛɛ ke tu la.

⁸ Saa inəɣı Isayatu Yvlv inı ilɛ ı ka lu. Tacaa Yesu ká woso-i heelim ke kwosu ké na í sı, na Yesu inı ı kɔnte teeli ká lana na í saalı yem təkpataa.

⁹ Satanı tɔŋ ke isayatu Yvlv inı ı ká kəna na í lá piti təma na kəkɔlv nyəmnaa na sɔɣɔntv təmana, kupuyusumnaa mpi pə təna.

¹⁰ ı ká la isayatu ke mpa mpa na í puyusina mpa pa ké kulɛpaa tɔ. Mpe inı paa le. Mpi tɔ pa kisaa pa ta sɔalı tampana nna a ká waası-we tɔɣɔ təɣv tɔ pə tɔɔ.

¹¹ Pə tɔɔ ké Isə lakı sı tolusuyu təma sɔsɔna naalı á tɛɛna-weɣe kɔkɔpaa na pá təŋəɣı pəpətv.

¹² Mpóyó pu la na pá tv pa təna mpa isayatu lapa lelen na pá kisi tampana təɣv tɔɣɔ saləka.

Pə ləsa-meɣe sı pɔ́ ya mə nyɔŋŋ

¹³ Pə wɛɛ ké sı tɔ́ sɛɛki Isə ké í na tɔmlɛ ke tá taapalaa mə mə tɔɔ ké tam, mə mpa Tacaa sɔɔlaa tɔ. Pə taɣa pulv tɔɔ, Isə ləsa-meɣe sı Feesuyu Nəŋŋtv wei ı yeki na í pəsəɣı Isə yəlaa tɔ ı tɔɔ na mə tampana mvyv tɔɔ pɔ́ caaləna-me mə nyɔŋŋ ke yapv.

¹⁴ Laapaalı Kɔpəŋ wei tə heela-me tɔ ı nuw taa ké Isə yaa-me sı í hiki mə paa tete ke Tacaa Yesu Kilisiti teeli taa.

¹⁵ Ye mpɔ́ ile tá taapalaa, í səŋ təca na í tɔki sɛɣesəŋ wei tə sɛɣesa-me tɔ, paa wei tə yɔɣɔtəna tá nɔɔsı tɔ, paa takəlası taa nyəŋ.

¹⁶ Tɔv, tá Sɔsɔ Yesu Kilisiti maɣamaya, na Tacaa Isə wei ı sɔɔla-tv na í hvləɣı-tvyv pɛɛɛɛ na í hɛɛsı tá lanja ke tam tɔɔ na í tv-tvyv tɛɛlvv kɔpəŋkv tɔ,

¹⁷ pa naalɛɣe mpɔ́ pá sɔɔsı-meɣe tɔŋ na pá səna-me na í pəsı na í lakı na í yɔɣɔtəɣı kɔpəntv tike.

3

ı sələməna-tvyv Isə

¹ Τά τααπαλαα, nti tə kaasaa tɔɣɔɛ sı, í sələməna-tvyv Isə na Tacaa Tɔm ya ləŋ na tɔ́ hiki teeli ısv pə lapv mə kinj tɔ.

² I sələməna-tv tətə na pə ləsi-tuɣv yəlaa asayaa mpa pa ta keesi tə pa niŋ taa. Pə taɣa pʊlv, yəlaa wɛɛ mpa paa caa pá mv Isə mpaav təm tə.

³ Paa na mpv tə Tacaa ké yʊlvpaŋ. I ká yele na í nyɔɔ toŋ na í kenti mə tɔɔ na Isayav kaa hiki-mɛ.

⁴ Tacaa lapa na tɔ wɛna naani ké mə tɔɔ təkpaataa si í ká təŋəɣi tam i kaa yele təmnaa mpa tə seɣesa-mɛ tə.

⁵ Tacaa í kpaɣa mə ləsası na í tó Isə tɔɔ na í sɔɔli-i, na í yele na Kilisiti tu-mɛɣe suulu ke teu tətə.

Pə wɛɛ sı paa wei í la təmle ke

⁶ Tá taapalaa, Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ tə heeliyi-mɛ si í hatələna mə taa mpa paa caa pʊlv lapv na paa təŋəɣi seɣesvɣv ŋku tá teləsa-mɛ tə.

⁷ Mə maɣamaya í nyəmá isəna í ká la na í təŋ tá ikpate tə, pə taɣa pʊlv, waatu wei tu wɛ mə hekv tə tə ta ke yəlaa mpa paa caa pʊlv lapv tə.

⁸ Tə ta caɣa sı nɔɣɔlv í calı-tuɣv faalaa. Ama tə lapa təma ké na tə konti haŋaya. Tə lapa təma na isələ kuseemle ke teu sı tó taa svki mə taa nɔɣɔlvɣv səɣəla.

⁹ Tu wɛna mpaav sı tó tɔɣɔ mə kvɔtɔɣv ke faalaa. Ama tə kisa mpyó sı í nana-tv na í təŋ tá ikpate.

¹⁰ Haləna waatu wei tu wɛ mə hekv tə tə heela-mɛ təkəlekele sı: Ye wei u caa pʊlvɣv lapv pʊntv í taa tɔɣɔ.

¹¹ Pə taɣa pʊlv tɔɔ, tə nuwa sı ləlaa wɛ mə hekv taa mpa paa caa pʊlv lapv tə, ye pə taɣa təm fav tike.

¹² Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ tə heeliyi yəlaa isı mpv sı paa wei i isələ í seena təmle lapv, na í hiki i maɣamaya ke mpi i ka suu i nɔɣɔ tə.

¹³ Tá taapalaa, ye mɛ ɔlɛ kvpantv lapv í taa la-mɛɣe felentu.

¹⁴ Ye nɔɣɔlv wɛɛ na u saŋ nti tə ŋmaa takəlaya kanɛ ka taa cəne tɔɣɔ təŋvɣv, í nyi pʊntv tɔɔ na í fayana-i təkpaataa, na fɛɛɛ kpa-i.

¹⁵ ɔlɛ í taa nyəni-i isı kolontu. Ama í lana-i isı yʊlv í caa i taɣanı i taapalv i lakı tə.

Koolee kvpana na seɛtv

¹⁶ Tacaa wei i ké alaafəya halv tə í ha-mɛɣe alaafəya ke tam ké pə təna pə taa. Tacaa í wɛɛ mə təna mə waalı.

¹⁷ Pɔɔli má, ma seɛ-mɛ na ma maɣamaya ma niŋ ŋmaatv ke cəne. Isəna ma tuɣi ma həte ke ma takəlası təna taa tɔɣɔle. Mpyó ma ŋmaaki.

¹⁸ Tacaa Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya pɛɛɛɛ.

**TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŋKA ŊKA PŌLI
 NMAAWA
 TIMOTEE
 TŌ
 KUTULUTU**

Timotee caa ke Kōleeki tu kē na i too kē Yuta tu. Timotee p̄sa Pōli waali tu na i t̄h̄əxi-i Laapaali Kōpaŋ cōnau taa. Pōli ŋmaawa Timotee ke takēlaya si i caya Ifeesu na i seyesəxi Isō seelaa na i tasəxi-weyē apalutu. Takēlaya kanē ka taa wē layatu tasuyu na Yesu seelaa kpeka paasənaŋ t̄m. Pōli t̄wa Timotee si i nyōna Isō Tōm na i paasəna Isō Tōm seyesuyu.

Isəna pa faya Timotee I takēlaya tō:

Isəna paa paasəna Isō yōlāa kpekāle tō, titite 1-3

Isəna Timotee ka la i tōma tō, titite 4-6

Seetu

¹ Maŋa Pōli, Yesu Kilisiti tillu. Tā Yatū Isō na Yesu Kilisiti wei tē tēləyi tō mpe pa kpana-m si mā la tillu.

² Mā ŋmaakəna takēlaya kaneyē Timotee. Nyā kēna ma pəyaya t̄siyisiyi kē Isō seeu taa. Taca Isō na tā Sōsō Yesu Kilisiti pā huli-ŋ p̄elēe na suulu na pā ha-ŋ alaafəya.

Pəpōtu seyesəŋ

³ Ma tēkaya Masetoni na mā heeli-ŋ si ŋ saali Ifeesu tō, saali ŋp̄yō t̄na, na ŋ heeli pa taa mpa un̄i tō si pā taa seyesi pa pəpōtu seyesəŋ.

⁴ Heeli-we si pā yele l̄ŋ taa tōmnaa mpa pa tōkaa tō, na hatuu l̄ŋ taa l̄l̄uyu loosi nsi pa tamsəxi tō. T̄le t̄ k̄ŋna nt̄ŋkpeesaya ke yem kē, tu kusəxi yapu t̄m nti Isō suwa na i laki tō. Yulu t̄ŋ i taa na Isō kē na p̄c̄c̄ i nyi p̄le p̄ t̄m.

⁵ Ma tu-weyē ŋp̄yō si pā wēna lotu kol̄mtu, na pā t̄h̄əxi siyisuyu, na pā tē Isō na pa taa kē teu, na pā lā na pā wēna s̄ol̄uyu.

⁶ Lēlāa yela yaasi kupaŋ ineyē tōkuyu, na pā tooli na pā suv kol̄m̄l̄nt̄ŋkpeesaya taa kē yem.

⁷ Pa l̄ki yem si mpeyele Isō kusəsutu seyesəlāa, p̄eyele paa c̄k̄əŋa pa mayamaya pa k̄ȳəŋt̄utu. Pa ta c̄k̄əna mpi mpi p̄ t̄m pa tu ȳəŋt̄əyi mpu na apalutu tō.

⁸ T̄ nyāmā si ye n t̄ŋa Isō kusəsutu ke teitei isu t̄ w̄u tō, t̄ wē teu kē.

⁹ Na pu t̄ōsi-ŋ si kusəsutu f̄ei nti p̄ paasaa na p̄ si kupantu lataa t̄ō tō. Ama isayalataa, na kaan̄ut̄naa, na nyaŋ nȳəma, na kawalaya nȳəma, na mpa paa seeki Isō na paa seeki i nyəm tō, na mpa pa k̄yi pa caanaa yaa pa t̄ōnaa tō, na yul̄k̄ulāa,

¹⁰ na apalaa mpa pa suv̄k̄əna apalaa lēlāa tō, na yul̄p̄eet̄lāa, na p̄p̄ōt̄naa, na mpa pa suki pa n̄ōsi ke yem tō, yaa mpa pa tak̄əyi n̄tiwē t̄ ta t̄ŋ seyesuyu kupaŋku ŋku ku waasəxi yōlāa tō, pa t̄ōnaa ke pa si kusəsutu.

¹¹ Laapaali Kupaŋ wei p̄ yelina-m tō un̄i i seyesəŋəna seyesuyu k̄n̄e. Teeli Isō na kupantu t̄ t̄ō Laapaali Kupaŋ nt̄e.

Isō kupantu

¹² Taca Yesu Kilisiti wei i ha-m toma ke s̄ōs̄ōm na mā lakəna mā t̄ml̄e t̄yō ma seē i na t̄ml̄e. I t̄n̄au mā si ma n̄əŋəna pā t̄-m na taa, na i kpa-m si mā la t̄ml̄e tō, ma seē-i i na t̄ml̄e.

¹³ Tuu lɔŋ má yɔɔtayaŋa isayatu ke i tɔɔ, na má tɔna-i kɔnyɔŋ, na má tɔv-i. Ama Iso wii ma pɛtɔɔtɛle. Pɛ taya pɔlv, ma taa tɛ ma taa na Iso tɔɔ ma ta nyi ma kulapɔv nti.

¹⁴ Taaɔa hɔla-m i pɛɛɛ ke sɔsɔm, na i lapa na má tɛŋ ma taa na Iso na má sɔɔlɔyi yɛlaa isu tɔ kɛntɔnav Yesu Kilisiti na tɔ wɛna tɔ.

¹⁵ Tɔm nti tɔ kɛ tampana nyɛntɔ tɔkelekele na tɔ mɔna pá mu-ti tɔkpem na pá tɛ-ti na taa tɔɔɛ si: Yesu Kilisiti kɔma antulinya taa si i yaku isayalataa nyɔŋ, na maɔale pa taa aɛpa.

¹⁶ Pɛ tɔɔ kɛ Iso wii ma pɛtɔɔtɛle, inu i sɔɔlɔna si Yesu Kilisiti i hólí isayalataa taa aɛpa maɔa i suulu tɔna, na pu hólí waali nyɔma mpa paa tɛ na pá mu i tɔm na pá hiki weesuɔu ke tam tɔɔ tɔ si pá nyɔɔna-m na pá ná.

¹⁷ Aaa, Kawulaya tɔ, inu i wɛnna tam tɔɔ, u sɔki, paa naa-i, i tike tɔkɔŋ ntɛ Iso. Yɛlaa tɔna i sam-i na pá tɔɔv-i teeli ke tam tɔɔ. Ami.

¹⁸ Tɔv, ma pu Timotee, Iso ka lapa hatuu lɔŋ na pá ná nyá tɔm nti na pá yɔɔti tɔɔ ma tɔkaa na má kpaalɔyi-ŋ isɛntɔ, si n tɔki tɔmnaa mɛɛɛ teu, na n paasi na n yoo yoo ke teu.

¹⁹ N tema Iso na nyá taa tɔ tɔki mpɔ na n wɛna lotu kɔlvmtɔ. Lɛlaa tá tɔki lotu kɔlvmtɔ ilɛna pa Iso sɛɛv pɛsi yem.

²⁰ Pa taa mɛɛɛɛ na Himenee na Alɛkɛsantɛli. Satan i ke ma yilina-wɛ si i la-wɛ na pɛcɔ pá nyi si pa yɔɔtɔvɔv isayatu ke Iso tɔɔ tɔ pɛ fɛi teu.

2

Iso sɔlɔmɔv

¹ Tɔv, kancaalaya ilɛ, nti ma tɔyi-mɛ si i la tɔɔɛ si i tɛkɔyi Iso kɛ niŋ ke yɛlaa tɔna tɔɔ, na i sɔlɔmɔyi-i pa tɔɔ, na i wiikina-i pa tɔɔ, na i sɛɛki-i i na tɔmlɛ ke pa tɔɔ.

² I sɔlɔmi Iso kɛ awulaa sɔsaa na tɔŋtɔnaa tɔna tɔɔ, ilɛna tɔ pɛsi na tɔ caɔa tɔpamm na laafɔya na tɔ paasɛna Iso nyɛntɔ ke teu, na tɔ tɔka tá yaasi kɔpaŋ.

³ Nti tɔ maɔamaya tɔ kɛ tá Yatɔ Iso luyɔ tɛɛ nyɛntɔ na tɔ wɛ-i teu tɔɔɛ.

⁴ Inu i caana si pá ya yɛlaa tɔna nyɔŋ, na pá lá na pá nyi tampana.

⁵ Pɛ taya pɔlv, Iso kɔlvmtɔ tike tɔkɔŋ wɛnna, na Iso na yɛlaa pa hekɔ taa sɛlv ke kɔlvmtɔ kɛ, unɔɔɛ yɔlv wei pa yaa si Yesu Kilisiti tɔ.

⁶ Ilɛ i hana i ti na i fɛli na pá ɛɛ yɛlaa ke pa yomle. Waatu wei paa tɔwa tɔɔ i kɔma, na i hólí si tampana Iso caa kɛ si pá ya yɛlaa tɔna nyɔŋ.

⁷ Pɛ maɔamaya pɛ tɔɔ kɛ pɛ kpa-m pɛ tɔm heellu na tillu, na pá tv-m si má sɛɛsɛyi mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔɔ Iso sɛɛv mpaav na tampana pɛ tɔm. Tampana ke ma yɔɔtɔyi, ma looliyi.

⁸ Pɛ tɔɔ kɛ ma caa si paa timpɔyi apalaa sɔlɔmɔyi Iso, pá tiyi si Iso kɛ niŋ, na pá sɔlɔmɔna lotu kɔlvmtɔ, na pááná yaa yoo i taa wɛɛ.

⁹ Ma caa tɔtɔ si alaa i tɔɔlɔyi pa wontu ke isɛna pɛ mɔna pá tɔɔlɔyi tɔ, pá taa la isɛcav na pá sulɔ mɔɔɛ tɛlɔsvɔv. Pá taa tiyiliyina nyɔsɔ tayaŋvɔv katatɔlaya, yaa wɔlanaa na lɔv pɛ tɔv, yaa liyitee pɔŋ tɔɔlvɔv si pá tɛ.

¹⁰ Ama lakasi kɔpaŋsi ke paa tiyilina isu lakasi nsiwɛ si mɔŋna alaa mpa pa tɔŋ si pa seeki Iso tɔ.

¹¹ Ye pa sɛɛsɛyi, pɛ wɛɛ kɛ si alɔ i su na i pasa i tɔyi teu na i nukɔ sɛɛsvɔv.

¹² Ma ta ha alɔ ke nɔɔv si i sɛɛsɛ yaa i kpiliki apalɔ ke pɔlvɔv taa. Ama pɛ wɛɛ kɛ si i su.

¹³ Pɛ taya pɔlv, Atam ke pɛ caalɔna ŋmaɔ, pɛ waali kɛ pɛ ŋma lfa.

14 Pə taɣa Atam ke pə puɣusaa. Ama alv ke pə puɣusaa na í kisi Isə nəɣə taa nyəntv ke nunaɔ.

15 Ye pa teŋ pa taa na Isə na pá sələɣi yəlaa na pa yaasi máɣá Isə, na paa laki isəcav na pá təkə řpóɣú tam, ile pu ya pa nyəŋ na pa piya lɔlvɣu taa.

3

Isə yəlaa kpekəle səsaa kpav

1 Təm nti tə ké tampana nyəntv təkəlekele təɣəle si, ye yulv caa í la Isə yəlaa kpekəle səsə pə ké təmlə kupante ké.

2 Wei í kin pa kaa na kawaliya nakəli tə iní í ká təɣəna Isə təsele səsəəntv. Na alv kulvm ke pntv iní í ká wəena. Í ká kraaki í təɣi paa mpi pə taa, na í wəe ləmaɣasee tv na wei í nyəmá pə təna pə taɣanɣu ke teu tə. Í ká wəe wei í nyəmá mɔulle lapv tə, na í pəsəɣi seɣesvɣu.

3 Í kaa wəe sɔlvnyəɔlv yaa mɔsvŋ tv. Ama í ká wəe təpamm ké, na í wəna yəlle. Í kaa wəe pəɣəlaɣa nyənlv.

4 Í ká wəe wei í paasaa na í pəsə í təɣaɣa ke teu teu, na í məŋna í piya ke í nəɣe tē na si nukəna-í na si nyəŋna-í teu tə.

5 Mpi tə, ye yulv ta pəsi í maɣamaɣa í təɣaɣa, isənaɣa í ká pəsi na í paasəna Isə seela kpekəle?

6 Ye pntv ké Isə seelv kɔfalv pə kaa la. Pə taɣa pulv, í ká kəə ké na í saŋ í ti na í təm nana səpv isv lɔlvɣu nyəntv ka lapv tə.

7 Í ká wəe wei í kupantv ma ta nyí isənaa maɣamaɣa sama tə, pəcə pə taa kəə na pá footiɣi-í, na í kəə í nana lɔlvɣu nyəpətv taa ké tiu.

Yesu seela kpekəle taa təma lataa

8 Mpa mpa pa laki təma ke Yesu seela kpeka taa tə paa wəena yaasi kupan ke mpv tətəɣə. Pa kaa wəe ataa na a waalı nyəma, pa kaa wəe sɔlvnyəɔlaa, yaa mpa pa muɣuliɣi si pá hiki liɣitee tə.

9 Paa wəe mpa pa təŋəɣəna laakalı kupan ke Isəsele mpaav tampana nna a təə Isə kulaa tə.

10 Pá maɣasí-wə na pəcə, ye pa ta na isəɣatiya nakəɣi pa kin ile pa svv Yesu seela kpekəle təmlə lapv taa.

11 Pa alaa tətə ká wəena yaasi kupan, pa kaa cakəna yəlaa. Paa kraaki pa ti na pá wəe kupama ke pə təna pə taa.

12 Wei í laki Yesu seela kpekəle təmlə tə í ká wəena alv kulvm ké, na í ká wəe wei í paasaa na í pəsə í piya na í təɣaɣa ke teu teu tə.

13 Yesu seela kpekəle təmlə lataa mpa pa lapa pa təma ke teu tə, pa nyəŋ kuləɣi ké. Na pa pəsəɣi na pá yəɣəti tá na Yesu Kilisiti tá krentvɣu lapa na tə wə Isə seev mpi pə taa tə pə təm na paa nyəŋna pulv.

Səsəəntv nti pə řmesaa tə

14 Ma řmaaki-ř takəlaɣa kanə na má tēləɣi ké si maə kəə nəəŋə na má na-ř.

15 Ama ye pə kəma na n ta nu ma taŋ, ile takəlaɣa kanə kaa keesəna-ř yaasinaa mpa n ka təkí Isə seela kpeka taa tə. Weesvɣu Isə seela mpa pa ké kite nte tə təə tampana səŋaa na pə təkə-yəɣe teu təkpa təɣə ma təŋ.

16 Ama tampana təə isəntə tá Isəsele mpaav təm kəŋmesətv wə piti ké teu ké, yulv í pəsəɣi na í kpeesi təle.

Í kəma tə yulwəestv ke í wəna.

Feesvɣu ná huləna si í ké tampana təŋlv.

Isətaa tillaa maɣamaɣa ná na-í.

I waasu ke pa lapa katenasi tēna taa.
Pa mu i tōm ke antulinya tēna taa.
Pə kraasa-i na í suu i teeli taa.

4

Seysesalaa pəpətvnaa

¹ Iso Feesuɣu yəɣətəxi m̄p̄r̄yú təcəiceɪ si, pu kəə na pə tala kantəkaya kuyeeɪ taa tə, yəlaa lelāa ká lu Iso seɛv na pá paasəna uləɣhilu tēma kuruɣusee, na aləɣaa kuɣeesətv ke paa mu.

² Na paa yelee na yəlaa cəsəlaa na pəpətvnaa mpa pa ləmaɣasee taa səpa isu pa tula-yəɣe kəkə na paa tasəxi kupaŋtv natələxi cəkənav tə pələ pa tolisi-wɛ.

³ Yəlaa panewɛ, pa seysesəɣəna si alv kpaɣav fei teu, na təɣonasɪ lensənaa təɣv fei teu. Anɪ Iso ná lapa kutəɣəɪ inəxi si Iso seelaa nyəmə tampana tə pá seɛ Iso na pá təɣv.

⁴ Pə tēna mpi Iso lapa tə pə tewaya, pə taa pulv fei ləv. Ama pə wɛɛ si pá təɣv pə tēna kə na pá seɛ Iso kə í na təmle ke pə təv.

⁵ Pə taɣa pulv təv, Iso Tōm na i sələmvu taɣanəxi pə tənaya na pə wɛɛ-i teu.

Kilisiti təmle tv kupaɪ

⁶ Ye n wɛɛ na ń seysesəxi tá taapalaa ke tōmnaa pane, n tɛɪ na ń lá Yesu Kilisiti təmle tv kupaɪ kə. Na pu hólí si Isəsɛɛɛ mpaav tōmnaa na tampana seysesəɪ wei n təɣaa təɣv n puɣəɣəna nyá ləsaɣa.

⁷ Kisi səsaa taa kraɪ kraɪ tōmnaa mpe, tu laki na yulv tɛ i taa na Iso se. Faləsəxi nyá ti si ń səsɪ Iso kə nyəɣnav ke teu.

⁸ Yulv faləsuvu i tōnvu tə pə waasəxi tɛ, ilɛ pə waasuvu ta təv kə. Ama ye yulv faləsa i ti si í nyəɣna Iso kə teu, ilɛ pələ pə kələna waasuvu ke paa mpi pə taa. Pə taɣa pulv təv, inu i tōmna si i ká ha-tvɣv weesɪɪ ke sanja na cele tətə.

⁹ Tōm nti tə kə tampana nyəntv kə təkɛɛɛɛɛ, na tə mōna pá mu-ti təkpeɪ na pá tɛ-ti na taa.

¹⁰ Mpi pə təv tá wɛɛ na tə təɪna təmle lapv na tə luki təɣələ. Pə taɣa pulv təv, weesuvu tv Iso wei i yaki yəlaa tēna nyəɣɪ ulɛna pə tu kələna mpa pa tɛɪ-i na pa taa təɣv tá teələxi.

¹¹ Hólí-wɛ si pá laki pə tēna isəntə na ń seysesəxi-wɛ.

¹² Taa yelee na nəɣvlv kpeɛna-ɪ si n kə pəyaya. Ama wɛɛ wei Iso seelaa lelāa ká kɛsəɣəna na pá laki təɣv nyá yəɣətaya taa, na nyá təntɛ na nyá səlɣv ke lelāa taa, na isəna n tɛmna Iso kə nyá taa na nyá tənəɪɪ wɛɛtv pə taa.

¹³ Kaləxi Iso Tōm takələsi ke yəlaa taa na ń laki waasu na ń seysesəxi pə huwɛɛ na má kəɪ.

¹⁴ Taa liɣilina mpi Iso Feesuɣu yelaa na pə lapv saa-ɪ tə, mpi paa nawa na pá yəɣv na Iso təsɛɛɛ səsaa tənɪ nyá təv kə niɪ tə.

¹⁵ Paasəna teu na ń la təmle tənɛ na ń yoosi-tɛ. Há nyá təxi tə taa təkpaɪaa na pa tēna pá na isəna n təɪna tɔɪ nyəv tə.

¹⁶ Feɪɪɪ nyá ti na nyá kuɣeesətv təv tətə. Təki pə tənaya m̄p̄r̄yú teu. Tōm tampana təv, ye n laki mpu, n ká ya nyá ti nyuvu na nyá nuntaa nyəɪ tətə.

5

Isəna Timotee ká laki Iso seelaa tə

¹ Taa kaləɣəna kukpatələa, ama yəɣətəna-wɛ isu n ka yəɣətəna nyá caa tə. Ye ifepiya ilɛ tɛɛki pələ isu nyá tɛɛtvnaa.

² La alaa sɔsaa isu nyá toonaa. Na ní la alaa sɔkpema isu nyá tɛtɔnaa tɔɔ, na ní lá laakali na tetelakasi.

³ Paasəna leelaa sɔsaa kɛ teu.

⁴ Ama leelu wei ɪ wɛna piya yaa saalənaa tɔ, pə wɛɛ sɪ sɔlɛ su kpɛləmɔna sɪ nyɔma kɛ tɔkɔvɔ na pə hólí sɪ mpóyú pə wɛ pa Isɔsɛɛɛ mpaav taa. Na pu hólí tɔtɔ sɪ pa caanaa na pa cɔsɔnaa ka wuwa mpe pa tɔɔ ilɛ kɔpantɔ ntəyi mpe pa lɛɛtəyi pa nyɔma. Pə taya pulɔ, mpɔ unɪ pə lapɔ wɛ Isɔ kɛ teu kɛ.

⁵ Ama leelu wei ɪ kpatəlaa na í fɛina paasənɪɔ tɔ Isɔ kɛ ílɛ ɪ tɛɛləyi. Na í səlɛməyi-ɪ tam, na í wiikina-ɪ na isɔlɛ kɔsɛɛmlɛ sɪ í temi-ɪ.

⁶ Ama leelu wei ɪ wɛna təkpaalətu tɔ, paa ɪ wɛna ɪ isɛ tɔ ɪ səpaya na í cayaa.

⁷ Nti tə wɛɛ sɪ n ká tɔɔsɪ-wɛ tɔyɔlɛ yoo, ilɛ pa kaa na isayatu natələyi pa kinj.

⁸ Yulɔ wei ɪ paasəyənna ɪ lɔlɔvɔ nyɔma na pə tu kələnna ɪ maɣamaɣa ɪ təyaya tɔ pɔntɔ kisa Isɔ sɛɛv kɛ, na ma ta nyɪ Isɔ lapa-ɪ na sana.

⁹ Leelu wei ɪ lɔlɔvɔ pusi tɛɛ nutoso tɔ ɪ tike ɪ hətɛ kɛ n ká tu leelaa hɔla taa. Ama ɪ ká wɛɛ wei ɪ layana apalɔ kolum kɛ hatuu ɪ kɔlɔvɔ tɔyɔ.

¹⁰ Na pá nyəma-ɪ na tɔma kɔpəna isu ɪ piya tɔkɔvɔ na muɔlaa tɔkɔvɔ na Isɔ yəlaa nɔɔhɛɛ kɔv na kɔnyɔntɔyɔlaa sənau na tɔma kɔpəna tənna lapɔ.

¹¹ Pə kpaɣav leelaa sɔkpema tɔ, taa nma pa hɔla kɛ takəlaya taa. Pə taya pulɔ tɔɔ, pa kɔnyuləj kəj í kra pa nyɔɔj taa tɔ pə tɔyi-wɛyɛ saav kɛ. Na mpɔ tɔ, pa haɔ Kilisiti kɛɛ siyile,

¹² Ilɛna pə pəsəyi-wɛyɛ tasəkɛɛ nyɔma. Mpi tɔ, pa ta tɔki nɔyɔ nka paa siwa kancaalaya tɔ.

¹³ Na tɔlɛ tɔ paasi paa cɔɔki tɛɛsɪ taa kɛ na felentu caɲ na tɔ tɛɛləna-wɛ təkɔtɪ. Na kɔkələtu ntɛ sɪ pa laki yɔyɔtəlaa kɛ na katayəsətɔnaa, na pá faaki tɔmnaa kɛ yem.

¹⁴ Pə tɔɔ kɛ ma caa sɪ leelaa sɔkpema í saa, na pá lɔlɔ piya na pá paasəna pa tɛɛsɪ. Pəlɛ ilɛ tá kolontunaa kaa hikina timpi paa footiyi-tɔ tɔ.

¹⁵ Pə taya pulɔ tɔɔ, leelaa lɛlaa tɛma mpaav kɔpənjɔv kɛ siyile hav, na pá sɔv Satanɪ kɛ tɔɲyɔv.

¹⁶ Ama ye isɔ sɛɛlɔ wei ɪ lɔlɔvɔ taa wɛ leelaa, pɔntɔ ká mv Yesu sɛɛlaa kɔkɛɛ kɛ səyɔla kɛ na í səɲna ɪ leelaa, ilɛna pə hɛti Yesu sɛɛlaa kɔkɛɛ na pɛɛ pá səɲna mpa pa kɛ leelaa təkɔpɛm tɔ.

TAKĒLAȲA NAALE NYĒŋKA NKA PŌLI NMAAWA TIMOTEE TŌ Kŭtŭlŭtŭ

PŌli we salŏka taa kĕ Lom na i taapalaa paȳale lŏ-i. I nawa sŭ i sŏm kpeȳetaa ilena i tŭȳi i pŏȳalŭ Timotee kĕ mpi mpi pŏ we lapŭ tŏ. I hŭla-i sŭ i ȳoo isŏsele ȳoo kŭpaŋkŭ isŭ Kilisiti sŏce kŭpaŋ. Sŭ i tŏŋ inŭ i ikpate na i kisi tŏm kpaŭ nyŏntŭ tŏ kĕ hŏm. Na i kisi ȳoŋ wei i hatŏlŏȳŏna ȳulŭ ke taa tĕm tŏ. Sŭ i tŏki Isŏ Tŏm naŋ nyŏntŭ nti i mŭwa hatuu i pŏcaatŭ tŏ. PŌli tala takŏlaȳa tŏkŭle tŏ, i tasa Timotee kĕ apalŭtŭ sŭ i kantŏli wahala taa na i ȳoo isŏsele taa ȳoo. Pŏ tŏ kĕ i tasŏȳi takŏlaȳa kallaa tŏnaȳa apalŭtŭ sŭ pŏ nyŏ tŏŋ na pŏ ȳoo isŏsele ȳoo ŋkŭ.

Isŏna pa faȳa Timotee II takŏlaȳa tŏ:

Isŏ samtŭ na apalŭtŭ tasŏȳu, titite 1:1-2:13

Lȳatŭ tasŏȳu na kŭtŭtŭtŭ, titite 2:14-4:5

PŌli ȳoo kŭpaŋkŭ, titite 4:6-22

Seetŭ

¹ Maȳa PŌli, Isŏ luȳu lapŏna na mŏ la Yesu Kilisiti tillu sŭ ma kpaalŏȳi weesŭȳu ŋkŭ Isŏ ka tŏma sŭ i kŏ ha mpa na Yesu Kilisiti pa kpŏntaa tŏ kŭ tŏm.

² Mŏ ŋmaakŏna takŏlaȳa kanŏȳe ma pu kŭpaŋ Timotee. Taca Isŏ na tŏ Sŏsŏ Yesu Kilisiti pŏ hŏlŭ-ŋ pŏele na suulu na pŏ ha-ŋ alaafŏȳa.

Apalŭtŭ sŏsŏȳu

³ Isŏ wei i tŏmle ma lakŏna lotu kŭlŏmtŭ isŭ ma caanaa lakȳa tŏȳŏ ma seeki. Maa hŏsŏȳi nyŏ tŏ kĕ tŏsŏȳu ke ma sŏlŏmŏŋ tŏna taa kĕ ilim na ahoŏ, na mŏ seeki Isŏ kĕ i na tŏmle.

⁴ Ma tŏsa nyŏ wula, na mŏ nyulŏȳi sŏsŏm sŭ mŏ na-ŋ tŏ nŏ na ma lanle hŭlŏmŭ teu.

⁵ Ma tŏsŏȳi isŏna n tĕma nyŏ taa na Isŏ na tampana tŏ. Nyŏ neese Loisi na nyŏ too Iniisi pŏle paa tĕma pa taa na Isŏ kĕ ŋpŏȳŏ na pŏcŏ pŏ takŭ nyŏ. Ma nyŏmŏ teu tŏkpataa sŭ nyŏ maȳamaȳa n tĕma nyŏ taa na Isŏ kĕ ŋpŏȳŏ.

⁶ Pŏ tŏ kĕ ma tŏsŏȳi-ŋ sŭ maa tŏna ma niŋ ke nyŏ tŏ na Isŏ yele na mpi pŏ lapŭ saa-ŋ tŏ taa yele na pŏ sŭ paa pŏcŏ.

⁷ Pŏ taȳa pŭlŭ, Isŏ tŏ ha-tŭȳu i Feesŭȳu sŭ kŏ la-tŭȳu sŏȳŏntŏnaa. Ama sŭ kŏ la-tŭȳu kpelikpeka nyŏma na tŏma sŏlla na lŏmaȳasee nyŏma kĕ.

⁸ Pŏ tŏ ile taa sŭ fŏele na Taca tŏm heeluȳu. Taa sŭ fŏele na mŏ wei ma kĕ salŏka tŭ ke Yesu Kilisiti tŏ tŏ ma tŏm. Ama nyaa tŏȳŏ Laapaalŭ Kŭpaŋ kŏnyŏŋ ke isŏna Isŏ ha-ŋ pŏ toma tŏ.

⁹ Inŭ i ȳapŏna tŏ nyŏŏŋ na i ȳaa-tŭ sŭ tŏ la i ȳŏlaa. Pŏ taȳa tŏ lakasŭ kŭpaŋsŭ nasŏli sŭ tŏ. Ama isŏna mpi i suwa na i tŏŋȳi na i lakŭ tŏ, na i pŏele pŏ tŏ kĕ i lapa mpŭ. Hatuu yem taa kĕ i taȳana i pŏele anŭ sŭ i hŏlŏȳŭ-tŭȳu-ȳe na Yesu Kilisiti kiŋ.

¹⁰ Ama kaȳana Taca Yesu Kilisiti kŏma tŏȳŏ i hŭla-tŭȳu-ȳe na tŏ nŏ. Pŏ taȳa pŭlŭ, Yesu Kilisiti kŏna sŏm apalŭtŭ, na i kŭli weesŭȳu ŋkŭ kŭ tŏŋ tŏ kŭ tŏ na Laapaalŭ Kŭpaŋ.

¹¹ Isŏ lapa na mŏ pŏsŭ Laapaalŭ Kŭpaŋ inŏ i kpaallŭ na i tillu na i seȳesŏlŭ.

¹² Pə təw kə ma təkɪ konyəŋ ke isəntə. Paa na mpv ma ta lə təŋ. Pə taɣa pʊl, ma nyəmə wei ma laki na má tseləɣi tə, na ma nyəmə teu təkpataa si i pəsəɣi na í təkɪ mpi ma yelina-i tə haləna kuyaku ŋku inɪ kʊ wule.

¹³ Keesəɣəna seɣesəŋ kupaŋ wei ma keesa-ŋ na í waasəɣi yəlaa tə, na í təkɪ teu ke Iso seɣe na təma səlɔvɔ mpi tə hika tá na Yesu Kilisiti tá krentvɔv taa tə.

¹⁴ Feesuyv Nəŋŋtə wei í cakɪ tá taa tə í səna-ŋ na í təkɪ teu ke seɣesvɔv kupaŋkʊ ŋku pa seɣesa-ŋ tə.

¹⁵ Asii tətʊ nyəma təna lə-m tə n nyəmə mpv. Mpa pa ha-m siɣile ke mpv tə pa taa mpɣele Fiseeli na Heeməsenniwe.

¹⁶ Honesifəw temna-m təm paɣale. Iso í felɪ í na i nyəma ke kupaŋtə. Ma saləka təkʊv ta lapɪ-i feele,

¹⁷ i tala lom tə, i pɛka-m kə na isələ kʊseemle na haləna í na-m.

¹⁸ Tacaa í yele na í hiki kupaŋtə ke kuyaku ŋku inɪ kʊ wule. Nyá maɣamaɣa n nana nyá isələ ke kookalənaa mpa i lapa-m lfeesu tə.

2

Kilisiti yoolu kupaŋ yaasi

¹ Ma pu, ye nyá de təkɪ pɛlee nna pə hula-tvɔv tá na Yesu Kilisiti tá krentvɔv təw tə na í nyəw təŋ.

² Tuu n we ma kin na má seɣesəɣi nti nti tə n nu-ti, na yəlaa paɣale ná mpv. Pe kelɪ tə təna na í hólɪ apalaa mpa n wəna naani na paa pəsi na pá teləsi-təɣi pa lelāa tə.

³ Nyaa təɣə nyá konyəŋ isɪ Yesu Kilisiti yoolu kupaŋ.

⁴ Yʊl wei i we yooʊ taa tə, kʊ təm ke i paasəɣəna si i səsə wei i kpaɣa-i tə i lanɣe í heena-i, i kaa caɣa na í paasəɣəna kpaɪ nyəntə ke yem.

⁵ Na yʊl lʊtʊ í suuwa na í lʊkɪ na í ta təŋ isəna mpi pə wɛe si pá lʊ tə, paa i huwa, nəɣəl nā kaa samɪ-i.

⁶ Na wei i kɔnta hanasi ke təhate na í lə tə, inɪ i laaləɣəna i hatəmvtʊ təŋvɔv.

⁷ Maɣasəɣi təm nti ma yəɣətəɣi təɣə nyá taa, Tacaa ká ha-ŋ tə nyəm na í cekəna.

⁸ Təsəɣi Tafiiti lʊlvɔv taa tv Yesu Kilisiti wei i fema sətāa taa tə i təm. Ntəɣi Laapaali Kupaŋ wei ma kpaaləɣi tə i hóləɣi.

⁹ Na Laapaali Kupaŋ inɪ i kpaalvɔv təw kə ma təkɪ konyəŋ, haləna pá caŋ na pá həkə-m isɪ isəɣalatv səsə nəɣəl. Paa na mpv tə pə taɣa Iso Təm ke pa həkāa.

¹⁰ Pə təw kə pa tvɔv-m konyəməŋ na má suma, si pá waasi mpa Iso ləsaa tə na pə ya pa nyvɔv, na pá hiki teeli wei u tɛŋ təɣə Yesu Kilisiti kin.

¹¹ Təm nti tə kə tampana təɣələ si:

Ye tá na-i tə kaa səm,

tá na-i tu kaa weesuyv tətə.

¹² Ye tə nyəɣa apalʊtʊ,

tá na-i tu təɣə kawulaya.

Ye tə kisa-i,

inɪ i ká kisi-tv tətə.

¹³ Ye tə lu i waali,

ílé i ta ke pə tv.

Pə taɣa pʊl,

i kaa pəsi na í kpeesəɣəna i ti.

Təmle latv kupaŋ

¹⁴ N ta na nti n ká tóssaxi-we tóxale. Heeli-we na isále kusεεmle ke Iso isεntaa si pá yele tómnnaa tó youu ke pa hekú. Mpi tó youn inu u waasaxi nýólub. Ama wakólubv tike ke i kónna mpa pa cayaa na pá nukí tó.

¹⁵ Kaasi nyá ti si n la na Iso tike sa-nj. La isu tómlε latv wei i fei fεele na i tómlε, na í heeliyi Iso tampana tóml ke teitei kέ tó lona taa tó.

¹⁶ Kisiyi krai faacinaa mpa paa laki na yólv te i taa na Iso tó. Pə taya pólub, mpa pa səpa nyólv na faacinaa mpe tó pa na Iso pa tónna hatólubv kέ na pá puki.

¹⁷ Nti nti pa seyesaxi tó tó wakólaxi yólaa ke teitei kέ isu súbv súbkuvv sémote taa tó. Faacinaa mpe pa lataa taa wεyεle na Himenee na Filεti.

¹⁸ Yólaa pane pa lóv tampana tóml na lumaya waalı kέ, halóna pá seyesaxi si tá səttaa fem tóml tεma tεv. Na pa seyesənj inε i tósa lεlaa na pá yele Iso sεev.

¹⁹ Paa na mpv Iso su kite nte tó tó səna ípúv tóml kέ teu kέ tεca. Na pə nmaa tó tó si: Taca nyómá mpa pa kέ i yólaa tó. Na tótó si: Pa tóna mpa pa yaa pa təxi Taca yólaa tó pə wεε si paa kisi isayatu lavv kέ.

²⁰ Tónv təyaya wεv mpv tó, pə taya wontu nti pa lupóna wóla yaa liyitee nyəv tó tó tike ke pa lakóna ka taa. Ama túbv nyəntv na cuv nyəntv wεε tótəv na pá lakóna pə tóna. Pa sukí lenti kέ na pá lakóna fεele kuyaku kuyaku, ilena pə kaasi na pá lakóna lenti ke paa ifemle nte.

²¹ Mpúv pə wεε na yólv, ye n kisa isayatu nti tó tóml ma yəvətəa təv lavv, n wε teitei isu wontu nti pa síwa na pá ləsaxi fεele kuyaku təv. Mpi tó nyá caa tónna-nj, na n waasaxi-i kέ. Na n muna pa lana-nj paa tómlε kúpante nte.

²² Se ifeputu kónyulənj isayanj. Lúki tam si n tənj síyisuvv, na n te Iso na nyá taa, na n səlaxi nyá yólaa lεlaa, na nyá na mpa pa tənjaxi Taca na luvv kólvubv tó í mava teu, pólub í taa yasí-mε.

²³ Yele hóm ke kúmlətómnaa na krai nyəntv pə tó. Nyá mavamava n nyómá si youu ke tóml isu mpv tεsəvəna.

²⁴ Pəyεle Taca tómlε tv ná wεε tó pə fei si i ká wεε youlu. Ama i ká wεε wei i tóml yólaa tóna caaki təv, na i ká wεε wei i pəsa lεlaa ke seyesuvv na suulu hólóv tó.

²⁵ Na i ká seyesaxi mpa paa nukóna-i tó təpamm təpamm. Ntanyi Iso ká yele na pá lavasi na pá tisi tampana.

²⁶ Pəlexe paa məli yaasi kúpənj taa, na pá kpeε pa təxi ləvuv nyəpa nyəpətv nti na í kra-we na í njmakólaxi-we na pá laki i luvv nyəntv tó tó taa.

3

Kantakaya kuvεεnj

¹ Tóssí teu si pə tóna pu la katε ke səsóm ke kuvεεnj kantakaya nyənj taa.

² Pə taya pólub, yólaa ka wεε mpa paa ka nyənj na pa mavamava pa lelen pεekuvv tó, liyitee isále taa kέ paa nyənjaxi. Paa hə pa ti, na paa la isεcau. Paa yəvətí Iso tó kέ isayatu, pa kaa seeki pa caanaa. Paa la fəvεinaa, pa kaa seeki Iso.

³ Paa la təkati, pa kaa wεεna lεlaa pətəvətε. Paa la nəvεε tεε kuulaa na mpəle teləsəlaa na nyanj nyéma. Pa kaa səl kúpantv.

⁴ Paa la kəlvmtə nyéma na páánə nyéma. Paa sanj pa ti, na paa yele Iso na pá paasəna mpi pə hεesaxi pa lanja tó tike.

⁵ Paa cεsi ípúv isə isə kέ si pa tənjaxi Isəεεle mpaav pəyεle pa kv pə toma ke pa taa. Yele yólaa isu mpv pə takanaa.

⁶ Pa taa lεlaa cənjəvəna tεsi taa na pá puyusiyi alaa mpa pu kantəlavv na pá teela isayatu na kónyulənj inu i tóna i kuvv-we tó.

7 Pə alaa pɛkəxi tam ké si pá seɣesəxi-wɛ, pɛ́sɔ́ paa pa seɣesa-wɛ, paa pəsəxi na pá cəkəna tampana naali.

8 Isu Yanɛɛsi na Yamɔpələɛ paa kɛɛsəna Moisi tɔ, mpɔ tɔtəɔ yəlaa panɛ pa kɛɛsəyənə tampana. Pa ləmaɣasɛ səpaya pa Isəsɛɛle ta təŋ.

9 Pa nyɔyɔ kaa tasa kɔlvɔv, mpi tɔ pu kuli pa waali ké na yəlaa tənə cəkəna si pa ké kɔmɛlɛməŋ. Yanɛɛsi na Yamɔpələɛ pa nyəntu ka lapa n̄pɔ́yú teitei ké.

Nti Timotee ká laki tɔ

10 Ye nyá ilɛ n təŋa ma seɣesɔyɔ tənə, na ma yaasinəa, na mpi pə lapɔ ma tu ma lotu taa tɔ, na isəna ma tɛma ma taa na Isɔ tɔ, na ma suulu, na isəna ma sɔləxi lɛlaa tɔ, na ma isələ sɛɛsɔyɔ

11 kɛ ma kɔnyɔntəɔlɛnəa na ma wahalanəa taa. Pəpətu fɛi lɛlɛŋ, ma paasaa ké na má tɔyɔ kɔnyɔməŋ kɛ Antiyɔka na lkuniyɔm na Lisitəla, na nyá maɣamaya n nyəmá mpɔ. Ama Tacaə yapa-m pə tənə pə taa.

12 Aai n̄pɔ́yú pə tu wɛɛ, mpa pa sɔləa si pá na Yesu Kilisiti pá kɛnti na pá nuna Isɔ ké pa tɔntɛ tənə taa tɔ n̄pɔ́yú paa tɔyɔ-wɛɣɛ kɔnyɔŋ.

13 Ama pə kaasa asayaa na puɣusilaa tɔ pɛlɛ pa isayatu kaa wɛɛ tənaya. Paa puɣusiyi lɛlaa kɛ n̄pɔ́yú na pá kɛŋna pa maɣamaya tɔtɔ na pá puɣusiyi.

14 Ama nyá ilɛ, nyaa tɔki teu kɛ seɣesɔyɔ ŋku pa seɣesa-ŋ na n̄ mu-ku na n tɛma-ku na nyá taa tɔ. Tɔsɔi mpa paa seɣesa-ŋ seɣesəŋ inɛ tɔ pa tɔ.

15 Na n̄ tɔsɔi tɔtɔ si hatuu nyá pəcaatu kɛ n nyəmá Isɔ Təm nanɛ nyəntu, na nti tɔ pəsəyənə na tɛ ha-ŋ layatu nti n ká lana na n̄ tɛ nyá taa na Yesu Kilisiti na pə ya nyá nyɔyɔ tɔ.

16 Isɔ yelina na pá ŋmaa i təm kɛ takəlasɔ taa. Na tɔ waasəxi yəlaa, pə taya pulv, tɔ seɣesəxi-wɛ na tɛ kisiyina-wɛɣɛ pəpətu, na tɛ tayanəxi-wɛɣɛ timpi timpi pa pəntəxi tɔ, na tɛ h̄lɔ́yí-wɛɣɛ isəna paa təŋ tampana mammam kɛ pa kɔlaputu taa tɔ.

17 Tə laki n̄pɔ́yú si tɛ tayanəxi Isɔ yəlaa na pá te teu, na pá taa laŋ mpi paa lana pa tɛma kɔpana tɔ.

4

1 Ma heeliyi-ŋ na isələ kɔsɛɛmlɛ kɛ Isɔ na Yesu Kilisiti wei i ká huuna weesuyɔ nyəma na sətəa kɛ təm tɔ pa isɛntaa, na Yesu Kilisiti inɛ i kɔntɛ na i kawulaya pə tɔ si,

2 n̄ laki Isɔ waasv, nyaa sɛɛsi isələ te, paa pə maya-ŋ paa pə ta maya-ŋ. Kaana-wɛ na n̄ la na pá mu-ti. Kaləyənə-wɛɣɛ timpi timpi pa pəntəxi tɔ. Seɣesəxi-wɛ na suulu sɔsɔ na pə sɔsɔi-wɛɣɛ apalvɔ.

3 Pə taya pulv tɔ, pu kɔɔ na pə kɛɛsi waatu nəɔlv tɔ, yəlaa kaa caa si pá tasa seɣesəŋ kɔpan wei i waasəxi yəlaa tɔyɔ muɔv tɔtɔ. Ama pa maɣamaya pa kɔnyuləŋ kɛ paa təŋəxi, na pá kotɔ seɣesəlaa payalɛ na pɛlɛ pá seɣesi-wɛɣɛ ntiwɛ pa caa pá nukɔ tɔ.

4 Paa kisi təm tampana nyəntu, na pá paasənə səsaa taa kpai təmnaa.

5 Ama nyá ilɛ, kpa nyá təxi pə tənə pə taa. Kantələxi kɔnyɔntəɔlɛnəa taa. La Laapaali Kɔpan kpaallv təmle. Paasənə nyá təmle tənaya teu tətɛtɛtɛ isu Isɔ təmle tɔ laki tɔ.

6 Tɔv, ye ma ilɛ wule nte paa lana-m kətaya tɔ tɔ talaa ké, ma koyaku kɔkpemuyɔ talaa.

7 Ma yoowa tɛcam. Ma sewa na má tala ma tənaya. Isɔ ké ma tɛmna ma taa ké tam.

8 Na pənɛntɛ tampana təŋlaa teeli ntenuyɔ tənə-m, ŋkɔyɔ Tacaə wei i təŋəxi tampana na i huəkənə tɔ i ká ha-m koyaku ŋku kɔ wule. Na pə taya

ma tike ke i ká ha, ama na pa tēna mpa pa caḡaa na pá nyuləḡi i kōnte wule tō.

Pəli ləlaa na i təkəlaa

⁹ La kookali na n kəə ma kin ke ləḡ.

¹⁰ Mpi tō Temasi səla kaḡana antulinyə inə i nyəntv kē na í lə-m na í tēna Tesaloniki. Kələesəḡ ná tēna Kalati na Titv uləḡe Talamatii.

¹¹ Luku tike ke pə yelina-m. Ye n kəḡ kpeḡna Maləki na nyá na-i í kəə, i ka səḡna-m ma təmlə.

¹² Ma tila Tisiki uləḡe Ifeesu.

¹³ Ma yela ma krai ke Kaləpusi tēḡe Təlwasi, ye n kəḡ ulə n kpeḡna na n kəna. Kpeḡna tətəḡə ma takəlası, na nsi ma tu kəla nyuləḡv təḡələ tənəḡ nyənsı.

TAKƏLAYA NJKA PƏDLI NMAAWA

TITU

TƏ

Kutuluvtu

Titu ta ke Yuta tu, i ké piitim ləmpti tu ké. Ama í pəsa Yesu təhlv. Haləna Pədlı ŋmaa-i na í tu-i si, í paasəna tetv nti lvm cəənaa na pá yaaki-ti si Kələti tə, tə İso seelaa.

Pədlı kpeyla i kuseyesətu ke takəlaya kutuluvtu taa. Pə waalı ké í hula yaasinaa mpa İso təsele nyəəŋ nyəma ká weena tə. Pədlı hula Titu tətəyə yəlaa mpa İso yulv ká paasəna İso təsele taa tə. Kəkpatəlaa, alaa səsaa, na ifepiya na pəelaa na yomaa. I hula təma nna nna pə wee si İso seelv í la tə, na isəna pə wee si yulv í cayana həesvuyv tə, na í hatələna fayav. Pə waalı ləna í tu Titu ke nti nti i ká la tə, na seetv.

İsəna pa fayə Titu takəlaya tə:

İsəna İso təsele nyəəŋ nyəma ka tə tə, titite 1

İsəna leelaa na suluwaa na yomaa paa wee tə, titite 2

İsəna İso seelaa ka tə tə, titite 3

Seetv

¹ Maya İso təmlə tu Pədlı, Yesu Kilisiti tillu.

Pa tu-m ké si má la na mpa İso ləsaə tə pá mv İso, na má hólí-weye tampana nna tá İsosele mpaav seyesəyi tə,

² na pá te pa taa si paa hiki weesuyv ŋku ku təŋ tə. İso ka təmma hatuu ləŋ ke yem taa si i ká ha-tuyv weesuyv ŋkv, İso tá ké kaloolaya tv.

³ Pə təə ké pə kəma na pə tala waatv wei i ka suwa tə ləna í yele na í təm kuli weesuyv ŋkv kv təə na pə hólí. Tá Yatv Tacaa İso inu i tu-m si má kpaalı i təm na má təŋna-təyi kpaalvuyv tə, nti tə kuliyina mpv na tə hóllyí.

⁴ Titu, má ŋmaakəna-ŋ takəlaya kanə. Nyá kəna ma pəyalv na tampana ke İsosele mpaav ŋku tá təna tə təŋəyi tə kv taa. Tacaa İso na tá Yatv Yesu Kilisiti pá hólí-ŋ pəlele na pá ha-ŋ alaafəya.

Təmlə nte pa tv Titu si í la Kələti tə

⁵ Maa yəla-ŋ Kələti ké si ŋ tayanı mpi pə kaasa tayanvuyv tə tətetete, na ŋ kpa paa icatə nte tə İso təsele səsaa. Təəsi nti ma keesa-ŋ tə si:

⁶ Wei i kin pa kaa na kawaliya nakəli tə inu i ká təyəna İso təsele səsəəntv. Alv kvlvm ke pəntv inu i ká weena. Na i piya ká la İso seelaa, si taa wee piya nsi yəlaə təŋ si si ke yem yem lataa su nukəna yəlaə tə.

⁷ İso təsele səsə weekuyv İso təsele taa tə İso təma ke pə tu-i si í paasəyəna. Pə təə ké pə fei si pá ná kawaliya nakələyi i kin. I kaa wee kalampaanı tv yaa wei u laa páána mvyv tə, yaa sulvnyəəlv yaa mvsəŋ tv, yaa wei i muyllyi si í hiki liyitee tə.

⁸ I ká wee wei yəlaə í kəma i te i nyəma mvlle lapv, na í səəla mpi pə we teu, na í wəna ləmayasəe tə. I ká wee wei i təŋəyi tampana, na í ké İso yulv, na í nyəma i ti təkuyv tə.

⁹ I ká wee wei i nyəəna İso Təm mayamaya təkpaŋkpaŋkpa ke teitei isu paa seyesə-i tə, ləna í pəsi na í seyesə ləlaə ke seyesəŋ kupaŋ wei i waasəyi yəlaə tə na í tasa-weye təm. Pə kaasa kpeesəlaə pəpətvnaa mpa pəle tə, í hólí-weye isəna mpi pa toolaa tə.

¹⁰ Pə taɣa pulv tɔɔ, yəlaa we paɣale na pə tu kələna Yuta nyəma mpa pa mu Yesu na pə kə kaanutɔnaa tɔ. Kpai təmnaa ke pa seɣesəxi na pə puɣusiɣina lələa.

¹¹ Təki-we si pə su mpu. Pə taɣa pulv, pa kə teesi yəkəlaa kə, na nti tə fei seɣesuyv tɔ ntəxi pa seɣesəxi na pə muɣi liɣitee ke tulum.

¹² Kələeti nyəma Iso kuyɔɔtɔtu teləsəlaa taa nɔɣɔlv wei i maɣamaɣa i kə Kələeti tv tɔ i ka yɔɣɔta mpuɣy si: Kələeti nyəma nyəntv nté cesuyv. Pa kə nyəməntɔnaa kə isu taale wontu. Hilikpaakunaa kə, pəcɔ paa caa lapv.

¹³ Nti i yɔɣɔta mpu tɔ i na-təxi. Pə tɔɔ ile kpuli-weɣe teu na pə la na pə te Iso na pa taa kə teu.

¹⁴ Na pə yele Yuta nyəma səsaa taa təmnaa kpai nyəntv na kusəsutv nti yəlaa mpa pa kisa tampana tənyv na pə lu tɔ tə tənyv.

¹⁵ Mpa pa taa tewa tɔ pə təna pə te pələɣe. Ama mpa pa taa tá te pəyele paa tɛɣ Iso na pa taa tɔ pə təna pə kə isayam ke pələ pa kin kə. Pə taɣa pulv, isayav tɔ kə pa layav na pa laakələnaa layalaa.

¹⁶ Pə caɣaa ile si pa nyəmə Iso. Ama n nyəna pa lakasi pu hólɣy si pa nyəmə Iso se. Pa lu yəlaa ke sɔɣ kə, na pa kə kaanutɔnaa, paa pəsəxi təmle kɔpantə natələxi lapv na n ná.

2

Seɣesuyv kɔpənkv

¹ Ye nyá ile seɣesi-weɣe seɣesəɣ kɔpən wei i waasəxi yəlaa tɔ.

² Heeli apalaa kɔkpatələa si pə kra pa ti, na pə weena yaasi kɔpən, na pə kɔkəxi ləmaɣasəe. Pə təki Isosele mpaav na lələa sɔlvɔv na suulu hólɔɣy kə teu.

³ Heeli alaa kɔkpatələa si pələ pə təki yaasi kɔpən isu Iso yəlaa weekuyv tɔ. Pə taa cakəna yəlaa, na pə taa yele na sulvm həkə-we. Ama pə wee mpa pa tasəxi alaa səkpema ke təm

⁴ ke isəna pələ paa sɔlv pa paalaa na pa piya tɔ,

⁵ na isəna paa kraɣa ləmaɣasəe na pə hatələna wasəɣkalətv tɔ, na isəna paa laki pa taasi təma ke teu tɔ, na isəna mpi paa laki kɔpantv na pə seeki pa paalaa tɔ. Ile nɔɣɔlv kaa kv Iso Təm nyvɔv ke pa tɔɔ.

⁶ Seɣesi ifepiya ke teu tɔtɔ si pə kraɣa ləmaɣasəe ke teu.

⁷ Nyá maɣamaɣa laki təma kɔpana na pə nyənəɣəna-ɣ na pə laki. Paasi na n seɣesəna tampana na isələ kuseemle.

⁸ Taɣanəxi nyá təm, taa yele na n kɔɔ na n pəntəxi nyá yɔɣɔtaɣa taa na pə footuyv-ɣ na-ke. Ye n taɣana-keɣe teu ile pu tv tá kolontunaa ke fele. Mpi tɔ pa kaa na isayav nti paa yɔɣɔti tá tɔ tɔ.

⁹ Yoma ká nuna pa caanaa na pə lá na pələ pa lanja heena-weɣe pa kolapələ təna taa, na pə taa keesəxi-weɣe natəli.

¹⁰ Pə taa ɣmulv paa pulv cəəka. Ama pə laki tam na pa caanaa naaki si pa yoma ke kɔpama na pə nukəna-we, na pu la na tá Yatv Iso tɔ təm nti tə seɣesəxi tɔ tə nyvɔv kvli pə təna pə taa.

¹¹ Pə taɣa pulv, Iso kulina i pələle tɔ na í hólí si pə ya paa wei i nyvɔv.

¹² Pələle aní a seɣesəna-tv si tə yele isayav taa kə tənte na atə cəne konyuləɣ ke mpu, na tə kraɣa ləmaɣasəe na tə təɣ siɣisuyv, na tə nukəna Iso kə tam kə tá tənte taa kə antulinya taa cəne.

¹³ Pələle seɣesəxi-tvɔv si tə caɣa mpu na tə taɣa lelen nuv kuyaku ɣku tə wee na tə teələxi tɔ. Kv wule ke tá Yatv Yesu Kilisiti Iso Səsə teeli kə kɔɔ.

14 Yesu Kilisiti unu i hana i tanyi tá tóo na í ya-tuyu isayatu tana taa, na í tayanu-tuyu teu na té pəsi yəlaa mpa i tike i ti tó, na tá isəle seena təma kupaana lapu.

15 Təne inəyi n ka heeliyi-wə. Lakəna səsəntu nti pa tu-ŋ tó tó toma tana, na n səsəyi nyá yəlaa ke apalutu, yaa ye kalənav kaləna-wə. Taa yele na nəyol kpeena-ŋ.

3

Isə seelv yaasi

1 Tóosi pa tana si pə wəe si pá seeki tetu təkəlaa. Pə wəe si pá nukəna-wəye. Na pa səəlv í pu təma kupaana lapu tóo.

2 Pá taa tuku nəyol, ama pá wəe təpamm, na pá wəna yəlle, na pa na yəlaa tana pa wəna təma na lelenj.

3 Tá mayamaya isəntə tu ké tuutu lataa tətəyə hatuu ləŋ ké, na kaanutunaa, na tu toolaa ké. Na konyuləŋ na mpi pə heesəyi tá laŋa tó pə tənaya mpə pə nəyol na pə suka ka kpaana-tuyu yomle, na isayatu na konyuləŋ pə taa ké tu wəe. Tə taa caaki tá təmayə paa pəcə mayamaya.

4 Ama pə kəma na Isə tá Yatu hólí yəlaa ke i kupaantu na i pəlele,

5 ilena í ya-tu. Ie pə taya tá təma kusiyisee tóo. Ama tá pətətəle ke i wiiwa na í la mpə. Isə lum mpi pa sə-tu na Feesuyu Nanjtu náa wə pə taa na í layasəyi-tu na té pəsəyi kufama na té təŋ təntə kufate tó mpəyi i yarəna-tu.

6 Pə taya pulu, Isə yelina tá Yatu Yesu Kilisiti ké na í tisi Feesuyu Nanjtu ke tá tóo pə tu fei,

7 si í hólíyi-tuyu i pəlele na té pəsi kupaama ke Isə isəntaa, na té hiki weesuyu ŋku ku təŋ na té wəe na té tēləyi-ku tó.

8 Təm tənə tampana təm tike təkəlekele ké.

Ma caa ké si n seesi isəle na təm tənə tə seyesuyu, na mpa pa təma Isə na pa taa tó pá ha pa təyi təma kupaana lapu taa ké tam. Mpi pə tewa na pə waasəyi təyole.

9 Ama cələyi kumelətəmnaa tóo həm na lələŋ loosi təŋyuy. Cələyi yooŋ na ntəŋkpeesasi ke Moisi kusəsutu tóo. Nti unu tə kuyi təma ke teu ké, pəcə tu waasəyi pulu.

10 Mpa pa yeki na fayav kəŋ yəlaa taa tó, ye n kpaala-wəye təm naale na pá tá nu n təyoni-wə.

11 Pə taya pulu, n nyəma teu si yulu í wə mpə pə hólíyi ké si i yela mpaav kusiyisuyu təŋyuy ké. Na isayətnaa mpa i laki tó pə hólíyi ké si i toolaa.

Kantəkaya kəkpaalətu

12 Ye ma kəma na má tili Aatema yaa Tisiki ke nyá kin, ile n nyəki ləŋ na n kəə na n mayana-m Nikopoli. Mpi tó ma towa si tənaya maa caya hilimate waatu.

13 Paasəna təm huulu Senasi na Apələəsi ke teu na pá taa laŋ puluyu waatu wei paa tuyi pa mpaav tó.

14 Pə wəe si tá yəlaa tətə ká nyi isəna paa paasəna təma kupaana lapu ke tam tó, na ye pə caala wei ké teu, pa waasəna-i, na pá taa caya yem təkpa.

15 Pa tana mpa pa wə ma kin cəne tó pa seeki-ŋ. Seə tá Isəsəle taa taapalaa kupaama.

Isə í hólí mə tənaya i pəlele.

TAKƏLAYA NKA PƏDLI NMAAWA FILEMƏN TƏ KUTULUTU

Pə nəxəsəna ké isı Filemən ké Kolosi İso təsele tu. Pəcə í pəsa Kilisiti təhlv. İ ké Pədlı ceu ké. Filemən inı ı ka wəna ı yom na pá yaaki-ı sı Onesim. Tə ta nyı mpi Onesim wakələna Filemən na í se na í polo Pədlı kin na í cəəsı təna tə. Ama səsəntv nté sı yom nawa ı tasəkəle na í pəsi İso seelv. Uəna Pədlı mələyəna-ı ı caa Filemən. Pədlı caaki nti təyəle sı Filemən í mv Onesim isı İso seelv. Mpi tə, pa naale pa nyəmə İso.

İsəna pa fağa Filemən takəlaya tə:

Pədlı se Filemən na ı cələ nyəma, 1-3

Pədlı se İso ké Filemən taa tem tə, 4-7

Pədlı yəyətəna Filemən ke Onesim təm, 8-22

Seetv kantəkaya nyəntv, 23-25

Seetv

¹ Maya Pədlı wei má ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti tə tə, má na tá taaralv Timotee.

Tá nmaana takəlaya kaneyə tá taaralv kəpan Filemən, nyá wei tá na-ı tə kaə təmlə tə,

² na tá kəyə Apiya na ta na Aasipi wei tə yooki yosu tə, na mpa pa kotiyi Yesu seev ke nyá təyaya taa tə, pa tənaya nıpyú tə nmaa-ke.

³ Taca İso na tá Səso Yesu Kilisiti pá hólı-meye pəlele na pá ha-meye alaafəya.

Filemən səlvyn na ı taa temnav ke İso

⁴ Tam ma sələməy taa ma təsəyi nyá tə na má seeki ma İso ké í na təmlə.

⁵ Pə təya pulv tə, ma nu isəna n səla İso yəlaə təna, na isəna n təka Taca Yesu mpaav təm tə.

⁶ Na ma sələməyi İso sı isəna tá na-ı tə krenta isəntəy İso mpaav tə tə pə yele na n cəkəna teu təkpataa ké kəpantəna mpa pa təna tə hikiyi tá na Kilisiti tá krentəy tə tə.

⁷ Ma taaralv, pəpətv fei, isəna n səlvyn yulv tə pə lapa-m lele, na pə tasma aralvtv ke teu. Pə təya pulv tə, nyá yaasi inı í heesa İso yəlaə payale lanə.

Pədlı wiınav ke Filemən ke Onesim tə

⁸ Təv, təm natələyi ma caa-ı nav, na paa ma wəna mpa ke Kilisiti tə sı má caalı-ı pə taa,

⁹ ma luy lapa sı má na-ı-tı na té wii kənyəy ke kəwii. Nyəni, saıa isəntə Pədlı má ma kpatəlaa kele, pəcə ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti tə.

¹⁰ Ma pəyaya Onesim təm ke ma caa ma na-ı, ma pəsa ı İso Təm taa caa ke saləka taa cəne.

¹¹ İ ka ké kaawaasaya ke waatv wei ı wə nyá kin tə. Ama kayana ı waasəyi má na-ı.

¹² Təv, nəəndə ma mələyənaı-ı na ma ləsayə ké.

¹³ Ma nyıla teu sı í saalı ma kin cəne na í sənə-m na nyá nəy ke saləka wei ma təkı Laapaalı Kəpan tə tə ı taa.

¹⁴ Ama ma ta sɔɔli si má lá pulɔɔ na nyá waali ké mpɔ. Pə taya pulɔ tɔɔ, ma luyɔ fɛi si n̄ la-m kɔpantɔ natəli na tɔlasi. Ama ma caa ké si n̄ la isəna n nɔkaa tɔ.

¹⁵ Ntanyɔ pə yasa nyá na-i ké wɛɛ naaleɣe si pə tayani-meɣe kɔrentuyɔ ke tam tɔɔ.

¹⁶ Pəntaa pə kaa wɛɛ isɔ yɔɔ na i yom ke yem, i tɛɛ mpɔ. I pəsa tá taapalɔ kɔpampɔŋ ke Kilisiti mpaav taa. I tema ma nyəŋ ke pəsuyɔ təkɔataa, ile nyaya pə kaasənaa si í pəsi nyá nyəŋ na pə kəli mpɔ, paa isɔ nyá yom, paa isɔ nyá taapalɔ ke Taca a təŋuyɔ taa.

¹⁷ Mpɔ tɔ ye n nyənəŋi-m isɔ nyá taapalɔ, mu-i isɔ ye má n ka mu-m tɔ.

¹⁸ Ye i ka wakəla-ŋ pulɔ, yaa i wɛna-ŋ kəmlɛ natəli, pɔɔsi má.

¹⁹ Maa feli-ŋ pə təna. Pɔɔli má ma mayamaɣa ma ŋmaana na ma niŋ ke mpɔ. Ile maa nəkəŋi na má heeli-ŋ si nyá mayamaɣa n wɛna-m kəmlɛ, haləna nyá niŋ na nyá nɔɔhɛɛ, ma tənna.

²⁰ Hai hɛɛsi ma laŋlɛ ke tə ké Kilisiti nyəma tɔ pə tɔɔ.

²¹ Ma təŋna takəlaya kanɛɣe ŋmaav ke isəntɔ tɔ na má tu-ŋ naani ké si n ká la pə təna, haləna pə tɔlasi mpɔ.

²² Na pə kaasa-m lenti si n̄ caa-m kutuluyɔ, pə taya pulɔ tɔɔ, ma tu tɛɛluyɔ si mə lɔ sɔləmuyɔ ká yele na pə tɔli-m na má kɔɔ mə tɛ.

Kantəkaya sɛɛtɔ

²³ Ma taapalɔ Iɔafəlasɔ wei pa təkə ma na-i ké saləkə taa cənɛɣe Yesu Kilisiti tɔɔ tɔ i sɛɛki-ŋ.

²⁴ Maləki na Alisitaaki na Temasi na Luku mpa ma na-wɛ tə lakɔ təmlɛ ke cənɛ tɔ pɛlɛ pa sɛɛ-ŋ tɔtɔ.

²⁵ Taca a Yesu Kilisiti í hólí-meɣe pɛɛɛɛ.

TAKƏLAYA NJKA PA NMAAWA HEPƏLA NYƏMA TƏ Kutuluṭu

Takəlaya kanə ka ηmaabv ta tṭ i hətə sṭ tə nyəmi-i. Ilə ηmaabv mu i ta laη Yuta tṭ wei í pəsa Yesu təηlv wei i nyəma nəχə suw kəpənaχa taa təm tṭ. Yuta nyəma mpə pa pəsa Yesu təηlaa mpə pa təηna məlvuy ke pa ləη isəsele taa tṭ mpəχe í ηmaa-ke. Ama takəlaya ηmaabv tasəχi-weχe apalṭv sṭ pá təkṭ tənəη sṭ Yesu kəla isətəa tillaa na Apələham na Moisi na Aləη mpə pa ke pa ləη caanaa tṭ. Yesu kəla kətasi na nəsi pəlvuy tətṭ. Mpi tṭ, Yesu kpeχela pə təna na í la təm kulbm ke tam tṭṭ.

Isəna pa fəχa Hepəla takəlaya tṭ:

Isə Pəyalv Yesu, titite 1-4

Yesu kətaya ke səsəηka, titite 5:1-10:18

Taa təm na kantəlvuy, titite 10:19-13:25

Isəna Isə hula i hvwee tṭ

¹ Ləη Isə ka we Isə kuyəχṭv tṭv teləsəlaa kiη ké na í yəχətəna tá caanaa caanaa ke təm pəχale taa na yaasinaa pəχale taa.

² Ama pə tala kaχana kuyəη kiη kətəsəη inə i taa tṭ i maχamaya i Pəyaya kiη ke i wee na í yəχətəna-tv. Na i Pəyaya ηke ka niη ke i lapəna isətəa na atə, na ηkeχe i ləsa sṭ ká tṭ pə təna təpai.

³ Nke ka kiη ke Isə teeli naakṭ na pə tee isu kəkə. Na ka kiη tətəχə pə húləχí teitei ké isəna Isə wəetv maχamaya wee tṭ. I nəχə taa təm toma ke i təkəna isətəa na atə na pə səηaa. I tēma yəlaa isayətv kpiisuyə təkpatəkpata ləna í kpa na í caya Isə kawulaya tṭ kəηkəη taa.

Isə Pəyaya kəla isətəa tillaa təcayacaya

⁴ Isu Isə Pəyaya ηke ka kəla isətəa tillaa təcayacaya tṭ, mpyə Isə ha-keχe hətə nte tṭ kəla isətəa tillaa nyəna tṭ.

⁵ Pə taya pulv tṭṭ, Isə ta yəχətəta isətəa tillu nəχəlv sṭ:

Nyāχale ma Pəyaya,

səηa ke ma pəsa nyá Caa.

I ta yəχətəta isətəa tillu nəχəlv i təm tətṭ sṭ:

Maa la nyá Caa na nyaa pəsi ma Pəyaya.

⁶ Ama waətv wei Isə kəηχana i Pəyaya kancaalaya nyəηka ke antulinya taa tṭ i tēma sṭ:

Isə isətəa tillaa təna ká se-e ké.

⁷ Mpi Isə yəχətə isətəa tillaa tṭṭ təχəle sṭ:

Isə kpaχa isətəa tillaa na í lana-we na pá pəsi heelim.

I lapa na i tēmlə nyəma náá pəsi kəkəsṭ nsi sṭ mvyṭ kemkem tṭ.

⁸ Ama pə tala i Pəyaya ləna í yəχətṭ təfoo sṭ:

Isə, aa, nyá kumte we tam ké.

Tampəna taa ké n təkṭ nyá kawulaya.

⁹ N səla kəpəntv na n kisi isayətv təcayacaya.

Isə, pə tṭ ké nyá Isə ləsa-η na nyá mpaa.

I su-η teeli təcayale taa sṭ

nyá laηle í hvlbmṭ səsəm.

Təcayale nte tṭ taa i su-η mpv tṭ,

tə kəla nte tə taa ı su nyá taapalaa ləlaa tə təcaγacaγa.

¹⁰ Ի γəγətaa tətə sı:

Tacaa, nyá lapəna tetv tənaya kancaalaya.

Nyá mayamaγa nya niη lapəna ısətaa.

¹¹ Pə tənaya mpv pu saalı yem.

Ama nyaa caya tam.

Pə tənaya mpv pu cəγeti ısu

wontu kususuutu cəγetvγv tə.

¹² N ká kpili-wı ısu pa kpiluyv kpaı tə.

Paa laγası-wı ısu yvılv laγasvγv

ı təv wontu kususuutu tə.

Ama nyá, nyaa wεε tam ké mpyó,

n kaa kpatəli.

¹³ Tuu tə Լə ta γəγətəta ı ısətaa tillaa taa nəγvılv sı:

Caya ma kəηkəη taa haləna má kəna nyá kolontunaa

na n loosi nyá nəəhεε kε pa təv.

¹⁴ Mpv tə, ısətaa tillaa ná ké weγelə? Pa təna pa ké Լə təmlε nyəma ké, na paa naa ısentəv. Mpeγε Լə tiliγi sı pá teη mpa pə ké sı pu ya pa nyəvη tə.

2

Nyvvv γapv səsəəm

¹ Pə təv ké tu təkı teu kε tampana təmnaa mpa pa heela-tv tə na pəcə pə taa kəv na pə pona-tvγv təlete taa ké yem.

² Լətaa tillaa kpaala təm nti tə təle tə hika nyvγv ké, haləna ye wei ı pənta-tı yaa ı kisa-tı pa tvγı pvnıtv kε saləka wei pə nəγəsanaa sı pá tv-tı təγə.

³ Təv, pa ta kisi saləka tvγv kε mpa pa kisa ısətaa tillaa nyəntv tə, kacəηfana ta mpa tu la awusa kε nyvγv γapv səsəəm pəne pə taka tə? Tacaa ka caaləna nyvγv γapv pəne pə təm heeluyv kε ı mayamaγa. Լena mpa pεle pa nu-tı tə pεle pá teləsi taγa pə tampana.

⁴ Na Լə kusa pa təm nyvγv na ı kəkəlv nyəm na səγəntv təma na piti təma təna lapv taa. Ի yelaa na ı Feesuyv Naηηtv lá na pulv lapv saa yəlaa ısu ı nəkaa tə.

Wei ı təv pə yakı yəlaa nyəvη tə

⁵ Mpyó pə wεε, mpi tə pə taγa ısətaa tillaa nəəhεε tεε ké Լə məηna antulinya wei ı kəη na tə γəγətəγı ı təm tə.

⁶ Ama nəγvılv γəγəta Լə Təm taa ké tiili sı:

Hai Լə, yvılv ké we na n təsəγı ı təm?

Yvılv wεv mpv təkpev tə ı ké we na n paasəγəna-t?

⁷ N yelaa sı ı sekı ısətaa tillaa kε pəcə.

N tv-tı teeli na n kusı ı nyvγv ısu wulav.

⁸ N məηna pə təna təpai ké ı nəəhεε tεε.

Pa γəγətəγv mpv sı Լə məηna pə tənaya ı nəəhεε tεε tə, pə nyvγv nté sı ı kpaγa pə təna təpai ké na ı tú yvılv niη taa, pə ta kaası pulv cəcəka. Paa na mpv tə naa kaγana sı pə təna pə ta məlı yvılv nəəhεε tεε.

⁹ Ama mpi tə naa təγəle sı pə lapə Yesu na ı sekı ısətaa tillaa kε pəcə sı ı sı yəlaa təna səm kε Լə pεleεε təv. Wahala wei ı təγaa na ı caη ı sı tv ı təv, nəəvηv tə naa pa tv-tı teeli na pá kusı ı nyvγv ısu wulav.

¹⁰ Kvpam pu mvna mpv sı Լə wei ı lapə pə təna na ı təv ké paa mpi pə wεε tə ı la na Yesu te təkpataa ké ı konyəntəγəlenaa taa, na pəcə ı pona pəyalaa paγalε kε ı teeli taa. Pə taγa pulv təv, Yesu yekina na pə yakı pa nyəvη.

¹¹ Yesu kpiisiyina yəlaa isayatu. Pa təna mpa pa isayatu kpiisa mpv tə, í na-we pa kpenta Caa kuləm kέ. Pə təw kέ pə fεi Yesu kέ fεεlε sɪ í yaa-we sɪ í newaa

¹² kε waatu wei ɪ təŋ sɪ:

Hai Isə, maa heeli ma newaa kε nyá təm.

Maa yoo yontu na má tala-ŋ samaa təna taa.

¹³ I təma tətə sɪ:

Maa tv Isə kέ naani.

I tasa yəɣətaya tətə sɪ:

Má na piya mpa Isə ha-m təɣələ.

¹⁴ Isu mpa ɪ yaa mpv sɪ piya tə pa kέ tənuyv na caləm kuləməm tə, Yesu maɣamaya pəsa teitei isu mpe, na í na-we pá kpenti kuləm. I lapa rúpúyú sɪ í yəki uləɣv wei ɪ kin səm toŋ weε tə ɪ ílε ɪ toma í yəki təkpataa təw kέ un ɪ lapa mpv na í sɪ ulena

¹⁵ í waasi mpa səm səɣəntv təw pa pəsa isu yomaa kε pa weesin təna taa tə.

¹⁶ Mpi tə pə taya isətaa tillaa kε ɪ waasəyi. Ama Apəlaham piya kε ɪ waasəyi isu pa ŋmaav Isə Təm taa tə.

¹⁷ Pə təw kέ pə weε sɪ í nəɣəsəna ɪ newaa təkpataa, na í pəsɪ pa kətulv səsə kupaŋ wei ɪ huləyi yəlaa kε suulu kε səsəm kε ɪ təmlε taa kέ Isə isentaa tə, pəcó pə husɪ samaa isayatu.

¹⁸ Na isu pə maɣasuyv un na í ná kənyəŋ tə, pənente ɪ pəsəyi na í waasi mpa pa we maɣasuyv taa tə.

3

Yesu kəlvv kε Moisi

¹ Ma taapalaa Isə sɛɛlaa mε mpa Isə yaawa tə, í paasəna Yesu wei Isə tilaa na í kέ tə Isə sɛv mpi pə təm tə húləyi isəntə tə pə kətulv səsə na í ná.

² Isə ka ləsəna-ɪ sɪ í la təmlε tənε, na í nuna Isə kέ teu isu Moisi ka nuna Isə na í la ɪ təmlε kε Isə təyaya təna taa tə.

³ Kutuluɣu ŋmalv wenna sam na pə kəli kutuluɣu maɣamaya. Mpv tətəɣə Yesu mənə sam na pə kəli Moisi təcəyacaya.

⁴ N kaa na kutuluɣu kε yem na kv fεina kv ŋmalv, na Isə ílε ɪ kεna wei ɪ lapa pə təna tə.

⁵ Ye Moisi ilε, ílε ɪ nuna Isə kέ teu kε Isə təyaya təna taa. Inəyi pa tv təmlε sɪ ye Isə í yəɣəta nti ilε un ɪ heeli.

⁶ Ama Kilisiti wei ílε ɪ kέ Pəyalv maɣamaya na pa su-ɪ Isə təyaya səsə tə ílε ɪ nuna Isə kέ teu tətə. Ye tə təkə tá tɛelvyv na naani na pə tá ciyiti-tv ilε tə kέ ɪ təyaya nyəma nté.

Hεεsvv ŋku pa ha Isə yəlaa tə kv təm

⁷ Pə təw kέ Feesuyv Nanŋtv maɣamaya ka yəɣəta mpv sɪ:

Ye í nu Isə nəɣə kε saŋa,

⁸ í taa tasa ŋkpaŋtɛeləŋ lapv,

isu í ka lapv waatu wei í kpεəsəna

Isə kέ kuyəŋku í maɣasa-ɪ sɪ í naa

ɪ waali kέ wəlaya tetv taa tə.

Isə yəɣətaa sɪ:

⁹ Mə caanaa caanaa maɣasa-m təna,

na pá lá sɪ pa naa ma waali.

Pəyele pa ná pə təna mpi mpi ma lapa pusɪ nule taa tə.

¹⁰ Pə təw kέ yəlaa paŋε pa təm kpa-m pááná na má tə sɪ:

Tam m̄p̄ógú pa liyitiyi pa h̄wεε taa.

Pa ta tu cekəna ma yaasi ké paa pəcɔ.

11 Pááná kpa-m mpv ɔlena má tuu si:

Pa kaa svv ma heesvuv tete ke paa pəcɔ.

12 Ma taapalaa í la laakali na mə taa nəǵɔlv í taa kəɔ na í lá isayatu ke ɪ lotu taa na í la lan̄kpusəŋ na í ha weesuyu Iso ké siyile.

13 Ama í tasəyi təmaga apalv ke paa ifemle nte, haləna mpi pa yaa sɪ saŋa ke Iso Təm taa tɔ pə su tənaya. Nəǵɔlv í taa yele na isayatu puyusi-ɪ na í lá lan̄kpusəŋ.

14 Pə we mpv si ye tə təkə ta kancaalaaya naani wei tu wena təǵə teu haləna pə tənaya, tá na Kilisiti tu pəsi taapalle.

15 Nti pa ŋmaa Iso Təm taa təǵəle si:

Ye í nu Iso nəǵɔ ke saŋa,

í taa tasa ŋkpranteeleŋ lapv,

ɪsu í ka lapv waatv wei í kpeesəna Iso tɔ.

16 Mpa pa taa nuina Iso nəǵɔ na pá kólí na pá kpeesəna-ɪ? Mpa pa təna Moisi ləsa Icipiti taa təǵə mee.

17 Na mpa pa təm kpana Iso ké pááná ke pusi nule taa? Mpa pa lapa isayatu na pá sí wulaya tetv taa təǵə.

18 Mpaɣa Iso ka tuunaa si pa kaa svv ɪ heesvuv tete ke paa pəcɔ? Mpa paa kpeesəna-ɪ təǵə.

19 Tə nawa mpv si pa ta tɛ Iso na pa taa təǵə pa ta svv.

4

1 Iso tema-tvɣv heeluvv təkpataa sɪ tə pəsəyi na tɛ svv timpí tá na-ɪ tu caɣa na tɛ heesi tɔ. Mpv tɔ tɛ la laakali na pə taa kəɔ na mə taa nəǵɔlv í wuna heesvuv ŋkv kv taa ké svv.

2 Pə taya pulv tɔ, tə nu Laapaali Kupaŋ inəyi teitei ké ɪsu wulaya tetv taa nyəma mpe. Pa nu təm nti tɔ tə ta waasi-weɣe pulv. Mpi tɔ, pa nuw-ti tɔ pa ta mu-ti na pá tɛ Iso na pa taa.

3 Ta mpa tə temna Iso ké tá taa tɔ tu svv heesvuv ŋkv kv taa. Heesvuv ŋkv kv təm ke Iso yəǵətəa si:

Pááná kpa-m na má tuu si,

pa kaa svv ma heesvuv tete ke paa pəcɔ.

ɪ yəǵətə mpv, pəyele ɪ təmle tema tɛm ke hatuu waatv wei ɪ lapa antulinya tɔ.

4 Pa yəǵətə kuyaku naatosompəǵolaya nyəŋkv təm ke Iso Təm taa ké tiili si: Iso yela ɪ təmle təna na í heesi kuyaku naatosompəǵolaya nyəŋkv wule.

5 Na pá tasa tiiliyi yəǵətuvv si: Pa kaa svv ma heesvuv tete ke paa pəcɔ.

6 Mpa pa caala Laapaali Kupaŋ inəyi nuw tɔ pa ta svv heesvuv ŋkv kv taa, mpi tɔ pa ta tɛ Iso na pa taa. Pə na pə mpv tɔ pə we pəsvuv si leləa í svv.

7 Pə tɔ ké Iso tasa kuyaku kufalvuv ke svv na í yaa-kv sɪ Saŋa. Tə maɣamaga tə təm ke pusi kəma na sí siki səsəm ɔlena Iso yele na Tafiti yəǵətə təm nti tə tema nuw tɔ si:

Ye í nu Iso nəǵɔ ke saŋa,

í taa tasa ŋkpranteeleŋ lapv.

8 Ye Yosuwee ka svsa yəlaa mpeɣe heesvuv ŋkv kv taa, Iso taa tasa kuyaku len̄kv təm ke yəǵətuvv.

9 Ama heesvuv nakulí kv weε na pa hula-kuvv Iso yəlaa, na kv nəǵəsəna Iso kuyaku naatosompəǵolaya wule nyəŋkv.

¹⁰ Pə wεε ké sɪ ye wei ɪ sʊʊ ɪsɔ hεεsʊyʊ tete nté tə taa pʊntʊ ká yele ɪ təma na í hεεsɪ ɪsʊ ɪsɔ maɣamaɣa yepu ílé ɪ nyəna na í hεεsɪ tɔ.

¹¹ Pə tɔɔ ké tu la kookali na tɔ sʊʊ hεεsʊyʊ ŋku ku taa. Tɔ taa yele na tá taa nəyɔl kɔɔ na í la kpεεsʊl ɪsʊ lɛlaa lapʊ wʊlaya tetu taa tɔ na í lan hεεsʊyʊ ŋku ku taa sʊʊ.

¹² ɪsɔ Təm wena toma na tɔ laki təmle. Tə kəla layate nte tə setəɣɪ taa na waali tɔyɔ ləŋ. ɪsɔ Təm nti tə sʊʊki na halɪ tə takɪ timpɪ ləsaya na ləmaɣasəle pə nyəm suliɣɪ tɔ. Tə fakɪ atama na muɣule taa pɛeləm, na tə faɣasəɣɪ nti yʊl nyuləɣɪ na nti ɪ huʊki ɪ lotu taa tɔ.

¹³ Kʊŋmanmam napəli pə fɛɪ mpi ɪsɔ u naakɪ tɔ. ɪsɔ ílé ɪ naa pə tənaya təyau, pʊl ta ŋmɛli-ɪ. ɪ kin kɛ tá tənə tu polo na tɔ kεεsɪ ta kʊlapʊtʊ tənə.

Yesu ké kətəlaa səsaa səsɔ

¹⁴ Ye mpʊ tɔ takɪ tá ɪsɔ sɛɛv ŋku ku təm tə huləɣɪ ɪsəntɔ tɔyɔ teu. Mpi tɔ, tə wena kətəlaa səsaa taa səsɔ wei ɪ təma na í tala ɪsɔ cəɔ maɣamaɣa tɔ, inəɣələ ɪsɔ Pəyalʊ Yesu.

¹⁵ Ta kətʊl səsɔ inɪ ɪ ké wei ɪ pəsəɣɪ na í cəkəna ta ɪcantʊ tete tɔ. Pə maɣasa ɪ maɣamaɣa kɛ pə tənə pə taa ɪsʊ ta, ɪ ta la ɪsəyatu kɛ paa pəcɔ.

¹⁶ Ye mpʊ tɔ kpɛtəna ɪsɔ pɛɛlɛ kumte na naani, tu hiki suulu na pɛɛlɛ na pə waasi-tʊɣʊ waatu wei pə nəɣəsənaa tɔ.

5

¹ Pə ləsʊyʊ yəlaa hɛku kɛ kətʊl səsɔ na pə su tɔ, pə su-ɪ mʊpʊɣʊ sɪ í la ɪsɔ təmle na pə waasi samaa. ɪ pukina kʊhaham na í laki kətaya kɛ yəlaa ɪsəyatu tɔɔ.

² Kətʊl səsɔ ná takaa na í ná ɪsəna ɪcantʊ wεε tɔ, ɪlɛ ɪ pəsəɣɪ na í hʊlí suulu kɛ pəcəɣɔ ɪsɛ kʊkpɛɛtɛ nyəma na mpa pa pəntəɣɪ kʊpəntʊ tɔ.

³ Na ɪsʊ kətʊl səsɔ maɣamaɣa wena ɪcantʊ tɔ ɪ laki kətasi kɛ ɪ maɣamaɣa ɪ tɔɔ na samaa tɔɔ tɔɔ.

⁴ Pə fɛɪ sɪ nəyɔl ká tu ɪ təɣɪ teeli na í sʊsɪ ɪ təɣɪ kətʊl səsɔɔntʊ taa. ɪsɔ kpaana kətʊl səsɔ, na mpʊ inɪ pə maɣamaɣa kɛ pə lapa Aləŋ kin.

⁵ Mpʊ inəɣɪ na Kilisiti, ɪ ta tu ɪ təɣɪ teeli na í kpa ɪ təɣɪ kətʊl səsɔ. Ama ɪsɔ maɣamaɣa təmna-ɪ təkɛlɛkɛlɛ sɪ:

Nyayale ma Pəyaya, saŋa kɛ ma pəsa nyá Caa.

⁶ ɪ təma tiili tətəɣɔ ɪsɔ Təm taa sɪ:

N ka pəsɪ kətʊl kɛ tam tɔɔ ɪsʊ Mɛlɛcisetɛɛki.

⁷ Saa wei Yesu ka wε atɛ cənɛ tɔ ɪ sələmaya ɪsɔ wei ɪ pəsəɣɪ na í ləsɪ-ɪ səm taa tɔyɔ, na í wiikina-ɪ na kapusi səsɔɔnsɪ na ɪsəlɔm. ɪlɛna ɪsɔ mu ɪ sələmʊyʊ kɛ ɪ seekaya ɪsɔ tɔ pə tɔɔ.

⁸ Paa na ɪ ka ké ɪsɔ Pəyaya tɔ, kʊnyəntəɣələnaa taa ké ɪ nyəmá nunav təm.

⁹ Pa kəma na pá tɛmɪ-ɪ lapʊ na í tɛ təkpataa, ɪlɛna í pəsɪ wei ɪ kin mpa pa tənə pa nukəna-ɪ tɔ pə yakəna pa nyɔŋ kɛ tam tɔ tɔ.

¹⁰ ɪlɛna ɪsɔ tɔ sɪ inɪ ɪ kɛna kətʊl səsɔ ɪsʊ Mɛlɛcisetɛɛki.

ɪsɔ seɛlaa mpa pa tayanəɣɪ kpisuyʊ tɔ pa təm

¹¹ Tə wena kʊyɔɣɔtʊtʊ kɛ səsəm kɛ təm tənɛ tɔ tɔɔ, na pə wε katɛ sɪ tɔ kilisi-mɛɣɛ pə tənə tɔcɛɪcɛɪ ké u cəkəɣəna ləŋ tɔ pə tɔɔ.

¹² Hatuu tɔ pə nəɣəsəna ɪsʊ ɪsəntɔ mə sɛɣɛsəɣəna lɛlaa, ɪlɛna mu məlɪ na í pəsɪ ɪsʊ mpa paa hʊlí ɪsɔ Təm ɪsʊ kpɛləmɛlaa tɔ. Pə tala mə mutʊ tɔyɔv, ɪlɛna í məlɪ na í nyɔkɪ kafa kɛ tam.

¹³ Wei ɪ paasəɣəna kafa nyɔv tɔ ɪ ké ahʊlɔm ké. ɪ ta nyɪ sɪ pənɛ pə tewa, aai pənɛ pə ta te.

14 Ama sōsaa mpa tam lapu tō pa nyēmá tampam na isayam pə fayau tō mōtu ke pele pa tōki.

6

1 Pə tō tō tē lu Kilisiti tōm nti pa caaləyənə seyeşuyu tō tē taa na tē suu mpa pa pu pə taa tō pa nyəntu taa. Tē taa tayanı kite tē nyəntu taa ké mələyu, isu kpai tēma yeluyu na taa tēmnau ke İso,

2 na lōm sōnnaa na niŋ tənuyu pə tōmnaa, na sətəa feesuyu na tam huule pə tōmnaa.

3 Tē pukina pə isentaa ké tam. Mpu pə mayamaya ke tu la ye İso í tisaa.

4 Na mpa pele pa tayanəyi isayatu taa ké hotuyu tō pele pa tōm ká tēna weyele ile? Tōv, İso tēma pa ise kuluyu na pá təŋ isətəa kucəəu leleŋ na pá hiki pa paa nyəm ke İso Feesuyu Nanŋtu kiŋ.

5 Pəle pə waalı pa nawa sı İso Tōm we teu na pa cəkəna isəna antulinya wei i kəŋ tō i toma wēe tō.

6 Pə tənaya mpu pə waalı ké pa luwa na pá tayanı isayatu taa ké hotuyu. Yəlaa isu mpu pə taka pə fei pəsuyu sı pá hólí-we sı pá tayanı tōntē kufatē ke layasuyu. Pə taya pulu tō, İso Pəyaya ke pa leləyi kam ke səm tesika tō na pá tūyi-keye fele ke samaa taa.

7 Ye pa hala haləm na tēv nukı pə taa ké tam na pə ta laŋ nikaya, na kutəyōv la pə taa ké teu na pá waası hallaa, ile haləm mpi İso koola-wəyi kupantu ké.

8 Ama ye sōwa ke yem na kpai nyutu tike lakəna pə taa, haləm mpi pə pəsa yem kele, na İso naa kpalı-wı na pá tēesəna-wəyi kəkə səpu.

9 Ma taapalaa mē, paa tə yəyətəyi mpu tō tē tēma tá taa təkpataa sı í tá tooli, i wē waasuyu mpaav taa ké.

10 İso tá ké wei u təŋəyi tampana tō, na i kaa sō mə tēma tō. Pəyele i kaa sō isəna í paasaa na í sōli-i na í waası mə İso seelaa lelaa, na í tu təŋna-wəye waasuyu tō.

11 Ta luuŋ wēe sı paa mə taa wei í taa isələ seesuyu ke mpu haləna pə tənaya, pəcə pə lá teitei isu í tēeluyu tō.

12 Tá luuŋ fei sı í loosi nōəhe. Ama tē caa ké sı í təŋ mpa pa tēŋ İso na pa taa na pá wēna suulu na paa hiki mpi İso ka tōma sı i ká ha tō pa akpaa.

İso tōma sı i laki mpi tō i laki-wəyi

13 Waatu wei İso heelaya Apəlaham sı i ká lapı-i pəne na pəne tō, na tuunav ké. Na isu nəyōlv fei wei i kəla-i na í ká tuuna ile tō uləna í tuuna i ti,

14 na í tō sı: Ma heeliyi-ŋ təkpataa sı maa la-ŋ kupantu, na maa la na ní hiki piya ke sōsəm.

15 Mpyó Apəlaham caŋana suulu, haləna í kəə na í hiki mpi İso ka tōma sı i ká lapı-i mpu tō.

16 Ye yəlaa í caa tuunav, wei i kəla-we tō i hətē ke pa yaakı na pá tuuna. Tuunav ké pulu mpi pə lolıyi yəlaa ke waatu wei pa laki ntəŋkreesaya təyō.

17 İso íle i caakaya ké sı mpa i tōma sı i ká la kupantvnaa mpe tō, pá nyı təkēlekele sı í yəyətə nti, i yəyətəa ké tē kaa layası. Pə tō ké i yəyətəa na i tuu.

18 Tōm naale inē i fei layasuyu, na pə fei pəsuyu sı İso í looli-ti. Pə tō mayamaya ke pə sōsa ta mpa tē hika təŋmelle ke i kiŋ təyō apalōtv, sı tē tōki tēeluyu ŋku kv tōm pa keesa-tv təyō teu təkəŋkəŋ.

19 Tēeluyu ŋku kv wēe ké isu ta ləsası kanŋanuyu kvəluyu ŋku tē wēna naani na kv kiıwa tō. Tē nyēmá sı ta mayamaya tē pəsəyi na tē suu na tē polo na tē lu isətəa İso tēsēle taa puuyu kvakayav waalı haləna tē tala pə taa nan taa.

²⁰ Tənağa Yesu tē-tuyv nəyə, na í pəsi kətulv səsə isü Meləciseteeki ke tam tə.

7

Kətulv na wulav Meləciseteeki

¹ Meləciseteeki iní í ka ké Salem wulav, na í ké isətaa Iso Səsə kətulv. Meləciseteeki iní í səhna Apələham ke waatu wei ílé í tema awulaa ke kəlvuyv ke yoo taa na í mələyi krente tə, na í kooli-í kəpantv.

² Tənağa Apələham tala pə təna mpi í ka wena təyə təm naanəwa na í kpağa həyöluyv kələmuyv na í ha-í. Meləciseteeki həte nyuyv nté sí tampana tv. Pəle pə waadı í ké Salem wulav, na pəle pə nyuyv nté sí həesuyv tv.

³ Nəyölv ta nyí Meləciseteeki caa, pa ta nyí í too. Nəyölv ta nyí sí akele lələna na pə ləli na pə tala-í. Pa ta yəyətí í ləlvuyv təm ke tiili, yaa í səm təm. Í nəyəsəna Iso Pəyaga, na í ké kətulv ke tam tə ké.

⁴ Í paası na í ná apəlv iní í səsəntv yee. Halí ta caanaa caanaa caa səsə Apələham ná faya pə təna mpi í hika yoo taa təyə təm naanəwa na í kpağa həyöluyv kələmuyv na í ha-í.

⁵ Lefii nyəma mpa pa ké kətəlaa tə kəsəsutv ha-weyə mpa ké sí pá pəsəyí lseyəli nyəma sí pá cələyí-weyə pa kəhikim təna həyöləh naanəwa taa kələmuyv. Pəyele paa ké yəlaa kələmaa ké, na pa təna pa ké Apələham piya.

⁶ Meləciseteeki na taa ké Lefii tv, paa na mpv í mv mpi Apələham wena tə pə həyöləh naanəwa taa kələmuyv. Pəle pə paası í koola koolee kəpana ke wei í hika kəpantv nti Iso təma sí í ká la tə.

⁷ Na isəna pə wee tə, səsə kooliyina səkpəlu ke kəpantv.

⁸ Ama kətəlaa kinj íle, mpa pa mvyí mpi yəlaa wena tə pə həyöləh naanəwa taa kələmuyv tə, pa ké yəlaa mpa saha pa wee cele pa fei təyə. Ama ye Meləciseteeki kinj íle wei í we tam isü pa ηmaav Iso Təm taa tə ílé í mvna həyöləh naanəwa taa kələmuyv ηkv.

⁹ Ye pə lapa mpv tə pəsəyí na tə tə sí waatu wei Apələham faya í wənav taa ké təm naanəwa na í ha mpv tə, Lefii mayamağa nyá felaa ké. Pəyele Lefii nyəma mpəyə pa tağanəyí fəyav naanəwa iní í wontu cəlvuyv.

¹⁰ Pə tağa pəlv tə, waatu iní paa pa ta lələta Lefii tə í ka we í cəsə Apələham taa ké saa wei Meləciseteeki səhaya-í təyə.

¹¹ Lefii nyəma kətuyv lina kəsəsutv nti pa tv lseyəli nyəma sí pá təh tə tə kinj. Pə na pə mpv tə Lefii nyəma kətəlaa mpə pa ta la təmle nte tə tewa təkpaata tə. Təfə pə taa yele Aləh looha taa na pə tasa kətulv kofəlv suv isü Meləciseteeki.

¹² Mpi tə, pə wee ké sí ye kətəlaa í layasaa, kəsəsutv náa layası tətə.

¹³ Təv, Taca wei í təm pa yəyətəyí isəntə tə í ké kpekəle lentə tv ké. Na pa kpekəle taa tv nəyölv taa lata kətulv səsə təmle ke kətaya tətəte taa.

¹⁴ Tə nyəmə teu təkpaata sí í ké Yuta kpekəle tv. Moisi yəyətəyá kətəlaa təm tə í ta yaa kpekəle nté tə həte.

Kətulv wei í nəyəsəna Meləciseteeki tə

¹⁵ Mpi pə tēsəyí-tuyv pə tampana kilisuyv təyöle sí: Kətulv nəyölv ná lıwa na í nəyəsəna Meləciseteeki.

¹⁶ Pə tağa yəlaa kukesətv ke pə təhaa na pə kpa-í kətulv. Ama weesuyv ηkv kv fei wakəlvuyv tə kv toh taa ké pə kpana-í kətulv.

¹⁷ Pa ηmaa mhpóyú Iso Təm taa sí:

N ka pəsi kətulv ke tam tə isü Meləciseteeki.

18 Nti pa su ləh na pá təhəyi-ti tə təle tə taa feina toma, na tu waasəyi pulv, ləna pá kó təle.

19 Moisi kəsəsutv ná taa la nəyolv na í té təkpataa, tə ná mpv. Ama pə kəna-tuyv tēelvuv kufaləyv kúpampankv ŋku kv yeki na tə krətəna Iso tə.

20 Mpi pə təw nəwəw nyəh inə i kəlaa tə, pa kpa-i kətolv na Iso tuunav ké. Ama pa kpa ləlaa ké kətəlaa ké yem ké.

21 Pa kpa Yesu ké kətolv na tuunav, halı Iso yəyətı təfoo sı:

Tacaa yəyətəa na í tuu sı,

n ká pəsi kətolv səsə ké tam təw.

I kaa tuli tapəh ké nti i yəyətə mpv tə tə taa.

22 Pə təw mayamaya ké Yesu ná kəna-tuyv nəyəw pēelvuv kúpampan mpi paa pu kpa na pə tii pə kaa saalı tə.

23 Pə kaasa lentı tətə sı kətəlaa kpai nyəma mpe paa wə payale, pə taya pulv təw, ləlaa səkaya ké na ləlaa ləetəyi pa ləna taa.

24 Ama Yesu ílé i wəna i weesuyv ké tam na í təkı i kətolv təw ké tam, na nəyolv kaa ləeti i lonte.

25 Pə təw ké paa pəlee i pəsəyi na í waası pa təna mpa pa krətəyənə Iso ké inı i təw tə. Pə taya pulv təw, i wəna weesuyv ké tam ké, na í sələməyənə-wəyē Iso.

26 Yesu ké pə tu muna mpv sı pá kpa-tuyv kətolv səsə. Pə taya pulv təw, i wə tənəh, i feina taalı nəyolv. Pəwə isayətv fəi i kin tə se. Pa faya í na asayaa na halı pá kpaası-i na í tēe isətənyuv təw.

27 Pə fəi sı i ká lakı kətasi ké tam ké inı i mayamaya i isayətv təw, na pə kaası na í lá samaa isayətv təw, isı kətəlaa səsaa ləlaa lakuyv tə. Ama waatv wei i ha i ti na í sı tə pə wə isı i lapa kətaya ké təm kulvm ké kpaakpa ké tam təw ké.

28 Mpa Moisi kəsəsutv kpaakı kətəlaa tə pa teu ta tuli. Ama Iso ná kama na í nyəsı kəsəsutv nəyəw taa, na í yəyətəna tuunav na i Pəyaya pəsi kətolv səsə, na i teu təla kpaakpa ké tam təw.

8

Yesu kəle ta kətolv səsə

1 Təm nti tə tənə yəyətaya ké mpv tə tə kite nté sı, tə wəna kətolv səsə ké mpv wei i kpaawa na í caya Iso kawulaya tv kumte kəh kəh taa ké isətəa tə.

2 I lakı kətolv səsə kulapələ ké kətaya təlate cokəle nte yolv ta siki, ama Tacaa mayamaya sikina-tə tə taa.

3 Pa kpa kətolv səsə tə sı í pona Iso ké kəhaham na í la kətasi ké. Pə təw ké pə wēe sı tá kətolv səsə í wēena mpi i ká polo na í lapı-i kətaya tə.

4 Ye atē cənəyē Yesu ka wēe i taa tu lapv kətolv. Mpi tə kətəlaa ka wēe na pá tənəna Iso ké kəhaham pona isı pa kēesa kəsəsutv taa tə.

5 Mpi mpi kətəlaa mpe pa lakı mpv tə, pa kēesəna mpi pə wēe isətəa təyəw na pá lakı. Iē pə nəyəsələ ké pə taya pə mayamaya. Pə lapa kulvm na nti tu tēm Moisi kin ké lapv tə. Saa wei i lapa səolv sı i sikiyı cokəle tə Iso heela-i sı í siki-təyē teitei isı paa kēesa-i puyv təw tə, í taa coti.

6 Ama təmlə nte pa tv Yesu tə tə kəla mpe pa nyənə təcayacaya. Pə taya pulv təw, inı i tēləsəna-tuyv nəyəw pēelvuv kúpampan mpi pə luna kúpantv kəkələtv nti Iso ka tōma sı i ká la tə tə kin tə.

7 Ye kancaalaya nəyəw pēelvuv ka tewa təkpataa pa taa tasa nəyəw kufalaya ké pēelvuv tətəyəw kúpənaya lonte.

8 Ama Iso yələa lapa taalı na Iso kaləyənə-wē sı:

Pə kəma na pə kəw maa yeke na má na lseyeli

nyəma tə tasa nəəsi kofasi pəeləy, na pə krəenna Yuta krəkəle nyəma tətə.

Tacaə mā ma yəyətəna mpv.

⁹ Nəyō ηka ma na-we tu pəeli tō ka kaa wεε isu mā na pa caanaa caanaa tu pəeləy ηkaya waatu wei ma həma-we na mā ləsi Icipiti taa tō. Pa ta tōki nəyō ηka mā na-we tu pəela mpv tō.

Mpv pə lapəna na maa lə pa təm ke luyu.

Tacaə mā ma yəyətəna mpv.

¹⁰ Nn, Tacaə mā ma yəyətəna mpv si:

Nəyō ηka kuyeeη inı ı waalı maa yele na mā na

İseyeli nyəma tə pəeli təyələ si:

Maa kraya ma kusəsutu na mā tū hatuu pa ləmayasεε taa.

Maa ηmaa-təyi pa lotu taa.

Maa pəsi pa İso na mpε paa pəsi ma yəlaa.

¹¹ Saa inı nəyōlv kaa nəki ı təyōntələ ke seyeşyū.

Nəyōlv kaa tō ı taapalı si:

Nyi Tacaə.

Pə taya pulv tō,

pa təna paa nyı-m.

Pə krayav pəyaya na pə polo səsə tō.

¹² Maa husı pa kypəntəη.

Ma kaa tōəsi pa isayatu tō kē paa pəcə.

¹³ İle timpi İso yəyətəyi nəyō kofalaya pəeləy təm tō pə wεε si kancaalaya nyəηka pənaa kē. Na pulv ı pənaa na pə ceyətəyi, pə caa tēm kē.

9

Ate cəne İso seev na isətəa İso seev

¹ Kancaalaya nəyō ηka paa pəela tō kele kaa wena nti pa suwa na pa təηəyi na pə seeki İso təyō, na tō İso təsεεle ka we ate cəne.

² Paa sika cokəle kē, na nté tə kəna pə tō pə tō nyənte, na pa yaa-te si kate taa. Na tənaya pa sukaya fətəla na taapəli na potopotonaa mpa pa ha İso tō.

³ Puvyū kukakayav naale nyəηku waalı kəna cokəle nte pa yaa si kate taa kate tō.

⁴ Na tənaya wula cofolo ka wεε na pā wōki tulaalənaa ke ı taa, na İso nəyō pəeləy atakaa na pā waasa ı tənaya wula təpai. Atakaa inı ı taa ka we wula nyənaya na ka taa na mana, na Aləη krátūyō ηku ku towa hetu tō na pəe kpaatanaa mpa pa tō pa ηmaa nəyō pəeləy təm tō.

⁵ Atakaa inı ı tō ka we teeli nyəma napəli mpa pa húləyi si İso we təna tō, na pa keη ləpa timpi pa lakaya kətaya ke yəlaa isayatu husyū tō tō. Pə taya si cəneye tu yası-meyε pə kantəlası təna təcεıεı.

⁶ Mpyūyō pə təna pu wεε, paa mpiyi pə lonte taa, na kətəlaa ná svukaya tam kē pə tō pə tō cokəle taa na pā laki pa təmlε.

⁷ Ama hatuu pə taa nyənte taa ile kətulv səsə tike svukayana təna, na pənaya taa təm kuləm təkəη kē ı svukaya. Caləm ke ı pukayana tənaya fεenşyū ke İso kē ı mayamaγa ı kypəntəη na kypəntəη wei ile samaa ná pənta kypəntu tō ı tō tətō.

⁸ Feesyū Nəηηtu húləyi təna si pə tō pə tō cokəle waatu təna taa, mpaav feı si yulv ı tala timpi pa yaa si kate taa kate taa tō.

9 Mpu inı pə hóləyí isəna tə we kayana isəntə tə. Pə nyuyv nte sı isı pa kprakuyv kuhaham na pa kprakuyv wontu na pá lakı İso ké kotası tə, mpv inı pu pəsəyi na pə tayanı teu təkpataa ké wei ı lakı mpv tə ı lotu taa.

10 Kətəyov na kunyənıyovm na nyuyv təv asilima keelıyuv təm tike ke pə paasənaa. Pə ké yolv tənıyuv nyəm mpi pa sıwa sı pa təyəyi, haləna kuyənku İso ká tayanı pə tənaya kufam tə.

11 Ama Kilisiti ná lapa kúpantunaa mpa pa təma kənte tə pa kətılv səsə. Na cokəle nte tə taa ı lakı təmle tə tə kəlaa, na tə tewa təkpataa. Pə taya yəlaa sikina-ke, na tə ta tu kev antulinya wei pa lapa kılavv ke isəntə tə ı nyənte.

12 Kilisiti sıvv təm kvlm ke ı kprakaa sıvv ke kate taa kate taa tə pə taya acənaa na nawee caləm ke ı larəna kətaya. Ama ı mayamaya ı caləm ké, ılena pə kəna-tıyuv tá nyəvı yavv ke tam təv.

13 Ye acənaa na latəcənaa pə caləm na naanı alv nyəvı wei pa nyayasa ı təna na pá ıymısyı ı təlvma ke yəlaa asilima nyəma təv tə ta kpısi pa asilima ke kpıısyıv,

14 kacıfanı Kilisiti caləm na? Feesyıv tam nyəvıv tıv taa ké ı larəna ı təyi İso ké kətaya ıka ka tewa təkpataa tə. ı caləm ká ləsi ta lotu taa ké kpaı təmanaa ləmayasəe na tə pəsi na tə la İso weesyıv tı təmle.

15 Pə təv ké Kilisiti ke wei ı teləsəyi nəyov pəelıyuv kufam ke lelaa tə sı mpa İso yaawa tə pá hiki kúpantıv tam nyəntıv nti İso ka təma sı ı ká ha na pə wee sıv pa kpancoov tə. Pa pəsəyi na pá hiki-tı. Pə taya pulv təv, səm lapa pə taa, na səm mpi pa yekina na mpa paa we nəyov pəelıyuv kúpəm taa na pá pəntəyi tə, pá lu kúpəntəv inı ı taa.

16 Ye yolv caya na ı tayanı isəna ı caa pá lana ı wənav ke ı səm waalı tə na pá tıv takəlaya taa na pá sıv, sıv ı səpa na pəcə.

17 Ye ı wəna ı isə, takəlaya sıv mpv kaa la təmle. Ama ye ı kəma na ı sı ke paa lana-keye təmle.

18 Pə təv ké pa tıla kancaalaya nəyov pəelıyuv təv na caləm.

19 Kancaalaya ıle Moisi kraya İso kəsəsutıv taa heeliyi mpi pə təna təyov na ı keesi samaa təna. ılena ı kraya hisəvv kpatóyov na heevı hıntıv kəsəemtv na ı lii nawee caləm na lvm pə taa, na ı kpəntəna İso Təm takəlaya na yəlaa pa təv na ı ıymıv.

20 Na ı tə sı: Pəne inı pə kəna caləm mpi pə lakı na nəyov ıka İso pəelaa na ı tə sı ı təkı təkənkev tə ká la tımpana.

21 ılena Moisi tasa caləm ke krayav na ı ıymıv cokəle təv na İso seev wontu təna təv.

22 Na sıv pa keesa kəsəsutıv taa tə, caləm mpi, pə we sıv pə tənaya pə tayanaa, na ye caləm ı ta tı, pa kaa hısv nəyolv ı isayavv ke paa pəcə.

Kilisiti kətaya hısvıv ke isayavv

23 Na sıv pa tayana mpi pə we isətəa tə pə nəyəsəle ke mpv tə, pə wee sı pá la isətəa nyəm mayamaya ke kotası kúpənıv nsi sı kəla ıhpóyov teu tə.

24 Pə taya pulv təv, kate tete nte tə taa Kilisiti sıvıwa tə tə ta ke nte yəlaa lapa na tə nəyəsəna isətəa nyənte ke kınəyəsıv tə. Ama isətəa mayamaya ke ı krawa sı ı puki ı səvı İso isəntəa na ı wiiki ta kınıyovı.

25 Paa pənaya ıka Yuta nyəma kətılv səsə pukina wontu caləm ke kate tete ké. Ama Kilisiti ıle ı ta sıv sı ı lakı ı təyi kətaya na ı leləyi.

26 Ye pu we mpv ı ka təyov kınıyovı ke təm payale ke hatuu antulinya lavv waatıv. Ama ı kəma kayanaya təm kvlm ke ı kprakaa kənte ke tənaya kuyevıv ıne ı taa sı ı la ı təyi kətaya na ı kó isayavv tənənıvı.

27 Pə tēma sūw sɪ paa yʊlʊ wei ɪ ká sɪ təm kʊlʊm ké, na pələ pə waalɪ ulena lso hʊna-ɪ təm.

28 Mpu ɪnɪ tətəɣə pa lapa Kilisiti ke kataya ke təm kʊlʊm sɪ pə ləsi yəlaa samaa isayatu. ɪ ká tasa məlvʊɣ, ulə pə taya isayatu təm təw ké ɪ ká kəw pələ. Ama mpa pa taŋa-ɪ tə pa nyəŋ yaru ké.

10

1 Kʊsəsutu nti paa towa Yuta nyéma tə tə ta hʊlɪ kʊpantʊnaa mpa paa kəw cele tə pa mayamaya ke teitei. Ama pə nəɣəsələ ke pə hʊlaa. Pə təw ké kʊsəsutu nti tə ta pəsi na tɛ lá na mpa pa kʊpətəɣəna lso tə pá te təkpaataa, na kətasi kʊlʊmasɪ nsi pa laki paa pənaya ŋkaya tam tə.

2 Ye pu kpiisa mpa pa sɛekaya lso ké mpu pə taka tə pa isayatu təkpaataa ke təm kʊlʊm təw, pələ pa taa tasəɣɪ pa isayatu təm təwɣu, pəw pa taa nəkɪ kətasi nasələɣɪ lapu tətə.

3 Mpi təɣələ sɪ pa lakʊɣu kətasi nsəɣɪ paa pənaya ŋka tə pə təwɣu yəlaa ke pa isayatu təw ké.

4 Pə taya pʊlʊ təw, latəcɛnaa na acənaa pa caləm kaa pəsi na pə ləsi isayatu ke paa pəw.

5 Pə təw ké waatu wei Kilisiti kəŋaya antulinya taa tə ɪ təma lso sɪ:

Nn caa kətasi pəyele nn caa kʊhaham.

Ama n ŋma-m tənʊɣ.

6 Kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə sɪ ta ke-ŋ pʊlʊ.

Na isayatu husʊɣu kətasi wɛ-ŋ yem tətə.

7 Tənaɣa ma təma sɪ:

Hai lso, mayalə.

Ma kəŋ sɪ má la nyá luɣu nyəntʊ ɪsɪ pa kɛɛsa

ma təm ke lso kʊsəsutu takəlaya taa tə.

8 ɪ caala yəɣətʊɣu ke sɪ: Nn caa kətasi na kʊhaham na kətasi nsi kəkə nyaya sɪ təna tə na isayatu husʊɣu kətasi. Pə tənaɣa mpu pə ta ke-ŋ pʊlʊ. Pəyele pə wɛ kʊsəsutu taa sɪ pá la kətasi nsəɣɪ mpu.

9 ɪ tēma ŋpúɣ yəɣətʊɣu təɣ ɪ təma sɪ: Hai lso, mayalə. Ma kəŋ sɪ má la nyá luɣu nyəntʊ. Mpúɣ pə lapa na lso kú kətasi nsi pa lakaya tə, ulena Kilisiti kətasi lapu náá mu kʊpəm lonte.

10 Yesu Kilisiti lapa lso luɣu nyəntʊ na í lá ɪ təɣɪ kataya na pə kpiisi ta isayatu ke tam təw.

11 Paa kətʊlʊ wei ɪ səŋʊɣu ɪsɔ na í laki kətasi ke paa ifemle nte tə, kʊlʊmasɪ nsəɣɪ ɪ laki tam. Pəyele sɪ kaa pəsi na sɪ husɪ isayatu ke paa pəw.

12 Ama Kilisiti ílɛ ɪ lapa isayatu husʊɣu kataya ke təm kʊlʊm təkəŋ, na kataya ŋke ka laki təmle ke tam. Kilisiti tēma mpu ulena í kpa na í caya lso kəŋkəŋ taa.

13 Kaɣana tənaɣa ɪ wɛɛ na í cayaa na í taŋaa sɪ lso í kəna ɪ kolontunaa na í loosi nəwɛɛ ke pa təw.

14 Təm kʊlʊm təkəŋ ké ɪ ha ɪ tɪ sɪ pa təna mpa pa isayatu kpiisaa tə pá tɛ təkpaataa.

15 Na Feesuɣu Nanŋtu hʊləɣɪ-tʊɣu pə tampana. Pə təw ké ɪ caala yəɣətʊɣu sɪ:

16 Nn, Taca yəɣətə mpu sɪ,

nəɣə ŋka kʊyɛɛŋ ɪnɪ ɪ waalɪ maa yele na

má na-wɛ tɛ pɛɛlɪ təɣələ sɪ,

maa kpaɣa ma kʊsəsutu na má tʊ pa lotunaa taa.

Maa ŋmaa-təɣɪ pa ləmayasɛɛ taa.

17 Ulena í tasa si: Ma kaa tasa təəsuɣu ke pa isayatu na pa kʊpəntəŋ təə ké paa pəcə.

18 Ye pa tema yulb isayatu ke husuɣu u nəkəɣi na í tasa kətaya ke lapu si pə husi i isayatu tətə.

Isə kʊpətənav

19 Təu, ma taapalaa, isu Yesu weesuɣu liw tə pə təə tə pəsəɣi na tə suu katə taa katə taa təkaa.

20 Pənentə i tula-tuɣu weesuɣu mpaav kʊfalbuɣu, kʊ luna puuɣu kʊkakayaɣu na waali. Puuɣu ŋku kʊ kəna isu i tənɔɣu maɣamaɣa.

21 Tə wəna kətulu səsə wei pa suwa si í nyənəɣi Isə təyaya təə tə.

22 Ye mpv ile tə kʊpətəna Isə na lotu kʊlbmtv na naani kʊpampəŋ na tənəŋ wei pa səwa lvm kʊpam tə. Tə taa nu isayatiya tan ke ta lotu taa.

23 Tə təkɪ tá tɛelbuɣu ŋku kʊ təm tə húləɣi isəntə təɣə teu. Pə taya pulb təə, tə pəsəɣi na tə cayana naani si mpi mpi Isə ka təma si i ká la-tu tə i ká la-wi.

24 Tə nyənəɣi ta təma təə na tə lá na tə səsəsi təmaɣa səəluɣu na tə kʊsi ta kʊnyuləŋ ke kʊpantv lapu təə.

25 Tə taa yele timpɪ pə ké si tá təna tə kotɪ təɣə pote isu ləlaa ná kisuyu pote tə. Ama tə ten təmaɣa tam na pə tu kələna waatv inə wei i taa tə loosiyi Taca kuyaku na kʊ kəŋ tə.

26 Pə taya pulb, ye tə tənna isayatu lapu təfaa pəyele tə tema tampana nyəm, pə ta kaasi isayatu husuɣu kətaya nəkəli tətə.

27 Ama tə cayana tapahoi si Isə huule ná tanja-tuɣu cele.

28 Pa suwa si ye nəɣəlb pənta Moisi kʊsəsutv na yəlaa naale yaa tooso na-i na pa isəpee na pá tisi si yee ŋpúɣú, pá kʊ-i, pá taa nyənɪ i pətətəle.

29 Təu ye pə wə mpv ile isənaya paa lana wei i fela Isə pəyaya ke i nəəhe tē na í nyənɪ nəɣə pəelbuɣu caləm mpi pə tayana-i təɣə yem na í kʊ Feesuyu Nanŋtu nyuɣu tə? I nyi teu si i saləka kaa wəe kəsəɣu.

30 Tə nyəmá wei i yəɣətəa si: Maa ləetəna paa wei ké i isayatu na maa feləna paa wei ké mpi i lapa tə. Na kʊlbm inɪ i tasəna yəɣətuɣu si: Taca ká huuna i yəlaa ke təm.

31 Si n tuti nyá təɣi Isə weesuɣu tv nin taa tə pə wə səɣəntv ke səsəm yoo.

32 I təsəsi isəna pə tema-meyə lapu ke waatv wei Isə lapa na mə isəntəə cə tə. Pu susuɣu-meyə kʊnyəntəɣəle səsəle taa ké kʊakpaa na í səŋ təca ke wahala inɪ i taa tə.

33 Kʊlbmaa meye pa tənna tuuv na pá lakɪ mpi pə fei teu təɣə samaa taa. Pəyele kʊlbmaa mə mə səəlb ná puina si i te mpa pa tənna wahala tuɣu isu me tə.

34 I tá cəəli mə ti na saləkətvnaa kʊnyəŋ təɣəv. Waatv wei pa ləkaya mə wənav tə í tá kee nyuɣu maɣamaɣa. Pə taya pulb təə, í ka nyəmá teu si í wəna wənav mpi pə kəla ŋpúɣú teu na pə taŋəɣi tam tə.

35 Ye mpv ile mə naani í taa si. Mpi tə i təə ké pa su-meyə kasəyaya səsəɣa.

36 Ye i feina suulu í kaa pəsi na í la Isə luyv nyəntv na ilé i ha-meyə mpi i ka təma si i ká ha-me tə.

37 Pə maɣamaɣa ke pa ŋmaa Isə Təm taa si:

Pə kaasa pəcə maɣamaɣa ké si

wei i kəɣa i kəə tə í kəə.

I kaa taŋi se.

38 Na wei ma yaa ma yulbpan tə i ká te-m na i taa ké uləna í tʊli-ti.

Ama ye i tula tapəŋ ma kaa lapɪ-i luyv tətə.

39 Tá ta ké mpa pa tuliyi tapəŋ na pá leki yem tə. Ama tə ké mpa pa tema Isə na pa taa na pu ya pa nyəəŋ təɣə.

11

Taa temnav ke Iso laki mpi to

¹ Timpi pa tən si yulv tema i taa na Iso təyəle waatu wei i tənə pulv na sika fei tə, na í tuxi pulvpu naani pəyele pəle pu naa tə.

² Iso taa temnav mpi pə təw kə Iso sama ləntaa nyəma.

³ Iso taa temnav mpi pə yelina na tə cekəna si Iso yəyətə kuyəyətə na isətəa na ate pə lá, haləna mpi pu naa tə pə luna mpi pə naa tə pə taa.

⁴ Iso taa temnav mpi pə təw kə Apəeli lapa Iso kə kətəya ŋka ka kəla Kayini nyəŋka ke teu tə. I temna Iso na i taa təyə Iso ná yaa-i yulvpaŋ, pə təya pulv təw Iso sama i kuhav. Apəeli temna Iso na i taa təyə paa na i sərv tə i tənna yəyətəya.

⁵ Iso taa temnav mpi pə təw kə pə ta yele si Henəki í si kusərv. Ama pə kpaɣa-i na i use na pə kraasi-i Iso cələ, na nəyəlv ta tasa-i keesuyə, Iso kraasa-i i cələ tə pə təw. Pa ŋmaa Iso Təm taa si: Henəki te Iso təyə Iso kraasa-i.

⁶ Na m̄p̄ȳȳ pə wee, ye pə təya Iso taa temnav təw yulv kaa te Iso. Mpi tə, ye yulv caa í kpətəna Iso, p̄nt̄v ká te i taa kə təkpataa si Iso wee na i feləyi mpa pa p̄ekəyi-i tə.

⁷ Iso taa temnav mpi pə təw kə Nowee nu Iso kpaalvuv ke waatu wei i heeləya-i si pulv ká kəw tə. Paa na i ta nata-wi na i isəpəle tə i nu Iso nəyə taa təm, ilena í saaki atakaa pəyəlvuv səsəəv na pə yá í na i təyəya nyəma pa nyəw̄ŋ. M̄p̄ȳȳ pə lapa na í kv antulinya təm na Iso náa yaa-i yulvpaŋ ke i tem i taa na Iso tə pə təw.

⁸ Iso taa temnav mpi pə təw kə Apələham lapa mpi Iso yaa-i na í heeli-i si í la tə. I kulaa na í tee tetv nti Iso caa si tə la í na i piya pa nyəntv təkpataa tə. I yela i tetv na í tee, i ta tu nyəm timpi mayamaya i puki tə.

⁹ Iso kə i temna i taa na pə lá i caya tetv nti Iso ka təma si i ká cəle-i tə tə taa, na n nawa n tə si i ka kə m̄svlv. M̄p̄ȳȳ i svv coka tee, na Isaaka na Yakərvwe. Iso ka heela p̄ele pa mayamaya si i ká la-weye mpv.

¹⁰ Pə təya pulv təw, Apələham caakaya icate nte tə kutuluŋ kila kii teu təyə, nte Iso mayamaya puwa na í ŋma tə.

¹¹ Iso taa temnav təw kə pə yelaa na Apələham pəsi na í hiki pəyaya na í tema kpatəlvuv, na Saala ná táa fei lvlvuv təm taa tətə. I tu naani kə teu təkpataa si nti Iso yəyətəa si i ká lap-i tə tə kaa saali.

¹² M̄p̄ȳȳ pə lapa na yulv kulvm wei i tema m̄p̄ȳȳ sərv tə í lvi na pə lvi təyomyom isv isətvlvŋasi ke isətənvuv taa, na isv tenku nəyə kanyəŋa p̄ee.

¹³ P̄ane inu pa tənə pa tema Iso na pa taa, haləna pá polo pá si, pa ta hiki mpi Iso ka təma si i ká ha-we tə. Ama pa loosa-wəyi kulooosu ke hatuu pooluŋ kə, na pá m̄svlv na pá tə si mp̄e pa kə m̄svlaa na pa cəsa kuvəəsv ke ate cənev̄e.

¹⁴ Mpa pa yəyətəyi mpv tə pa h̄lv̄ȳi təkpataa kə si pa p̄ekəyi pa mayamaya pa tetv.

¹⁵ Ye pa ləsasi ka we timpi pa luwa tə, pa taa lan mpaav na pá məli.

¹⁶ Ama tampa na təw pa p̄ekaya tetv nti tə kəla teu təyə. Ntəyəle isətəa nyəntv. Pə təw kə pə fei Iso kə f̄eele si pá yaa-i pa Iso, i tema-weye icate k̄v̄pante tayanvuv tə se.

¹⁷ Iso taa temnav yelina Apələham kpa i pəyaya Isaaka si i kuv̄i-ke na í lá Iso kə kətəya ke waatu wei Iso ná tee i waali kə kv̄tee si i naa tə. Iso ka tema Apələham ke nəəsi svv, paa na mpv i kpaɣa i pəyaya ŋka ka tike i ka lvi mpv tə si i kuv̄i.

¹⁸ Iso ka heela-i si Isaaka kin ke i ká hikina piya.

19 Apəlaham ka mayasa ı taa sı İso pəsəxi na ı tağanı İsaaka ke feesuyu. Na pə we İsu mpuylə pə tu lapa. ı səpağa na pə feesi-ı na pə tağanı-ı Apəlaham ke cəlvu.

20 İso taa tənnav mpi pə təo ké İsaaka koolaa sı İso ı la kəpantv ke Yakərv na İsav ke cele.

21 Saa wei Yakərv wusa səm tə İso taa tənnav mpi pə yelina na ı kooli Yosəfv piya təna təo ké kəpantv na ı sɛɛ İso na ı nyəka ı kpatóyú təo.

22 İso taa tənnav mpi pə təo ké waatu wei Yosəfv caakaya səm tə ı yəçəta İseyeli nyəma İcipiti taa luv təm, na ı keesi-weyɛ İsəna paa lana ı mɔwa tə.

23 İso taa tənnav mpi pə təo ké Moisi caa na ı too pa njesa-ı İsətnaa tooso ké ı ləlvəy waalı. Pa nawa sı ı tewa ıle pa ta nyana nti wulav ka təma sı pá taa la tə tə lərv.

24 Waatu wei Moisi lapa səsə tə ı təma İso na ı taa təçə ı kisa sı pá taa yaa-ı İcipiti wulav səsə pəelə pəyaya.

25 Pə kəla-ı leleɲ sı pá tó ı na İso yəlaa ke kənyəɲ na mpi ı ká yəələna İsayətv ke wɛɛ naale tike tə.

26 ı nawa sı ye yəlaa ı kisa-ı İsu pa kisuyu Mesii tə pə kəla-ı teu ke İcipiti apititu təna. Pə taça pulv təo, cele kufelvyu ke ı pəkəxi.

27 Moisi təma İso na ı taa təçə waatu wei ı lu İcipiti na wulav páná huu ı təo tə pə ta tə ı laɲle. ı səha teu təca, mpi tə ı naakaya İso wei ı fei pá na-ı tə.

28 İso taa tənnav təo ké ı sı Tɛɛv acima təçəv, na ı tə sı pá taa caləm ke naɲɲ nənəsı na səm İsətaa tillu ı taa kv İseyeli nyəma kancəalaya kəlvəlaa.

29 İso taa tənnav mpi pə təo ké İseyeli nyəma tesa səsəncaası tənku ke puçulaya İsu kacəɲa təo. İcipiti nyəma ná keena-we ılena lvm təçə pəle.

30 İso taa tənnav mpi pə yelina Yeliko kolonja tima təmuyumuyv ké waatu wei İseyeli nyəma təma na pá cəəna-keɣe kuyɛɛɲ naatosompəçəlaya tə.

31 İso taa tənnav mpi pə təo ké pa ta krentəna mpa pa kisa İso nyəntv tə na apalaa təna əlv Laharı na pá kv. Mpi tə əlv ınu ı təkə ıcate feɲlaa ke teu ke waatu wei pa tala ı tɛ tə.

32 Ntiyi maa tasa yəçətaya ıle yee? Tapacayale fei-m sı má yəçəti Ketiyəɲ, na Palaki, na Samsəɲ, na Yefete, na Tafiiti, na Samiyəli, na İso kuyəçətv tələsəlaa pa təm.

33 Pa təma İso na pa taa təçə pa təya ləlaa tetv, na pə təo ké pa təɲa tampana, ılena İso ha-weyɛ mpi ı ka təma sı ı ká ha-we tə. Pa təma İso na pa taa təo ké pa təkə təçəlası nəsı,

34 na pá teesi kəkəsı nsi sı muyi kemkem tə. Pa təma İso na pa taa təçə pa lu layate nəçə taa. Mpu pə yelina na paa kev acamaa tə pá pəsi tampana nyəma. Pa təma İso na pa taa təçə pa lapa akanaa ke yooɲ taa na pá kəli pa kolontunaa yoolaa loosi.

35 İso taa tənnav təo ké pa feesa əlaa ke pa sətaa na pá cəla-we.

Ləlaa ná nawa kankanɲı na haləna pá caɲ na pá sı, pa ta kisi wahala ınu ı təçəv. Pə taça pulv təo, pa caakaya ké sı pá feesi-we na pá hiki weesuyv kəpampəɲkv.

36 Pa foota ləlaa na pá ma-weyɛ akpatɛɛ, pa həkə ləlaa ke əlukpala na pá tu-weyɛ saləka.

37 Pa yaça ləlaa ke pɛɛ na pá sı, na pá naası ləlaa, na pá tala ləlaa ke tilima naale naale na pa ıse. Pa laa ləlaa ke kulaa na sɛɛsı. Heɛɲ na pəɲ pə əlema ke pa təçəlaya na pá yeləxi. Anı pa huləmaa təkəɲkəɲ pəyele pa təɲna-weyɛ wahala tuyv na pá lakı-weyɛ nyəɲ.

³⁸ Yəlaa pane pa tee antulinya taa cəne caγav. Pa cəakaya yem ké wəlaya tetv taa na pəəη taa. Pa təsəvlenaa nté kəkraməη tee na tulukusi taa.

³⁹ Pane inı pa təna pa tema pa taa na İso təγə İso sama-wε. Paa na mpv pa ta hiki mpi İso ka təma sı ı ká ha-wε tə.

⁴⁰ Pə taγa pəlv təə, İso ka həvwa sı ı ká la taγa mpi pə kəla teu tə ıle ı ta tisi sı pá te təkpataa na taa feı.

12

İso kele Tacaa

¹ Təv, İsu yəlaa samaa tuutuuma inε ı tama-tuyv kotaya na ı tema mıpúγú larv na tə nyəmə təkəlekele tə, ta tətə tə həγəsı na tə pəti pə təna mpi pu kayatı-tv sı tə taa polo ləηləη tə, na tə lə İsayatv nti tə matəna-tuyv tam tə. İlena tə kraya casəle ke teu ke mpi pə we tá nəγə təə tə pə waah.

² Tə kraya tá İse na tə pá Yesu təə, inı ı kəna ta İso seev nyuyv na pə tapuyv. ı ta nyəni tesika təə səm fele, ı tisa sı pá kamı-ı tesika təə na í sı. Pə taγa pəlv təə ké ı tisa mpv, laηhəlvmlε nte tə taηa-ı cele təγə ı nyənaya. Na kayana í caγa İso kumte kəηkəη taa.

³ Mε mu caγa na í maγası mə taa na í na İəna asayaa yoonaa-ı na í tá kpeesı tə. ı nyənna təna, pəcə í taa kəə na í kpisi na í lə təəη.

⁴ Pə taγa pəlv təə, tuu mə na asayaa í luki tə í ta lvtə na halı í can í sı mə təlvte taa.

⁵ ı səvwa apəlvtv səəsvyv təm nti İso heeliγı-mε İsu yəlv seγesuyv ı piya tə yeε? ı təma sı:

Ma pəyalv, paasəna teu ke waatv wei

Tacaa həη nyá ηkraηuyv tə.

Na ye ı kaləγəna-η taa lə nyá apəlvtv.

⁶ Pə taγa pəlv təə,

wei Tacaa səəlaa tə pəntv ηkraηuyv ke ı həη.

Na wei ı nyənəγı ı pəyaya tə pəntv ke ı kətəγı.

⁷ ı təγə mə konyəməη na suulu na í nyəni-ı İsu cεce həηuyv ı pəyaya ηkraηuyv tə. Konyəməη wei í təkuyv mpv tə inı ı həlvəγəna sı İso nyənəγı-mεγε ı piya. Pəyaya ηka ka ηkraηuyv ke ka caa u həη?

⁸ Ye u həη mə ηkraηı İsu ı lakı ı piya təna tə pə həlvəγı ké sı í tá ké ı piya maγamaγa. Ama í ké apəlaa naale piya ké.

⁹ Tə nyənna ta caanaa maγamaγa ke ate cəne. Pa həη tá ηkraηı na tə seekı-wε. Ye tá caanaa həη tá ηkraηı na tə seekı-wε, pə weε sı tu nuna tá İsətaa Caa na pə kəli mpv na tə hiki weesıη.

¹⁰ Ta caanaa maγamaγa ná həη tá ηkraηı ke weε naale ke İəna pə maγa-wε tə. Ama sı pə waası-tv təə ké İso ná həη tá ηkraηı sı tə kraya ı tənəηη weεtv.

¹¹ Waatv wei pa həη tá ηkraηı tə pə caγa-tuyv İsu pa tuyı-tuyv wahala, pə feı laηhəlvmlε se. Ama pə kəη na pə leeli İlena mpa pa ηkraηı pa həma mpv na pə seγesı-wε tə, pá na kəpəntv ke pə taa. Pəntvnaa təntε teeki na pə kəna-wεγε heεsvyv.

Kvseγesətv na kvkpaalətv

¹² ı la na mə niη kvəpəη na mə nəhεε acamaa pə nyəə təη.

¹³ Na í təηəγı mıpúγú tam ké mpaəη kvıγısiη, pə taa kəə na sekəllv nəγəlv í cələsi mpaav, ama í hiki toma.

¹⁴ ı la kookalı na mə na yəlaa təna í weεna təma na leleη na mə təntε kεesı teu. Pə taγa pəlv, ye yəlv təntε ta kεesı teu pəntv kaa keesı Tacaa.

15 I la laakali na nəyɔlv í taa kəə na í tayanı İso pəelee ke lanjuyv. I la laakali tətə na pə taa kəə na mə taa nəyɔlv pəsı isı tıyɔv isayav nyəəkuyv na kv nyanj wakələyi yəlaa tə.

16 I la laakali tətə na mə taa nəyɔlv í taa la asilima yaa İso nyəm pəsı ı isentaa ké yem, isı pə lapv İsav na í kpayə ı səsəntv lonte na í pəeti təyənıya tə tə.

17 Mə mayamaya í nawa isəna pə kəma waalı waalı na í nyılı sı ı caa í kooli-ı kvpantv, ılena pá lə-ı tə. Pə tayə pulv təə, pə fei pəsuyv sı í məli waalı na í tayanı mpi ı ka təma wakəlvuyv tə, ılena í wii yem.

18 Mə í tá kpətəna puyv ŋku yulv pəsəyi na í tokina tə isı İseyeli nyəma, ŋku kv təə kəkə tonj nyəŋka məkayə tə, na isəŋmuntv na səkpətyuyv na heelimuyv pə nyalaa tə,

19 na pá nu akantəle wula na pə yəyətəyi tə. Saa wei İseyeli nyəma nu pə yəyətəya mpv tə, pa təma sı pə yelev mpv, pə taa tasa-weyə yəyətənav ke paa pəcə mayamaya.

20 Pə tayə pulv təə, təm nti paa heela-we sı ye yulv yaa kpənte mayamaya tokina puyv ŋku, paa yaya-təye pəe na pá kv tə, tə kəla-weyə tonj.

21 Pə nyənyuyv lapa səyəntv haləna Moisi mayamaya tə sı səyəntv kəla ınu na í seliyi.

22 Ama mə mə kpətəna Siyən puyv, na İso weesuyv tı ıcate isətəa Yosalem na tə isətəa tillaa tuutuuma.

23 I kpətəna İso kancalaya kvlulaa mpə pa həla pa ŋmaa isətəa na pá kotina lanjhəlvmlə tə. I kpətəna İso wei ı ká hıvna yəlaa tənaya təm tə, na í kpətəna ı yəlaa kvpama mpə pa lapa na pá te təkpatəa tə pa ləsası.

24 I kpətəna Yesu wei í ké nəyɔ pəelvyv kvfam teləsulv tə. I kpətəna ı caləm kvŋmusəm mpi pə yəyətəya kəla Apəeli nyəm nyəŋka təcayacayə tə.

25 I la laakali, í taa kisi wei ı yəyətəyənə-mə tə ı təm ke nuv. Mpə pa kisa wei ı kpaalaya İso Təm ke ate cəne tə ı təm nuv tə pa ta kpisi pəle pa ŋkranjuyv ke həm, kəcaŋfana ta mpə tu ha lumaya ke wei ı we hatuu isətəa na í yəyətənə-tv tə?

26 I yəyətəa na ı yəyətəya ciyiti tətə təna. Ama ı tasa-tuyv heeluyv sı ı ká tasa atəye ciyituyv, haləna í kpəntəna isətəa.

27 Timpi pa tən mpv sı paa tasa tə pə wee kəle sı mpi mpi pə lapa na pu ciyiti-wı tə pu saalı yem ılena mpi pu caya tam tə pəle pə ləeti.

28 Tu hiki kawulaya ŋka kaa caya tam tə ıle tə la İso ké təmlə ke isəna mpi pu mayə-ı tə, na tə see-ı na tə nyanjəna-ı na tə hıvlı sı ı nyana təmlə sėev nté.

29 Tá İso ké kəkə ŋka ka nyaki pə təna təyɔ.

13

İsəna tu la na İso səəli-tv tə

1 I səələyi təmayə tam isı yulv na ı neu.

2 Anı pə wee sı í təkəyi mıvılaa mpə pa kəŋ mə te təyɔ teu tə ı nuwa. Ləlaa lapa isətəa tillaa ke mıvılle ke pə lapv taa, pa tənna sı yəlaa ke yem.

3 I təəsı saləkətvnaa təə isı ye mə na-we í ka wenna saləka ınu ı taa í ka lapa tə. Na í təəsı mpə pa lakı nyanj tə pa təm isı mə mayamaya ke pa lakı mpv.

4 Paa wei í nyənı alv kpayav təm isı pulv səsəəm. Na apalv na alv pa taa nəyɔlv náa taa la yem yem tətə. İso ká hıvna təm ke mpə pa lakı asilima na mpə pa lakı wasanjalətv tə.

5 I taa nyənəyi pəyolaya ke mə kvlapvıtv taa. Ama mə lanjə í hėena mpi ı wəna tə. Pə tayə pulv təə, İso yəyətəa sı: Ma kaa lə-ŋ paa pəcə, maa wee nyá waalı ké tam.

6 Pə təə ké tə pəsəyi na tə yəyətəna naanı sı:

Tacaa kele ma tentu,
ma kaa nyana pulv.

Yulv pəsəyi na í la-m we?

⁷ Í təsəsi mə kancəalaya səsaa mpa pa caala-meyə Iso Təm heeluyə tə pa təə. Í nyənna isəna pa yaasi ka weə tə, na isəna pele pa səpa tə, na í keəsəna isəna pele pa təma Iso na pa taa tə na í lá mpv.

⁸ Isəna Yesu Kilisiti ka weə tə rı́púyó ı we sanja, na rı́púyó ı ká weə tam.

⁹ Í taa yele na seysesəj kufan inı ı təna, ı nəyə na ı suka, í tolisi-me. Pə taya pulv təə, mpi pə kəla teu təyələ sı Iso pəlele í la na tə hikiyi tonj ke ta huweə taa. Pə taa weə kutəyov cəlvəy kinj. Mpa pa paasəyənə kutəyov cəlvəy tə paa waaki pə taa kə pulv.

¹⁰ Kətəlaa mpa pa lakı təmle ke Yuta kətasi cəkəle taa tə pa feina mpa sı pá təyə mpi pa kv tá kətəyə tətəte taa tə.

¹¹ Yuta kətulv səsə kprakəyi wontu nti tə caləm kə, na í pona cəkəle taa na í feeni sı pə husı yəlaa isayətv. İlena pá krayə wontu nti pa kuwa mpv tə tə mayaməyə na pá pona təsikile waalı na pá tv kəkə.

¹² Pə təə kə Yesu səpa ıcatə na waalı sı ı mayaməyə ı caləm í tayanı yəlaa samaa.

¹³ Mpv tə tə polo ı kinj ke təsikile waalı na pá kisi-tv isı pa kisuyə inı tə.

¹⁴ Mpi tə tə feina ıcatə tam nyəntə ke atə cənə. Ama cele nyəntə ke tə pəkəyi.

¹⁵ Tə san Iso kə tam na pə lá teitei isı tə lapa-ı kətəyə na Yesu tonj taa. Pə nyuyv nté sı ı hətə í yaaki tá nəəsi taa kə tam.

¹⁶ Í taa səə kupantv lapv na təməyə tem ke tam, pə taya pulv təə, kətəyə isı rı́púyó Iso səəlaa.

¹⁷ Í nukəna mə səsaa na í seeki-we. Pə taya pulv təə, pa feniyi mə ləsası təə kə. Mpi tə pa nyəmá sı cele Iso ká pəsı-weyə sı təm. Ye í nukəna-we, pa təmle lapv kaa la-weyə felentu. Ama ye ı nukəna-we, pa təmle ká pəsı-weyə təlası təm, na saa inı pə kaa waası-meyə pulv.

¹⁸ Í sələmənə-tuyv Iso kə rı́púyó tam. Tə nyəmá teu ke tá taa təkpataa sı tə wəna lotu kulvmtv. Pə taya pulv təə, tə caa kə sı paa mpi pə taa tá təntə í mayə.

¹⁹ Nti ma wiikina-me təsiyisiyi təyələ sı í sələmı Iso na í lá luyv na má məlı mə kinj ke ləj.

İso sələmvəy

²⁰ Iso feesa Tacaa Yesu ke səm taa, inəyələ heenj tiikilu səsə ke ı səpv tə pə təə. Na ı səm mpi pə yelina na nəyə pəlvəy tam nyəm la tampana.

²¹ Həsəsvəy Iso í la na mu pəsı na í lá kupantənəa na í lá ı luyv nyəntv təmammam. Iso inı í yele na Yesu Kilisiti la tá kinj ke mpi pə we-ı teu tə. Yesu í hiki teeli ke tam. Ami.

Kantəkəyə təm na sətəv

²² Ma taapalaa ma wiikina-me sı í nu apəlv tə səsəsvəy təm tənə na suulu. Pə taya pulv təə, təm nti ma ηmaa-meyə cənə tə tə ta təə.

²³ Ma heeliyi-me sı pa tula ta taapəlv Timotee. Ye ı tala ləj ke cənə ma na-ı tv kənna mə tə.

²⁴ Í sətə mə səsaa tənə na Iso yəlaa tənə təpai. Ta taapalaa İtalii nyəma sətə-me.

²⁵ Iso í la mə tənəyə pəlele.

TAKƏLAYA NJKA SAAKI NMAAWA TƏ Kutuluṭu

Isə yəlaa mpa pa yawa antulinya təna taa təyɔ Saaki ηmaawa ı takəlaya. I kuseyəsətu ta ke nəyɔ taa təm ke yem. Yaasinaa mpa yulɔ ka lakəna tə, pa təm ke Saaki seyəsaa. Saaki hula Isə seelaa ke yaasi wei pa laki na í fei teu tə.

Isəna pa fayə Saaki takəlaya tə:

Nyəm na taa təm pə təm, titite 1:1-8

Isə seev mayamaya naaki lakası taa ke, titite 1:9-27

Yəlaa fayasuyv təm, titite 2:1-13

Taa təmnav na Isə na təma pə təm, titite 2:14-26

Isə seelaa na pa nsəma kpaṭv təm, titite 3:1-12

Ləmayasəe nna a luna Isə kin tə, titite 3:13-18

Isə seelv na antulinya pə təm, titite 4:1-5:6

Suulu na Isə sələmvuyv na sənəv təm, titite 5:7-20

Seetv

¹ Məyə Saaki Isə na Tacaa Yesu Kilisiti pa yom.

Má ηmaakəna takəlaya kanə. Ma seə Isə yəlaa təna mpa pa ya antulinya təna taa tə.

Isə hate

² Ma taapalaa, ye mayasəη í kəma na í mayasəyi-məyε ηka ηka, í caɣana laηhuləmlə ke səsəm.

³ Pə taya pulv tə, í nyəmá sı ye í səηa teu təca ke naani wei í towa Isə tə ı taa, ıle í pəsə kantəlla nte.

⁴ Ama í yelev na paa wei í ná sı í kantələna tampana. Saa ıni í ká la yəlaa mpa pa tewa təkpaataa na pá we təmmam na pá tá laη pulv tə.

⁵ Paa na mpv ye mə taa nəyɔlv laηa nyəm, í sələmi Isə na ı ká ha-ı-wı. Pə taya pulv tə, Isə ıle ı fei felentu ke paa pəcə. Pəyele u kootiyi nəyɔlv.

⁶ Ama ye pəntv í sələməyi Isə, í sələmi na í te ı taa, í taa la sika. Ye yulv í sələməyəna sika, pəntv we ké isı tenku lvm hola nna heelim laki na á laηtəyi yem tə.

⁷ Yulv isı mpv pə taka í taa tēli sı Tacaa ká ha-ı pulv cəcəka.

⁸ Mpi tə, ı ké yeleyele tv na tutulu ke ı yaasi təna taa kə.

Konyəntv kvsuyv

⁹ Ye konyəntv í we tá taa, ıle í mvuyli sı Isə ká kvsı ı nyuyv tə pə tə.

¹⁰ Na ye apite í we ta taa, təle tə mvuyli sı Isə ká tisi-tə tə pə tə. Apite kəη na tə saali yem ké isı nyuluyv hetv ke taale taa.

¹¹ Ilim lukı na pə kə pə haη səsəm, ılena pə nyaya nyuluyv ηkv na kv wli, ılena hetuyv ηkv kv hoti, na kv kacəka saali yem. Mpv ıneyı pu kə na apite na tə kuləpvtv təna saali yem.

Mayasəη na cəseə

¹² Mayasəη í mayana wei na pə tá ciyiti-ı, pəntv nu leleη ké. Pə taya pulv tə, waatv wei pə tēı-ı mayasuyv na pə tá ciyiti-ı tə, Isə haaki-ı weesuyv teeli ntenuyu ηkv kv ké mpi Isə təma sı ı haa mpa pa sələyi-ı təyɔ.

¹³ Ye mayasuyu í mayana wei, pɔntu í taa tɔ si: Isɔ mayasəyənə-m. Mpi tɔ, pu mayasəyi Isɔ si í la isayatu, pəyele Isɔ mayamaya naa mayasəyi nəyɔlɔ.

¹⁴ Pa tɔŋ si pə mayasəyi yulɔ tɔ, ɪ mayamaya ɪ kɔnyulɔyɔ isayav hɔŋna-ɪ na pə kra-ɪ isu katɔka.

¹⁵ Kɔnyulɔyɔ ŋkɔ kulɛ kɔ wɛɛki mpɔ ulɛna kɔ kɔ kɔ lɔlɔ isayatu. Na isayatu ná kɔŋ tɔ pu tɔmammam ulɛna tɔlɛ tɔ lɔlɔ sɛm.

¹⁶ Ma taapalaa kɔpama, í taa puɣusi mə ti yoo.

¹⁷ Isɔtaa ké kɔpantɔnaa mpa tɔ hikiyi faalaa tɔ na kɔcɔŋ kɔpampɔŋ ɪ ɪ tɔna ɪ lukəna. Isɔ wei ɪ ŋma isɔtɔnyɔ taa kəkɔsi tɔ ɪ niŋ taa ké pə luna. Isɔ naa layasəyi ye ɪ sɔŋa nti tɔ taa, tɔ taa ké ɪ sɔŋaa. Səkrɛtiya nakəlɪ ka fɛi ɪ kiŋ.

¹⁸ ɪni ɪ nəkəna na í ha-tuyɔ weesuyu na ɪ tampana tɔm kiŋ. ɪ lapa ŋpɔyɔ si tɔ mu kɔŋmaŋmam mpi pə tənaya nəyɔ.

ɪ taa nukɪ kɔnu ke yem

¹⁹ Ma taapalaa kɔpama, í tɔɔsi tɔm tənɛ ɪni si paa wei í wɛɛ lɔŋ ke nuw taa. Ama í taa wɛɛ wei ɪ pəsəyi yɔyɔtaya tɔ. Pəyele í taa wɛɛ wei ɪ layasəyi pááná muɣɔ tɔ.

²⁰ Ye yulɔ í mu pááná ɪ pəsəyi na í la mpi Isɔ caa tɔ.

²¹ Pə tɔɔ ké í ká kisi mpi pə laki yulɔ ke isayav tɔ, na í lɔ kɔlapɔtu nti tɔ ta kɛɛsi tɔ. ɪ pasa mə ti na í mu tɔm nti Isɔ sətəyi mə taa tɔ, tɔm nti tu yana mə nyɔŋ.

²² ɪ taa nukɪ Isɔ Tɔm ke kɔnu ke yem. Ye í laki mpɔ í puɣusiyi mə təyi. Ama í tɔŋ teitei isu í nukɪ tɔ.

²³ Wei ɪ nukɪ-təyi kɔnu tɔ ɪ wɛ ké isu yulɔ nyənuyɔ ɪ təyi tiŋ taa na í ná isəna ɪ wɛɛ tɔ,

²⁴ ná í tɛ ɪ təyi nyənuyɔ na í tɛɛ, ulɛna í sɔɔ isəna ɪ ka wɛɛ tɔyɔ kpakpaa.

²⁵ Ama wei ɪ kɛləyi Isɔ Tɔm nti tɔ tewa mpɔ na tɔ hɛtəyi-tuyɔ tá yomle taa na í wiili tɔ taa ké teu, na í nyɔŋna-tɪ təkpaŋkpaŋkpa tɔ. Pɔntu ɪ nukɪ-təyi kɔnu ke yem na í tɛɛwa pə tɛma. Ama ɪ tɔŋəyi-təyi teu ké, pɔntu ká ná si Isɔ wɛ í waali ké ɪ kɔlapɔtu taa.

²⁶ Ye yulɔ huɔki si ɪ ké Isɔ sɛɛlɔ na í tá nyɪ ɪ nəyɔ tɔɔ suluɣu, pɔntu puɣusiyi ɪ təyi, na ɪ Isɔ sɛɛtɔ wɛ yem.

²⁷ Isɔ sɛɛv mpi pə tɔ Tacaa Isɔ na pə maya-ɪ tɔyɔle suluwaa na alaa mpa pə səpa na pə yele yem tɔ pa təkuyɔ ke pa wahalanaa taa. Pə kaasaa tɔtɔ si yulɔ í taa yele na antulinya kɔlapɔtu asilima taana-ɪ paa pəcɔ.

2

Yəlaa fayasvyɔ

¹ Ma taapalaa mə, í taa tɔŋəyi Tacaa teeli tɔ Yesu Kilisiti mpa na í tasəyi yəlaa ke fayasvyɔ.

² Ye isu í kotaa na í cayaa kɛɛ, na nəyɔlɔ svɔ na í lɛɛ wɔla kukuule na í suu wontu kɔpantɔ, na kɔnyɔntɔ nəyɔlɔ náá svɔ tɔtɔ, na ílɛ ɪ wontu cɛla cələyi cələyi.

³ ɪlɛna í fayasi wei ɪ suu wontu kɔpantɔ ke mpɔ tɔ na í se ílɛ, na í tɔm-ɪ si: Kɔɔ na í cayaa tɔcayalɛ kɔpantɛ tənɛ tɔ taa. ɪlɛna í tɔ kɔnyɔntɔ si: Nyaa sɔŋ mpɔ, yaa kɔɔ na í sɔpi ma nəɔhɛɛ tɛɛ cənɛyɛ aɛɛ.

⁴ ɪ laki mpɔ tɔ pə taya í fayasəyi mə tɔmayalɛ? Na isəna í mayasəyi mpɔ tɔ pə fɛi teu.

⁵ Ma taapalaa kɔpama mə, í nu ma tɔm tənɛ si, Isɔ nyənə antulinya ɪnɛ ɪ taa ké na í lɛsi kɔnyɔntɔnaa si pá pəsi apila ke ɪ mpaav taa, na pá hiki kawulaya ŋka í tɔma si ɪ ká cɛla mpa pa sɔɔla-ɪ tɔ.

6 Ilena me mi mæli na í nyænæxi konyöntvnaa mpeɣe yem suwe? Pə taɣa apila ani aa caakəna mə təm na á həŋ-me na á pukina təm təhʋle taa?

7 Pə taɣa kulvma a mpe pa footiyina hətə kɔpante nte Iso ha-me tə?

8 Ye í təŋæxi Iso Kawulaya kusəsutu nti pa ŋmaawa Iso Təm taa si: Səəli nyá təɣəntəle isu n ka səəli nyá ti tə, pə we teu.

9 Ama ye í fayasəxi yəlaa, í laki isayatu ké. Na ye pa keesəna nti pa suwa tə mə təm səpaɣa, mpi tə u təŋæxi kusəsutu.

10 Na isəna pə we təɣəle si ye nəɣəlv təŋa kusəsutu kʋheelitu təna na í kəə í kpisi tə taa kulvmtv ke təŋvɣv, pə tənaxa i kpisaa.

11 Pə taɣa pʋlv təə, wei inu i təma si: Taa la wasaŋkalətv tə, inu i təmna tətə si: Taa kʋ yʋlv. Mpv tə, ye n ta la wasaŋkalətv na n kʋ yʋlv, n kpisa kusəsutu təŋvɣv ké.

12 I yəɣətəxi na í laki isu yəlaa mpa paa keesəna Iso Təm nti tə hetəxi-tvɣv ta yomle taa na pá hvvna tə.

13 Iso kaa nyəni wei i ta nyəni i təɣəntəle pətəətəle tə i pətəətəle ke hvvle wule. Paa na mpv tə, ye wei i nyəna ləlaa pətəətəle, pʋntv təm ká səŋna hvvle taa.

IsoSele na tə təma təm

14 Ma taapalaa me, ye yʋlv yəɣətəa si i təma Iso na i taa pəyele pui huləxi ŋpúɣv i təma taa, pə taɣa yem kele? I Iso taa təmnav mpi pui yaɣi-i?

15 Ye isu nyá təɣəntəle apalv yaa alv laŋna nteɣe kutakvɣv, na təɣənaɣa maɣamaɣa ta tala-i.

16 Ilena n təmi-i si: Təv, pə lapa tasa, Iso í ha-ŋ alaafəya, kʋ nyá watv, təɣə kutəɣəv ke teu. Pəyele n ta cele-i mpi i laŋaa tə, ile pepeye pui waasi-i?

17 M'púɣv pə wee, ye yʋlv təma i taa na Iso na u laki pə təma, i taa təm məla yem ké.

18 Ntanyi nəɣəlv ká tə si: Taa təm na Iso tike ke ləlv laki, na ləlv náá laki təma tike. Ile ma cəə pʋntv si: Hvli-m isəna yʋlv ka te i taa na Iso na u laki pə təma tə, na maa hvli-ŋ ləlv taa təm na i təma taa.

19 N təma nyá taa si Iso kulvm tike wenna, tampana ké. Alɣaa maɣamaɣa ná təma pa taa ké mpv, haləna pá seliyina səɣəntv.

20 Yʋlv kumeləŋ nyá, n caa n cəkəna si taa təmnav na Iso ké yem na təma fei, u waasəxi pʋlv?

21 Təv, isənaɣa pə lapa na Iso nyəni ta caanaa caa səsə Apələham ke yʋlvpaŋ ye? I kulapʋtv kiŋ ke waatu wei i laakaya i pəyalv Isaaka ke kətəɣa təlate təə təɣə.

22 N ta na mpv taa? I təma Iso na i taa pəyele təma na we pə taa tətə. Na pə təna pə kpənta mpv təɣə i taa təmnav ke Iso tewa təkpaataa.

23 Ilena pə lá teitei isu pa ŋmaa Iso Təm tə si: Apələham təma Iso na i taa, na i taa təm mpəxi Iso ná nawa na í yaa-i yʋlvpaŋ na í mv-i. Na Iso yaa-i i ceu.

24 Pənente mə maɣamaɣa í nawayale si yʋlv təma ke Iso nyənəɣəna-i yʋlvpaŋ, pə taɣa i taa təm na Iso pə təə tike.

25 Mpv tətəɣə pə lapa apalaa təna alv Lahari kiŋ, Iso nyəna-i yʋlvpaŋ ke i təmle təə ké waatu wei i mv tillaa ke i té na í cəələna-weɣe mpaav tə.

26 Ye isu pʋlvpʋ həntaa na pui feesiɣi pə səpaɣa. Mpv tətəɣə Iso taa təmnav ke yem ná ké kusəpəm.

3

¹ Ma taapalaa me, í taa nyuli sí í la seyeselaa ke payale. Pə taya pulv tɔɔ, aní í nyə́má sí ta mpa tɔ́ ké seyeselaa tɔ́ tá huɔnav ká lana toŋ na pɔ́ kəli kpa nyə́ma.

² Yaasinaa payale taa ké tá təna tɔ́ pəntəyi. Ye yulv wɛɛ na ɪ pəntəyi ɪ yɔɔtaya taa, pɔntu ké yulv wei ɪ tewa təkpaataa tɔɔ, na ɪ pəsəyi na í kpa ɪ təyi pə təna pə taa ké.

³ Tə tɔyi kpayanokpasí ke kpayanəŋ nɔɔsí taa ké sí tɔ́ pəsi na tɔ́ ŋmakəli-ɪ na í nuɔna-tv, paa na ɪ tɔɔv mpi pə təna.

⁴ ɪ nyə́nna kɔpələŋ sɔsɔŋ wei heelim sɔsɔm tuliyi tɔ́ na í ná tɔtɔ. Krátóyó səkpeɔyɔ nakuləyi saalv kɛsəyənə-ɪ na í pukina-ɪ timpi tɔɔ ɪ sɔɔlaa tɔ.

⁵ Mpu tɔtɔɔ pə wɛɛ na yulv nsəmle. Yulv nsəmle ké pulv səkpeɔm ke ɪ tɔnuyv təna taa ké. Ama tɔ́ pəsəyi na tɔ́ la kalampaaní ké sɔsɔntɔnaa taa.

ɪ nyə́ni na í ná ɪsəna kəkɔiya pəsəyi na ká nanə hɔtuyv anaam nɔɔɔlv tɔ.

⁶ Nsəmle wɛɛ ké ɪsu kəkɔ. Tə taa ké ɪsəyatu maɔalaa, na tɔ́ wɛ tá tɔnuyv taa na tɔ́ wakələyi tá tɔnuyv təna tɔpai. Tənaasələ sɔsɔələ kəkɔ ke tɔ́ heeki na tɔ́ sɔki mpu haləna ta səm.

⁷ Yulv pəsəyi na í ŋmakəli taale wontu nti tɔ́ təna, na suması təna, na wontu nti tɔ́ tuuki tɔ́ lotu tɔɔ tɔ́ tɔ looŋa təna, na lɔm taa nyəm. Halí yulv tu tɛma pə tənaya ŋpúyú ŋmakələyɔv mɛɛ.

⁸ Ama tuu tɔ́ nɔɔɔlv ta tɛnta nsəmle ke ŋmakələyɔv. Pə ké ɪsəyatu nti yulv ɪ pəsəyi na í kpa tɔɔ. Tə taa sɔtv toŋ fɛina taka.

⁹ Ntɛyɛ tɔ́ sɛkəna Taa Sɔsɔ ke í na təmle, na ntɛyɛ tɔ́ təŋsəyənə mpu sí ké yəlaa mpa ɪsɔ ŋmawa na pá nɔyəsənə-ɪ tɔ.

¹⁰ Nɔɔɔ kulmaya ŋke ka taa ké fɔɔ wɛɛ. Pəyɛle ka taa ké anyanŋka wɛɛ. Ma taapalaa, pə taa wɛɛ mpu.

¹¹ Hite kulmtələ taa lɔm kaa wɛɛ lelen nyəm ke saalvyv na tɔsalav nyəm ke saalvyv.

¹² Ma taapalaa me, tuyv ŋkv pa yaa sí fiki tɔ́ kv kaa pəsi na kv lɔli tuyv ŋkv pa yaa sí olifi tɔ́ kv pee. Na tuyv ŋkv pa yaa sí lesɛŋ tɔ́ kv kaa lɔli fiki tuyv pee. Na lɔm mpi pə wɛ tənayanŋ tɔ́ pə kaa pəsi na pɔ́ lá lelen nyəm.

Ləmayasələ nte tɔ́ luna ɪsɔ kɪŋ tɔ

¹³ Nɔɔɔlv wɛ mə hekv na ɪ ké ləmayasələ tv na nyəntv tɔtɔ? Pɔntv í yele na ɪ tɛma hɔli mpu, na í lakɪ ɪ tɛma na ti pasuyv na ləmayasɛɛ.

¹⁴ Ama ye mə lotunaa taa wɛ hanaya sɔsɔyɛ na ɪkəllɛ pɛɛkuyv hɔwɛɛ, ɪɛ í taa nəkɪ mə təyi həm na í pəsi pəpɔtɔnaa na í kɔpɛsí tampana.

¹⁵ Ləmayasɛɛ ɪsu mpu pə taka tá luna ɪsɔ kɪŋ se, pə ké antulinya ɪnɛ ɪ nyəm ké, na yulvwɛɛtv huɔlɛ, na pə luna ɪlɔɔv kɪŋ.

¹⁶ Pə taya pulv tɔɔ, timpi taa hanaya na ɪkəllɛ pɛɛkuyv pə wɛɛ tɔ́ tənaya liyituyv na ɪsəyatu nti tɔ́ təna tɔ́ wɛ tam.

¹⁷ Ama ye wei ɪ hika ɪsɔ nyəm pɔntv wɛɛ ké tɔɛɛɛɛ. Pələ pə paasi ɪ ta ke yoolu, ɪ ké suulu tv, na pɛɛɛɛ tv, na kɔpantv tike ke ɪ lakɪ, na ɪ tɛma tewa. ɪ fayəsəyi yəlaa sí ma nyə́má akele ma ta nyí akele, na ɛsuyv fɛi ɪ kɪŋ.

¹⁸ Mpa pa lakɪ na pa ɛɔlv nyə́ma wɛɛkəna lelen tɔ́ pə wɛ ɪsu lelen taa ké pa tuuki pa kɔtutum, na weesuyv ŋkv kv tewa tɔɔ pa kəŋ hikuyv.

4

ɪsəna ɪsɔ na antulinya pa fɛi kɔpətv tɔ

¹ Lɛyɛ yooŋ na ntəŋkɔpɛsəyɛ luna mə hekv ke mpu? Mə kɔtɔnaa mpa pa ɛaləyi-mɛyɛ tam ké mə tənəŋ taa tɔ́ mɔpɛ pa kəŋna na yooŋ na ntəŋkɔpɛsəsɪ nsi.

² Ntanyi í nyuláyi pulv pəyele í kaa hiki-wi, ilena í sɔv yəlaa kɔvɔv taa. Yaa mə luuŋ sɔv pulv pəyele í kaa hiki-wi, ilena ntəŋkɔɔsasi na yooɔ sɔv mə həkɔ. Pə taɣa pulv təə ké u hikiyi. Mpi í caaki tə u sələməyi si Isə í ha-meyɛ-wi təyɔ.

³ Yaa í tu sələməyi u hikiyi-wəyi mə ləmayasɛɛ fɛi teu tə pə təə. I caa ké si í hika-wi ilɛ í lana mpi mə mayamaya i nəkaa tə.

⁴ Ama í ké ma ta nyi isənaa ké yoo. I tá nyi si ye n sələyi antulinya nyəm n ké Isə kolontu taa? Wei i caa í səlɛ antulinya nyəm tə pɔntu na Isə pa lapa kolonja ké.

⁵ I taa hɔv si yem təə ké pa ŋmaa Isə Təm taa si: Isə pəəsəyənə isəsɛɛmlɛ ke weesuyɔ ŋku i tɔ tá taa tə.

⁶ Pə na pə mpɔv tə i laki-tɔvɔv kɔpantɔnaa mpa pa kəla mpɔv tə. Na pə təm ke pa ŋmaa Isə Təm taa si: Isə yooɔna kalampaani nyəma, na í laki kɔpantɔv ke mpa pa pasəyi pa ti tə.

⁷ Mpɔv tə, í pasa mə ti na í nuna Isə ké teu, na í səŋ Iləyɔv təə, i ká se mə kiŋ na í polo pooluŋ.

⁸ I kɔpətəna Isə, na Isə ká kɔpətəna-mɛ tətə. Asaya mə í saŋ mə niŋ, yelɛyɛlɛ nyəma mə í taɣani mə lotunaa.

⁹ Mə laŋa í wakəli, í tɔli nəsasi na í wii səsəm. I yele na mə wɔŋja pəsi wula, na mə laŋhɔləmlɛ náa pəsi laŋwakəllɛ.

¹⁰ I pasa mə təyi Taca a isentaa na i ká kɔsi-mɛ.

Təyɔntələ footuyɔ təm

¹¹ Ma taapalaa, í taa cakəna təma. Ye wei i cakəna i təyɔntələ yaa i footiyi-i, Isə kəsəsutv ke pɔntv cakəna yaa i footiyi. Pəyele ye n footiyi Isə kəsəsutv n ta ke tə təkəlv tətə, n pəsa tə hɔvɔlv ké.

¹² Isə tike sukəna kəsəsutv, na unɛ i tike i kəna təm hɔvɔlv. Na unɛ i tike i pəsəyənə na í taɣani yaa í wakəli. Nyá n ké we na ŋ footiyi nyá təyɔntələ?

Cele təma lapv təə faalvɔv

¹³ Mɛ mpa mə təŋ si saŋja yaa cele tu polo icatɛ tənɛ na tənɛ na tə caɣa tənaya pənaya na tə taati na tə hiki liyitee tə, pənɛntɛ mu nu ilɛ.

¹⁴ Aai, í tá nyi cele nyəntv. I wɛɛ ké isɛ ihunte nte tə kɔpaa pəcə na pu laki laasaya ilena tə cɛ tə.

¹⁵ Pu wɛɛ ké si í yəyɔti si: Ye Taca í tana-tv, tu la pənɛ na pənɛ.

¹⁶ Ama mə məlaa na í laki kalampaani na í həŋ mə ti. Kalampaani isɛ mpɔv pə taka fɛi teu.

¹⁷ Pə təə ké ye wei í nyəmá kɔpantv lapv na í kisi tə lapv, pɔntv lapa isayətv ké.

5

Apila laakali lapv

¹ Təv pənɛntɛ apila mɛ, mu nu. I wii na í mələyi kɔpɔpaa. Pə taɣa pulv təə, asalav ká mayana-mɛ.

² Mə wɛnav pɔyɔta yem, pə mvv mə təə wontu.

³ Kakətaya sɛɛsa mə wɔlanaa na mə liyitee. Kakətaya ŋkɛ kaa kulina mə waali na ká nyaya mə tənəŋ isɛ kəkə. I kaa wɛnav ke yem ké kɔyɛɛŋ kantəkaya nyəŋ unɛ i taa.

⁴ I kisa mə təmlɛ nyəma mpa pa hala mə tawa təyɔ fɛlvɔv, í nu pɛlɛ pa təŋna wula tə. Mpa pa taɣanəyi mə tawa kɔvɔlvɔm tə pa kakiisasi tala Pə tənə pə tv Taca Isə ŋkɔpəŋ taa.

⁵ I tɔya leleŋ na í lá isəna í sɔɔlaa tɔɔ aɛ cəne. I paɣalaa isu pá ku-me na pá tɔɔ.

⁶ I tu tasəkəle ke wei í feina taali tɔ, na í yele na pá ku-í na ílé í tu suma mpv.

Suulu tɔkɔvɔ na sələmvɔ

⁷ Ma taapalaa í cayana suulu na haləna Tacaa kənte tala. I nyənnə isəna hatu kantələxi na í cayana suulu na haləna í haləm kətɔɔv kupaŋku pu tɔ. I tanəɣəna suulu ke toomaya tev na salaŋ nyəŋku.

⁸ Mɛ tɔtɔ mu cayana suulu ke mpv. I nyaya apalvɔ ke səsəm, Tacaa kənte wusaa.

⁹ Ma taapalaa, nəɣɔlv í taa pooli í tɔɔntəle, pə taa kəɔ na Isə huɔna-me. Təm huɔlv wusaa iní í caana ntɛɣe sɔv.

¹⁰ Ma taapalaa mɛ í nyənnə Isə kɔvɔɔtɔtɔ teləsəlaa mpa pa yɔɔta Tacaa təm tɔ na í təŋ pa akpa na í kantəli waatv wei wahala makəna-me tɔ.

¹¹ Pa kantəlvɔv tɔə kə tə tənə-weɣe yaav sɪ leleŋ nulaa. I nuwa Soopu təm ke isəna í kantələna suulu tɔ. Na í nyəmə pə kəma na pə tɛ na Tacaa ha-í mpi tɔ. Tacaa wena yɔlv pətɔtəle ke səsəm kə, na í kupaŋtɔ fei keesvɔ.

¹² Ma taapalaa mɛ í taa tuuna pɔlvpɔv pa pəcɔ. I taa tuuna isətənvɔ, pəyele í taa tuuna aɛ tɔtɔ, í taa tu tuuna pɔlvpɔ te. Ye pə kə n ká tisi, íle n tisi sɪ: Nn. Na ye pə fei n ka tisi, íle n tó sɪ: Aa. Təfɔ í kəŋ na í caŋ í sɔv Isə huɔnav taa.

¹³ Ye wahala maɣana mə taa wei, pɔntv í sələmi Isə. Na ye wei í nuki leleŋ, pɔntv náá yoo sam yontu.

¹⁴ Ye pə wuki mə taa wei, pɔntv í yaa Yesu sɛɛlaa kpekəle nyvɔv nyəma na pɛle pá sələməna-í Isə, na pá yaa Tacaa hətɛ na pá pəli nim ke í tɔə.

¹⁵ Sələmvɔv ŋku pa sələma mpv na pá tema Tacaa na pa taa tɔ ku waasɪ kətəntv. Tacaa ká ha-í alaafəya na pá huɪsɪ isəɣatvnaa mpa í ka lapa tɔ.

¹⁶ Ye í wakələna təma, í həntɪ təmaya aɛ. I sələməɣəna mə təmaya Isə na í ká hiki alaafəya. Ye yɔlvpaŋ í sələma Isə na isəle kɔsɛɛmlɛ pə laki təmlɛ ke səsəm kə.

¹⁷ Iii ka kə yɔlv isu tá tətɔɔ. I sələma Isə na isəle kɔsɛɛmlɛ sɪ tev í taa nu, na tev ta tosi aɛɣe halɪ pusɪ tooso na hɔɣəlvɔv.

¹⁸ Mɔpɔɣó í kəma na í tasa Isə kə sələmvɔv, ílena tev luna isətəa na ku nu na kətɔɔv lá.

¹⁹ Ma taapalaa, ye mə taa nəɣɔlv ha tampana ke siyile na í tɔɔntəle kra-í na í məŋna,

²⁰ mu nyɪ sɪ wei iní í kra-í mɔpɔɣó í tətɔolle na í məŋna tɔ, pɔntv yapa í ləsaya ke səm nəɣə taa kə, na í lapv mpv tɔ pə huɪsa isəɣatv tuutuuma kə.

**TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA ŇKA
 PIYEE
 NMAAWA TƏ
 KUTULUTU**

Kilisiti nyəma mpa pá yawa na pa we Asii tetu həyoluy taa tə, mpeye Piyee nmaawa takəlaya kanɛ. Piyee yəyətaya taa pə naa ke si mpa paa sɛɛki Iso tə pa footiyi Iso sɛɛlaa mpe. Pəyele pá suuki-weyɛ təm. Pa tukaya-weyɛ kunyən ke mpyəy mɔsɔŋ kɛ. Pə tə ke Piyee tasəyi-weyɛ apalutu si pa tekiyi Yesu tike.

Isəna pa faɣa Piyee I takəlaya tə:

Sɛɛtu, titite 1:1-2

Tɛɛluyv kupaŋku, titite 1:3-12

Tənəŋ təntɛ na Yesu matənav pə təm, titite 1:13-2:10

Isə sɛɛlaa yaasi kupaŋ, titite 2:11-4:19

Isə sɛɛlaa təpasuyv na pa təmlɛ təm, titite 5

Sɛɛtu

¹ Məɣa Piyee, Yesu Kilisiti tillu.

Ma nmaakəna takəlaya kaneyɛ mɛ mpa Iso ləsaa si í nyəma, na pá yasa-mɛ na í caya cayaletv ke Pəŋ na Kalatɪ na Kapatəəsɪ na Asii na Pitinii pa tetvnaa taa tə.

² Taca Iso ləsvuy-mɛ tə, pə keesəna teitei kɛ isəna mpi i ka siwa hatuu ləŋ na í təŋəyi na í laki təyɔ. Na i Feesuyv yelina í pəsə i nyəma si í nuna Yesu Kilisiti na ílɛ i caləm tayanɪ-mɛ.

Isə í hvlɪ-meyɛ pɛɛɛɛ, na í ha-meyɛ alaafəya ke səsəm səsəm.

Tɛɛluyv kupaŋku

³ Tə sa Iso tá Səsə Yesu Kilisiti Caa. I feesa Yesu Kilisiti ke sətəa taa na pá ha-tuyv weesuyv kufaluyv ke i suulu səsə tə. Na pə yelaa na tá tɛɛluyv haŋa teu təkai,

⁴ Si tu hiki kupaŋvnaa mpa Iso si i nyəma tə. Kupaŋvnaa pane paa wakələyi, paa pilisiyi, pəyele pa teu u səki. Isətəa kɛ Iso si-meyɛ-we.

⁵ Mɛ, í tɛma Iso na mə taa ulɛna Iso toma náá təkɪ-mɛ, na pá taŋa nyuyv yaru mpi pə tayanəa si pu kəna na pá kuli kuyɛɛŋ kutɛɛsəŋ taa tə pə kəntɛ.

⁶ Paa pə wɛɛ si kaɣana mayasəŋ inɪ i nəyɔ na i suka í wakəlɪ mə laŋa ke wɛɛ naalɛ tə, mə laŋa í hvlɔmɪ təm tənɛ tə tə.

⁷ Pə laki mpyəy si pá ná mə Iso taa tɛmnav waali. Wula ke pə lapa si i tɛŋ na í saali yem, na kəkə ke pa tayanəyənə-i na í la teu. Na mə taa tɛmnav na Iso ná kəla wula ke nyuyv təcayacaya. Pə tə kɛ pə mayasəyi mə taa tɛmnav mpi si pə naa pə toma tənaya, na kupaŋku Yesu Kilisiti ká kə tə í hiki sam na teeli na nyuyv.

⁸ Paa í taa keesi-i tə í səlɔ-i kɛ, na kaɣana paa u tu keesiyi-i tə, í tɛŋna-i mə taa kɛ tɛmnav kɛ. Pə tə kɛ mə laŋhvlɔmɛ wɛna teeli na tə tə səsəm pə tu fɛi yəyətaya.

⁹ Pə taya pulv, í hika mpi pə tə í tɛma Iso na mə taa tə, mpəyələ mə ləsasi nyóŋ yaru.

¹⁰ Nyuyv yaru pənɛ pə təm ke Iso kuyəyətutu tɛləsəlaa pɛɛkaa na pá taasi na pá wiili pə taa təcululu, na pá ná na pá keesi kucəv ŋku Iso ká tɛ na í la-mɛ tə kv təm.

¹¹ Mpi mpi Kilisiti Feesuyu keesaa tō mpəxi mpe pa kaasa pa ti na pá preeki si pá nyi pə waatōnaa na mpi pə lapu pu pana tō. Pə taɣa pulu, Feesuyu ŋku ku we pa taa ké na ku heeli-we na pə taa kōnta si, Kilisiti ká tɔɔ konyōŋ, pə waali ké i teeli kəŋ.

¹² Na Iso heela i kuyɔɔtutu teləsəlaa si tōm wenti pa tu-we si pá heeli tō tō ta na-we, meɣe pə nawa. Na ntəɔle nti í mu kayana tō. Laapaali Kupaŋ tōm waasu lataa kpaaləna-meɣe-ti, na Feesuyu Nanŋtu wei pə tisina isətəa tō i toma ke pele pa yɔɔtənaa. Na isətəa tillaa maɣamaɣa ná səlāa si pá nyi-ti.

Tənanŋ tənte təm

¹³ Pə tɔɔ ké i caya na mə huwəe tanja tətəyeteɣe ké təmle lapu. I lakɔ pə təna na laakali ke tam, na í tu mə teelɔyɔ ke kɔcəɔv ŋku í ká hiki kuyanjku Yesu Kilisiti ká kəɔ tō.

¹⁴ I nuna Iso na í taa tasa weev isu i ka wew isəkreətəle taa ké tuu ləŋ na í təŋəxi mə konyuləŋ tō.

¹⁵ Ama í wee tənənŋ nyəma ke mə yaasinaa təna taa, isu Iso wei i yaa-me tō i wew tənənŋ tō.

¹⁶ Pa ŋmaa Iso Təm taa ké m̄p̄ȳȳ si: I wee tənənŋ isu ma wew tənənŋ tō.

¹⁷ Iso wei i huwəna yəlaa tənaya teitei na u faɣasəxi nɔɔlv, na ye wei i kulaputu we isəna i huwəna ɔleɣe mpv tō, unəxi í yaa mə Caa mə Caa ke mə sələmuyv taa. Təv, ye mpv í huləna mə yaasinaa taa si í seeki-i wee nna pə kaasa-meɣe antulinya taa cəne tō a taa ɔle.

¹⁸ I nyemá liyitihutaya ŋka pa yarəna-meɣe yaasi kpai nyəŋ wei mə caanaa caanaa teləsə-me tō i niŋ taa tō. Na pə taɣa pulu yem nyəm mpi pə kuyaku səki tam isu liyitee wew tō.

¹⁹ Aai, pə taɣa mpv, Kilisiti wei i we isu iwəyaya ŋka ka tiili tá caami na ka feina taɣanmala tō i caləm kupampam ke pa yarəna-me.

²⁰ Kilisiti ke Iso ka ləsaa na í su na pəcə pá laki antulinya. I ləsa-i kuyeeŋ kantəkaya nyəŋ inə i taa na í húlí ké si pə waasi-me.

²¹ I tɔɔ ké í temna Iso wei í feesa-i na í tu-i teeli tō na mə taa, na pə lapa mpv tɔɔ í tó Iso ké naani na mə teelɔyɔ məli i tɔɔ.

²² Na isu í nuna tampana na í paasi na í səlɔ mə Isəsəele taa lelāa tō, í taɣana mə təxi. I sələxi mə təmaɣa m̄p̄ȳȳ teu na lotu kulvmtv.

²³ Pə taɣana-meɣe lɔlvv ké, ɔle pə taɣa mə caanaa mpa pa səki tō mpe pa tasəna-meɣe lɔlvv. Ama pə tuu mpiyi mə taa na pu səki tō mpi pə yelina na pə lá mpv. Iso Təm nti tə wəna weesuyu na tə we tam tɔɔ tō nti tə tənna pə lapa mpv.

²⁴ Pa ŋmaawa Iso Təm taa si:

Yəlaa təna wee ké isu nyutu,
na pa teeli təna wee ké isu nyutu hetv.
Nyutu wuləxi ɔlena hetv náá tō.

²⁵ Ama Taca təm ná cakɔ tam tɔɔ ké.
Na təm ntəɔle Laapaali Kupaŋ kəna-me.

2

Weesuyu pəle kulələle təm

¹ Ye mpv ɔle í yelee paa isayatu ntiɣi lapu, na pəpətv, na cəsuyv, na isəsəemee, na cayaŋav.

² I wee isu piya ahuləmnaa na í nyuləxi tam ké hələm mpi pə ké Iso nyəm na pə ké kupam tō, na í muvi na í pu na pə ya mə nyəŋ.

³ Pa ŋmaa m̄p̄ȳȳ Iso Təm taa ké si: I tənə Taca kupantv.

⁴ I kpətəna Taca, inəyəle pəle nte yəlaa ləwa na tə wəna weesuyu tə. Pəyele tə ké Iso ɔɔyɛ kɔpampante tɔyɔ ɪ ləsa-tɛ.

⁵ Mu kpətəna-ɪ na í wɛɛ ɪsu pɛɛ nna a wɛna weesɪŋ tɔ, na pá kraɣa-mɛ na pá ŋmana Iso ké kutuluyu. Na í ká la kɔ taa tənaya kətəlaa naŋŋ nyəma mpa pə tɔwa sɪ pá lakɪ Iso ké ɪ kətasi kɛ Yesu Kilisiti tɔɔ na pə lapɪ-ɪ teu tə pa kpekəle.

⁶ Pə taya pulɔ, pa ŋmaa Iso Təm taa sɪ:

Pəle kɔpante taa kɔpante kɛ ma ləsa.

Pənente ma su-tɛyɛ Siyɔŋ,

sɪ tó wɛɛ kite tɛɛ pəle.

Na ye wei ɪ tɛma-tɛ na ɪ taa,

puntɔ kaa kɔɔ na í yɔyɔtɪ sɪ ye maa nyəmə.

⁷ Mɛ mpa í tɛma-tɛ na mə taa tɔ, tə kɛ-mɛyɛ kɔpam taa kɔpam ké. Pə yela

mpa pəle na pá tá tɛ pa taa tɔ tə ké pɛɛyɛ

pəle nte ŋmalaa ləwa na tə pəsɪ nte tə tɔɔ

pə təna pə səŋaa tɔyɔ.

⁸ Pa tasa tiiliyi ŋmaav tətɔ sɪ:

Pəle nte tə coki yəlaa tɔyɔlɔ.

Kɔkɔpamuyɔ ŋku kɔ huɣi tɔ.

Pa kisa Iso Təm muɣɔ tɔyɔ pə coki-wɛ,

na ŋpɔyɔ tuu pu suwa sɪ pu la-wɛ.

⁹ Ama mɛ ɔɔlɛ mə ké piitim mpi pa ləsa tɔyɔ, na Wulav Səsɔ kətəlaa, na

ɪ piitim naŋŋ nyəmə, na Iso yəlaa ké. Na pə ləsa-mɛyɛ sɪ í kraalɔyɪ Iso wei ɪ

yaa-mɛ sɪ í lu səkrɛtɔyɔ taa na í suv ɪ tənəŋŋ tete tɔ ɪ tɛma səsɔna təm.

¹⁰ Ləŋ í taa ké Iso yəlaa, ama pənente í ké Iso yəlaa. Ləŋ í taa nyɪ sɪ Iso wəna pətətəle yaa ɪ feina tɔ. Ama pənente í nyəmə sɪ ɪ wəna.

Iso təmle lataa yaasi

¹¹ Ma taapalaa, ɪsu í kɛv muɔlaa na cəsəlaa kɛ atɛ cəne tɔ, ma wiikina-mɛ sɪ í la laakali na tənuyɔ kɔnyuləŋ wei ɪ wakəlɔyɪ mə ləsɛɛle tɔ.

¹² I təkɪ yaasi kɔpan kɛ ma ta nyɪ ɪsənaa heku, ɔɔlɛ paa ná mə tɛma kɔpana kɛ timpi pa tɔyɔna-mɛ sɪ í ké asayaa tɔ, na paa sa Iso ké kɔyənku ɪ ká kɔɔ tɔ.

¹³ I tɔyɔna səsaa mpa yəlaa suwa tɔyɔ Taca tɔɔ, paa Lom wulav səsɔ wei ɪ tɪ pə təna tɔ.

¹⁴ Paa kɔfəneɛnaa mpa ɪ suwa tetu taa sɪ pá həŋ asayaa ŋkpanŋ na pá san kɔpantu lataa tɔ.

¹⁵ Tampana tɔɔ ɪsəntɔ, Iso caa ké sɪ mu təkɪ kɔpantu na í lakɪ-tɪ, na pə mətɪ ɪsəkrɛtɛɛ nyəma na kɔmɛlɛməŋ pa nɔɔsɪ na pá taa na kɔyɔyɔtɔtɔ.

¹⁶ I təŋ ɪsu kasayampiya. Ama í taa nyənɪ mə kasayampiitu kɛ mpi ye í lapa ɪsayatɔ pu takɪ mə waalɪ tɔ. Ama í la ɪsu Iso təmle nyəma lakuyɔ tɔ.

¹⁷ I seeki yəlaa təna, na í səlɔyɪ mə ləsɛɛle taa lɛlaa, na í nyarŋna Iso, na í seeki Lom wulav səsɔ.

Kilisiti ikpate təŋyɔ təm

¹⁸ Təma lataa, mu nuna mə caanaa na í se-wɛyɛ teu. Pə taya mpa pa ké kɔpama na pá wəna suulu tɔ pa tike kɛ í ká nuikəna na í ká seeki, ama na mpa pa wəna nyarŋ tətɔ tɔyɔ.

¹⁹ Pa tɔkuyɔ yulɔ kɛ kɔnyəŋ kɛ yem na í suma sɪ Iso tɔɔ tɔ pə wɛ teu ké.

²⁰ Ama ye yulɔ lapa ɪsayatɔ kɛ na pá makɪ-ɪ tə tɔɔ, ɔɔlɛ ɪ santɛ ntɛ ɪsəna tətɔ? Yulɔ lakɪ kɔpantu kɛ na pá tɔ-ɪ kɔnyəŋ kɛ kɔpantu nti ɪ lapa mpɔ tɔ tə tɔɔ na í suma, ɔɔlɛna pə lá Iso ɔɔyɛ lelenj.

21 Pə təə maɣamaɣa ke Iso yaa-me. Pə taɣa pulv təə, Kilisiti maɣamaɣa ná təɣə konyəŋ ke m̄p̄yú mə təə ké, na í huli-me si í təŋ í kpaɛɛ.

22 I ta la isayatu natəli, í nəɣə taa tá lu pəpətu təm natəli ke paa fəŋ.

23 Pa tɔv-ɪ tə, í ta leɛti. Pa tɔv-ɪ konyəŋ tə, í ta nyaasi-we. Ama í yelina pə tənaya Iso wei í təŋəyi tampana na í huokəna təɣə.

24 Na Kilisiti maɣamaɣa səɣələna tá isayatu ke í nyuyv taa ké səm tesika təə, si tə si na pə cə tá na isayatu, na tə fe na tə təŋ siyisuyu. Pə kv ɔɛɛ kuyv kuyv təɣə pə waa-me.

25 Pə taɣa pulv, í ka weɛ ké isu heenɛ kutoolɔŋ. Ama pənente pa keeta-me na pə mənna wei í ké tiikulu na ləsasi təə fenlu tə í kiŋ.

3

Apalaa na pa alaa pa təm

1 Alaa me tətə, í seeki mə paalaa ke mpv. Pu la na pa taa mpa pa ta mu Iso Təm tə, pá ná mə yaasinaa na pə hə-we na pá svv Iso seev taa. Pə taɣa isu í ká yəɣəti natəli na mə nəəsi na pəcə.

2 Aai, paa ná isəna mə yaasi maɣaa na í seeki mə paalaa təɣə pu hə-we.

3 I taa pɛɛkəyi si í tɔɣi mə tənnaa ke kacəka nyəm, isu nyəəsi taɣanuyv na wula nyəmnaa tɔɣv, yaa wontu kɔpantu suuu si pə la-me na í te.

4 Ama í pɛɛkəyi si hatuu mə lotu taa í tena. Na teu mpi, pə weɛ ləmaɣasələ nte tə we teu na tə we təpamm tə tə teu, mpi pu saaləyi yem tə. Tə ké liyitihutaya pulv ke Iso isentaa ké.

5 M̄p̄yú ləŋtaa alaa mpa pa tənaya Iso mpaav ke teu na pa tɛɛlayaa í kiŋ tə pa taɣanayana pa ti. Pa seekaya pa paalaa ké.

6 M̄p̄yú Saala lapa, í nuna Apələham ké, haləna í yaaki-ɪ si: Ma cə. Ye mu laki kɔpantu na í tá yele na pulv səɣəntu kraa-me, í weɛ ké isu í pɛɛlaa.

7 Apalaa me tətə, í təkɪ mə alaa na í nyɪ pa təə si pə ŋma-we tə pa toma ta tala mə nyəna. I seeki pa ise, pə taɣa pulv təə, mə na-weɣe Iso ká ha weesuyu ke faalaa. I laki mpv, na pulv í taa kəə na pə kaɣati-meɣe mə sələməŋ taa.

Wahala təɣəv ke tulum

8 Pə tənaya mpv ɔɛ í huokɪ huweɛ kulɔmɛɛ na kusəələm kulɔməm. I səəlɪ təma isu yulv na í neu. I təkɪ təmaya teu. I taa la təma na kalampaani.

9 Ye yulv í lapa-meɣe isayatu í taa feli-ɪ, paa kɔtɔɣv, í taa leɛti-ɪ. Ama í kooli pɔntu təə ké kɔpantu, pə taɣa pulv, Iso yaav-me tə, í maɣamaɣa í kɔpantu ke í təma si í ká ha-me.

10 Pa ŋmaa Iso Təm taa ké mpv si:

Ye wei í caa si í nu lelenɛ

na í ná kuyɛɛŋ kɔpaŋ ke aɛ cəne,

pɔntu í yele isayatu yəɣətaɣa,

na í taa tasa pəpətu pɛɔɣv.

11 I ha isayatu ke siyile na í svv kɔpantu lapu taa.

I pɛɛkɪ lɛlaa na lelenɛ na í huli pə kpaɛɛ.

12 Pə taɣa pulv,

Tacaa kama ise ke yulɔpama təə ké,

na í nuki pa sələməŋ.

Ama í haa siyile ke mpa pa laki isayatu təɣə.

13 Ye í seesa isələ na kɔpantu lapu, awe ká la-meɣe isayatu?

14 Paa pə weɛ si í lapa kɔpantu nti tə tə təə ké pa məla-meɣe konyəŋ tɔɣv, í nu lelenɛ ké. I taa nyana yələa ke paa pəcə, na í taa yele na pə liyiti-me.

15 Kilisiti kena mə Caa, ile í samı-ı hatuu mə lotunaa taa ké mpv. ı tan tətəyeteyé ké tam, na ye mpa pa pəssa-meyé mpi ı tseləyi tə pə təm, ile í keesi-we tətetete.

16 ı keesi-we təpamm na í se-we. ı weena lotu kuləmtv, ile mpa pa tən sı í ké taalı nyəma na pá tuki-meyé mə yaasi kupaŋ wei Kilisiti ha-me tə ı tə tə, feele ká məli-weyé kpaŋ ke pa nəəsi taa təm pee tə.

17 Pə taya pulv, ye yulv təkı konyəŋ ke kəpantv nti ı lapa tə tə tə, na pə ké lə luɣu nyəntv sı í təɣə mpv, pəle pə kəla teu na mpi ı ká təɣə-kuyv isayətv nti ı lapa tə tə tə tə.

18 Haləna mə tə ké Kilisiti maɣamaɣa ná səpa, na yəlaa isayətv tə ke ı səpa təm kuləm ke ı krapkaa səpv. Inəɣəle yulupaŋ wei ı səpa asayaa tə tə, sı í kpaɣa-me na í pona lə kın. ı tənuyv kəneye pa kəwa, ama Feesuyv Naŋŋtv ná feesa-ı.

19 Feesuyv kəneye ı təkaa na í polo na í lana waasv ke ləsası nsi sı we saləka taa tə.

20 Ləsası nsi sı taa nuna lə ké tuu ləŋ ke kuyeyŋ wei ı taa Nowee təŋna ı atakaa pəɣəlvv səəsəv saakuyv na lə təŋna suulu təɣə ma təŋ. Na yəlaa mpa pa svv kpuvlv v kə taa na ləm ta təɣə-we tə pa we pəcə ké, yəlaa pələfey naanəwa tike.

21 Ləm pəne pə nəɣəsəna lə ləm svv mpi pə yakı mə nyəŋ ke kaɣana təɣə. Na lə ləm svv pəne pə ta ke tənuyv tə asilima ləsvv. Ama pə ké mpi pə hóləyi sı yulv wiikina lə sı í ha-ı lotu kuləmtv təɣə. Yesu Kilisiti fema təɣə lə ləm svv yakı mə nyəŋ.

22 ıı ı kpaŋa isətəa na í caya lə kəŋkəŋ taa, na í təkı kawulaya ke isətəa tillaa na isətəa kawulası na pə təŋtənaa tə.

4

Tənte kvfate təm

1 ısu Kilisiti təɣə konyəŋ na pə wı ı nantv tə, me tətə í caalı mə tı na í təkı pə ləmaɣasəle ke mpv. Pə taya pulv, wei ı təkı konyəŋ haləna pə wıki ı nantv tə, pəntv lu isayətv paa taa ké.

2 Pə kpaɣav kaɣana tə, í tə kuyeyŋ wei pə kaasa-meyé atə cəne tə ısu lə caa tə, í taa tə ısu yulvkonyuləŋ caaki tə.

3 ı yele isəna tuu ləŋ í paasaa na í lá ısu ma ta nyı isənaa tə, í taa tasa mpv. Yaasi isayav, na konyuləŋ isayəŋ, na səlbnycəle, na hiluyv, na səlvkule, na tuŋ laav mpi pə fei lapv tə pə tənaya mpv pə taa ké í ka wee.

4 Ama pənente mə təm lakı ma ta nyı isənaa ke ha ké timpi mə na-we í yela krentuyv ke yaasinaa asayaa səsa taa tə, ılena pá mələyi-meyé kutuyv.

5 Ama paa tə na pá keesi pa kulapəle tənaya lə wei ı səlvv puwa sı ı huəkəna weesıŋ nyəma na sətəa ke təm tə.

6 Pə maɣamaɣa pə nyuyv tə tətəɣə pa kpaala sətəa ke Laapaalı Kupaŋ sı pá huəna-we ısu yəlaa mpa pa wəna pa weesıŋ təɣə teitei ısu pa lakı yəlaa təna tə, na pa kpaala-weyé Laapaalı Kupaŋ ké sı lə Feesuyv təŋ tə pá wee ısu lə wev tə.

lə seela cakəle

7 Pə təna pə wəle puwaya, pə tə ile í kpaɣa ləmaɣasəe ke teu, í taa caya yem təpoto na í sə lə sələmuyv tə.

8 Kancaalaya nyəntv nti tə wee təɣəle sı í səlı təmaya səsəm. Pə taya pulv, ye səlvv í wee isayətv paɣale puki pooluŋ ké.

9 ı lakı təmaya mvlle ke mə teesi taa na í taa kontəyi.

¹⁰ Paa mə taa wei í paasəna teu ke mpi Iso yeke na pə lapv saakı-tı tə. Ye Iso í yelaa na pulv lapv saa nəǵəlv tike, pıntv í paasəna teu na lelaa waa pə taa.

¹¹ Ye waasv latv lakı ı waasv, pə wəe sı Iso kuyǵətvtv ke ı teləsəǵı yəlaa. Ye wei ı lakı təmle, pıntv í lana toma nna Iso ha-tı tə, na pə tv Iso ké teeli ke Yesu Kilisiti təv. Yesu ınəǵəle teeli tv na pəsolv ke tam təv. Ami.

Isəsele təv konyəntǵəle

¹² Ma taapalaa mə lanja í taa təna isəna pə mayasuyv-məǵe toj na toj sı pə naa mə waalı tə isv mpusi nəǵəlv.

¹³ Ama mə lanja í hvlmı sı mə hika mə paa nyəm ke Kilisiti wahalanaa taa na mu tǵəv. Mpv tətǵəv mə lanja ká hvlmı kuyanjku pu kuli ı teeli təv tə.

¹⁴ Ye pa tvvkı-me isv í kev Kilisiti ifalaa tə pə təv, í nu lelenj ké. Pə taya pulv təv, teeli Feesuyv ηku kv ké Iso Feesuyv tə kv wəeki mə waalı ké.

¹⁵ Pá taa tv mə taa nəǵəlvuyv konyəntv ke yvlvkule yaa ηmuləm yaa isayav lapv yaa təm fav pə təv.

¹⁶ Ama ye wei ı təkı konyəntv ke Kilisiti tənyuyv təv, fəele í taa kpa-tı. ı sa Iso ké isəna mpi pa tuna-tı na Kilisiti tə.

¹⁷ Hvle waatu talaa ké, na Iso yəlaa ke pa caaləǵəna təm hvnav. Təv, ye taya Iso taaləǵəna hvnav, ıle isənəǵəle hvle nté tii tēsəna waatu wei pu tala mpa pa kisa Laapaalı Kupaη ke mvyv təv?

¹⁸ Pa ηmaawa Iso Təm taa sı:

Ye μευμευ ké na pə ya kupama nyəntv,

ıle awe náá tu pəsv nyəntvnaa na asayaa pa təm ıle?

¹⁹ Pə təv ké ye Iso luyv lapa sı mpa pá tǵəv konyəntv, pıntvnaa í lakı kupantv ke ηpǵú tam. Pá yelina pa tǵı Nmalv wei ı kaa yele lapv ke nti nti ı təma sı ı ká la tə.

5

Isə kolapvtv təv fenyuyv

¹ Mə taa mpa mpa pa ké Iso təsele səsaa tǵəv ma wəna pəne. Ma mayamaya isəntv ma ké Iso təsele səsə ké. Na ma nana ma isəpəle ke Kilisiti tǵəv konyəməη wei tə. Kuyanjku paa kuli ı teeli təv tə maa hiki ma paa nyəm ke pə taa. Nti ma wiikina-me tǵəle sı:

² ı paasəna kaləkv ηku Iso yelina-me tǵəv teu, isv tiikilaa lakuyv tə. ı feη kv təv na luyv kulmuyv isv Iso caakı tə, pə taa wəe təlası təm. ı lakı mə təma tətetete, pə taa wəe pǵəlaya nyənyuyv təv. Ama í ha mə tı təkpataa ké pə lapv taa.

³ ı taa pəeki sı ı ηmakələǵı mpa pə cəla-me sı ı feηıyı pa təv tə. Ama í wəe mpa kaləkv ka nyənəǵəna na kv lakı tə.

⁴ Na tiikilaa Wulav í kəma na í kəv, ıle í ká hiki mə teeli ntenuyuv ηku kv ηmaləm ká tee kəkə ke tam tə.

⁵ Səkpema me mə nyəntv nté sı mu seekı səsaa. Na mə təna təpai í pasa mə tı na í səηna təma, pə taya pulv, pa ηmaa Iso Təm taa sı Iso yoona kalampaanı nyəma, na ı lakı kupantv ke mpa pa pasəǵı pa tı tə.

⁶ Ye mpv ıle í pasa mə tǵı Iso nıη toma nyəη taa, na pə kəma na pə tala waatu wei ı ka suwa tə, ı ká kvı mə nyuyv.

⁷ ı petı mə nəǵəse tənaya Iso, pə taya pulv, ı paasəǵəna-me tə se.

⁸ ı nyəsv mə tı, í taa caya yem təpoto. Pə taya pulv təv, mə kolontu ıləǵəv wəe ké, na í cəakı isv tǵəlaya wiikuyuv na ka cəakı na ká pəekəǵı sı ká hika wei ka tayamı tə.

⁹ I paasi na í səŋ Iso seev mpaav taa ké teu na í taŋi-i teu. Pə taɣa pulv tɔɔ, í nyi si mə taapalaa mpa pa yana antulinya tɔ, konyəntəɣələnaa pane pa makəna peleye mpv tətəɣɔ.

¹⁰ I tɔki konyəŋ ke laasaya tɔɔ tɔ, pelee təna tv Iso wei i yaa-me si í hiki mə paa tete ke i teeli wei u teŋ tɔ i taa ké mə na Kilisiti mə krentvɣv tɔɔ tɔ, i mayamaya i ká taɣanəna-meyə teu təmmam. Na i ká la na í nyɔɔ toŋ, na í ha-meyə apalvɔ, na í səŋsi-meyə kite nte tɔ tɔɔ pə kaa ciyiti-me tɔ.

¹¹ I pəsvɣv kɔne kó wee tam. Ami.

Kantəkaya seetv

¹² Silaasi wei ma nyənəyi isu ta taapalv kupaŋ tɔ mɪ i sənna-m na má ŋmaa-meyə takəlaya kanɛ. Ma caa ma sɔɔsi-meyə apalvɔ na má la na í te mə taa si Iso tampana pelee təm wenna takəlaya kanɛ ka taa. I tɔki-yeyə niŋ naale.

¹³ Papiloni Iso seela mpa Iso yaawa isu i yaav-me tɔ pa see-me, ma pəyalv Maləki see-me tɔɔ.

¹⁴ I see təmaya teu na sɔɔlvɣv kupaŋkɔ na í lelɪ.

Iso í ha mə təna mpa Kilisiti ti tɔɣɔ alaafəya.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŋKA NĴKA PIYEE NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Isō seelaa tənaya Piyee ŋmaawa ɪ takələya naale nyĕŋka kaŋe. Seɣesəlaa kpaɪ nyəma mpa pa ləɔlaa na pa sɔv Isō seelaa taa tō, mpeɣe ɪ yookina ɪ takələya taa. Piyee kpaaləɣi Isō seelaa ke Yesu məluɣv təm na ɪ seɣesəɣi-we sɪ: Ye haləna saŋa Yesu ta kənta ɪ caa ke sɪ pə ya yəlaa təna nyəŋ.

Isəna pa faɣa Piyee II takələya tō:

Seetv, titite 1:1-2

Yulv wei Isō yaawa tō ɪ yaasinaa kɔpama, titite 1:3-21

Piyee kuliɣi pəpətv seɣesəlaa waali, titite 2

Kilisiti kantəkaya kəntə təm, titite 3

Seetv

¹ Məɣa Siməŋ Piyee, Yesu Kilisiti təmlə tv na ɪ tillu.

Tá Isō na tá Yatv Yesu Kilisiti pa təŋa siɣisuyv na pə yele na mpa pa təŋ pa taa na Isō ké teu ke teitei isu ta təɣə ma ŋmaa takələya kaŋe.

² Isō ɪ hólí-məɣe pəlele na ɪ ha-məɣe alaafəya ke səsəm ke nyəm mpi ɪ nyəma ɪ na Tacaa Yesu tō pə tō.

Isə yaav na ɪ ləsvv

³ Isō inɪ ɪ isəitv təŋ hana-tuyv pə təna mpi pə yeke na tə matəɣəna-ɪ tō. Inɪ ɪ yekina na tə nyəŋ wei ɪ yaa-tv sɪ tə hiki ɪ məɣamaya ɪ teeli na ɪ kɔpantv taa ké ta paa nyəm tō.

⁴ Na pə tō ké mpi mpi ɪ suwa sɪ ɪ ká la-tv tō pə ké kɔpampam na pə təɔwa səsəm pə tv feɪ. Na ye ɪ hika mpi Isō suwa sɪ ɪ ká la tō, ɪ ɪ ká pəsɪ na ɪ fiti konyuləŋ isayəŋ wei ɪ ŋmakəla antulinya taa cəne tō ɪ nin taa na ɪ kpaɣa Isō weetv.

⁵ ɪ təma mə taa na Isō tō, təne inɪ tə nyuvv tō məɣamaya ke ɪ ká huli teu na ɪ təkɪ yaasi kɔpəŋ. Yaasi kɔpəŋ waali ɪ lena ɪ pəeki nyəm.

⁶ Na nyəm waali ɪ lena ɪ pəeki ti təkuyv. Tɪ təkuyv waali ɪ lena ɪ pəeki suulu. Na suulu waali ɪ lena ɪ pəeki sɪ ɪ matəɣəna Isō.

⁷ Na Isō matənav waali ɪ lena ɪ pəeki sɪ ɪ wee təma na leleŋ. Təma leleŋ waali ɪ lena ɪ pəeki sɪ ɪ sələɣi təma.

⁸ Yaasinaa kɔpama mpa pə mɔna ɪ təkɪ təɣəle. Ye ɪ wəna-we na pá tō səsəm, paa la-məɣe kpelikpeka nyəma ke Tacaa Yesu Kilisiti nyəm təm taa, na ɪ kaa wee kaawaasasi.

⁹ Ama wei ɪ feina yaasinaa pane tō, ɪ tee ɪ tee ké ɪ naaki, na ɪ wee ké isu yulvm. Na pə səna-ɪ tələŋ sɪ pa kpiisa ɪ ləŋ isayətv.

¹⁰ Ma taapalaa, pə tō ké ɪ ká caali mə ti na ɪ təkɪ yaav mpi Isō yaa-me na ləsvv mpi ɪ ləsa-mə təɣə teu. Pə taya pulv, ye ɪ təkɪ mpv, natəli tə kaa hu-məɣe paa pəcɔ.

¹¹ Mpv pu yelina na pá tɔli-məɣe Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti Kawulaya tam nyəŋka nəɣə təyelele.

¹² Mpi pə tō ma wee na má təŋna-məɣe təm tənəɣe təsvv təɣəle. ɪ təma-təɣi nyəm, haləna tampana təm nti ɪ mɔwa tō ɪ pu tə təm taa.

¹³ Ye ma wəna ma ɪ se, ma huv sɪ pə we teu sɪ ma kətəsvv tənəɣe maa təsəɣi-məɣe tam na ɪ taa hee.

14 Pə taɣa pulv tɔɔ, ma nyəmə teu si nɔɔnɔɔ maa lu tənuyv kvsəpuyv kune kv taa na má tɛɛ, isu Tacaa Yesu Kilisiti hulə-m tɔ.

15 Maa paasəna na má yelina-meyɛ mpi pu tɔsəyi-meyɛ tɔm təneyɛ paa ma kɔma na ma fei tɔ.

Kilisiti teeli nalaa

16 Tampəna tɔɔ isəntɔ, pə taɣa mɔla nna yulɔlayatv luləsaa tɔ anəyi tɔ təkaa na tɔ huləna-meyɛ Tacaa Yesu Kilisiti kəntɛ tɔŋ na tɔŋ nyəntɛ tɔm. Ama tɔ ná i sɔsɔntv na ta isəpɛɛ maɣamaɣa ké.

17 Tu wɛ timpɪ Tacaa Iso kusa i nyuyv na í ha-i teeli kɛ waatv wei Teeli sɔsɔ tv inɪ i lapa na pə yəɣɔti na í nu si: Ma luyv tɛɛ Pəyaya nté inɛ inɪ, inəyi ma lanle huləmənaa pə tu fei.

18 Tá maɣamaɣa tɔ nuna tá ŋkraŋ kɛ waatv wei pə yəɣɔta nɔpóɣú hatuu isətaa ké tá na-i tu wɛ puyv katɛ nyəŋkv tɔɔ tɔ.

19 Mpu inɪ pə yelina na tɔ tɛ tá taa təkpaata na tɔm nti Iso kuyəɣɔtv tɔləsəlaa ka kpaalaa tɔ. Na tɔ mɔna mu kɛna-təyi teu. Pə taɣa pulv tɔɔ, tɔ wɛ ké isu fətəla wɛv səkpetuyv taa na í naaki na halɪ pə kɔɔ pə fe tɔ. Tɔlvmaluyv ká la na pə ná mə taa.

20 Pə tənaya mpv ilɛ í tɔsɪ si yulv kaa pəsɪ na í lu i maɣamaɣa i tɔm na í sɛyɛsɪ nti pa ŋmaa Iso Tɔm taa si cele tv la tɔ tɔ tɔ.

21 Pə taɣa pulv, yulv nəkuyv tike u luləsəyi cele tɔm natəli. Ama Feesuyv Naŋŋtv tukayana-təyi yəlaa taa na pá yəɣɔtəyənə Iso nɔyɔ.

2

Pəpətv sɛyɛsəlaa tɔm (Yuti 4-13)

1 Hatuu ləŋ Iso kuyəɣɔtv tɔləsəlaa pəpətvnaa ka luwa yəlaa hɛkv. Mpu tətəyɔ sɛyɛsəlaa pəpətvnaa ká lu mə hɛkv taa tətɔ. Pəpətv sɛyɛsəŋ na wei í kəŋna wakəlvuyv təyɔ paa svv sɛyɛsvuyv. Na paa kisi Tacaa wei í yapa-wɛ tɔ. Mpu inɪ pu yelina na pá kəna wakəlvuyv kɛ kpaakraa kɛ pa maɣamaɣa pa nyɔŋ taa.

2 Paɣalɛ ká təŋna-wɛyɛ pa tetelakasɪ mpaav ŋkv kv taa, na paa tvv tampəna mpaav kɛ pa yaasi wei pá təkaa na pá lakəna tɔ i tɔɔ.

3 Sɛyɛsəlaa pəpətvnaa mpe paa lu təmnaa na pá heeliyi-meyɛ pəyɔlaya nyənuyv tɔɔ si pá təyɔ mə tɔɔ. Ama pa Hvnlv sɔlvv tɛma puw kɛ hatuu ləŋ si i ká la, na pa Wakəllv ná tanjaa tətɛyɛtɛyɛ.

4 Pə taɣa pulv tɔɔ Iso tá yelɛ isətaa tillaa mpa pa wakəlaa təyɔ yem. Ama i pɛta-wɛyɛ saləka sɔsɔ taa ké, na pá həkə-wɛyɛ alukpala kɛ səkpetuyv taa si pá tan Hvvlɛ wulɛ.

5 Iso tá yelɛ antulinya kypəŋ kɛ yem. Ama i lapa na lvm sɔsɔm waasɪ antulinya inɛ na i yəlaa asayaa pa tɔɔ təwasawasa. Nowee wei í lakaya tampəna təŋuyv waasv tɔ na lelɛaa naatosompəyɔlaya tike nyɔŋ kɛ i yapa.

6 Iso kú Sətv m na Kəmv pa acalɛ tɔm, na í wakəli-yɛ na kəkə. Na nɔpóɣú i huləna asayaa si isəna mpi pə wɛɛ si i ká la-wɛ təyɔlɛ.

7 Ama i yapa Ləvɪ. Yulvpaŋ inɛ, yəlaa asayaa yaasi asilima nyəŋ ka təkə-i ké na pə cəsəyi.

8 Pə taɣa pulv tɔɔ, yulvpaŋ inɛ i ka wɛv pa hɛkv tɔ, paa kuyəŋkv i naakaya ké na í nukɪ yaasinaa asayaa paŋɛ, na lakasɪ isayasɪ nsvv sɪ pəkəlayaa-i ké.

9 Mɔpóɣú pə wɛɛ mɛɛ, Tacaa nyəmvna isəna mpi i ká ləsv mpa pa matəna-i təyɔ maɣasəŋ taa, na isəna mpi i ká svv asayaa si Kuyakv Kuhvvnɔv wulɛ ilɛ i ká tv-wɛyɛ saləka tɔ.

¹⁰ Pə tu kələna mpa pa təŋəxi pa tənəŋ konyuləŋ isayaŋ na pá footiyi Iso səsəntu tə.

Seyesəlaa pəpətunaa pane pa ké apalaa taa apalaa ké. Timpi pa ta tala təyo pa kraasəxi pa ti. Paa tu see isəttaa teeli nyəma na í ná, pa təkki-weyə.

¹¹ Isəttaa tillaa maŋamaŋa kələna seyəsəlaa paneyə toma na pəsuyu, paa cakəna teeli nyəma mpeye Tacaa isəntaa.

¹² Yəlaa pane pa laki ké isu ləmaŋasəe feinaa, pa we yem ké isu pə ləlyu taale wontu si pá kra-ti na pá ku tə. Mpi mpi pa ta cekəna təyo pa təkki. Pa kəŋ saalyu ke yem ké isu taale wontu.

¹³ Konyəntəyələnaa mpa mpe pa kəŋna təyo pu te na pá ləeti-we. Ilim na pə isələ ke pa konyuləŋ isayaŋ kuləyəna-we na pá laki-i na pa laŋa hēe pamm. Pa muŋuliyina pa puŋusuyu ké na mə na-we í təkki mə təyənası. Ye pa we timpi, feele na tusuyu wenna.

¹⁴ Alaa yem yem nyəma ke pa pəkəxi tam. Paa nyəyəsəxi isayaŋtu lapu, na pá təsəxi acamaa acamaa. Pa pəyələya nyənuyə fei yəyətuyə. Iso təŋsa-weyə mpu si ké.

¹⁵ Pa yela mpaau kupaŋku ké na pá tooliyi. Posə pəyalu Palaam ikrate ke pa təŋaa. Pé í ka sələna liyitee na í nyi si kawalaya lapu taa ké í ká hikina-ye.

¹⁶ Ama pa kaləna-i í kaanutu tənə tə tə. Kupam, kupaŋa alonyəŋka ŋka kaa yəyətəxi tə ka yəyətəe isu yulu, na pá kra Iso kuyəyətutu teləsulu ke í kumələkuluŋutu nti tə təlate, na í yele lapu.

¹⁷ Yəlaa pane pa wee ké isu hila nna a nyəwa tə, na isu teu piluyuu na heelimuyə kusı-ku tə. Iso təma-weyə pa təcayalə caau ke səkrətiile anaam taa.

¹⁸ Kalampaani təm na kumələnyəntu ke pa kraaləxi. Yuluweetu konyuləŋ asilima nyəŋ ke pa təsəyəna mpa pa lu nənəə ké yəlaa toollaa heku tə.

¹⁹ Na pá heeliyi pele si paa waasi-we na pá pəsi kasayampiya. Pəyele yaasi kəwakəlu kra mpe pa maŋamaŋa ke yomle ké. Pə taŋa pulu, ye mpi pə maləna yulu, í pəsa pə yom ké.

²⁰ Tampana təə, ye yəlaa nyəmə Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti na pá ləsa-weyə antulinya isayaŋmakəlyu taa, na pá kəə uləna antulinya tasa-weyə isayaŋmakəlyu mpi na pə kra-weyə yomle, kancaalaya nyəm lapa sooci na waali nyəntu.

²¹ Ye pa taa nyi tampana mpaau, sana keke na mpi pa təma-kuyə nyəm na pá ha kəheelitu kupampantu nti pa teləsa-we təyo siyile tə.

²² Nti tə maŋana-we tə tə lapa teitei ké isu pa tukuyə ituule təyəle si: Haŋa mələa na ká təyo ka tətə. Pa sə afa təpaiŋa na í məli afəla taa na í tasa həntuyə.

3

Tacaa kənte təm

¹ Ma taapalaa, ma takəlaya naale nyəŋka ntə ma tu-meyə ŋmaau tə. Nti ma təsa-meyə ma takəlası nsi si naale si taa tə ma caa ké si pá tu-meyə huwee kupaŋa ke mə ləmaŋasəe taa na í taa hēe.

² Ma caa ké si í təəsi təm nti Iso kuyəyətutu teləsəlaa naŋŋ nyəma ka yəyətə hatuu ləŋ tə, na Tacaa na tá Yatv kəheelitu nti mə tillaa seyəsə-me tə.

³ Kancaalaya ulə í nyi teu si yəlaa ká kuli kuyeyə kantəkaŋa nyəŋ taa mpa paa təŋ pa maŋamaŋa pa konyuləŋ tə, na paa wəŋ-me.

⁴ Haləna paa pəəsi-me si: Í taa tə si í ká məli ya? Na haləna saŋa í we le? Ta caana ná kulaa keke na pele pá si, na tuu pa ŋmav antulinya tə í te í təyēle mpu, pulu ta layasi.

⁵ Iso yoyotəna hatuu ləŋ taa na pə lá isətonuyv na tetv. Ama tətm tənəye mpe pa səwə təfaa. Tetv fayana lum, na lum ke pa lapəna-ti.

⁶ Na pə kaasi lum mpi pə waasəna tuu ləŋ antulinya təwasawasa na pə wakəli-i.

⁷ Kayana Iso koyoyotv kvlmvtv nti tə suna isətonuyv na tetv, si pu te na pə wə-təxi kəkə ke kuyanju paa hūna asayaa na pá wakəli-we tə.

⁸ Ma taapalaa, natəli tə wenna pə ta muna isu í ká səw tə təw. Ntəyəle si kuyaku kvlmuyv we Tacaa ké isu pusi iyaya, na pusi iyaya náá wee-i isu kuyaku kvlmuyv.

⁹ Tacaa təma si í ká la nti tə, pə taya isu í we kaninika na tə lapv isu ləlaa hūvkuyv tə. Ama suulu ke í hvləxi-me. Mpi tə, u caa si yvlv nəyəlv í le, paa pvtv ké awe. Ama í caa ké si yəlaa təna í layasi təntə kupante.

¹⁰ Paa na mpv tə, Tacaa kuyaku kəŋ kəntə ké isu ŋmulv kəŋuyv tə. Iso tənyv ka mvki yem ké kuyanju, na pə kəkəlvv ká la səyəntv. Kəkə ká nyaya isətonuyv təw nyəm təna, na pu nyaya atə na í nyəm təna.

¹¹ Pə kəŋ pə tənaya wakəlvv ke mpyəle, íe mu nyəna ntəye mə cakəle. Mə yaasi ká te na í hvlí si í matəna Iso,

¹² na í təŋna Iso kuyaku, na í lv teu si kuyaku ŋkv kú tala ləŋ. Kuyanjuv kəkə ká nyaya isətonuyv, na kv təw nyəm təna ká hoona ká hanaya.

¹³ Ama Iso təma si í ká te na í ləsi isətonuyv kvfalv v na tetv kvfatv, na tampana tike ká wenna pə taa. Nti tá təŋaa təyəle.

¹⁴ Ma taapalaa, pə təw ké í ká lv teu na í lá kupama ke Iso isentaa na í taa na isayətv natəlvv mə kin, na mə na-i í ciiki na í təŋ kuyaku ŋkv.

¹⁵ I nyəna Tacaa suulu na í ná, í suulu iní í yelina na pə ya mə nyəŋ. Ta taapalv kupəŋ Pəŋli ŋmaa-me na í keesi-me ye pə tətm na ləmayasəe nna Iso ha-i tə.

¹⁶ Mpyóv í ŋmaaki í takəlasí təna taa ké timpi timpi í yoyotəxi tətm tənə tə. I takəlasí taa hūwee cekənav we kate ke tiili tiili, ílena isəkreete nyəma na mpa pa fei toŋ tə pele pa keeki pə hūwee. Na rpyóv pa keeki Iso Tətm taa təmnaa lentí tətə. Pa mayamaya pa lepu ke pa təŋna caav ke mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, pənente mə isə kulaa. Pə təw íe í taa yelev na yəlaa asayaa kupuyusutu tolisi-me, na pə kəw na timpi í səŋaa təca tə pə layasi-me ye lonte.

¹⁸ Ama í wee na í puki ləlv ké Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti pəlee na í nyəm tətm taa. Pə kpyəv saŋa haləna tam tə, teeli tv nté iní. Ami.

TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA NKA YOHAAŇI NMAAWA TƏ Kutulutu

SeysesəŇ krai nyəŇ paɣale ka we saa wei Yohaani ņmaakaya i takəlaya təɣo. SeyesəŇ krai nyəŇ inu i taa leŇku ntə si mpi pə naaki isentəo tə pə ke isayam ké. Mpi pu naaki təɣole kɔpam. Pə təo ké pa seysesaya si pə ta muna Yesu i wəena yulw wəetv, mpi tə i ké Isə ké. Ama Yohaani na hulaa təfoo si Yesu ké Isə, pəco i ké yulw, pəyele i ké Feesuyu.

Isəna pa faɣa Yohaani I takəlaya tə:

Kutulutu, titite 1:1-4

Tə wəe nyaaləm taa isu Isə, titite 1:5-2:17

Kilisiti kolontu təm, titite 2:18-29

Mpi pa nyəŇna si yulw ké Isə pəɣaya tə, titite 3

Tampana na pəpətu pə faɣav, titite 4:1-6

Isə ké səlvuyv, titite 4:7-21

Taa təm mpi pə kəlaa tə, titite 5

Weesuyu təm

¹ Weesuyu Təm ke tə ņmaa-meɣe takəlaya taa cəne. Təm ntu tu we kancaalaya ké, na tə nu-ti, na tə na-ti na ta isəpee, na tə nyəni-təyi teu, na tá niŋ tokinaa.

² Waatu wei weesuyu kune kv kəma tə tə na-kv. Pə təo ké tə heeliyi-me na tə kraaliyi-meɣe weesuyu ņku ku teŋ tə kv təm. Tacaə cəlvəɣo ku wəe na pə kuli-kv na pə hólí-tv.

³ Nti tə nawa na tə nuwa təɣo tá heeliyi-me tətə, si í krentəna-tuyv tá na Tacaə na i Pəɣaya Yesu Kilisiti ta krentuyv taa.

⁴ Tə ņmaa takəlaya si tə heeliyi-meɣe təm tənɣe na tá laŋa hulomı teu.

Isə wəe ké isu kəkə səsvəŋka

⁵ Nti tə nu Yesu Kilisiti kiŋ na tə heeliyi-me təɣole si, Isə wəe ké isu kəkə səsvəŋka ka naa tə, na paa səkrətiya kai fei i kiŋ.

⁶ Ye tə yəɣətəyi si tá na Isə tə krentaa na pəyele na tə təŋna səkrətuɣv taa ké tənte, tə ké pəpətunaə ke tá yəɣətaya na tá kulapəle pə naale pə taa ké.

⁷ Ama ye tə təŋ tənəŋŋ taa isu Isə maɣamaya wəv tənəŋŋ taa tə pə krentəyi-tuyv, na i Pəɣaya Yesu caləm kpiisiyi-tuyv ta isayatu təna.

⁸ Ye tə yəɣətəyi si tə wəv isəntə tə tə feina isayatu, ta maɣamaya ke tə puɣusiyi, na tampana fei tá kiŋ ke paa pəco.

⁹ Ama ye tə heela Isə ké tá isayatu, tə pəsəyi na tə tv-i naani. Pə taya pulw təo, i tənəŋŋ siɣisuyu ké, ilə i ká husı tá isayatu na í kpiisi ta kawlası təna təpaipaı.

¹⁰ Ye tə yəɣətəyi si tə ta la isayatu, Isə ké tə yaaki pəpətu, na tu muɣı i təm.

2

Kilisiti kele ta sənlv

¹ Ma piya, ma ņmaa-meɣe tənə inəyi si pə la na í taa la isayatu. Ama ye pə tu yelaa na nəɣəlv la isayatu, ilə tə wəna ta təm tayanlv ke Tacaə kiŋ. Inəɣəle Yesu Kilisiti wei i ké tampana tənlv tə.

² Pə taɣa pʊlv, Yesu Kilisiti inəxi pə lapa kətəɣa sɪ pə taɣanɪ tá isayatu, na pə taɣa tá tike tá isayatu, ama na yəlaa təna təpai isayatu tətəɣə.

³ Ye tə təhəxi Isə kʊheelitu ilɛ tu cəkəna sɪ tampana tə nyəmá Isə.

⁴ Ye nəɣəlv təma sɪ ɪ nyəmá Isə, na pəyele pʊntu ɪ təhəxi ɪ kʊheelitu, pʊntu ké pəpətv ké, na tampana fɛɪ ɪ kin.

⁵ Ama wei ɪ təhəxi Isə kʊyɔɣətv tə pʊntu sələna Isə na tampana təkpataa. Mpi pə yeki na tə nyəh sɪ tá na Isə tə krentaa yaa tə ta krentɪ təɣələ.

⁶ Ye wei ɪ yɔɣətəa sɪ í na Isə pə krentaa, pʊntu í tə təntɛ nte Yesu ka təma tə.

Kʊsəsutv kʊfatv

⁷ Ma taapalaa, pə taɣa kʊsəsutv kʊfatv natələxi ma ηmaa takələɣa sɪ ma heeliɣi-mɛ. Ama kʊsəsutv kʊpəntu nti pə heela-mɛɣɛ hatuu kancaaləɣa təɣə. Na kʊsəsutv kʊpəntu ntəɣələ təm nti í tɛma nuw tə.

⁸ Paa na mpv pə wɛ isu kʊsəsutv kʊfatv təw ké ma ηmaa-mɛɣɛ takələɣa, pə hula tə tampana kɛ Kilisiti kin na mə kin tətə. Səkrɛtvɣv kɛɛlaa na tampana kəkə tɛma nav tənyau.

⁹ Ye wei ɪ yɔɣətəxi sɪ ɪ wɛ tənəh taa na pəyele ɪ taa kpaana ɪ yʊlvtvɣntələ, səkrɛtvɣv ta cɛta pʊntu təw se.

¹⁰ Ama ye wei ɪ sələxi ɪ yʊlvtvɣntələ, pʊntu wɛnna tənəh taa, na pʊlv mpi pʊ pəsɪ na pə tʊsi lɛlv na ilɛ í lá isayatu tə pə fɛɪ ɪ kin.

¹¹ Ama səkrɛtvɣv nyaləna wei unɪ ɪ taa kpaana ɪ yʊlvtvɣntələ tə ɪ təw. Kʊ taa ké ɪ təh, ɪ ta cəkəna ɪ təpote. Mpi tə, səkrɛtvɣv yʊlʊsa ɪ isɛ tə se.

¹² Ma piya, pə hɪsa mə isayatu kɛ Kilisiti təw təɣə ma ηmaa takələɣa na má heeliɣi-mɛ.

¹³ Caanaa mɛ mə nyəmna wei ɪ ka wɛ hatuu kancaaləɣa tə, pə təw ké ma ηmaa takələɣa sɪ má heeliɣi-mɛ. Ifepiya mɛ, mə kəla Isayav təɣə ma ηmaa takələɣa sɪ má heeliɣi-mɛ.

¹⁴ Piya, mə nyəmá Tacaə təɣə ma ηmaa takələɣa na má heeliɣi-mɛ. Caanaa mɛ, mə nyəmá wei ɪ ka wɛ hatuu pə kancaaləɣa tə, pə təw ké ma ηmaa takələɣa na má heeliɣi-mɛ. Ifepiya, mə wɛnna toma, na Isə Təm cakɪ mə taa, na í kəla Isayav, pə təw ké ma ηmaa-mɛɣɛ takələɣa.

¹⁵ ɪ taa səlɪ antulɪnya, paa mpi pə tu ké antulɪnya nyəm maɣaməɣa tə, í taa səlɪ. Ye nəɣəlv səlɪ antulɪnya, pʊntu ta səlɪ Tacaə tətə.

¹⁶ Pə təna mpi pə ké antulɪnya nyəm təɣələ, yʊlvtvɣntə kʊnyiləh isayəh, na yʊlv naakvɣv pʊlv na pə isəsɛɛmlɛ kpaí tə, pə taɣa Tacaə kin kɛ pə lunaa.

¹⁷ Antulɪnya na pə təna mpi yəlaa naakɪ ɪ taa na pá nyuləxi tə pə təhna tɛm ké. Ama wei ɪ lakɪ Isə luyv nyəntv tə pʊntv cakəna tam.

Kilisiti kolontu

¹⁸ Ma piya, antulɪnya tɛm wʊsaa ké. ɪ tɛma nuw sɪ Kilisiti kolontu ka lu. Təw, kaɣana ɪ kolontunaa mpɛ pa lu paɣalɛ ké tənyəw. Pə təw ké tə nyəmnaa sɪ pə wʊsa tɛm ké.

¹⁹ Yəlaa panɛ pa taa ké ta nyəma na tampana se, pə təw ké pa lu tá taa. Mpyúv mɛɛ, ye paa ké tá nyəma, pa taa lu tá taa se. Ama pa lu ta taa ké sɪ pə hólɪ teu sɪ pa taa nəɣəlv taa ké tá nyəh na tampana.

²⁰ Ye mɛ ilɛ Feesuyv Naɣh tv wei Kilisiti tisa paa mə taa wei ɪ təw tə inəxi í hikaa, na mpv pə yelina mə təna í nyəmá tampana.

²¹ Ye mpv pə taɣa isu í tá nyɪ tampana təɣə ma ηmaa-mɛ sɪ má heeliɣi-mɛ. Ama isu í nyəma-yɛ, na í nyəmá tətə sɪ pəpətv natəlɪ tə fɛɪ tampana taa tə pə təw ké.

22 Aweyele pɔpɔtu ile? Wei ɪ yɔɔtəxi təfoo sɪ Yesu tá ké Kilisiti tɔ pɔntu nté pɔpɔtu. Na inəɔlə Kilisiti kolontu. Pɔntu kɾeɲna Tacaa na ɪ Pəyaya ké na í kisi.

23 Mɔ́yó mé, ye wei í kisa Pəyaya, pɔntu kisa Tacaa tətəyɔ. Na ye wei í nyəmə Pəyaya, pɔntu nyəmə Tacaa tətəyɔ.

24 Pə tɔw ké í ká la kookali na í təkɪ təm nti ɪ nu hatuu kancaalaya təyɔ mə taa ké teu. Ye ɪ təkə wenti í nu kancaalaya təyɔ mə taa ile mə na Pəyaya na Tacaa í ká kɾenti na í caya mpɔ.

25 Kilisiti təma sɪ ɪ ká ha-tuyɔ mpi təyɔle weesuɣu ŋku kɔ kaa té tɔ.

26 Mpa pa pɛəkəxi sɪ pá puɣusi-mɛ tɔ, pa tɔw ké ma ŋmaa-mɛyɛ tənɛ inɪ sɪ má heeliyi-mɛ.

27 Ye mɛ ile Kilisiti tisa ɪ Feesuɣu kɛ mə tɔw ké. Na ɪ Feesuɣu wɛw mə kin tɔ nəɔlɔ u nəkəxi-mɛyɛ natələxi húlóyú tɔtɔ. Feesuɣu huləyənna-mɛyɛ pə tənna na tampana kɛ kɔ sɛyɛsəxi, kɪ sɛyɛsəxi pɔpɔtu. Pə tɔw ile í təŋ Feesuɣu kɔsɛyɛsətu na mə na Kilisiti í kɾenti mpɔ.

28 Nn ma piya, mə na Kilisiti í kɾenti na í caya mpɔ, na tu tu-ɪ naani ké waatu wei ɪ ka lu tɔ, tə kaa kuu fɛɛle kɛ ɪ isentaa ké kuyənku ɪ ká kɔw tɔ.

29 ɪ nyəmə teu sɪ siyisuyɔ kɛ Kilisiti ná təŋəxi, mpɔ tətəyɔ í ká nyɪ sɪ yəlaa tənna mpa pa təŋəxi siyisuyɔ tɔ pa ké Iso piya ké.

3

Iso piya

1 ɪ nyənɪ isəna mpi Tacaa sɔla-tu tɔ ɪ paasaa ké na í sɔli-tu na hali pá yaa-tu sɪ ɪ piya, na tɔ tu ké ɪ piya nsəxi. ɪ tá ná mpi pə tɔw antulinya nyəma ta nyɪ-tu təyɔle. Pa taa nyɪ Iso təyɔ pa ta nyɪ tá.

2 Ma taapalaa, kaɣana tə ké Iso piya ké, ile pə ta kulita isəna tu te na tɔ wɛɛ tɔ pə tɔw təkɛɛle na pəcɔ. Paa na mpɔ tə nyəmə sɪ Kilisiti kəŋ na í lu tɔ tu nəyəsəna-ɪ ké, mpi tɔ tu ná ɪ wɛɛtu.

3 Yəlaa tənna mpa pa tɛələxi Kilisiti kɛ mpɔ tɔ pá taɣanəxi pa təxi na pá lá kɔpama isɪ Yesu Kilisiti kɛw kɔpən tɔ.

4 Yəlaa tənna mpa pa laki isayatu tɔ Iso kɔsəsutu kɛ pa kɾɛɛsəyənna. Pə taɣa pɔlɔ, isayatu lapɔ kɛna kɔsəsutu kɾɛɛsənau.

5 Na í nyəmə teu sɪ Yesu Kilisiti kɔmaya sɪ ɪ ləsəxi yəlaa isayatu na í lɔ. ɪ maɣamaya ɪ fɛina isayatu kɛ paa pəcɔ.

6 Pə tɔw ké ye ɪ na wei pa kɾentaa, pə cɛpa pɔntu na isayatu lapɔ ké. Ama ye wei ɪ wɛɛ na í təŋna isayatu lapɔ, ɪ ta na Yesu na ɪ ta tu nyəmɪ-ɪ.

7 Ma piya í taa yeɛ na nəɔlɔ puɣusi-mɛ. Ye wei ɪ təŋəxi tampana, pɔntu maɣamaya ké tampana tu ké isɪ Yesu Kilisiti.

8 Ye wei ɪ wɛɛ na í təŋna isayatu lapɔ, iləyɔw tənna pɔntu. Pə taɣa pɔlɔ iləyɔw lapənna isayatu kɛ hatuu kancaalaya. Pə maɣamaya pə tɔw təkɾem ké Iso Pəyaya kɔma sɪ ka wakələxi iləyɔw təma tənənən.

9 Wei ɪ ké Iso pəyaya tɔ pə cɛpa-ɪ na isayatu lapɔ ké. Pə taɣa pɔlɔ, ɪ ta kɛ sətɔ tɔtɔ, ɪ tɛma weesuɣu tu kɛ pəsuyɔ ké. Na Iso kɛɛ ɪ Caa, ile ɪ kaa pəsɪ na í təŋna isayatu lapɔ.

10 ɪ naa mpi pə yeki na pá nyəŋ Iso piya na iləyɔw nyənsɪ təyɔlɔ. Wei ɪ təŋəxi tampana yaa ɪ sɔləxi ɪ yɔlɔyɔɔntɛle tɔ ɪ ta kɛ Iso pəyaya.

Təma sɔlɔyɔw təm

11 Nti í nuwa hatuu kancaalaya təyɔle sɪ tɔ sɔləxi tá təma.

12 Pə fei si tó la isi Kayini ka lapu tó, i ka ké Isayau nyəh ké na í kó i neu. Na pepe tóo ké i tu ku-i tó? I neu lakaya kusiyisim na inu i lakaya isayam tó pə tóo ké.

13 Apalaa me, ye antulinya yəlaa taa kraana-me, təle tə taa la-me ye piti.

14 Tə nyəmə si tə lu təsəte ké na tó suv weesuɣu təhikile. Tə sɔla ta yulətəyontələnaa təyɔ tə nyəmə mpv. Wei u sɔləyɔ i lelv tó i we səm taa ké, i ta lita.

15 Yulv wei i taa kraana i yulətəyontəle tó i ké yulokulo ké, na mə nyəmə si yulokulo feina weesuɣu ŋku ku tɛŋ tó.

16 Tá tóo ké Yesu Kilisiti lɔ i weesuɣu. Mpi tá nyəmə si yulv sɔla i lelv təyɔle. Ye mpv pə wee ké si taa lɔ tá weesɪŋ ke ta təyɔntələnaa tóo.

17 Ye yulv wena kele, lena í ná pə caala i yulətəyontəle na í ta toosi i təm si pulv, wɛentv inu i pəsəyɔ na í tó si i sɔla Isə kele?

18 Ma piya tə taa makɪ nɔsɪ taa ké yem ké tá təma sɔləyɔv təm. Ama tá lakasi í hóláyi tótó si tə sɔla təma na tampana.

Isə naani tɔyɔ

19 Mpi pu yele na tó nyɪ si tampana ke tə təŋyɔ təyɔle. Pu yele na tó wɛena naani ké Isə isentaa.

20 Ye pə heeliyi-tɔyɔv hatuu tá lotu taa si tə fei teu, tə nyəmə si Isə kəla tá lotu taa nyəntv tənaya tóov na i nyəmə pə təna tɛpai.

21 Ma taapalaa pə tóo ké ye pə ta heeli-tɔyɔv natələyɔv hatuu tá lotu taa, tə kaa nya Isə isentaa kele paa pəcɔ.

22 Tə təŋyɔv i kəheelitv na tó lakɪ mpi i caa tó pə tóo ké i ha-tɔyɔv pə təna mpi tə sələməyɔv i tó.

23 Nti i tv-tv təyɔle i Pəyaya Yesu Kilisiti təm muɣv na si tó sɔləyɔv ta təma isi Kilisiti tv-tv si tó lakɪ tó.

24 Ye wei i təŋyɔv Isə kəsəsutv pɔntv kɛntəna Isə ké na Isə we pɔntv waali. Isə ha-tɔyɔv i Feesuɣu təyɔ tə nyəmə si Isə we tá waali.

4

Isə na Satan pa feesɪŋ fayav

1 Ma taapalaa, nyente yəlaa mpa si Isə Feesuɣu tii mɛpe pa tóo tó í taa muɣi pa təna pa təm ke yem. I tɛe pa waali na í ná si feesuɣu ŋku ku ké Isə nyəŋku yaa ŋku. Pə taya pulv, Isə kuyəyətutv teləsəlaa pəpətɔnaa kupɪŋ yana na antulinya.

2 Isəna í ká nyəna si Isə Feesuɣu nyəma təyɔlɔ, ye wei i tɛŋ si Yesu Kilisiti pəsa yulv na tampana ile Isə Feesuɣu tv nté.

3 Ama wei u tisiyi si Yesu pəsa yulv na tampana tó Isə Feesuɣu fei i kin. Kilisiti kolontv nyəŋku tv nté pɔntv. I ká nuwa si i ká kɔɔ tó, i tɛma kɔntɛ ke antulinya taa.

4 Ama ma piya me mə ké Isə nyəma ké na í kəla Isə kuyəyətutv teləsəlaa pəpətɔnaa. Pə taya pulv, Feesuɣu ŋku ku we mə kin tó ku kəla feesuɣu ŋku ku we antulinya nyəma kin tó.

5 Antulinya yəyətaya ke pa yəyətəyɔ, na antulinya nyəma nukɪ pa təm ke pa ké antulinya nyəma tó pə tóo.

6 Ama tá ile, Isə tənna tá. Na wei i nyəmə Isə tó inu i nukəna tá təm, wei i ta ke Isə nyəh tó u nukɪ tá təm. Mpi pu yele na tó nyəh tampana Feesuɣu na feesuɣu ŋku ku toliisiyi yəlaa təyɔle.

Isə ke sɔləyɔv

⁷ Ma taapalaa, í yele na tǎ sǎalǎyi tǎma, pǎ taya pulv Iǎo kin ke sǎalvuv lunaa. Na wei í sǎalǎyi í yulvtǎyǎntǎle tǎyǎle Iǎo pǎyaya na pǎntv nyǎmǎ Iǎo kǎ.

⁸ Ama wei ú sǎalǎyi í yulvtǎyǎntǎle tǎ, pǎntv ta nyí Iǎo. Pǎ taya pulv Iǎo ná kǎ sǎalvuv tǎ se.

⁹ Iǎo tilina í Pǎyaya ikpamle ke antulinya taa sí tǎ ná weesuýu ke ka tǎo. Tǎo, mpi Iǎo hulǎnaa sí í sǎala-tv tǎyǎle.

¹⁰ Na isǎna pǎ hulaa sí sǎalvuv tǎm tǎkpem tǎyǎle timpí tǎ tǎ sǎali Iǎo na nu í sǎali-tv na í tili í Pǎyaya sí pǎ husí tǎ isayatu ke ka tǎo tǎ.

¹¹ Ma taapalaa, Iǎo ná tǎ kisi-tuyv mpuyule sǎalvuv, úle pǎ wee kǎ sí tǎ tǎo taa sǎalǎyi mǎpǎyú tǎ tǎma.

¹² Nǎyǎlv ta keesita Iǎo se. Ama ye tǎ sǎalǎyi tǎ tǎma, Iǎo we tǎ waali kǎ na í sǎalvuv naa tǎ kin tǎkelekele.

¹³ Iǎo ha-tuyv í Feesuýu tǎyǎ tǎ nyǎmǎ sí tǎ kpǎntǎna-í na í we tǎ waali.

¹⁴ Tǎ nana ta isǎle kǎ na tǎ heeliyi tǎfoo sí Tacaa tila í Pǎyaya sí kǎ la antulinya Yatv.

¹⁵ Ye wei í yǎyǎtǎyi sí Yesu kǎ Iǎo Pǎyalv, Iǎo we í waali kǎ na pǎntv kpǎntǎna-í.

¹⁶ Sǎalvuv mpi Iǎo sǎala-tv tǎ tǎ nyǎma-wí, na tǎ tema-wí na tǎ taa.

Iǎo kǎ sǎalvuv tv kǎ, úle ye wei í sǎalǎyi í lelv, pǎntv nyǎmǎ Iǎo na Iǎo we í waali.

¹⁷ Mpi pǎ hǎlǎyí sí ta tǎma sǎalvuv tv fei pǎ yǎyǎtǎ tǎyǎle sí tǎ kaa nyana pulvuv paa pǎcǎyǎ Iǎo huvle íntǎ tǎ wule. Pǎ taya pulv, isǎna Yesu Kilisiti tǎma antulinya taa tǎ mǎpǎyú tǎ tǎma.

¹⁸ Sǎyǎntv sǎalvuv ta ke sǎalvuv. Ama sǎalvuv mpi pǎ kǎ tampana nyǎm tǎ pǎ yasǎyi sǎyǎntv kǎ. Pǎ tǎo kǎ sǎyǎntv sǎalvuv ta ke sǎalvuv kǎpǎnkv nakuli. Pǎ taya pulv, salǎka kǎhna na sǎyǎntv.

¹⁹ Ye tǎ, Iǎo laalǎna-tuyv sǎalvuv úlena taa sǎali-í.

²⁰ Ye nǎyǎlv nǎyǎ taa luwa sí: Ma sǎala Iǎo. Ama ye í yulvtǎyǎntǎle, ú sǎalǎyi ílé, pǎntv kǎ pǎpǎtv kǎ. Ye í ta sǎali í yulvtǎyǎntǎle wei í naaki tǎ isǎnaya í kǎ sǎali Iǎo wei ú naaki tǎ?

²¹ Kusǎsútv nti Kilisiti tv-tv tǎyǎle sí: Pǎ wee sí ye wei í sǎala Iǎo, pǎntv í sǎali í yulvtǎyǎntǎle tǎtǎyǎ.

5

Ta kǎlvuv ke antulinya

¹ Yulv wei í tema í taa sí Yesu kele Kilisiti tǎ, pǎntv kena Iǎo pǎyaya, na ye wei í sǎala piya caa, pǎntv sǎala piya tǎtǎyǎ.

² Tǎ sǎalvuv Iǎo na tǎ lakí í kusǎsútv tǎyǎ tǎ nyǎmǎ sí tǎ sǎala í piya.

³ Tǎ tǎhǎyi Iǎo kusǎsútv tǎyǎ pǎ hǎlǎyí sí tǎ sǎala Iǎo. Na Iǎo kusǎsútv ta kǎli-tuyv kǎte.

⁴ Pǎ taya pulv tǎo paa Iǎo pǎyaya hka kǎ pǎsǎyi na kǎ kǎli antulinya kǎ. Tǎ tema Iǎo na ta taa tǎyǎ tǎ kǎla antulinya.

⁵ Awe pǎsǎyǎna na í kǎli antulinya, ye pǎ taya wei í tǎh í taa sí: Yesu kele Iǎo Pǎyalv tǎ í paasi?

Kilisiti tǎo tampana huvvuv

⁶ Yesu Kilisiti kele wei í kǎmna lvm na calǎm tǎ. Pǎ taya lvm tike ke í kǎmnaa, ama na calǎm tǎtǎyǎ. Na Feesuýu lǎsǎyǎna seliya sí mǎpǎyú pǎ wee. Pǎ taya pulv Feesuýu kena tampana tv.

⁷ Seliya nyǎm we tǎm tooso kǎ.

⁸ Feesuýu na lvm na calǎm, na pǎ tǎna pǎ tooso isǎntv ú kpǎesǎyǎna tǎma.

⁹ Ye yəlaa ləsəxi seliya tə muxi. Təv, Iso nyəh ná kəla yəlaa nyəma təcaɣaɣa. Iso seliya kəle wei i ləsa i Pəyaya təv tə.

¹⁰ Pə təv kə wei i tɛh Iso Pəyaya na i taa tə pɔntv cəkəna seliya inɛɣe hatuu i taa. Ama ye wei u tɛh i taa na Iso, pɔntv yaa Iso kə pəpətv kə. Pə taya pɔlv təv, i ta mv seliya wei Iso ləsa i Pəyaya təv tə.

¹¹ Na seliya wei Iso ləsəxi təɣəle si: I ha-tuyv weesuyv ηku ku tɛh tə, na i Pəyaya cələna-tuyv-ku.

¹² Ye wei i kɛntəna Pəyaya, i hika weesuyv kɔnɛ inəxi. Na wei i ta kɛntəna Iso Pəyaya tə pɔntv kaa na-ku.

Weesuyv ηku ku tɛh tə kv təm

¹³ Ma ηmaa takəlaya na má heeli-mɛɣe mɛpɔyó sɪ mɛ mpa í tɛma mə taa na Iso Pəyaya təv i hika weesuyv ηku ku tɛh təɣə.

¹⁴ Tə nyəma sɪ ye tə sələməxi Iso kə mpi pə kə i luyv nyəm tə, i nukɪ təv kə tá naani təv səsəm kɛ i təv.

¹⁵ Isəna mpi tə nyəm sɪ ye tə sələməxi-i pɔlv i nukɪ tə, mɛpɔ tətəɣə tə nyəma sɪ i ha-tuyv mpi tə sələməxi-i tə.

¹⁶ Ye nəɣəlv nawa i taapəlv na í lakɪ isayətv nti tu kəhna səm tə, pə wɛɛ sɪ pɔntv í sələməna i taapəlv na Iso kə, na Iso ha-i weesuyv. Isayətv nti tu kəhna səm təɣə ma təh. Isayətv nti tə kəhna səm tə pə taya təle təv təv kə ma təh sɪ í sələməna.

¹⁷ Pə təna mpi pə ta siyisi təv pə kə isayətv kə. Ama isayətv lentənaa wɛɛ na tu kəhna səm.

¹⁸ Tə nyəma sɪ Iso pəyaya nakəli ka kaa wɛɛ na ká təhna isayətv lapv. Pə taya pɔlv, Iso pəyaya kentina i təv, na Isayəv kaa kɛɣa pɔlvuyv i təv.

¹⁹ Tə nyəma sɪ Iso tənna-tv, na Isayəv nih taa kə antulinya təna ná wɛɛ.

²⁰ Tə nyəma sɪ Iso Pəyaya kəma na ká lá na tə hii layətv sɪ tə nyɪ tampana Iso. Na ta na-i na i Pəyaya Yesu Kilisiti tə kɛntaa na té wɛɛ mɛpɔ. Inəɣəle tampana Iso, inəɣəle weesuyv ηku ku tɛh tə.

²¹ Ma piya, í la laakəli na tuih.

**TAKƏLAYA NAALE NYƏŊKA NKA
YOHAAANI
NMAAWA TƏ
Kutuluṭu**

Takəlaya kanə ka taa ulə ŋmaalu ha i təyi hətə kə si səsə. I tasəyi i takəlaya kallaa kə apaluṭu si pa təŋ tampana na səəlvu. I kraaləyi lə sēelaa si pa la laakali na pəpətu sēyəsəlaa. Uēna í təkí i takəlaya na sēetu.

Isəna pa fayə Yohaani II takəlaya tə:

Tampana təŋvəy na səəlvu, 1-6

Laakali lapu na sēyəsəlaa pəpətonaa, 7-11

Sēetu, 12-13

Sēetu

¹ Səsə ma, má ŋmaakəna takəlaya kaneyə alv wei nyá ləsa tə, na nyá piya mpa ma səəlaa na tampana tə. Pə tayə ma tike ma səələna-me, ama pa tənə mpa pa nyəmá tampana tə pa səəla-meyə.

² Pə tayə pulv tə, tampana kə tə təkəa na anəyi tu təkí tam.

³ Tacaa lə na Tacaa inu i Pəyalv Yesu Kilisiti pá hólí-tvəy pēelə na suulu na pá ha-tvəy alaafəya na pəcə tə hiki kvəəŋ ineyə tampana na səəlvu pə taa.

Tampana na səəlvu pə təm

⁴ Ma lanjle huləma səsəm kə timpí ma nawa nyá piya taa lensi təkə tampana isu Tacaa tv-tv si tə təkí tə.

⁵ Ma wiikina-ŋ alv nyá, si tə səəli tá təmayə. Ue pə tayə kvsəsutu kvfatu natəli tə tə kə ma ŋmaaki. Ama nti pə su-tvəy tuu kancaalaya təyələ.

⁶ Isə kvsəsutu təkuvu nté səəlvu təŋvəy, na kvsəsutu nti pə su-meyə hatuu kancaalaya təyələ si í wēna səəlvu.

⁷ Pəpətonaa payale yana antulinya kə, paa caa pá nu si Yesu Kilisiti pəsa yulv tətəŋeləŋ kə tampana. Yulv wei u caa í nu mpv tə puntu kə pəpətu kə, na inəyələ Kilisiti kolontu.

⁸ Mpv tə í la laakali na mə ti, í taa yele na mə təmle kawaaaya le. Pu te na pə feli-meyə kupantu kə səsəm.

⁹ Ye wei í ŋmaana Kilisiti sēyəsuvu tə si kv ta maya-i, puntu na lə pa fayaa kə. Ama ye wei i tənə Kilisiti sēyəsuvu, puntu krentəna Tacaa na i Pəyalv kə.

¹⁰ Ye nəyəlv kəma na pə tá kə sēyəsuvu kvneyə i sēyəsəyi, í taa tēə puntu waali si í svv mə təyaya, na paa sēetu mayamaya í taa sēe-i.

¹¹ Pə tayə pulv, ye wei i sēe-i pə wē isu í na puntu pa pēela nəyə kə isayatu təma nna i lakí tə a taa kə.

Tənya nyəntv na sēetu

¹² Təm nti ma wēna si ma heeliyi-me tə tə təəwa, ulə ma nyuləyi si maa kəə mə tēyə na má heeli-meyə-ti na nəyə na pə ha-tvəy lanjəlvmlə səsəələ. Ma kaa ŋmaa-təyi kvŋmaa kə takəlaya taa na ŋmaalaya.

¹³ Nyá kəyə wei lə səsə tətə tə, i piya sēeki-ŋ.

TAKĒLA YA TOOSO NYĒŊKA ŊKA YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutubutu

Apalaa mpa pa yaa si Kayusi na Temetiyusi tɔyɔ Yohaani ŋmaa i takɛlaya kanɛ. Ama tɔ ta nyi pa tɔm ke teu. Nti Yohaani yɔyɔta pa tɔɔ tɔyɔle si pa tɔŋ tampana taa. Ilena i kɛesɛyɔ-tuyɔ apalɔ wei pa yaa si Tiyotɛlɛfi tɔ i tɔm si i kɛ isayav.

Isɔna pa faya Yohaani III takɛlaya tɔ:

Yohaani lɛsɛyɔ Kayusi aseeta, 1-8

Tiyotɛlɛfi tɔntɛ isayale, 9-10

Temetiyusi tɔntɛ kɔpantɛ, 11-12

Sɛɛtv, 13-15

Sɛɛtv

¹ Sɔsɔ mɔ, ma ŋmaakɛna takɛlaya kanɛyɛ ma yulɔ kɔpantɛ Kayusi. Ma sɔɔla-ŋ sɔsɔm kɛ.

² Ma taapalɔ kɔpantɛ, ma koolee ntɛ si n cayaana nyɔ tɔ, na pɔ ha-ŋ tɔnyuyɔ taa alaafɔya isɔ nyɔ lɛsaya wɛv alaafɔya tɔ.

³ Ta taapalaa tala cɛnɛ ilɛna pɔ heeli-m si n tɔka tampana kɛ pɔ tu fɛi, isɔ tuu lɔŋ n ka tu tɔkuyɔ-yɛ tɔ, ilɛna ma lanlɛ hulɔmɔ sɔsɔm.

⁴ Isɔ ma nukuyɔ si ma piya tɔŋyɔ tampana tɔ pɔ wɛ-m lelen kɛ pɔ tu fɛi.

Kayusi kɔpantɛ

⁵ Ma taapalɔ kɔpantɛ, paasɛnav mpi n paasɛna tɔ taapalaa halɛna pɔ kɔpantɛna muɔlaa maɣamaɣa tɔ n kɛ yulɔ kɔpantɛ kɛ.

⁶ Yɔlaa panɛ pa puyula nyɔ sɔɔluyɔ tɔm ke Yesu sɛɛlaa tɛna isɛntaa. Hai, ma wiikina-ŋ si n nyɛmɔ Isɔ na n sɛna-wɛyɛ pa mpaav tɔm taa.

⁷ Kilisiti tɛmlɛ lapɔ tɔɔ kɛ pa tu mpaav, pa ta tisi si mpa pa ta nyi Isɔ tɔ pɔ sɛna-wɛ.

⁸ Pɔ mɔna Kilisiti tɛŋlaa ta taa tɔkɛna yɔlaa isɔ panɛ inɔ pa takanaa, na tɔ tu-wɛyɛ nin kɛ tampana tɛmlɛ nte pa laki tɔ tɔ taa.

Tiyotɛlɛfi na Temetiyusi pa tɔm

⁹ Ma ŋmaa Yesu sɛɛlaa kɔpantɛ ke takiliya tɔnyɔv, na Tiyotɛlɛfi wei i pɛɛkɛyɔ si pa nyɛnɛyɔ-i pa sɔsɔ tɔ i kisi si inɔ i kaa mu ma tɔm.

¹⁰ Pɔ tɔɔ kɛ ye ma kɔma na mɔ kɔɔ maa kuli isayatɔm na pɔpɔtv tɔm nti i suu-tv tɔ tɔ tɔ na i nu. I ta yeɛ i nyɛŋ inɔ se. Ta taapalaa mpa pa kɔŋ tɛna tɔ i muɔv-wɛ. Halɛna ye mpa pa caaki si pa mu-wɛ, i kalɔyɛna-wɛyɛ na i nyaasi-wɛ na Yesu sɛɛlaa kɔpantɛ taa tɔyɔnyuyɔ.

¹¹ Ma taapalɔ kɔpantɛ, taa kɛɛna isayalatv. Ama kɛɛna kɔpantv latv na n laki. Isɔ tɛnna kɔpantv latv. Ye wei u laki kɔpantv, pɔntv ta nyi Isɔ kɛ paa pɔcɔyɔ.

¹² Yɔlaa tɛna puyulɔyɔ Temetiyusi kɔpantv kɛ, na i tampana maɣamaɣa nɔ lɛsɛyɔ i nyuluyɔ tɔtɔ. Inɔyɔ tɔ tɔtɔ tɔ kuliɔ kahuka ke i kɔpantv tɔɔ, na n nyɛmɔ teu si taa yɔyɔta nti, mɔpuyɔ pɔ wɛɛ.

Tɛnaya Sɛɛtv

¹³ Tɔm nti ma wɛna si ma heeliyɔ-ŋ tɔ tɔ tɔwaya, ilɛ ma kaa nɔki na mɔ ŋmaa-tɔyɔ kɔŋmaa ke takɛlaya taa na ŋmaalaya.

¹⁴ Ama ma nyuluyɔ si maa kɔɔ na mɔ na-ŋ nɔɔnɔɔ na tɔ caya na tɔ yɔyɔta.

15 Ισο ί ha-η alafəya, nyá taapalaa seeki-η.
Σεε paa ta taapalv wei.

TAKƏLAYA NJKA YUTI NMAAWA TƏ Kutuluṭu

Yuti takəlaya ta siyisina yulb yaa kpekəle natəli. İso səelaa tənaya pə kpentaa. İle mpa pa seyesəyi pəpətu seyesəḡ təyḡ Yuti yookina i takəlaya taa. İ hüləḡi si mpe uni paa teesəna ké isu ləḡ nyəma, na isətaa tillaa mpa pa kula İso təḡ na ilé i təḡəni-wə tə.

İsəna pa faḡa Yuti takəlaya tə:

Kutuluṭu na sɛɛtu, 1-2

Pəpətu seyesəlaa na pa hūnau təm, 3-16

Tampəna təḡlaa i təkı pa taa təm ke teu, 17-23

İso kulum na ta waasulu Yesu pa samtu, 24-25

Sɛɛtu

¹ Maḡa Saaki neu Yuti, Yesu Kilisiti təmle tu.

Má ḡmaana takəlaya kaneyə mpa Tacaa İso yaawa na i səl-i-wə, na Yesu Kilisiti ná təkə-wə tə.

² İso i huli-meyə suulu, na i ha-meyə alaafəya, na i tu-meyə təma səluyə na pə təḡ səsəm.

Seyesəlaa pəpətnaa

(Piye II 2:1-17)

³ Ma taapalaa, ma ləpa teu si nyuyə yarə təm nti tə ké tá təna tá təm tə pə təm ke má ḡmaa-mə. Kəna pə caali-m si má ḡmaa-meyə takəlaya kanə na má səs-i-meyə apalətu na i yoo İso sɛɛle nte İso ha təm kulum təḡ ké kpaakraa ke mpa i ti tə pə yoo.

⁴ Pə taḡa pulb təḡ, yəlaa asayaa napəli mpa pa suwa təkəu ké ta taa tə, mpe pa kəena tá İso pɛɛle təm na pá kusəḡəna pa asilima taa təntə təm nyuyə, na pá kisiyi Yesu Kilisiti wei i tike təkəḡ i ke Tacaa na ta Səsə tə. Pa təma kpaaluyə ke İso Təm takəlaya taa ké hatuu ləḡ ke pa təm kuḡ.

⁵ Paa na i ka təma-təḡi nyəm təkpataa tə, pə wɛɛ si má tasa-meyə lentı təsuyə ke isəna Tacaa yapa İseyeli yəlaa ke İcipiti taa na pə waali i ku mpa pa ta təmi-i na pa taa tə.

⁶ İ təsı si isətaa tillaa mpa pa laḡa ta hɛəna pəsuyə ḡku pə ha-wə si pa lakəna, na pá kuli na pá yele pa maḡamaḡa pa lona tə, İso həkə-weyə alukpala ke tam təḡ, na i si-weyə atə səkpetuyə taa, na i taḡna kuyaku səsəəv. Ku wule ke i ká tu-weyə saləka.

⁷ İ təsı si Sətəm na Kəməḡ na acalɛ nna a cəna-yə tə a yəlaa lakaya ké isu isətaa tillaa panɛ. Pa lakaya asilima kulaputə ké. Pa təḡaya pa tənəḡ kunyuləḡ isayəḡ wei i fei lapə tə. İle kəkə tam nyəḡka nté pa saləka, na mpi pə lapə-weyə mpu tə pə kpaala paa wei ké təkəlekele.

⁸ Yəlaa mpa pa suwa təkəu ké ḡpəyḡ mə heku tə mpu pə maḡamaḡa ke pɛɛ pa laki. Pa toosee nna pa toosiyi na pá təḡəyi mpu na pá laki tə anı a təsəḡəna-wə na pá wakəḡəyi pa ti, na pá footiḡi İso səsəəntu, na pá tükı isətaa teeli nyəma.

⁹ İsoṭaa tillu səsə Miseseli ta la mpu. Moisi səpa na Miseseli na iləḡəu pá həḡi-i na pá yooki tə, Miseseli ta kuli nəḡə na i ku iləḡəu təm na kutuyə. Ama i təma-i ké si: Tacaa ká nana-ḡ.

¹⁰ Yəlaa pane, mpi pa ta nyi tɔ mpəxi pa tɔvki. Na mpi pa nyəmə yem ké pa ti isu taale wontu mayamaɣa nyəhɔvɔ tɔ, mpi pə kɔvɔna-we təkpaata.

¹¹ Pa tɔm we waiyo ké. Kayini ikpate ké pa təhəxi, na pəɣɔlaya tɔ ké pa tolisa pa ti isu Palaam lapv tɔ. Isəna mpi Kolee ná kpeesəna Moisi tɔ mɔpɔyɔ pa lapa, ləna pá wakəli tənəhnan.

¹² Ye pa we mə təɣonasɪ tətəɣɔle, tusuɣu wenna, na tənaya pa pəsəɣəna pa acima na fəele tu fəi-we, hiliŋ haana. Pa wee ké isu tɔv piluɣuu na heelim kɔsi-kv tɔ, na isu tɔŋ wei paa pə tala i lɔlvɔv u lɔlvəxi tɔ, na isu tɔŋ wei pa kpeesəna i lila na í wɔli yem təwəkəkɔ tɔ.

¹³ Pa kulapɔtv lɔləsəxi fəele fəi təma ké pa kin ké isu tɔŋku hɔla pááná nyəna tɔkɔvɔv kɔhuləŋ tɔ. Pa wee ké isu isətɔlvnasɪ kɔkpeesasɪ. Isə təma-weɣe pa təɣayale caav ké səkpetiile anaam taa ké.

¹⁴ Atam saali kɔlɔlvɔv naatosompəɣɔlaya nyəh nté Henəki, na inɪ i ka nana yəlaa pane pa tɔm ké hatuu ləŋ na í yəɣɔti si: I tɔ ŋkpaŋŋ na í nu. Tacaa ká kɔə na i ká kpeŋna i isətəa tillaa naŋŋ nyəma isu iyisi naanɔwa,

¹⁵ si i hvəkəna yəlaa tənaya tɔm. I ká kv asayaa təna mpa pa kpeesəna Isə na pá lá təma asayee ane a təna tɔ, na isayətəm nti kawalasɪ nyəma mpa paa see nɔɣɔlv tɔ pa tv-i tɔ pa tɔm.

¹⁶ Yəlaa pane, tam ké pa kɔntəxi na pá kaləxi. Pa mayamaɣa pa kɔnyuləŋ ké pa təhəxi. Kalampaani tɔm ké pa yəɣətəxi, na mpa pa kin kawaaɣa wee təɣɔ pa taləxi.

Kantəkaya kuyeeŋ taa təma

¹⁷ Ama ma taapalaa mə, mu tɔəsɪ nti Tacaa Yesu Kilisiti tillaa heela-meyə tuu ləŋ tɔ.

¹⁸ Pa heela-meyə si: Tampana tɔə, kuyeeŋ kvteesəŋ taa, yəlaa ká lu mpa pa təhəxi pa kɔnyuləŋ isayəŋ tɔ, na paa wɔŋ-mə.

¹⁹ Mpe pa yelina na fayav kəŋ, pa yɔlvweetu ŋmakələna-we, pə taya Isə Feesuɣu.

²⁰ Ama ma taapalaa mə, mu sɔəsɪ tɔŋ ké mə Isə seev kɔpam naŋŋ nyəm taa ké tam. I sələməna Isə Feesuɣu Naŋŋtv pəsɔɣv,

²¹ na í səŋ Isə sɔəlvɔv tɔm taa ké tam na í tanɣa si Tacaa Yesu Kilisiti í ha-meyə weesuɣu ŋku kv tɔŋ təɣɔ i kɔpantv tɔə.

²² Sika nyəma tɔm í la-meyə pətətəe.

²³ I hə-we na í ləsi kəkɔ taa na í ya pa nyəŋ. Ləlaa tɔm í la-meyə pətətəle tətɔ na səɣəntv. Ama pə kpaɣav pa wontu nti pa yɔlvweetu asilima taanaa tɔ í taa tokina.

Isə sam

²⁴ Isə pəsəxi na í te-meyə təhotile təna taa, na í la na í səŋ i isentaa na í fəina kawalaɣa, na laŋhɔlvmlə kvɪ-mə.

²⁵ Ta Yatv Isə wei inɪ i tike i ké Isə tɔ i teeli na i səsəəntv na i pəsɔvɔv na i tɔŋ ka we mɔpɔyɔ, lə pə wee mɔpɔyɔ saŋa taa na tam tɔə ké Tacaa Yesu Kilisiti tɔə. Ami.

KUKULUTU Kutobutu

Kukulutu takelaya nmaalu ka we tetu nti lom eonaa na pa yaaki-ti si Patamasi to ta kee. Iso sevu to konyontoyole ka tonyona-i na i polo i eosi tana. Yesu seela kpeka naatosompoyolaya wei i ka we Asii tetu taa toy i nmaawa i takelaya. I tasa-weye apalutu si pa tuki pa taa tem na pa teleyi. I takelaya taa tom payale cekenuv we kate kee. Mpi to, mpi pa hulayi yaasinaa toy i nmaawa i takelaya taa isu Yesu ke pa tana pa kancaalaya, i ke awulaa wulav, na sosa soso, inayole Yuta toyolaya, inayole katelaa kutub. Peco inayole kataya Iwayaya. Yesu na i nyema paa kelena huve sosoole waatu.

Isena pa faya kukulutu takelaya to:

Yohaani kee Kilisiti tillu, titite 1:1-8

Yesu seela kpeka naatosompoyolaya takelasi, titite 1:9-3:22

Iso na Yesu Kilisiti pa seetu, titite 4-5

Takelaya na ka kutalatu naatosompoyolaya, titite 6:1-8:1

Akantee naatosompoyolaya, titite 8:2-11

Tom soso na wontu naale, titite 8:12-13:18

Yelaa iyisi nunuwa na nule na liyiti (144000), titite 14

Iso paana karonaa naatosompoyolaya, titite 15-16

Papiloni hotuyu na Iloyu kpisuyu, titite 17-20

Isatonvu kofalvu na tetu kofatu Yosalem kofalu, titite 21:1-22:5

Ma koi nnono, titite 22:6-21

Takelaya kane ka huwee

¹ Takelaya kane ka taa keesayona Yesu Kilisiti kula mpi pa to na i holi to. Iso yelina si i holi i payalaa ke mpi pa wee si pa koi nnono to. Kilisiti tilina i setaa tillu na i holi-tayi i payalu Yohaani ma.

² Na pa tana mpi Yohaani ma, ma nawa toy ma keesaa. Na Iso kuheelutu na tampana nna a to Yesu Kilisiti kulaa toyolo.

³ Wei i kalayi tom tene, na mpa pa to nkanen ke mpi pu la cele na pa yoyota pa tom to, na pa tuka nti pa nmaa cone to, pntunaa nte lelen nulaa. Pa taya pulu, mpi pa wee si pu la mpv to pa waatu wosaa kee.

Yesu seela kpeka naatosompoyolaya seetu

⁴ Maya Yohaani, ma nmaakona takelaya ke Yesu seela kpeka naatosompoyolaya mpa me i we Asii tetu taa to.

Iso wei i wee, na i ka wee, na i ka koo to, i holi-meye pelee na i ha-meye alafaya. Na feesin naatosompoyolaya wei i we Iso kawulaya kumte isentaa to, ile i holi-meye pelee na i ha-meye alafaya toto.

⁵ Yesu Kilisiti wei i kee seliya to kupan, na pa taalana-i setaa taa kee feesuyu tacei na i kee tetu to awulaa wulav to, ile i holi-meye pelee na i ha-meye alafaya toto.

Inu i soelana-tu na i si si pa lasi-toyu ta isayatu,

⁶ na i lapa-toyu awulumpiya si to la i Iso wei i kee i Caa toyo tamle isu katelaa. Yesu teeli na i pasuyu i wee tam. Ami.

⁷ I nyani, i koina na isonmuntu. Yelaa tana tapan halona pa krentona mpa paa tula-i pohn to paa na-i. Ate piitimnaa tana ka wii isu pa saku. Nn, pa la mpv. Ami.

⁸ Μαγα Αλῆφα να Ομεκα. Τααα Ισο kawulaya tv wei ι weε, na ι ka weε, na ι κά κω τῶ ινι ι γῶγῶτα na τῶfoo κέ μῖρῦ.

Isəna pə lapa na Yohaani na Kilisiti tə

⁹ Μῶ τααῖλῦ Yohaani μά, μά na-me τῶ τῶκῦνῦ κῦνῦνῦ na τῶ τῶκῦνῦ kawulaya na τῶ ταῖηna suulu τῶ, τά na Yesu τῶ κῖpentaα τῶγῶ. Ma lapa Ισο Τῶm na tampana nna a τῶ Yesu kulaa τῶ pə waasu τῶγῶ pa su-m Patəmōsi. Lum cəna tetu nti τῶ τῶ taa cəne.

¹⁰ Μῖρῶγῶ Τααα κῦyaku wule, Feesuγῦ τεεna-m. Τῶnaγa ma nu pə γῶγῶta ma waali na nῶγῶ səsəγa isu akantəle wula taka.

¹¹ Pa γῶγῶtaγa κέ si: Nmaa takəlaya taa κέ mpi n naaki τῶ, na ḥ tilina-keγe Yesu seelaα kpeka naatosompῶγəlaya ine: Ifeesu, Simiini, PEEKAM Tiyatii, Saati, Filateləfii, Layotisee.

¹² Ma pəsaa si ma naa wei ι γῶγῶtəγəna-m τῶ, ile μά nά wula kpatəη ke naatosompῶγəlaya wei ι τῶ pa musa kəkəsi τῶγəle.

¹³ Na ι heku taa we nῶγəlv na ί nῶγəsvna yulv, na ί suu cara kotayalv, na ί ləla ι həle taa κέ wula tampala.

¹⁴ Ι nγəsvi hvloma laula κέ isu kayalv, yaα isu kponηkromvlom, na ι ise mvyi kəkə.

¹⁵ Ι nəntaaləη mvyi kəkə κέ isu pa tvkvyv nγəγəlvvyv kvseemvyv ke kuluku kəkə səsəηka taa na kv hoo na pά sotiti-kv τῶ. Na ι nῶγῶ yur kəla isu lum kpeηvyu na pə faləγi τῶ.

¹⁶ Ι τῶka ι niη nτῶγəη taa κέ isətvlnῶsi naatosompῶγəlaya, na layate nte τῶ we ləη ke taa na waali τῶ tῶ lukayana ι nῶγῶ taa. Ι isentaa mvyi kəkə κέ isu ilim sikvyu na pə nyaki isəna mpi τῶ.

¹⁷ Ma na-ι mῖρῦ, ile na μά hoti ι nəvheε tee isu sətv. Μῖρῶγῶ ι təna ι niη nτῶγəη ke ma τῶ na ί τῶ si: Taa nyά, μά kəna kancaalaya tv na kantəkaya tv.

¹⁸ Ma wəna ma weesuyv. Maa səpa, ile pəneηte ma wəna ma weesuyv ke tam τῶ. Mά kpililikina səm na atətvnaα təcayale ke ma niη taa.

¹⁹ Ye mῖρῦ tv takəlaya taa κέ mpi n naα τῶ, paα nəvəv nγəntv təne, paα pə waali nγəntv nti tu kəw τῶ.

²⁰ Isətvlnῶsi naatosompῶγəlaya wei n nά ma təkə ma niη nτῶγəη taa, na wula kpatəη naatosompῶγəlaya wei ι τῶ pa musa kəkəsi τῶ pə hvləγi mpi τῶγəlv. Isətvlnῶsi naatosompῶγəlaya nté Yesu seelaα naatosompῶγəlaya isətaa tillaa, na wula kpatəη wei ι τῶ pa musa kəkəsi τῶ ileγele Yesu seelaα naatosompῶγəlaya maγamaγa.

2

Təm nti pa heela Ifeesu Yesu seelaα kpekəle tə

¹ Nmaa takəlaya na ḥ heeli Ifeesu Yesu seelaα kpekəle isətaa tillu si: Mά wei ma təkə isətvlnῶsi naatosompῶγəlaya ke ma niη nτῶγəη taa, na ma təη wula kpatəη naatosompῶγəlaya wei ι τῶ pa musa kəkəsi τῶ ι hekv taa τῶ ma γῶγῶtaα si:

² Ma nyəmá pə təna mpi n lapa τῶ. Na ma nawa isəna n wuwa τῶ, na suulu wei n təkαα τῶ. Ma nyəmá si nn caα asayaa təm. N maγasa mpa pa yaα pa təγi tillaa, pəyele kpatəkə pa ta ke pulv τῶ, si n naα pa waali. N nawa si pa κέ pəpətvnaα κέ.

³ N təγa suulu na ḥ təγῶ ma kῦnῦnῦ, na paα na mῖρῦ τῶ n ta lə təvη.

⁴ Ama kvlvmtv nti ma lanle ta heena-η təγəle si, nn tasəγi-m səvlvyv isu hatuu kancaalaya n ka səvlvyv-m τῶ.

⁵ Təv, timpi inı n cələsa mpv tə təəsi pə təə na n ha nyá isayatu ke siyile, na n lá isı n lakaya tuu kancaalaya tə. Ye n ta ha nyá isayatu ke siyile maa kəə nyá kin na má kpəsi nyá kəkə kpatúyó ke kv lonte taa.

⁶ Paa na mpv kvlbmtv nti ma lanje heena-ı təyole sı, nyá kpiisa nkpaııyuv tətəyó Nikolai nyéma kulaputv nti ma kpiisa nkpaııyuv tə.

⁷ Ye wei ı wena nkpaııı pıntv ı tv-ı teu, na ı nu nti Feesuyv heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ıle.

Ye mpa pa lapa kəllaa maa ha-weye nəyó na pá təyó İso tıı taale taa weesuyv tıyv pəle.

Təm nti pa heela Simiini Yesu seelaa kpekəle tə

⁸ Nmaa takəlaya na n heeli Simiini Yesu seelaa kpekəle ıətəaa tillu sı: Má wei ma ké kancaalaya tv na kantəkaya tv na ma səpa na má fe tə, ma yəyətəaa sı:

⁹ Ma nyəmə konyəməı wei n təyaa tə. Ma nyəmə nyá hulvməı təə. Paa na mpv tampana təə ıəntə n pılaa ké. Ma nyəmə isayatu nti mpa pa yaa pa təyi Yuta nyéma pəyele pa ta ke Yuta nyéma tə pa yəyətəyi nyá təə tə. Pa ké Satanı nyéma ké.

¹⁰ Taa nyana konyəııı nkı n ká kəə na n təyó tə. Nyəni, ıləyóv ká tv mə taa payale ke saləka taa sı ı mayasəyi-me na ı ná mə waalı. Na kuyeyıı naanıwa taa ké ı ká təyó konyəııı. La yulıpaıı haləna nyá səm wule, maa te na má ha-ıı weesuyv teeli ntenuyv.

¹¹ Ye wei ı wena nkpaııı pıntv ı tv-ı teu, na ı nu nti Feesuyv heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ıle.

Ye mpa pa lapa kəllaa pa kaa na səm kvleləm.

Təm nti pa heela PEEKAM Yesu seelaa kpekəle tə

¹² Nmaa takəlaya na n heeli PEEKAM Yesu seelaa kpekəle ıətəaa tillu sı: Má wei ma wena layate nte tə we lıı ke taa na waalı tə ma yəyətəaa sı:

¹³ Ma nyəmə timpi n wee tə, Satanı kawulaya tətəyole nté təna. N nyəna-m teu təkpaıı, haləna waatu wei pa kv ma aseeta tv kupaıı Antipaıı ke mə te timpi Satanı ná lapa ı te tətə tə, n təma-m na nyá taa ké ımpıyó, n ta yele.

¹⁴ Ama kvlbmtv nti ma lanje ta heena-ı təyole sı, mpa pa təka Palaam seyesııv tə pa we nyá te təna. Palaam ka seyesəna Palakı sı ı tıı İseyeli nyéma sı pá təyó tıı kvlalaam, na pá la asilima na pá pəsi asayaa.

¹⁵ Na mpa pa təka Nikolai nyéma seyesəıı tə pa we nyá te tətə.

¹⁶ Yele nyá isayatu nti, ye pə taya mpv maa kəə nəənəə ké nyá kin na má yooıa yəlaa mpe na ma nəyó taa layate.

¹⁷ Ye wei ı wena nkpaııı pıntv ı tv-ı teu, na ı nu nti Feesuyv heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ıle.

Ye mpa pa lapa kəllaa maa ha-weye manna kvıımesı. Na maa ha paa pa taa wei tətəyó pəle kvhulvməle nte tə təə pa nımaa həte kvfate nte nəyólv ta nyı tə ye pə taya pıntv wei paa cəle-te tə ı paası.

Təm nti pa heela Tiyatii Yesu seelaa kpekəle tə

¹⁸ Nmaa takəlaya na n heeli Tiyatii Yesu seelaa kpekəle ıətəaa tillu sı: Má wei ma ké İso Pəyalıv, na ma ıse mıyı kəkə, na ma nəntaaləıı tee kəkə ke nyənənyəni ııı nyəyələııv kuseemıııv nkı pa sotıtaa tə, ma yəyətəaa sı:

¹⁹ Ma nyəmə pə təna mpa n lapa tə, ma nyəmə nyá səlvııv təm na nyá İso təə yııı tıııııv təm, na ıəna n paasaa na n kvıı nyá təyi təııle lapv təə, na ıəna n təka suulu tə. Ma nyəmə sı nyá kvlapəle nəənəə nyənte kəla tuu kancaalaya nyəntə.

²⁰ Ama kulómto nti ma lanle ta heena-ŋ tɔɔle si n yela alu Cesapeli na í yɔɔtɔxi si Iso tilina ni si í yɔɔtɔxi, pɔyele kpaitako. I seyesɔxi ma pɔyalaa si pá la asilima na pá tɔɔ tuŋ kulalaam tɔ, í pilisiyi-weye.

²¹ Ma ha-i waatu si í yele í isayatu nti, ama u caa í asilima yeluyu.

²² Pɔ tɔ tɔ maa kpayá-i na má husi konyontɔle kato tɔ, na maa la na mpa pa lakɛna-i wasanjalɔtu tɔ pele pá na konyonŋ ke sɔsɔm tɔtɔ. Ama ye pa yela asilima kulaputu nti pá na-i pa laki tɔ pɔ paasi.

²³ Na kɔkɔlɔtu nté si maa kɔ í piya na pɔcɔ Yesu seelaa tɛna nyi si mayale wei í nyɛmá yulu lotu taa hɔwee na í konyulɛm tɔ. Maa te na má felí paa wei ké isu í lapa tɔ.

²⁴ Pɔ kaasa mpa me mɔ we Tiyatii Yesu seelaa kpekale taa tɛna na í tá tɔŋ seyesuɔ isayatu kɔne tɔ, mɔ tá nyɛna mpi yɔlaa pane pa yaa si Sataní mukaya tee mukaya nyɛm tɔ, ma heeliyi-me si ma kaa tasa-me ye sɔɔla naalɔyi sukuyɔ.

²⁵ Ama í takí mpi í wɛna tɔɔ teu tɔkem na halɛna má kɔɔ.

²⁶⁻²⁸ Mpa paa la kɛllaa na puntɔnaa laki mpi ma caaki halɛna tɛnaya tɔ, maa cɛla puntɔnaa ke pɔsuɔ ŋku ma Caa ná cɛla má tɔ. Maa ha-weye pɔsuɔ na pá ŋmakɔlɔxi piitimnaa. Na paa tiiki-we na nyɔɔlɔɔ kpátɔyɔ, na puntɔnaa ká naŋ piitimnaa isu pa yɔkuyɔ suɔ nyɛm tɔ. Na maa ha-weye tulɔmaluyɔ tɔtɔ.

²⁹ Ye wei í wɛna ŋkraŋŋ puntɔ í tu-i teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tɔ ɔɔ.

3

Tɔm nti pa heela Saati Yesu seelaa kpekale tɔ

¹ Nmaa takɔlaya na í heeli Saati Yesu seelaa kpekale isɔtaa tillu si: Ma wei ma ti Iso feesiŋ naatosompɔɔlaya na isɔtulɔŋasi naatosompɔɔlaya tɔ, ma yɔɔtɔaa si: Ma nyɛma pɔ tɛna mpi í lapa tɔ. Ma nyɛmá teu si isentɔ ké n nyɛnɔxi si n wɛna weesuɔ pɔyele n sɔpaya.

² Kɔlɔ nyá naasi taa na í la mpi pɔ kaasa tɔ na pɔ nyɔɔ tɔŋ, pɔ taa kɔɔ na pɔ teesi sɔpu tɛnaŋnaŋ. Pɔ taya pulɔ, ma nawaya si nyá kulaputɔnaa ta te teu ke ma Iso isentaa.

³ Seyesuɔ ŋku paa seyesa-ŋ tɔ tɔɔsi kɔ tɔ. Tɔɔsi si n ka tɛma seyesuɔ ŋkuyɔ nuu, takí-kɔ na í yele nyá isayatu. Ye n ta kɔlɔ nyá naasi taa, ma kɔŋi-ŋ tutuyu ké isu ŋmulu kɔŋuyɔ tɔ, n kaa nyi waatu wei maa kɔɔ tɔ se.

⁴ Paa na mpu nyá yɔlaa mpa pa we Saati taa tɔ pa taa lelɔ ta pilisi pa wontu se. Wontu kɔhulɔmtɔ ke paa suu na má na-we tɔ tɔŋ. Pɔ taya pulɔ, pɔ mɔna-we ye ínpɔyɔ.

⁵ Mpa paa la kɛllaa tɔ wontu kɔhulɔmtɔ ke ínpɔyɔ paa suu, ma kaa kɔ pa hɔla ke weesuɔ takɔlaya taa. Maa yɔɔtɔ ma Caa na í isɔtaa tillaa pa isentaa si pa ké ma nyɛma.

⁶ Ye wei í wɛna ŋkraŋŋ puntɔ í tu-i teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tɔ ɔɔ.

Tɔm nti pa heela Filatelafii Yesu seelaa kpekale tɔ

⁷ Nmaa takɔlaya na í heeli Filatelafii Yesu seelaa kpekale isɔtaa tillu si: Má wei ma we tɛnaŋ na má ké tampana tu, na ma tɔka wulɔv sɔsɔ Tafiiti saafu na ma takɔxi na nɔɔlɔ u pɔsɔxi tuluyɔ, na ma tulaa nɔɔlɔ u pɔsɔxi takuyɔ tɔ, ma yɔɔtɔaa si:

⁸ Ma nyəmə pə təna mpi n lapa tə. Ma nyəmə si nyá toma ta tə te, paa na mpv tə n təkə ma təm na n lapa yulwəŋ. Ma ha ikpatē ke nyá isəntaa na nəɣɔlv kaa wakəli-tē.

⁹ Satanɪ nyəmə pəpətvnaa mpa pa yaa pa təyi Yuta nyəma, pəyele kpatəko pa ta ke polo tə, maa lana-wē. Maa caali-wē na pá həntɪ-ŋ atē na pa se-ŋ. Ḿpóyú paa nyəna si ma səla nyá təm.

¹⁰ Isəna mpi n nuna ma nəɣɔ taa təm si n təkɪ suulu, na tampana n təkɪ-tə, ma tətə maa kenti nyá tə ke waatu wei wahala kəŋ í kəɔ si ɪ maɣasəyi antulinya təna taa yəlaa si ɪ naa tə.

¹¹ Maa kəɔ nəɔnəɔ yoo. Mpi n wəna tə təkɪ-wəyi teu təkem, pəcə nəɣɔlv í taa kəɔ na í ləkɪ-ŋ nyá kəlvv teeli ntenuyu.

¹² Wei ɪ lapa kəllv təɣɔ maa la ma Isə təsēelē səsəle akele, na pəntv kaa tasa fituyv. Maa ŋmaa ɪ tə ke ma Isə hətē na ma Isə ɪcatē nyəntē tətə, Yosalem kɔfalv wei ɪ ka luna ma Isə kɪŋ ke isətāa na ɪ tii tə. Na maa ŋmaa pəntv tə tətəɣɔ ma hətē kɔfatē nte pa ha-m tə.

¹³ Ye wei í wəna ŋkraŋŋ pəntv í tv-ɪ teu, na í nu nti Feesuyv heeliyi Yesu sēlaa kpeka tə ɪē.

Təm nti pa heela Layotisee Yesu sēlaa kpekəle tə

¹⁴ Nmaa takəlaya na n heeli Layotisee Yesu sēlaa kpekəle isətāa tillu si: Má wei ma ké Ami, na má hvləɣəna pə təna pə tampana ke teu na má kəna pə təna mpi Isə ŋmawa tə pə tv tə, ma yəɣətāa si:

¹⁵ Ma nyəmə pə təna mpi n lakɪ tə. Ma nyəmə si nyəɣale nyá, n ta niyiti pəyele n ta haŋ. Ma caa ké si ye n ká niyiti, niyiti, ye n ká haŋ, haŋ.

¹⁶ Anɪ n ta haŋ pəyele n ta niyiti, na n wē tətēmlēe ké mpv tə, maa tə-ŋ ké.

¹⁷ N faalvɣv mpv si n pilaa, si n wəna ké, n ta laŋ pulv tə, n ta nyɪ si nyá təm wē waiyɔ, na n ké konyəntv kutukutu. N hvlvmaa ké, na tapakpētē ke n wēē, na n ké yulvm ké.

¹⁸ Pə tə ke ma tasəyi təm si n ya ma cəlvɣɔ wulanaa mpa kəkə tayanaa tə na n pili. Ya tətəɣɔ wontu kvhvlvmtv na n suu na pə waasi nyá tapakpētē fēelē tə. Na n ya tətəɣɔ kəle na n tv nyá isē na á kuli.

¹⁹ Pa təna mpa ma səlaa təɣɔ ma kaləɣəna na má həŋ pa ŋkraŋŋ. Ye mpv sēsɪ isələ na n yele nyá isayətv.

²⁰ N naa ma səŋvɣv nəɔɣɔ na má lakɪ kaafala, ye nəɣɔlv nu ma nəɣɔ na í tvlɪ nəɔɣɔ, maa svv pəntv tē na má na-ɪ tē kaa nyanaya.

²¹ Mpa pa lapa kəllaa maa ha-wēyē mpaav na pá caya ma cəlvɣɔ ma kawulaya kumte tə isv ma lapv kəllv na má caya ma Caa kɪŋ ke ɪ kawulaya kumte tə tə.

²² Ye wei ɪ wəna ŋkraŋŋ pəntv í tv-ɪ teu, na í nu nti Feesuyv heeliyi Yesu sēlaa kpeka tə ɪē.

4

Isətənvɣv taa Isə sētv

¹ Pələ pə waali pə tasa-m lapv isv toosee taka na má ná pə tula isətənvɣv taa ké nəɔɣɔ. Ḿpóyú pə yəɣətəyi na pə sēekɪ isv akantəle sēekvɣv tə. Maa tēma-kēyē niw ke hatuu ləŋ. Tənaɣa pə təma-m si: Kpa cəne na má hvli-ŋ nti tə wēē si tv kəɔ təne tə waali tə.

² Ḿpóyú Feesuyv tēna-m kprakpaa na má ná isətāa tənaya kawulaya kumte, na nəɣɔlv caya tə tə.

³ I isentaa tee kəkə ké na pə nəḡəsəna isu liyitee pɛɛ ke təm naale nna a cələtaa tə. Na káyáló cəna kumte na í tee kəkə na pə nəḡəsəna isu liyitee pəle kasasəŋa nyənte.

⁴ Kumlee hiu na liyiti ka cəna kumte n̄té, na səsaa hiu na liyiti caya a tə, na pá suu wontu kəhələmtu na pá tema wəla ntenin.

⁵ Kumte n̄té tə tee, tɛv nyəḡəsaya ŋmɛlɛv ŋmɛlɛv ké, na pə yəḡətəyi, na tɛv huliyi kraŋ kraŋ. Fətəlanaa səsaa naatosompəḡələya ná məkaya kumte isentaa. Fətəlanaa səsaa mɛɣɛle Isə Feesin naatosompəḡələya.

⁶ Kumte nəḡə tə, tin pəna isu tenku, na pə taa naa təcɛɛɛɛ isu tin kəpampaŋ nəḡəlv.

Pə cənav kumte luyɛ luyɛ təkɾam tə, weesin nyəma napələyi liyiti mpa pa taa na pa waali isɛ waasaa təwisiwisi tə, mɛɛ pa puləna.

⁷ Kancaalaya tv nəḡəsəna ké isu təḡələya, naale nyəŋ ná nəḡəsəna isu naule, tooso nyəŋ isentaa ná nəḡəsəna yulv. Pə yela liyiti nyəŋ tə ílé ɪ nəḡəsəna ké isu həkəle səsə kəlvɣɣv isətəa təḡə.

⁸ Weesin nyəma mɛɛ pa liyiti ké mpv tə paa pa taa wei ɪ wəna keŋ naatoso naatoso ké, na isɛ waasa paa pa taa wei ɪ taa na ɪ waali təwisiwisi. Tam pa wɛ n̄pəḡú na pá yooki yontu si:

Naŋŋ tv, naŋŋ tv naŋŋ tv

n̄té Tacaɛ Isə Toma təna tv.

I ká wɛɛ, na ɪ wɛɛ, na ɪ ká kəə.

⁹ Weesin nyəma liyiti inɪ ɪ kələyi yontu yoou si ɪ taləyi na í sa na í sɛɛ wei ɪ caya kumte tə na í wɛ tam tə tə si í na təmle.

¹⁰ ɪlɛna səsaa hiu na liyiti inɪ í həntɪ wei í caya n̄pəḡú kumte tə na í wɛ tam tə tə ɪ tɛɛ, na pá sɛɛ-ɪ, na pá kəəli pa ntenin na pá su kumte isentaa. Na pa tə si:

¹¹ Tacaɛ na tá Isə, teeli na samtv na toma.

Pəwɛ, pə mənə-ŋ ké.

Pə taya pulv tə,

nyá lapəna wontunaa təna tə se.

Na nyá nəkəna na pə wɛɛ na pə ha-wəyi weesuyɛ.

5

ɪwəyaya takələya

¹ M̄pəḡú ma ná takələya ke wei ɪ caya kumte tə tə ɪ nin taa, na pá kpilakeye kekeele na pá ŋmaawa ka taa na ka waali, na pá taala ka tə ké təm naatosompəḡələya na pə tv nin.

² Na má ná isətəa tillu toŋ tv nəḡəlv na ílé ɪ kpaaləyəna nəḡə səsaya si: Awe nəḡəsəna í kəəli kətaalətv tənɛ na í hɛti takələya?

³ M̄pəḡú pa ta na nəḡəlv wei ɪ ká pəsi na í hɛti takələya ŋke na í wiili ka taa təḡə isətəa na tɛtv tə na tɛtv pə tɛɛ.

⁴ Tənaɣa ma pəla isələm ke teu, pə taya pulv tə, pa ta na nəḡəlv wei ɪ nəḡəsəna takələya ŋke ka hɛtvɣv yaa ka wiiluyɛ tə.

⁵ M̄pəḡú səsaa taa nəḡəlv təma-m si: Taa wii. Nyəni, Yuta kɾɛkəle taa təḡələya, wulav səsə Tafiti lɛlvɣv taa tv, lapa kəllv. ɪ pəsəyi na í kəəli kətaalətv naatosompəḡələya inɪ na í hɛti takələya.

⁶ M̄pəḡú ma ná ɪwəyaya na ká səŋa kumte həkɪ taa, na weesin nyəma liyiti na səsaa pa cəna-ɪ. Ka nəḡəsəna ké isu paa ku-ke. Na ɪ ka wəna həŋ naatosompəḡələya na ɪ isɛ ke naatosompəḡələya nna a ké Isə feesin naatosompəḡələya wei ɪ tila tɛtv təna taa tə.

7 Tənaɣa İwəyaya polaa na ká mu wei ı caya kumte tɔɔ tɔ ı niŋ ntɔɔŋ taa ké takəlaya.

8 İwəyaya mu takəlaya ŋkeɣe mpv, İlena feesiŋ nyóma İyiti İni na sɔsaa hiu na İyiti İni pá hənti-ı ate. Pa təna paa wəna sanjɔnaa ké na wɔla poosiisi na sí suna tulaalɔnaa kɔwəpaa mpa pa ké İso yəlaa sələməŋ tɔ.

9 Na pá yoo yontu kofatu sı:

Nyá nəɣəsənana takəlaya ŋke ka muɣv
na ka tɔɔ kɔtaalətv kəɔlvɣv.

Pə taya pulv tɔɔ, nyaya pa kɔwa,
na n yapa İso ké yəlaa ke nyá səm taa,
ké kpeka təna taa, na nsəma təna taa,
na piitim təna taa, na katəŋası təna taa.

10 Na n lapa-weyə awulumpiya sı pá la tá
İso ké təmlə İsu kətəlaa,
na paa tɔɔ kəwulaya ke ate.

11 Ma təŋna ŋpɔɣú nyənɣv İle ma nu İsətəa tillaa tuutuuma təŋ nté, paa wə yəlaa İyisi İyisi. Na pá səŋaa na pá cəna kumte na weesiŋ nyóma na sɔsaa.

12 Na pá yoo yontu na nəɣɔ səsaya sı:

İwəyaya ŋka paa kɔwa tɔ,
ŋkeɣe pə nəɣəsəna pá ha pəsuvv na tɔŋ
na ləmaɣasəe na toma na samtv na teeli na talətv.

13 Na má nu tətɔɔ İsətəa na tətɔ tɔɔ na tətɔ tɔe na tənku taa nyóma, na antulinya İne ı taa nyəm təna təpai yooki yontu sı:

Yəlaa təna í tala na pá sa
wei ı caya kumte tɔɔ tɔ na İwəyaya.
Pa teeli na pa pəsuvv í wəe tam.

14 Tənaɣa weesiŋ nyóma İyiti cəwa sı: Ami. İlena sɔsaa náa hənti ate na pá sɔe.

6

Kɔtaalətv

1 Pə waalı ké ma na İwəyaya kəɔla kɔtaalətv naatosompɔɔlaya İni ı taa kulɔmvt. Mɔpɔɣú ma nu weesiŋ nyóma İyiti mpe pa taa nəɣəlv nəɣɔ. Pə lapaɣa İsu tɔv holuvv taka, na í təŋ sı: Kəɔ.

2 Ma nyənaya mpv İle ma ná kpaɣanvɔhulɔmaya nté, na wei ı caya ka tɔɔ tɔ ı tɔka tɔɔv. Mɔpɔɣú pa ha-ı teeli ntenuɣv. ı ké kəllv ké, na í tɔe sı ı tasəɣı kəlvɣv tɔtɔ.

3 Pə waalı ké İwəyaya kəɔla kɔtaalətv naale nyəntv. İlena má nu weesiŋ nyóma mpe pa taa naale nyəŋ nəɣɔ sı: Kəɔ.

4 Ma nyənaya İlena má ná kpaɣanvseemaya İlwa. Na pá ha ka tɔɔ cəɣəlv ke pəsuvv sı í yoo sı tətɔ yəlaa təna na pá yoo na pá kv təma. İlena pá cəle-ı layate taa layate.

5 Pə waalı ké İwəyaya kəɔla kɔtaalətv tooso nyəntv, na má nu weesiŋ nyóma tooso nyəŋ təma sı: Kəɔ. Ma nyənaya mpv İlena má ná kpaɣanvkrɔetaya İlwa na ka tɔɔ cəɣəlv tɔka sanəya ke ı niŋ taa.

6 Mɔpɔɣú ma nuwa İsu nəɣəlv nəɣɔ taka na ka İlwa weesiŋ nyóma İyiti mpe pa hekv na ká tɔ sı: Kuyaku kulɔmɣv təmlə lapa kəfeluvv nté tɔɔnaya pee kiloo kulɔm. İlena tɔɔnaya pee İŋka ke kiloona tooso ké kuyaku kulɔmɣv təmlə. Ama pə kpaɣan nim na sulɔm tɔ, taa ke pələ.

⁷ Pə waali ke İwəyaya kəala kutaalətu liyiti nyəntu, na má nu weesin nyəma liyiti nyəh təma si: Kəə.

⁸ Ma nyənaya mpv İlena má ná krayanv atəntəəte taka luwa. Na pa yaa İ təə cayəlv si səm, na wei İ hólóyí sətəa təcayəle tə İlé İ təhəyí waali. Ḿpúyú pa ha-weyə toma ke tetv həyóləh liyiti t́áa kulmuyv təə, si pá kv yəlaa na layəte na nyəəəsi səsəənsi na kutəməh, na pá lá na taale wontu kv yəlaa.

⁹ Pə waali ké İwəyaya kəala kutaalətu kakpası nyəntv. Ḿpúyú ma ná kətəya təlate tēē ké mpa paa kwəa tə pa ləsası. İso Təm na tampana nna pa nawa na pá heeliyí-yē tə pə təə ké pa kv-wē.

¹⁰ Na pá yəyətəyənə nəəsı səsəənsı si: Tacaa nanəh tv na tampana tv, pəlee ké n ká huuna atē nyəma, na pa kvyi-tuyv isəntə tə, ń tv-weyə saləka?

¹¹ Ḿpúyú pa ha paa pa taa wei ké capa kəhulum na pá heeli-wē si pá yele na pəć. Pə kaasa pəcəyə, haləna pa taapalaa na pa təmle taa akpelenaa mpa paa kv isv pa kvv mpe tə pa nyuyv kəə na kv yoosi na pəć.

¹² Pə waali ké İwəyaya kəala naatoso nyəntv. Ḿpúyú tetv paasaa na tə sele teu, na İlim náa məli pilih isv pa piisuyv puyv tə, na isətv náa məli seev isv caləm.

¹³ Na isətvlnəası náa lu isətaa na si hotiyi atē isv heelim ciyituyv fiki tuyv na fikinaa akaa ceki na á hotiyi tə.

¹⁴ Na isətvnyv kēeli isv pa kpiluyv takəlaya na paa naa-ke tə. Ḿpúyú pə kpeəa ṕəyənə tənaya İ lona taa na pə ləsa tetv nti ləm cəənaa təyə tə lona taa.

¹⁵ Atē awulaa səsaa na nyuyv nyəma nyuyv nyəma na yoolaa taa səsaa na apila na pəsəlaa na yəlaa ləlaa tənə, paa yomaa paa kasayampiya pa sewa na pá hmel kəkraməh taa na ṕəyənə sulası taa.

¹⁶ Na pá təh ṕəyənə na kəkraməh si: İ kpeəti tá təə, í takı tá təə ké teu təkulakula na t́ taa lu wei İ cəya kumte təə tə İ isəntaa, na pə hatələna-tv na İwəyaya pááná tətə.

¹⁷ Pə taya pulv, pa pááná kvaykv səsəəhkv tapəna. Awe pəsəyənə na í kantəli?

7

İseyeli kpeka yəlaa nyuyv

¹ Pəle pə waali ma ná isətaa tillaa liyiti səhə tetv nkulunəası liyiti təə, na pá kpa si tənəsi heelim na pá təkəa si heelimaya İ taa fete tetv na tənku na tuyv nakoli kv təə.

² Na má ná isətaa tillu nəyəlv İlé tətə, na í luna İlim təhule təə na í təkə Weesuyv tv İso kvuyvuyv. Ḿpúyú İ yəyətəna nəyə səsəyə ke isətaa tillaa liyiti wei pa ha toma si pá la tetv na tənku pə taa ke nanənanə tə si:

³ İ taa lata isəyətə ke tetv na tənku na tıh pə təə, haləna t́ tē tá İso pəyalaa tokuñ taa ké yuyv na pəć.

⁴ Ḿpúyú pa heela-m mpa pa tokuñ taa pa yusa İso kvuyvuyv tə pa nyuyv. Pa wē yulvnyəyənə iyisi nunəwa na iyisi nule na liyiti (144000) ke İseyeli nyəma kpeka tənə taa.

⁵ Yulvnyəyənə iyisi naanəwa na naaleye (12000) pá yusa Yuta kpekəle taa. Luyəh kpekəle taa ké iyisi naanəwa na naale (12000). Katı nyəntē ké iyisi naanəwa na naale (12000).

⁶ Asee nyəntē ké iyisi naanəwa na naale (12000). Nefətali nyəntē ké iyisi naanəwa na naale (12000). Manasee nyəntē ké iyisi naanəwa na naale (12000).

7 Simiyəŋ nyənte ké iyisi naanɔwa na naale (12000). Lefii nyənte ké iyisi naanɔwa na naale (12000). Isakaa nyənte ké iyisi naanɔwa na naale (12000).

8 Sapuləŋ nyənte ké iyisi naanɔwa na naale (12000). Yosεfu nyənte ké iyisi naanɔwa na naale (12000). Pεncamεε nyənte ké iyisi naanɔwa na naale (12000).

Yəlaa tuutuuma taa tuutuuma

9 Pə waali ma nyənaya tətə, ɔlena má ná yəlaa kupin, nəɔɔl kaa pəsi na í kala pa tənə mpa paa wε pə taa tə. Katerasí tənə taa na kpekə tənə taa na piitim tənə taa na nsəma tənə taa yəlaa ka wenna. Na pá səŋa kumte na ɔwəyaya pa isentaa, na pá suu caranaa kəhəlumaa na pá təkə pacuntv ke pa nin taa.

10 Na pá yəɔtəyənə nəəsí səsənsí sɪ: Ta Iso wei ɪ caya kumte tə tə í na ɔwəyaya pa yarəna tá nyəŋ.

11 Isətəa tillaa tənə ná səŋaa na pá cəŋna kumte na səsaa na weesin nyəma liyiti in. Ḿpóyú pa həntə aɛ tənɛnɛnɛ na pá sεε Iso.

12 Na pá təŋ sɪ: Ḿpóyú pə wεε. Tá Iso tənna talətv, na teeli, na ləmayasεε, na nyana təmlε sεεv, na samtv, na pəsuyv, na toma ke tam tə. Amí.

13 Tənaya səsaa mpe pa taa nəɔɔlv pəəsə-m sɪ: Yəlaa mpa pa suu caranaa kəhəlumaa tə pa ké mpa na leyε pa lunaa?

14 ɔlena má cə-ɪ sɪ: Ma cε nyá nyəmna. Ḿpóyú ɪ heela-m sɪ: Mpa paa nawa kənyəŋ səsəv ɲkv təyɔlε. Pa cəta pa caranaa ké na pá hələsi-wεyε ɔwəyaya caləm taa.

15 Pə təw ké pa səŋa Iso kumte tεε na pá lakɪ ɪ təyaya taa ké təmlε ke tam tə. Wei ɪ caya ḿpóyú kumte tə tə ɪ ká caya pa kin na í kentiyi pa tə.

16 Nyəɔsɪ yaa ləkətv kaa tasa-wεyε krau. Ilim kaa nyaya-wε, hanaya nakəli ka kaa tasa-wεyε lapv.

17 Pə taya pəlv, ɔwəyaya ɲka ka wε kumte hεkv tə ɲkε kaa tiikiyina-wε, na kaa pukina-wεyε weesuɣv lum sεela kin. Na Iso ká huɪ pa isəlv tənə tərɪpai.

8

Kvtaalətv naatosompəyɔlaya nyəntv

1 ɔwəyaya kəma na ká kəli kvtaalətv naatosompəyɔlaya nyəntv ɔlena pə su isətəa təkətəkete haləna pə polo isv kaləfu hεkv taa ké mpu.

2 Pə waali ké ma ná isətəa tillaa naatosompəyɔlaya mpa pa səŋəyi Iso isentaa tə. Ḿpóyú pa cəla-wεyε akantεε naatosompəyɔlaya.

3 Tənaya isətəa tillu nəɔɔlv ná kəma na í səŋ kətaya tələte na í təkə ɪ nin taa ké wəla cofolo wei ɪ taa pa wəki tulaalv tə. Ḿpóyú pa cəla-ɪ tulaalv ké səsəm sɪ í kpenna Iso yəlaa sələmvɔv na í lá kətaya ke kətaya tələte nte pa lapəna wəla na tɛ wε kumte isentaa tə tə tə.

4 Isətəa tillu wei ɪ səŋa Iso isentaa na í təkə tulaalv na í wəki tə tulaalv in ɪ nyəəsɪ na Iso yəlaa sələmvɔv pə kpentaa ké na pə kraaki.

5 Pə waali ké isətəa tillu kpaya tulaalvnaa cofolo in na í haa kətaya tələte təw ké mamala ke ɪ ləpam na í məŋna na í pɛtɪ-ɪ tetv tə. Ḿpóyú tεv sɔv hola ke kraŋ kraŋ, na pə yəɔtəyɪ yem yem, na tεv nyəyəsəyi ɲmɛlv ɲmɛlv, na tetv náa sele.

Akantεε həlvɔv

6 Isətəa tillaa naatosompəyɔlaya mpa pa təkə akantεε naatosompəyɔlaya tə pɛlε pa tayana pa təyi sɪ pa caa həlvɔv.

⁷ Μῦθος ἰσῶταα tillu kancaalaya nyəŋ hula akantəle. Tənaɣa pə pəta ateyə təmpɛɛ na kəkə na pə sitina caləm, ɪlɛna antulinya həɣələŋ tooso taa həɣəlɣu kuləmɣu nyaya, na pə nyaya nyutu ləm nyəntu təna.

⁸ Pə waali ké ἰσῶταα tillu naale nyəŋ ná hula ɪlé ɪ nyəntɛ. ɪlɛna pə pəti pulɔ ɪsu puɣu səsəŋku ke tenku taa na pə muɣi kəkə. Μῦθος tenku həɣələŋ tooso taa həɣəlɣu kuləmɣu ləm pəsa caləm.

⁹ Na weesuyu nyəm mpi pu we tenku taa tə pə tintika tooso taa kuləmtəle si, na kpuləŋ təna tintika tooso taa tintiyile kuləmtəle wakəli.

¹⁰ Pə waali ké ἰσῶταα tillu tooso nyəŋ hula ɪ akantəle. Μῦθος ἰσῶtlɔŋa səsəŋka ŋka ka mukaya kəkə ɪsu kahulaya tə ka kpesa ἰσῶταα na ka hoti. Na pusi səsənsi na ləm seelaa pə tintika tooso taa tintiyile kuləmtəle təw ké ka nyəkaa.

¹¹ ἰσῶtlɔŋa ŋke ka hətɛ nté si Nyəŋ. Tənaɣa ləm huwa tooso taa huɣule kuləmtəle lapa nyəŋ, na yəlaa paɣale nyə-wi ɪlɛna pá si.

¹² Pə waali ké ἰσῶταα tillu liyiti nyəŋ ná hula ɪlé ɪ nyəntɛ. Μῦθος pə hika ilim həɣələŋ tooso taa həɣəlɣu kuləmɣu, na pə hika ἰσῶtu ke ɪ həɣələŋ tooso taa həɣəlɣu kuləmɣu ke mpɔ tətə, na ἰσῶtlɔŋasi tintika tooso taa ké tintiyile kuləmtəle. Na timpi timpi pə hika mpɔ tə pə nav sí. Μῦθος səkpetɣu lapa ilim taa waatnaa tooso taa waatu kuləm. Na μῦθος na dhoo, ἰσῶtu na ἰσῶtlɔŋasi pə yela nav ke waatnaa tooso taa waatu nəɣəlɔ.

¹³ Ma tasa nyənuɣu tətə ɪle cəlɔw nté hatuu ἰσῶταα na ɪ kuləɣi, na má nu ɪ yəɣətəŋəna nəɣə səsəɣa si waiyo waiyo. ἰσῶταα tillaa tooso wei pə kaasaa tə ɪ kəŋ na ɪ huləɣi ɪ akantɛɛ təɣəle ɪsu atɛ yəlaa təm ká la waiyo tɛ.

9

¹ Μῦθος ἰσῶταα tillu kakpasɪ nyəŋ hula ɪ akantəle, ɪlɛna má ná ἰσῶtlɔŋa nakəli na ká kpesəna ἰσῶταα na ká hoti atɛ. Tənaɣa pa cɛla-keɣɛ lumaŋ púɣú səsəw saafu.

² ἰσῶtlɔŋa tula púɣú ŋku ɪlɛna nyəwsi ɪsu kəkə səsəɣa nyəwsi suw luw. Μῦθος nyəwsi nsi sí kulaa ɪlɛna si kú ilim na sí təkɪ heelim.

³ Tənaɣa kətolonɔ luna nyəwsi nsi si taa na ku ya tetu təw, na pə tu-kuɣu pəcɛka sətɔ.

⁴ Na pə kpaala-ku si kú taa la kawalaya ke nyutu na tuŋ na konyənyəm təna. Ama yəlaa mpa pa tokuŋ taa fɛi ἰsə kuyusum tə pa tike.

⁵ Pə ta ha kətolonɔ ke mpaaw si kú ku-wɛ. Ama si naasuyu tike ke kú naasi-wɛɣɛ ἰσῶtnaa kakpasɪ. Ku nyasuyu wɔsasɪ we teitei ké ɪsu pəcɛka.

⁶ Yəlaa ka pɛɛkɪ səm ke ἰσῶtnaa kakpasɪ ɪnɪ ɪ taa si sana səm. Ama səm ká polo pooluŋ.

⁷ Kətolonɔ ŋku ku nəɣəsəna ké ɪsu pa kpeɛlɣuɣu kraɣanəŋ si ɪ tɛɛ yooɔ təɣə. Ku nyəwŋ təw ka wɛ ké ɪsu wɔla ntenɪŋ ke ku tema, na ku ɪsɛntaa nəɣəsəna ɪsu yəlaa ɪsɛntaa.

⁸ Ku nyəwsi taɣalaa ké ɪsu alaa nyəwsi, na ku kela wɛ ke ɪsu təɣəlaya kela.

⁹ Ku laŋa təw caya ké ɪsu nyəɣətu toko ke ku suuwa. Ku kulɔɣu na ku ken makɪ tə, ye n nuwa n təŋ ké si kraɣanəŋ həŋɣu kɛkɛnaa paɣale na ɪ lakɪ kpetele kpetele si ɪ puki yooɔ tə.

¹⁰ Ku susi na nyəmə́ ké ɪsu pəcɛsi, na ku susi nsəɣi ku pəsəɣəna na kú la yəlaa ke ɪsəɣatu ke ἰσῶtnaa kakpasɪ.

¹¹ Lumaŋ púɣú səsəw taa ἰσῶταα tillu nté ku wulaw səsə. Hɛpəla nyəma ná yaa-ɪ si Apatəŋ, na Kələkɪ nyəma si Apoliyəŋ, na pə kətoluɣu nté si wakəllu.

¹² Kancaalaya wahala tɛna nté, pə kaasa wahalanaa naale wɛɛ pa kəŋ.

13 *M*róyó isótaa tillu naatoso nyəh hula i akantəle. Tənaɣa ma nu pə yəyətə kətaya təlate nte pa lapəna wula na tə we Isə isəntaa tə tə ŋkuluŋa taa həy liyiti kinj.

14 Isótaa tillu naatoso nyəh wei i təkə akantəle təyɔ pə heelaa si i hetu isótaa tillaa liyiti wei pa tɔ alukpala ke pəyɔ səsəyɔ lʔəlati nəyɔ tɔ.

15 Tənaɣa pa heta isótaa tillaa liyiti inu. Paa tema-weyɛ tayənyu ké na pá cəyaa si ye pə tala pənaya na isətu na kuyaku na waatu ineyɛ teitei ilɛ pa kɔ yəlaa tintika tooso taa tintiyile kolumtəle.

16 Na pa heela-m yoolaa mpa pa cəyɔ krayanəh tɔ pa nyuyɔ. Paa we iyisi iyayɔ (1000) ke təm ŋmɔnyu (200) ke.

17 Pə lapa-m mpɔ isu toosee taka, na má ná krayanəh na i tɔɔ cəyɔlaa na pá we isəna mpi təyɔlɔ, paa suu nyəyətɔ tokonaa ké na pá sɛɛwa isu kəkɔ, na pá we pooku isu liyitee pələ na pá we kasasəŋa isu asimti wɛv tɔ. Krayanəh nyɔɔŋ ka wɛɛ ké isu təyɔlasɔ nyɔɔŋ, na kəkɔ na nyɔɔsi na asimti pə lukayana i nɔɔsi.

18 *M*róyó isayatu səsəɔntɔ tooso inɛ, kəkɔ na nyɔɔsi na asimti mpi pə lukayana krayanəh nɔɔsi tɔ, pə kɔ yəlaa tintika tooso taa tintiyile kolumtəle.

19 Pə taya pulɔ tɔɔ, krayanəh nɔɔsi taa na i susi taa ké i apalɔtɔ ka wɛɛ. I susi nəyəsəna tɔmaa ké. Si wɛna nyɔɔŋ na nyɔɔŋ inəyɔ si lakəna yəlaa ke isayatu.

20 Paa na mpɔ, yəlaa mpa pə kaasaa tɔ, pa təna mpa wahalanaa səsaa panɛ pa ta kɔ tɔ, pa ta yeɛ pa mayamaɣa pa niŋ kɔlupumnaa. Pa ta yeɛ aləyaa na tuŋ wei pa lupəna wula na nyəyəlɔyɔ kuhulomnyu na nyəyəlɔyɔ kɔsɛɛmnyu na pɛɛ tɔɔ na tuŋ kila ke laav. Pəyeɛ pə tənaya mpɔ pu naa, pu nukɔ, pu təŋ.

21 Na yəlaa mpa pə yela mpɔ tɔ pa ta yeɛ pa nyəh inu se isu, yulokɔle na topotopɔ təma na asilima na pa ŋmuləm.

10

Isótaa tillu na takəlaya səkpelaya

1 Pə waalɔ ké ma ná isótaa tillu tɔŋ tɔ lɛlv na i luna isótaa na i tii, na pulɔpu isu isəŋmɔntɔyɔ nyala i tɔɔ na kaɣalɔ cəna i nyuyɔ. I isəntaa we ké isu ilim na i nɔɔhɛɛ isu kəkɔ nsəma səsəɔna kuluyɔ tɔ.

2 I ka təkə i niŋ taa ké takiliya na ká hetaa, na i su i ntəyɔŋ nɔɔhələ ke tenku tɔɔ na i mpətəŋ nyəntɛ ke tɛtu tɔɔ.

3 Ilena i má kapuka na nəyɔ səsəyɔ isu təyɔlaya wiikuɣu tɔ. I tema rúpóyɔ ka mapɔ ilena tɛv hola naatosompəyɔlaya inu i cəna hola.

4 Pə tema yəyətaya ke mpɔ ilena má tayani ma ti si ma ŋmaaki. *M*róyó ma nu pə yəyətəna-m na isótaa si: Nmesɔ nti tɛv hola naatosompəyɔlaya inu i yəyətə tɔ, taa ŋmaa.

5 Isótaa tillu wei maa nawa na i səŋa tenku na tɛtu pə tɔɔ tɔ, i kpaasa i niŋ ntəyɔŋ na isə,

6 na i tuuna Isə wei i we tam tɔɔ tɔ, wei i ŋma isətənyu na pə təna mpi pə we kɔ taa tɔ, na tɛtu na pə təna mpi pə we tə taa tɔ, na tenku na pə təna mpi pə we ilé i taa tɔ, si pə fɛi wɔle suw tɔtɔ.

7 Waatu wei isótaa tillu naatosompəyɔlaya nyəh ká huli i akantəle təyɔ Isə ká yoosi lapɔ ke mpi i suwa na i təŋəyɔ na i laki na pə ŋmelaa tɔ. I ka tema pə təm heeluyɔ ke Isə kuyəyətɔtɔ teləsəlaa mpa pa ke i pəyɔlaa tɔ.

8 Pə waalɔ ké yəyətɔyɔ mpi pu tema isótaa ke yəyətənav na má nu tɔ pə tāsam si: Polo na ŋ mɔ isótaa tillu wei i səŋa tenku na tɛtu pə tɔɔ tɔ i niŋ taa ké takiliya ŋka ka heta mpɔ tɔ.

⁹ Μρύγυ μα κυλαα na má polo isōtaa tillu kin na má tōm-i si: Cēle-m takiliya ηκε. Tēnaya i tōma-m si: Mv-ke, na ḡ tōγō-ke. Kaa la lelenḡ isu tuḡ ke nyá nōγō taa. Ama kaa la nyanḡ ke nyá hiluyu taa.

¹⁰ Ma mv takiliya ηκεγε isōtaa tillu ninḡ taa ilena má tōγō-ke. Ka lapa lelenḡ ke ma nōγō taa isu tuḡ. Ama ma kōma na má li-ke ilena ká lá nyanḡ ke ma hiluyu taa.

¹¹ Μρύγυ pē tōma-m si: Pē wee si n ká tasa tōtōγō Iso kuheelitu kraaluyu ke yōlaa payale na piitimnaa payale na nsōma payale na awulaa sōsaa payale ké. Tē ke pa nyōntu ke.

11

Seliya nyōma naale

¹ Pē tema tōγō pē cēla-m camluyu ηku pa mayasōyōna na ku nōγōsōna isu krátōγy tō. Ilena pō tō-m si: Kuli na ḡ keesi Iso tēsēele sōsōle na kōtaya tōlate tōtō, na ḡ kala mpa pa sēe Iso ké Iso tēsēele sōsōle tōne tē taa tō.

² Ama yelina tē waali tō taasi, taa mayasi. Pē taya pulu tō, pa yelina kra i nyōma ke icate nanḡ nyōntē ké si pēle pá yaγa-tēγe nōōheē ke isōtonaa nule na naale taa.

³ Maa kusi ma tōm tampana hullaa naale mpa pa suu lōyaya wontu nti tē we isu fōlētōnaa taka tō na má tili. Paa kraali Iso kuheelitu ke kuyeyē iyaγa na kuyeyē ḡmōnuyu na nutoso (1260) inu i taa.

⁴ Ma tōm tampana hullaa naale inōyōle Olifinaa naale na fētōlanaa naale wei i sōḡy i katerḡa tōna Caa isēntaa tō.

⁵ Ye nōγōlu kulaa si i laki-weγe isayatu, kōkō lukōna pa nōōsi taa ké na ká kuyi pa kolontunaa. Na mpv tōtōγō pē wee, ye wei i kulōyi si i laki-weγe isayatu, ka ku-i kele mpv.

⁶ Pa wēna pēsuyu si pá kra teu na ku taa nu pa Iso kuheelitu kraaluyu waatu tōna taa. Na pa wēna pēsuyu tōtō si pá la na lōm pēs i calēm, na tōtō si pá naasi atē na wahalanaa tēnaya kotokoto ké isōna mpi pa caa tō.

⁷ Pa kōḡ na pá tē nti pē heela-we tōγō kraaluyu ilena lumanḡ pōyōy sōsōu taa wontuyu kuli pa tō. Na ku kōli-we na kō ku-we.

⁸ Na paa hēnti mpyōy icate sōsōle patōma taa. Tē taa tēnaya pa tema pa Sōsō ke sēm tesika tō ké kam. Ye pē keesaa, pa yaakuyu si Sōtōm na Icipiti tō, icate sōsōle nteγe pa wēna.

⁹ Na piitim tōna na kpeka tōna na nsōma tōna na katerḡasi tōna taa pē yōlaa ká nyōnōyi sōtaa mpeγe kuyeyē tooso na kuyaku hēku taa na pá hēnta mpv. Pa kaa tisi si pá pi-we.

¹⁰ Tetu tō yōlaa tōna lanḡe ká hee isu yōlaa pane pa sōpu tō. Paa paa teu na pá lá tōmāγa kuvōḡ. Pē taya pulu tō, Iso kuyōyōtutu telēsōlaa pane pa naale paa paasaa ké na pá tō atē yōlaa ke wahala.

¹¹ Kuyeyē inu i tooso na kuyaku hēku taa kōma na pō tēe ilena weesuyu feesinḡ luna isō na i sū pa taa na pá kuli. Mpa pa tōna pa na-we tō sōyōntu kra-weγe sōsōm.

¹² Μρύγυ pē yōyōtōna isōtaa ké Iso kuyōyōtutu telēsōlaa mpe pa naale si: I kra cōne. Tēnaya pa sū pulu isu isōḡmōntuyu taa na pá kra isō, na pa kolontunaa tōḡna-weγe nyōnuyu ke mpv.

¹³ Tōne inōyi krakraa ke tetu sū seluyu ke sōsōm, ilena icate sōsōle hōyōlēḡ naanōwa taa lenḡ kutulunḡ hoti, na pō kō yōlaa iyisi naatosompōyōlāγa (7000) ke tetu seluyu mpv tō. Sōyōntu kra yōlaa lēlaa ke sōsōm, ilena pá sū isōtaa Iso ké teeli hav.

14 Wahala naale nyəḡ tɛwaxale. Ama tooso nyəḡ ká kəna nɔɔnɔ.

Akantəle naatosompəxəlaya nyənte hɔlvɔ

15 Ḿpúyó isətaa tillu naatosompəxəlaya nyəḡ hula ɪ akantəle. ɪlena pə yəxətəna isətaa na toḡ si: Pənentaa Tacaa na ɪ Mesii paa təkəna tetu tɔ kə kawulaya, na tam tɔ kə paa təkɪ-ke.

16 Tənaɣa səsaa hiu na liyiti wei ɪ caya kumlee tɔ kə Isə isəntaa tɔ ɪ kɔlaa, na ɪ həntɪ atɛ na pá sɛɛ Isə si:

17 Tacaa Isə kawulaya tu,
nyá wəna, na nyaa wəna.

Nyana təmlɛ kɛ isəna n lapu
na nyá toḡ səsəḡ tɔ.

Na isəna ń sɔv kawulaya təxɔ tɔ.

18 Piitimnaa mɔkaya pááná kɛ səsəm.

Pənentaa keɛ pə talaa si nyaa huli nyá pááná.

Sətaa hɔvnaɔ tala mpv.

Pənentaa keɛ pə talaa si ń feli nyá pəyalaa

Isə kuyəxətutu tɛləsəlaa kɛ pa fɔtɔ.

Na ń feli nyá nyəma təna mpa pa nyaḡna-ḡ tɔ.

Paa səsaa paa piya.

Na pənentaa keɛ pə tala ń wakəli mpa

pa wakəlyɪ tetu tɔ.

19 Ḿpúyó Isə tɛsɛɛ səsəle kɛ isətənyɔ taa tulaa, na nɔɔsi pɛɛlvɔ atakaa naaki. Tənaɣa tɛv nyəxəsaa, na pə yəxətɪ, na tɛv holi, na tetu sele, na təmpɛɛ hotiyi səsəm səsəm.

12

Alv na Tvm səsə pa təm

1 Ḿpúyó kəkəɔ səsə nəxəlv ɪ lapa hatuu isətaa. Alv nəxəlv ɪ takəna ilim kɛ ɪ tɔv isu pa takɔxɔv pɔvɔv tɔ, na isətv náá wɛ ɪ nɔɔhɛɛ tɛɛ, na pə lvv isətɔlvḡasɪ naanɔwa na naaleɣɛ ntenuɣu na pə tɛ ɪ nyɔvɔ.

2 ɪ ka puiwaxa tətɔxətɔxɔ na ɪ wɔsa lɔlvɔv, na lɔlvɔv kɔnyəntəxəle na pə wɔsasi kpa-ɪ na ɪ sɔv kapusi mapv.

3 Tənaɣa kəkəɔ lɛlv ná tasa lapu tətəxɔ isətaa. Tvm səsə wei ɪ sɛɛwa isɪ kəkə tɔ ɪ luwa, ɪ nyəḡ wɛ naatosompəxəlaya na ɪ həḡ kɛ naanɔwa, na ntenḡ tema paa ɪ nyɔvɔ ḡku kv tɔ.

4 Ḿpúyó ɪ paala isətaa kə isətɔlvḡasɪ tintika tooso taa kɔlvmtəle na ɪ suka na ɪ pɛtɪ tetu tɔ. ɪlena ɪ səḡ alv isəntaa si ɪlé ɪ luli ɪ pəyaxa na ɪnɪ ɪ li.

5 Apalvpəyaxa ḡka kaa tiiki piitimnaa təna na nyəxəlvɔv kpátɔyó təxɔ alv ɪnɪ ɪ lɔlaa. ɪlena pə kpaana ɪ pəyaxa na pə pona-keɣɛ Isə na ɪ kumte pə kin.

6 ɪlena alv náá se na ɪ polo wɔlaya tetu taa. Isə ka tayana-ɪ tɛcayale kɛ tənaɣa si ɪ caya na pá tɔ-ɪ kuyɛɛḡ iyaxa na kuyɛɛḡ ḡmɔvnyɔv na nutoso (1260) taa.

7 Ḿpúyó yooɔ kɔla isətaa. Miseseli na ɪ isətaa tillaa na tvm na ɪlé ɪ isətaa tillaa pa yookina na təma.

8 Ama Miseseli-wɛ pa kəla tvm na pá təxɔnɪ ɪ na ɪ isətaa tillaa kɛ isətaa.

9 Na pá pɛtɪ tvm səsə yaa Satanɪ wei ɪ puyusiɪ antulinya təna tɔ. ɪ na ɪ isətaa tillaa kɛ pa kpəntaa na pá pɛtɪ atɛ.

10 Ḿpúyó ma nu pə yəxətəna isətaa na toḡ toḡ si: Pənentaa pə tala Isə ɪ waasi. Pənentaa kə Isə ká húlɪ ɪ kawulaya toḡ. Na pənentaa kə ɪ Mesii ká

hóli ílé i pəsuyv. Pə taɣa pʊlv təə, tá taapalaa təm suulu wei i ka səŋaɣa tá Išo isentaa na í suuki-weyɛ təm ke tam tə pa ləsa-i isətaa na pá pəti.

¹¹ Iwəyaya caləm tonj təə, na tampana təm nti pa kpaalaya tə tə tonj təə pa kəla-i. Paa hawa pa weesinj ké si ye səm səm.

¹² Pə təə ile isətənyv na ku taa nyəma me í paa teu. Ama ate na tenku pə təm wenna waiyo. Mpi tə, Ilogv səsə luna isətaa na í tii mə cələ na í haɣa pááná ke teu, ile pə taɣa pʊlv təə, i nyəmə́ si i wʊle wʊsaa.

¹³ Tum kəma na í ná si pa pəta-i atɛ, ilena í svv alv wei i ka lʊla apaləpəyaya tə i waali ké seu.

¹⁴ Ḿpóyó pə nyəsa alv ke hekəle səsə keŋ naale si í kuli hvntv na í tala i təcayale ke wʊlaya tetv taa. Tənaɣa paa təə-i pusi tooso na pənaɣa həɣəlvv taa, na tum kaa keesi-i.

¹⁵ Tənaɣa tum tə lum na i nəɣə na pá lá isv pəɣə səsəɣa ke alv in i waali si lum hola í kpaɣa-i.

¹⁶ Ama tetv waasa alv in, tetv haa nəɣə na t́ li lum mpi tum ka təna i nəɣə ke mpv tə.

¹⁷ Ḿpóyó tum mv alv na pááná ke səsəm, na í polo na í yoonaa alv piya nsi pə yelaa tə. Mpeɣele pa təna mpa pa tənɣəi Išo kvheelitu na pá təkə teu ke tampana nna a təə Yesu kulaa tə.

¹⁸ Ilena í polo i səŋ tenku nəɣə təə.

13

Wontu naale təm

¹ Ḿpóyó ma na wontuyv nakuli na kv lukəna tenku taa. Kv həŋ we naanəwa na kv nyəŋj ke naatosompəɣəlaya. Na nteninj tema paa kv həlvv vjku kv təə. Na pá ŋmaa kv nyəŋj təə ké hətɛ nte tə tvvki Išo tə.

² Wontuyv ŋku ma na mpv tə kv nəɣəsəna kprou ké, na kv nəɣeɛ ná nəɣəsəna wontuyv ŋku pa yaa si wusi tə kv nyəna, kv nəɣə isv təɣəlaya nyəŋka. Ḿpóyó tum səsə ha-kvɣv i toma na i kawulaya kumte na i pəsuyv səsəŋkv.

³ Wontuyv ŋku kv nyəŋj taa lenkv caɣa ké isv pu kv-kvɣv isayakvɣv. Ama timpv pu kv-kvɣv isayakvɣv ke mpv tə pə waawa. Ḿpóyó antulinya təna pɣvula wontuyv ŋkv na pá we kv waali.

⁴ Tənaɣa yəlaa təna svv tum səsə ke seɛv ke i hav i pəsuyv ke wontuyv tə pə təə. Na pa seəkaya wontuyv tətə na pá faaləɣi si: Wontuyv kvne kv taka weɛ kele? N ke awe na nyá na-kv í səŋ na í yoo?

⁵ Ḿpóyó pə ha wontuyv ke mpaav na kó yəɣəti kalampaanv təm na kv tvv Išo. Na pá ha-kvɣv pəsuyv si kv paasi na kó lá isətənaa nule na naale taa.

⁶ Tənaɣa kv svv Išo ké footuyv, na kv yaa i hətɛ na timpv i weɛ tə na pa təna mpa pa we isətəa tə na kv tvv.

⁷ Na pá ha-kvɣv mpaav si kv yoonaa Išo yəlaa na kó kəli-we. Na pá ha-kvɣv pəsuyv si kv kpiliki kpeka təna na piitim təna na nsəma təna yəlaa na katenasi təna yəlaa.

⁸ Ate yəlaa təna ká seɛna-kv. Mpa pa həla pa ta ŋmaa Iwəyaya ŋka pa kowa tə ka weesuyv takələya taa ké tuu antulinya kancalaya tə mpe paa seɛna-kv.

⁹ Ye wei i ké təm nʊlv pəntv í nu.

¹⁰ Ye pə tv yʊlv wei ké hatuu i tanəŋ tɛɛ si paa tək-i saləka, isv pa tək-i saləka in, pu saaləɣi. Na ye pə tv wei ileɣe hatuu i tanəŋ tɛɛ si paa kv-i na

layate, isu pa kv-ι na-te, pu saalayi. Pə təw kέ Iəw yəlaa ka təkί suulu na pά tv Iəw kέ naani kέ nḡpύgύ tam.

¹¹ Mḡpύgύ ma ná wontuyu leŋku na kv luna tetv tee. Kv həj we naale na í nəχəsəna iwəyaya həj, na kv yəχətaya isu tvm səsə.

¹² Kv lapəna kancaalaya wontuyu pəsuyv tənaya kvle kv isentaa. Na kv caalaya tetv na tə təw yəlaa sι pά see kancaalaya wontuyu ŋku pu kwəa isayakvyu na pə waa tə.

¹³ Mḡpύgύ wontuyu naale nyəŋku kvne kv lapa piti təma səsəna. Haləna kv lakaya na kəkə lukəna isətāa na ká tiiki ateyə yəlaa təna isentaa.

¹⁴ Pə ha-kvyu mpaav sι kó la piti təma nnaya kancaalaya wontuyu isentaa tə, kv tolisa ate yəlaa kέ na-ye. Kv heelaya ate yəlaa sι pά lu wontuyu ŋku layate hikaa na paa na mpv kv wəna kv weesuγu tə kv leesuγv.

¹⁵ Ilena pə há wontuyu naale nyəŋku ŋkvyu pəsuyv sι kv woso weesuγu feesin kə kancaalaya wontuyu leesuγv təw, na leesuγv ŋku kv yəχətəyi, na kó pəsi na kú kú pa təna mpa paa seeki-kv tə.

¹⁶ Mḡpύgύ wontuyu ŋku kv caala yəlaa təna təpai, piya na səsaa na apila na kvnyəntvnaa na yomaa na kasayampiya, sι paa yvsi paa wei ι nin ntəχəŋ taa na ι tokuyv taa.

¹⁷ Ye pa ta yvsi wei kέ kvvsvvm pəne, pvntv u pəsəyi na í ya yaa í pəeti pulv. Kvsvsvvm mpəχəle wontuyu ŋku kv hətə, yaa kvkalətv nti tə húləyi sι kv hətə tə.

¹⁸ Ləmayasəe təhulle nté cəne. Ye wei ι wəna layatv pvntv pəsəyi na í cəkəna wontuyu ŋku kv kvkalətv, pə taya pulv təw, kvkalətv nti tə lu yvsv hətə kέ. Kvkalətv ntəχəle nasətoso na nutoso na naatoso (666).

14

Mpa pa nyəwəj pə yapa tə pa yontu yoou

¹ Mḡpύgύ ma nyənaya, Ilena má ná Iwəyaya na ká səŋa Siyəj pvv təw, na yəlaa iyisi nvnvwa na iyisi nule na liyiti (144000) wə ka cəlv, na pά ŋmaa pa tokvŋ taa kέ kana ka Caa pa həla.

² Tənaya ma nu pə yəχətəna isətāa na pə la yvŋ isu lvm kperŋvyu na pə faləyi səsəvm tə, isu tev holuyvuna tvŋ tə pə taka. Pə yəχətaya na má nvki tə, pə nəχəsəna kέ isu sanjku mataa kvlvvyu pa sanjkvnaa mapv na pə wiiki isəna tə.

³ Na yəlaa iyisi iyisi inι ι səŋa nḡpύgύ kumte na weesin nyəma liyiti na səsaa pa isentaa na pά yooki Iəsəele yontu kvfatv. Yəlaa iyisi nvnvwa na iyisi nule na liyiti (144000) wei pa yapa tetv təw tə ι paasi, nəχəlv fei wei ι pəsəyi na í nyι yontv tənə tə yoou tə.

⁴ Mpe inι pa ta pilisi pa ti na alaa, pa caya nḡpύgύ təcvŋŋ. Paa timpivyi Iwəyaya puki, pa təŋəyi-kəye. Pə yapa-wəye yəlaa həkv taa kέ sι pə caaləχəna-wəye Iəw na Iwəyaya kə hav.

⁵ Pa ta nuna pa nəvsi na pəpətiya, pa feina taalv nəχəlv.

Iətāa tillaa tooso təm

⁶ Mḡpύgύ ma na isətāa tillu ləlv na í kvləyi hvntv kə hatuu isətāa. I wəna Laapaalv Kvpaŋ tam təw nyəŋ nəχəlv sι ι kaasəyi ate yəlaa na piitimnaa təna taa yəlaa na kpeka təna na nsəma təna na yəlaa təna.

⁷ I yəχətayana nəχə səsəya sι: I nyana Iəw na í tv-ι teeli. Pə taya pulv təw, pənente pə talaa kέ sι í hvvna yəlaa kə təm. Wei ι lapa isətənvvyu na tetv na tvŋku na hila tə í see inι.

⁸ Tənaɣa isətəa tillu naale nyəŋ ná luwa kancaalaya nyəŋ waali na í təŋ si: I tu hotaa, Páiloni səsə tu hotaa. Iní ı nyɔəsəna piitim təna yəlaa ke ı solum, ı asilima səsəna anı a solum.

⁹ Isətəa tillaa naale inı ı waali ké tooso nyəŋ luwa na í yəɣətəɣəna nəɣə səsəɣa si: Ye wei í see wontuyu ŋku na ku leesuɣu na í tó ku kuyusum ke ı tokuyu taa yaa ı nin taa tɔ,

¹⁰ pɔntu maɣamaya ká te na í nyɔə Iso solum, ı pááná səsəna nyəm mpi ı pəla ı pááná kəpu taa na pá tá pala pə taa ké pulu tɔ. I ká ná kanɣansi ke kəkə na asimti pə taa ké isətəa tillaa nanŋ nyéma na lwəyaya pa isentaa.

¹¹ Na kəkə ŋka ka taa pa naa mɔ́púyú kanɣansi tɔ tam tɔə ké ka nyɔəsı kuləɣəna iso. Mpa pa see wontuyu ŋku na ku leesuɣu na pa yusa-we na ku həte kuyusum tɔ, mɔ́púyú pu wee tam tɔə, heesuɣu fei.

¹² Pə tɔə ké Iso yəlaa mpa pa təŋəɣi ı kəheelitu na pá nukəna Yesu ke teu tɔ pə wee si pá təkı suulu.

¹³ Mɔ́púyú ma nuwa pə təma-m na isətəa si: Nmaa takəlaya taa si pə kraɣan pənəntaa tɔ mpa pa səki Tacaə təmlə taa təɣələ lelen nulaa. Ilena Feesuyu tɔ si: Nn, tampana ké, pa təma toŋ nyəna wəna pa lapa tɔ, pə tala pa heesi. Pə taya pulu, kɔpantu ntı pa lakaya tɔ ntı tə təŋəɣəna-we.

Kumtu tətə

¹⁴ Ma nyənaa tətə ile ma ná isəŋmuntuyu kəhulumuyu nté, na nəɣəlɔ caya ku tɔə, na pɔntu nəɣəsəna yulu, na wula ntenuyu tema ı nyuyɔ, na ı nin taa ké lemse ləŋ nyəŋ.

¹⁵ Mɔ́púyú isətəa tillu lelu luna Iso təsele səsəle taa na í yəɣətəna wei ı caya isəŋmuntuyu tɔ tɔ na nəɣə səsəɣa si: Kraɣa nyá lemse na ń kú, kumtu talaa ké. Tətu puwa tɔ, kumtu talaa ké.

¹⁶ Tənaɣa wei ı caya isəŋmuntuyu tɔ tɔ ı tu ı lemse ké tetu tɔə, ilena pá kú tetu tɔə.

¹⁷ Na isətəa tillu lelu náá luna isətənyu taa Iso təsele səsəle taa na íle ı təkə lemse ləŋ nyəŋ tɔtɔ.

¹⁸ Mɔ́púyú isətəa tillu lelu wei íle ı wəna pəsuyu ke kəkə tɔə tɔ ı luna kətaya təlate na í kəə. Ilena í yəɣətəna isətəa tillu wei ı təkə lemse ləŋ nyəŋ tɔ na nəɣə səsəɣa si: Kraɣa nyá lemse na ń kóólí tetu tɔə leseŋ tukun, ı puwaya.

¹⁹ Tənaɣa isətəa tillu tu ı lemse na í kóólí tetu tɔə leseŋ tukun, na í pəti-ı Iso pááná səsəna leseŋ tənyaasəle taa.

²⁰ Ilena pá nyaasi leseŋ ke ıcate waali ké tənyaasəle taa, na caləmyu luna tənyaasəle təna na ku kpe kɔkɔkɔ na pá polo isu kiloməetələnəa ŋmɔnyu na nuwəwa (300), na pə luma isu məetəli kuləm na həɣəluyu.

15

Kantəkaya naasuyu

¹ Mɔ́púyú ma ná isətənyu taa ké kəkəlɔ nəɣəlɔ íle tɔtɔ. I təwəɣa na ı təm we ha. Isətəa tillaa naatosompəɣəlaya təkəna kənaasənəm ke təm naatosompəɣəlaya. Mpa pə teesəɣəna naasənav ile pə tema. Na kantəkaya nyəntu tənəɣe Iso ná tu yekina mɔ́púyú ı pááná.

² Mɔ́púyú ma ná tin pə isu tenku, na í na kəkə pə sitaa. Na má ná tətəɣə mpa paa kəla wontuyu na ku leesuɣu na ŋku ku kəkələtu nté ku həte tɔ. Pa səŋa tin wei ı pə mpɔ isu tenku tɔ ı nəɣə, na pá təkə sanɣənəa mpa Iso cəla-we tɔ.

³ Na pá yooki Iso təmlə tu Moisi yontu na lwəyaya nyəntu si:

Tacaə Iso kawulaya tɔ,

nyá tǝma kulapɛɛ tǝɔw wɛ sǝɣǝntɔ,
na a tǝm wɛ piti.

Piitimnaa tǝna tǝpɛi wulav.

Mpi n suwa na ń tǝhǝɣi na ń laki tǝ,
pǝ siyisaa na pǝ wɛna tampana.

⁴ Tɔɔaa, wei ɪ kaa nyana-ŋ tǝ pɔntɔ wɛɛ?

Awe ká kisina-ŋ teeli tɔyɔ?

Pǝ taya pɔlv, nyá tike n wɛnna tǝnanŋ.

Piitimnaa tǝna yǝlaa ká tɛ na pá kǝɔ,

na pá lun nyá tɛɛ na pá sɛɛ-ŋ.

Pǝ taya pɔlv, pǝ kula nyá kulapɔtv

kɔpantɔ tǝ kǛ na pǝ hǔli tǝkeele.

⁵ Pǝle pǝ waali kǛ ma ná isǝtaa Isǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle tulaa, na tǝ taa kǛ cokǝle nte tǝ hǔlǝyɪ sɪ Isǝ wɛɛ tǝ.

⁶ Mǝpǝyǝ isǝtaa tillaa naatosompǝɣǝlaya wei ɪ ka tǝka kǝnaasǝnam tǝm naatosompǝɣǝlaya inɪ tǝ pa lu Isǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle nte tǝ taa. Na pá suu kɔŋkɔntɔ tǝŋ nyǝntɔ wontu kǝhulɔmtɔ na tǝ mɔyɪ kǝkǝ ke nyǝnǝnyǝni, na pá lǝla pa laŋa taa kǛ wǝla tampalanaa.

⁷ Tǝnanɣa weesɪŋ nyǝma liyiti inɪ ɪ taa nǝɣǝlv ɪ cɛla isǝtaa tillaa naatosompǝɣǝlaya inǝyɪ wǝla kǝpɔnaa ke naatosompǝɣǝlaya, na pá suna Isǝ wei ɪ wɛ tam tǝ tǝ ɪ pááná.

⁸ Mǝpǝyǝ Isǝ teeli na ɪ toma pǝ nyalǝna Isǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle tǝkɔpǝmm. Nǝɣǝlv ta pǝsɪ na ɪ suv Isǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle taa, halǝna isǝtaa tillaa yoosi kǝnaasǝnam tǝm naatosompǝɣǝlaya inɪ na pǝcǝ.

16

Isǝ pááná mɔyɪ tǝm

¹ Mǝpǝyǝ ma nu pǝ yǝɣǝtǝna isǝtaa tillaa naatosompǝɣǝlaya na nǝɣǝ sǝsǝɣa ke Isǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle taa sɪ: ɪ polo na ɪ pǝli Isǝ pááná kǝpɔnaa naatosompǝɣǝlaya inǝyɪ atɛ.

² Tǝnanɣa kancaalaya nyǝŋ tɛɛwa na ɪ pǝli ɪ kǝpɔ ke atɛ. Ilena sǝmola asayɛɛ na kɔwǝwuna kpa yǝlaa mpa paa yusa wontuyɪ kuyɔsɔm ke pa tǝ na pa sɛɛkayɔ kv lɛɛsɔyɔ tǝ.

³ Isǝtaa tillu naale nyǝŋ ná pǝla ɪ kǝpɔ ke tenku taa, ilena lɔm pǝsɪ isɪ yɔlv sǝtv calǝm, na weesuyɪ nyǝm mpi pu wɛ tenku taa tǝ pǝ sɪ pǝ tǝna tǝpɛipɛi.

⁴ Isǝtaa tillu tooso nyǝŋ ná pǝla ɪ kǝpɔ ke pusi sǝsǝɔŋsɪ na sɛɛlaa tǝna taa, ilena pǝ lɔm pǝsɪ calǝm.

⁵ Mǝpǝyǝ ma nu isǝtaa tillu wei ɪ nyǝnǝɣǝna lɔmnaa tǝ tǝ ɪ toma sɪ: Nyá wei n wɛ tǝnanŋ tǝ, nyá wɛnna, na nyaa wɛnna. N tǝŋa siyisuyɪ ke nyá hɔvle tǝne tǝ taa kǛ.

⁶ Isɪ paa lentɔ Isǝ yǝlaa na Isǝ kuyǝɣǝtɔtv telǝsǝlaa tǝɣǝ n cɛlǝyɪ-wɛyɛ calǝm ke pǝnɛntaa sɪ pá nyǝɔ. Mpi paa lapa tǝ mpi pǝ fɛlǝɣǝna-wɛ.

⁷ Mǝpǝyǝ ma nu pǝ yǝɣǝta kǝtaya tǝlatɛ sɪ: Mǝpǝyǝ mɛɛ, Tɔɔaa Isǝ kawulaya tv, tampana na siyisuyɪ ke n tǝhǝɣi na ń hɔvkǝna.

⁸ Isǝtaa tillu liyiti nyǝŋ ná pǝla ɪ kǝpɔ ke ilim tǝɔ, ilena pǝ kpaasɪ-wǝyɪ tǝŋ sɪ pǝ kǝkǝ ɪ nyaya yǝlaa.

⁹ Mǝpǝyǝ hanɣaya paasaa na ká han yǝlaa, halǝna pá yaa Isǝ wei ɪ tǝka kǝnaasǝnam pǝne pǝ takanaa na ɪ pǝsɔyɔ tǝ ɪ hǝtɛ na pá tɔv-ɪ. Ama pa ta yele pa isayɔtv na pá tv Isǝ kǛ teeli.

¹⁰ Isotaa tillu kakpası nyəh ná pəla ı kəpu ke wontuyu ŋku ku kawulaya kumte təə, ɔlena səkpetuyə nyala ku kawulaya taa, na yəlaa paası na pá sɔlɔyənə wɔsası pə tu fɛi.

¹¹ Na pá tuv isotaa Iso ké pa wahala na pa səmola pə təə. Paa na mpv tə, pa ta yele pa lakası isayası.

¹² Isotaa tillu naatosompəyolaya nyəh ná pəla ı kəpu ke Ifəlatı pəyɔ səsəyā taa, ɔlena ka lɔm nyəə na pə ha mpaav ke awulaa səsaa mpa pa lukəna tev kite təə tə.

¹³ Ḿpóyó ma ná alɔyaa tooso na pá nəyəsəna salɛɛ, na pa luna tɔm səsə na wontuyu na Iso kuyəyətutu teləsulu pəpətu pa nəəsi taa.

¹⁴ Alɔyaa mpeyele mpa pa laki piti təma tə. Tənaɔa alɔyaa mpe pa tooso pa kulaa na pá cəəki tetu tənə awulaa səsaa təə sɔ pa kotiyi-weyɛ Iso kawulaya tu kuyaku səsəəw wule yoonav təə.

¹⁵ Nyəni, ma kəh kəntɛ ké isu ŋmulv. ɔle ye wei ı təkā ı wontu sɔ ye pə talaa í taa tɛɛ tapakpɛtɛ, ɔle pɔntu nté lelenɔ nulv. Mpi tə, ye pa na-ı ḿpóyó tapakpɛtɛ fɛɛɛ ká lapı-ı.

¹⁶ Ḿpóyó alɔyaa mpe pa kota awulaa mpeye timpi pa yaakəna Hepəla taa sɔ Haamakətəh tə.

¹⁷ Isotaa tillu naatosompəyolaya nyəh ná pəla ı kəpu ke heelim təə, ɔlena pá yəyətəna Iso təsɛɛɛ səsəəɛ taa na kumte kinɔ na nəyɔ səsəyā sɔ: Pə lapayale.

¹⁸ Ḿpóyó tev nyəyəsaa, na pá yəyətı, na tev holi, na tetu sele səsəm. Hatuu pə ŋmau yulv tə tetu ta selita seluyu pəne pə taka. Pəne unı pə kəla kpakpaa.

¹⁹ Tənaɔa pə faɔa ıcatɛ səsəəɛ ke həyoləh tooso na pə yəki. Na acalɛɛ səsəəna hoti tetu tənə taa. Iso təəsə Papiloni səsə təə, ɔlena í nyəəsi-ı ı kəpu taa pááná səsəəna sulɔm.

²⁰ Na tetənəa mpa lɔm ka cəənaa tə pá mukı yem, pa ta tasa pá keesi ṕóh tətə.

²¹ Tɛv təmpun hotayana isotaa ké na í nyəkəyı yəlaa. Təmpələ kulɔmtələ yunɔ ka wɛ isu kiloonaa nule. Ḿpóyó yəlaa tuv Iso ké naasuyv mpi təmpɛɛ anı a naasaya-wɛ tə pə təə. Pə taya pulv, naasuyv mpi pələ pu kəla kpakpaa ké.

17

Wasanjalı kpitikpiti təm

¹ Isotaa tillaa naatosompəyolaya wei ı ka təkā kəpvnəa naatosompəyolaya tə pa taa lɛlv kəma na í yaa-m sɔ: Kəə na má hulı-ŋ saləka wei paa tu pusi payale hɛku taa wasanjalı səsə tə.

² ɔ kinɔ ke atɛ awulaa lakaya pa asilima kulapətu, na ı asilima sulɔm ke atɛ yəlaa nyəəwa na pə kuyı-wɛ.

³ Ḿpóyó Feesuyu tɛɛna-m ɔlena isotaa tillu pona-m wulaya tetu taa. Tənaɔa ma ná alv nəyəlv na í caya wontuyu kuvɛɛmuyv təə, na ı təə waasa həla nna a tɔvki Iso tə təwisiwisi. Wontuyu ŋku ku nyəəh ka wɛ naatosompəyolaya ké, na ku həh ke naanɔwa.

⁴ Alv unı ı təyola wontu kupampantv nti tə sɛɛwa tə, na wontu nti tə sɛɛwa təkəhkeɔ tə, na ı tu wula na liyiteɛ pɛɛ lutv kupantv, pə tu fɛi. Na í təkā ı ninɔ taa ké wula kəpu na í suna acaalətu. Asilima nna ı ka lapa tə a isayatv nté.

⁵ Pa ŋmaa ı tokuyv taa ké hətɛ natəhı, ama pə hɔwɛɛ ta tɔlı teu ké təyau. Sı, Papiloni səsə, antulinya wasanjalənəa na acaalətu pə too.

⁶ ɔlena má ná sɔ Iso yəlaa caləm na mpa pa lentaa sɔ pɛpɛ təə ké pa nuna Yesu ké teu tə, pɛɛ pa caləm kuyı alv unəyı sulɔm nyəm.

Ma na-ı, ɔlena pə paası na pə la-m ha.

7 Ǿpúyú isətaa tillu pəəsa-m si: Pepe təə ké pə laki-ŋ ha? Maa heeli-ŋ m̄pi alu na wontuyu ŋku ku təə i caɣaa na ku wəna nyəəŋ naatosompəɣəlaya na həŋ naanəwa tə pa hóləyí mukaya tɛ tə.

8 Wontuyu ŋku n na mp̄u tə, ku wəna weesuyu ke hatuu ləŋ ké, ama ku fɛi m̄púyú nəəŋə. Pə wɛɛ si kú lu lumaŋ puuyə səsəəw taa ké na kó polo timp̄i pu tɛ ku təm tənəŋnaŋ tə. Ate yəlaa m̄pa pa həla pə taa ŋmaə weesuyu takəlaya taa ké hatuu antulinya kancalaya tə, paa ná wontuyu kune tə pu la-wɛyɛ ha. Pə taya pulu, ku wəna weesuyu ke hatuu ləŋ ké. Ama ku fɛi m̄púyú nəəŋə, na ku tayan̄i luw tətə.

9 Nyəm na ləmayasɛɛ pə təhulle kin̄ nté cəne. Nyəəŋ naatosompəɣəlaya in̄i i hóləyí pulasi naatosompəɣəlaya wei i təə alu in̄i i caɣaa təyɔ. Na i hóləyí tətəyɔ awulaa səsaa naatosompəɣəlaya.

10 Awulaa səsaa m̄pɛ pa taa kakpasi tɛma hotuyu. Kuləm ná wɛɛ, na í təŋna kawulaya təyɔw. Na ləlu ná ta kənta, ilɛ i kəŋ i kəw tə i caɣaw kaa təə.

11 Wontuyu ŋku ku wəna weesuyu na ku fɛi m̄púyú nəəŋə tə, kulɛyɛle wulaw səsə pələfɛi nyəŋ. M̄pɛyɛle mp̄u na kancalaya awulaa səsaa naatosompəɣəlaya in̄i. Ku puki timp̄i pu tɛ ku təm tənəŋnaŋ təyɔ.

12 Həŋ naanəwa wei n nawa tə i hóləyí awulaa səsaa naanəwa m̄pa pa ta təyɔta kawulasi tə. Ama pu ha-wɛyɛ kawulasi toma, na pa na wontuyu ŋku pá təyɔ kawulaya ke kaləfu kuləm taa.

13 Pa naanəwa in̄i pa təna paa la ləmayasələ kuləmtələ na pá məŋna pa toma na pa kawulasi na pá cəla wontuyu.

14 Paa kuli na pá yoona ləwəyaya, ama ləwəyaya ká kəli-wɛ. Pə taya pulu təə, ŋkɛyɛle səsaa səsə na awulaa təna Wulaw. Ka na ka nyəma m̄pa pa yaawa na pá ləsi na pa ké nuntaa tə paa kəli-wɛ.

15 Ǿpúyú isətaa tillu tasa-m heeluyu si: Pusi nsi n nawa na wasaŋkali caɣa si heku tə, yəlaa na samaa na piitimnaa taa yəlaa na nsəma taa yəlaa nté mp̄u.

16 Həŋ naanəwa wei n nawa tə na wontuyu pa taa ká kpana wasaŋkali in̄i, na pá lɛɛki i wontu təna na pá yele-i kɛtɛ. Paa təyɔ i nantv, na pá wəp̄i-kəko.

17 Pə taya pulu, Isə təna pa lotunaa taa ké huwɛɛ si pá kɛnti nəyɔ kuləmayə na pá laki na pá məŋna pa kawulasi təŋ na pá cəla wontuyu, na pá yoosi nti nti tə ləmayasɛɛ i ka tɔwa tə, haləna Isə ka yəyɔta nti tə tə la.

18 Na alu wei n nawa mp̄u tə, icatɛ səsəələ nte tə ŋmakələyɛi atɛ awulaa səsaa təyɛle.

18

Papiloni hotuyu təm

1 Pələ pə waali ké ma ná isətaa tillu ləlu na í luna isətaa na í tiiki. I wəna pəsuuyə ke səsəm ké, na i teu nawa isu kəkə na pə cəw tətə təna.

2 Ǿpúyú i yəyɔtəna nəyɔ səsaya si: I tu hotaa, Papiloni səsə tu hotaa. Pənente i pəsa aləyaa təcayale, na aləyaa nəyɔ na pa suka, na tətə sumasi nsi paa caa tə si nəyɔ na si suka təcayale nté təna.

3 Pə taya pulu, in̄i i nyəəsəna piitimnaa təna yəlaa ke i solum, i asilima səsəəna an̄i a solum. Na i kin̄ ke atɛ awulaa səsaa lakaya pa asilima kulaputv. Na atɛ payətəlaa pilina i wontu kəpantv nti tə fɛi nyəyəsuyə tə.

4 Ǿpúyú ma nu pə yəyɔtəna isətaa, ilɛ pə taya isətaa tillu in̄i i nəyɔ. Pə təmayə si: Ma yəlaa, i se i kin̄, na pə taa kəw na i isayətv taana-mɛ, na pá kəw na pá naasəyi na pə kɛŋna-mɛ.

⁵ Pə taɣa pulv tɔɔ, ɪ ɪsaɣatv kaawaya na pə kaləsəna ɪsətənuɣv, ɪsɔ tɔɔsa ɪ lakasi ɪsaɣasi tɔɔ.

⁶ ɪ lɛɛti-ɪ mpi ɪ ka lapa-mɛ tɔ. ɪ feli-ɪ ɪsəna mpi ɪ ka lapa tɔɣo tɔm naale. ɪ suuli ɪ kəpɔv kɛ sɔlvɔm mpi pə kəla mpi ɪ puukaya-mɛ tɔɣo tɔŋ kɛ tɔm naale.

⁷ ɪ tu-ɪ wahala na kɔnyɔŋ na pə tala ɪsu ɪ ka tɔɣv ɪ tɔɣi teeli na ɪ kaa wontu kɔpantv kɛ ɪsəna mpi tɔ. ɪ ɣɔɣɔta ɪ taa si: Ma ɔaɣaa təka kɛ ɪsu wulav, ma ta nyi leelutu, ma kaa nyi mpi pa yaa si kɔnyɔŋ tɔ.

⁸ Pə tɔɔ kɛ kɔnaasəm mpi pə suwa si pu naasəna tɔ, kɔɣakv kɔlvɔmɣv kɛ pu tii pə tənaya ɪ tɔɔ təkpiili. Mpəɣəle kɔtvɔmɔŋ na səm na nyɔɣɔsi. Kəkɔ ká nyaya ɪ təna təluka. Pə taɣa pulv, Tacaɔ ɪsɔ wei ɪ lakəna-ɪ tɔm tɔ ɪ we toma kɛ.

⁹ ɪ kin kɛ atɛ awulaa səsaa lakaya pa asilima kɔlapɔtv na pá nukɪ ɪ lelen. Paa tɛ na pá ná kəkɔ nyakɪ-ɪ na nyɔɔsi nsi si kɔlvɔŋ tɔ, ɪle paa tvli nɔɔsi kɛ ɪ tɔɔ, na paa kpa pa lanja na pá wii səsəm.

¹⁰ Paa hatələna-ɪ si pə taa kɔɔ na pá ná ɪ wahala. Na paa tɔ si: Waiyo, waiyo. Pɔwɛ, Papiloni ɪcate səsəɔle na tɔŋ nyəntɛ tənɛ, kaləfu kɔlvɔm taa kɛle pə tɛma-ŋ nyá saləka tɔɣv na?

¹¹ Atɛ taatəlaa ná tvla nɔɔsi kɛ tɔ tɔ tɔtɔ na pá kpa pa lanja na pá wii səsəm. Mpi tɔ, nɔɣəlv u tasəɣi pa taatəle kɛ ɣapv.

¹² Paa wɔlanaa, paa nyəɣəlvɔv kɔhɔlvɔmɣv, paa liyitee pɛɛ. Paa lutv, paa kɔŋkɔntu tɔŋ nyəntv pɔɔŋ kɔpaŋ, paa tɔɔ wontu kɔpampantv kɔsɛɛmtv, paa nti tɔ sɛɛ teu təkɛŋkɛŋ tɔ, paa silikinaa, paa taasi nsi si fei yem yem tɔ, paa tuu kela na taasi kate nyənsi, na nyəɣəlvɔv kɔsɛɛmɣv na nyəɣəlvɔv maɣamaya na pəle nte pa yaa si maapəli tɔ.

¹³ Paa afɛvnaa, paa kɔkɔsɔm, paa tulaalv miili, paa tulaalv kɔfəɣətv, paa sɔlvɔm, paa nim, paa mɔlvɔm, paa tɔɣənaɣa pɛɛ, paa naaŋ, paa heeŋ, paa kpaɣanəŋ na kɛɛkɛnaa, paa yomaa na yəlaa weesiŋ maɣamaya.

¹⁴ Taatəlaa mpe pa tɛma ɪcate səsəɔle nítɛ si: Mpi pə təna n nyulaya tɔ pə saala yem. Nyá tɔŋ na nyá lelen təna tu-ŋ lɔm, n kaa tasa-wəɣi keesuyv.

¹⁵ Taatəlaa mpa pa taata ɪcate səsəɔle taa na pá pili tɔ, paa tɛ na pá hatələnate si pə taa kɔɔ na pá ná tɔ wahala. Paa tvli nɔɔsi na paa kpa pa lanja na pá wii səsəm.

¹⁶ Paa tɔ si: Waiyo, ɪcate səsəɔle tənɛ tɔ tɔm wɛ waiyo. Nítɛ tɔ suukayana kɔŋkɔntu tɔŋ nyəntv pɔɔŋ kɔpaŋ na wontu kɔpantv nti tɔ sɛɛwa tɔ, na wontu nti tɔ sɛɛwa təkɛŋkɛŋ tɔ. Na nítɛ tɔ tukayana wɔla na liyitee pɛɛ na lutv pə tu fei.

¹⁷ Na kaləfu kɔlvɔm taa kɛle tɔ apititu tɛma-tɛɣɛ lɔm tɔɣv.

Kpɔlɔŋ taa səsaa səsaa na ɪ svɔlaa na ɪ saalaa, na pa təna mpa pa təkəna tɛŋku tɔ, pa səŋa pooluŋ taa,

¹⁸ na pá ná tɔ kəkɔ nyɔɔsi. ɪlena pá makɪ kapusi na pá tɔ si: Pa ta nata ɪcate na tɔ tala ɪcate səsəɔle tənɛ.

¹⁹ Mpóɣó pa cosa tɛtv na pá pəli pa nyɔɔŋ taa, na pá tvli nɔɔsi na pá kpa pa lanja na pá wii səsəm. Na pá makɪ kapusi si: Waiyo, ɪcate səsəɔle tənɛ tɔ tɔm wɛ waiyo. Pa təna mpa pa wɛna kpɔlɔŋ kɛ tɛŋku taa tɔ tɔ tɔŋ kɛ pa kɔlənaa. Kaləfu kɔlvɔm taa kɛle pə təna pə tɛma-tɛɣɛ lɔm tɔɣv.

²⁰ Tɔv, ɪsətənuɣv nyá, pə wakəla-tɛ tɔ, paana-tɛ ɪɛ. ɪsɔ yəlaa mɛ, na tillaa na ɪsɔ kɔɣɔɣɔtv teləsəlaa, ɪ paana-tɛ. Pə taɣa pulv, ɪsaɣatv nti tu lapa-mɛ tɔɣo ɪsɔ hvɔna-tɛ.

²¹ Mpóɣó ɪsətəa tillu tɔŋ tv nɔɣəlv kpaɣa pəle səsəɔle, tɔ tɔɔv wɛ ɪsu namle, na ɪ pɛti tɛŋku taa. ɪlena ɪ tɔŋ si: ɪsəntəɣo paa pɛti Papiloni ɪcate səsəɔle kɛ tuu pə tɛ na páaná səsəna, na pa kaa tasa-tɛɣɛ keesuyv.

22 Na pa kaa tasa nuw ke Papiloni nyá nyá taa ké saṅkɔnaa na cəməŋ na hæsi na akantee pə taŋ. Pa kaa tasa nav ke təmle latu nəyɔlɔyɔ təmle natəli tə taa. Na pa kaa tasa nuw ke namle kpálóyó.

23 Fətəla kaa tasa muɣv ke nyá taa, pəcɔ pa kaa tasa akpaɣale ayɔla taŋ nuw ke nyá taa. Nyá taa taatəlaa hətə ka yaana antulinya taa ké ləŋ, na nyá puɣusa yəlaa təna na nyá topotopo təma pɛəkɔyɔ.

24 Pa nawa Iso kɔyɔɣətɔtɔ teləsəlaa na Iso yəlaa pa caləm, na pa təna mpa pa kv tetu təɔ tə pa caləm ke Papiloni taa tɔyɔ pa tv-tɛyɛ saləka.

19

1 Pələ pə waali ké ma nu pə yɔɣətəna nəəsɪ səsənsɪ na isətəa, na pə we isu samaa tuutuuma yɔɣətɔyɔ tə si: I sa Iso. Ta Iso yakəna, na inəɣələ teeli na toma pə tv.

2 Tampəna na siyisuyɔ ke i təŋəɣi na í huɔkəna. Pə taɣa pɔlv, wasaŋkali səsə wei i wakəlaya tetu na i asilima tə, i kv i təm. Na isəna mpi inɪ i ka kv Iso yəlaa tə, Iso ná tv-i pə saləka.

3 Na pa tasa yɔɣətɔyɔ tətə si: I sa Iso. Icatə səsəle nítə tə kəkə nyəsɪ təŋna kɔlvɔyɔ ke tam ké.

4 Ḿpúyó səsaa hiu na liyiti inɪ na weesiŋ nyəma liyiti inɪ pa luŋa akula na pá sɛɛ Iso wei i caɣa kumte təɔ tə, iləna pá tə si: Ami. I sa Iso.

Iwəyaya akpaɣale kvətəyɔv

5 Ḿpúyó pə yɔɣətə kumte kin si: Səsaa na piya mpa me í ké Iso pəyalaa na í see-i tə, í sa ta Iso.

6 Ma nu pə tasa yɔɣətɔyɔ na pə nəyəsəna isu samaa tuutuuma yɔɣətɔyɔ tə, na pə we yuŋ isu lum kpenjuɣu na pə faləɣi cɔoɔ tə, isu tɛv holuyuu səsəm tə taka. Ma nu pə yɔɣətəa ké si: I sa Iso, pə taɣa pɔlv Taca Iso kawulaya tv inɪ i təkəna kawulaya.

7 Iwəyaya pɛɛlɔ kpav talaa, na ka pɛɛlɔ maɣamaya ná tu taɣana i ti. Pə təɔ ilɛ tə paa na tá laŋa huɔlɔmɪ, na tə tv-i teeli.

8 Pə ha i pɛɛlɔ ke mpa si í suu kponkrontu təŋ nyəntu pɔvɔv kupaŋkv ŋku kv muɣi kəkə ke nyənənyənɪ na kv fɛi asilima tə. Pɔvɔv ŋku kv wɛɛ ké isu Iso yəlaa təma kupana.

9 Ḿpúyó isətəa tillu təma-m si: Nmaa takəlaya taa si Iwəyaya kpa ka pɛɛlɔ na pá yaa mpaɣa tɔyɔv tɔyɔle leleŋ nɪlaa. Na i tasaa si: Təm tənɛ tə ké Iso kɔyɔɣətɔtɔ tampəna nyəntu ké.

10 Tənaya ma hənta i tɛɛ si ma sɛɛ-i. Ama i təma-m si: Taa la mpu, ta tənaya təmle nyəma ké. Taɣale mpu na nyá taapalaa mpa Yesu kula tampəna təɔ na pá nyi-yɛ tə. Ye sɛɛtv ilɛ, Iso ké n ká sɛɛ.

Yesu kula tampəna nna a təɔ tə, anɪ a tɔna Iso kɔyɔɣətɔtɔ teləsəlaa ke yɔɣətɔyɔ.

Kpaɣanvhuɔlmaya caɣalv

11 Ḿpúyó ma ná isətənuyɔ tvlaa, iləna kpaɣanvhuɔlmaya lu. Pa yaa ka təɔ caɣalv si Kupaŋ na Tampəna tv. Siyisuyɔ ke i təŋəɣi na í huɔkəna i təm na í yookina i yooɔ tətə.

12 I isɛ wɛ ké isu kəkə muɔvɔv tə, na i nyuyɔ taa ka wɛ teeli ntenin paɣale. Pa ŋmaa hətə natəlayi i təɔ, na nəyɔlv ta nyi-tɛ ye pə taɣa i tike.

13 I capa wei i suuwa tə i təna na caləm ké. I hətə ntɛ si: Iso Təm.

¹⁴ Μπρόγ ισάτηνυυ taa yoolaa hu ι waali na pa kpaγanvholvmasi, na pá suu kponkpontu ton nyantu puvvu kupaηku ηku kv hvlvmaa tálailai na kv fei asilima tó.

¹⁵ Layate kuseηtále nte ι ka kvna katerasí tó yólaa tó ι nάγv taa ké tó lukayana. Na nyάγvlvυv kpatύgύ ke ι ká tiikiyina-we. Na ι ká yoti leseη ke tanyaaasále nte tó ké Iso kawulaya tv páána sάsάna svlvv tanyaaasále tó tó taa.

¹⁶ Pa ηmaaawa ι nάvhe na ι capa pθ tó ké si: Awulaa Wulav, sάsaa Sάsά.

¹⁷ Μπρόγ ma ná ισάtaa tillu nάγvlv ilé na í sάηa ilim tó. Na í má kapusi na í heeli sumasi nsi si kvlάγi ισó tó si tēna si: I timsi na í kάv Iso acima sάsάna taa.

¹⁸ I kάv na í tάγv awulaa na yoolaa na pa sάsaa pa nantu, na kpaγanvη na ι tóv cayalaa pa nantu, na í tάγv yólaa tēna, yomaa na kasayampiya na sάsaa na piya, pa nantu.

¹⁹ Μπρόγ ma ná wontuyv ηkv na ate awulaa na pa yoolaa pa kotaa si pa yookina kpaγanv tóv cayalv uní na ilé ι nyάma.

²⁰ Tēnaya pa kpa wontuyv ηkv na Iso kvγvγvttv telésvlv pθpθtv wei ι ka lapa piti tēma ke kv isentaa tó na pá takti. Piti tēma nna ι lakaya mpv tάγv ι puyasayana mpa pa yvsvna wontuyv kvγvsvv pθyele pa sεekaya kv lesvvυv tó. Μπρόγ pa kpaγa wontuyv ηkv na Iso kvγvγvttv telésvlv pθpθtv uní na pá peti-weye káké tenku wei ι tēηna mvvυ tó ι taa na pa ise.

²¹ Pθ kaasa mpa tó, pa kv pele na layate nte tó lukēna wei ι capa kpaγanv tó tó ι nάγv taa tó. Ilena sumasi tάγv pa nantu na pá tala-si.

20

Pusi iyaya (1000) tvm

¹ Μπρόγ ma ná ισάtaa tillu nάγvlv na í luna ισάtaa na í tiiki, na í tōka ι nin taa ké lumanη pύgύ sάsάv saafv na alukpalvη tanηkvη nuli.

² Tēnaya ι siisaa na í kpa tvm sάsά kvpθη uní na í tv-ι alukpala si í capa μπρόγv pusi iyaya (1000). Iλάγv ke pa yaa mpv si: Tvm sάsά kvpθη, na kvlvv unάγvle Sataní.

³ Μπρόγ ισάtaa tillu kpaγa-ι na í peti lumanη pύgύ sάsάv taa na í takti, na í kalāsi na í tv pθ tóv ké kvγvsvv si tvm sάsά í taa tasa mpa hikuyv na í tolisi katerasi tóv yólaa, halēna pusi iyaya (1000) ηke ká te na pάcά. Pθ waali ile paa tvli-ι wee naale.

⁴ Μπρόγ ma ná kumlee na pά hawa a tóv cayalaa ke pάsvvυv si pá hvvki tvm. Na má ná tótάγv mpa pa heelaya tampana nna a tóv Yesu kulaa tó na Iso Tvm na pá lentí-weye pθ tóv pa lāsasi. Pέle pa taa sεe wontuyv ηkv na kv lesvvυv. Pθyele pa ta tv wontuyv ηkv kv kvγvsvv ke pa tokvη yaa pa nin taa. Μπρόγ pa fema na pá ná Kilisiti pá tάγv kawulaya ke pusi iyaya (1000).

⁵ Ama pusi iyaya (1000) ηke kaa tēma na pάcά sάtaa lēlaa fe. Sάtaa taa fem kancaalaya nyvm nté.

⁶ Mpa paa fe fem kancaalaya nyvm pāne pθ taa tó mpeyele lelen nulaa, na mpeyele pθ paasaa na pá kooli koolēe kvpana. Svm kvlelvm υ tasάγi-weye pάsvvυv. Ama paa la Iso na Kilisiti pa kvtālaa, na pá na-ι paa tάγv kawulaya ke pusi iyaya (1000) taa.

Sataní kpisuyv

⁷ Pusi iyaya (1000) ηke ka kvη na ká yoosi ilēna pá tóli Sataní ke ι salōka taa.

⁸ Na i ká cɔɔ antulinya piitimnaa tɔna tɔɔ tɔpaɪ na í puɣusi yɔlaa. Mɔɔɔɔɔɔ Kɔki na Makɔki. I ká koti-we si pá yoo, na paa wee paɔale isu tenku nɔɔɔ kanyɔna pee.

⁹ Pa luna nté na tetu tɔna tɔɔ ké paa le, na pá tá kotaya ke Iso yɔlaa tɔsikile na Iso luyɔ tee ɪcate. Ama kɔkɔ luna isɔtaa na ká ku pa tɔna tɔnɔnɔnɔ.

¹⁰ Mɔɔɔɔ pa pɔta Ilɔyɔu wei i puɣusaya-we tɔyɔ kɔkɔ na asimti pɔ tenku wei i taa paa tɔma wontuyɔ na Iso kuyɔɔɔtɔtɔ tɔlɔsɔlɔ pɔpɔtɔ ke pɔtɔyɔ tɔ i taa. Ilim na ahoɔ ke pu naasɔyɪ-weye tam tɔɔ ké mpu.

Kantakaya huvle

¹¹ Mɔɔɔɔ ma ná kumte sɔsɔɔɔe kɔhɔlɔmlɔ na tɔ tɔɔ caɔalɔ. Tɔnaya tetu na isɔtɔnuyɔ mɔka yem ké i isentaa tɔkpataa.

¹² Pɔ waaɪ ké ma ná sɔtaa sɔsaa na sɔkpɔma na pá sɔna kumte isentaa. Mɔɔɔɔ pa hɔta takɔlasɔ. Ilena pá hɔti takɔlaya lenka tɔtɔ, keleyɔɔe weesuyɔ nyɔnka. Ilena pá sɔu sɔtaa ke tɔm nti nti paa lapa na pá nɔmaa-tɔyɪ takɔlasɔ nsi si taa tɔyɔ huvnaɔ.

¹³ Mɔɔɔɔ tenku lɔsa sɔtaa mpa i ka lipa tɔ. Na sɔm na sɔtaa tɔcaɔale náá lɔsi tɔtɔyɔ yɔlaa mpa paa we pɔ taa tɔ. Ilena pá pɔɔsi paa wei ké nti i ka lapa tɔ.

¹⁴ Pɔ yɔla sɔm na sɔtaa tɔcaɔale, ilena pá pɔti pɔleyɔ kɔkɔ tenku taa. Kɔkɔ tenku inɔyɔɔe sɔm kɔlɔlɔm.

¹⁵ Ye wei i hɔte í fɔi weesuyɔ takɔlaya taa, kɔkɔ tenku taa ké pa pɔtɔyɪ-i.

21

Isɔtɔntuyɔ kɔfalɔyɔ na tetu kɔfatɔ

¹ Mɔɔɔɔ ma ná isɔtɔnuyɔ kɔfalɔyɔ na tetu kɔfatɔ. Isɔtɔnuyɔ kupɔnuyɔ na tetu kupɔntɔ ka mɔka yem ké, na tenku ná fɔi tɔtɔ.

² Na má ná ɪcate nɔnɔ nyɔntɔ. Yosalem kɔfalɔ, na tɔ luna isɔtaa ké Iso kin na tɔ tiiki. Tɔ tayana tɔ tɔyɪ teu ké isu pɔɔɔ tayanuyɔ i ti na í puki i paalɔ kin tɔ.

³ Tɔnaya ma nu pɔ yɔɔtɔna kumte kin na nɔɔɔ sɔsɔyɔ si: Pɔnɔntɔ Iso tɔcaɔale we yɔlaa hɔkɔ. I na-we paa caɔana, na paa la i yɔlaa. Pá na Iso mayamaɔ paa caɔana na pá nyɔnɔyɪ-i pa Iso.

⁴ I ká husi pa isɔlɔm tɔna tɔpaɪ. Sɔm kaa tasa weɔɔ. Kupɔm mɔpi pɔ tɔna pu mɔki yem.

⁵ Mɔɔɔɔ wei i caɔa kumte tɔ tɔ i tɔma si: Pɔnɔntaa ma pɔsɔyɪ pɔ tɔnaya kɔfam. Na i heela-m si: Nmaa-ti. Mɔpi tɔ ma kuyɔɔtɔtɔ ke tampana ké, na tɔ mɔna pá te-ti na taa.

⁶ Na í tasa si: Pɔ lapayale. Mayale Alɔfa na Omɔka, kancɔalaya tɔ na kantakaya tɔ. Lɔkɔtɔ í wɔna wei, maa ha-i weesuyɔ lɔm sɔɔɔ ke faalaa na í nyɔɔ.

⁷ Ye wei í lapa kɔllɔ maa lapɪ-i kɔcɔɔ kɔnɔ, na i ká yaa-m i Iso, na maa yaa-i ma pɔyalɔ.

⁸ Ama pɔ yɔla sɔyɔntɔnaa na ma ta nyɪ isɔnaa na acaalɔtɔ nyɔma na yɔlɔkɔlaa na asilima lataa na mpa pa laki topotopɔ tɔma tɔ na tuɔ laalaa na pɔpɔtɔnaa tɔna pa tɔcaɔale nté kɔkɔ na asimti pɔ tenku wei i mɔyɪ kɔkɔ tɔ i taa. Sɔm kɔlɔlɔm nté.

Yosalem kɔfalɔ

⁹ Isətaa tillaa naatosompəɣəlaya wei ɪ ka təkə kəpənnaa na pá suna kənaasənam kantəkaya nyəm ke təm naatosompəɣəlaya tə pa taa ləlv kəma na í tə-m sɪ: Kəə na má huli-ŋ pɛɛlə wei paa kpa tə, lwəyaya əlv nté.

¹⁰ Mprúyó Feesuyu tɛɛna-m na isətaa tillu kpaɣa-m na í kpaasi puyv səsəəv nakvli kv comcom nəɣə taa. Tənaɣa ɪ hula-m Yosalem, ɪcate naŋŋ nyənte nte tə luna ləv kin ke isətaa na tə tiiki tə.

¹¹ Na tə na ləv teeli tənɣənənyəni. Tə teekaya kəkə ké na pə nəɣəsəna liyitee pələ kucələcəlle nte tə naa ɪsu tin tə.

¹² Koluŋa səsəəŋka kukulaya cəna-te, na tə wena nənəəsɪ naanəwa na naale, na isətaa tillaa naanəwa na naale tənɣa tə nənəəsɪ. Na pə ŋmaa nənəəsɪ nsɪ sɪ təə ké lseyeli nyəma kpeka naanəwa na naale həla.

¹³ Nənəəsɪ tooso ka wenna paa həɣəlvuy ŋku kv təə, ilim təlule təə ké nənəəsɪ tooso, na ilim ntəɣəŋ təə ké tooso, pə mpətəŋ təə ké tooso, na ilim tətule təə ké tooso.

¹⁴ Puiŋ naanəwa na naale təə ké koluŋa na ɪcate pə səŋaa. Na pə ŋmaawa puŋ ɪni ɪ təə ké lwəyaya tillaa naanəwa na naale həla.

¹⁵ Isətaa tillu wei ɪ yəɣətayana-m tə ɪ təkə camlvuy kumayasəvy ke ɪ nin taa. Camlvuy ŋku kv ké wəla ké, sɪ ɪ mayasəɣəna ɪcate na tə nənəəsɪ na tə koluŋa.

¹⁶ Kəŋkəməŋ liyiti ké ɪcate wena, na tə waŋ təə na tə taɣaləŋ təə we teitei. Mprúyó isətaa tillu mayasa ɪcate na ɪ camlvuy ŋkv, na ɪcate kəŋkəŋ taɣaləŋ we kilomɛtələnnaa iyisi naale na ŋmənəvy (2200), na tə waŋ təə na tə kəŋkələməŋ təə tətəɣə mpv.

¹⁷ Na isətaa tillu mayasi koluŋa tətə, na kele ka kəŋkələməŋ mayana mɛɛtələnnaa nutoso na kakpasɪ. Isəna pa mayasəɣɪ təɣə ɪ mayasaa.

¹⁸ Liyitee pɛɛ kucələcəle ke pa ŋmana koluŋa. Pə yela ɪcate tə, wəla mayamaya ke pa ŋmana təle, na wəla ɪni ɪ we təcɛɛɛi ké ɪsu tin.

¹⁹ Liyitee pɛɛ ke pa lapəna kacəka ke ɪcate koluŋa kite tɛɛ pɛɛ təə. Kancalaya nyənte nté liyitee pələ nte tə sita cuntu na pooku tə. Naale nyənte nté liyitee pələ nte tə we pooku təle tə. Tooso nyənte nté liyitee pələ pooku na atəntəəte. Liyiti nyənte nté liyitee pələ tin atəntəəte.

²⁰ Kakpasɪ nyənte nté liyitee pələ kəkɛɛtəle. Naatoso nyənte nté liyitee pələ kuseɛmle cuntu taka. Naatosompəɣəlaya nyənte nte liyitee pələ atəntəəte na pooku. Pələfɛi nyənte nté liyitee pələ atəntəəte na pooku nyənte. Pəɣəlayafɛi naanəwa nyənte nté liyitee pələ tin kasasaŋa nyənte. Naanəwa nyənte nté liyitee pələ atəntəəte kasasaŋa nyənte. Naanəwa na kələm nyənte nté liyitee pələ pooku atəntəəte nyənte. Naanəwa na naale nyənte nté atəntəəte akpaayala.

²¹ Nənəəsɪ nsɪ sɪ naanəwa na naale sɪ ké kacəka wontu naanəwa na naaleɣe, paa nənəɣə ŋka na ka kacəka wontuyu. Wəla mayamaya pəna ɪcate nté tə hapəle təna, na wəla ɪni ɪ we ke ɪsu tin wɛv tə.

²² Ma ta na ləv təsɛɛle səsəəle ke ɪcate nté tə taa. Mpi tə, Taca ləv kawulaya tu na lwəyaya paa kəna ɪcate nté tə ləv təsɛɛle səsəəle.

²³ ɪcate nté tə ta tasa ilim yaa isətv pə təm ke lapv sɪ pə naaku tə taa. Mpi tə, ləv teeli ká naana tə taa ɪsu kəkə, na lwəyaya kəna tə kəkə.

²⁴ Antulinya taa yəlaa ká təŋna tə kəkəsɪ, na atə awulaa səsaa ká pona tə taa ké pa apititu.

²⁵ Tə nənəəsɪ ká tólí mprúyó ilim taa ké, sɪ kaa təkɪ. Pə taya pəlv, ahoə fɛi tətə sɪ a tasəɣɪ yuyu.

²⁶ Paa pona tə taa ké piitim təna yəlaa apititu na pa səsəəntv.

27 Na asilima nyəm napəli yaa yəlaa mpa pa laki acaalətu na pəpətu tə pa kaa suv tə taa. Ama mpa pa həla wε weesuyu takəlaya ŋka ka ké Iwəyaya nyəŋka tə ka taa tə, mpe paa svuna icate n̄tə tə taa.

22

1 Isətaa tillu hula-m tətəyɔ weesuyu ləm pəyɔ səsəyɔ, na ka ləm wε təkai kai isu tin, na ká luna Isə na Iwəyaya pa kumte tεε.

2 Na ká kpeŋ icate səsəle n̄tə tə hapəle hεku taa. Na weesuyu tɔy səŋa pəyɔ səsəyɔ ŋke ka kutentemɪŋ naale təɔ, kune na cəne na kune na cəne, na ku luləyi tam naanowa na naaleye pənaɣa taa. Paa isətu wei ké ku luləyi. Ku hatu haaki piitim yəlaa ke alaafəyɔ.

3 Mpi Isə təŋsa mpusi tə pə taa pulv kaa wεε icate n̄tə tə taa.

Isə na Iwəyaya pa kumte ká wεε tə taa, na Isə pəyalaa ká seeki-i.

4 Paa ná i isentaa, na paa ŋmaa i hətε ke pa tokuŋ taa.

5 Ahoo fεi si a tasəyi yuyu tətɔ. Pa kaa nyuli si fətəla yaa ilim í naa-wε. Pə taya pulv, Tacaa Isə ká tu-wεye kəkəsi. Na paa tɔy kawulası ke tam təɔ.

Yesu kənte

6 Mpróyó isətaa tillu heela-m si: Təmnaa pane pa ké tampana ké, na pa nəyəsəna pá tε-wε na taa. Na Tacaa Isə wei i haa Isə kuyəyətutu teləsəlaa ke i Feesuyu tə, inı i ka tilina i isətaa tillu si i hólí i pəyalaa ke mpi pə wεε pə kəŋ nənəɔ tə.

7 Mpróyó Yesu yəyətəa si: N nuwaa, ma kəɔ nənəɔ. Lelenɪ nuɪv n̄tə wei i təŋəyi cele təmnaa mpa pa ŋmaa takəlaya kanε ka taa tə.

8 Yohaani má, ma nuna na má nana ma isəle ke pəne inı pə tənə. Ma kəma na má tε pə tənaya n̄próyó nuv na nav, ilena má hənti isətaa tillu wei i hula-m-wı tə i nəohεε tεε si ma seeki-i.

9 Tənaya i təma-m si: Taa la mpu, ta tənaya təmle nyəma ké. Tayale mpv na nyá taapalaa Isə kuyəyətutu teləsəlaa na mpa pa təŋəyi takəlaya kanε ka taa təmnaa tə. Ye seetu ilε, Isə ké n ká seε.

10 Mpróyó i təma-m si: Taa ŋmesı takəlaya kanε ka cele təmnaa pane yoo. Pə taya pulv, paa suwa waatu wei si kəkələnnaa pane paa la tə waatu inı i wusaa.

11 Wei i laki isayatu tə puntu í wεε i isayatu taa na í təŋna lapv. Na wei ilé i ké asilima tu tə puntu í wεε i asilima taa na í təŋna i təyi pilisuyu. Na wei ilé i ké kupan tə puntu í wεε i kupantu taa na í təŋna tə lapv. Na wei ilé i wε tənəŋ tə puntu í wεε i tənəŋ taa ké mpv.

12 Mpróyó Yesu yəyətəa si: N nuwaa, ma kəɔ nənəɔ. Ma kpenna ma kufeləŋ na má kəɔ na má feli paa wei ké mpi i lapa tə.

13 Maɣa Aləfa na Omeka, maɣa kancaalaya tu na kantəkaya tu. Maɣale caallu na teesəlv.

14 Lelenɪ nulaa n̄tə mpa pa cətəyi pa capanaa na pə ha-wεye mpaav si pá tɔy weesuyu tɔy pεe, na pá təŋna icate nənəɔsi na pá suv icate taa tə.

15 Ama acaalətu nyəma na mpa pa laki topotopo təma tə na asilima lataa na yulukulaa na tun laalaa na mpa pa ké pəpətənaa ke pa yəyətəyɔ taa yaa pa kulaputu taa tə, icate waali ké pu kaa-wε.

16 Yesu má má tilina ma isətaa tillu si i kpaali-mεye tə tənaya Yesu seelaa kpeka taa. Tafiti lələna na pə lvi na pə lvi-m. Maɣale tulmalbyv.

17 Feesuyu na asaalu kufalv si: Kəɔ.

Ye wei i nu mpv puntu í tə tətɔ si: Kəɔ.

Ləkətu í kpa wei puntu í kəɔ. Ye wei i caa weesuyu ləm, i ka hiki-wəyi faalaa.

Nti pa teesana takəlaya kanε tə

¹⁸Yohaani má ma kraaləyənə na isəle kuseemle ke mpa pa tənə pa nu cele təmnaa mpa pa ηmaa takəlaya kanε ka taa tə si: Ye pə cəpa wei na í səsə puluyə tə tə, Isə ká səsəi kənaasənam mpi pə təm pa keesa takəlaya kanε ka taa təyə pəntu saləka tə.

¹⁹Na ye pə cəpa nəyələ na í pasa cele təmnaa mpa pa we takəlaya kanε ka taa tə, Isə ká pə pəntu ke i paa nyəm ke weesuyə tuyə pəe taa, na Isə icate nanη nyənte nte tə təm pa keesa takəlaya kanε ka taa tə tə taa.

²⁰Wei i tə pə tənə isəntə pə wənə tampana tə i təma si: Kəpam maa kəə nəəhə. Eε, pə la mpv. Tacaə Yesu, kəə mpv.

²¹Tacaə Yesu í hólí mə tənaya pəeεε.

YONTU NTI PA YOONA ISO HETE TO TE TAKELAYA

Kutulutu

Takelaya kane ka ké Yontu na Iso sələmuyv ké. Na nmaalaa waanu waanu nmaana-təyi pusi payale taa. Ilena lseyeli nyéma koti-ti na pá lakəna-təyi pa Iso təsele.

Iso Təm Yontu nti tə wə mpa mpa ké. Lenti ké Iso samtu yontu ke Iso təsele. Lenti ké Iso sələmuyv si í səna na í kenti i yalaa tə na í yá pa nyuyv. Lenti ke kupəntəh tisuyv ké si Iso í tayanu pa təwakəlle. Lenti si pá sēna Iso ké í na təmle ke i koola-weyə kupantu tə pə tə. Lenti de, pa wiikina Iso si í ho pa kolontunaa nkpaḥuyv.

Yesu mayamaya twa yontunaa lempa ke i seyeyuyv taa. Ilena Nəɔ Suw Kufalaya nmaalaa tv-təyi pa takelasu taa, haləna saḥa yontunaa mpe pa ké Iso seelaa pulv kupam ké.

Yontu nunwa na nule na naanwa (150) nu isəna pa faya-ti təyalo.

Kancaalaya nyəntv, titite 1–41

Naale nyəntv, titite 42–72

Tooso nyəntv, titite 73–89

Liyiti nyəntv, titite 90–106

Kakpasu nyəntv, titite 107–150

TAKELAYA KANCAALAYA NYEḤKA

1

(Yontu 1–41)

Lelen nuw mayamaya

¹ Lelen nulv nté yulv wei u tənəyi asayaa layatu tasuyv, na u laki mpa pa kisiyi Iso nyəntv tə pa kulapəle tə. Pəyele í na Iso wonlāa paa cakú tə.

² Ama Tacaa kusəyəsətu huləsəyana i lanje, na í kaləyi-ti na í mayasəyi tə təm ke i taa ké ilim na aho.

³ I wə ké isu təyv nku pa səwa kacəka taa na kv ləlyi kv waatvnaa tə. Kv hatv u lontiliyi.

⁴ Ama asayaa ná fəi mpv.

Pa wə ké isu lətv nti heelim kpaḥəyi tə.

⁵ Pə təw ké pa kaa tui-təyi Iso huvle wule. Na wakəllaa ná kaa svv Iso yalaa kpekəle taa.

⁶ Mpi tə, Tacaa paasəyana siyisilaa ké.

Ilena wakəllaa mpaav náa wakəlyi-wə.

2

Wulav wei Iso ləsaə tə

¹ Pepe təw ké piitimnaa cvka pə taa, na yalaa náa huvki huvwəe kpa nyəna ke mpv?

² Na awulumpiya náa səsəyi ate awulaa təw si, pa kuləyi Tacaa na i kuləsuv pa təw na pá yoonə-wə.

³ Na pá tən si pá cə pa həkvtv na pá lu nmakəlyv taa.

⁴ Ama Tacaa ná wə i kumte təw ké

isɔtaa ké na í wonjiyi-wɛ.

⁵ Na í nyaasɛxi-wɛ na í pááná, na í kalɛxi si:

⁶ Ma lɛsɛna ma wulav na má kra-i Siyɔɛn pɔɔv naɲɲ nyɛɲku taa.

⁷ Maa yasɪ nti Taaɔa suwa tɔ.

I heela-m si: Nyayale ma pɛyalv,

saɲa ke ma lɔla-ɲ.

⁸ Si ma sɛlɛm-i piitimnaa na í ha-m, na antulinya tɛna pɛsɪ ma nyɛm.

⁹ Maa ɲmakɛli-wɛ na nyɛɣɛlɔv kra-tɔv, na má faɣa-wɛɣɛ hɔɣɔlasɪ isɪ heɛv.

¹⁰ Awulaa í kraɣa lɛmaɣasɛɛ, na atɛ sɔsaa náá nu kraalɔv.

¹¹⁻¹² Si pá pɛti pa tɛxi Taaɔa

na pá nyaɲna-i na pá nyi i sɔsɔɔntv tɔɔ,

na pá wiliti na pá hɛnti-i atɛ.

Pɛ taa kɔɔ na í mvna-wɛ na pááná na pá le.

Mpi tɔ, i pááná u laa kraɔ.

Lelɛɲ nɪlaa nté pa tɛna mpa pa cɔsɛxi i tɛɛ tɔ.

3

Kolontunaa cɔɔna Tafiiti ke kotaya

¹ Tafiiti yontu.

Pa kɛɛsa tɔ taa ké isɛna i seekaya i pɛyalv Apɛsalɔm tɔ.

² Hai Taaɔa, ma kolontunaa tɔɔwɛɣa.

Mpa pa kɔlɛxi ma tɔɔ tɔ, pa hukaa ké.

³ Pa yɔɣɔtɛxi ma tɔm na pá tɔɲ si:

Isɔ kaa sɛna-ɲ.

⁴ Ama Taaɔa, nyayale ma kprantɛ,

nyá tɔɣvna-m teeli na ń kɔsɛxi ma nyɔvɔ.

⁵ Ye ma yaa-ɲ si ń waasi-m,

n cɔɔki nyá pɔɔv naɲɲ nyɛɲku tɔɔ ké.

⁶ Ma hɛntɛxi na má tooki na má feɲ tɔ,

Taaɔa paasɛɣɛnaɲa-m.

⁷ Maa nyaɲna kolontunaa iyisi iyisi wei i tama-m kotaya tɔ.

⁸ Hai Taaɔa, kɔɔ.

Ma Isɔ, ya-m.

N makɪ ma kolontunaa nɔɔsi ké na ń holiyi pa kela.

⁹ Taaɔa nyá tike n waasɛɣɛna.

Kooli nyá yɛlaa ke kɔpantv.

4

Taaɔa kisuyv ke tɔm tɔvɔ

¹ Tafiiti yontu nti pa yooɲa saɲkv na tɛ wɛ Yonyoolaa nyɔvɔ tv yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

2 Hai, Iso cə-m waatv wei ma wiikina-ŋ tə.
Nyayale ma tampana halv.
Nyá waasəna-m maa wəv laŋwakəlle taa tə.
Nyəni ma pətəətəle na ŋ nu ma kusələmutv.

3 Mpa me mə pəkəyi si í cayana-m na í tuv-m musvŋ tə,
pələe ké mu heesi ma nyvuv kuvv na kaloolaya?

4 I nyi si Tacaa lapa-m pələe səsəna ké.

Ye ma yaa-i si í waasi-m i nuki.

5 I sele, ile i taa pənti.

I pona ləmayasəe ké mə təhəntələnaa ké ahoo na í caya tətīyitiyi.

6 I pəti mə təyi Tacaa na í lapi-i kətasi nsi sə təŋaa tə.

7 Payale wiikina si:

Awe ka yele na tə nu leleŋ?

Tacaa nyəni tá təə na ise kupana.

8 Ama n tv ma taa ké laŋhvlvmlə na pə kəli
mpəye waatv wei pa wəna pa təyənaya
na pa svlvŋ tuutuuma tə.

9 Ma həntəyi ké na má tooki teu.

Mpi tə, Tacaa tike kentiŋina ma təcayale.

5

Iso sənəv pəkəyv

¹ Tafiiti Yontu nti pa yona həsi na tá wə
Yonyoolaa nyvuv tv yontunaa taa təyələ.

2 Hai Tacaa, nu ma kuvəyətvtv na ma mələ.

3 Nyayale ma wulav səsə na ma Iso.

Nu ma yaav na ma wiinav ké

4 tanəŋ tē, hai Tacaa.

Pə nyaaləyi təyə ma keesəyənə nyá təə na ma təŋaa.

5 N ta ké Iso wei i laŋle heekəna isayətv tə.

Isayəv u hikiyi lonte ké nyá tē.

6 Nyá luyv fēi kalampaani nyəma.

Pəyele nn caaki mpa pa pəkəyi lələa na isayətv tə.

7 N kpiisiyi kaloolutvnaa ké,
na nyá taa kpaakəna yvlvkvləa na ŋmulaa.

8 Ama nyá kupantv səsəntv təə

ma pəsəyi ma svv nyá tē na səyəntv

na ma luŋ nyá təsələe isəntaa.

9 Tacaa tiiki-m nyá tampana taa ké ma kolontunaa təə,
na ŋ kpali mpaav na má təŋ.

10 Pə fēi si yvlv í la naani na pa kuvəyətvtv.

Wakəlvv tike hvwēe hayana pa taa.

Pa nəyə taa wē isv pələav ŋku kv kulaa tə.

Na pá tvsəyi yələa na pa nsəma.

11 Hai Iso kv tasəkələ nyəma mpə pa təm

na í yele na pa maɣamaɣa pa katəsi kpa-we.
 Mpi tɔ, pa isayatu kɛla tɔɔ.
 Pɔyele pa kuləɣi nyá tɔɔ.

¹² Ile mpa pa pɛta-ŋ pa ti tɔ pa lanɗa ká hee
 na pá wee m̀puyv tam na í kentiɣi pa tɔɔ
 na nyá sɔllaa yɔlɔɣana-ŋ.
¹³ Tacaɗa, í kooliɣi kɔpantu ke nyá nuntaa ké,
 na nyá pɛlee kentiɣi-weye kɔpante.

6

Tacaɗa waasuyv ke wahala waatu

¹ Tafiti yontu nti pa yooŋa ŋmusi pɔlefei sanɗu
 na tɔ we yonyoolaa nyuyv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Tacaɗa, n mu-m na pááná tɔ
 taa ho ma ŋkpaŋuyv.

³ Hai, Tacaɗa, ma toŋ tema na ma ka tətɔɣtɔɣɔ.
 Waa-m, mpi tɔ, ma muwa taa salɔɣi ké.

⁴ Pɔlee ké nyá taa ká heesi-m kpanav?
 Ma lanɗe wakɔlaa ké tətɔɣtɔɣɔ.

⁵ Hai, Tacaɗa mɛli na í ya-m.
 Waasi-m nyá kɔpantu tɔɔ.

⁶ Pɔ taya pulv, sɛtu u tɔsɔɣi nyá tɔm.
 Pɛcɔ nɔɣɔlɔ u sanɗi-ŋ atɛtɛle taa.

⁷ Mɔla kuyɔna-m na má pɔlɔɣi isɔlɔm ke
 ma kuhəntuyv tɔɔ ké paa ahoɔ nna.

⁸ Wula mulɔsa ma ise ké na aa tasɔɣi nav.
 Ma kolontunaa lapɛna-m mpv.

⁹ Isayalataa mɛ, í tee í wesi-m.
 Mpi tɔ, Tacaɗa nu ma wula.

¹⁰ I nu ma wiinav na í mu ma sɛlɛmuyv.

¹¹ Pá liyiti ma kolontunaa tɛna na sɔɣontɔ kpaɗa-we,
 na pá pɛsɔɣɛna pa waali ke kɔakɔpa na feele na pá seeki.

7

Tacaɗa seenav ke i nyɔŋ tɔɔ

¹ Tafiti kawɔyɔɣa ŋka i wiikayana Tacaɗa ke i kolontu
 Pɛncamɛ tɔ Kusi tɔm tɔɔlɔ.

² Tacaɗa, nyayale ma kentulu.
 Ya-m, waasi-m ma kɔnyɔntulaa niŋ taa.

³ Pá taa cɛli-m isu tɔɣɔlasɔ.
 Nɔɣɔlɔ kaa leeki-m pa niŋ taa na í ya-m.

⁴ Hai, ma Iso Tacaɗa,
 ye ma niŋ taa we isayatu,

⁵ ye ma lapa ma taapalu nɔɣɔlɔyɔv isayatu,
 yaa ma leeta wei i ŋmakɔlɔɣi-m musɔŋ tɔ.

6 Ɔe ma kolontu í tɔɔnɔ-m na í kpa-m
na í feli-m ate na í kv-m na ma teeli si.

7 Hai Tacaa, mv ma kolontunaa na pááná.
Kvli pa tɔɔ na n waasi-m.

Nyá haana tampana, feɲ ma tɔɔ.

8 Piitimnaa í caya na pá cɔɔna-ɲ
na nyaa kpa nyá kumte tɔɔ na n ɲmakeli-we.

9 Hai Tacaa, nyá wei n huokana piitimnaa tɔɔ,
keesana ma siyisuyu na n ha-m tampana.

10 Sɛɲsi asaɣaa kawalaya na n sɔɔsi siyisilaa ke toɲ.
Nyá nyamna yalaa lotunaa taa huwee tana.

Nyayale Iso na n tɛɲɛɲi tampana.

11 Nyayale ma kentulu,
na n waasɛɲi tampana tɛɲɛɲaa.

12 N tɛɲɛɲi tampana ke nyá huule taa ké
na n muɲi asaɣaa na pááná ke tam.

13 Ye pa kisa layasuyu,
n salɛɲi nyá layate ké na
n pá nyá tɔɔv na n tɔ-weɲe nyamá.

14 Yoou wontu kukukutu ke n tayanɛɲi
na n tantɛɲi kɔkɔ nyamá.

15 Ikaale ke kolontu haɣaa,
na acilayatu wuki-i.

I ka lɔli kaloolaya.

16 Wei í hula puɲu na í walasi-kvuɲu teu ke lelaa tɔɔ,
i maɣamaɣa i hotiyina kv taa.

17 I kawalaya na i muɲɔɲ mɛɛɲi i nyuɲu taa ké.

18 Maa sa Tacaa ke i siyisuyu tɔɔ.

Na má yoo yontu na má tala isɔtaa Iso Sɔsɔ.

8

Iso sɔsɔɔntv na yvɔ nyuɲv kvɔvɲv

1 Tafiiti yontu nti pa yookina Katɔ nyáma sanjko
na tɔ we yonyoolaa nyuɲv tu yontunaa taa tɔɔɔɔ.

2 Hai, Iso Tacaa,
nyá hɛte í yaa tetv tana taa.

Na má san nyá teu mpi pɛ kɛla isɔtaa nyam tɔ.

3 Ahulɔmnnaa na pɛcɛncɛlɛm maɣamaɣa ná sanɲi-ɲ.
Na pɛ we isu kolunɲa icate ke n ɲmawa na n cɔɔsi
nyá kolontunaa, na n tɛkɛɲi nyá tɔɔ kvllaa nɔɔsi.

4 Saa wei ma nyanɛɲi nyá isɔtɔnɔvɲu ɲku n ɲmawa
na isɔtv na isɔtvɔɲasi nsi n su si lona taa tɔ.

5 Ɔe ma pɔɔsɛɲi ma ti si:

Yvɔ ké we na n tɔsɛɲi i tɔm?

Yaa yvɔ pɛyaya tu ké we na n paasɛyana-ke?

6 N lap-a-ı k e na ı seki-ŋ p e , na  n tu-ı teeli na  n kusi ı nyuɔv.

7 Ny  t na-ı si ı ŋmak li wontu nti n lap na ny  nin t  na  n tu p  t naya ı n  he t e.

8 P  kpaɔav naaŋ na heeŋ na p ŋ na p  kpeŋna taale wontu.

9 Na sumasi na tiina na teŋku taa ny m t na t .

10 Hai, Iso Taca, ny  h te yaawa tetv t na taa k .

9

Is  paas nav ke konyontvnaa na wahala ny ma

1 Tafiti yontu nti pa yookina n ɔɔ s kpelaya na t  we yonyoola nyuɔv tu yontunaa taa t ɔ l .

2 Hai, Taca maa sa-ŋ na ma lotu t na, na m  y ɔti ny  t ma k pampana t na t m.

3 Nyaya maa y l na na laŋh l ml  na m  wiliti, na m  yoo ısat  Iso S s  nyaya yontu.

4 Ma kolontunaa tula tap ŋ na p  seliyi ny  ısentaa na p  hotiyi.

5 N tayana ma t m na  n ha-m tampana. Siyisuyu ke n t ŋ yi na  n h k na ny  kumte t .

6 N h ŋ piitimnaa ma ta nyi ısonaa mpe pa ŋkraŋŋ k , na  n wak layi asaɔaa mpe, na  n hus yi pa h la ke tam t .

7 P  kpiisa-we na p  l  yem k  tam t , na pa acalee p si kpent lası, n ɔ lv u t s yi a t .

8 Ama Taca ka t ɔ na kawulaya ke tam t . ı suwa ı h le kumte.

9  ni ı h k na antulinya y laa na siyisuyu, na ı t ŋ yi tampana u fayas yi piitimnaa.

10 Taca kentiyina mpa lelaa muɔuliyi t  na p  c s yi ı kiŋ ke pa laŋwak lle waatvnaa.

11 Hai Taca, mpa pa ny m  ny  h te t , pa t ɔv-ŋ naani k . Mpi t , nn l ki mpa pa p ek yi-ŋ t .

12 ı yoo Taca wei ı kumte we Siy ŋ t ɔv yontu, ı kpaalı ı kookal naa t m ke piitimnaa taa.

13 Mpi t , ı k  leeti yul kolaa, na ı t sı wahala ny ma t , u s ki pa wiinav t m.

14 Hai Taca, ny ni ma p t t le,

na ń na wahala wei ma kolontunaa tʉyʉ-m tɔ.

Lɛsɪ-m sɛm nɔɔ taa.

15 Waatu inɛɣi maa yoo nyá samtʉ tɛnaya Siyɔŋ nyɔ́ma taa.

Na má yɔ́lɛna nyá waasʉyʉ tɔm.

16 Piitimnaa hota pʉyʉy ɲku pa hulaa tɔ kv taa ké.

Pa puluyʉ ɲku pa mayamaya pa nyɛpa tɔ ɲkv kv kpana-we.

17 Tacaɔ hula ɪ tɪ na í tɛɲɛɣi tampana na í huɔkɛna.

Yʉlv ɪsayaʉ kra ɪ tɛɣi ɪ mayamaya ɪ katɔka taa.

18 Asayaɔ na piitimnaa mpa pa tɛna pa sɔɔ Iɔɔ tɔɔ tɔ,

paɔ mɛli atɛtɛle taa.

19 Ama Iɔɔ ná kaa sɔɔ wahala nyɔ́ma tɔɔ.

Kʉnyɔntʉnaa tɛɛlvʉ ná kaa saali paɔ pɔlee.

20 Hai, Tacaɔ kʉli,

yʉlv ɪ taa tɔɔ nyá tɔɔ.

Kɔna mpa pa ta nyɪ-ɲ tɔɔ nyá ɪsentaa na ń huɔna-we.

21 Yele na sɔɔɔntʉ kra-we,

na ń hʉli-we sɪ pa ké yɔ́laa ke yem.

10

Sɔ́lɛmʉyʉ sɪ Iɔɔ í hʉli tampana

1 Hai, Tacaɔ, pepe tɔɔ ké n hatɔlaa,

na ń ɲmɛsɛɣi nyá tɛɣi laɲwakɔlle kʉyɛɛɲ?

2 ɪsayaʉ muɣuliɣi kʉnyɔntʉ ké na kalampaani.

Yele na pa mayamaya pa katɔsɪ kra-we.

3 ɪsayaʉ hɔŋ ɪ tɪ na ɪ kʉnyulʉyʉ huwɛɛ ké.

Na í tɔki kasɛyaya asilima nyɛɲka.

Na í wɔɲiɣi Tacaɔ na í tʉki-ɪ.

4 ɪsayaʉ lɛmayasɛɛ ntɛ kalampaani.

ɪ yɔɔtɛɣi sɪ: Iɔɔ u hɔŋ yʉlv ɲkraɲyʉyʉ,

pɔyele Iɔɔ tʉ fɛɪ.

5 ɪ kʉlapɛm lakɪ teu ke paɔ waatu wei ké.

Iɔɔ nyá huɔle kɔla-ɪ poolʉɲ ɪ ta cɛkɛna.

Nɔɔ taa heelim ke n hosiɣi

nyá kolontunaa tɛna sɪ ń kpiisi-we.

6 ɪsayaʉ makɪ ɪ laɲle taa sɪ: Pʉlvʉv kaa ciɣiti-m.

Wahala kaa mayana-m paɔ pɔlee.

7 Mpusi tɛɲsʉyʉ na tɔm looluyʉ na tʉsʉyʉ

na acilayatu tɔm na ɪsayaʉtʉ wɛɲna ɪ nɔɔ taa.

8 Acalisi kin ke ɪ ɲmɛlɛɣi

na í cɛɲɛɣi wahala nyɔ́ma na í kʉɣi mʉsɔŋ.

9 ɪ wɛ ɪ tɛɲmelle ké ɪsɪ tɔɔɔlaya ke ka lonte taa.

Na í cɛɲɛɣi sɪ í kra kʉnyɔntʉ na í tʉ-ɪ ɪ puluyʉ taa.

10 ɪ papɛɣi ké na í tɛɲ wahala nyɔ́ma ke ɪ sɛkraɲ taa.

11 ɪ taa keɛle sɪ Iɔɔ sɔɔki

na í keɛsɛɣi ɪ ɪsɛ u nyɛnɛɣi paɔ pɔcɔ.

12 Hai, Tacaá Isò kuli na ñ waasi
taa sòo wahala nyóma tóo.

13 Pepe tóo ké isayau wonjiyi-ŋ na í tɔŋ si:
Isò kaa hɔ ma ŋkraŋyɔ se.

14 N nyənəyi na ñ naaki konyəntu wahala,
na ɪ nəyəsɛɛ si n paasəyənə-ɪ.

Nyaya ɪ pɛtəyi ɪ ti,
pécɔ nyá waasəyənə sulau.

15 Peli isayau niŋ na ñ pɔɔsi-ɪ ɪ kawalaya tóo
nɔyɔlɔ í taa tóosi ɪ tɔm.

16 Tacaá nyayale wulau ke tam tóo.

N ká kpiisi piitimnaa kpai nyəm tənaya tetu taa ké.

17 N nukɪ konyəntunaa səlɛmuyɔ ké,
na ñ keŋ ŋkraŋŋ na pa tóo na ñ haaki-wɛyɛ apalɔtu.

18 N ha suluwaa na mpa pa muyulaa tɔyɔ tampana.
Ulena ñ pɛ yɛlaa mpa pa ŋmana tetu tɔyɔ mpaau
si pa ŋmakəli lɛlaa.

11

Tacaá kiŋ təcɔəsɛ

1 Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuyɔ tu yontunaa taa tɔyɔlɔ.

Tacaá kiŋ ke ma təcɔəsɛ wɛɛ.

Uɛ isənaya mə heeliyi-m si má se
na má ŋmɛli pɔɔŋ taa isu sumaya.

2 Pə taya pulɔ, asayaa pama pa tóo
na pá tu nyəmle ke hika tóo

si pa tóokɪ səkɛtuyɔ taa ké yɛlaa kupama tóo.

3 Ye kiŋ saala yem,

Isò kusəsutu tɔŋlɔ pəsəyi wɛ?

4 Isɔtaa ké Tacaá kumte wɛɛ,

na ɪ wɛ ɪ təsɛɛɛ nɔŋŋ nyəntɛ taa cənɛ.

ɪ naaki yɛlaa ke timpi pa wɛɛ tɔyɔ,

na í nyəmá pa kulapɛɛ.

5 Tacaá nyəma siyisilaa ké.

Ama ɪ taa kpaana asayaa na musəntunaa.

6 ɪ yeki na kəkɔ pɛɛ na pə heelim tii pa tóo.

Pa paa tete nté.

7 Mpi tɔ, Tacaá ké siyisilu ké

na í sɔla kusiyisim.

Siyisuyu tɔŋlaa ká na-ɪ na pa isəpɛɛ.

12

Tacaá təkuyɔ ke ɪ nɔɔsi suw

1 Tafiiti yontu nti pa yookina ŋmusɪ pələfɛɪ naanɔwa sanjku
na tɛ wɛ yonyoolaa nyuyɔ tu yontunaa taa tɔyɔlɔ:

2 Hai, Tacaa waasi,
 nyá yálaa tɔŋa saalɔvɔ ké.
 Mpa pa mɔna pá la-weye naani tɔ pa tɔŋa pasɔvɔ.
 3 Yálaa caɔanav tike ke paa wei i laki,
 pa lotu we naale naaleye na pá looliyina pa ntompee.
 4 Tacaa kpiisi tɔsálaa
 na kalampaani nyóma tana.
 5 Na mpa pa tɔŋ si: Tá nsámle nté tá tɔŋ,
 tá tanna tá ntompee.
 Awe ka ŋmakali-tv?

6 Mɔvɔvɔ Tacaa tɔma si:
 Kɔnyɔntɔ wei pa leekayi tɔ
 na wahala tv wei i málayi tɔ
 pa tɔɔ maa kuli na má ya
 mpa pa caa tɔ pa nyɔɔŋ.

7 Tacaa kɔyɔɔtɔtv we ké taceice i su liyitee nyáɔɔlɔvɔ
 ŋku pa tv kɔkɔ taa na pá nyaali tɔm naatosompɔɔɔɔɔɔ tɔ.
 8 Tacaa, nyáá tɔki nɔɔsi nsi n suwa si
 n ká kenti-tɔvɔ tam ké yálaa mpe tɔ.
 9 Asayaa mpe pa cɔɔki paa timpixi,
 na isayatu tɔka yálaa tana.

13

Niŋ tekvɔvɔ ke Tacaa

1 Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
 nyɔvɔ tv yontunaa taa tɔɔɔ.

2 Hai, Tacaa, waatu wei ké n ka yele
 ma tɔɔ sɔɔv ke tam ké mpu?
 Na n yele-m nyá ti ŋmeɔvɔvɔ?
 3 Lɔmɔɔasɔɔ na nɔɔsɔɔ kɔvɔ-m tam ké.
 Na ma kolontu náá tɔki ma tɔɔ.
 4 Hai, Tacaa ma Isɔ,
 nyani-m na n cɔ-m,
 na n ce ma isentɔɔ.
 Na má taa tɔɔ sɔm tom.
 5 Na ma kolontunaa í taa tɔ si pa kɔlaa,
 na ma patanaa náá paana ma ceŋlɔvɔ.

6 Nyá kɔpantu ke ma tɔɔlɔyi,
 na ma yɔɔlɔɔna nyá waasɔvɔ.
 Tacaa maa yoo-ŋ yontu ke
 kɔpantu nti n lapa-m tɔ tɔ tɔɔ.

14

*Yálaa kɔpama na pa Isɔ ké antulinya isayav taa
(Yontu 53)*

1 Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
 nyɔvɔ tv yontunaa taa tɔɔɔ.

Kumelēməŋ maŋasəyənə ɪ taa sɪ ɪsɔ feɪ.
Yəlaa mpe pa wakəlaa ké na pá lakɪ acaalətu,
kɔpantu latu feɪ.

² Hatoo ɪsɔtaa ké Tacaa nyənəyənə atɛ yəlaa
sɪ ɪ naaki sɪ ləmaŋasɛɛ tu nəyɔlv ɪ pɛɛkəyɪ ɪ sɛɛv na.

³ Pa tənə pa yela ɪ mpaav ké na pá wakəlɪ.
Kɔpantu latu feɪ pa taa, paa kvlum.

⁴ Tacaa sɪ: Kawaləyɔ lataa tənə feɪna ləmaŋasɛɛ.
Pa pəsə ma yəlaa ɪsu tɔyənəyɔ na pá tɔkɪ paa sɛɛkɪ-m.

⁵ Tənəyɔ paa selina sɔyɔntu ke səsəm.
Mpi tɔ, ɪsɔ ká wɛɛ mpa pa nukənə-ɪ tɔ pa waalɪ.

⁶ Kɔnyɔntənəa tɛɛlvɔy ke ɪ caakɪ wakəlvɔy.
ɪɛ Tacaa keɛ pa kɔvlɔyɔ tətulɛ.

⁷ Hai, ma kooliyɪ ké sɪ
ɪsɛyɛɪ nyáma waasvɔy ɪ luna ɪsɔ kin ke Siyənə puvɔy taa
ké waatu wei Tacaa ká mənəna ɪ yəlaa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakəpu lɔlvɔy nyáma ɪsɛyɛɪ nyáma
ká ŋmaaləna laŋhvlumɪ səsəɛɛ.

15

ɪsɔsɛɛtv nti Tacaa caakənə ɪ yəlaa tɔ

¹ Tafiiti yontu.

Hai, Tacaa awe mɔvna nyá təsɛɛɛ taa svuɔ?
Na pɔntu caŋa nyá Siyənə puləyɔ naŋŋ nyənəka tɔɔ?
² Yvlɔ wei ɪ kin pa kaa na ɪsəyɔtv na ɪ tənəyɪ kvsɪyɪsɪm
na ɪ yɔyɔtəyɪ tampana wɛna ɪ nyəmá ɪ lotu taa tɔyɔ.

³ Pə té yvlɔ u cakənə lɛlaa.

Páɔ u lakɪ ɪsəyɔtv ke ɪ tɔyɔntələ yaa ɪ tu-ɪ fɛɛɛɛ.

⁴ Yvlɔ ɪnɪ ɪ taa kpaakənə mpa ɪsɔ u caakɪ tɔyɔ.

Ama ɪ tɔyɔna mpa pa nyaŋna Tacaa tɔ.

Ye yvlɔ ɪnɪ ɪ su nəyɔ u laŋasəyɪ-ke, paa pu caalɪ-ɪ ɪsənə.

⁵ Ye nəyɔlv kəntə ɪ kin ke liyitee u pɛɛkəyɪ kasəyɔyɔ.

Pə tɛ yvlɔ kaa mɔ kvhav na ɪ ləsi pəpətv aseeta

na ɪ kv tampana tv təm.

Pu cɛŋləyɪ wei ɪ tɔka yaasinəa mpe tɔ.

16

Wei pə yapa səm nəyɔ taa tɔ ɪ laŋhvlumɪ

¹ Tafiiti yontu.

Hai, ɪsɔ, kenti ma tɔɔ,
nyá kin ke ma caa ma cəɔsɪ.

² Ma heela Tacaa sɪ: Nyəyale ma caa,
nyá kin tike ke ma nukɪ leɛŋ.

³ ɪsɔ yəlaa mpa pa wɛ tɛtv taa tɔyɔ ma caakɪ teu.

⁴ Yəlaa lɔləsəyɪ tuŋ ké na pá tənəyɪ kpai nyənə.

Ma kaa laa tun yaa má tu yaa i hēla na ma nōyo.

⁵ Tācaa, nyāyale ma paa tete,
n haaki-m mpi ma nyūlayi tō.
N tōka mpi pu mayana-m cele tōyo nyá nin taa.
⁶ Ma paa tete kúpampante nte ma hikaa tōyole,
ma lanje hēena nyá kōhaham mpi.

⁷ Ma see ma layatu tasulo Tācaa.
Paa ahoo taa pə seyesəyi-m ma taa ké.

⁸ Ma naaki Tācaa ke tam ké.
Maa ceñlayi, mpi tō, n we ma kōhōhō taa.

⁹ Pə tōo ké ma hēesaa maa nyāhna pulupu,
na ma lanje hulumaa na má yōōlayi.

¹⁰ Mpi tō, n kaa peti-m atətəle taa.

Yaa n yele si nyá kusōolo má,
má tu sōh pəcō mayamaya.

¹¹ Nyá huləyana-m weesuyu mpaav
nyá kin ke lanjulumle səsōole wee.
Na n haaki leleh tam nyāh.

17

Wahala tu sələmyu ke Iso

¹ Tafiiti sələmyu ke Iso.

Hai, Tācaa, ke hōkrahō na n nu ma sələmyu,
na ma wiinau, na n yele na pá tēh tampana ke ma tōm taa.
Kaloolaya fei ma nōyo taa.

² Nyaa teesina ma tōm.

Mpi tō, n tēhəyi tampana ke pə taa ké.

³ Ye n kōma ma kin ke ahoo
na n wiili too ma lotu taa,
n kaa na isayatu.

Ma taa tōm na ma kuyōyōtutu ké kulum ké.

⁴ Nyá kuyōyōtutu ke ma tōka ma lakasi taa,
ma ta tēh mūsōhōtūnaa mpaav.

⁵ Nyá nyāhku ke ma nyōōnaa,
maa hēlayi.

⁶ Hai, Iso, nyāya ma yaaki.

Mpi tō, n nuki.

Ke hōkrahōyū na ma tōo na n nu ma kuyōyōtutu.

⁷ Wat-m nyá kúpantu.

Nyá waasəyana mpa pa tūyū-h kpuuyū
tōyo pa kolontunaa nin taa.

⁸ Kenti ma tōo isu isəle taa pəyaya.

Na n hmes-m nyá keh tēe.

⁹ Ke ma kolontunaa asayaa
hōmakəllaa mpa pa tama-m tō pa tōo.

¹⁰ Pa feina pətōtəle,

pa yɔɔtəyi kalampaani tɔm.

¹¹ Pa tama-m ké na pá we ma waali təkram,
na pá feŋyi si pá peti-m ate.

¹² Isu tɔɔlasɪ cɛŋɔɔ si
si cələyi si tɔɔnaya tɔ.

¹³ Tacaa kuli pa tɔɔ na ń pəsi-weye krentəlasɪ.

Ya-m isayatu niŋ taa na nyá layate.

¹⁴ Tacaa kpiisi-we na nyá niŋ.

Na pə ləsi mpi pə ké pa taa nyəm tɔɔ weesuyɔ nyəm taa.

Na ń nyɔsɪ-weye nyan lɔm mpi n su-we tɔ.

Pa piya í nyɔɔ na pə kv pele na pá kaasi pa saalənaa.

¹⁵ Ye ma ɔle, maa ná nyá isentaa ké ma tampana tɛŋɔɔ tɔɔ.

Na má fema ma nyəni-ŋ isəna ma caa tɔ.

18

*Wulav lapa aka ná í saŋ Isɔ ké pə tɔɔ
(Samiyeli II 22:1-51)*

¹ Tacaa təmle tɔ Tafiiti yontu nti ɪ samna Isɔ ké saa wei Isɔ
waasa-ɪ Sayuli na ɪ kolontunaa leləa təna niŋ taa tɔ.
Nti tə wenna yonyoolaa nyɔɔ tɔ yontunaa taa cəne si:

² Tacaa, ma luyɔ sɔv-ŋ ké,
nyayale ma toŋ.

³ Nyayale ma kəkramɔɔ na ma tɔcɔsəle toŋ nyənte,
nyá waasəyənə-m, nyayale ma Isɔ na ma cɔsəyənə-ŋ.
Nyayale ma kɔpəlɔɔ na toŋ wei ɪ waasəyi-m tɔ.

⁴ Ma sama Tacaa na kawilitayɔ.
Nyá yarəna-m kolontunaa niŋ taa.

⁵ Səm ka tɔ-m alukpala ké,
na pá nyaasəyi-m isɔ pɔɔ isayaa.

⁶ Atətəle ka həkə-m tə ŋmusi ké
na səm náá tuti-m na pə puluyɔ.

⁷ Ma yáá Tacaa ke ma laŋwakəlle waatu si í waasi-m.
Ma kiisaa na í nu ma nɔɔ ke ɪ tɔyaya taa.

⁸ Pááná kpa Isɔ na tetɔ sele,
na pɔɔŋ náá sele too ɪ kila tɛɛ.

⁹ Isɔ tɔwa kəkə na ka cəyəlasi na ɪ nɔɔ
na ka nyɔsɪ luna ɪ muɔna tɛɛ.

¹⁰ Isɔ lumsa isətənyɔɔ na í tii.
Na ɪ nɔɔhɛ tɛɛ ké isətənyɔɔ kɔusəŋ nyəŋkv.

¹¹ Isɔ caya isətəa tillu tɔɔ na í kuləyi huntɔ,
ke heelim tɔɔ.

¹² Isɔ taka ɪ tɔyi səkpɛtyɔɔ
na í we tɛv ŋmuntɔɔ kəkɔpɛtyɔɔ tɛɛ.

¹³ Isɔ nyaləməle tɛɛ-ɪ nɔɔ na tɔ yasəyi isəŋmuntɔ
na tɔ lɔki tɛv tɔmpɛɛ na kəkə cəyəlasi.

¹⁴ Isətəa Isɔ Sɔsɔ nɔɔ nu
isətəa ké isɔ tɛv hola.

15 Iso tɔwa ma kolontunaa ke nyɛmá na í yasi-we.
 Na í tisi pa tɔw kɛ calanaa ke sɔsɔm na pá se yem yem.
 16 Tɔcaa mu páná na í woso i muɔna tɛɛ,
 na tenku tetu nyu na pá ná antulinya kite.

17 Uena í tisi i nin na isɔtaa
 na í ləsi-m lɔm sɔsɔm taa.
 18 Na í ya-m ma kolontunaa ton nyɛma
 mpa pa tɛɛ-m tɔ pa nin taa.
 19 Ma wahala wule ke pa tuta-m,
 Uena Tɔcaa waasi-m.
 20 Iso sɔɔla-m tɔɔo i waasa-m
 si má cayana ma ti.

21 Ma tɛɛa tampɔna tɔɔo n lapa-m mpɔ,
 ma kusiyisim lapɔ kasɛyaya nté.
 22 Ma tɛɛa Tɔcaa tɔm kɛ,
 ma ta wakɛlɛna-i.
 23 Ma tɛɛa nyá kusɛsutu tɛna tɔɔo.
 Ma ta yɔki nyá kiiu nakɔli.
 24 Ma luyɔ fɛi taali nɔɔɔɔ,
 tɔɔo ma kra ma tɛɛi isayatu tɛlate.
 25 Uena Tɔcaa lɛti-m ma tampɔna tɛnyɔu tɔw.
 Ma kusiyisim lapɔ kasɛyaya nté na n nyɛmá.

26 Kupantɔ ke n felɛɔi tɔ latɔ.
 Na n tɛɛa tampɔna na n lana a tɛɛɔ.
 27 Yɔɔɔ í we tɛnaɛɛɛ nɔɔɔɔ n laki-i.
 Uena n kisi isayau ke i isayatu tɔw.
 28 N waasɛɔi tɛpasɛlaa.
 Uena n tisiyi kalampɔani nyɛma.
 29 Ma Iso Tɔcaa yekina na ma nyaalɛm naaki.
 Na pá keelɛɔi ma sɛkɛtɔyɔ.
 30 Nyá ton ke ma nmaakɛna kolunɛa icatɛ,
 na má sɔu na má tuti ma kolontunaa.

31 Tɔcaa nyá kulapɔtu we kɛ tɛɛɛɛɛ.
 Na nyá kɔyɔɔɔtɔtu fɛi sika.
 N kentiyi mpa pa cɔɔsɛɛɛna-n tɔ isu kpálɔyɔ
 32 Tɔcaa nyá tike tɛkɔn nté Iso.
 Ta Iso nyá tike tɛkɔn nté
 kukpamɔyɔ nku ku kentiyi-tɔ tɔ.
 33 Nyá haakɛna-m toma.
 Na n tiikiyi-m mpɔau kusiyisuyu taa.
 34 Na n yeki na má pɛsɛɔi sewa na naani
 ke pulasi tɔw isu nam.
 35 N falɛsa ma nin na yooɔ,
 na má nyi tɔw ton nyɛɛku tɔw.

36 N yapa ma nyɔyɔ na pá weɛ isu kukentɔyɔ.
 Nyá ton teesiyi-m na má weɛna toma.

37 Nyá hasə́ɣəna ma nɔ́hɛɛ tɛɛ,
 pɔ́lɔpɔ u tuuliɣi-m.
 38 Na má tɔ́ɣɔnə́ɣi ma kolontunaa na má kpaaki-wɛ,
 má ta wakə́li-wɛ maa mələ́ɣi.
 39 Na má huɣi-wɛɣɛ aɛɛ,
 na pá wɛ ma nɔ́hɛɛ tɛɛ paa tasə́ɣi kɔ́lɔpɔ.
 40 Nyá haakə́na-m yooɔ toɣ
 na ń yeki na ma kolontunaa hə́ntə́ɣi-m aɛɛ.
 41 N yeki na ma kolontunaa seeki-m
 na má wakə́lə́ɣi-wɛ tənə́nə́nə́ɣi.
 42 Pa wiiwa nɔ́ɣɔlɔ ta waasɪ-wɛ.
 Na pá yaa Isɔ, Isɔ tá cɔ.
 43 Ma nuɣuta-wɛɣɛ na pá pəsɪ isɪ
 mɔ́sɔpɔ ɲku heelim kpaakə́ɣi tɔ.
 Na má feli-wɛ isɪ hapə́lɛ tɔɔ afə́la.

44 N yapa-m ma yə́laa nɔ́hə́ntɛ taa
 na ń su-m piitimnaa nyɔ́pɔ tɔ,
 na yə́laa mpa ma taa nyɪ tɔ pá laki-m tə́mlɛ.
 45 Ye ma nyə́na-wɛɣɛ isə́lɛ,
 pa nuna-m ké.
 Kpa nyáma piya seekina-m.
 46 Si naani leki-sə́ɣi na si seliɣi
 si koloosi acalɛɛ taa na si luki.
 47 Tacaá nyá wenna.
 Nyagalɛ ma kɔ́kpamɔ́pɔ ɲku kɔ́ kentiɣi-m tɔ, maa sa-ɲ.
 Maa tala ma Isɔ ma waasɔlɔ nyá.
 48 Nyá lɛɛtə́ɣəna na ma nɔ́ɣɔ,
 na ń tisiɣi piitimnaa ke ma tɛɛ.
 49 Nyá yakə́na-m ma kolontunaa niɲ taa
 na ń laki na má kələ́ɣi-wɛ.
 Na í yaki-m mɔ́sɔɲ tɔ niɲ taa.
 50 Pə́ tɔɔ ké maa sa-ɲ piitimnaa taa,
 na má pɔ́pɔli nyá hətɛ.
 51 N tɔ́ɣi nyá wulə́u ke akaitɔ sɔ́sɔ́ntɔ,
 na ń la kɔ́pantɔ ke nyá kɔ́ləsɔ Tafiiɪ,
 na ílɛ ɪ piitim nyáma ke tam tɔɔ.

19

Tacaá kɔ́ɲmaɲmam hɔ́lɔpɔ ke ɪ teeli

¹ Tafiiɪ yontu nti tə́ wɛ yonyoolaa
 nyɔ́pɔ tɔ yontunaa taa tɔ́ɣɔlɔ.

² Isɔ́tɔ́nɔ́pɔ hɔ́lə́ɣəna Isɔ nyá teeli
 na kɔ́ kpaalə́ɣi nyá kɔ́lɔpə́lɛ.
³ Wɔ́lɛ seɣesə́ɣəna lɛntɛ ke tɔ́ tɔ́m.
 Na ahoɔ náá heeliɣi lɛnna ke a tɔ́m.
⁴ Pɪ yɔ́ɣɔ́tə́ɣi si yɔ́lɔ í nu pə́ nɔ́ɣɔ.
⁵ Paa na mpɔ, pə́ tɔ́m cɔ́kɪ antulinya tənasi tənaya.

Isə sika ilim ke cokəle ke isətəa ké.

⁶ Pə we ké isu akpayəlv lukuyuna i nan̄ taa tə,
na í tɔyɪ mpaav na laŋhulom̄le isu aka.

⁷ Pə lukəna antulinya tənaya kaneyɛ,
na pə tələna leŋka.

Pulovv u fitiyi pə hanaya.

⁸ Tacaa nyá kiin̄ we ké təcɔŋŋ,

na í haaki ton̄ na weesuɣu.

Tacaa nyá kusəsutv ta siti tə we ké təcɔŋŋ.

Tə kuliɣi mpa pa ta nyɪ pulv tə pa isɛ.

⁹ Tacaa nyá kvtutvtv siyisaa ké na t́
heesəyɪ mpa pa nukəna-ti tə pa laŋa.

Nyá kiin̄ siyisaa ké təkprataa,
na í kuliɣi isɛ.

¹⁰ Tacaa nyamn̄av tewaya,

yəlaa ka nuna-ŋ r̄puyv tam tə.

Nyá kusəsutv we tampana ké na tə siyisaa.

¹¹ Tə kəla wolan̄aa kɔpampama ke teu.

Na t́ kəli tɔŋ setaya nim nyəŋka mayamaya ke leleŋ.

¹² Nti tə seɣesəyən̄a nyá təmlɛ tv má.

Tə təkuyv taa ma waaki ma weesuɣu taa ké.

¹³ Nɔyɔlv u cekəyən̄a i tasəkəle.

Wii maya timp̄i ma ta cekəna tə.

¹⁴ Kenti-m kalampaan̄i nyóma,

pa taa ŋmakəli-m.

Waavv inəyɪ maa te teu na í fiti-m kɔpəntuyv isayav.

¹⁵ Mv ma kuyɔyɔtv na nti ma mayasəyɪ ma lotu taa tə.

Hai, Tacaa, nyayale ma waasvlv

na ma kɔkramuyv ŋku kv kentiɣi-m tə.

20

Wulav təw sələmvv

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa

nyuyv tv takəlaya taa tɔyɔlv.

² Hai, Tacaa í mv nyá kusələmvtv ke nyá laŋwakəlle wule.

Yakərv Isə in̄ i kenti nyá tə.

³ Na í lu i təyaya taa ké Yosalem ke

Siyəŋ puyv taa na í kəw nyá waasuyv.

⁴ I tɔsɪ nyá kətasi təna tə,

na í mv nsi kəkə lusa si təna tə.

⁵ I ha-ŋ mpi n səla teu tə,

na í la mpi n caaki tə.

⁶ Ie tá laŋa ká heena nyá nyuyv yapv təm.

Mpi tə, tá Isə hətɛ taa ké tə pəsəna akanaa.

Tacaa í la pə təna mpi n sələməyɪ tə.

⁷ Pənente ma nyəma si Tacaa

waasəyi wulav wei n ləsaə təχə,
na ń cə-ı nyá təyaya taa ké hatoo ıətəə.
Nyá tonj səsəəŋ waasəyəna.

⁸ Payale ná teeləyi pa yooü kraγanəŋ ké,
na ləlaə ke pə keəkənaə.

Ama tá ıle, tá ıso Tacəə ke tá nyənəyi.

⁹ Mpe ını pa nukıyi ké na pá hotıyi.

ılena taa səŋə ıso təca.

¹⁰ Hai, Tacəə, waası wulav.

Cə-təyü waatü wei tə yaakı-ŋ tə.

21

Wulav teeləyü ke Tacəə

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyooləə
nyüyü tü yontunəə taa təχəə.

² Tacəə wulav lanje heəna nyá toma səsəəna ké.

Na ı ŋmaäləyəna nyá waasüyü pə feına.

³ Mpi ı luyü sələə təχə n ha-ı,
n ta pəmi-ı ı kvsələməm.

⁴ N koolə-ı kúpantü ke tuutuuma.

N temə-ı wola ntenuyü.

⁵ ı sələmə-ŋ weesüyü na ń ha-ı,
na kü tayalı teu.

⁶ N waasa-ı na ı teeli təə səsəm.

Na ń suu-ı teu na səsəəntü.

⁷ N koolıyi-ı kúpantü ke tam təə ké,
na ń wε ı kın na ı lanje hvləməyi.

⁸ Wulav pəta ı təyi Tacəə ké.

Na ıətəə ıso Səsə kúpantü təə,
pə kaə cəŋlı-ı.

⁹ Hai, wulav, nyá nin ı wεε nyá kolontunəə
na mpa paa caə-ŋ tə pa təə.

¹⁰ Kəyənku n kəŋ tə,
n ká tü-wεyε kəkə səsaya taa ké.

Tacəə n ká kpiisi-wεyε na pááná,
na kəkə nyaya-wε.

¹¹ Na ń kpiisi pa lələŋ tənaya
tətv taa yələə taa.

¹² Paa həkə ısayatü sı pa lakı-ŋ,
ıle pa kaə pəsi.

¹³ N ká tə-wεyε nyá nyəmə
na ń təχəni-wε na pá se.

¹⁴ Tacəə huli nyá tonj səsəəŋ.

ılena táá yoo-ŋ yontu na té sa nyá tonj təm.

22

Wei pa ləwa tə ı waasüyü

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina tefemle nam luyu,
na tó wε yonyoolaa nyuyv tu yontunaa taa tɔɔɔ.

² Hai, ma Iso yoou,
pepe tɔɔ ké n lɔ-m?
N hatələna-m suwe,
na nn nukɪ ma wula sɪ ń waasi-m?
³ Hai, Iso, ma wiikina-ŋ ilim ilim nn cɔɔki,
na ahoo ahoo maa hikiyi tom.

⁴ Paa na mpv nyayale Iso Nanjtu
wei lseyeli nyáma saŋ tɔ.

⁵ Nyaya tá cəsənaa tɔwa naani
lɛna ń ya-wε.

⁶ Pa wiina-ŋ na ń ya-wε,
pa pɛta-ŋ pa ti tɔ fεεle ta tɔɔ-wε.

⁷ Ama ma pəsa ké isu atantaalv pə taya yulv,
na yəlaa təna tɔvki-m na pa footiyi-m.

⁸ Pa təna mpa pa naaki-m tɔ pa tuluyv-m ntompee
na pá hooki-m ise na pá footiyi-m sɪ:

⁹ Ntəŋ Tacaɔ ke n pɛta nyá ti yaa,
Tacaɔ í ləsi-ŋ pə taa.

Ntəŋ Tacaɔ sɔɔla-ŋ yaa,
Tacaɔ í waasi-ŋ.

¹⁰ Tacaɔ, nyá ləsəna-m ma too taa,
na ń papəsi-m ɪ həla tɔɔ na naani.

¹¹ Hatoo ma həv tεε nyá tɔɔ ké ma wεε,
na n ké ma Iso.

¹² Taa hatələna-m ma wahalanaa waatu,
nyayale ma sənlv nəɔɔlv fεi.

¹³ Ma kolontunaa tama-m ké isu latəcənaa,
pa tv-m həkv ké isu taale naaŋ keesasi.

¹⁴ Pa haaki nəəsi na ma tɔɔ ké isu tɔɔɔlaya
cəlvv ka tɔɔnaya na ká nyusəyi tɔ.

¹⁵ Ma toma tɛmaya isu lvm kpenyuyv atɛ tɔ,
na ma tətantənaa taa cé.

lɛna ma apalvɔ hoo ma taa isu keetu.

¹⁶ Ma luyv tεε wɔlaa ké tɛpuyupuyv,
na ma nsəmle matəna ma tantahaav.
N su-m mvsuyv taa ké isu ma tɛma səpv.

¹⁷ Asayaa kpekəle tama-m ké.

Hasi nsi sɪ tv-m həkv.

Pa tɔla ma niŋ na ma nəntaaləŋ ke pɔɔŋ.

¹⁸ Ma wɔlaa ké na má yelev mɔwa tike
na ma kolontunaa nyənəyi-m təcɔɔ.

¹⁹ Pa tɔla ma wontu.

lɛna pá tɔ tɛtɛ ké ma kpai tɔɔ.

²⁰ Hai, Tacaɔ, taa hatələna-m.

Nyayale ma toŋ.

Kɔɔ ma waasɔyɔ ke lɔŋ.

²¹ Ya-m layate nɔyɔ taa.

Lɔsɪ-m hasɪ nsi sɪ kela taa.

²² Waasɪ-m tɔyɔlasɪ nsi sɪ nɔyɔ taa,
na taale naaŋ inɪ ɪ hɔŋ taa.

Hai, nu ma kusɔlɔmɔtɔ.

²³ Maa heeli nyá tɔm ke ma camnanaa,
na má sa-ŋ samaa taa.

²⁴ Taa yɔlaa me í samɪ-ɪ

Yakɔpɔ lulɔyɔ nyáma me í tu-ɪ teeli.

Isɛyeli nyáma me í sɛɛ-ɪ.

²⁵ Mpi tɔ, Taa nn footiyi wahala tɔ nɔyɔlɔ
yaa n nyɔnɪ-ɪ sɔkpɛlu
pɛcɔ nn haaki-ɪ siyile.
Ama ye wahala tɔ wiina-ŋ, n nuki ké.

²⁶ Taa nyá kulapɔtɔ tike ke ma saŋ samaa taa.

Ilɛna ma la-ŋ kɔtasɪ nsi

maa sɪ nɔyɔ tɔyɔ nyá sɛɛlaa isɛntaa.

²⁷ Kɔnyɔntɔnaa ka tɔyɔ na pá haya.

Taa nyá pɛɛkɔlaa í sa-ŋ.

Na pá cayana-weye tam.

²⁸ Tetɔ tɔnasɪ tɔna yɔlaa ka hɔv

Taa nyá tɔm na paa keesɔna nyá tɔɔ.

Na atɛ yɔlaa tɔna lun nyá tɛɛ.

²⁹ Mpi tɔ, Taa nyayale wulav sɔsɔ.

Na n tɔki kawulaya ke piitimnaa tɔna tɔɔ.

³⁰ Tetɔ taa toŋtuna tɔna ká tɔyɔ na pá hɔntɪ-ŋ atɛ.

Na yɔlaa tɔna mpa paa te na pá sɪ tɔ paa lunɪ-ŋ akula.

³¹ Pa lulɔŋ nyáma ká la-ŋ tɔmlɛ

na pá heeli nyá tɔm ke pa waali piya.

³² Na pɛɛ pa keesɪ pɛɛ pa piya ke

isɔna n waasa nyá yɔlaa tɔ.

23

Taa kele ma tiikilu

¹ Tafiti yontu.

Isɔ nyá tiikiyina-m,

maa lanɔyɪ pulɔ.

² Pɔ tɔɔ ké n pukina-m nyutu

kɔlɛkɔlɛkɔtɔ taa na má heesɔyɪ.

Na n yeki na má heesɔyɪ lɔm mpi

pɔ we tɔpamm tɔ pɔ cɔlɔ.

³ N tayanɔyɪ ma toŋ kpaaɔyɔ

na n pukina-m mpaav kɔsiyisuyɔ taa sɪ, nyá hɔtɛ í yaa.

⁴ Paa ma toŋ sɔkpɛtɔyɔ anaam taa,

maa nyar sɪ pulɔpɔ ká la-m.

Mpi tɔ, Tacaɑ n wɛ ma waali tɔ se.
N tiikiyi-m na ń kentiyi ma tɔɔ na pɔ tɔyɔ-m naani.

⁵ Tacaɑ, paa ma kolontunaa kin,
n mɔyɔ-m kɛ na ń pɔlɔyi ma nyɔyɔ taa kɛ sɔɔsɔn nim,
na ń suku-m tɔyɔnɔyɔ tɔkpetekpete.
Na ń suuliyi ma iyaya kɔnyɔnyɔyɔ tɔpam.
⁶ Tampana tɔɔ, n laki-m kɔpantu kɛ
na ń sɔɔlɔyi-m halɔna ma weesuyɔ kuyeyɛ tɛ.
Ma na-ŋ tu kpentɪ teu kɛ, halɔna ma sɔm.

24

Tacaɑ kɛlɛ antulinya wulav sɔsɔ

¹ Tafiiiti yontu.

Tacaɑ nyá tɔnna antulinya tɔna na ɪ taa yɔlaa
na pɔ tɔna mpi pɔ wɛ ɪ taa tɔ.

² Nyá sɪna antulinya kite kɛ tɛŋku na
lɔmnaa tɔɔ na ń tɔka-ɪ.

³ Awe taka ká kpana Tacaɑ nyá pulaya
ŋka ka tɔɔ pa sɛɛki-ŋ tɔ?
Na pɔntɔ sɔv nyá tɔcayale naŋŋ nyɔntɛ nté tɔ taa?

⁴ Mpa pa kisa ɪsɔyɔtɔ lapɔ na pa lotu wɛ kɔlɔmtɔ
na pá tá ha pa tɔxi tuŋ laav na pɔpɔtɔ nɔɔsɪ sɔv tɔyɔ.

⁵ Tacaɑ laŋle ka hɛɛna-wɛ na ɪ waasi-wɛ,
na ɪ kooli-wɛyɛ kɔpantu.

⁶ Yɔlaa mpe ɪni pa takanaa sɛɛkɔna Tacaɑ.
Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyɔma siyisiyi mpa pa pɔsɔyi
na pá kɔɔ ɪ ɪsɛntaa tɔyɔlɛ.

⁷ Tam tɔɔ nɔnɔɔsɪ mɛ ɪ tulɪ tɔyelele,
na teeli wulav sɔv.

⁸ Aweyɛlɛ teeli wulav ɪni?
Tacaɑ tɔŋ tu wei ɪ kɛ yɔɔŋ taa aka tɔyɔ.

⁹ Tam tɔɔ nɔnɔɔsɪ mɛ ɪ tulɪ tɔyelele,
na teeli wulav sɔv.

¹⁰ Aweyɛlɛ teeli wulav ɪni ye?
Ate na ɪsɔtaa Tacaɑ kɛlɛ teeli wulav.

25

Husi ma tɔwakɔlle na ń hɔlv-m nyá luyɔ nyɔntɔ

¹ Tafiiiti yontu.

Tacaɑ nyá tɔɔ kɛ ma kɛɛsɔyɔna.

² Ma ɪsɔ nyaya ma pɛta ma ti.
Taa yele-m na fɛɛlɛ tɔyɔ-m.

Yaa ma kolontunaa paana-m.

³ Mpa pa tɔyɔ-ŋ naani tɔ
pa kaa wɛɛ maa nyɔma taa.
Ama nyá waali lulaa ká nyasɔna pa mpee kɛ kela.

⁴ Hulo-m nyá mpaav na má nyi-ku,
na í seyesi-m mpi n caa ma la tó.

⁵ Tiiki-m nyá tampana taa,
na í seyesi-m-ye.

Mpi tó, Iso nyá, nyá yakana-m.
Nyaga ma teelayi tam.

⁶ Taaa, tóosi si hatoo tó n ké kupaŋ ké,
na í soolayi yalaa.

⁷ Taa tóosi ma ifepile kupantəŋ na ma isayatu təm.
Ama nyəni ma pətətəle na í tóosi ma tó
ké nyá kupantu tó.

⁸ Taaa n ké kupaŋ ké na í siyisaa.

Pə tó ké n hulayi pəntəlaa ke mpaav.

⁹ N teesiyi mpa pa ise pa tóki tó pa təm ké.

Na í hulayi-weye nyá luyu nyəntu.

¹⁰ Mpa pa təkəyi Taaa nyá nōosi pəeluyu na nyá kosəsutu tó
pa naaki nyá mpaan təna taa ké sooluyu na kupantu ké.

¹¹ Hai, Taaa husi ma isayatu
səsəntu ke nyá hətə tó.

¹² Ye yulu nyaŋna Taaa,
Taaa hulayi-i mpaav ŋku i ká təŋ təyo.

¹³ Pə yulu weeki leleŋ taa ké.

Ilena i piya náá təyo tetu.

¹⁴ Taaa heeliyi pəntu ke i lotu ké,
na í hulayi-i nəyo pəeluyu təma.

¹⁵ Taaa ke ma tekiyi tam.

Mpi tó, un i ka ləsəna-m
katəka ŋka ka kra-m tó ka taa.

¹⁶ Hai, hulo-m nyá pəlele na í keesəna ma tó.

Mpi tó, ma ké katayəlaya ké, na kunyəntəyolu.

¹⁷ Nəyəsəe səsəyi ma lotu taa ké.

Ləsi-m ma laŋwakəlle taa.

¹⁸ Nyəni ma kunyəŋ na ma wahala
na í husi ma kupantəŋ təna.

¹⁹ Nyəni ma kolontunaa paɣale,
na isəna pa taa haŋəyənə-m səsəm tó.

²⁰ Kenti ma weesuyu tó na í ya-m,
na má taa la maa nyəma,

ke isəna ma pətə-ŋ ma ti tó pə tó.

²¹ Nyaga ma teelayi si n yele na má təŋ siyisuyu
na má taa wakələna nəyolu.

²² Hai, Iso, ya lseyeli nyəma
ke pa laŋwakəlle təna taa.

26

Yulpaŋ yaav ke Taaa

¹ Tafiti yontu.

Tacaa, ha-m tampana.
 Mpi tɔ, ma yaasi tewaya,
 pəyele ma pɛta-ŋ ma tɛyi təkɛpataa.
 Ma ta heli.
² Maɣasi-m na ń wiili ma lotu taa,
 na ń yası ma ləmaɣasɛɛ taa na ń ná.

³ Ma naaki nyá kɔpantɔ na ma ıse,
 na má tɔŋ nyá tampana taa.
⁴ Maa tɛŋɛyi pɔpɔtuna,
 pəyele ma na mənəafikinaa tu tɔŋ.
⁵ Ma taa kɛrakəna ısaɣalataa kɛkələ ké.
 Pəyele maa kɛtɛtəɣəna nyɔɔŋ feinaa.

⁶ Tacaa, maa saŋ ma niŋ na pə hɔli sɪ ma ké kɔpəŋ,
 na má cɔɔ kɔtaya tɛlatɛ,
⁷ na má sɛɛki-ŋ na má saŋ nyá kookalənaa.
⁸ Tacaa ma sɔɔla nyá tɛyaya ké.
 Nyá tɛcaɣalɛ tənaya nyá teeli naaki.

⁹ Taa kɛɛntɪ má na asaya ke təkɔlɛ,
 yaa má na yɔlɔkɔlaa tá weesiŋ ləsuɣu.
¹⁰ Mpa pa lakı kawalaya na
 pá paaləyi kɔhaaŋ ısaɣaŋ tɔ.
¹¹ Ma yaasi tewaya.
 Nyənı ma pətɔtɔlɛ na ń ya-m.
¹² Ma səŋaa ké taca,
 maa sɛɛ Tacaa ke samaa taa.

27

Tacaa kiŋ cɔɔsuɣu

¹ Tafii ti yontu.

Tacaa nyayaɣalɛ ma fətəla na ma nyuɣu yátu.
 Ma kaa nyana nəɣɔlɔ.
 Nyá kentiɣina ma weesuɣu tɔɔ,
 pɔlɔpɔ kaa sɔsɔ-m watu.
² Ye asaya kəŋ ma cəluɣu ısu taalɛ wontu,
 mɛɛ paa hotina aɛ na pə wakəli-wɛ.
³ Paa yoolaa tama-m kɔtaya sɔɣontɔ fɛi-m.
 Paa pa sɔsɔ-m yoonav ma wɛna ɪsɔ ké naani.
⁴ Kulɔmtu ke ma sələməyi Tacaa na má səki tɔ tɔɔ.
 Pə wɛɛ sɪ má caya nyá tɛyaya taa ké haləna ma səm,
 na má sa ka teu na má yɔɔləna ɪsɔ wɛɛv.
⁵ Na ń ɲmɛsi-m nyá tɛyaya taa,
 na ń kenti ma tɔɔ ké wahala waatu.
 Na ń su-m kɔkɛpamɔɣu tɔɔ sɪ pɔlɔ í taa hiki-m.
⁶ Waatu ınəyi maa kəli ma kolontuna mpa pa cəna-m tɔ,
 na má sa-ŋ nyá tɛyaya taa na má la-ŋ kətasi,
 na má yoo-ŋ yontu na má tala-ŋ.

7 Tacaa nyəni ma pətətəle,
na ń nu saa wei ma yaaki-ŋ tə.

8 Ma təssa nti n suwa si má keesəna nyá tə tə.
Tacaa pə tə ké ma keesəyənə nyá tə.

9 Iso nyá waasəyənə-m.

Taa ha nyá seelv maya siyile yaa ń lə-m na pááná.

10 Paa ma too na ma caa pa lə-m,

Tacaa, nyá mvyuna-m.

11 Tacaa, hɔlv-m mpaav ŋku n caa má təŋ tə.

Mpi tə, ma kolontunaa yookina-m.

Tiiki-m kvisiyisyu taa.

12 Taa yele na ma kolontunaa

lana-m isəna pa caaki tə.

Mpi tə, pəpətv aseeta nyəma mpe,

pa nyaasəyi-m ké.

13 Ye ma taa weena naani ké

Tacaa kupantv tə ké ate cəne,

isənaya maa lapa?

14 Təŋ Tacaa,

kaasi nyá ti

na ń təyə apalvtə.

Təŋ Tacaa.

28

Səm nəyə taa tv sələmvyv

1 Tafiti yontu.

Tacaa nyaya ma makı kapusi na má yaaki,

ma kentulu, taa təki nyá ŋkraŋŋ.

Ye n ta cə-m, ma we ké isu wei pa tisiyi pəlaav taa tə.

2 Waatv wei ma makı kapusi na má yaaki-ŋ

na má hɔləyi niŋ na nyá təcaɣale

naŋŋ nyəntə tə tə, nu ma wiinav.

3 Taa kaa má na kawalaya nyəma

na isayalataa ke kpatəyɔv kuləmvɔv.

Pa kvyəyətətv we leleŋ ké,

na pa taa na seesi.

4 Feli-weye pa isayətv fətv

na ń keesəna pa acilayətv təma.

Ləeti-weye pa kuləpəle.

5 Paa laki laakali na nyá kuləpətv na nyá təma.

Wakəli-we tənəŋŋŋ, pá taa tasa kuləyɔv.

6 Tacaa, ma se-ŋ

isəna n nu ma wula tə.

7 Nyayale ma toŋ na ma kvəntuyɔv.

Nyaya ma tɔyi naani na ń waasəyi-m,

na ma we laŋhɔlvmlə taa na má saŋi-ŋ na yontu.

⁸ Nyá kentiŷina nyá yálaa na toŋ,
na ń waasəŷi nyá kuləsu na u nyanŋa pɔlv.
⁹ Waaɪ nyá yálaa tá na ń kooli-tuyv kɔpantu.
Tiiki-tv na ń paasəŷəna-tuyv tam tɔɔ.
Mpi tɔ, nyá tənna-tv.

29

Tacaa nəŷə

¹ Tafiiti yontu.

Isɔtaa nyáma me í sa Tacaa.
I pɔvɔlv Tacaa teeli na i səsɔɔntv tɔm.
² I sa Tacaa hətə səsɔɔle
na i hənti-i ateyɛ
saa wei i hɔlvəŷi i tənəŋŋ weɛtv tɔ.

³ Isɔ teeli tv yekina na tɔv tiliyi.
In i holiŷina lɔmnaa tɔɔ.
Isɔ ŋmakəla lɔm səsɔɔm ké.
⁴ Tacaa nəŷə nukəna toŋ ké na səsɔɔntv.

⁵ Nyá nəŷə pələŷi tuŋ səsɔɔŋ ké.
Nyá pələŷəna Lipəŋ tuŋ səsɔɔŋ.
⁶ N laki na Lipəŋ pɔvɔ ŋmaaki isu latəce kɔfalv.
Na Hɛɛmɔŋ nyəŋkɔ isu taale nav kɔfalv.

⁷ Tacaa nyá nəŷə lakəna na tɔv ŋmeləsəŷi.
⁸ Na ka ciŷitiyi Katɛɛsɪ wɔlɔŷa tɛtv.
⁹ Nyá nəŷə lakəna na naməŋ lɔlvəŷi,
na ká yeki na hətɔ tuŋ kpaaləŷi təkpaalakpaalə.

Na pa tənə pa kpaaləŷi Tacaa təŷaŷa taa ké isɔtaa sɪ
Isɔ kéle teeli tv təkpaalə.
¹⁰ Nyá kawuləŷa tətəŷəle nté lɔm səsɔɔm tɔɔ.
Tənəŷa n ká təkɪ-keŷɛ tam tɔɔ.

¹¹ Tacaa ha toŋ ke nyá yálaa
na ń kooli-wɛŷɛ kɔpantu
na ń yelev na pá hɛɛsɪ.

30

Tacaa haaki weesuyv kɔfalvəŷv

¹ Tafiiti yontu nti pa yoo
Isɔ təsɛɛle tvlɔŷv waatv təŷəlv.

² Hai, Tacaa, ma sama-ŋ.
Mpi tɔ, nyá ləsəna-m luməŋ taa.
N ta sɔɔli sɪ ma kolontunaa í paana-m.

³ Ma Isɔ Tacaa,
ma wiina-ŋ, lɛna ń waa-m.

⁴Ma nɔɔhɛle ka wep pɛlaav taa tɔ,
nyá lɛsɛna-m sɛtaa tɛ na ń ha-m weesuyu.

⁵Mpa me í sɔɔla Taca a tɔ í yoo-ɪ yontu.

Ɔ sɛɛ-ɪ na í samɪ-ɪ ɪ tɛnanɛɛ weɛtu tɔɔ.

⁶Ɔ pááná we laasaya tɔɔ tike kɛ.

Ɔ lɛna ɪ kɔpantu ke yulɔ weesuyu tana.

Taanaya ke yulɔ wiiki na kɔ fe tananɛ

Ɔ lɛna í wonɛ na í kpalɛsi.

⁷Waatu wei maa cayana ma ti tɔ,

ma huɔkaya kɛ si pɔlɔpɔ kaa la-m.

⁸Taca nyá kɔpantu tɔɔ kɛ n ka yelaa

na má sɛɛɛ teu tɛca ɪsu pɔpɔ.

N kɔma na ń ha-m siyile Ɔ lɛna pɛ liyiti-m.

⁹Mpɔpɔ ma mapa kapusi na

má wiina-ɛ na má pɔɔsi-ɛ si

¹⁰ye ma sɛpa na má tii pɛlaav taa weye n waaki?

Yulɔ í pɛsa tetɔ ɪ tasɛyi-ɛ sam yaa í kpaalɔ

nyá kɔpantu tɔtɔɔ?

¹¹Taca, ke ɛkpɛnɛ na ń waasi-m,

Taca kɔɔ na ń ya-m.

¹²Mpɔpɔ n layasa ma lanwakɛlle ke lanholɔmle,

na ń wɛɔsi ma layaya wontu na ń suu-m acima nyɛntɔ.

¹³Waatu inɛɛ maa yoo-ɛ yontu,

ma kaa su, Taca, ma Ɔsɔ,

maa sanɛ-ɛ tam kɛ.

31

Naani tɔpɔ ke Taca

¹Tafiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyɔpɔ tu yontunaa taa tɔɔɔɔ.

²Taca nyaya ma tɔpɔ kɔpɔpɔ,

taa yele-m na fɛɛɛ tɔɔ-m.

Waasi-m nyá tampana tɛɛpɔ tɔɔ.

³Ke ɛkpɛnɛ na ń waasi-m lɛɛ.

Pɛsi ma kɔkɛntɔpɔ ton nyɛɛkɔ na má ná nyɔpɔ.

⁴Mpi tɔ, nyá kentiya-m

na ń we ɪsu ma kolɔɛa ɪcate.

N ká tiiki-m na ń paasana-m nyá hɛɛ tɔɔ.

⁵Fiti-m pulɔpɔ ɛkɔ pa nyɛpa-m tɔ kɔ taa.

Mpi tɔ, nyayale ma kentilu.

⁶Nyá ninɛ taa kɛ ma pɛtɛɛɛ ma ti tɛkpataa.

Nyayale Ɔsɔ Taca tampana tu,

n ká waasi-m.

⁷Ma taa kpaakɛna mpa pa matɛna tuɛ kpaɛ nyɛɛ inɛ tɔɔ.

Ama nyaya ma pɛta ma ti.

⁸Nyá kɔpantu tɔɔ kɛ ma we lanholɔmle na anmaala pɛ taa.

Mpi tɔ, n nawa ma wahala na ń nyɛ ma nɛɛsɛɛ tɔɔ.

9 N kaa peti-m kolontu niŋ taa.
N ká ce-m ké na ń yele na má səŋ ma nɔɔhɛɛ tɔɔ.

10 Wula nu ma ise na má tala ma tənaya.
Hai, Tacaɔ, nyənɪ ma pətɔtɔlɛ,
ma wɛ laŋwakəllɛ taa ké.

11 Nəyəsɛɛ tɔka ma weesuɣu na ma pusi ké.
Ma isayatu tɛŋna ma toma na pə caamayi-m.

12 Ma kolontunaa na pə kɛŋna
ma asəmaa pəsa-m wonja pulɔpɔɣu.
Na ma tɔm wɛ ma taapalaa kɛ sɔyɔntu.
Na pá na-m awalɪ pa seeki-m.

13 Ma pəsa ké isu nyənaya kuyɔkaya.
Na pá sɔɔ ma tɔɔ isu sətɔ.

14 Ma nuwa nti yəlaa yɔyɔtəyi ma tɔɔ tɔ.
Sɔyɔntu tama-m kotaya ké.
Pa cakɪ ma tɔɔ si pá ləsi ma weesuɣu.

15 Ama Tacaɔ, nyaya ma pɛta ma ti.
Nyayalɛ ma Isɔ.

16 Nyá niŋ taa ké mpi maa tɛsəna tɔ pə wɛɛ.
Fiti-m ma kolontunaa na ma kɔnyɔntɔlaa.

17 Nyá isentaa í hetəna nyá təmlɛ tɔ maya teu
na ń ya-m nyá kɔpantu tɔɔ.

18 Tacaɔ taa tɔ-m fɛɛɛ kɛ waatu wei ma yaaki-ŋ tɔ.
Ama ma kolontunaa ka tɔyɔna-tɛ.
Pə wɛɛ si pá tisi-wɛyɛ atətəlɛ taa
na pá nyala pa nɔɔsi.

19 Yele na footilaa pəpɔtɔnaa
mpɛ pá pəsi kamumusi.
Mpi tɔ, tampana təŋlaa kɛ
pa holiyina na kalampaani.

20 Pəpɔtɔ fɛɪ leleŋ,
kɔpantu sɔsɔɔntu kɛ n su mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
Yəlaa təna naaki si,
mpa pa tɔyɔ-ŋ kɔpɔyɔ tɔyɔ n haaki-ti.

21 Pa cɔɔsəyi nyá kiŋ kɛ mpɔ
ɪlɛna ń kenti pa tɔɔ si,
kolontunaa í taa tɔ-wɛyɛ kɔnyɔŋ.

22 Tacaɔ ma sɛɛ-ŋ.
Pu tama-m ké isu icatɛ.
ɪlɛna ń hɔli-m nyá kɔpantu
na ń la-m piti təmlɛ.

23 Ma laŋlɛ ka wakəlaa ké,
halɪ ma mayasaya si pə ləsa-m nyá kiŋ.
ɪlɛna ń nu ma wiinau.

24 Tacaɔ yəlaa mɛ í sɔɔli Tacaɔ.
Mpi tɔ, Tacaɔ feŋiyi mpa pa təkəyi ɪ tɔm kɛ teu tɔyɔ.
ɪlɛna í lɛɛtəyi kalampaani nyəma na pááná.

25 Mə tənə mpa me í tugi Tacaa ke naani tə,
í təgə apalutv na í nyəə təŋ.

32

Wei Iso husa i sayatv tə i lahholvmlə

¹ Tafiti yontu.

Lelen nulv nté wei i sayatv Iso husaa
na í wii-i i kupəntəŋ tə.

² Lelen nulv nté wei Tacaa u yeki si
i sayatv í məli i nyuyv taa tə.
Pəyele cəsvyv fei i ləmayasəe taa.

³ Ye ma ηmesa ma sayatv,
maga tə wakələxi.
Na má mələxi ilim na pə təm.

⁴ Mpi tə, ilim na ahoə ke
n həŋaga ma ηkraŋuyv na pə nu-m.
Ma toma tema isv tuyv ke wulaya tetv taa ké ləŋle.

⁵ Ma mayasaa si maa huli-ŋ ma sayatv,
ma ta ηmes-i-ŋ ma kupəntəŋ.
Ulena nyaa husi-m tə tənə.

⁶ Pə təə ké nyá yəlaa tənə ka sələməyi-ŋ
na paa waatv wei wahalanaa
wata-we isv ləm, pu takv-we.

⁷ Nyaga ma cəəsəyənə,
na í hatələyənə-m lahwakəlle.
Na má ηmaələyənə ma nyuyv yərv.

⁸ Mpyyv Tacaa cə-m si: Maa səyəs-i-ŋ
na má huli-ŋ mpaav ηku n ká təŋ tə.
Na má paəsəyənə-ŋ na má tasəyi-ŋ layatv.

⁹ Taa la kəməlentv isv kraŋav,
yaa kraŋaga ηka pa keəkəna kpasv tə.
Ule natəli tə kaa mayana-ŋ.

¹⁰ Isayav we wahalanaa pəyale taa ké.
Ulena Tacaa náá pələyi kupantv ke wei
i tugi-i naani tə.

¹¹ Siyisilaa me, í yəələnə Tacaa na í ηmaalı.
Na tampaŋa təŋlaa me mə tənə
mu wilitina lahholvmlə.

33

Antulinya ηmalv Iso samtv

¹ Siyisilaa me í yəələnə Tacaa.

Iso samtv mənə tampaŋa təŋlaa.

² I samv-i na cəmvuyv,
na í tala-i na ηmusv naanvwa nyəŋkv.

3 I yoo-ı yontu kufatv,
na mə cəməη na mə nəəsı kuli ısətaa.

4 Mpi tɔ, Tacaa nyá kuyəɣətvtv ké tampana ké,
na nyá kulapɔtv təna hvləɣəna mpv.

5 N səəla siyısuyu na tampana təηvɣv ké.
Tacaa kɔpantv suwa tətvt taa ké.

6 Təmuvɣv ke n yəɣəttaa,
na pə la ısətənvɣv
na ilim na ısətv na ısətvlvηası nάά wεε.

7 N kpeyela tɛηku lvm ke təntəmlɛ.
Na η tv lvmnaa səsəəm ke kotikotvη taa.

8 Tətv təna ı nyana Tacaa,
na tə taa yəlaa təna sele nyá kvη.

9 Mpi tɔ, η yəɣəttaa pə laki ké.

η kula nəɣɔ sı mpi pə wεε,
pələ pə wεε.

10 Tacaa n wakələɣı təma nna
piitimnaa suwa sı pa laki təɣɔ,
na η hetəɣı nti pa həkəɣı tɔ.

11 Ama təma nna Tacaa n suwa na
η təηəɣı na η laki tɔ a wε tam ké.
Na η həkə nti təle tə wεε ηpvɣv pısv pısv.

12 Leləη nılaa nté piitim mpi
pə nyənəɣı Tacaa ke pə lsv tɔ.
Na yəlaa mpa n ləsaa sı nyá nyáma tɔ.

13 Tuu ısəttaa ké Tacaa n wεε na
η nyənəɣı na η naakı yəlaa təna.

14 Nyá təcayale taa ké n wεε na
η keηna atɛ nyáma təna tɔ.

15 Nyá ηmana pa təna na
η tv-wεɣɛ cəkənav ləmayasεε
na pvlv lapv yaa pə kisuyu ləmayasələ.
Na pá feηıyı pa təma.

16 Pə təɣa yoolaa tuutuuma ke
wulav təkəna yooou.

Pəcɔ tomiη naa waasəɣı yoolu.

17 Pə təɣa yooou kpaɣanv toma yaa
ı alaafəya yakəna ı cayalv.

18 Ama Tacaa nyá ısələ ná wε mpa
pa nyavηna-η na pá tɛeləɣı
nyá kɔpantv tɔ pa tɔə ké.

19 Na η ləsəɣı-wεɣɛ səm taa.
Na η paasəɣəna-wεɣɛ nyəɣɔsv
waatv na pá wɛna weesuyu.

20 Tacaa nyayə tá tɛeləɣı.

Nyá waasəɣəna-tv na
η kentiyı tá tɔə.

21 Nyá tǝ́ kǝ́ tǝ́ wǝ́ lǝ́hǝ́lvǝ́mǝ́ tǝ́.
 Na tǝ́ wǝ́nǝ́-ŋ naani.
 22 Tacaa, la-tǝ́yǝ́ nyá kǝ́pǝ́ntǝ́ ǝ́su
 tá tǝ́ǝ́lvǝ́-ŋ tǝ́.

34

Tacaa waasa-m ma sǝ́yǝ́ntǝ́ tǝ́na tǝ́.

¹ Tafiti yontu kǝ́ waatǝ́ wǝ́i ǝ́ polǝ́ Filiisi nyǝ́ma
 wǝ́lvǝ́ Apimelekǝ́ tǝ́ na í pǝ́sǝ́ ǝ́su kǝ́mǝ́lǝ́ŋ
 na ílé ǝ́ tǝ́yǝ́nǝ́-ǝ́ tǝ́.

² Mǝ́ sa Tacaa kǝ́ pǝ́a waatǝ́ wǝ́i kǝ́.
 Ma nǝ́yǝ́ tǝ́a kǝ́ nyá samtǝ́ ka wǝ́ǝ́ tam.

³ Mǝ́ sa-ŋ mpi n lǝ́pǝ́-m tǝ́ pǝ́ tǝ́ǝ́.
 Kǝ́nyǝ́ntǝ́yǝ́lǝ́a í nu na í yǝ́ǝ́lǝ́.

⁴ Tǝ́ kǝ́pǝ́ntǝ́ na tǝ́ tǝ́la lǝ́ǝ́ na tǝ́ sǝ́ǝ́-ǝ́.

⁵ Tacaa, ma yǝ́a-ŋ ní cǝ́-m,
 na í waasi-m ma sǝ́yǝ́ntǝ́ tǝ́na tǝ́.

⁶ Ye yǝ́lvǝ́ tekǝ́yǝ́ Tacaa pǝ́ntǝ́ ǝ́ǝ́ntǝ́a hǝ́tǝ́yǝ́ kǝ́
 na fǝ́ǝ́le ya ǝ́ tokǝ́yǝ́ tǝ́a.

⁷ Ye wahala tǝ́ ǝ́ wiina Tacaa,
 ǝ́ nukǝ́ kǝ́ na í yǝ́pǝ́-ǝ́ ǝ́ nǝ́yǝ́sǝ́ǝ́ tǝ́na tǝ́a.

⁸ lǝ́ǝ́tǝ́a tillu wǝ́ yǝ́lǝ́a mpǝ́ pa nyǝ́ŋna
 Tacaa tǝ́ pa waalǝ́ kǝ́.

Na í lǝ́sǝ́yǝ́-wǝ́yǝ́ ǝ́sǝ́la tǝ́a.

⁹ lǝ́ mǝ́yǝ́sǝ́ na í ná ǝ́sǝ́na

Tacaa wǝ́ lǝ́lǝ́ŋ tǝ́.

Lǝ́lǝ́ŋ nuǝ́ ntǝ́ yǝ́lvǝ́ wǝ́i
 ǝ́ tǝ́yǝ́ Tacaa kǝ́ kǝ́pǝ́lvǝ́ tǝ́.

¹⁰ Tacaa nyǝ́ma mǝ́, í nyǝ́ŋna-ǝ́.

Pǝ́lvǝ́pǝ́ ǝ́ lǝ́ŋyǝ́ mpǝ́ ǝ́nǝ́ pǝ́ lǝ́tǝ́a.

¹¹ Halǝ́ tǝ́yǝ́lǝ́sǝ́ piya mǝ́yǝ́mǝ́yǝ́ wiiki nyǝ́yǝ́sǝ́ kǝ́.

Amǝ́ Tacaa pǝ́ǝ́kǝ́lǝ́a náá lǝ́ŋyǝ́ kǝ́pǝ́ntǝ́.

¹² Ma pǝ́yǝ́lǝ́a í nu ma tǝ́m na
 má hǝ́lvǝ́-mǝ́yǝ́ mpi pa yǝ́a Tacaa sǝ́yǝ́ntǝ́ tǝ́.

¹³ Mǝ́ tǝ́a nǝ́yǝ́lvǝ́ cǝ́a sǝ́ í wǝ́a ǝ́ weesuǝ́yǝ́ tǝ́a
 na ǝ́ pǝ́sǝ́ tǝ́yǝ́lǝ́ na í nu lǝ́lǝ́ŋ na?

¹⁴ Pǝ́ wǝ́ǝ́ sǝ́ í kǝ́pǝ́ mǝ́ nǝ́ǝ́sǝ́
 na í yǝ́le cǝ́yǝ́nǝ́v na kalǝ́olǝ́yǝ́.

¹⁵ lǝ́ se ǝ́yǝ́yǝ́tǝ́ na í la kǝ́pǝ́ntǝ́.

Na í pǝ́ǝ́kǝ́ mǝ́ na lǝ́lǝ́a mǝ́ lǝ́lǝ́ŋ
 na ǝ́sǝ́le kǝ́sǝ́ǝ́mǝ́le.

¹⁶ Tacaa ǝ́sǝ́le wǝ́ siyǝ́silǝ́a tǝ́ǝ́ kǝ́
 na í kǝ́ma ŋkǝ́pǝ́ŋyǝ́ na pa tǝ́ǝ́.

¹⁷ lǝ́ haakǝ́ ǝ́sǝ́yǝ́a kǝ́ siyǝ́ile kǝ́.

Na í kǝ́piisi pa hǝ́la mǝ́yǝ́mǝ́yǝ́ kǝ́
 tǝ́tǝ́ tǝ́a na pá sǝ́ǝ́ pa tǝ́ǝ́.

¹⁸ Ye siyǝ́silǝ́ ǝ́ wǝ́iwa Tacaa nukǝ́ kǝ́.

Na í waasi-ı ı nəyəsεε təna taa.
 19 Ye ı lanje wakəlaa ı wε ı waaləyi.
 Na ye pə nu-ı ı waasi-ı.
 20 Wahalanaa payale makəna siyisilu,
 ama Taca waasəyi-ı pa təna pa taa.
 21 Na í fejiyi ı tənuyv təna təw si
 ı mowa taa natəli tə taa pəli.
 22 Isayətv kuyvna tə tv.
 Uena mpa pa cakı siyisilu acaya tə
 pəle pá ná pə nav.
 23 Taca yaakı ı təmlε nyəma ké.
 Uena pa təna mpa pa tuyi-ı kpəlvuyv tə
 pa fitiyi njkpaņuyv həm.

35

Siyisilu wei pa yaa hvvlε tə ı wula

¹Tafiiti yontu.

Hai, Taca hυvna ma nəyε ke ma kolontunaa
 na n̄ yoonə mpa pa yookina-m tə.
 2 Co nyá kpáluyv na nyá yooou wontu,
 na n̄ kəw ma waasuyv.
 3 Kpεε nyá njmantaaya
 na ma kunyəntvlaa təw.
 Heeli-m si n ka ya ma nyuyv.
 4 Tv fεεε ke ma weesuyv ləsəlaa
 na pá liyiti-wε.
 Mpa pa həkəyi si pá la-m isayətv tə,
 pá məli waalı na pá ká nyəw.
 5 Pá yası-wε ısu heelim kraγa nyuluyv ke
 waatv wei Taca ıətəa tillu təγənyı-wε tə.
 6 Na səkpetyv na sotu wεε pa mpaav taa
 ke waatv wei Taca ıətəa tillu wε pa waalı tə.
 7 Mpi tə, mvsəj ke pa nyəpa-m katəka,
 na pá huli ma mpaav taa ké puyv si má hoti.
 8 Wakəlvuyv ı tuti-wε na pa maγamaγa pa katəka kra-wε,
 na pá hoti pa puyv taa na pá lá asaala.
 9 Ama ma lanje ká hvləməna Taca
 na má yəwəna nyá waasuyv.
 10 Uena má yəγəti ma taa si,
 Taca feina saala.
 N waasəyi kunyəntəγəlv ke toj tv niņ taa.
 Na n̄ waasi wahala tv na kunyəntv ke wei ı
 təkı pa ıε tə ı niņ taa.
 11 Pəpətv aseeta nyəma pəəsəyi-m
 isayətv nti ma ta nyi tə.
 12 Na pá ləwki-m.
 Ma pəsa kucəw fεləyi nyəj ké.

13 Pəyele saa wei pə wukaɣa mpe tɔ
 ma suukaɣa ləɣaɣa wontu ké na má həkəɣi nəɣɔ,
 na má sələməɣi lɔɔ na nyuɣu kama si pə waa-we.
 14 Ma nyənaya-weɣe ma newaa yaa ma taapalaa ké,
 na pa tɔm wakələɣi ma laŋle.
 Na má təŋ nəɔhəle nəɔhəle.
 Na ɪse kama ate ɪsu
 ma too kɔlvɔ səpəna.

15 ɪlena mpe pá wonjiɣi maya saa wei ma ceŋləɣi tɔ.
 Na pá pɛeləɣi ma tɔɔ ké nəɣɔ.
 Kpai nyəma mpa ma ta nyi tɔ,
 paɔ heɛsəɣi ma tɔm ke kapusi mapu.
 16 Pə ɔpa-m na pá wonj na pá kpaləsi.
 Na pá nyuki-m kela na pááná.

17 Tacaɔ waatu wei ké n ká heɛsi-m nyənuyɔ na ɪse?
 Kenti-m tɔɣɔlasɪ nsi na n ya-m si səkpaŋ taa.
 18 ɪle maa sa-ŋ kotilaa taa.
 Na má sɛɛ-ŋ yəlaa samaa taa.
 19 Taa yeke na ma kolontunaa mpe
 pá paana ma wahala.
 Mpa ɪni pa taa kraana-m mɔsɔŋ tɔ,
 pa yeke təmaya ɪse ɔpələɣu ke ma tɔm.
 20 Paɔ yəɣɔtəɣi tɔm kɔpantu
 pəyele pa cakəna yəlaa mpa
 pa we təpamm tɔɣɔ tam.
 21 Pa haaki pa nəɔsi na ma tɔɔ
 na pá wonjiɣi na pá kpaləsəɣi si:
 Tə na-ŋ ké na tá ɪsəpile təkɛlekele.

22 Tacaɔ, n nawa mpi pə lapa tɔ,
 Taa hatələna-m, pəyele taa su.
 23 Hai Tacaɔ, kɔli na n ha-m tampana,
 ma caa lɔɔ, sɛɛna ma tɔɔ.
 24 Keɛsəna ɪsəna nyá siyisuyɔ weɛ tɔ
 na n ha-m tampana.
 Na pá yeke-m paanav.
 25 Taa yeke na pá tɔ si:
 Tə hika-ɪ na tə te ɪ tɔm.
 26 Fɛɛle ɪ kra pa təna mpa pa laŋa heɛna
 ma wahala na pá kələɣi ma tɔɔ tɔ na pá liyiti-we.

27 Mpa pa laŋa heɛna ma tampana hav tɔ
 pá yɔələna laŋhɔlvɔmle,
 na pá yəɣɔtəɣi tam si:
 Tacaɔ wei ɪ caana ɪ təmle tɔ na
 heɛsuyɔ tɔɣɔ tu taləɣi tam.

28 Maa sɛɛ-ŋ nyá siyisuyɔ tɔɔ,
 na má saŋi-ŋ kuyɛɛŋ təna.

36

Isə kin nte weesuɣu təlule

¹ Tacaa təmle tɔ Tafiiti yontu nti
tə wε yonyoolaa nyɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

² Ma cəkəna Isə tɔɔ kullu kuyɔɣɔtɔtɔ,
sɪ: Isə sɔɣɔntɔ ta ke maya pɔlɔpɔ.

³ Pə puɣusiɣi-ɪ kɛ sɪ ɪ kɛ kɔpəŋ
ɪɛ ɪ cəkəɣəna ɪ ɪsɔɣatɔ sɪ ɪ kisi-ti.

⁴ ɪ kuyɔɣɔtɔtɔ təna ke kaloolaya na kɔtɔsɔtɔ kɛ.
ɪ fɛɪ ləmayasεε, pəcɔ ɪ ta nyɪ kɔpantɔ lapɔ.

⁵ ɪ təhəntələ ke ɪ mayasəɣi
mpi pə ta siyisi tɔ pə təm,
na ɪ təŋəɣi mpaav ŋku kɔ fɛɪ teu tɔ,
ɪ lɔɔki ɪsɔɣatɔ.

⁶ Tacaa nyá kɔpantɔ walaa kɛ ɪsu ɪsɔtənyɔ
na nyá teu náá kaləsəna ɪsɔŋmɔntɔ.

⁷ Nyá siyisuyɔ kaawaya ɪsu pulasi.
Na nyá kɔmayasɔtɔ náá lumaa ɪsu tɛŋku.
Nyá waasəɣəna yəlaa na tɔla.

⁸ Hai, Isə nyá kɔpantɔ tewaya.
Na yəlaa ŋmeləɣi nyá tɛɛ.

⁹ Nyá tɔyaya taa wɛnɔv ke n hayasəɣi-wε,
na n yeki na pá nyɔɔki nyá kɔpantɔ ɪsu lɔm.

¹⁰ Nyá kin ke weesuɣu sɛɛlɔ wεε.
Na tə naakəna nyá nyaaləm.

¹¹ Tacaa la kɔpantɔ ke mpa pa nyəma-ŋ tɔ
na mpa pa təŋəɣi tampana tɔ.

¹² Kalampaanɪ tɔ ɪ taa fɛɪ-m nɔɔhələ.
Pəyele ɪsɔɣav ɪ taa tɔɣɔni-m.

¹³ ɪ naaki yəlaa asayaa tɛma
hotuyɔ na pá pəsi kɛntələsɪ
paa pəsəɣi kɔlɔɣɔ.

37

Nyá taa ɪ taa kpana asayaa lɛεsvɔv

¹ Tafiiti yontu.

Yɔlɔ nyá, nyá taa ɪ taa kpana ɪsɔɣalataa yoo.
Taa tɔ nyulɪ pa kawaya.

² Pa kəŋ lontiluyɔ kɛ ɪsu nyutɔ,
na pá wɔlɪ ɪsu nyutɔ kulekələkətɔ wɔlɔɣɔ tɔ.

³ Ha nyá təɣi Tacaa na n laki kɔpantɔ,
ɪɛ n ká caya mə tɛtɔ taa na alaafəya.

⁴ Yele na Tacaa pəsi nyá lelen təlule,
ɪɛ ɪ ká ha-ŋ mpi n nyuləɣi tɔ.

⁵ Pɛti-ɪ nyá weesuɣu na n nyənəɣi ɪ tike

ile i ká la mpi pə we lapu tə.

⁶ I ká yelee na nyá siyisuyu ná isu nyaaləm
na nyá tampana ná isu ilim ke pə sikuɣu waatu.

⁷ Caya təpamm na ń teeləyi Tacaa na suulu.
Taa mu pááná na mpa pa waaki pa isayatu taa tə.

⁸ Lə-ye, na ń yelee taa hanaya.
Taa konti, isayatu ke pə loləyi.

⁹ Pu kpiisi isayalataa ké,
ilena Tacaa teellaa náa təɣə tetu.

¹⁰ Pəcəɣə pə kaasaa na isayau saali yem.
N kəŋ n nyəni i lonte taa,
n kaa na i ukpatə.

¹¹ Ama təpasəlaa ká təɣəna tetu
na pá cəyana pa ti təpeleketee.

¹² Isayau caki siyisilu acaya ké,
na i nyasəyi i təyi kela.

¹³ Ama Tacaa ná woniyi-i ké.
Mpi tə, i nyəmə si huule kuyaku ká kə.

¹⁴ Asayaa ná kpeeki pa layalee ké na pá pan pa təŋ
si pa kuyi kunyəntunaa na wahala nyəma
mpa pa təŋəyi mpaau kusiyisuyu tə.

¹⁵ Ama pa maɣamaɣa ke pa layalee ká sə
na pa təŋ peli.

¹⁶ Siyisilu wənau pəciimaya kəla teu
ke asayaa paɣale nyəŋku tuutuuma.

¹⁷ Mpi tə, Tacaa n pələyi pa niŋ ké
ilena ń paasəyəna siyisilaa.

¹⁸ N nyəmə mpa pa təŋ isu Iso səlaa tə pa tə ké
na mpi n ká ha-we tə, pu pəsi pa nyəm ke tam tə.

¹⁹ Feele kaa təɣə-weɣe wahala waatu taa.
N ká ha-weɣe haɣanaɣa ke nyəɣəsi waatu.

²⁰ Asayaa kəŋ lepu ké.
Tacaa kolontunaa ká saali ké
isu nyutu hetu yaa kəkə nyəəsi.

²¹ Isayau kəntəyi ké u feləyi.
Ama siyisilu ná haakəna luyi kulomuyi.

²² Mpa Tacaa kooliyi kəpantu tə
mpə pa tənna tetu.

Iləna pá kpiisiyi mpa i təŋsəyi mpusi tə.

²³ Ye i lanle heena yulu tənte,
i hasəyi i nəəhe tee ké.

²⁴ Paa i tu hotaa u saaləyi atə.
I təkəyi i niŋ taa ké na i kus-i.

25 Too ma kɔlvɔv tɔ,
 haləna ma kpatəlaya,
 ma ta nata pə ləwa siyisilu,
 yaa pə sɔsa ɪ piya ke tɔɔnaya səlɔmɔv taa.
 26 ɪ haakəna lɔvɔ kɔlvɔmɔv ke tam ké
 na ɪsɔ kooliyi ɪ piya ke kɔpantv.

27 Kisi ɪsayatv na ń laki kɔpantv
 ɪlɛ nyá piitim ká wɛɛ tɛtv taa ké tam.
 28 Mpi tɔ, siyisuyv ke Tacaa n sɔɔlaa.
 Pəyele nn ləkɪ nyá yəlaa.
 N kentiyi pa tɔɔ ké tam ké.

Ama n ká kpiisi asayaa piitim.
 29 Siyisilaa ká tɔɔna tɛtv
 na pá caya tɔ taa ké tam.

30 Ləmayasɛɛ təm ke siyisilaa yɔɔtəyi
 na pá kpaaləyi tampana təɲvɔv.
 31 Pa ɪsɔ kiinj wɛ pa lotu taa ké,
 pu cɛɲləyi-wɛ.

32 ɪsayav cɛɲəyi siyisilu ké
 na ɪ pɛɛkəyi ɪ kɔvɔ.
 33 Ama Tacaa ɪ yeki si ɪsayav ɪ kpa siyisilu ke ɪ səkpaɲ taa.
 Yaa siyisilu təm ɪ si təhɔvɛ taa.

34 Tɛɛli Tacaa na ń təɲəyi ɪ mpaav.
 ɪ ka kɔsɪ nyá nyɔvɔv na ń tɔɔ tɛtv
 na ɪ kpiisi asayaa na ń ná.

35 Maa nawa ɪsayav na ɪ ɲmakələyi.
 Na ɪ pu sɔsɔm ɪsɪ tɔvɔv ke Lipaɲ
 tɛtv kɔpantv taa.
 36 Ama ma məla təna ɪlɛ maa tasəyi-ɪ nav,
 na má pɛɛki na má wu paɔa.

37 Nyəɲna mpa pa təɲ ɪsɪ ɪsɔ sɔɔlaa
 na pá təɲəyi tampana tɔ.
 Wei ɪ caaki ɪ na lɛlaa pa leleɲ tɔ,
 ɪ wɛɛkəna lɔlvɔv nyəma ké.
 38 Pu wakəli ɪsayalataa tənaya,
 na pə kpiisi pa lɔlvɔɲ.

39 Tacaa yakəna siyisilaa.
 Na ɪ kentiyi pa tɔɔ ké wahalanaa waatv.
 40 ɪni ɪ waasəyənə-wɛ na ɪ tɛɲ-wɛ.
 Na ɪ fitiyi-wɛyɛ asayaa niɲ taa na ɪ yakɪ-wɛ.
 Mpi tɔ, ɪnəyi pa tv kɔlvɔvɔv.

38

Kotantv wei i nyama i tawakalle to i salamvuv

¹ Tafiti yontu nti

pa tāsəyənə Iso tō tɔyɔlɔ.

² Tacaa taa hɔ ma ŋkraŋvuv

yaa ŋ tu-m saləka na pááná.

³ Mpi tɔ, nyá nyə́má yaya-m ké,

na nyá niŋ yuŋ tii ma tō.

⁴ Nyá pááná tō,

ma tɔnvuv fei tɔvɔŋŋ.

Ma kɔpəntvuv tō,

alaafəya fei ma mɔwa taa.

⁵ Ma isayatu kəla-m kɔŋkɔlvɔmɔŋ.

Na té nu-m isu səyɔla səsəɔna.

⁶ Ma hiŋ taa lapa kɔsɔyɔtu ké na pə wuki.

Ma kɔmɛlɛntv kasəyaya nté.

⁷ Wɔsasi kəkəla-m ké na má kawa katatəlaya.

Ləŋwakəlle taa ké ma tɔŋ kɔyɛɛŋ təna.

⁸ Wɔsasi səsəɔnsi saləyənə ma tənaya taa.

Pɔlvɔv fei tɔvɔŋŋ ké ma tɔnvuv taa.

⁹ Pə yəka-m ké tənəŋŋəŋ ma fei toma.

Na ma ləŋwakəlle yeki na má mələyi.

¹⁰ Tacaa n nyə́má ma kɔnyuləm ke teu.

Pəyele n nyə́má ma mɔla.

¹¹ Ma ləŋle təkɛ ké na ma toma tɛŋ.

Ma isɛ náá tu tɛŋ nɔv.

¹² Ma taapalaa na ma asəmaa seeki ma wahala.

Na ma cɔlɔ nyə́ma hatələyənə-m.

¹³ Mpa pa pɛkəyi ma səm tɔ pa nyəkɛ-m katɔsi

ɪlɛna mpa paa caa-m na kɔpəntv tɔ

pá yəyətəyi isayatu na tɔm kɔtvɔsvɔ ke tam.

¹⁴ Ama ma pəsə ntam ké maa nuki,

yaa kamumuka maa yəyətəyi natəli.

¹⁵ Ma wɛ ké isu ntam,

maa cɔkɛ natəli.

¹⁶ Ma Iso Tacaa nyaya ma tekiyi,

na má tɛŋaa si ŋ cɔna ma nɔyɔ.

¹⁷ Halɪ ma səlɛma-ŋ si ŋ taa yeke na pá paana-m.

Yaa pá kɛsəna ma cɛŋlvuv na pá kuli ma tō.

¹⁸ Mpi tɔ, ma cɛɛ fiyinuɔyɔ ké,

na ma wɔsasi tɔsəyi-m pə tɔm.

¹⁹ Ma tisa ma kɔpəntvuv ké

na kv tɔm caaləyi-m.

20 Ma kolontunaa wena alaafəya ké na toma.

Mpa pa footiyi-m musəh tə,
pa payale we səyəntv.

21 Isayətv ke pa lefəy-i-m ma kəpəntv lonte.

Ma pəkəy-i kəpəntv təyə paa caaki-m.

22 Ma Iso Tacaa, taa lə-m.

Pəyele taa hatələna-m pooləh.

23 Ma caa, ma nyəy yátv,

kəw ləh ke ma waasəy.

39

Konyəntəyəl kəpəntəh tisuyu

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyəy tv
yontunaa na Yetutəh nyəntv taa təyəl.

² Maa tvwa ma taa ké si maa feh ma təntə təw,
na má taa pəntəna ma nəy.

Maa kpa ma nəy ke waatv wei isayətv ká wee ma kin tə.

³ Pə təw ké ma sumə isu kamumuka.

Ama ma lahə wakələa na ma wəsasi səsəsi.

⁴ Nəyəsəe pu-m na á nyəy ma taa

isu kəkə na má mələy.

Ntəna pé caali-m si má sələmi si:

⁵ Tacaa keesi-m saa wei ma weesuyu ká te tə.

Kuyəeh isənəy pə kaasa-m.

Yele na má nyi isəna ma we tətantaa tə.

⁶ Ma weesuyu tayələh we ké isu ntantəkw wəh.

Pəyele kv ta ke-əh pəlv.

Yələa təna we ké isu heelim.

⁷ Yəlv cəkə ké isu isotom,

na í təntəy-i isu heelim,

na í kaaki wənəw huwa.

Ama i ta nyi kv kuulu.

⁸ Tacaa, pənente pepeye ma tasəy tēlvəy?

Nyəy maa tēli təkpaata.

⁹ Waasi-m ma kawaləy təna taa.

Taa yelev na kəmələməh wəh-i-m.

¹⁰ Pənente ma suməy,

maa kuliyi nəy.

Mpi tə, nyá yelina na má wee yaasi inə i taa.

¹¹ Hai, yelev-m mapv ke mpv.

Ma təm ká te nyá nih taa.

¹² Yəlv isayətv ke n həhna i həkəhəy,

na h wakələy i weesuyu hku

i səwla teu tə isu sonsompəle

wakəlvəy tvyə pile tə.

¹³ Hai, Tacaa ke həkəhəh na h nu,

ma kusələmətv na ma kapusi.
Ma isəlv m təm í taa kisi-η pətətəle lapv.
Mpi tə, ma ké mvlv ke nyá teye,
isu ma cəsənaa.

¹⁴ Kusí nyá ise ke ma tə
na í yele na má feesi
na pécə má tee na pə saali.

40

*Paa wei í nyi pə təna mpi n lapa-m tə
(Kvkalətv 14-18: Yontu 70:2-6)*

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa nyvəv tv
yontunaa taa təyələ.

² Tacaa ke ma tēlaa təkpara.
Na í keesəna ma tə na í nu ma kapusi.

³ Pvvv anaam wei í ké
səm katantamaya tə í taa ké í kpee-m.
Na í səηs-i-m kvkramvəv tə,
na má təηna naani.

⁴ Ta Iso tvna ma nəyə taa ké
yontu kvfatv sí má saηna-i.
Payale nuwa na pá ná mpv.
Ilena pá nyaηna Tacaa na pá tv-i naani.

⁵ Lelen nvlv nté wei í tvwa
Tacaa ke naani təkpaataa tə.
I paa feina kalampaaní nyéma na pəpətvnaa.

⁶ Ma Iso Tacaa n lapa təma səsəna ke,
tá tə ké n feina saala.
Ma caakaya a təm yəyətəv
ile a kəla payale.

⁷ Pə taya kvtaaya isu isayətv husvəv nyəηka
yaa ηka kəkə lusa ka təna tə yaa kvhav ke n səlaa.
Ama ηkraηη ke n tv-m sí má nu nyá təm.

⁸⁻⁹ Pə tə ké ma təma sí:
Məyalə, ma caa má la nyá luvv nyəntv.
Isu pə wev kiiu takəlaya taa tə.
Na má təkəyi nyá kiiu ke hatoo ma lotu taa.

¹⁰ Sivsivv təm ke ma kpaaləyi
samaa tuutuuma taa sí:
Tacaa nyá waasəyəna.
Maa suη, nyá mayamaya n nyəmə mpv.

¹¹ Maa ηmesəyi isəna n yapa-m tə,
na nyá kvpantv nti n lakí tam təyə samaa taa.
Ama ma kpaaləyi ké sí nyayale ma waasvlv.

¹² Tacaa n ta kisi nyá pətətəle ke lapv.
Nyá kvpantv na nyá taa teu kentiyina-m tam.

¹³ Wahalanaa watəyəna-m na paa timpiyi.
Pa fei kalvəv, ma kawalaya fətv fəlyəna-m.

Pa tike ke ma naaki.
 Pa payale kala isu nyuyv taa nyoozi.
 Pə tɔɔ ké ma apalɔtv lepa.

¹⁴ Hai, Taca, a,
 la suulu na n̄ kɔɔ lɔŋ na n̄ ya-m.

¹⁵ Mpa pa caaki ma wahala na ma sɛm tɔ,
 pá kpisi na fɛɛɛ kpa-wɛ na pá tisi-wɛ tɛfɛ.

¹⁶ Mpa pa wonɣi-m na pá kpaləsəyi tɔ,
 pa fɛɛɛ í tɔ-wɛyɛ sɔyɔntɔ.

¹⁷ Nyá pɛɛkəlaa tɛna í
 yɔɔlɛna-ŋ na laŋhulɔmlɛ.
 Mpa pa caaki si n̄ ya-wɛ tɔ,
 pa taləyi-ŋ tam si:

Taca keɛ sɔsɔ.

¹⁸ Ma ké konyuntɔ ké na wahala tɔ.

Ama Taca tɔsəyi ma tɔm.
 Nyayale ma waasɔlv na ma sɛnlɔ.
 Ma Isɔ, waasi-m taa taanɪ.

41

Konyontəyɔlv Isɔ səlɔmuyv

¹ Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuyv tɔ
 yontunaa taa tɔyɔlv.

² Lelenɔ nɔlv nté wei ɪ paasəyɛna acamaa tɔ.
 Mpi tɔ, Taca ləsəyi-ɪ wahala taa ké
 kuyaku isayav wule ké.

³ Isɔ kentiyi pɔntɔ weesuyu tɔɔ ké,
 na í cayana laŋhulɔmlɛ ke tɛtv tɔɔ.
 Isɔ u yeki na yɔlv inɪ í hoti ɪ kolontunaa səkpaŋ taa.

⁴ Taca paasəyɛna-ɪ ɪ wɔsasi waatu ké,
 na ɪ fɛki-ɪ.

⁵ Ma kuyəyɔtvɔtv nté si: Ma pəntəna Taca,
 ɪɛ nyəni ma pətɔtɔɛɛ na n̄ waasi-m.

⁶ Ma kolontunaa pɔsəyɛna na mɔsvɛŋ si:
 Pəlee ké n̄ ká si na pá sɔɔ nyá tɔɔ?

⁷ Ye pa taa nəyɔlv kɔma ma wiiluyv
 pəpɔtv tɔm ké ɪ yəyɔtəyi si ɪ hiki
 timpɪ ɪ ka cayana-m tɔ.

⁸ Mpa paa caa-m tɔ pa kotiyi ké na
 pá wɛlɔtəyi ma isayav tɔm si:

⁹ Kɔtvɔŋ isayav husəna-ɪ,
 ɪ kaa kɔlv.

¹⁰ Halɪ ma taapalv kɔpaŋ wei
 má na-ɪ tɔ nukaya tɛma tɔm
 na tɛ tɔki ma mutv tɔ
 ɪ kɔla ma tɔɔ.

¹¹ Hai, Taca nyəni ma pətɔtɔɛɛ,
 na n̄ kɔsi-m na má lɛɛti-wɛ.

12 Mpi pu hulı sı n sɔɔla-m tɔɔɔle
waatv wei ma kolontunaa ká yele koou
sı mpe pa kɔla-m tɔ.

13 N paasəna-m ma tampana tɔɔvuyv tɔɔ,
na nı su-m nyá ısentaa ke tam tɔɔ.

14 Tacaa Iso wei nyá n ké lseyeli nyéma
Iso tɔɔɔle teeli tv.
Iso í kəna mpv.

TAKELAYA NAALE NYEŋKA

42

(Yontu 42-72)

Wei i hatəlna Iso taseele tɔ i wula

1 Kolee yontu nti tɔ we yonyoolaa nyvuyv tv
yontunaa taa tɔɔɔɔ.

2 Isu lɔkɔtv pukuyv nam na í tɔɔɔvı lvm akpaa tɔ,
mıpvuyv ma pɛekəvı Tacaa.

3 Ma nyıləvı weesuıv tv Iso nyaya.
Pəlee ké maa kɔɔ nyá té na má na-ŋ?

4 Isəlvvm ke ma təkı ilim na ahoov.
Mpi tɔ, pa pɔɔsəvı-m tam ké sı:
Leyə nyá Iso mı i wee?

5 Halı pə lapa na má tɔɔsəvəna lanwakəlle ke
ıəna samaa tvkaya-m hekv na lanhvvlvmle səsəɔle,
na tɔ pukina Iso tɔyaya tɔɔ,
na pá wilitıvı na pá sanı-i tɔ.

6 Pepe tɔɔ ké ma lanle wakəlvı ma tv tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu sı má teeli ma Iso
na má tasa-i sam tɔtɔ.
Inəvəle ma waasvlv Iso.

7 Hai, Tacaa, ma lanle wakəlaa ké tətəvətəvə.
Pə tɔɔ ké ma tɔɔsəvı nyana Yaatanı tetv mə tɔm,
na nyá sɛelaa na Heeməŋ pvuyv na Miseyaa pulasi tɔm.

8 N yelaa na wahalanaa tɔɔvı
təmayə ma tɔɔ ısu lvm hola.

Pa waasa ma tɔɔ ké təwısiwısi.
9 Tacaa, la-m kvpantv ke ilim.

Uena má yoo-ŋ yontu ke ahoov,
na má sələmı-ŋ.

Mpi tɔ, nyá haana-m weesuıv.

10 Ma kentulu Iso,
n sɔɔ ma tɔɔ suwe na pá nukı-m?

Na nı yele ma kolontunaa na pá ŋmakəlvı-m?

11 Pa kvtvuyv nu-m ké təkpvıtv
na pá yəvətəvı ilim na pə tɛm sı:
Leyə nyá Iso mı i wee?

12 Pepe tɔɔ ké ma lanje wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má teeli ma waasulo Iso,
na má tasa-i sam tɔtɔ.

43

1 Hai, Iso, seena ma tɔɔ ké
mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa tɔm taa,
na ní ha-m tampana.
Ya-m pəpətunaa na asaɣaa niŋ taa.

2 Nyaxale ma kentulu,
n kisiyi-m suwe?
N yelaa na pé nukɪ-m
na ma kolontunaa ŋmakələyi-m suwe?

3 Huli-m nyá nyaalam na nyá tampana
na á pona-m nyá tɔcaxale
ke nyá puyɔ nanŋ nyəŋku tɔɔ.

4 Ile maa kpətəna nyá kətaya tɔlate tana.
Mpi tɔ, nyaxale ma lanhulɔmle na ma ayɔleɛ.
Hai, ma Iso maa seɛ-ŋ na ma sanɔku.

5 Pepe tɔɔ ké ma lanje wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má teeli ma Iso
na má tasa-i sam tɔtɔ.
Inəxale ma waasulo Iso.

44

Tacaa kentuyi səlamuyɔ

1 Kolee yontu nti tə we yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tɔxɔɔ.

2 Hai, Tacaa, tá caanaa keesa-tuyɔ
mpi n lapa-weye too lɔŋtaa tɔ
na té nuɔna tá ŋkraŋŋ.

3 N tɔxɔna piitimnaa yəlaa na ní su-we.
N kɔwa yəlaanaa na pé waləna-we.

4 Pə taya pa toŋ na pa yooɔ wontu yapəna-we,
na pé lá na pá tɔxɔ tetu.
Ama nyá toŋ na nyá weɛu ke pa waali lapəna mpɔ.
Mpi tɔ, n ka sɔɔla-weye.

5 Hai, Iso, nyaxale ma wulav,
nyá yekina na Yakɔpɔ kələyi.

6 Nyá toŋ ke tə pəsəyəna tá kolontunaa ke kpentelasɪ,
na té fələyi-weye nɔɔheɛ na nyá hətɛ.

7 Tə ta tu tá tɔɔv ke naani.
Pəyele tə ta tan tá layate si té waasi-tuyɔ pulɔ.

8 Mpi tɔ, nyá yakəna-tuyɔ tá kolontunaa niŋ taa
na ní tuyɪ mpa paa caaki-tu tɔxɔ fɛɛɛɛ.

9 Tacaa tu tuyɔ-ŋ teeli ke paa kuyaku ŋkuyɔ.
Tu seɛki-ŋ tam ké.

10 Paa na mpɔ n lɔ-tu na ní tu-tuyɔ fɛɛɛɛɛɛ,

na ń kisi tá yoolaa waali ke weeu.

11 N yelaa na té se tá kolontunaa,
na pele pá kuu tá wontu.

12 N peta-tuyu pa niŋ taa ké isu tala ke takule
na té yá yem ké lelaa té.

13 N lo nyá piya taya alaha ké yem ké
n ta waa tá tɔ́ ké pulu.

14 N yelaa na tá cɔ́lo nyáma tɔ́ki-tu,
na pá paana-tu na pá wonji-tu.

15 Taya piitimnaa yookina yontu,
na yelaa náá tuliŋi-tuyu ntompee.

16 Paa kuyaku ŋkuyu feele kpaaki-m
na pá laki-m tokuyu

17 ke waatu wei ma nukɪ
kolontu kutuyu na i sayatuyu tɔ́.

18 Wahalanaa pane pa tana pa makana-tuyu.
Peyele tɔ́ ta sɔ́o nyá tɔ́o.

Páca tɔ́ ta wakali tá na-ŋ tá nɔ́ɔ pɛɛɛɛ.

19 Anɪ tɔ́ ta lo-ŋ yaa té hatalana nyá mpaau.

20 Paa na mpu n nanŋa-tuyu
lonte nte pa lɔ́wa tɔ́ tɔ́ taa ké
taale hasɪ tɛcaɣale.

Na ń yele na sɛm sɛkpetuyu nyala tá tɔ́o.

21 Ye tu sɔ́wa tá Iso tɔ́o,

yaa tɔ́ sɔ́u tuŋ ke laau,

22 n taa kpisi pɛ nyɛm.

Mpi tɔ́, n nyama pɛ tana mpi

pɛ we yulu lotu taa tɔ́o.

23 Nyá tɔ́o ké pa kuyi-tuyu paa kuyaku ŋku,
na pá lakana-tu isu pa pukuyuna heu ke takule tɔ́o.

24 Hai, Taca n tooki suwe?

Fe na ń kuli, taa lo-tuyu tam tɔ́o.

25 Pepe tɔ́o ké n sɔ́o tá wahala

na tá lanwakalle tɔ́o

na nn caaki tá nyɛnɔ́ɔ?

26 Mpi tɔ́ tɔ́ hota tá lotu tɔ́o ké mɔ́sɔ́ɔ taa ké.

Hai, kuli na ń waasi-tu.

27 Hɛti-tuyu nyá kɔ́pantu tɔ́o.

45

Wulav akpayale yontu

¹ Kolee yontu nti tɔ́o ké sɔ́ɔɔɔ nyantu
na pá yookina cɛmɛŋ na té we yonyoolaa
nyɔ́ɔ tu yontunaa taa tɔ́ɔɔɔ.

² Tɔ́m kɔ́pantu haya ma taa ké si má yɔ́ɔɔɔ.

Wulav ke ma yoo ma yontu.

Maa yoo-tɔ́ɔɔ na caŋɛm isu takalaya ŋmaalɔ́ kɔ́pɛŋ.

3 N téé apalaa tənaya isentaa luu,
na n̄ yəgətəyənə canəm.
Isə koola-ŋ kɔpantv kɛ tam təw kɛ.

4 Yoolaa taa yoolu,
ləli nyá layate.

Nteyɛle nyá teu na nyá teeli.

5 Kpa nyá yoo kɛkɛ taa na nyá səsəəntv,
na n̄ huli tampana tənuyv na n̄ sɛɛna acamaa təw.
Nyá ton̄ í náná nyá kookalənaa səsaa taa.

6 Tə nyá nyəmə kɔsɛntɛ
na n̄ yaya nyá kolontunaa nyama
na n̄ mənna-wɛyɛ nyá tɛɛ.

7 Hai, Isə, nyá kumte wɛ tam təw kɛ.
Tampana kɛ n̄ tənəyɛ na n̄ təkəna nyá kawulaya.

8 N səwla siyisuyv kɛ na n̄ kisi isayav.

Pə təw kɛ nyá Isə ləsa-ŋ nyá taapalaa taa,
na pá pəli-ŋ kətaya nim.

9 Na tulaabnaa waanɪ waanɪ səsəŋ kɛ nyá wontu təw.
Na lan̄həlvmlɛ yonkpaama kuləyɪ,
nyá kutulvŋ wei pa lapa canəm na tuvŋ kela tə ɪ taa.

10 Awulaa pɛlɛaa wɛ kawulaya təyaya taa alaa taa.
Wulav alvnyəŋ sən̄a nyá ntəvŋ təw
na í tɔwa wolanaa kɔpama.

11 Ma pɛlɔ kɛ ŋkpaŋ kɛ teu
na n̄ kɛsɪ ɪsɛ na ma təw.
Səw nyá yəlaa na nyá caa təyaya pə təw.

12 Wulav ləsayə í suv-ŋ nyá teu təw.
Inəyɛle nyá səsə, luvɪ-ɪ atɛ.

13 Tiii ɪcatɛ nyəma mpa pa wɛna liyitee
na pá kəli lɛlaa tə,
paa pɛkɪ sɪ n̄ huli-wɛyɛ pɛlɛɛ,
ɪlɛna pá ha-ŋ kvcəŋ.

14 Wulav pɛlɔ tewaya təkpa kɛ kawulaya təyaya taa.
Wontu nti pa lvbna wɔla təv ɪ suuwa.

15 Pa səpa-təyɪ ŋmaləm payalɛ kɛ.
Ntəyɪ ɪ suuki na pɛlɛaa su-ɪ na pá pona wulav kin̄.

16 Na pá svvkəna-ɪ na kawilitasɪ kɛ wulav təyaya.

17 Hai, wulav, kuyakv nakvli nyá piya
í kpaɣa nyá cəsənaa kawulaya kumte,
na n̄ la-wɛyɛ antulinya təna awulumpiya.

18 Ama máá təwəyɪ nyá hətɛ kɛ paa waatv wei kɛ.
Ilɛna yəlaa təna sən̄ɪ-ŋ tam təw.

46

Pə tənə pə tv Isə wɛ tá waali

1 Kolee yontu nti pa yookina nəyɔ kuyvllaya na té wɛ
yonyoolaa nyuyv tv yontunaa taa təvɔlɔ.

2 Iṣo kele tá təcəsəle na tá nyɔɔ tətɔle.
 Inəɣəle waasɔɔ ɲku ku lanɣi lanwakəlle waatu tɔ.
 3-4 Pə tɔ kə paa tetu ká sele
 na pəɔɲ yɔɔlɔɲi na í tiiki lɔm tee
 yaa lɔm hola kalɔɲi kəkɔte na á wasəɲi
 na á kulɔɲi na á ciɣitiɲi pəɔɲ, tu nyanɲ.

5 Pɔɣɔ nakəli ka wenna na ka lɔm heesəɲi
 Iṣo icate nyáma lanɲe.

Iṣɔtaa Iṣo Sɔsɔ təcayale nanɲ nyəntɛ nté.

6 Iṣo we tə taa de pɔlɔpɔ u ciɣitiɲi-te.

I ka waasi-teɣe na pácɔ ilim lu.

7 Ye Iṣo kula i nɔɣɔ tɔ piitimnaa tee sɔvki kə,
 na kawulasɪ náá seliɲi,
 na sɔɣɔntɔ náá píi tetu na tɔ yɔɔlɔɲi na tɔ tiiki.

8 Ate na iṣɔtaa pə tɔ Tacaa we tá waali kə.

Yakəpɔ Iṣo kele tá kəkentuyɔ.

9 I kɔɔ na í ná sɔɣɔntɔ təma wena
 Tacaa lapa tetu tɔ tɔ.

10 Inɪ i kɔɣɔna yooɲ nyɔɔ ke hatoo antulinya tənasi tɔ,
 na í pelɔɲi pə tɔɲ na pə ɲmantaasi,
 na í wə kpaləɲ ke kəkɔ.

11 Iṣo si: Yəlaa í heesi yooɔ na pá cekəna si ma kə Iṣo.

Má ɲmakələna tetu na tə piitimnaa.

12 Ate na iṣɔtaa tɔ we tá waali kə.

Yakəpɔ Iṣo kele tá kəkentuyɔ.

47

I wiliti Tacaa wulav sɔsɔ

1 Kolee yontu nti tə we

yonyoolaa nyɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

2 Yəlaa me má təna í wilitiɲi,
 na í maki niɲ taa kə tá Iṣo.

3 Mpi tɔ, pə təna pə tee sɔvəkəna
 Tacaa Iṣɔtaa Iṣo Sɔsɔ kə.
 Inəɣəle tetu təna wulav sɔsɔ.

4 Inɪ i tɔɣɔna tá niɲ taa kə yəlaa,
 na í tɔ tá nɔɔheɛ tee kə piitimnaa.

5 Yakəpɔ nyáma taya i sɔɔlaa
 na í ləsi tá tetu na tá lanɲa heewa.

6 Kawilitasɪ na tutuyɔ wula ke
 Iṣo Tacaa kpana i kumte tɔ.

7 I yoo Tacaa ke yontu.

Inəɣəle tá wulav, í samɪ-i.

8 Iṣo kele tetu təna wulav.

I samɪ-i na yontu kɔpantɔ taa kɔpantɔ.

9 Iṣo caya i kumte nanɲ nyəntɛ tɔ kə
 na í təkɪ piitimnaa tɔ kə kawulaya.

10 Piitimnaa awulumpiya sɔsɔ Apələham Iso yəlaa tɔɔ.
Mpi tɔ, ɪnɪ ɪ tənna atɛ awulaa na pəsəlaa tənna
na ɪ tɔkɪ pa tənna pa tɔɔ kɛ kawulaya.

48

Wulav sɔsɔ ɪcatɛ

1 Kolee yontu ntɔ.

2 Taca kɛ sɔsɔ kɛ,
ɪ mɔna samtv tənna kɛ ɪ ɪcatɛ taa kɛ
ɪ pɔyɔ naŋŋ nyəŋkɪ tɔɔ.

3 Siyɔŋ pɔyɔ ŋkɪ kɔ tewaya
na kɔ hɛsəyɪ tɛtv tənna yəlaa laŋa.
Kɔ wɛnna ilim ntɔyɔŋ tɔɔ kɛ,
kɔ taa kɛ wulav sɔsɔ ɪcatɛ wɛɛ.

4 Taca wɛ tɔ taa kɛ na ɪ kentiyi tɔ tɔɔ
na pɛ kəlɪ tɔ kolɔŋa toŋ nyəŋka.

5 Awulaa kotaa na pɔ kɔlɪ Siyɔŋ tɔɔ.

6 Pa nawa ɪcatɛ ɪlɛna sɔyɔntv
anaam kra-wɛ na pɔ tv casələ.

7 Mɔpɔyɔ sɔyɔntv tuta-wɛ na pɔ niki tənɛ ɪnəyɪ
seluyɔ ɪsu lɔlɔyɔ wɔsasɪ tutuyɔ alɔ tɔ.

8 Yaa ɪsu ilim təlɪlɛ heelim
yɔkɔyɔ kpuləŋ sɔsɔŋ tɔ.

9 Nti tu nuwa kɔnu tɔ,
tɔ na-tɪ na tɔ ɪsəpələ
kɛ Taca pɔ tənna pɔ tv Iso ɪcatɛ taa.

10 Hai, Taca tɔ hɔv nyá kɔpantv tɔm
kɛ nyá təsɛɛɛ taa.

11 Iso nyá samtv nukɪ tɛtv tənasi taa kɛ.
Siyisuyɔ kɛ n tənəyɪ na ɪ hɔləyənna nyá toŋ.

12 Pa yɔɔləyɪ Siyɔŋ pulaya taa kɛ,
na Yuta acalɛɛ náá wɛ aŋmaala taa kɛ
nyá tampana hɔvlɛ tɔɔ.

13 ɪ tɔ na ɪ cɔɔ Siyɔŋ ɪcatɛ taa
na ɪ kala ɪ tətəŋlɛ kutulɔŋ.

14 ɪ paasəna tɔ koloosi na sɪ toŋ
na ɪ ká kɛɛsɪ mə piya sɪ:

15 Iso kɛɛ tɔ Iso kɛ tam tɔɔ.
ɪnɪ ɪ ká tiikiyina-tɔyɔ haləna tɔ sɛm.

49

Yɔlv sɔkɪ niŋ kakpasɪ kɛ

1 Kolee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tv
yontunaa taa tɔyɔɔ.

2 Antulinya taa yəlaa mɛ,
mə tənna ɪ kɛ ŋkpaŋŋ.

³ Sɔsaa, na səkpeɲa,
na liyitee nyáma,
na konyɔntɔnaa me,

⁴ ləmayasɛɛ tɔm kɛ ma yɔɔtɔɔyi,
na ma taa kumayasɛtɔ wɛna huwɛɛ kɛ sɔsɔm kɛ.

⁵ Ma welisiyi teu kɛ ituule taa kɛ,
na má teləsɛyi-te na cəmɔyɔ.

⁶ Pepe tɔɔ kɛ maa tasa nyam kɛ wahala waatɔ
kɛ saa wei ma kolontɔnaa ká ta-m
na pá tɔyɔ-m wahala tɔ.

⁷ Pa liyitee tuutuuma kɛ pa tɔ naani
na pá hɛɲ pa ti na pa wɛnɔv katatɔlaya.

⁸ Ama pa taa nəɔɔlɔ fɛina tɔɲ si
í ya lɔɔ cɔlɔɔɔ i tɔɔɔntɔle weesuyɔ
yaa i mayamaya i nyɛɲkɔ.

⁹ Yɔlɔ ləsaya kɛla liyitee,
paa pə lá isəna nəɔɔlɔ kaa pəsɔ ka yapɔ.

¹⁰ Pa huɔki si paa fiti pɔlaav pa kaa si?

¹¹ Tampɔna tɔɔ, paa n kɛ nyɛntɔ yaa kumɛlɛɲ,
n ká si kɛ, na í yelina lelɔ kɛ nyá wɛnɔv.

¹² Paa pa hawa pa tɛtɔ kɛ pa hɛla
pɔlaav tike ká tɛna na ku pəsɔ
pa tɔcayalɛ tam tɔɔ nyɛntɛ.

¹³ Yɔlɔ sɔsɔɔntɔ kaa sɔsɔ i weesuyɔ kɛ tayalɛɲ.
I wɛ tɔnaya kɛ teitei kɛ isɔ kpɔntɛ.

¹⁴ Yɔlaa mpe pa tɔyi pa tɔyi naani
na pá nyɛnɔyi pa kɔyɔɔtɔtɔ tike kɛ tampɔna nyɛntɔ.

¹⁵ Ilɛ mpi pa kɔɲ tɛsɛnɔv tɔɔlɔ.

Pu keeti-wɛyɛ isɔ heɲ

na pə sɔsɔ atɛtɔle taa
na sɔm pəsɔ pa tiikilu.

Na pə siyisina-wɛyɛ pɔlaav tɔpɔɲpɔɲ na pa teu si.
Atɛtɔle taa kɛlɛ pa tɔcayalɛ.

¹⁶ Ama lɔɔ ká ya-m atɛtɔle taa tɔna,
na í ləsi-m.

¹⁷ Paa yɔlɔ wɛnɔv tɔɲna hukuyɔ na í suɔki tɔɲ
nyá lanɲɛ i taa pɛli.

¹⁸ I kaa kpɛnna pə taa pɔlɔyɔ i sɔm wule
na í pɔna atɛtɔle taa.

¹⁹ Pəyele i yaakaya i tɔyi
lelɛɲ nulɔ kɛ na í wɛna i isɛ.

Na í saɲ i ti si pə tɔɲ teu.

²⁰ Paa na mpɔ, pə wɛɛ kɛ si,

í polo timpɔ i caana wɛɛ
na paa naaki nyaalɔm tɔ.

²¹ Yɔlɔ pəsɔyi na í wɛna sɔsɔɔntɔ,
ye i fɛina ləmayasɛɛ i wɛɛki tɔnaya kɛ

teitei k e  su k ante.

50

Is  k h si   hvvki   hvvle

¹ Asafi yontu.

Is  Toma t na tu Tacaa yaaki tetu t naya
p  k rayav ilim t lule na p  t tule t .

² Siy h  cate nte t  tewa t kpataa t 
t  taa k e Is  teeki k k .

³ Ta Is  k h k e,
 le p  taya t pamm.

K k  we   n y  t  k e na k  niisiyi p  t na.
Heelim  ayam c na-  k e.

⁴ Is  hvvk na   y laa na
  yaa  s t nyu na tetu ke aseeta.

⁵ Is  si:   koti ma ny ma mpa
ma na-we t  p ela n y  si
paa nuna-m na p  l  p  k taya t .

⁶  s t nyu   y y ti si Tacaa m  ma siyisaa k e.
Mpi t , maay e hvvnlo.

⁷ Is  si: Ma y laa  eyeli ny ma   ke  k ra h
na ma kal na-me, ma k e m  Is  k e.

⁸ Maa kal na-mege,
 le p  taya ma k tas  t ,
  t  tu heesi-m s leye lapu,

⁹ ma kaa mu, maa caa m  lat c naa
yaa m  k reeh t e p htul h k av.

¹⁰ Mpi t , m  t nna h tu t e wontu t na
na pulas  taa ny ntu t naya iyisi iyisi.

¹¹ Na p  sumas  t na,
ate wontunaa t na k e ma ny m k e.

¹² Paa ny y si we-m, maa p s y .
Mpi t , antulinya na   ny m t na m  t nna.

¹³ Wulee ma t y  lat c naa nantu
na m  ny  p htul h cal m na?

¹⁴ P  taya t y naya kuhav ke ma caaki.
Ama s etv ke ma p s y .

  t y y  na   lak   s na
  ka suwa  s taa Is  S s  maay  n s  t .

¹⁵ Na ye   we lah ak lle taa   yaa-m na m  waas -me
na   tu-m teeli.

¹⁶ Maa p s  asayaa si:
  kal y  ma ki h na m  na-me t  n y  p eluy  t m
we m  n s  taa si p  waas -mege we?

¹⁷  ena m  s y s y -me na   nuk 
na   l k  ma t m.

18 ɪ tənəyi ŋmɪlaa tɔɔ ké,
na í sɔɔsəyi wasaŋkalənaa tɔɔ.

19 ɪsəyatv ke mə nɔɔsi yɔɔtəyi
na ɪ nyəŋna kaloolaya.

20 Na í caki mə tɔɔntələnaa acaɣa,
na í kpeŋəyənə mə mayamaya mə newaa.

21 Mpi í lapa tɔɔlə,
na í huɔki si má su na?
Yaa í mayasəyi mə taa si,
maa təŋ mə ikpate.

Maa kuɪ mə tɔɔ ké
na má kuli mə acaalətv tənə tɔɔ na í ná.

22 Mə tənə mpa me í sɔɔki ma tɔɔ tɔ í ke ŋkraŋŋ.
Pə taa kɔɔ na má cəli-mə na nɔɔləv kaa waasi-mə.

23 Ma sɛɛtv nté wei ɪ kusəyi
ma nyɔɔv ke teu tɔ.
Na wei ɪ nukəna-m tɔ,
pɔntv ke ma waasəyi.

51

Sələmuyv si pə husi isəyatv

¹ Tafii ti yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔɔv tv
yontunaa taa tɔɔlə.

² Tə taa ké Tafii ti keesəyi waatv wei ɪ na Ulii alv Pasepa pa lapa
Wasəŋkalətv, na ɪsɔ kuyɔɔtutv teləsulv
Natəŋ polo na í kaləna-ɪ tɔ pə təm.
Yontu ntəɣələ si:

³ Hai, ɪsɔ, nyənɪ ma pətɔɔtələ ke nyá kupantv tɔɔ.
Husi ma kawalaya ke nyá suulu sɔsɔ tɔɔ.

⁴ Nyaali ma isəyatv təkpatəkpata,
husi ma təpəntələ na má wɛɛ tənəŋŋ.

⁵ Mpi tɔ, ma nyəma ma kawalaya tɔɔ,
ma naaki ma təpəntələ ke tam.

⁶ Nyá tike ke ma pəntənaa,
mpi tɔ, ma lapa mpi pə fɛi-ŋ teu tɔ.
N wɛna tampana ke timpi n huɔkəna-m tɔɔ,
n ta wakəli tiili.

⁷ Ma ké kawalaya tv ke hatoo kuyəŋku
ma too haɣa-m tɔɔ.
Isəyatv taa ké ɪ lɔla-m.

⁸ Ama n caa ké si tampana í wɛɛ ma lotu taa.
Tv ləmayasɛɛ ke hatoo ma taa.

⁹ Husi ma isəyatv na má wɛɛ tənəŋŋ.
Nyaali-m na má kəli kponkpo mɔlɔm ke hulɔmuyv.

¹⁰ Keesi-m laŋhulɔmlɛ sɔsɔlə təm,
ɪləna ma wei ma laŋlə ka wakəlaa tətɔɔtəɣɔ tɔ
tə huləmi təloilo.

11 Κεεσι νιά ισε, τaa nyəni ma ιsayatv,
husi ma təwakəllənaa.

12 Hai, Ιsə tv ma taa ké ləmayasəle nanη nyənte.
Layasi-m kufalv na má nukəna-η na lotu koləmtv.

13 Taa lə-m na má hatələna-η,
yaa n̄ ləsi nyá Feesuyu Nanηtv ke ma taa.

14 Mələna-m ma nyuyv yapv lahholvmlə,
tv ma taa ké nunav ləmayasəle.

15 Uena má hvli pəntəlaa ke nyá mpaan
na pá tənyəi na pá tayani keesuyv na nyá təə.

16 Hai, ma nyuyv yatv Ιsə, ləsi-m səm*fa* taa,
na má kpaaləna lahholvmlə ke nyá waasuyv təm. ^a

17 Tacaa kuli ma nəyə na má sa-η.

18 Ye nyá luyv ka we kətasi maa lapa-η.
Paa nsi kəkə lusa si təna tə si mayamaγa,
n ta səli.

19 Hai, Ιsə kətaya ηka ka we-η teu na n̄ caaki təyələ si
yvlv lahle na ι laakali ι wakələna ι ιsayatv.

20 La nyá kvpantv ke Siyən nyəma
ke nyá pəeləe təə.

Na n̄ ηma Yosalem koloosi.

21 Waatv inəyi n ká səli kətasi nsi
n suwa si pá la-η tə, na nsi kəkə lusa si təna tə.

Uena pá la-η kətasi ke latəcənaa
ke nyá kətaya təlate təə.

52

Yvlv wei ι tv naani ké ι wenav tə

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuyv tv
yontunaa taa təyələ.

² Tə taa ké pa keesəyi isəna

Itəm tv Toweki tayasa

Sayuli si Tafiiti pola Apimeleki tə.

Yontu ntəyələ si:

³ Ton tv nyá, n yələyəna nyá ιsayatv ke mpv suwe?

N ta nyi taa si Ιsə kvpantv we tam təə?

⁴ Nyá nsəmlə na ləη isu hvnyv,

na n̄ tusəyəna lələa.

⁵ N səla ιsayatv na pá kəli kvpantv,

na n̄ caaki pəpətv na pá kəli tampana.

⁶ Na nyá lahle heəna təm təna nti tə wakələyi təyə.

Tə təna tə ké kəkəkəetv ké.

⁷ Pə təə ké Ιsə ká wakəli-η tam təə.

Ι ká ləsi-η nyá tə na ι tēna,

^a **51:16 ləsi-m səm:** Lələa hvvki si ntanyi yontu tv caa si Ιsə ι cəpi-ι yvlvkələ nte unι ι lapa tə tə taa.

na í kpesi-η weesuɣu nyáma te na í tɔɣɔni-η.

⁸ Siyisilaa ká na-ι na sɔɣɔntu kpa-we.

Paa woni-ι na pá tɔη si:

⁹ Ye yulɔ kisa Isɔ ke kɔɔɔɔɔɔ tɔɣu

na í ha ι tɔɣi liyitee nna ι wakála lelaa na ι hiki tɔ,
isəna ι teηna tɔɣɔle.

¹⁰ Ama ma we Isɔ tɔɣaɣa taa ké isu

tɔɣu hetu nyəηku.

I kɔɔɔɔɔ taa ké má ha ma tɔɣi tam tɔɔ.

¹¹ Ma saηi-η tam tɔɔ ké pə təna mpi n lapa tɔ pə tɔɔ,

na má kpaaləɣi nyá yəlaa isentaa si,

n ké kupaη.

53

*Yəlaa kɔɔpama na pa Isɔ ke antulinya isayav taa
(Yontu 14)*

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuɣu tu
yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

² Kɔɔmɛlɛməη maɣasəɣəna ι taa si Isɔ fɛi.

Yəlaa mpe acaalətu ke pa laki,

kɔɔpantu latu fɛi.

³ Hatoo isətaa ké Tacaɔ nyənəɣəna ate yəlaa

si ι naaki si ləmaɣasɛɛ tu nəɣɔlɔ ι pɛɛkəɣi-ι?

⁴ Pa təna pa yela ι mpaav ké na pá wakəli.

Kɔɔpantu latu fɛi pa taa paa kɔɔlɔm.

⁵ Isayalataa mpe pa kaa nu.

Pa pəsa ma yəlaa isu tɔɣɔnaya na pá təkɪ paa sɛɛki-m.

⁶ Tənaɣa paa selina sɔɣɔntu pəcɔ sɔɣɔntu fɛi.

Isɔ ká kɔ mpa pa kɔɔləɣi ι tɔɔ tɔ na í lɔ.

Paa tɔɣɔ fɛɛɛ, mpi tɔ, Isɔ lɔ-we.

⁷ Hai, ma kooliyi ké si Isɛɣɛli nyáma waasɔɣu

í luna Isɔ puɣu taa ké waatu wei

Tacaɔ ká məηna ι yəlaa mpa paa kuuwa tɔ.

Yakəpu lɔlɔɣu nyáma Isɛɣɛli nyáma ká

ηmaaləna laηhɔlɔmle səsəɔle.

54

Konyəntəɣɔlɔ yaaki si pá waasi-ι

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina saηku

na tə we yonyoolaa nyuɣu tu takəlaya taa tɔɣɔlɔ.

² Tə taa ké pa kɛɛsəɣi isəna Sifi nyáma pola

Sayuli kiη na pá tayasi-ι si

Tafiiti ηməla pa tetu taa tɔ.

Yontu ntəɣəle si:

³ Hai, Iso, ya-m nyá hæte tɔɔ,
na ń hɔli ma tampana na nyá toŋ.

⁴ Hai, Iso nu ma kuyɔɔtɔtu.
Ke ŋkraŋŋ na ń nu ma kusələmɔtu.

⁵ Mpi tɔ, kra nyáma kɔla ma tɔɔ,
na pá sɔɔli ma weesuɣu ləsuyɔ na mɔsɔŋ
pa paa feina-ŋ.

⁶ Ama nyaa waasəna-m,
nyagalɛ Tacaɔ, na ń paasəɣəna-m.

⁷ Isayatu í mɛli ma kolontunaa nyɔɔŋ taa
na ń tɛki pa nɔɔsi ke nyá tampana tɔɔ.

⁸ Maa la-ŋ kɔtaɣa na lotu kɔlɔmtu
na má sa nyá hæte.

Mpi tɔ, Tacaɔ n ké kɔraŋ ké.

⁹ N fita-m nəɣəsɛɛ təna taa ké,
na má nyənəɣi ma kolontunaa kprisuyɔ.

55

Wei i waali pa luwa tɔ i səlɔmɔvɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yookina saŋkɔ na té wɛ
yonyoolaa nyɔɣu tɔ yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Hai, Iso ke ŋkraŋŋ na ń nu ma kusələmɔtu.

Taa kisi ma wiinaɔ ke nuɔ.

³ Nu ma tɔm na ń cɔ-m,
nəɣəsɛɛ pɔna-m na má cɔɔki yem na má huɣutiɣi lotu.

⁴ Mpi tɔ, ma kolontunaa nyaasəɣi-m ké,
na asayaa náa ŋmakələɣi-m na pá mələɣəna
ma nyɔɣu taa ké wahala na pá wɛ ma waali na páána.

⁵ Ma laŋle wakəla sɔsɔm ké,
na sɔm sɔɣɔntɔ pɔ-m.

⁶ Sɔɣɔntɔ sɔsɔntɔ kra-m ké,
na má seliyi.

⁷ Ma nyulaya isu ye maa wena kerŋ isu alukuku,
maa kɔla hɔntɔ na má heesi.

⁸ Maa sewa na má polo pooluŋ
na má caya timpɔ nəɣɔɔ fei tɔ.

⁹ Maa sewa ləŋ ke kacuculaya
na heelim sɔsɔm na má cɔɔsi.

¹⁰ Tacaɔ, líyítí ma kolontunaa, pá taa nuna təma.

Mpi tɔ, mɔsɔŋ na ɔyoosile tike ke ma naaki ɔcate taa.

¹¹ Yoou cɔɔkəna tɔ koloosi ke ilim na ahoo.
Kɔpəntəŋ na acilayatu suna tɔ taa.

¹² Yɔlɔkɔlɛ wɛ tɔ taa ké.
Pəyele ŋmuləm na tɔsɔɣu náa laŋəɣi.

¹³ Ye pɔ ké kolontu tɔukəna-m pə taa la-m pulɔ.
Yaa ye ma pata ka kɔlayana ma tɔɔ maa ŋmela-i.

14 Ama ma na wei tə kaawa na ma tʉyʉna-ɪ təɣɔ,
 ɪ ké ma taapalɔ na ma ceu ké.
 15 Ma na-ɪ tu we təma na lelenj ké,
 na tá na samaa tə puki Iso təsɛɛɛ taa.

16 Səm í tuti ma kolontunaa,
 na pá tii atətəɛ taa na pa ɪɛ.
 Mpi tɔ, ɪsəyətɔ suna pa taa.

17 Iso ké maa wiina,
 na ɪni ɪ ká waasəna-m.
 18 Tanəj na ilim taa na taanaya ke ma wiiki
 na í nukɪ ma nəɣɔ.
 19 Inɪ ɪ ká yana-m na í yele na má hɛɛsɪ.
 Mpi tɔ, mpa pa kuləɣɪ ma tɔ tɔ pa we payalɛ ké.
 20 Iso wei ɪni ɪ ké wulav ke too tam tɔ tɔ,
 í nu na í pasa-we.

Yəlaa mpé paa layasəɣɪ,
 pécɔ paa nyəjɪna Iso.
 21 I tu ɪ taapalaa mpa í na-we pa we lelenj təɣɔ ninj.
 Na í wakəli nəɣɔ ŋka ɪ ka pɛɛɛɛ tɔ.
 22 I nəɣɔ na lelenj ké ɪsu tuŋ na ɪ taa na kəkɔ,
 na ɪ faacinaa tewa, ɪɛna ɪ taa na sapələsɪ.

23 Pɛtɪ nyá nəɣəsɛɛ tənaya Tacaa ninj taa, na í paasəna-ŋ.
 ɪ yeki sɪ siyisulu í cɛŋɪ.

24 Ama Iso n ká yele na yəlaa mpe
 pa tii pəlaav tapɔɣɔ tɛɛ.
 Yʉlɔkʉɛɛ na ŋmulaa ná kaa haya
 pa pusi heku na pécɔ pá sɪ.
 Ama nyaya ma pɛta ma ti.

56

Konyəntəɣɔɔɔ pɛta ɪ təɣɪ Iso

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
 nyɔɣɔ tu yontunaa taa təɣɔɔɔ.
 Yontu ntəɣɪ pa yookina alukuku wei ɪ we
 poolɔŋ tuŋ səsəŋ tɔ tɔ ɪ luɣɪ.
 Tə taa ké Tafiti kɛɛsəɣɪ ɪsəna Filiisi nyáma
 səŋsa-ɪ Katɪ tɔ pə tɔm.
 Yontu ntəɣələɛ sɪ:

2 Hai, Iso nyəni ma pətətəɛ, pa huluyɔ-m ké.
 Kuyɛɛŋ təna pa yookina-m ké, na pá caaləɣɪ-m.
³ Kuyɛɛŋ tənaya ma kolontunaa we ma waalɪ.
 Pa we payalɛ ké, na pá yookina-m.
⁴ Ye kuyaku ŋku səɣɔntɔ í kpa-m,
 nyaya ma tɔɣɪ naani.

⁵ Ma sɛj Iso ké ɪ tɔm kuyɔɣɔtɔtɔ tɔɔ,

na ma tv-ι naani na sɔχɔntɔ fɛi.
Pepeye yɔlv pəsəyi na í la-m?

⁶ Paa kuyaku ηkuyu pa tɔyɔ-m kunyɔɲ,
na pá hɔvki ma tɔɔ kέ isayatu.

⁷ Pa lapa nɔχɔ kulɔmaga si pa ceηəyi-m na pá naasəyi-m
na pá huliyi ma ikpatε ke paa timpi ma puki tɔ.
Mpi tɔ, pa caa ma weesuyu ləsvyɔ tɔ.

⁸ Pa kaa pəsi pa fitina isayatu nti pa laki tɔ.
Hai, Isɔ, pɛti yɔlaa mpɛye atε na pááná.

⁹ N tɛma ma təkpaalətv mpaav ke cekənav
suu ma isəlɔm ke nyá tənvyɔ huluɣu taa.
Nmaa pə təm ke nyá takəlaya taa.

¹⁰ Ye ma mapa kapuka na nyá tɔɔ,
ma kolontunaa ná mələyənə pa waali kέ,
ma nyəma si Isɔ nyá, n wε ma tɔɔ.

¹¹ Ma san Isɔ kέ ι təm kuyɔχɔtv tɔɔ.

Ma sama Taca ke ι təm tɔɔ.

¹² Inəyi ma laki naani, maa nyanηna pɔlv.
Pepeye yɔlaa pəsəyi na pá la-m?

¹³ Hai, Isɔ pə wεε si má la isu ma suv nɔχɔ tɔ,
ɪε nyana təmle kətaya ke maa la-η.

¹⁴ Mpi tɔ, n waasa-m səm taa kέ,
si ma tɔ nyá isentaa ke weesuyu nyáma nyaaləm taa.

57

*Tafiiti sələməyi isətəa Isɔ SɔSɔ
(Kvkalətv 8-12: Yontu 108:2-6)*

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa nyɔvyɔ tv
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv tɔχɔlɔ.

Tə taa kέ Tafiiti keεsəyi isəna ι sewa Sayuli na í
ηməli kvkpaɔvyɔ pɔvyɔ taa tɔ pə təm.
Yontu ntəyale si:

² Hai, Isɔ nyənι ma pətətəle yoo,
nyənι ma pətətəle.

Mpi tɔ, nyá kin ke ma pεekəyi ma təcɔsələ.
Maa ηməli tənə, na n kenti ma tɔɔ,
haləna wahalanaa panε pá tε.

³ Isətəa Isɔ SɔSɔ ke ma yaaki.
Inι ι lapənə-m pə tənə.

⁴ I ká waasi-m na hatoo isətəa,
na í liyiti wei ι tv ma waali tɔ,
na í la-m ι kvpantv.

⁵ Mpa pa həkv ma wεε tɔ
pa təkɪ yəlaa kέ isu tɔyɔlasɪ.
Pa kela seηtaa kέ isu ηmantaasi na nyəmə,
na pa nsəmle na ləη isu layatε.

⁶ Hai Iso, nyá səsəontu í kəli isətonuɣu ke kulɣu,
na nyá teu na tetu təna təə.

⁷ Paa hula puɣu ke ma mpaau taa ké,
na kv lumsu-m.
Uena pá nyi-m katəka.
Ama kulɣmaa mpe pa hotina ka taa.

⁸ Hai Iso, ma nyəə ton,
maa sa-ŋ na má puɣuli-ŋ.

⁹ Ma ləsaɣa, fe,
ma cəmuɣu na ma saŋku í fe,
maa fe na pácə pá nyaali.

¹⁰ Tacaə maa sa-ŋ yəlaa taa,
na má puɣuli-ŋ piitimnaa taa.

¹¹ Mpi tə, nyá kupantu səsəontu tapa isətonuɣu ké,
na nyá teu náá tɛɛ isəŋmuntə təə.

¹² Hai Iso, kpaasi nyá təɣi isətonuɣu təə,
na nyá teeli na tetu təna taa.

58

Iso we tetu təə na í huukəna

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuɣu tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv təɣələ.

² Yəlaa me sum taa ké í ká huləna tampana na?

Mpuɣu í təŋɣi siɣisuɣu na í huukəna?

³ Təfaa ke í lakəna isayatu ke tetu təə,
na í laki muɣuŋ.

⁴ Hatoo asaɣaa həəu tɛɛ ké pa wakəlaa,
na pəpətunaa náá leki na pácə
pa lukı pa toonaa lotu taa.

⁵ Pa we sətə ké isı tuɣaa,
yaa isı paasəle ntam wei ı təkəɣi ŋkraŋŋ tə.

⁶ Isı paasəle nte ti nukı tuv yontu tə,
paa tuwaa taa aka.

⁷ Hai, Iso holi pa kela ke pa nəəsı taa,
Tacaə yəki təɣələsi tamasi.

⁸ Pá məkı yem isı lum kpeŋuɣu tə.
Ye pa tə nəɣələɣu nyəmə, á pəsı kpeɛ.

⁹ Pá sı na pá yəəli yem isı atantaalu.
Na pá weɛ isı pə hələsuɣu pəɣaɣa,
na ká tá keesi ilim tə.

¹⁰ Pa səwá tuŋ kaa la hətu,
na pácə Iso kpeɛ-ı isı kacuculaɣa,
paa a wəlaa yaa á na a lum, pə ta kv pulu.

11 Yulɔpaŋ laŋle ká hulɔmɪ
waatu wei Iso ká leeti asayaa tɔ
ɪnɪ ɪ ká tɔ pa caləm taa.

12 Waatu inəyi yəlaa təna ká tɔ si:
Yəlaa kupama wəna pa kasəyaya,
Iso we ate na í huəkəna.

59

Iso waasi-m mpa paa caaki-m tɔ pa niŋ taa

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuɔvɔ tɔ
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:

Taa kv tɔyɔlɔ.

Tə taa ké Tafiiti keesəyi isəna Sayuli tilaa si
pá feŋ ɪ təyaya na pá kv-ɪ tɔ.

Yontu ntəyale si:

² Ma Iso waasi-m ma kolontunaa niŋ taa,
kenti ma tɔɔ ké mpa paa caa-m tɔ pa tɔɔ.

³ Waasi-m mpa pa pɛkəyənə-m isayatu tɔ pa niŋ taa,
ya-m yulɔkɔlaa mpe pa nəyɔ taa.

⁴ Asayaa mpeyele na pá ceŋəyi-m,
yulɔkɔlaa mpe pa caa pa tii ma tɔɔ ké.

Tacaa anɪ ma ta la isayatu natəli,
pəyele ma ta seki ma kvlapəle.

⁵ Paa na ma ta la pulv tɔ,
pa kpaakəyi sewa na pá tayanəyi pa ti.

Hai, Iso fe na í kɔɔ ma kiŋ na í ná.

⁶ Tacaa ate na isɔtaa pə tɔ,

Iseyeli Iso nyá,

kvli na í waasi-m mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa niŋ taa,
kisina waali lulaa mpeye nyá kvpantɔ.

⁷ Paa taanaya ŋkaya pa kəŋ
isu hasi tintiyile.

Pa casəyi kapusi na pá cɔəkəna icate.

⁸ Isayatu suna pa nəɔsi taa tɔpam,
na pa kvɔyɔtɔtɔ we isu layale.

Pa tɔŋ si awe ká nuna pa tɔm?

⁹ Ama Tacaa nyá woniyi-weye,
na í paakəna mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa təna.

¹⁰ Paa pa toŋ ká wee isu cəne na lé,

Iso nyayale ma kentulu.

¹¹ Ma Iso kvpaŋ n ká kɔɔ ma cɔlɔ,
na í huli-m ma kolontunaa na pá wakəla-we.

¹² Taa kv-weye ləŋ,

na pá kɔɔ na ma yəlaa sɔɔ nyá toŋ tɔɔ.

Ama ciyiti-we na toŋ ilena í peti-we.

Tacaá, nyayale tá kəkentuyu.

¹³ Pá kula pa nɔɔ tɔ te, pa wakələna-ŋ ké.

Pa mayamaɣa pa kalampaani katəka í kpa-we.
Mpi tɔ, kɔtuyɔ na kaloɔlaya tike ke pa laku.

¹⁴ Kpiisi-we na pááná na pá taa tasa-weɣe nav.

Ue antulinya tana ká nyi si

Isɔ Sɔsɔ we Isɛɣeli taa.

¹⁵ Paa taanaya ŋkaya pa kɔŋ isu hasi tintiyile.

Pa casəɣi kapusi na pá cɔəkəna icate.

¹⁶ Na pá pɛəkəɣi paa timpiyi tɔɣɔnaya.

Pu taku-weɣe teu ɔlena pá suu mɔla.

¹⁷ Maa sa nyá toŋ ké,

na ma kpaali nyá kɔpantu ke tanan tɛɛ.

Mpi tɔ, n ke-m tɔcɔsɔle toŋ nyəntɛ ké

na ma kentulu ke lanwakəlle waatu.

¹⁸ Maa sa ma kentulu nyaya.

Hai, Isɔ nyayale ma tɔcɔsɔle,

ma Isɔ nyá kɔpantu we sɔɣəntu.

60

*Isɔ nukɪ ɪ yɔlaa mpa pə kəlaa tɔ pa wula
(Kvkalətv 7-14: Yontu 108:7-14)*

¹ Tafiiti yontu nti ɪ yooŋa

səŋku si ɪ sɛɣesəɣəna tɔɣɔɔ.

² Tə taa ké Tafiiti kɛsəɣi ɪsəna ɪ yooŋa

Silii nyáma mpa paa we Mesopotami

na Sopa pə tetu taa tɔ.

Pa mɔlaya kpente ɔlena Sowapi náá ku Itəm tetu

yoolaa ke iyisi naanɔwa na naaleɣe (12.000) təm tɛtəkəle taa.

Yontu ntəɣəle si:

³ Hai, Isɔ, nyá ləna-tu na tɔ yá yem yem.

Hɛɛsi nyá pááná na n məŋna-tu.

⁴ N ciyita tetu na tɔ yá pɔɣɔleɛ,

nyala-ye, tɔfɔ tə tɔŋna seluyu ké.

⁵ N mayasa nyá yəlaa tá na toŋ,

na n caali-tu na tɔ nyɔ sɔlvɔm kɔkɔkɔm.

⁶ N hula nyá kɔpama ke yaasi wei pá nawa,

ɔle pa se kolontu nyəmə kɔtɔtəna tɔ.

⁷ Hai, cɔ-tu na n kɔɔ tá waasuyɔ,

ɔlena n yá nyá kɔsɔllaa tá, na nyá toŋ.

⁸ Isɔ yɔɣɔta ɪ təsɛɛle nanŋ nyəntɛ taa si:

Maa tɔɣəna akaitu.

Maa tala Sikem icate,

na má faɣa Sukɔti tɛtəkəle ke hɔɣɔlɔŋ.

⁹ Má tənna Kalaati na Manasee.

Ifəlayim kele ma yooŋa kahuka.

Yuta kele ma kawulaya kpátuvu.

¹⁰ Mowapu kele tiyaya nka ka taa ma sɔɔ lɔm tɔ.

Maa læsi Itɔm tɔɔ ké aseeta
na pá huli si má tanna-i.

Maa yaya yoou kakiisasi ke Filiisi nyáma tɔɔ.

¹¹ Awe ká pona-m Itɔm na í cele-m

pa kolunɔ ɪcate?

¹² Ye pə taya Iso nyá, awe?

Pəyele nyá lɔ-tu, n fei tá yoolaa waali.

¹³ Kɔɔ n sɛna-tɔvu tá kolontu tɔm taa.

Mpi tɔ, yɛlaa waasɔvu ké heelim ke yem ké.

¹⁴ Ye Iso n we tá waali tɔ lakɪ akanaa ké.

Nyaa nanɔtɛna tá kolontunaa.

61

Ma sɔɔla nyá tayaya taa cayale ke tam tɔɔ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔvu tu
yontunaa taa na pá yooki-ti na sanɔkv tɔyɔlɔ.

² Hai, Iso nu ma wula,

na n ké nkpanɔ na ma kɔsɛlɛmɔtu.

³ Ye pə kɔma na má kpisi,

paa ma we tetu tɛnaya,

isu ma yaa-ɔ si n waasi-m.

Pona-m tɛcɔsɛle nte ma kaa pəsi na má tala tɔ.

⁴ Mpi tɔ, nyayale ma kentulu,

na ma kolunɔ ɪcate ke kolontu kin.

⁵ Nyá tɛye ma caa cayav ke tam tɔɔ,

na má cɔɔsi nyá tɛɛ.

⁶ Mpi tɔ, hai, Iso nyá nukəna ma koolee

na n haaki-m mpa pa nyaɔna-ɔ tɔ pa kpancoou.

⁷ Kraasi wulav weesuvu na iso,

na í pusɪ tayali na pá polo lɔlɔnɔ loosi loosi.

⁸ I weɛ kawulaya kumte tɔɔ ké tam tɔɔ,

na nyá kopantɔ waasɔyi-i.

⁹ Ile maa pɔyɔli nyá hɛte ke tam.

Na má lá isu maa siw nɔɔ tɔɔ paa kuyaku nku.

62

Maa weɛ Iso kɔnkɔnɔ taa tɔpamm

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔvu tu
yontunaa taa isu Yetutunɔ keɛsɔvu tɔyɔlɔ.

² Iso ké ma peta ma ti.

Inɪ i kin ke ma nyɔvu yavu lukəna.

³ Inɔyɛle ma kukpamɔvu na má tɔvu-i kpɔlɔvu
ma nyɔvu yavu nté, na ma kolunɔ ɪcate.

Pulupu u cenlaxi-m i kin.

⁴ Pālee ké mā tana í ká yele krentoyu
na í huliyi yulu si í koyu-i?

Isu kolunja weeloyu tō,
yaa kalaa wei i seliyi tō?

⁵ I krenta naxo si í tusi-i i tōcayale sōsōle taa.

Pōpōtu we-mege teu ké,
mā nōsi ke í kooliyina kōpantu
na mā lotu taa na mpusi.

⁶ Iso kin tike ke maa pēeki hēesoyu.

Mpi tō, inu i yekina na má teelaxi.

⁷ Inaxale ma kōkramoyu na má tōyi-i kōpoyu.

Ma nyoyu yaru nté,
na ma kolunja icate.

Pulupu u cenlaxi-m i kin.

⁸ Iso yakana ma nyoyu na í tōyu-m teeli.

Inu i kentiya na mā tō na toŋ,

Iso kele ma kōpoyu tātule.

⁹ Hai, yālaa me, í pēti-i mā tōyi paa waatu wei,
na í tōli-i mā lotu,

Iso kele tá kōpoyu tātule.

¹⁰ Tampana tō,

yālaa tōm cēkōnaw we kate ké,

pa we ké isu ilemāŋ.

Pa tana pa fei yuŋ ke sanōya tō.

¹¹ I taa ha mā tōyi mōsuy taa,

i taa teeli wenaw mpi pa lēekana toma tō.

Paa wenaw hukiyi, i taa cēla-wōyi mā ti.

¹² Iso yōyōta na í leli na má nu si,

inaxale toma tō.

¹³ Tācaa nyá tike nté kōpan

na ŋ felaxi paa wei isu i lapa tō.

63

Isō kōpantu kēla weesuyu ke teu

¹ Tafiiti yontu nti tō we yonyoolaa
nyoyu tō yōntunaa taa tō.

Tō taa ké Tafiiti kēsa i cāyale tōm ke Yuta wulaw tetu taa.

² Hai, Iso, nyayale ma Iso,

ma pēekōyi-ŋ ké,

ma lāsaya nyulōyi-ŋ ké,

na má teŋ taasi ke nyá tō ké wōlaya

tetu nti tō taa lum fei tō.

³ Nyá tōyāya taa ké ma nyāna-ŋ teu

na má ná nyá toŋ na nyá teeli.

⁴ Mpi tō, nyá kōpantu kēla weesuyu ke teu.

Maa kpaali nyá samtu.

5 Nyaga maa see ma weesuyu tana,
na má sələməxəna nyá hətə.
6 Maa haɣa ké isu ma təxə nim təxənaɣa kupaŋka.
Ilena má yoo-ŋ yontu na laŋhuləmlə.

7 Ye ma həntaa, ma təəsəxi nyá təm ké,
na ma maɣasəxi-təxi ma taa ké ahoo tana.
8 Nyaxale ma waasulə, ma laŋle hɛɛna
nyá keŋ isotom taa caɣale.
9 Ma tamsəna-ŋ ké na luyə kuləmbuyə,
nyá toŋ waasəxəna-m.

10 Mpa pa lukɪ ma weesuyu ləsuyə tə,
pá wakəli-weyɛ ləŋ na pá sɔsi-weyɛ tetu lumaŋ taa.
11 Pá ku-weyɛ isayakuyə na pá waasi taale hasi.

12 Ilena wulav náá yəələxəna Iso.
Wei i ka tuuna Iso hətə tə pɔntu ká sami-i ké.
Mpi tə, pu təkɪ pəpətɔnaa nəəsi.

64

Iso kəla nsəma asayɛɛ

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyə tu yontunaa taa təxələ.

2 Hai, Iso nu ma nəxə ke waatu wei ma mələxi tə.
Kenti-m kolontu wei i nyaasəxi-m tə.
3 Fiti-m isayatu nti asayaa taxana ma tə tə,
na ń hatələna-m nti yələa wakəllaa maɣasəxi ma tə tə.

4 Pa nəəsi na ləŋ ké isu layate nte pa salaa tə,
na pa təm isayatu wukɪ isu nyəmə.
5 Yələa kupama ke pa təkɪ pa nyəmə ke mukaxa.
Paa heeliɣi-we na páɛɔ pá tə-we,
páɛɔ səxəntu fei-we.

6 Pa kaasəxi pa təxi pa isayatu təmlə taa ké,
na pá maɣasəxi isəna paa nyi pa katəsi tə,
na pá təŋ si nəxəlv kaa na-si.

7 Isayatu ke pa maɣasəxi.
Na pá təŋ si tá səəlv puwa.
Tə tɔwa mpi tu la tə pə pələ.
Yulə lotu we lumaŋ ké.

8 Ilena Iso náá tə-weyɛ nyəmə,
na í yaɣa-weyɛ kpakpaa.

9 Pa kuyəxətətu huna-we,
pa tana mpa pa naaki-we tə
pa kpeətəxi nyəəŋ.

10 Səxəntu kpa yələa tana
na pá kpaaləxi mpi Iso laki tə,
na pá cəkəxəna i kulapələ huwɛɛ.

11 Siyisilu í yəələna Tacaá na í tɔxi-ɪ kɔɔlɔɔ.
Pa təna mpa pa tənəxi tampana tə pá sa pa ti.

65

Isə mɔnaa si pá samu-ɪ

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuɔu tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Isə, tu sa-ŋ Siyɔŋ taa ké na naani,
na tə lá isu tə suu tá nɔɔsi tɔ.

³ Nyá nukəna sələməŋ.

Nyá cəlɔɔ yəlaa təna ká kɔɔ.

⁴ Tá kawalaya tɛɛ-tɔɔ ton ké.

Ama nyaa huusəna-kɛ.

⁵ Lelenɔ nuɔ nte wei n ləsaa na n yaa
si í caya nyá tɔyaya taa ké nyá isentaa tɔ.

Tu tɔɔ nyá tɔyaya nanŋ nyəŋka taa kɔpantu na tə haya.

⁶ Tá nyuɔu yátu Isə nyá kɔpantu tɔɔ ké
n nukɪ tá kusələmɔtɔ,

na n laki-tɔɔ kəkəlɔ nyəmnaa.

Nyaya tetu na lɔm pə tənasi yəlaa tɛɛlɔxi.

⁷ Isə nyá suna pɔŋ na nyá ton,
na n suu nyá tɔxi toma.

⁸ Na n heesəxi tenku na ɪ hola pa kəkɔtɛ,
na yəlaa nyante tətɔ.

⁹ Antulinya tənasi tɔɔ nyəma ná
nyá kəkəlɔ nyəm na pá nəɔsəxi,

na lanhulɔmlɛ náá kɔxi ilim

tətɔlɛ na pə tɛlɛlɛ nyəma.

¹⁰ N paasəna tetu na n yele na tɛv nu-tɔxi sɔsɔm,
na n kaa-tɔxi kɔpantu na lɔm su Isə lɔŋ.

Na n yele na tetu wɛɛ mɔsɔŋ

kɛ teu na tɔɔnaya ná laki.

¹¹ N yɔɔlɔxi lɔm kɛ awasa na n yəkəxi tampanya,

n yeke na tɛv nu na pə huɔ,

na n kooli kɔpantu kɛ pə məhoo.

¹² N kusəxi pənaya nyuɔu na nyá kɔpantu,

na kɔpantu kpeŋ nyá mpaav taa.

¹³ Tɛv nuwa wɔlaya tetu,

na pulasi lanja náá hulɔmɪ.

¹⁴ Kələkəŋ waasa tətɔɔlɛ,

na kɔtɔɔv náá nyala tɛtɛka taa.

Lanhulɔmlɛ kakiisasi na yontu nukɪ.

66

Waasɔv Isə samtu

¹ Yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyuɔu tɔ
yontunaa taa tɔɔlɔ.

Ate yəlaa mé,
 mə təna í wiliti Iso na laŋhəlvmlɛ.
² I yoo ɪ həte samtv yontu,
 na í tv-ɪ teeli na mə samtv.
³ I heeli Iso sɪ:
 Nyá təma ke səsəəna.
 Kolontunaa naaki nyá toŋ səsəəŋ,
 ɪna pá yeki kalampaanɪ.
⁴ Tɛtv yəlaa təna hənta nyá nəəhɛɛ tɛɛ ké,
 na pá yooki laŋhəlvmlɛ yontu na pá saŋ nyá həte.

⁵ I kəə na í ná Iso təma,
 ɪ lakasi ke səsəənsɪ ké.
 Yəlaa taya ɪ laki-sɪ.
⁶ Iso yelaa na teŋku lvm nyəə,
 na pá yele tɛtv puɣulaya na yəlaa tə nəəhɛɛ.
 Tənaɣa tá laŋa həɛna-ɪ.
⁷ Iso toma ke ɪ ŋmakələna tam təə.
 Na í feŋɪɣi piitimnaa na ɪ ɪsɛ
 sɪ təə kullaa í taa tasa ɪ təə ké kulvɣv.

⁸ Yəlaa mé í sa tá Iso,
 í samɪ-ɪ na mə nəəsɪ nɪɪ.
⁹ Iso haana-tvɣv weesvɣv,
 na í kentiɣi tá təə sɪ pá taa co-tv.

¹⁰ Hai, Iso, nyá mayasəna-tv na ń tayanɪ-tv,
 ɪsv pa wəkɣv liɣitee nyəɣəlvɣv sɪ kv té tə.
¹¹ Iso n yelaa na wahala mayana-tv,
 na ń yele na laŋwakəlle kəli-tv.
¹² Iso yelaa na yəlaa təɣə tá təə,
 tə təma kəkə na lvm pə taa.
 ɪna Iso ń ləsɪ-tv na ń tana-tvɣv təpante taa.

¹³ Maa svbna nyá təɣaya ke kətasi
 nsi kəkə lusa sɪ təna tə,
 na má lá nəəsɪ nsi maa su-ŋ tə.
¹⁴ Nsi maa kula nəɣə ke ma wahala waatv na má su tə.
¹⁵ Maa la-ŋ kətaya ŋka kəkə lusa
 ka təna təɣə heeŋ nim nyəŋ,
 na ɪwaan,
 na latəɛnaa na pəŋtuləŋ.

¹⁶ Mə təna mpa me í nyaŋna Taɛaa tə,
 í kəə na má kɛɛsɪ-mɛɣɛ mpi Iso lapa-m tə.
¹⁷ Ma mapa kapuka na Iso təə na ma nəɣə,
 na má samɪ-ɪ na ma nsəmlɛ.
¹⁸ Ye ma taa ka wɛ ɪsaya tv
 Iso taa nuna-m.
¹⁹ Ama Iso nuwa ma nəɣə
 na í ké ŋkraŋŋ na í nu ma wiinaɪ.
²⁰ Iso kɛɛ səsə,
 ɪ ta lə ma sələmvɣv,

pəyele ɪ ta pɛ-m kʊpantu.

67

Yəlaa tənna í sa Iso

¹ Yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔɔyɔ tu yontunaa taa na pá yookina saŋkʊ tɔɔɔɔ.

² Hai, Iso nyəni tá pətɔɔtəle na ń kooli-tɔyɔ kʊpantu, nyá ɪsentaa teu í ná tá tɔɔ.

³ Ʋena pá nyɪ nyá mpaan ke tetu taa, na pá huli nyá nyɔɔyɔ yarɔ təm ke piitimnaa tənna.

⁴ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ, pa tənna pá tu-ŋ teeli.

⁵ Piitimnaa laŋa í hɔlɔmɪ na pá ŋmaali. Mpi tɔ, siyisuyɔ ke n tənɔyɪ na ń huukəna yəlaa, na ń tiikiyi piitimnaa ke tetu taa.

⁶ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ, pa tənna pá tu-ŋ teeli.

⁷ Tetu lɔla tə kʊlɔlɔm. Ta Iso kooliyi-tɔyɔ kʊpantu ké.

⁸ Iso kooliyi-tɔyɔ kʊpantu, na antulinya tənasi tənna yəlaa nyaŋna-ŋ.

68

Iso akaitv yontu

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔɔyɔ tu yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Iso kuli na nyá kolontunaa ya yem. Mpa paa caaki-ŋ tɔ, pá se nyá ɪsentaa.

³ Yele na asaɣaa mpe pá saali yem ke Iso ɪsentaa, ɪsu nyɔɔsi salɔyɔ tɔ, yaa ɪsu keetu hookuyɔ kəkə taa tɔ.

⁴ Ʋena siyisilaa laŋa náá hɔlɔmɪ na pá ŋmaali.

⁵ Ʋ yoo Iso ké yontu na í sa ɪ həte, í həe-ɪ mpaav, ɪni ɪ faɣana teteka taa na í kəŋ. Ʋ həte nté Taɔaa, í yɔɔli ɪ ɪsentaa.

⁶ Ʋnəɣəle suluwaa caa, na leelaa paasənɔ. Mpyɔyɔ Iso wɛ ɪ tɔcaɣale nanŋ nyəntɛ taa tənna.

⁷ Ʋ haaki katayəlasɪ ke teesi, na í yeki na saləkətvnaa həesəyi. Asaɣaa tike ke ɪ yeki wɔlaya taa.

⁸ Hai, Iso, waatu wei n lu nyá yəlaa nɔyɔ tɔɔ tɔ, waatu wei n tɛɛ pa lɔlɔ ke wɔlaya tetu taa tɔ,

⁹ tetu selaa ké, na ɪsɔtənyɔ pəsi lɔm. Sinayi pɔyɔ sela Ʋseyeli Iso nyá, nyá ɪsentaa.

¹⁰ Hai, Iso, n yelaa na tɛv kʊpaŋkʊ nu, na ń mənna nyá kpancoou ŋku ku tɛma tɔ.

11 Hai, Iso, nyá yálaa lapa pa tacaγale ke tetu taa.
Lonte nteγe n taγana wahala nyóma ke nyá kɔpantu tɔɔ.

12 Tɔmɔγu ke Tacaá yɔγɔtaa.
Tɔm kɔpantu kɔntaa ná ké kpekále sɔsɔɔle.
13 Kolontunaa awulaa kpekále tu casále.
Uena alaa mpa pa we tɔyaya tɔ pá tala wontu kukukuutu.
14 I ká hanti má cacakɛn tɛe na í heesayi,
na liyitee waasa alukuku ken tɔɔ,
na wɔla kupaɛn waasa i huntɔ tɔɔ*fa*? ^a
15 Waatu wei Toma tana tu yasa awulaa ke tetu taa tɔ,
tetu hulɔmaa ke isi kpronkrontu.

16 Hai, Pasan pɔγu ké Iso nyɛɛku ké,
na ku hela tɔm paγale.
17 Pepe tɔɔ ké pɔγu kuhelɔγu laki isesemle,
ke ŋku Iso lɛsaa si i ka caγa tam tɔɔ tɔ?
Tɔnaya Tacaá ká caγa haləna tɔnaya.

18 Iso wena yoo keekenaa ke iyisi iyisi ké,
Tacaá we pa heku, na Sinayi náá we Iso taseele taa.
19 N kpeɛna yálaa mpa pa krawa tɔ na n kraana,
yálaa ke pa lapa-ŋ kɔcɔɔ*fa*.
Tɔɔ kɔllaa maγamaγa ká caγa nyá kin. ^a

20 Tacaá kele sɔsɔ ke paa kɔyaku ŋku,
ini i paasəγənana tu na í waasayi-tɔγu
saa wei pa ŋmakələyi-tu tɔ.
21 Iso ké wei i waasayi-tu tɔγɔ.
Tacaá Iso ini i wenna toma si í fiti-tɔγu sɛm taa.
22 Ama Tacaá ká yáki i kolontunaa nyɔɔɛ,
i ká yáki mpa pa we isaγatu taa tɔ pa nyɔmpɔγɔlasɔ.

23 Tacaá yɔγɔtaa si: Maa ləsi
ma kolontunaa ke Pasan pɔγu taa na má kɔna.
Maa ləsi-weγe tenku lɔm tɛe na má kɔna.

24 Na n feli pa caləm taa ké nɔɔheɛ,
na nyá hasi tɔγɔ-we.
25 Hai, ma Iso, ma wulav,
pa nawa nyá cana ke nyá tɔyaya taa.
26 Yonyoolaa nté nɔγɔ tɔɔ,
pa waaləyi wontu mataa,
heku taa ké alɔpiya mpa pa maki akilimisi tɔ.

27 I sa Iso ké təkotilenaa taa.
Iseyeli lɔlɔɛ nyóma me í sa Tacaá.
28 Mə tɔnɔγu Pɛncamɛ kpekále nté mə nɔγɔ tɔ,
na pá kaasi Yuta na Sapulɔɛn na Nefətali pə awulumpiya.
29 Mə Iso caa ké si í weɛ tɔɛ.

^a 68:14 Looɛa kane ka nuu we kate. Ile lelaa huɔki si Iseyeli nyóma ile, alukuku kele Iseyeli na wɔla na liyitee nna a tee kəkɔ ke mpu tɔ, a huləyi pa akaitɔ. Wenaɔ ŋku yoolaa kuuki tayoole taa tɔ. ^a 68:19 kɔcɔɔ: Lelaa ná huɔki si pə huwɛɛ nté si pa ha Iso ké kɔcɔɔɛ. Looɛa kane ka huwɛɛ we kate.

Hai, Iso, sɔɔsi toŋ ke mpi n lapa-tu tɔ.

³⁰ Nyá taseele taa ké n wee,
na í tɔki kawulaya ke Yosalem tɔɔ.
Awulaa ká kɔna-ŋ kuvɔɔŋ.

³¹ Nyaaŋsi Icipiti wei i ké sɔsɔncaasi tee wontuyu tɔ.
I wee ké isi latɔcɛnaa kalaku na í ŋmakəlayi yəlaa.
I pasa i ti na í haaki-ŋ liyitee nyəyətɔ.

³² Sɔsaa ká luna Icipiti na pá kɔɔ.
Itiyopii nyáma ná kəŋ na pá tekəyi Iso ké ninj.

³³ Ate kawulasɔ me í yoo Iso ké yontu.
I sa Tacaɔ.

³⁴ I yoo yontu ke wei i wee isəŋmuntɔ
tam tɔɔ nyəntɔ tɔɔ na í kəŋ tɔ.
I yəyətəyana nté na toŋ.

³⁵ I nyi Tacaɔ toŋ.
I sɔsɔntɔ wee Iseyeli tɔɔ ké,
na i toŋ wee isɔtaɔ.

³⁶ Hai, Iso, pa nyaŋna-ŋ nyá təyaya taa ké.
Iseyeli nyáma Iso haaki i yəlaa ke toŋ na pəsuyɔ.
Iso keele teeli tu.

69

Səɔluyɔ ŋku ma sɔɔlɔna Iso taseele tɔ

¹ Tafiti yontu nti tɔ wee yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa na pa yookina cəmuyɔ*fa* tɔyɔɔ. ^a

² Hai, Iso, waasi-m,
lum suna ma luyɔ tee ké.

³ Pə tisa-m katantamaya taa ké, pu səŋəyi.
Ma hota lum lumaŋ taa ké na pə hola teekəna-m.

⁴ Ma kiisaa na ma luyɔ tee wuli, na má ká.

Ma teka ma Iso na ma ise caŋ a pəyɔɔŋ taa.

⁵ Mpa pa taa kraana-m musɔŋ tɔ pa kəla
ma nyuyɔ taa nyɔɔsi ke payale.

Mpa pa caa si má la yem tɔ pa ké toŋtɔnaa ké,
ma kolontunaa mpe pa feina tampana.
Mpi ma ta kraaya tɔ mpəyi pə wee si má məŋna.

⁶ Hai, Iso, n nyəmə ma kɔmɛlentɔ,
na ma kulapəle isayale fei-ŋ ŋmesaya.

⁷ Ma tɔm í taa kra mpa pa tu-ŋ naani tɔyɔ feele.

Hai, Iseyeli nyáma Iso Tacaɔ,
ma tɔm í taa liyiti mpa pa pɛekəyi-ŋ tɔ.

⁸ Mpi tɔ, nyá tɔɔ ké pa tɔuki-m,
na feele wee ma isentaa.

⁹ Ma pəsa isi musɔ ke ma newaa,
yaa krautɔ ke ma təyaya nyáma.

^a 69:1 cəmuyɔ: Lɛlaa huuki si pa yona yontu luyɔ ŋku pa yaa si hetuyɔ tɔ.

10 Mpi tɔ, ma ɪsɛle sɛɛna nyá tɔyaya
təmle ké ɪsu yem na kpetɛ.

Na nyá kɔtɔyɔ pəsi ma nyənku.

11 Ma ɪsɛlɔm lukiyi yem ké na má həkəyi nɔɔ,
paa na mpɔ kɔtɔyɔ ke pə kəŋna-m.

12 Paa ma suu layaya wontu,
ma pəsə wei pa tuliyi ntompee tɔɔ.

13 Ma tɔm ke pa yɔɔtəyi kuyɛɛŋ taa,
na sɔlɔnyɔɔlaa náá yooki-təyi yontu.

14 Hai, Tacaɔ, nyaya ma tekiiyi ma sɛlɔmɔyɔ taa,
hɔlɔ-m suulu na ń mɔ.

Cɔ-m nyá kɔpantɔ tɔɔ, na ń ya ma nyɔyɔ.

Mpi tɔ, nyá nyɔyɔ yapɔ we naani ké.

15 Kpɛɛ-m afɛla taa, á taa tasa-m lipu.

Ya-m lɔm luməŋ səsɔɔŋ na ma kolontunaa
mpa paa caa-m tɔ pa niŋ taa.

16 Lɔm hola í taa tɛɛna-m,
pəcɔ lɔhəyaya í taa li-m.

Taa yele na pɛlaav suli ma tɔɔ.

17 Tacaɔ, cɔ-m, mpi tɔ, nyá kɔpantɔ tɔɔwa səsɔm ké.

Kɛɛsɪ nyá ɪsɛ na ma tɔɔ ké nyá suulu sɔsɔ tɔɔ.

18 Taa kisi nyənɔyɔ na nyá təmle tɔ má ma tɔɔ.

Hai, cɔ-m ləŋ, ma we laŋwakəlle taa ké.

19 Kpətəna-m, waasi-m,

ya-m ma kolontunaa tɔɔ.

20 N nyəmá ma fɛɛle na ɪsəna pə pasa-m tɔ.

N naaki ma kolontunaa tənaya.

21 Kɔtɔyɔ wakəla ma laŋle ké na pə tɔ-m kɔtəŋ.

Ma taŋaa sɪ pá nyənɪ ma pətɔɔtɛ

yaa pá puɔyusi-m ma ta na.

22 Pa sitiyi sɔtɔ ke ma tɔyɔnaya taa.

Na pá haaki-m lɔm kɔnyəŋəm sɪ má nyɔɔ na ma lɔkɔtɔ sɪ.

23 Pa acima na pa kɔtasɪ tɔyɔnaya í pəsi-weyɛ

katəka ŋka kaa kra-we tɔ.

24 Pa ɪsɛntɔɔ í nyala təkpaŋ na pá taa tasa nau,

pa saləməyənə wahala ké tam.

25 Mɔ-we na nyá pááná səsɔɔna na a kəkɔ tala-we.

26 Pə kpiisi pa tɔcayale.

Nɔɔlɔ í taa weɛ pa tɛɛsɪ taa.

27 Wei ɪ ŋkraŋɔyɔ n hɔma tɔɔɔ mpe pa tɔ kɔnyəŋ,

na pá yɔɔtəyi mpa ɪsɔ nyá n ka tɔwa kɔnyəŋ tɔ pa wahala tɔm.

28 Lɛɛti-weyɛ pa ɪsəyatɔ,

taa hɔli-weyɛ nyá suulu.

29 Pə husɪ pa həla ke weesuɔyɔ takəlaya taa,

pá taa ŋmaa pa həla ke siyisilaa nyənə taa.

30 Ma ké kɔnyəntɔ ké na má təkɪ wahala.

Hai, ɪsɔ nyá yapɔ ká kenti ma tɔɔ.

31 Hai, Iso, maa sa nyá hæte na yontu,
 na má puyuli nyá səsəontu ke ma samtu taa.
 32 Tacaa pæle pə kəla-ŋ teu ke ma ha-ŋ nav,
 yaa latæce alaafəya nyəŋ.
 33 Mpa pa pasəyi pa ti tə,
 paa ná ma yapu na pa lanja hulumi.
 Iso waasuyu pəkəlaa me,
 mə weesuyi í tayali.
 34 Mpi tə, Tacaa nukı konyəntənaa nəəsi ké.
 İi lakı awusa ke i yəlaa kəpama mpa pa we saləka taa tə.
 35 İsətəa na atə í sami-ı,
 na tenkuna na pə taa nyəmnaa puyuli-ı.
 36 Tacaa ka waası Siyəŋ ıcate,
 na í tayanı Yuta acaləe ke ŋmav,
 i yəlaa ká mɔ-ye na á pəsi pa nyəna.
 37 A ka pəsi i təmlə nyəma piya kpancoou,
 na mpa pa səla i hæte tə pa caya a taa.

70

Tacaa kəə ləŋ
(Yontu 40:14-18)

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
 nyuyu tu yontunaa taa na pá təsəyənə Iso təə təyolə.

2 Hai, Iso, kəə na ŋ hetı-m.
 Tacaa kəə ləŋ na ŋ waası-m.
 3 Mpa pa caa ma səm tə fəele í pu-we na pá liyiti-we.
 Mpa unı pa lanje hēena ma konyəŋ tə
 pá ka nyəəŋ na pá məŋna waalı.
 4 Mpa pa lakəya-m anyanka tə
 fəele í pu-we na pá se.
 5 Mpa pele pa pəkəyi Iso nyá tə,
 pá cayanə-we na pa lanja hulumi.
 Na mpa pele pa səla nyá nyuyu yapu tə,
 pa yəyətəyi tam sı Tacaa kəle səsə.
 6 Ma ké konyəntu ké na má we atə.
 Hai, ma Iso, kəə ma waasuyu ke ləŋ.
 Nyayale ma waasulu na ma hetulu.
 Tacaa taa leeli.

71

Tacaa, taa lə-m, nəənəə ma kpatəlaa ké

1 Tacaa, nyaya ma tuyi kpuluyu,
 taa yele na ma lanje wakəli.
 2 Waası-m na ŋ ya-m nyá siyisuyi təə,
 ke nyá ŋkpanuyu na ma təə na ŋ səna-m.
 3 Nyayale ma kəkpanuyu ŋku ma cəsəyənə
 na ma tuyi kpuluyu ke tam tə.
 Nyayale ma kəkpanuyu, na ma kolunja ıcate.

4 Ma Iso fiti-m isayav nin taa,
fiti-m wei u tənəyi tampana
na í kέ nyəmən tó tó i nin taa.

5 Taca Iso, nyaya ma teeləyi,
nyaya ma peta ma təyi hatoo ma pəcaatu.

6 Hatoo ma too lotu taa nyaya ma tekiyi,
nyá ləsəna-m ma too taa,
nyaya ma saŋ tam.

7 Ma kέ kəkələ nyəm ke yəlaa payale kέ.
Nyayale ma kpələyü tətəle toŋ nyənte.

8 Nyá samtu yontu tike í wee ma nəyə taa.

Pə wee si ma yəyətəyi nyá teeli təm ke paa ifemle nte.

9 Taa lə-m, nəonəo ma kpatəlaa kέ.

Waatu wei ma toma pasəyi tó taa lə-m.

10 Ma kolontunaa yəyətəyi ma təm kέ.

Mpa pa ceŋəyi ma weesuɣu tó pa laki təmayə saawala si:

11 Iso lə-ŋ kέ, tə tənɪ-ŋ na tə kpa-ŋ.

Ma feina nəyəlɔ si í ləkɪ-m pa nin taa.

12 Hai, Iso, taa hatələna-m.

Ma Iso kəo ləŋ na ŋ waasi-m.

13 Pa təna mpa pa suuki-m təm tó,

pə liyiti-we na pə saali yem,

na feele təyə mpa pa caa ma lepu tó.

14 Ile maa teeləyi tam,

na má saŋɪ-ŋ na má leləyi.

15 Na ma nəyə yəyətəyi nyá siyisuyü

na nyá nyuyü yapu təm ke paa kuyaku ŋku.

Mpi tó, ma ta nyi pə tənasi.

16 Maa yəyətɪ nyá təma səsəna təm Taca Iso,

na má təsɪ nyá siyisuyü tike təm.

17 Hai, Iso, hatoo ma pəcaatu ke n seyesa-m,

haləna saŋa nyá teu təm ke ma kpaaləyi.

18 Paa ma kpatəlaa təkunɟunɟu,

ma Iso taa lə-m.

Ile maa kpaali kofalaŋ yəlaa ke nyá təm

na má heeli cele piya ke nyá toŋ təm.

19 Hai, Iso, nyá siyisuyü fei tənaya.

Pəcə n lapa kəkələ nyəmnaa,

nəyəlɔ ta nəyəsəna-ŋ.

20 N yelaa na tɛ ná wahalanaa na

laŋwakəlle ke katatəlaya,

n ká yele na má weena weesuɣu,

na ŋ ləsi-m puyü səsəu taa.

21 Tayanɪ ma nyuyü ke kusuyü,

heesi ma laŋle.

22 Ile Iso maa sa-ŋ na cəmyü

na má yoo nyá teu təm ke yontu.

Na má tala lseyeli Naŋŋ tó nyá na saŋku.

23 Maa tala-ŋ na yontu,

na má wiliti-η na ma nəɔ
 si n yapa ma nyɔɔ.

²⁴Ma nəɔ ka yəɔtəyi pa kuyaku
 ηkuyu nyá siyisuyu təm.

Mpa pa pəkəyi ma lepu tə fεεle
 pu-weye na pə liyiti-we.

72

Wulav təɔ sələmnyu

¹Saləmənη kηηmaηmaatv.

Ha, Iə, ha wulav ke nyá huule,
 na η ha wulav pəyalv ke nyá tampana təηnyu ləmayasəle.

²Uena í təηəyi tampana na kvsiyisim
 na í huəkəna nyá yəlaa konyəntvnaa.

³Pəəη na pulasí í kəna yəlaa ke heesuyv
 na tampana təηnyu.

⁴Wulav í ha tampana ke yəlaa konyəntvnaa
 na í waasí wahala nyáma,
 na í wakəli pa ηmakəllaa.

⁵Ue pa nyanηna-η, haləna kuyanηku
 ilim ká yeke nyayav na isətv náá yeke nav tə.

⁶Wulav iní í ká wee ké isu tev ηku kv nukuyv
 taale nte tə nyutv pa halaa tə.

Yaa isu tev səsəv nukuyv haləm tə.

⁷Pu cayana siyisilaa ke kuyaku ηkv.

Na pá wee heesuyv səsəηkv taa,
 haləna kuyanηku isətv ka su tənaya tə.

⁸I ká təɔ kawulaya ke pə krayav
 tənku na pə suna ləlv tə,
 na pə kraya pəɔv səsaya haləna antulinya tənaya tə.

⁹I kolontvnaa ká hənti-í atə
 na í patanaa mpe pá niisi musuyv.

¹⁰Taasisi tetv na tetv nti ləm cəvnaa tə
 pə awulaa ka feli lampuunaa.

Sepa na Sapa pə nyáma náá lapí-í kv cəəη.

¹¹Awulaa təna ká hənti-í atə,
 na piitvnaa təna náá laki-í təmlə.

¹²Uena iní í waasí konyəntv wei í wiikina-í tə
 na wahala təɔlv wei í fəina sənlv tə.

¹³Wulav ká weena ícam na konyəntəɔlv
 na mpa pa pasəyi pa tí tə pa pətəətəle,
 na í yá pa weesin.

¹⁴Wulav ká ya pa weesin ke ηmakəlvnyu na musvη nin taa.
 Mpi tə, pa ké-í pəlv səsəəm ké.

¹⁵Paa weena weesuyv na pá ha-í Sepa nyáma wola.
 Paa sələməyi Iə ké í təɔ ké tam ké,

na pá kooliyi-ı kúpantu ke paa kuyaku ŋku.
 16 Təyənaya haləm ka waasi tetu taa
 na pə kpenna pulasi nyəŋ taa.
 Na ka pee ciyitiyi isu Lipaŋ tuŋ səsəŋ,
 na yəlaa huki acalee taa isu nyutu ke tawa taa.
 17 Wulav həte ká wəe tam təw kə,
 haləna kuyan̄ku ilim ka su tənaya tə.
 Na pá kooliyi təmayə kúpantu na pá yaakəna ı həte,
 na piitimnaa yaaki-ı leleŋ nulu.

18 Tacaa Iso, wei nyá n ké Iseyeli nyéma Iso təyələ teeli to,
 nyá tike n lakəna kəkələ nyəmnaa.
 19 Nyá həte səsəle nté teeli nyənte ke tam təw.
 Nyá teu í waasi tetu tənə taa.
 Iso í kəna mpv, Iso í kəna mpv.

20 Seseə pəyalə Tafiti sələmuyv tənaya ntə.

TAKELAYA TOOSO NYEŋKA

73

(Yontu 73-89)

Asayaa teu

¹ Asafi yontu nti tə wə yonyoolaa
 nyuyv to yontunaa taa təyələ.

Iso tewa Iseyeli nyéma mpa pa lotu taa tewa təyə.

² Paa na mpv pəcəyə pə kaasaa si pə co-m yaa pə tuu-m.

³ Mpi tə, ma naaki asayaa həesəyi, iləna
 má laki-weyə isesemle.

⁴ Mpi tə, paa naaki wahala nəyələ haləna pa səm,
 na pá nukı pa nantu taa alaafəya.

⁵ Paa naaki wahalanaa mpa leləa naaki tə,
 pəyele pu makəna-wə isu yəlaa leləa.

⁶ Kalampaani wenna isu pa luluyv,
 na mvsəŋ ná wəe isu pa kacəka wontuyv.

⁷ Pa cayana pa ti na pá toosiyi yəlaa ke isə,
 na pa ləmayasəe naaki krapraa.

⁸ Isayatu təm ke pa yəyətəyi,
 na pá wəŋiyi leləa,
 na pá həŋ pa ti na pá keeki tampana.

⁹ Pa kooki ké na pə takı isətənyv,
 na pá wakələyi tetu na pa nsəmle.

¹⁰ Pə təw kə pa tənə pa keesəna pa təw,
 na pá nyəki pa kuyəyətətu ke ləm təle.

¹¹ Na pá təŋ si isənaya Iso ká cəkəna-ti.
 Isənaya isətəa Iso ká cəkəna-ti?

¹² Mpuv asayaa wəe,
 pə cayana-weyə tam kə,
 na pá kaaki pa wəna.

13 Mpu tɔ, yem tɔɔ keɛ ma taɣana ma lotu taa,
na má saŋ ma niŋ ke isayatu lapu tɔm taa.

14 Paa kuyaku ŋkuɣu pa maki-m,
na pá tɔyɔ-m wahala ke paa tanaŋ ŋku.

15 Ye maa tɔma si ma yɔyɔti isu mpe,
hali maa luwa nyá piya piitim waali.

16 Ma maɣasaa si má huɔ pə tɔɔ na má cekəna.
Ama pə tənaxa mpv pə kəla kate.

17 Hali kuyaku ŋku ma suɔ Isɔ tɔyaxa taa
tɔyɔ ma cekəna mpi pə taŋa asaxaa tɔ.

18 Mpaan wei i taa pu tuu-we tɔyɔ n suku-we
si pá hoti timpɪ pu wakəli-we tɔ.

19 Ilena pá wakəli-weɣe tɔm kulɔm tɔɔ,
na pá kpiisi-we na pa tɔm teesəna sɔyɔntu.

20 Taca, ye n kula pa tɔɔ ile pa muki
isu yulu feŋɣu na i toosee saali yem tɔ.

21 Waatu wei ma taa ka we nyan
na ma lanle wakəli sɔsɔm tɔ.

22 Maa ké kumeleŋ ké, ma taa cekəna pulɔpu.
Maa we teitei ké isu kpənte ke nyá isenta.

23 Paa na mpv ma na-ŋ ké tam ké,
n kra-m nyá niŋ ntɔyɔŋ taa.

24 Nyá layatu tasuyɔ ke n ka tiikina-m.
Pə waali n ka mu-m nyá teeli taa.

25 Aweye ma wena isɔtaa, ye pə taɣa nyá?
Nyá lakəna na má nukɪ leleŋ ke atɛ.

26 Paa ma nantu yaa ma nyamle kpisaa.
Isɔ keɛ ma nyəm na ma kpuluyɔ tətule ke tam tɔɔ.

27 Pa təna mpa pa hatələna-ŋ tɔ pa leki ké,
na ń wakələyi pa təna mpa paa nukəna-ŋ tɔ.

28 Ye ma, Isɔ kpətənav wenna-m teu.
Taca Isɔ kiŋ ke ma tɔyi kpuluyɔ.

Ilena má keesi i təma təna.

74

Isɔ yaav ke isɔtəsɛɛɛ ncaale taa

¹ Asafi yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyuyɔ tu yontunaa taa tɔyɔɔ.

Hai, Isɔ, pepe tɔɔ ké n lɔɔki-tuyɔ tam tɔɔ?
Na n muɣi pááná na nyá yəlaa ta?

² Tɔɔsi nyá yəlaa mpa n hika too lɔŋtaa
na ń ya-we si pá pəsi nyá kpənte tɔ pa tɔɔ.

Tɔɔsi Siyɔŋ puɣu ŋku ku tɔɔ n lapa nyá te tɔ ku tɔm.

³ Kɔɔ na ń ná lona anɪ,
pə wakələyi-yeyɛ tam ké.

Kolontu wakəla nyá tɔyaxa taa.

4 Nyá kolontunaa kiisiyina nteye timpi n sulaya-tv tɔ,
haləna pá tv pa kuyusum.

5 Pá na pa lawa ké na pa lon
isu taasi setalaa ke hɔtuyv taa.

6 Na pá faki leesəŋ na pá yəkəyi leləŋ.

7 Pa tv kəkɔ ke nyá təsele
na pá yəki na pá wakəli timpi nyá hətə wee tɔ.

8 Nti pa makı pa lanə taa tɔyɔle sı,
pá wakəli-tuyv təm kuləm tɔɔ.

Paa wɔ kəkɔ ke lona nna a taa
Isɔ na yəlaa pa suliyi tɔ.

9 Tu tasəyi nav ke mpi pə hɔləyi sı Isɔ wee tɔ.
Isɔ kuyɔyɔtv tɔləsəlaa ná fei tɔtɔ.

Ta taa nəyɔlv ta nyi isəna pu taanɪ tɔ.

10 Hai, Isɔ Taca,aa,
pəlee ké kolontunaa ká heesi nyá hətə kutuyv?
Pəlee ké paa heesi-təye footuyv?

11 Pepe tɔɔ ké n suma,
na nn san nyá nin ntəyən kusuyv sı n ma?

12 Hai, Isɔ, nyayale ma wulav ke too ləŋtaa,
nyá waasəyənə tetv taa.

13 Nyá ton ke n fayana tenku
na ń yəki ləm tee tɔmaa səsaa nyɔɔŋ.

14 N yəka tɔm səsɔ Lefiyatan nyuyv na ń peti-ı
wulaya tetv taa yəlaa sı pá tɔyɔ.

15 Nyá hulina ləm seela na ń hee ləŋ
na ń yele na pusi nsi sı nyɔəki tɔ sı ləm nyɔɔ.

16 Nyayale ilim taa na dhoɔ pə tv.

Nyá lapəna ilim na isətv.

17 Nyá suna tetv toosi təna
na ń lá watv waatv na yoluma.

18 Taca,aa tɔɔsı sı kolontu kuləyi nyá tɔɔ,
yəlaa kumeləməŋ inı ı wonəyi-ŋ.

19 Taa peti nyá yəlaa kupama weesin ke taale wontu.
Taa sɔɔ nyá kunyɔntvnaa tɔɔ ké tam tɔɔ.

20 Tɔɔsı nyá nəyɔ pəeluyv tɔɔ.
Mpi tɔ, musəŋ nyəmnaa suna ıcate səkpətəŋ taa.

21 Taa yelev na mpa pa ise pa təkı tɔ pá teena lanwakəlle.
Ama kunyɔntvnaa na wahala nyəma í sanɪ-ŋ.

22 Hai, Isɔ, tɔɔsı na ń paasəna kutuyv ŋku
kumeləməŋ inı ı tɔvki-ŋ paa kuyakv ŋku tɔ.

23 Taa sɔɔ nyá kolontunaa wula tɔɔ,
na kakiisası nsi pa kiisiyina-ŋ tam tɔ sı tɔɔ.

75

Taca,aa kele hvvlv

¹ Asafi yontu nti ı yoowa sı: Taa kv
na tə we yonyoolaa nyuyv tv yontunaa taa tɔyɔlv.

² Hai, Iso tə sama-η.
 Tacaα Iso tə sama-η.
 Tu yəγətɪ nyá təm na
 tə kpaali nyá teu səsəəm.

³ Tacaα si: Maa si waatu nəγəlb,
 na má huuna siγisuyu.
⁴ Tetu na tə taa nyəm təna ká sele.
 Ama má sukəna-təyi tə kila tə.
⁵ Na má heeli mpa pa saη pa ti tə si: I yele mpu,
 na asaγaa si: I taa hə mə ti.
⁶ I taa hə mə ti,
 í taa yəγətɪ kalampaanɪ təm.
⁷ Səsəəntu u kəηna ilim təlule yaa pə tətule,
 yaa wɔlaya tetu taa.
⁸ Ama Iso nyəmna,
 í nəkaa i kpaasi lelu na í tisi lelu.

⁹ Tacaα təkə kəpu na í suna i pááná sɔlbm,
 i ká ce-wəγɪ atɛ asaγaa təna,
 na paa nyəə pə təna na pá kpeηna tayatu.

¹⁰ Ma kaa yelee Yakəpu Iso Təm yəγətuyɔ,
 na pə yontu yoou.
¹¹ Maa yəki asaγaa toη təna.
 Ama tampana təηlaa toη ka pukəna.

76

Iso wakələyi yoou ke Siyəη taa

¹ Asafi yontu nti pa yookina cəmuγu
 na tɛ wɛ yonyoolaa nyuγu tu yontunaa taa təγəlb.

² Iso hula i təyi Yuta,
 i hətɛ yaa lɛxɛli taa.
³ I cokəle wɛ Salem kɛ,
 na i təcayalɛ kɛ Siyəη taa.
⁴ Tənaγa i pɛla yoou wontu:
 Iso nyəmá na kpaləη na layalɛ na wontu lenti.

⁵ Hai, Iso, səsəəntu nté yaa?
 N kəla tam təə pəəη təna.
⁶ Yooolaa taa yooolaa mpe pə caama-wɛγɛ,
 pa toowa tom kantəkaya nyəm,
 pa ta pəsɪ na pá yoo na pá fiti.
⁷ Yakəpu Iso, waatu wei n nyaasa-wɛ tə,
 pə yeyɛta pa kpaγanəη na i caγalaa kɛ.
⁸ Hai, n kɛ səsə kɛ,
 n muγɪ pááná na awe kɾətəna-η?
⁹ Hatoo isətəa kɛ n yəγətə nyá huule təm,
 na səγəntu kpa tetu na tɛ caya təpamm.
¹⁰ Waatu inəyi n kulaa si n huukəna

na í waasi ate konyontɔyɔlaa.

¹¹ Ye nyá taa huuwa,
yulɔ tɔyɔ-ŋ teeli ké,
paa ɪ we pááná sɔsɔna taa.

¹² ɪ su mə Iso Tacaa ke nɔɔsi na í lá-sɪ.
Mpa pa cɔɔna Iso Sɔsɔ mi tɔ,
pá kɔna-ɪ kucɔɔŋ.

¹³ Iso ləsəyi awulumpiya kalampaanɪ ké
ɪlena pá tisi-we tɔfe.
Ate awulaa seliyina-ɪ ké.

77

Ma sələməyi Iso lɔŋtaa kɔpantɔ ke laŋwakalle kuyeeŋ taa

¹ Yetutum si Asafi yontu nti tɔ we
yonyoolaa nyuyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Maa wiina Iso na má heeli-ɪ ma tɔm,
maa wiina-ɪ na í ké ŋkpaŋyɔyɔ na ma tɔɔ.

³ Ye ma laŋle wakalaa,
ma pɛekəyi Tacaa ké,
na má tekəyi-ɪ niŋ ke ahoo, heesuyɔ fei,
ma luyɔ fei si pá puyusi-m.

⁴ Ye ma tɔɔsa Iso tɔɔ ma nəyəsəyi ké,
ye ma kpaŋa ləmayasɛɛ ɪle ma apalɔtɔ yɔɔɪ.

⁵ Tacaa, nn tisiyi si má kpəti ɪsəle,
na pá cɔɔsəyi-m, ma nəyɔ taa fei kete.

⁶ Ye ma huɔ pusi kancaalaya nyənsɪ
na kuyeeŋ wei ɪ teeɔa tɔ ɪ tɔm,

⁷ ma tɔɔsəyi ma yontunaa tɔm ke ahoo ké,
na ma mayasəyi hatoo ma taa
na má pɛekəyi ma huwɛɛ taa.

⁸ Tacaa n ká lɔ-tuyɔ tam tɔɔ?

Nyá paa kaa wɛɛna-tɔ?

⁹ N yela-tuyɔ kɔpantɔ lapɔ ke tam tɔɔ?

N kaa tasa-tuyɔ natələyi heeluyɔ ke paa wulee?

¹⁰ Iso tá sɔɔ tá pətɔɔtəle tɔɔ,
pəyele ɪ ta mɔ pááná na í yele ɪ suulu huluyɔ.

¹¹ Ma yɔyɔta ma taa si mpi pə tɔyɔ-m wahala tɔyɔle si,
Isɔtaa Iso Sɔsɔ ɪ tasəyi-tuyɔ paasənaɔ.

¹² Ma tɔɔsa Tacaa təma tɔɔ.
Mpi tɔ, ma ta sɔɔ nyá lɔŋtaa kɔpantɔ sɔsɔontɔ tɔɔ.

¹³ Maa yɔyɔti nyá kulaputɔ tana tɔm,
na má keesi nyá təma sɔsɔna tɔm.

¹⁴ Hai, Iso nyá mpaav wɛɛ ké tənəŋŋ.
Tuyɔ kulalaav ŋku kɔ haŋna-ŋ sɔsɔontɔ?

¹⁵ Nyayale Iso wei ɪ laki piti təma tɔ,
n hula nyá tɔŋ ke yəlaa taa.

¹⁶ Nyá tɔŋ ke n yaɔəna nyá yəlaa
Yakɔpɔ na Yosɛɛvɔ pa lɔluyɔ nyəma.

17 Hai, Iso, lum na-η na sɔɔntu kra-wi,
na pá sele na pá kpeηna hatoo pə tapuɔ tɛɛ.

18 Ntɛna tɛv kpe isu lɔɔη lum na ku holiyi.
N tɔɔki nyá nyámá ke paa timpi.

19 Tɛv nyáɔsɔɔv nyalámɛle naaki antulinya ke hola anɪ a taa,
na sɔɔntu pu tɛtu na tɔ seliyi.

20 Tenku lum heku taa ké n hɛɛ nyá tɔyi mpaav,
nɔɔɔlv u nyɛη ku lonte.

21 Moisi na Alɔη ke n kpawa isu tiikilaa
na pá paasɔɔna nyá yɔlaa.

78

Iseyeli nyáma tɔm fɛi sɔɔv

¹ Asafi yontu nti pa yookaya na tɔ we
yonyoolaa nyuɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlv.

Ma yɔlaa í nu ma kusɛɛsɔtu,
í tɔ ηkpaηη na í nu ma kuɔɔɔtɔtu.

² Iso ké maa sɛɛ-mɛ,
na má keesana-mɛɛ lɔη taa tɔm.

³ Nti tá caanaa keesa-tɔ
na tɔ nu na tɔ nyi-ti tɔ.

⁴ Pə fɛi sɪ tɔ ηmɛsi-tɔyi tá piya.
Tu keesi tá piya piya ke Taca samtu tɔm.
Na ɪ toma na piti tɔma wena ɪ lapa tɔ pə tɔm.

⁵ Iso tɔwa kutɔtɔtu na í su kiiu
ke ɪ yɔlaa ke Iseyeli taa.

Na kiiη inɪ í hɔli tá cɔsɔnaa sɪ
pɛle pá sɛɛsi-tɔyi pa piya.

⁶ Ilena pɛle pa piya nyi-ti,
na sɔle sɪ tɔwa ile sɪ sɛɛsi-tɔyi sɪ piya.

⁷ Ilena pá tɔ Iso ké naani pa taa sɔɔ ɪ tɔma tɔɔ,
na pá tɔki ɪ kusɔsɔtu.

⁸ Iɛ pa kaa tɔη pa caanaa ikpate.
Pɛle paa ké kaanɔtɔnaa na tɔɔ kɔllaa piitim ké.
Pa fɛi naani, pɔcɔ paa tɔηɔyi Iso
ké teu ke pa lɔmayasɛɛ taa.

⁹ Ifɔlayim lɔlvɔv nyáma mpa pa ké tɔtɔlaa tɔ,
pa sewa yoo ke ku wule.

¹⁰ Pa tá tɔki pá na Iso pa nɔɔɔ pɛlvɔv.
Pa kisa ɪ kiiη taa tɔntɛ.

¹¹ Pa sɔɔwa Iso kookalɔnaa na ɪ tɔma sɔsɔna wena
ɪ ka yɛlaa na pá ná tɔ.

¹² Iso ka lapa kɔkɔlv nyámnaa ke Icipiti
hɔɔlvɔv ηku pa yaa sɪ Sowaj tɔ
ku taa ké pa cɔsɔnaa ɪsentaa ké.

¹³ Iso faya lum na pá yɛle-wɛɛɛ mpaav na pá tɛɛ
na í kaa-wɔyi huɔule isu kolɔna.

¹⁴ Isoηmɔntɔvɔv hulayana-wɛɛɛ mpaav ke ilim taa,

ɫena kv mʊɣi kəkə ke paa ahoɔ nna.

15 ɪsɔ faya kʊkpaɱɔyʊ ke wɔlaya tɛtʊ taa
na ɪ yele na pʌ nyɔɔ tɛtʊ tɛɛ lʊm.

16 ɪsɔ lapɔ na lʊm sɛɛlaa luna kʊkpaɱɔyʊ taa
na pʌ kpe ɪsu pusi.

17 Ama tʌ caanaa tɔŋa ɪsɔtʌa ɪsɔ sɔsɔ ke pʌntʌnɔv
na pʌ kʊlɔyɪ ɪsɔ tɔɔ kɛ wɔlaya tɛtʊ taa tʌna.

18 Tʌ caanaa maɣasa ɪsɔ kɛ pa taa sɪ pa naa ɪ waahɪ,
ke timpi pa sɛlɛma-ɪ tɔɣɔnaya ɪsu pa sɔɔlaa tɔ.

19 Halɛna pʌ tʊv ɪsɔ sɪ: Nn pʌsɛyɪ na ɪ calɪ-tʊyɔ
tɔɣɔnaya ke wɔlaya tɛtʊ taa.

20 Tampana n mapɔ kʊkpaɱɔyʊ na lʊm kpe,
na pʌ hɛɛ lɔŋ yaa.

ɪɛ n pʌsɛyɪ na ɪ ha nyʌ yɔlaa ke tɔɣɔnaya na nantʊ na?

21 Mʊyʊv Tacaa n nuwa na pʌʌnʌ kra-ŋ
na nyʌ taa haŋna ɪsɛyɛɪ nyɛma ɪsu kəkə,

22 ke timpi pa ta tɛ-ŋ na pa taa tɔ.
Pa ta la naani kɛ nyʌ waasʊyʊ tɔm.

23 Mʊyʊv n yɔɣɔtʌna ɪsɔŋmʊntʊ
na ɪ tʊɪ ɪsɔtɔnʊyʊ taa nɔnɔsɪ.

24 Na ɪ yele na Manna*fa* hoti pa tɔɔ ɪsu tɛv sɪ pa tɔyɔ.
ɪsɔtʌa tɔɣɔnaya ke n ha nyʌ yɔlaa ke mʊv. ^a

25 ɪsɔtʌa tillaa tɔɣɔnaya ke n ha-we,
na pʌ tɔyɔ na pʌ haɣa.

26 Mʊyʊv ɪsɔ n yɛlaa na ilim tɛlʊɛ heelim mʌ,
na ɪ kɔna ilim mpɔtɔŋ tɔɔ nyɛm na nyʌ tɔŋ.

27 Na ɪ lʌ na nantʊ tii pa tɔɔ ɪsu mʊsʊyʊ.
Sumasi tuutuuma ke n kɔna-we

ɪsu tɛŋkuna nɔsɪ kanyɔŋa.

28 N lapaya na sɪ hoti tʌ caanaa tɛsɪkile
na sɪ cɔna pa tɛcaɣɛɛ.

29 Tacaa ha-weyɛ mpi pa nyɔlaya tɔ.

ɪɛna pʌ tɔyɔ na pʌ haɣa katatɔlaya.

30 Tʌ caanaa tɔɣɔnaya ka we pa nɔsɪ taa kɛ,
pa lulʊŋ ta tu sɔta,

31 ɪŋpʊyʊ ɪsɔ tʌʌ huuna-we na ɪ kv

ɪsɛyɛɪ ifepiya taa ifepiya.

32 Paa na mʊv tɔ, pa ta tʊna nyʌ kəkɔɔ nyɛmnaa
na pʌ tɔŋa ɪsɛyɛtʊnaa ke lapʊ.

33 Mʊyʊv n kpɪisa-we na heelim,
na ɪ tisi wahala kɛ pa tɔɔ ke kpakpaa,

na ɪ su pa weesɪŋ tɔnaya.

34 Waatʊ wei sɛm kɔŋ tʌ caanaa ɫena pʌ kɛɛsɛna ɪsɔ nyʌ tɔɔ
na pʌ pɛɛkɔyɪ sɪ ɪ kenti pa tɔɔ.

35 Na pʌ tɔɔsɪ sɪ n kɛ pa kʊkpaɱɔyʊ.

ɪsɔtʌa ɪsɔ sɔsɔ kɛ pa waasʊɪv.

36 Ama pa ntompee ke pa pʊyʊsɛyana-ŋ

^a **78:24 Manna:** Tɔɣɔnaya ŋka ɪsɔ hawa ɪsɛyɛɪ nyɛma ke wɔlaya tɛtʊ taa tɔ. Saa ɪnɔyɪ pa luwa ɪcipiti yomle taa na pa pʊki Kanaaŋ nyɛntʊ taa.

na pá looliyi-η na pa nsəma.

37 Pa taa teŋi-η na pa taa ké teu,
pəyele pa ta təkɪ nyá na-we mə nəɔɔ pɛɛlɔvɔ.

38 Paa na mpɔ, nyá suulu tɔɔ,
n wiiki isayalataa pətətəle,
nn wakələyi-we.

N kraa nyá təyi tam ké,
nn haaki nyá təyi nyá pááná təna taa.

39 Na ń tɔɔsi si ta caanaa ké yəlaa ke yem ké.
Pa ké heelim mpi pə tɛɛki pə kraa məli təɔ.

40 Tá caanaa kula nyá tɔɔ ké wɔlaya tetv taa
na pá kraasəyi nyá pááná tɔ pə fɛi kalɔvɔ.

41 Pa ta heesi Iɔ nyaya maɣasvɔvɔ si pa naaki nyá waali,
na pá kraasəyi Iseyeli Iɔ Nanη tv nyá nyá pááná.

42 Pa ta tɔɔsi Iɔ nyá nyá toŋ tɔɔ
na isəna n ka yapa-weye kolontu niŋ taa tɔ.

43 Ta caanaa sɔɔ piti təma wena n ka lapa Icipiti tetv taa
na kəkələ nyəmnaa mpa n lapa Sowaŋ hɔyɔlvɔvɔ taa tɔ.

44 N pəsa Icipiti nyəma pusi lɔm ke caləm
na pá wu si lɔm ke nyɔɔv.

45 Na ń kəna-weye kacəsi sɔtv nyənsi
na sí nyɔɔ pa caləm.

Na salɛɛ, na alɛ a wakəli-we.

46 Na ń tv pa tawa na pa hatəmɔtv ke kutolon.

47 Na ń yele na tev isayav na təmpɛɛ
wakəli pa lesɛŋ tuŋ na tuŋ kɔvlɔvɔ lɛlɛŋ.

48 Na tev təmpɛɛ kv pa tɔla
na kv nasɪ pa kaləkəŋ.

49 M̄pɔvɔv Iɔ nyá n mu Icipiti nyəma na pááná sɔsɔəna
na nyá taa huuna-we na pa laŋa wakəli,
na ń tilina-weye isətəa tillaa wakəllaa kpekəle.

50 N haɣa-we na nyá pááná ke m̄pɔvɔv,
pə taya səm tike ke n tv-we.

Amə n sɔsa-weye wahala taa na pa isɛ.

51 Na ń kv Icipiti nyəma
apalvpiya kancəalaya nyənsi təna.

Kam lɔlvɔv nyəma iwulɛ
kancəalaya nyəntɛ səpəna mpɔ.

52 M̄pɔvɔv n tiika nyá yəlaa na ń tɛɛna-we isu
pa ləsvɔv heeŋ ke kaləkv taa tɔ,
na ń tiiki-weye wɔlaya tetv taa isu tɔla.

53 N pona-weye na naani, sɔyɔntv fɛi-we,
na teŋku li pa kolontunaa.

54 Pə waali ké n pona-weye nyá tetv nanη nyəntv taa
ké pɔvɔv ŋku n mɔwa tɔ kv tɔɔ.

55 Na n tɔyɔni Kanaaŋ piitimnaa na n tala
yəlaa ke pa tetv na ń su Iseyeli
kpeka yəlaa ke pa tɛɛsi taa.

56 Paa na mpv tɔ pá maɣasa ɪsɔtaa ɪsɔ Sɔsɔ nyá
na pá kuli nyá tɔɔ,
pa ta tɔki nyá kusɔsutu.

57 Pa hatələna Tacaa nyá na
pá pəsɪ tetelataa ɪsu pa caanaa.
Pa yɔələɣɪ apalotv ké ɪsu
tɔɔv ŋku kv hika fitaa tɔ.

58 Tá caanaa kusa ɪsɔ nyá nyá pááná na pa tɔfɛɛnlɛnaa
na pá kusɪ nyá ɪsɛsɛɛmlɛ na pa tuŋ.

59 ɪsɔ n nu mpv ɪlɛna pé kusɪ nyá pááná
na ní kpiisi ɪsɛɣɛɪ nyéma na toŋ.

60 Na ní lɔ nyá tɔyaya ŋka ka taa
n ka wɛ nyá yɔlaa hekv ke Silo tɔ.

61 Na ní yeɪe na kolontunaa ɪɛkɪ nyá atakaa
wei ɪ hulɔɣɪ nyá toŋ na nyá teeli tɔ.

62 ɪlɛna ní mv pááná na nyá yɔlaa,
na ní yeɪe na pá kv-wɛ.

63 Yoou kvwa ta caanaa ɪfɛpiya,
pa pɛɪlaa ta hiki mpa paa saa tɔ.

64 Pa kvwa pa kɔtɔlaa ke yoou taa,
pa leɪlaa ta wii-wɛ.

65 Mpuɣv Tacaa n kulaa ɪsu tomtoolu,
yaa sɔlvɪm ɛkɔɣv yoolaa taa yoolu ɪsɛntɔɔ tɔ.

66 Na ní kv nyá kolontunaa na pá tɔŋa sewa,
na ní tv-wɛɣɛ fɛɛɪe ke tam tɔɔ.

67 Paa na mpv n lɔwa Yosɛfv tɔyaya,
n ta ləsi ɪfələyɪm kpekəɪe nyéma mpe.

68 Ama Yuta kpekəɪe na Siyɔŋ
puɣv ke n sɔɔlaa na ní ləsi.

69 Na ní ŋma nyá tɔsɛɪe na tɔ kuli sɔsɔm
na tɔ wɛɛ toŋ ɪsu tetv nti n su tam tɔɔ tɔ.

70 Na n ləsi nyá tɔmlɛ tv Tafiiti.

Ntiyile taa ké n polaa na ní kpaɣa-ɪ.

71 Kaləkv waali ké n kpaɣa-ɪ.

Si í pəsɪ ɪ yɔlaa ɪsɛɣɛɪ nyéma
mpa n sɔɔla teu tɔ pa tiikulu.

72 Tafiiti ná tiika-wɛɣɛ
na lotu kɔlvɪmtv na ɪmɔɣasɛɛ.

79

Tacaa, tɔ hotaa ké, kɔɔ tá waasvɣv

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyvɣv tv yontunaa taa tɔɣɔɔ.

Hai, ɪsɔ, kpai nyéma wata nyá tɛ,
na pá wakələɣɪ nyá tɔsɛɪe naŋŋ nyəntɛ.

Pa pəsɪ Yosalem ke ncaale kaŋmaaya.

² Pa kv nyá tɔmlɛ nyéma na pá pɛti

kpelin na taale wontu.

³ Na nyá yɛlaa kɔpama calɛm kpé na pé cɔɔna Yosalem ɪcate,
nɔɔɔlv ta kɔɔ si í pi-wɛ.

⁴ Tɔ pɔsa mpusi pulɔv tɔ cɔɔ nyáma ké,
na mpa pa cɔɔna-tv tɔ pa wonjiyi-tv
na pá tuliyi-tɔv ntompee.

⁵ Hai, Taɔaa, pɔlee ké nyá táá ká heɛsi-tɔv kpanav
na nyá pááná yele-tɔv nyagav ɪsu kɔkɔ?

⁶ Piitimnaa na kawulasɪ nsi si ta nyi-ɲ
na si sɛɛki-ɲ tɔ, nsɔgi pu wɛɛ si ń muna pááná.

⁷ Mpi tɔ, pa kuu ɪɛɛli nyáma wontu,
na pá wakɛli pa tɔcayale.

⁸ Taa tɔɔsi tá ɪɔaytv kɔpɔntv tɔɔ.
Ama nyɔni tá pɔtɔɔtɔɛ na ń kɔɔ tá kin ke lɔɲ.

Mpi tɔ, tɔ wɛ wahala taa ké.

⁹ Hai, waasi-tv, tá nyɔv Yátv ɪɔɔ,
na pé tv nyá hɛte ke teeli.

Ya-tv na ń kpiisi tá ɪɔaytv ke nyá hɛte tɔɔ.

¹⁰ Pepe tɔɔ ké piitimnaa ká pɔɔsɔgi si:

Lɛye pa ɪɔɔ ɪni ɪ mɛlɔnaa?

Pɔ wɛɛ ké si ń lɛɛti-wɛɛɛ
nyá tɛmlɛ nyáma sɛm ke tá ɪɛntaa na pá ná.

¹¹ Ke ɲkpanɲ na ń nu salɛkatɔnaa wula,
na ń yá mpa pa kɔv pɔɛ pa tɔwa tɔ na nyá tɔɲ sɔsɔɲ.

¹² Taɔaa, fɛli tá cɔɔ nyáma ke kɔtvɔv ɲku
pa tv-ɲ tɔɔ tɔm naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ.

¹³ Ama tá ké nyá yɛlaa ké.

Tayale kalɛkv na nyagale tiikilu.

Tu sɛɛki-ɲ tam tɔɔ ké na tɔ saɲi-ɲ.

80

ɪɛɛli tiikilu nyá, nu

¹ Asafi yontu kɔtɔɔsvtv nti pa yookina saɲku
na tɔ wɛ yonyoolaa nyɔv tv yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Hai, ɪɛɛli nyáma tiikilu, ke ɲkpanɲ.

Nyá tiikiyina nyá yɛlaa ɪsu kalɛkv.

ɪɔtaa tanɲaa tɔɔ ké nyá tɔcayale wɛɛ, hvli nyá ti.

³ Hvli nyá tɔɲ na ń kɔɔ ń waasi-tɔv

ɪfɛlayim na Pɛncamɛɛ na Manasee pa ɪɛntaa.

⁴ Hai, ɪɔɔ kɔsi-tv na ń keɛsi nyá ɪɛ

na tá tɔɔ na pé ya-tv.

⁵ Hai, ɪɛɛli ɪɔɔ Taɔaa,

pɔlee ké nyá táá ká yele kpanav ke nyá yɛlaa sɛlɛmɔɲ?

⁶ Nɔɔɔsɛɛ ke n calɔgi nyá yɛlaa

na ɪsɔlv kɔv-wɛɛɛ sɔlv nyɔm

na pé telɔsɔgi mpɔɛ.

7 N yelaa na t́ pəsi mpi pə yoosiyi
t́ na t́ cəɓ nyáma t́.
Na t́ kolontunaa náá wonjiyi-tv.
8 Isɔtaa na ate pə tv Isɔ kusi-tv.
Keesi nyá ise na t́ tɔɔ na pé ya-tv.

9 N kpesa lesen tɔyv ke Icipiti
na ń tɔɔni yəlaa na ń sɔ-ku.
10 Na ń taɔani-ku na ku tee
na ku sú tetv.
11 Ku waasa pɔɔŋ ke ku isotom,
na ku piliŋasi we isu Isɔ tun səsɔŋ.
12 Ilena ku piliŋasi heli na sí polo tenku
na ku akpaa ke pɔɔɔ səsaya.

13 Pepe tɔɔ ké n pela kalaanaa si
mpatɔntaa í wakəli-ku?
14 Hɔtɔyv taa teele ka tɔɔ-ku,
na taale wontu náá pəsi-kuɔv tɔ tɔɔnaya.
15 Ate na isɔtaa pə tv Isɔ kɔɔ.
Kusi nyá ise ke isɔtaa tana na ń nyani.
Paasəna lesen tɔyv kune.
16 Kenti mpi nyá niŋ sɔwa tɔ
na apalɔpəyaya ŋka n ləsa nyá ti tɔ.

17 Mpa pa seta-ku na pa wɔ-ku tɔ,
nyaasi-we na pá saali yem.
18 Tani nyá ŋkpaləŋa ke yulɔ pəyaya ŋka n ləsa
na ká we nyá ntɔɔŋ tɔ tɔ ka tɔɔ.
19 Ie tɔ kaa tasa-ŋ hatələnaw.
Yele na t́ weena weesuyu na t́ yaaki nyá hətə.
20 Hai, Taca, ate na isɔtaa pə tv,
keesi nyá ise na t́ tɔɔ na pé ya-tv.

81

Ye ma yəlaa ka nuna-m

1 Asafi yontu nti pa yookina saŋku na t́ we
yonyoolaa nyɔɔv tv yontunaa taa tɔɔɔ.

2 I yoo t́ kentilu Isɔ ké yontu na lanɔhɔlɔmlɛ.
I wiliti Yakɔɔv Isɔ ké lanɔhɔlɔmlɛ kawilitaya.

3 I yoo-ɪ yontu na akilimanaa
na cəməŋ na saŋkɔnaa.

4 I hɔli tutuun ke isɔtv kɔfalɔ acima kɔyaku wule,
na ɪ hɔləməŋ acima nyəŋku wule.

5 Mpi tɔ, pə ké Iseyeli nyáma ke kiiu ké.
Mpi Yakɔɔv Isɔ siwa tɔɔɔ.

6 Nti ɪ tv Yosɛɛfv lɔlɔɔv nyáma ke
waatv wei ɪ tii Icipiti nyáma tɔɔ tɔɔɔ.

Ma nuwa nɔɔŋ ŋka ma ta nyi tɔ si:

7 Ma tisa səxəla yuŋ nyəna ke nyá nyuɣu taa na má si,
na nyá niŋ yelee təkɔ yuŋ nyəŋkɔ.

8 Lanwakəlle mayana-ŋ na ń má kapuka na má ya-ŋ,
na má cə-ŋ tɛv hola taa.

Na ma mayasi-ŋ si ma naa nyá waaləyi Melipa lum cələ.

9 Ma yəlaa í nu ma kəkpaalətu.

Ye Iseyeli yəlaa ka nukayana-m,

10 tɔyɔ kulalaav taa wɛɛ mə tɛ.

Pəyele í taa luŋ tɔyɔ nakuli.

11 Mayale Tacaa mə Iso wei í ləsa-meyɛ

Icipiti tɛtv taa tɔ.

Í haa mə nɔɔsi na má suuli-si.

12 Ama ma yəlaa me í ta nu ma nɔyɔ.

Iseyeli nyəma ta nuna-m.

13 Ilena máa yelee-meyɛ mə lanƙpusəŋ inu í taa.

Na í təŋ mə mayamaya mə layatv.

14 Hai, ye ma yəlaa Iseyeli nyəma ka nukayana-m
na pá təŋ ma mpaav taa.

15 Maa tisa pa kolontunaa təfe ke nɔɔnɔ
na má kuli pa tɔɔ.

16 Ie Tacaa má, ma kolontunaa ká yelee pa tí hɔm
na Iseyeli nyəma me mu cayaana mə təyi tam tɔɔ.

17 Waatv inəyi maa caləyi-meyɛ təyɔnaya kupaŋka
na má celee-meyɛ kəkpaɔyɔv taa tuŋ na í haya.

82

Iso haana yəlaa tənaya tampana təŋyɔv

1 Asafi yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuɣu tv yontunaa taa təyɔlə.

Iso səŋa í kotuyɔ taa ké isəttaa nyəma heku
na í huləyi tampana təŋyɔv.

2 Pəlee ké í ká yelee yəlaa fayasuyɔv ke huule taa,
na tasəkəle nyəma ke tampana hav?

3 Í təŋ tampana ke icam na sulav pa tɔm taa.

Na í ha konyəntəyɔləv na konyəntv ke pa tampana.

4 Í waasi icam na konyəntəyɔləv,
í fiti-weyɛ asayaa səƙpaŋ taa.

5 Ama í ta nyi pulv,

pəyele u cəkəyənə pulv,

səƙpɛtvɔv taa ké í təŋ.

Ilena tɛtv kila tənə seliyi.

6 Maa təmaɣa si í ké Iso Sɔsɔ lɔlvɔv nyəma.

Halı í tu ké isənəa.

7 Paa na mpv tɔ,

í ká si ké isu yəlaa,

na í hoti isu paa awulumpu wei.

⁸ Hai, Iso kuli na í huona antulinya.
Mpi tó, n ké piitimnaa tana tu ké.

83

Iso yalaa mpa piitimnaa lelaa tugi konyonj to pa salamvuv

¹ Asafi yontu nti tó we yonyoolaa
nyuvu to yontunaa taa tóóló.

² Hai, Iso, taa sú, taa heesi.
Páyele taa caya yem.

³ Nyá kolontunaa ta caya tápamm,
mpa paa caaki-ŋ to pa kusa nyónj.

⁴ Pa caki nyá yalaa acaya na acilayatu,
pa kotiyi na pá yóótóyi mpa pa tó n kentaa to pa tóm.

⁵ Na pá yaaki tama si pá kpiisi
Iseyeli nyáma ke piitimnaa heku,
na nóóló í taa tasa pa hété ke tóóvuv.

⁶ Nya kolontunaa krenta kulóm na
pá peeli nyá tó ké nóó.

⁷ Mpeyele Itóm nyáma na Isamayeli nyáma
na Mowaru nyáma, na Akaa na Keraali pá nyáma.

⁸ Na Amoni nyáma na Amaleke nyáma
na Filiisi nyáma na pá sósóna Tiii nyáma tótó.

⁹ Asilii nyáma magamaga ná sósó pa tó
na pa kuli Lóoti luvuvu nyáma tó.

¹⁰ Hai, Iso lana-we isu n ka larv Matiyonj nyáma
na Sisela na Yarej ke Kisónj lóóv nóó tó.

¹¹ Pa kv-weye Haloti na pá la tetu ke musonj.

¹² La pa awulumpiya isu Oleri na Sepi,
na í lá pa awulaa tana isu Sepa na Salámuna.

¹³ Mpi tó, pele paa yóótayana si
pa leekayi Iso tácayalenaa.

¹⁴ Ma Iso, la-we isu kacuculaya
yaa nyutu nti heelim kprakayi tó.

¹⁵ Yaa isu kákó mukuvu hótuvu to
yaa ka mukuvu puvu nyutu tó.

¹⁶ Yele nyá tev heelim tóóni-we
na nyá kacuculaya anaam lá na pá sele.

¹⁷ Tacaá yele na feele kpa-we,
na pá peeki nyá hété.

¹⁸ Pá liyiti-we na pá tu-weye sóónu taa ké tam tó.
Pá tu-weye feele na pá lé.

¹⁹ Ilena pa cekana si nyá tike ke pa yaa si Tacaá.
Nyayale isótá Iso Sósó ke tetu tana taa.

84

Mpa pa puki Yosalem ke isósevu to pa yontu

¹ Kolee nyáma kpekale yontu nti pa yookina Katí tu cəmvuv

na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Hai, Tɔɔɔɔ, pɛ tɛna pɛ tɔ,
nyá tɔɔɔɔɔɔ tɛwɔɔɔɔ hali.

³ Pɔɔ lɔkɔ-m lɔɔ sɔ má sɔɔ Tɔɔɔɔ tɔɔɔɔɔ tɔɔ tɔɔ
na má sá lɔɔ weesuyɔ tɔ na lɔɔhɔlɔmɔ kɔwilitasɔ.

⁴ Sumpɔɔɔɔ wɛna ɔ tɔɔɔɔɔɔ,
na kɛɔkɛhilɔɔɔ kɛ tantɛ nte
tɛ taa kɔ tɔɔɔ kɔ piɔɔ tɔɔɔ
nyá kɔtasɔ tɔlatɛ kin.

Hai, ma wulav na ma lɔɔ.
Tɔɔɔɔ, pɛ tɛna pɛ tɔ.

⁵ Lelɛɔ nɔlɔɔ ntɛ mpa pa wɛ nyá tɔɔɔɔ taa tɔ,
paa sɔɔɔɔ-ɔ tam tɔɔ kɛ.

⁶ Mpa pa tekɔɔɔɔ-ɔ tɔɔɔɔɔ lɔɔhɔlɔmɔ nyáma,
nyá hasɔɔɔɔna pa nɔɔhɛɛ tɛɛ.

⁷ Waatɔ wei paa tɛsɔɔɔ Paka*fa* tɛtɛkɔɔ tɔ,
lɔɔ ká pɔsɔ-tɛɔɔ hɔla nyɔntɛ,
na salɔɔ tɛv kooli-tɛɔɔ kɔpantɔ. ^a

⁸ Pa tɔɔ sɔɔsɔɔɔ pa tɔntɛ taa kɛ,
na pá kɔɔtɔɔɔna timpi paa sɔɔɔ lɔɔ
ɔsɛntaa kɛ Sɔɔɔɔ tɔ.

⁹ Hai, Tɔɔɔɔ, atɛ na ɔsɔtaɔ pɛ tɔ nu ma kɔsɔlɔmɔtɔ.
Yakɔɔɔ lɔɔ kɛ ɔkɔɔɔɔɔɔ.

¹⁰ Hai, lɔɔ, nyɔɔɔɔɔ tɔ kɔpantɛ,
nyɔnɔ wei n lɔsaa tɔ ɔ sɛntaa.

¹¹ Kɔɔɔɔ kɔlɔmɔɔɔɔ ɔɔɔɔ kɛ nyá tɔɔɔɔ taa
lɔpa sana na kɔɔɔɔɔɔ iyɔɔɔ (1000) ɔɔɔɔ kɛ kɔpɔ taa.
Ma sɔɔlɔɔ sɔ má sɔɔɔ ma lɔɔ tɔɔɔɔɔ nɔnɔɔɔ
na mpi maa ɔɔɔ ɔsɔɔɔɔɔ nyɔɔɔka taa tɔ.

¹² Tɔɔɔɔ nyá hɔla ntɛ ilim na kɔpantɛ.

Nyá haana pɛɛɛɛ na teeli.
Nn pɛɔ kɔpantɔ natɔɔɔɔ mpa
pa tɔɔ sɔɔɔɔɔɔ taa tɔ.

¹³ Atɛ na ɔsɔtaɔ pɛ tɔ Tɔɔɔɔ,
wei ɔ tekɔɔɔɔ-ɔ tɔɔɔɔɔ lɔɔhɔlɔmɔ tɔ.

85

Tɔɔɔɔ yɔɔɔɔɔɔ hɛɛsɔɔɔ tɔm

¹ Koleɛ nyáma kɔpɔkɔɔɔ yontu nti tɛ wɛ
yonyoolaa nyɔɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Hai, lɔɔ, n hɔla nyá tɛtɔ kɛ pɛɛɛɛ kɛ,
na ɔ mɔɔɔna Yakɔɔɔ nyáma mpa kolontunaa kɔ kuuwa tɔ.

³ N kɔɔɔɔ nyá yɔlɔɔ ɔsɔɔɔɔ
na ɔ tɔɔɔɔ pa tɔwɔkɔllɛnaa.

⁴ N kɔ nyá pááná sɔsɔɔna tɛna

^a **84:7 Paka:** Wula kɛ pa yaa mpɔ na pa tɛ taa.

na ḥ heesi-yege tá tǎo.

⁵ Hai, tá waasulo Iso mǎḥna-tu isu tu weu tǎo,
na ḥ ku nyá páána ke tá tǎo.

⁶ Nyá taa ká kpana-tuyu tam tǎo
na ḥ tǎki-tu na nyá taa na pé polo
lǎlǎ loosi loosi na?

⁷ N kaa ha-tuyu weesuɣu
na tá yǎlǎna-ḥ?

⁸ Taa ye le na tá ná nyá kɔpantu
na ḥ yá tá nyɔɣu.

⁹ Iso Taa kuyǎɔtutu ke ma nukɩ.

Mpi tǎo, heesuyu tam ke n yǎɔtǎɔna nyá yǎlaa
na mpa pa nukǎna-ḥ tǎ si pa taa mǎli kumelentu taa.

¹⁰ Nyá nyɔɣu yapu kɔtǎna mpa pa nyǎḥna-ḥ tǎɔɔ
lǎna pǎ kǎna nyá teeli ke tá tetu taa.

¹¹ Kɔpantu na tampana tǎnyu pǎ sulaa,
na heesuyu na siyisuyu pé wayali tǎma.

¹² Tampana tǎnyu lukǎna tetu tee ké,
lǎna siyisuyu náá luna isǎtaa.

¹³ Taa mayamaɣa ká kǎna kɔpantu
na tá tetu náá lǎli tǎ kǎlǎm.

¹⁴ Tampana tǎnyu we nyá nǎɔ tǎo ké
na á heeki-ḥ ikpate ke mpaav taa.

86

Ma yaaki-ḥ ma laḥwakǎlle taa

¹ Sǎlǎmuyu ḥku ku we Tafiti yontu takǎlaya taa tǎo.

Hai, Taa ke ḥkɔpantu na ma tǎo na ḥ cǎ-m.

Mpi tǎo, ma ké konyǎntu ké na wahala tu.

² Ma ké kɔpǎḥ ké, kenti ma tǎo.

Ma Iso, ma ké nyá tǎmle tu ké,
ma pǎta-ḥ ma ti, waasi-m.

³ Taa nyǎni ma pǎtǎtǎle.

Nyaya ma wiikina paa ifemle nte.

⁴ Nyá tǎo ké ma keesǎnaa.

Ilǎ heesi nyá tǎmle tu ma, ma laḥle.

⁵ Taa, n ké kɔpǎḥ ké,

na ḥ hǎlǎɣi suulu.

Nyá kɔpantu tǎowa mpa pa yaaki-ḥ tǎ pa tǎo.

⁶ Taa ke ḥkɔpantu na ma kusǎlǎmɔtu

nu ma wiinav.

⁷ Ma yaaki-ḥ ma laḥwakǎlle kuyɛḥ taa ké.

Mpi tǎo, n nukɩ ma nǎɔ.

⁸ Hai, Taa, lkǎnte natǎli tǎ ta nǎɔsǎna-ḥ,
pǎyele nǎɔlǎ u pǎsǎɣi na í la nyá tǎmle natǎli.

⁹ Piitimnaa mpa pa tǎna n ḥmawa tǎo,

ḡaa kəə na ḡá hənti-ŋ ate,
na ḡá tʉ nyá hətə ke teeli.

¹⁰ N ké səsə ké, na n laki kəkələ nyəm,
nyá tike nté tampana Iso.

¹¹ Hai, Tacaa huli-m nyá mḡaaŋ,
maa tə nyá tampana taa.

Tʉ ma taa na má wəena nyá səyəntʉ.

¹² Tacaa, ma Iso maa sa-ŋ na lotu kələmtʉ,
na má tʉyɪ nyá hətə ke teeli ke tam təə.

¹³ Nyá kʉpantʉ təəwa ma təə ké,
na n yaki ma ləsaɣa ke atətəle lumaŋ taa.

¹⁴ Hai, Iso, kalampaaŋi nyáma kula ma təə,
mʉsʉntʉnaa kpekəle caaki ma weesuyʉ ləsuyʉ.

¹⁵ Ama Tacaa, nyá ké suulu tʉ ké,
na n wəna pətətəle.

Nn mʉyɪ ḡááŋá ke ləŋ,
nyá kʉpantʉ təəwa,

na n laki isəna n suwa tə.

¹⁶ Nyəŋi ma pətətəle na n keesəna ma təə,
ha nyá təmlə tʉ maɣa toŋ.

Ma ké nyá nyəŋ ké waasi-m.

¹⁷ La-m mḡi pə hʉləyɪ nyá kʉpantʉ tə,
ma kolontunaa í ná na pə tʉ-wəyɛ fəelə.

Mḡi tə, nyá waasəyəna-m na n heesəyɪ ma lanlɛ.

87

Yəlaa təna ɪcate maɣamaya kele Siyəŋ

¹ Kolee nyáma kpekəle yontu nti tə wə
yonyoolaa nyʉyʉ tʉ yontunaa taa təyələ.

Tacaa nyá suna Siyəŋ ɪcate ke pʉʉŋ nanŋ nyəŋ təə.

² Ntəyɛ n kəla səlʉyʉ ke

Yakəpʉ nyáma acalɛ təna taa.

³ Teeli təm ke pa yəyətəyɪ

Iso ɪcate nyá, nyá təə.

⁴ Mḡa pa nyəma-m tə pa isəntaa ké

ma yaaki Icipiti na Papiiloni na

Filiisi na Tiiɪ na Itiyopii pə nyáma.

Tətʉnaa mḡe pa taa ké pə lula-wɛ.

⁵ Ama ye Siyəŋ ɪcate ɪlɛ tə taa ké

pə lula yəlaa təna.

Isətaa Iso Səsə yəyətəna-ti.

⁶ Tacaa kaləyɪ yəlaa na ɪ ŋmaaki si:

Siyəŋ kele ḡaa wei ɪ ɪcate maɣamaya.

⁷ Hai, Iso ɪcate nyá, yonyoolaa na ḡaalaa

pa kḡentəna na pa yəyətəyɪ nyá teu təm.

88

Wei sɔm kpɛɣɛtɛnaa tɔ ɪ sɔlɔmɔvɔ

¹ Kolee nyáma kpekale yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔvɔ tɔ yontunaa taa,
na tɛ́ kɛ́ laɲwakalle nyɛntɔ nti
Isalahi tɔ Hemaɲ yoowa tɔɔlɔ.

² Taaɔa Isɔ, ma nyɔvɔ yáto,
ilim na ahoɔ kɛ ma wiikina-ɲ.

³ Mɔ ma kɔsɔlɔmɔtɔ kɛ nyá kɔpantɔ tɔɔ.
Kɛ ɲkpaɲvɔ na ɲ nu ma wiinaɔ.

⁴ Mpi tɔ, wahala nu-m kɛ́,
na má kpɛɣɛtɛna sɔm tɛtɛɣɛtɛɣɛ.

⁵ Ma wɛ mpa pa tiiki pɔlaav taa tɔ pa looɲa taa kɛ́.
Ma wɛ ɪsu yɔlɔ wei ɪ fɛina toɲ tɔ.

⁶ Sɛtaa hɛkɔ kɛ ma hɛntaa
na má nɛɣɔsɛna ɪsu mpa pa kɔwa na pá huɪɪ
pɔlaav taa na pá fayɔ nyana-wɛ,
na nn tɔɔsɛɣɪ pa tɔm tɔ.

⁷ Pɔvɔvɔ lumaɲ nyɛɲkɔ taa kɛ n pɛta-m,
sɛkɛɛtɔvɔvɔ taa kɛ pɔvɔvɔ anaam taa.

⁸ Nyá pááná tii ma tɔɔ kɛ́
na á ta-m ɪsu lum hola.

⁹ N hatɛlɛna-m ma cewaa
na ɲ pɛsɪ-m ɪsu acaalɔtɔ
pɔlɔ kɛ pa ɪsɛntaa.

Pɛ tɔka-m pɛ fɛɪ liw.

¹⁰ Wahala nyɛɲsa ma ɪsɛ kɛ́.

Paa ɪfɛmle nteɣɛ ma yaaki-ɲ Taaɔa,
na má tekɛɣɪ-ɲ niɲ.

¹¹ Sɛtaa kɛ n laki piti tɔma na?

Paa kɔli na pá sa-ɲ?

¹² Sɛtaa yɔɣɔtɛɣɪ nyá kɔpantɔ tɔm kɛ pa tɛɣɛ?

Yaa nyá teu tɔm kɛ pa yɔɣɔtɛɣɪ atɛtɛlɛ taa?

¹³ Nɔɔɔlɔ ta nyɪ nyá kɔkɔlɔ

nyɛmnaa tɔm kɛ sɛkɛɛtɔvɔvɔ taa.

Pɛyele pa ta nyɪ nyá siɣɪsuyɔ tɔm kɛ

tɛtɔ nti tɔ taa yɛlaa wɛna lɛsɔɔv tɔ.

¹⁴ Hai, Taaɔa, nyɔɣa ma yaaki si ɲ waasi-m
na má sɔlɔmɔɣɪ-ɲ paa tanaɲ ɲku.

¹⁵ Taaɔa, pepe tɔɔ kɛ́ n lɔ-m

na nn caaki si ɲ na-m?

¹⁶ Ma kɛ́ kɔnyɛntɔ kɛ hatoo ma pɛcaatɔ kɛ́

na má wɛ sɔm nɔɣɔ taa,

na má tɔki sɔɣɔntɔ nti n tu-m tɔ tɔ wahala.

Pɛ pɛsa ma laɲlɛ kɛ́.

¹⁷ Nyá pááná huuna-m kɛ́ ɪsu kɔkɔ,

na nyá sɔɣɔntɔ sɔsɔntɔ wakɛlɛɣɪ-m.

18 A liki-m paa ifemle nteye isu lum
na á watəyi-m na paa timpí.

19 N hatələna-m ma cewaa na ma taapalaa təna,
səkrətyu ke pə yelina-m.

89

Nəəsi nsi pa su Tafiti tə si we le?

¹ Isəlahi tu Itan yontu.

² Tacaa nyá kúpantu təm ke maa yooki yontu ke tam,
na ma heeliyi nyá tampana tənuyu təm ke paa pəlee.

³ Mpi tə, ma yəətəa si:

Nyá kúpantu we tam tə kə na tə sika isətənyu taa.

⁴ Ma na ma təmlə tu Tafiti wei ma ləsaə tə tə pəela nəyə
haləna má yəətə na má tuu si:

⁵ Maa yele na nyá kawuləya weə tam,
na má ləətəyi ka taa kə nyá luləyu nyəma.

⁶ Hai, Tacaa, isətənyu huləyana nyá teu
na nyá kúpantu ke samaa taa.

⁷ Awe pəsəyi na í keesəna Tacaa nyəya isətəa?

Nyá pəyalaa taa awe nəyəsəna-ŋ?

⁸ Iso n kə səsə ke isətəa samaa taa kə,
na pa təna mpa pa cəəna-ŋ tə pa nyəŋna-ŋ.

⁹ Hai, Tacaa, ate na isətəa pə tu,
awe we isu nyá?

Toma na teu pə tu-ŋ heku.

¹⁰ Nyá ŋmakələna tənku na í kalampaaní,
n heesəyi í lum ke waatu wei pə kuləyana pááná tə.

¹¹ Nyá nanjəna Icipiti isu sətə,
na ŋ yasí nyá kolontunaa na nyá ninj toŋ.

¹² Nyá tənna isətənyu na tetə.

Nyá suna antulinya na í taa nyəm təna.

¹³ Nyá lapəna ilim ntəyən na pə mpətəŋ
na Tapəə na Heeməŋ pəŋ saŋ nyá hətə.

¹⁴ Nyəyale toŋ səsəŋ tu,
nyəyale pəsəyu səsəŋku tu.

¹⁵ Nyá kawuləya kite nté tampana tənuyu na siyisuyu
na kúpantu na teu ke nyá nəyə təə.

¹⁶ Yəlaa mpa pa nyəmá nyá
akantəle wula təyəle lelen nulaa,
nyá isəntəa kə pa we tam.

¹⁷ Pa lanjle heəna nyá hətə ke kutamsa,
na pá saŋ pa tí na nyá siyisuyu.

¹⁸ Pa toŋ teeli kele nyá,
nyá kúpantu kpaasəyana tá toŋ.

¹⁹ Tacaa kele tá kəkəntəyu,
Isəyeli nanjə tu nté tá wula.

²⁰ Koyaku nakuli n yəətəna

nyá kusəəlv ke toosee taka taa si
n ha nyá toŋ ke aka,
na n̄ təə ifepu ke yəlaa taa.

21 N hika nyá təmlɛ tʊ Tafiti,
na n̄ ləsi-ɪ na n̄ pəli-ɪ kətaya nim.

22 N ká səna-ɪ na toŋ,
na n̄ pəsi-ɪ yʊlv toŋ tʊ.

23 Kolontu kaa tuti-ɪ,
yʊlv isayav ná kaa pəsi-ɪ.

24 Nka nan̄ti ɪ kolontunaa ke ɪ nəɣə təə,
na n̄ má mpa paa caaki-ɪ tə.

25 N ká lapɪ-ɪ nyá kʊpantʊ,
na ɪ toŋ kpaakəna nyá hətɛ.

26 N ká tʊ ɪ niŋ taa ké tɛŋku,
na n̄ yele na ɪ pəsi pusi.

27 Halɪ n ká yaa-ɪ na ɪ tə si:
Nyaxale ma caa Isə na ma nyʊɣʊ yavʊ kʊkpaɱyʊ.

28 Ilɛna nyaa pəsi-ɪ nyá pəyalʊ kancaalaxa nyəŋ
wei ɪ ké atɛ awulaa səsaa təna taa səsə tə.

29 N ká si-ɪ kʊpantʊ ke tam təə,
pəyele nəɣə ŋka nyá na-ɪ
ɪ pɛɛlaa tə ka kaa layasi.

30 N ká yele na ɪ lʊlvʊ nyéma wɛɛ tam təə,
na ɪ kawulaxa náa leeli isʊ isətənyʊ.

31 Ye ɪ lʊlvʊ nyéma ləwa nyá kiin
na pá kisi nyá kusəsutʊ ke tɛŋyʊ,

32 ye pa kisiɣi nyá kʊtʊtʊtʊ
na paa təkəɣi nyá kusəsutʊ,

33 ilɛ n ká caa kpaɱyʊ na n̄ həna pa ŋkpaŋyʊ
na n̄ má-wɛɣɛ pa isayatu təə.

34 Ama n kaa pɛ-wɛɣɛ nyá kʊpantʊ,
pəyele n kaa pɛ-wɛɣɛ nyá teu.

35 N kaa yoki nyá nəɣə pɛɛlvʊ.
Pəyele n kaa layasi nti n yəɣətəa tə.

36 N tɛma tuunav na nyá tənəŋ wɛɛtʊ,
n kaa pəsi n̄ looli Tafiti.

37 Tafiti lʊlvʊ ka wɛɛ tam təə ké,
na ɪ kawulaxa kumte wɛɛ nyá isəntəa isʊ ilim.

38 Na ɪ leeli isʊ isətʊ,
inɪ ɪ kəna aseeta tʊ kʊpaŋ wei ɪ wɛ isətənyʊ taa tə.

39 Paa na mpʊ pááná kpa-ŋ na n̄ lə wulav wei n ka ləsaa
na n̄ pəli nim tə na n̄ yele-ɪ na ɪ hoti.

40 N yəka nəɣə ŋka nya na nyá təmlɛ tʊ ɪ pɛɛlaa tə
na n̄ wakəli ɪ ntenuyʊ na n̄ lə-kʊyʊ atɛ.

41 N yəka ɪ koloosi toŋ nyənsɪ təna,
na n̄ pəsi ɪ koloosi acalɛɛ ke ncaa.

42 Mpatəntəa təna kuuki ɪ wontu ké,
na ɪ cəlv nyéma paakəna-ɪ.

43 N kpaasa i kolontunaa apalvto,
na n la na mpa paa caaki-i to pa lanja hee.
44 N kuvaa i yooou wontu lonj.
Pəyele n ta səna-i yooou taa.
45 N leeka i kawulaya tonj,
na n pəsi i kumte ke kpentəlası ke ate.
46 N pasa i ifepile pusi,
na n tv-i feele.
47 Hai, Taaaa, pəlee ké n ká heesi nyá təyi nmesuyv?
Na nyá pááná kpaasuyv isu kəkə?
48 Təəsi ma təm, yulv weesuyv kəla topi ké,
pə nəyəsəna ké isu n nma yulv ke si n pəsəyi-i yem.
49 Yulv nəyəl v fei si i kaa si.
Awe pəsəyəna na í yá i təyi atətəle taa?
50 Taaaa, leye nyá lonjtaa kvpantv
nti n ka su Tafiiti ke nəy v to tə saalaa?
51 Taaaa təəsi mpusi wei nyá təmlə nyáma tuyv-m to,
təəsi si ma nvka yəlaa samaa.
52 Hai, Taaaa təəsi kvtyv nku nyá kolontunaa
tvvki nyá ləsəlv tənte təo to.
53 Taaaa hətə səsəole nté teeli nyənte ke tam təo.
Isə í kəna mpv, Isə í kəna mpv.

TAKƏLAYA LIYITI NYƏNKA

90

(Yontu 90-106)

Yulv we tənaya, Isə ná we tam təo

¹ Isə yulv Moisi kvsələmvto.

Hai, Taaaa, nyá kəna tá kvlyv
tətvle ke too lonjtaa.
² Na páəv pá laki antulinya na pulası to,
nyá kəna Isə na n ká wee nrvyv tam təo ké.
³ Nyá mələyənana yəlaa ke ate mvsuyv taa,
na n tən-we si: I məli timpri í ka lunaa to.
⁴ Mpi to, pusi iyayə (1000) we-n ké isu kvyakv nku
kv tēwa na kv kaa tasa məlyv to,
yaa ahoo nna a tēwa to a həyəlvyv.
⁵ N kpiisiyi yəlaa ké isu toosee wena
pə fejuyv tanañ na á saalı yem isu nyuto to.
⁶ Nyuto tvyi hət v ke tanañ tē ké na t v pi.
Ilena taanaya tá lontili na tá wvli.
⁷ Nyá pááná kpiisiyi-tvyv
na nyá taa kvav nyaasəyi-tv.
⁸ N ləsəyi tá isayav ke patəma taa ké,
na n siki nyaalam taa ké tá kvnəsətv.
⁹ Nyá pááná səsəəna laki ké na tá kvyeñ saaləyi yem,
na tá pusi nya saaləyi yem isu yulv nəy v.

10 Tά weesuyu pusi nté nutosonnaanowa.
 Ye mpa pa kəla alaafəya, ɪe pa nyənsi yoosi nunaasa.
 Ama kunyən na wahala tike ke yulu waaki pə taa.
 Weesuyu tɛɛki lələ ké na taa kuləyi
 huntu na t́ kpətəyənə səm.
 11 Tacaa, awe nyəmna nyá toŋ na nyá pááná pə təm?
 Nəyəlɔ u nyənna-ŋ si í nyi nyá pááná təm ke teu.
 12 Hɔli-tuyɔ t́ kuyeyɛ kaluyɔ.
 Waatɔ unəyi tu hii layatɔ.

13 Hai, Tacaa, heesi-tuyɔ pááná munav ke mpɔ.
 Nyəni nyá təmle nyáma t́,
 t́ pətətəle na ń kéesáná t́ tɔɔ.
 14 La-tuyɔ nyá kɔpantɔ səsəntɔ ke t́ tanəŋ tɛɛ.
 ɪe tu cayana lanhɔlɔmlɛ ke t́ weesuyu tənə.
 15 Pusi payale taa ké n həma t́ ŋkraŋuyɔ.
 ɪe heesi t́ lanə ke pusi payale
 ɪsu nsi si taa tə na wahalanəa tɔ.
 16 La nyá yomaa taya nyá təmle,
 na t́ lɔluyɔ nyáma na nyá səsəntɔ.
 17 Hai, Tacaa, ta ɪsɔ la-tuyɔ nyá kɔpantɔ,
 na ń yele na t́ niŋ təma leeli.
 ɛɛ, yele na á leeli.

91

ɪsɔ keke t́ kpɔluyɔ tətɔle

1 Yulu wei ɪ tuyi ɪsɔta ɪsɔ səsɔ ke kpɔluyɔ tɔ,
 Toma tənə tu tɛɛ ké ɪ heesəyi.
 2 Pə weɛ si pɔntɔ í yəyɔti Tacaa si:
 Nyayale ma kpante nte ma cəsəyənə tɔ.
 Nyayale ma ɪsɔ na má tuyi-ŋ naani.
 3 Tacaa nyá fitiyina yulu ke puluyɔ kunyərɔyɔ taa,
 na yulokusəku na ku wakəlyɔ taa.
 4 Na n kenti ɪ tɔɔ na í tu-ŋ kpɔluyɔ,
 ɪsu kampaɣa ke ka too ken tɛɛ.
 Nyá kɔpantɔ we ké ɪsu kpáluyɔ kəkentuɣu.
 5 Yulu kaa nyana ahoɔ səyɔntɔ,
 yaa nyəmá kutətənə ke ɪlim taa.
 6 Yaa yulokusəku ŋku ku cəki səkrɛtuyɔ tɛɛ tɔ,
 yaa ɪsənə ku tɛekuyɔ yəlaa ke ɪlim hɛka tɔ.
 7 Paa yəlaa iyaya (1000) səpa nyá kəŋkəŋ taa,
 yaa paa yəlaa iyisi naanowa (10000) səpənə
 nyá ntəyən tɔɔ, pɔlɔpɔ kaa la-ŋ.
 8 Kuli nyá ɪsɛ na ń ná ɪsənə
 ɪsɔ fɛləyi asayaa tɔ.
 9 Hai, Tacaa keke nyá kpɔluyɔ tətɔle,
 ɪsɔta ɪsɔ səsɔ ke n cəsəyənə.
 10 Wahala nəyəlɔ kaa mayana-ŋ,
 pécɔ mpusi nəyəlɔ kaa kpətənə nyá təyaya.

11 Mpi tɔ, Tacaa ká tv ɪ ɪsɔtaa tillaa kɛ sɪ
pá feŋi-ŋ nyá mpaan tɛna taa.

12 Na páa te-ŋ pa niŋ taa sɪ pɛle
natɛli tɛ taa co-ŋ.

13 Na paa n fɛla tɔɔlaya yaa paasɛle
yaa wontuɣu ɪsɔaɔv yaa tɔm,
pɔlɔpɔv kaa la-ŋ.

14 Tacaa sɪ: Timpi n sɔla-m tɔ maa waasi-ŋ,
na má kenti nyá tɔɔ kɛ n nyɛmá ma hɛtɛ tɔ pɛ tɔɔ.

15 N ka yaa ma hɛtɛ na má co-ŋ,
na má wɛɛ nyá waali kɛ lanwakɛlle waatu,
na má waasi-ŋ na má taɣani nyá nyɔɔv kɛ kusɔɔv.

16 Maa yeke na nyá weesuɣu taɣali
na má yá nyá nyɔɔv.

92

Tacaa, pa saŋi-ŋ tɔ pa laki teu kɛ

¹ Kɔyaku kuhɛɛsɔɔv wule yontu.

² Pɛ wɛ teu kɛ sɪ tɛ sa Tacaa nyá,
na tɛ yoo yontu kɛ ɪsɔtaa
ɪsɔ sɔsɔ nyá nyá hɛtɛ taa.

³ Na tɛ kpaali nyá kɔpantɔ kɛ tanan tɛɛ,
na nyá teu tɔm kɛ ahoɔ.

⁴ Tɛ sa-ŋ na ŋmusɪ
naanɔwa cɛmɛŋ na saŋkɔnaa.

⁵ Hai, Tacaa, nyá kɔlapɛm hɛɛsɔɔv ma lanle kɛ,
na má yooki nyá niŋ tɛma tɔm kɛ yontu na lanholɔmle.

⁶ Hai, Tacaa, nyá tɛma kɛ sɔsɔna kɛ,
na nyá lɛmɔɔsɛɛ kɛ yun nyɛna.

⁷ Kɔmɛlɛŋ u cɛkɔɔna tɛle,
pɛyele lɛmɔɔsɛɛ fɛi tv naa paasɔɔna.

⁸ Asaɔaa hukiyi kɛ ɪsu nyitv,
na ɪsɔaɔv lataa náa puki.
Ama wakɛlɔɔv tam tɔɔ nyɛŋkɔ tanɛna-wɛ.

⁹ Hai, Tacaa, nyá kɛ ɪsɔtaa
ɪsɔ sɔsɔ kɛ tam tɔɔ kɛ.

¹⁰ Ye pɛ pa kaasa nyá kolontunaa, pɛle paa le kɛ.
Pa tɛna mpa pa laki ɪsɔaɔv tɔ paa ya yem.

¹¹ Taale nav toma kɛ n ha-m,
na n pɛli ma tɔɔ kɛ nikaya nim.

¹² Ma naaki ma kolontunaa kpisuɣu,
na má nukɪ asaɔaa mpa pa caaki-m
tɔm tɔ pa kiisuɣu.

¹³ Tampana tɛŋlaa puki kɛ ɪsu paan,
na pá kulɔɔv ɪsu Lipan tun sɔsɔŋ.

¹⁴ Pa wɛ kɛ ɪsu tɔɔv ŋku pa tuu
ɪsɔ tɛsɛle kataya taa tɔ,

na pá píkí teu ke tá Iso Tacaa té.

¹⁵ Paa kpatəlaya waatu,

pa tənə ləlyəv ké,

na pá wə tələkələkəv ke teu na alaafəya.

¹⁶ Mpu pə hóláyəná təkələkələv sɪ Tacaa siyisaa.

I ta kəe tiili, ɪnəyələ ma kəkpaɪnyəv.

93

Tacaa kələ wulav

¹ Tacaa n ké wulav ké na ń suu teu,
na ń ləla toma ke nyá tənaya taa ɪsɪ tampala.
Mpu tətəyə tətə sənəaa təca tu seliyi.

² Hatoo lənəaa ké n sɪ nyá kumte ke teu,
na ń wə tam tə.

³ Hai, Tacaa, pusi kusa nəsɪ
sɪ kusa sɪ nəsɪ na sɪ hola wula nu.

⁴ Na pá kəli ləm səsəəm tən nyəm nəyə,
na pá kəli tənku hola səsəəna.

Tacaa kələ tən tu ke hatoo ɪsətəaa.

⁵ Nyá kusəsɪtu nté tampəna təsɪyisiyi.

Nyá təsəeələ ke nənən nyənəntə haləna antulinya təm.

94

Iso ké kawalaya nyəma ləetvə

¹ Hai, Iso nyayələ ləetvə.
Ləetvə Iso, huli nyá ti.

² Antulinya hɪvə nyá, kəli
na ń ləeti kaləmpaani nyəma ke pa kulapətu.

³ Hai, Tacaa, asayaa mpe paa wəe mpuvələ?
Mpe paa wəkəna ntəyɛ akanaa ke mpu?

⁴ Pa yəyətəyɪ təm ké na kaləmpaani
na pá pəkəyɪ lələa wakəlyəv.

⁵ Tacaa, pa nmakələyɪ nyá yələa ké,
na pá muyluyɪ mpa pa ké nyá nyəma tə.

⁶ Pa ləntəyɪ mvsən ke leelaa na mɪlɪaa
na pá kuyɪ suluwaa.

⁷ Na pá tən sɪ Tacaa ɪ naaki,
Yakəpu Iso ɪ paasəyənə.

⁸ Kumələməɪ mɛ ɪ la laakali,
ləmɪyəsɛɛ fɛɪnaa mɛ,
pələe ké ɪ ká hii layətu?

⁹ Tacaa wei ɪ tu yələa ke nkpənɪ tə, ɪ nukɪ ké.
ɪsənaya ɪ ká tu ɪsələ na ɪ naaki?

¹⁰ ɪsənaya ɪ naasəyɪ piitimnaa
na ɪ kaa hə asayaa nkpənɪ?

ɪni ɪ sɛyəsəyənə yələa,
ɪlə ɪsənaya ɪ ká lanɪ nyəm?

11 Τασαα νυῶμά γυλυ ἠωεεε κε
teu si a we kpete.

12 Hai, Τασαα, νυβλελεη το ντέ wei n σεγεςῶγι
nyá kiiu na í hṓη ι ηκρηηγυυ τῶ.

13 Ι κά σαγα τῶpamm κε κυγεεη ισαγηη τaa,
haləna pá huli asayaa pṓηη.

14 Pṓ taga pulu, Τασαα υ λῶκι ι γῶλαa.
I kaa yele mpa pa ké ι νυῶma τῶ.

15 Mpi τῶ, paa huuna ké na pṓ keesəna tampana tṓηyυ.
Pa təna mpa pa tṓηyυ tampana τῶ pa laηa ka heena-ti.

16 Awe ká σεena ma τῶ ké asayaa mpe pa tṓm taa?
Awe ká səna-m mpa pa laki isayatu τῶ pa tṓm taa?

17 Ye Τασαα taa waasi-m,
isənto maa tema weev κε
timpi pṓ suma tətiyitiyi τῶ.

18 Paa waatu wei κε ma tṓma si ma caa hotuyυ,
Τασαα nyá kwantu teηi-m ké.

19 Saa wei nəγəσεε pu ma lotu τῶ,
nyá heesəna ma laηle na í huləsi-te.

20 Nyana huulaa asayaa mpa pa wakəlayi kiin
na pá kṓηna wahala τῶ í kaawaya?

21 Siyisilaa κε pa wakəlayi
na pá kyυi mpa pa ta la pulu τῶ pa tṓm.

22 Ama Τασαα κελε kukpamuyυ
ηku ma cəsəyəna τῶ.

23 Pa mayamaya pa isayatu κε ι κά məηna pa nyṓηη taa,
na í wakəli-we na kulomto nti.

95

Isə cəḷə pote waatu

¹ Ι κῶ na tṓ yoo Τασαα κε laηhuləmle yontu,
tṓ sa tá waasulυ wei tṓ tuyi kpuḷuyυ τῶ.

² Tṓ polo ι isəntaa na tṓ σεε-ι,
na tṓ wiliti-ι na laηhuləmle yontu.

³ Mpi τῶ, Τασαα nyayale Isə səsə.
Nyayale wulav səsə wei ι ηmakəlayi tuη təna τῶ.

⁴ Nyá niη taa ké ate lumaη təna wee
na pṓηη səsəηη təna κε nyá nyəm.

⁵ Nyá tənna teηku,
halι nyá tu lapəna-ι.

Kulom nyá n lapəna tetυ na nyá niη.

⁶ Ι κῶ na tṓ luη tá ηmalυ Τασαα κε akula,
na tṓ hənti-ι ate.

⁷ Pṓ taga pulu, nyayale tá Isə.
Tayale nyá γῶλαa, nyayale tiikilu.

Tṓ we ké isu nyá niη kaləku.

Ye í nu Isə má ma kyəyətutυ κε saηa,

⁸ ι taa la laηkpusəη isu mə caanaa ka lapυ

Melipa na Masa ke wulaya tetu taa tɔ.

⁹ Tɛnaya mɛ caanaa mayasa-m si pa naaki ma waali,
paa na pa nana pa isɛpɛle ke mpi ma lapa tɔ.

¹⁰ Pusi nule tɛcu kɛ ma luyu lu piitim pɛnɛ,
halɛna ma tu ma taa si yɛlaa mɛ pa lepaɣa,
paa nyɛn ma mpaɛn.

¹¹ Mɛyɛ pɛnɛnɛ kpa-m na mɛ tuu si:
Pa kaa suu ma heesuɛ taa.

96

Wulav wei i kɛn tɔ i yontu kɛfatɔ

(Kvɛtɛsɛtɔ I 16:23-33)

¹ I yoo Tacaa ke yontu kɛfatɔ,
atɛ yɛlaa mɛ mɛ tɛna i yoo Tacaa ke yontu.

² I yoo Tacaa ke yontu na i sa i hɛtɛ,
na i kraalɛɛi paa kuyaku nkuyɛ i nyɛyɛ yaru tɔm.

³ I yɔɔtɛ piitimnaa taa kɛ i teeli tɔm
na i yɔɔtɛ yɛlaa tɛna taa kɛ i teu tɔm.

⁴ Tacaa n kɛ sɔsɔ kɛ na n mɔna pɛ sa-n.
Nyɛ tɔm wɛ sɔyɔntɔ kɛ na pɛ tɛɛ tɛn tɛna.

⁵ Mpi tɔ, piitimnaa tɛn tɛna wɛ kɛtɛ kɛ.
Ama Tacaa nyɛ lapɛna isɔtɔnyɛ.

⁶ Teu sɔsɔm naaki nyɛ tɔɔ kɛ,
na teeli sɔsɔ nɛɛ wɛ nyɛ tɛyaya taa.

⁷ Piitimnaa yɛlaa mɛ i tu Tacaa ke teeli,
i tu Tacaa ke teeli na i kusɛ i nyɛyɛ.

⁸ I sa Tacaa ke i hɛtɛ tɔɔ,
I kɛna mɛ kuhaham na i suuna i taasi tɔɔ.

⁹ I hɛntɛ Tacaa ke atɛyɛ saa wei
i hulɛɛi i tɛnanɛn wɛɛtɔ tɔ.
Atɛ yɛlaa mɛ mɛ tɛna i sele i isɛntaa.

¹⁰ I heeli piitimnaa tɛna si
Tacaa kele wulav.
Mɛ tɔtɔyɔ tetu sɛnɛaa tɛca, tu seliyi.
Tacaa tɛnɛɛi tampana kɛ na i huukɛna yɛlaa.

¹¹ Isɔtɔnyɛ lanɛle i hulɛmɛ na tetu yɔɔli,
tɛnku na i taa nyɛm tɛna i sɛɛ.

¹² Tawa tɛna i wɛɛ acima taa,
na hɔtɔyɔ taa tɛn tɛna kiisina lanɛhɔlɔmlɛ,

¹³ ke Tacaa isɛntaa.
Mpi tɔ, i kɛn si i huuna tetu tɛna.
I kɛ tɛn tampana na i huuna antulinya na i yɛlaa.

97

Tacaa kele wulav, lanɛhɔlɔmlɛ i wɛɛ tetu tɛna taa

¹ Tacaa tɔki kawulaya, tetu tɛna i yɔɔli.
Tɛtɔnaa mpa lɔm tama kotaya tɔ pa payale i yɔɔli.

² Լսօղմոնտօցո նա սօկրետօցո տառա-ի կոտաչա,
 na ı kumte na Կաչա siyisuyı na tampana tnıyı to.

³ Կօկօ ԿԵ ı նօջօ տօ կօ
 na k nyaki ı kolontunaa na k Կօօկօնա-ı.

⁴ Ի դմելօսօցի նյաալօմ նա քօ նաակի antulinya,
 na ate ylaa naaki na p seliyi.

⁵ Կետօ տօնա տօ ı կրօտօնա քօօղ,
 ı hooki k ısu keetu.

⁶ Լսօտօնօցո կրաալօցի ı tampana
 na ylaa tna naaki ı teu.

⁷ Կուղ կողլաա նա քրա քրա հօլօսօցի Կուղ
 na laղլե տօ, քրա տօկի քեքե կօ.

Կուղ տօնա հօնտօցի Լսօ կօ ատեչօ.

⁸ Տիյօղ ıcate nyma nu-tı na քրա laղա հօլօմս,
 na Yuta acalee na ԿԵ աջօլեե տա
 ke ny hıvle to, hai, Tacaa.

⁹ Մքի տօ, Tacaa nyayale ısoata Լսօ սօսօ ke tetı tna taa.
 N kla Կուղ tnaya ssontı ke tcayacaya.

¹⁰ Մքա մե ı սօլա Tacaa տօ,
 m taa ı kpana ısayatı.

Լսօ kentiցի ı կօքրառա տօ կօ,
 na ı yaki-wey asayaa niղ taa.

¹¹ Tampana tղlaa tnna nyaalm,
 na mpa քրա lotı taa tewa tջօ laղhlmle.

¹² Siyisilaa, m laղa ı hlmna Tacaa,
 na ı sa ı tnaniղ ԿԵետօ.

98

Ի wiliti Tacaa wei ı kղ t

¹ Ի yoo Tacaa ke yontu kufatı,
 mpi t, ı lapa kklo nymnaa,
 na ı nym na ı Լսօտօ տօղ.

² Tacaa n hla ny yaru tm
 na  kuli ny tampana tnıyı to na piitimnaa n.

³ N tssa Լսեչօլի նյma տօ նա  la-wey teu na kpantı.
 Tetı tnası tna nawa t Լսօ nyıyı yaru tm.

⁴ Ate ylaa m m tna ı yoo Tacaa ke laղhlmle yontı.
 Ի samı-ı na yontı na ı wilitina laղhlmle.

⁵ Ի yoo Tacaa samtı
 ı yoo-ı-tı na Կmղ.

⁶ Ի tı Tacaa wulav ke yonkprama na laղhlmle,
 na akante na tutıuղ.

⁷ Teղku na ı taa nym tna ı Կօ,
 na tetı na t taa nym դմաալօնա laղhlmle.

⁸ Pusi ı wiliti
 na քօօղ տօնա na կրօնտի na ı yoo yontı ke Tacaa.

⁹ Մքի տօ, Tacaa kղ սı ı hıvna tetı tna.
 Ի ka tղ tampana na ı hıvna antulinya,

na í huuna yálaa ke teitei.

99

Tacaa ke wulav, na í we tánanη

¹ Tacaa n tákí kawulaya ké, na yálaa seliyi.

N caya isótaa tanlaa heku na tetu seliyi.

² Tacaa nyagale səsə ke Siyən taa,

Nyá teena yálaa təna.

³ Pa see nyá hətə səsəle katə nyəntə,

tə ké nanη nyəntə ké.

⁴ Pa see wulav nyá wei n səla siyisuyu tə nyá ton,

nyá nyəsəxəna tampana tənuyv.

N laki kusiyisim na mpi pə

wə teitei təyə lseyeli taa.

⁵ I pyvuli Tacaa ta Iso,

na í luη i nəəhəe təsulə,

i ké nanη tv ké.

⁶ Moisi na Aləη mpa paa wə Iso nyá nyá kətəlaa taa tə

na Samiyeli wei i ka wə mpa

pa sələmaga-η tə pa heku tə,

pa sələma Tacaa nyá na n mu.

⁷ Isoηmuntuyv taa ké n yəyətayana-wə

na mpe pá təkəyi nyá kusəsutv na kiiu ηku n su-wə tə.

⁸ Tacaa tá Iso, n mu pa kusələmöv.

Nyagale pa Iso, na n wiiki-wə.

Amə n tv-wəyε saləka ke pa isayətv tə.

⁹ I sa Tacaa ta Iso na í luη

i pulaya nanη nyəηka tə.

Mpi tə, tá Iso Tacaa wəe ké tánanη.

100

Tə ké iyálaa

¹ Samtv yontu.

Tətv təna yálaa mε

í sa Tacaa na lanηvləmlε.

² I la Tacaa ke təmlε na lanηvləmlε.

I kəə i isəntaa na yonkpaama.

³ I nyi si Tacaa kele Iso.

Ini i ηmana-tv, ini i tənna-tv.

Tə ké i yálaa ké, tayale i kaləku.

⁴ I suuna Iso təsεle nənəkeelası na samtv.

I svv i taya təə na yontu.

I sεε-i na í sa i hətə.

⁵ Tacaa ké kupaη ké,

na ι κυραντν we tam tɔɔ.
I teu we n̄pυyυ na pə puki lɔlɔŋ loosi loosi.

101

Wulav su ι nɔyɔ ke Isɔ isentaa si ι ká təŋ siyisuyu
1 Tafiiti yontu.

Kυραντν na tampana təŋyυyυ pə yontu ke ma yoo.
Tacaα nyaya ma yoo-ti.

2 Maa kaasi ma ti na mpaav kusiyisuyu.

Pəlee ké n ká kɔɔ ma kin?

Maa tɔna lotu kulɔmtv ke ma təyaya taa.

3 Ma kaa ha isayam ke mpaav,

ma taa ká kraakəna mpa pa kisiyi pa Isɔsɛɛɛ təyɔ.

Pa Isɔsɛɛɛ n̄tɛ tɔ kaa matəna-m.

4 Nyamle isayale ká hatələna-m,

maa caaki si ma na isayav tɔ kaa pulv.

5 Maa wakəli wei ι cakəna ι təyɔntəɛ ke mukaya tɔ.

Pəyele maa caaki kalampaanι tv.

Na wei ι lotu taa suwa pəpətv tɔ.

6 Maa nyəni tetv taa kypama tɔɔ ké,

na pá caya ma kəŋkəŋ taa.

Wei ι təŋ mpaav kusiyisuyu taa təyɔɛ ma təmlɛ tv.

7 Wei ι ha ι təyi ŋmuləm taa tɔ u cakι ma təyaya taa.

Wei ι looliyi tɔ ι kaa səŋ ma isentaa.

8 Paa tanəŋ ŋku maa wakəli tetv taa asayaa tənaya.

Μ̄pυyυ maa kpiisina Tacaα icate

taa ké mpa pa lakι isayav tɔ.

102

Ləŋwakəlle tv tɛɛlvυyυ

1 Kɔnyɔntəyɔlv sələmvυyυ

ke waatv wei pə kələna-ι

na ι wiikina Tacaα tɔ.

2 Tacaα nu ma wiinav na

ń mv ma kvsələmvtv.

3 Taa yelev ma tɔɔ ké nyənnav ke ma ləŋwakəlle waatv.

Ke ŋkraŋyυyυ na ma tɔɔ ké kuyaku ŋku

ma yaaki-ŋ si ń waasi-m tɔ. Cɔ-m ləŋ.

4 Pə taya pulv, ma kvyɛɛŋ mukəyi ké isu nyɔɔsi

na ma saali yem isu kəkɔ nyakuyυ tuputu tɔ.

5 Ma wɔlaa ké isu nyutv nti pa setaa tɔ.

Ma tu sɔɔki ma təyɔnaya təyɔv.

6 Məla nu-m teu ké,

na má tɛ taasi təkəŋkəŋɔ.

7 Ma nəyəsəna ké isu wɔlaya tetv taa sumaya.

Ma weε ké isu ncaa taa sumaya.

8 Ma suuki maa tooki.

Ma we ké isu sumaya nka
ka we ka tike ke ləputu tɔ tɔ.

9 Paa ifemle nte ma kolontunaa tuki-m ké,
na pa taa kpaana-m na pá yəɣətəɣi
na pá tuuki na pá yaaki ma həte.

10 Tetu ke ma tɔki tɔɣonaya lonte
na ma isəlom paləɣi ma konyonɔəm taa.

11 Nyá pááná kpaana-m.

Nyá taa huuna-m na n̄ kpesi-m na n̄ ləɣɔ pooluŋ.

12 Ma kuyeyɛ tɔŋa tuusuɣu ké isu isotom teekuyɔ tɔ,
na má wuləɣi isu nyutu.

13 Ama Taca, nyá təkəna kawulaya ke tam tɔɔ.

Waalɪ lulɔŋ loosi təna ká tɔsɪ nyá tɔɔ.

14 N ká kuli nyá naasi taa na n̄ wii Siyɔŋ nyəma konyɔŋ.

Pə taya pɔlv, waatu talaa ké.

Kuyaku nku n ka la-weɣe pɛɛɛɛ tɔ kv kɔmɔɔɔɛ.

15 Nyá təmlɛ nyəma ta, tɔ sɔɔla nyá icate ké.

Tə wakəlaa, tə ncaa we-tuyv pətɔtəɛ.

16 Piitimnaa ká nyana Taca həte
na tetu taa awulaa təna nyana i teeli.

17 Taca tayanɪ Siyɔŋ icate ke n̄mav,

na n̄ hɔli nyá teeli ke tɔ taa.

18 Taca ken̄ n̄kranuyv na konyɔntəɣɔlv kɔsələmətv ké.

li kisiɣi i sələmuyv.

19 Pá n̄maa-təɣi waalɪ lulɔŋ tɔɔ.

Yəlaa mpa pu n̄ma tɔ, paa sa Taca.

20 Taca we i tənən̄n̄ tɔɔɔɔɔɛ ké na i nyənəɣi.

Hatoo isɔtaa ké i weɛ na í nyənəɣi tetu tɔɔ.

21 Si i nukɪ saləkətonaa wula.

Si i waasəɣi mpa paa kv tɔ.

22 Ilena yəlaa kpaalɪ Taca həte ke Siyɔŋ taa

na pá samɪ-i Yosalem taa.

23 Yəlaa təna ká koti təntəmlɛ.

Piitimnaa ká koti na pá luŋ Taca.

24 I yəka ma tɔŋ ke mpaav taa ké

na í pasa ma kuyeyɛ.

25 Ma tɔma si: Ma Isə nyá wei n we tam tɔɔ tɔ,

taa kəɔli-m ma kuyeyɛ hɛkv taa.

26 Hatoo ləŋtaa ké n̄ su tetu kite,
isətənyv ké nyá nin̄ kolapəm ké.

27 Nyá we tam tɔɔ ké.

Ama pələ pu saalɪ yem.

Pə kəŋ tɛm ké isu wontu kɔsusuutu,

na n̄ layasɪ-wɪ isu toko, Ilena pə layasɪ-wɪ.

28 Taca nyá we tam tɔɔ ké n̄puyv,

nyá pusi feina tənaya.

29 Nyá təmlɛ nyəma tá,

tá piya ká tɔ́ɔna tetu,
na pa lɔ́lɔɲ nyóma toɲ sɔ́sɔ́ɣi nyá isenta.

103

Ma seeki Tacaa ke í na tamlé
1 Tafiiti yontu.

Ma saɲ Tacaa ké.
Ma saɲ nyá hɛte naɲɲ nyənte ké na ma lotu tana.
2 Ma saɲ Tacaa ké.
Ma kaa sɔ́ nyá kɔpantu natəli.

3 Nyá husəyana ma isayatu tana,
na ń waaki ma kutəməɲ tana.
4 Nyá yakəna-m pəlaav taa,
na ń hɔ́lɔ́ɣi-m suulu na ń laki-m kɔpantu.
5 N kraasəyi ma toɲ ke ma kpatəlaya waatu,
na ń mələyana-m ifepile taa isu hekəle.
6 Tacaa nyaɣale tampana halu.
Nyá taɣanəyana mpa pa ise pa tɔ́ki tɔ́ pa təm.
7 Nyá huləna Moisi ke nyá mpaɲɲ,
na ń hɔ́li Isəyeli nyóma ke nyá kookalənaa.
8 Tacaa ke suulu na pətətəle tɔ́ ké,
nyá kɔpantu we sɔ́ɔntu.
Pəyele nn mɔ́ɣi pááná ke ləɲ.
9 Nn kaləyi kutamsa,
pəyele nn təkəyana yulu ke nyá taa ké tam tɔ́.
10 Nn laki-tu na n kéesəyana tá isayatu.
Pəyele nn fələyi-tɔ́yɔ́ tá kawalaya.

11 Isu isətənyu kɔɲkɔlbəɲ weu tɔ́
ńpɔ́yɔ́ n laki mpa pa nukəna-ɲ tɔ́yɔ́ kɔpantu.
12 Isu ilim təlule na pə tətule hatələnau təma tɔ́,
ńpɔ́yɔ́ n hatələyana-tɔ́yɔ́ tá kawalasi.
13 Isəna cɛce wəna i piya pətətəle tɔ́,
ńpɔ́yɔ́ Tacaa n wəna mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ́ pa nyənte.
14 Mpi tɔ́, n nyəmə mpi pə ɲmana-tu tɔ́.
N ta sɔ́ sɔ́ tɔ́ ké mɔ́sɔ́yɔ́.

15 Yulu kɔyɛɛɲ we ké isu nyulɔ́yɔ́.
I tɔ́ɣi hɛtu ké isu taale taa nyulɔ́yɔ́.
16 Waatu wei heelim makɔ́-kɔ́ uləna kɔ́ saali yem,
na pá wu kɔ́ lonte ke nyəm.
17 Ama Tacaa nyá kɔpantu leeliyi tam tɔ́ ké
mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ́ pa kiɲ,
na nyá tampana təɲyɔ́ pəsəyi pa piya piya nyəm.
18 Ye pa tɔ́ka nyá nɔ́yɔ́ pɛelɔ́yɔ́ na pá tɔ́səyi
nyá kɔsəsutu tɔ́ na pá laki-ti.

19 Isətənyu taa ké Tacaa n ɲmawa nyá kumte
na ń tɔ́ki kawulaya ke pə tana pə tɔ́.

20 Isɔtaa tillaa mpa me i we ton sɔsɔɔŋ
na í lakɪ Isɔ kɔtɔtɔtɔ tɔ, i sa Isɔ,
na í nukəna i nəɔɔ taa tɔm.

21 Taaɔa samaa me mpa mə təna í ké i təmlɛ nyəma
na í lakɪ i kɔsɔɔləm tɔ, í samɪ-i.

22 Taaɔa kɔŋmaŋmama me í samɪ-i i kawulaya təna taa.
Ma saŋ Taaɔa.

104

Nmalɔ Isɔ nyana təmlɛ

¹ Ma saŋ Taaɔa ké.

Ma Isɔ nyá sɔsɔɔntɔ fɛi tənaya.

N suu teu sɔsɔɔm ké.

² N suu nyaaləm ké isɔ kpaɪ,
na n̄ lɔ isɔtənyɔ isɔ cokəle.

³ Hatoo isɔtaa nyɔyɔ taa ké n̄ ŋma nyá təɔayale.
Isɔŋmuntɔ nté nyá yooɔ kɛkɛ na heelim tɛɛkəna-ŋ.

⁴ Heelim nté nyá tillaa
na nyá təmlɛ tɔ nté kəkə.

⁵ N sí tɛtɔ kɛ tə kite tɔɔ ké teu ké.
Pɔlɔpɔ kaa ciyiti-təyɪ paa pəɔɔ.

⁶ N waasa tɛŋku ké tə tɔɔ isɔ kpaɪ
na lɔm náa kpa pulasɪ.

⁷ Ama n nyaasa-wɪ na pə se,
pə ní nyá tɛv hola na pə tɔ casəle.

⁸ Ilena pulasɪ nyu na tɛtɛka náa lum
lona wena n̄ ka suwa tɔ a taa.

⁹ N p̄í lɔm kɛ tənaya sɪ pə taa ŋmaa ka tɔɔ
na pə kɔɔ pə tasa tɛtɔ waasɔyɔ.

¹⁰ Nyá təŋsəna lɔm sɛɛlaa kɛ lɔɔŋ
na pə kpeŋ pulasɪ həkəŋ.

¹¹ Tənaya taale wontu təna nyɔɔki
na taale kpaŋasɪ náa kɔyɪ sɪ lɔkɔtɔ.

¹² Ilena sumasɪ sɔvki lɔɔŋ inɪ i kɔtemiŋ tɔŋ tɔɔ
na sɪ wiiki piliŋasɪ tɔɔ.

¹³ Hatoo nyá isɔtaa tənaya n̄ yeki na tɛv nukɪ pɔɔŋ tɔɔ,
na tɛtɔ náa hakɪ nyá təma kɔlɔlɔm.

¹⁴ N yeki na nyutɔ nyɔɔki sɪ pə waasɪ tɔla
na tɔŋ náa nyɔɔki sɪ pə waasɪ yɔlɔ.

N lapa m̄pɔyɔ sɪ tɛtɔ í lɔlɪ
mpi pə haakɪ yɔlɔ kɛ weesuyɔ tɔ.

¹⁵ N lapa sɔlɔm sɪ pə hɛɛsɪ yɔlɔ laŋle.

Na n̄ la nim sɪ pə tayanəyɪ isɛntaa.
Ilena mɔtɔ náa ha yɔlɔ kɛ alaafəya.

¹⁶ Taaɔa nyá tuuna Lipaŋ tɔŋ sɔsɔɔŋ.
I hikiyɪ lum mpi i caakɪ tɔ.

17 Tuij inu i tɔɔ ké sumasi sɛkpesi tɔyi si tana
na sumasi sɔsɔnsi náá caki i tɔɔ.
18 Taale pɛntɔlɔŋ tɛcaɣale nté pɔɔŋ sɔsɔŋ tɔɔ
na pɔyɔ namisi náá caki kɔkɔpaməŋ tɛɛ.

19 N lapa isɔtu ke si í faɣa kuyɛɛŋ,
ilim nyɛmá pə tɔyɔ waatu.
20 N kɔŋna sɛkɔpɛtɔyɔ ulɛna pə yu,
na hɔtɔyɔ taa wontu suu tə tɛma taa.
21 Tɔɣɔlasi kɔfasi nyusəyi si tɔɣɔnaɣa waadi
na sí sɛləməyi Iso nyaya si kutɔɣɔv.
22 Waatu wei ilim luki ulɛna
sí məli na sí hanti si pɔɔŋ taa.
23 Ulɛna yɔlv náá lu na í tɛɛ i təmlɛ
na í la-tɛɣɛ mpv halɛna taanaɣa.

24 Hai, Taca, nyá kulapəle tɔɔwa pɔɣale ké,
na ləmaɣasɛɛ ke n lapəna pə tɛna.
Nyá kɔpampam suna tetu taa.
25 Tenku kɔlɔ tɛlelele, i fɛi tənaya,
na i taa wontu sɔsɔntu na sɛkɔpɛtu cɔɔki,
tə fɛi kalɔyɔ.
26 I taa tɔtɔɣɔ kɔpɔlɔŋ sɔsɔŋ ná kpaaki na í tiiki,
na tɔm sɔsɔ Lefiyatəŋ wei n lapa si n liyiliyina tenku hola taa tɔ.

27 Nyaya wontu nti tə tɛna tə tɛɛlɔyi
si n calɔyi-tɔyi tə tɔɣɔv waatu.
28 N ha-ti ulɛ tə mu.
N kula nyá niŋ ulɛ kɔpantv tɔɔləna-ti.
29 N ha-tɔyi siyile ulɛ tə suu seluyɔ.
Ye n ləsa tə feesin ulɛ tə hɛɛ na tə pəsi atɛ musuyɔ.
30 N mələna tə feesin ulɛ tə tayani kɔlvɔyɔ
na tə tɛna tə pəsi kɔfam ke tetu tɔɔ.

31 Taca nyá teu í wɛɛ tam tɔɔ,
na n yɔləna nyá kulapəm.
32 N nyəna tetu tə seliyi ké,
na ye n tokina pɔɔŋ ulɛ nyɔɔsi nyala i tɔɔ.

33 Taca nyaya ma yoo yontu haləna ma səm
ma Iso ké ma saŋ haləna ma tənaya suu.
34 Ma yontu í la-ŋ teu Taca,
nyaya ma yɔləɣəna.
35 Pəntəlaa í saali yem ke tetu tɔɔ,
asayaa í taa tasa wɛɛv.

Taca, ma saŋ-i-ŋ ké.
I sa Taca.

105

Isò kúpantv tòm

(Kvkalətv 1-15: Kvtəəsvtv I 16:8-22)

¹ I sa Tacaa, í yaa í hətə.

I yəɣətɪ ɪ kookalənaa tòm ke yəlaa taa.

² I yoo-ɪ yontu na í sɛɛ-ɪ na cəmən̄.

I yəɣətɪ ɪ təma səsəəna tòm.

³ I sa mə təɣɪ ɪ hətə nan̄n̄ nyəntə təə.

Tacaa pɛəkəlaa mə mə lan̄a í húləmənə-ɪ.

⁴ I kɛəsənə Tacaa Toma tənə tv təə,

í pɛəkəɣɪ tam sɪ í wɛɛ Isə ɪsɛntaa.

⁵⁻⁶ Tacaa təmle tv Apələham ləlvɣv nyəma mə.

Yakərv piya mpa mə Isə ləsaa tə.

I təəsɪ ɪ təma səsəəna tòm,

na ɪ piti təma na ɪ hvle pə tòm.

⁷ Tacaa nyayale tá Isə

na ní hvəkəna tətə tənə.

⁸ Nn səkɪ nyá nəɣə suw təə ké paa pəcə.

Nyá tòm wɛ n̄rvɣv haləna ləlv̄n̄ loosi iyayə (1000).

⁹ N ká təkɪ nəɣə ŋka n ka suwa Apələham tə

na n teləsɪ ka tòm ke Isaa ka na tuunav.

¹⁰ Nəɣə ŋkɛɣɛ n su Yakərv.

N cɛla-kɛɣɛ Isɛyɛli ke tam təə.

¹¹ N heela-ɪ sɪ:

Maa tala Kanaan̄ tətə ke nyana nyá ləlvɣv nyəma

na tə pəsɪ mə paa nyəm.

¹² Saa ɪnɪ tə, Isɛyɛli yəlaa mə í fɛɪ payale ke paa pəcə.

Pəyɛle í caya tətə taa tə pə ta leeli.

¹³ Na í puki piitimnaa taa

na í cəkɪ kawulasɪ taa.

¹⁴ Ama Isə tá tisi sɪ piitim napəli pə təɣə mə ɪsɛ,

halɪ í naasɪ awulaa payale ke mə nyvɣv təə.

¹⁵ Na í tə sɪ: I taa tokina ma kuləsaa.

I taa la ɪsəyətə ke

ma kvyəɣətətə teləsəlaa.

¹⁶ M̄rvɣv Isə yɛlaa na nyəɣəsɪ lu tətə taa,

na təɣənayə lan̄.

¹⁷ Ilɛna Isə teləsɪ ɣvɫv ke mə nəɣə təə.

Yvɫv ɪnəɣələ Yosɛɛfv wei ɪ taalvnaa pɛɛtaa tə.

¹⁸ Pa tɔwa ɪ nəsəɛɛ taa ké ŋkpasɪ

na nyəɣəlvɣv ke ɪ luɣv tɛɛ.

¹⁹ Haləna pə tala waatv wei Tacaa ka suwa tə.

Ilɛna Tacaa təm hvli sɪ ɪ ka wɛna tampana.

²⁰ M̄rvɣv wulav hawa nəɣə sɪ pa hɛtɪ-ɪ.

Wei ɪ təkɪ kawulayə ke yəlaa tənə təə tə sɪ, pá cɛpɪ-ɪ.

²¹ Na wulav kpa Yosɛɛfv ke ɪ təyayə təə nyən̄lv

na Yosɛɛfv paasəɣəna wulav nyəm tənə,

²² sɪ í sɛɣɛsɪ ɪ waalɪ nyəma ɪsu ɪ caakɪ tə

na í hvlí ləməyasee ke ı laɣatv tasəlaa kʷpəma.

23 M̄pʷyʷ Yakəpʷ pɔla Icipiti tətʷ taa.

M̄pʷyʷ Isɛyeli pɔlaa na í ɕaɣa Kam*fa* tətʷ taa. ^a

24 ɪlena Tacaa ń yelee na nyá yəlaa huki katatəlaya
na pá kəli pa kolontunaa ke toŋ.

25 Na n laɣasɪ Icipiti nyəma ke
hʷwɛɛ na pa taa kʷpana nyá yəlaa.

Na pá la-wɛyɛ nyəməŋ na pá muɣuli-wɛ.

26 M̄pʷyʷ n tila nyá təmle tʷ Moisi
na Aləŋ wei n ka ləsaa tə.

27 Na pá la piti təma na kəkəb nyəm na toŋ
ke Kam nyəma tətʷ taa.

28 ɪlena ń yelee na səkrɛtʷyʷ nyala na ahoo yu.

Pa taa nəɣəlv ta kʷrɛsəna Tacaa kʷyɔɣətʷtʷ.

29 Na ń pəsɪ lum ke caləm,
na ń kʷ pə taa tiina.

30 M̄pʷyʷ salɛɛ luwa Icipiti tətʷ taa ké katatəlaya
na á svʷ pa awulaa naŋŋ kʷhəntəŋ taa.

31 ɪlena Tacaa ń yɔɣətʷ na kacəsɪ kʷnyasasɪ
na pətʷ lu pa tətʷ təna taa.

32 Na ń yelee na təmpɛɛ nu-wɛyɛ tɛv lonte
na calanaa tii pa tətʷ taa na tə nyaya kəkə.

33 Na ń wakəli pa tuŋ wei pa yaa sɪ fiki
na lɛsɛŋnaa tə.

Na ń peli pa həɣəlvʷyʷ taa tuŋ.

34 M̄pʷyʷ Isə n tasa yɔɣətʷyʷ na kʷtoləŋ
lu kʷ fɛi kalʷyʷ.

35 Na kʷ kpiisi pa tawa tuŋ pee
na tətʷ təna nyutʷ.

36 M̄pʷyʷ Isə kʷwa pa tətʷ taa kancaalaya piya təna.

Nsɪ sɪ kena pa kancaalaya piya nsi pa lʷla pa ifɛpile waatʷ tə.

37 ɪlena Isə ń ləsɪ nyá yəlaa na liyitee na wʷla.

Nəɣəlv taa seliyi mpaav taa ké ı kʷpeka taa.

38 Pa tɛɛwa ɪlena Icipiti nyəma feesi təfʷv.
Mpi tə, pa tɛɛ svʷkayana-wɛyɛ.

39 Isəŋmʷntʷyʷ ke Tacaa n kentayaa pa təw ké ilim taa,
ɪlena nyá kəkə naakɪ-wɛyɛ ahoo.

40 M̄pʷyʷ Tacaa n mu pa kʷsələmtʷ na ń kəna-wɛyɛ lɛɛsɪ,
na ń hayasɪ-wɛyɛ isətəa təɣənaɣa.

41 ɪlena ń tʷli kəkʷramʷyʷ na lum kʷpe
wʷlaya tətʷ taa ɪsu pəɣə.

42 N ta səw nyá təm naŋŋ nyəntʷ nti
n ka heela nyá təmle tʷ Apələham tə.

43 M̄pʷyʷ n ləsa nyá yəlaa mpa n yaawa tə na pa wɛnav
na lanhʷləmle səsəwle na pá wilitiyi.

^a 105:23 **Kam:** Kam tətʷ ke cəne, pə ke Icipiti ke. Pə taya tətʷ kʷfatʷ natələyi yem.

⁴⁴ Uena n̄ cele-weye piitimnaa tetvnaa
na pele pá tɔɔ yəlaanaa təma kvlvlvm.

⁴⁵ N lapa n̄pυɣυ sɪ pá təŋ nyá kiinj
na pá tɔki nyá kvsəsutu.
I sa Taca.

106

*Iso təŋəɣi tampana, Iseyeli nyóma kisa-ye
(Kvkalətv 1,47-48: Kvəsəsvtv I 16:34-36)*

¹ I sa Taca, í seε-ι.

Mpi tɔ, ι ké kvpaŋ.

I kvpantv we tam tɔɔ ké.

² Aweyele ι təma səsəɔna təm yəɣətvlv?

Na ι samtv təna kpaallv?

³ Mpa pa təŋəɣi tampana na pá laki kvsiyisim
ke tam tɔɔle leleŋ nula.

⁴ Taca tɔsɪ ma tɔɔ.

Mpi tɔ, n sɔɔla nyá yəla.

Paasəna-m nyá wei n waasəɣi tɔ.

⁵ Waasɪ-m na má ná nyá ləsəlaa təcaɣana.

Uena má na nyá yəlaa tá laŋa heε.

Na má na-we tɔ yɔɔli.

⁶ Tə pəntaa ké isu tá caana.

Tə lapa isayətv, tə lapa mpi pə ta keεsɪ tɔ.

⁷ Tá caanaa taa cekəna nyá piti təma ke Icipiti.

Pa ta tɔsɪ nyá kvpantvnaa tuutuuma tɔɔ.

Haləna pá kvli nyá tɔɔ ké tenku kvseem nəɣɔ.

⁸ Paa na mpv n yapa-weye nyá hətε tɔɔ

sɪ nyá toŋ í ná.

⁹ M̄pυɣυ n nyaasa tenku kvseem na ílé ι nyɔɔ.

N yelaa na nyá yəlaa tɔ lumaŋ səsəɔŋ taa

isv wɔlaya tetv taa.

¹⁰ N yapa ta caanaa ke mpa paa caaki-we tɔ pa niŋ taa.

N hətə-weye pa kolontu səkvpaŋ taa.

¹¹ Lvm tɔɔ pa kolontunaa tənaya,

pə ta sɔɔ paa kvlvvm.

¹² Tənayaŋe pa təma pa taa na nyá təm,

na pá sa-ŋ na yontu.

¹³ Ama pa sɔɔ kvakvpa ke nyá təma,

pa ta taŋ sɪ pá ná a tεsvyɣv.

¹⁴ M̄pυɣυ pa nyula teu sɪ pá hiki

mpi pa feina tɔɔ wɔlaya tetv taa.

Uena pá caa-ŋ təm ke tetv pooluŋ nyəntv taa.

¹⁵ N ha-weye pa kvsləməm

na pá tɔɔ na pá haɣa na pá lu-weye səŋ.

16 Μῦϋυ πα λαπα Μοισι κε ισεσεεμλε κε τασικιλε,
 na Aləŋ wei ι κέ yulə naŋŋ tə tə.

17 Τənaγale tetə haə nəγə na tə li Tatanŋ nyəma
 na tə waasi Apilam nyəma təə.

18 Kəkə nyaga pa kpekəle,
 ka niisa asayaa mpe.

19 Μῦϋυ πα lupa nyəəlyəyυ κε naule κε Holəpυ pyəyυ təə,
 na pā luŋ na pā seə-te.

20 Pa kpaγa nav wei ι təkɪ nyutu təγə,
 na pā ləeti Iso teeli tə nyā nyā lonte taa.

21 Pa səwa pa waasulə Iso nyā nyā təə,
 pəcə nyā lapəna-wəγe təma səsəna,

22 κε Kam nyəma tetə taa,
 na piti təma κε teŋku kuseem taa.

23 Μῦϋυ Tacaa nyā n yəγəta pa kpiisuyυ təm, Moisi paasi.
 Ama nyā kuləsυ Moisi tike səŋna na í tɛγe-ŋ niŋ
 na Iso ku ι pāáná κε wakəlyəyυ təm taa.

24 Ilena pā lə tetə kupantu nti Iso nyā n ka ha-we tə.
 Pa ta tuna Tacaa nyā nyā nəγə suw tətə.

25 Ntəna pā kunti pa teesi taa,
 na pā kisi Tacaa nyā nyā nəγə κε nunaυ.

26 Τənaγale n kusa niŋ na iso na ŋ tuu
 sɪ n ká yelee na pā sí wəlaya tetə taa.

27 Na ŋ yasi pa ləlyəŋ κε paa timpi,
 na ŋ yelee na pā sí ma ta nyi isənaa te.

28 Μῦϋυ Iseyeli nyəma luŋa Peyəə nyəma tɔγυ Paali.
 Ilena pā təγə nantu nti pa laawa sətəa tə.

29 Pa kpaasa Tacaa nyā pāáná na pa kulapətu nti.
 Ilena nyaa kəna wahala κε pa təə.

30 Μῦϋυ Penhasi kulaa na í tayani-ti.
 Ilena mpusi unι í hee.

31 Μῦϋυ Tacaa nyā nyəna yaasi unι sɪ
 ι we teu κε tam təə.

32 Mpe pa kpaasəna Tacaa nyā nyā pāáná κε Melipa ləm kiŋ.
 Ilena Moisi təγə pə saləka κε pa nyuyυ təə.

33 Pa nyəŋsa ι ise na í kpisi kantəlyəyυ,
 Ilena í yəγəti təm ι ta maγasi.

34 Iseyeli nyəma ta ku Kanaanŋ nyəma isυ Tacaa
 ka heeluyυ-we tə.

35 Ama pa krentəna piitimnaa ləlaa ké
 na pā kpeləmi pelee pa kulapəle.

36 Haləna pā luŋ pa tuŋ
 na pelee pā nyi-wəγe katəka na pā hoti ka taa.

37 Na pā laa pa pəyalaa na pa pəlaa κε
 pelee pa tuŋ.

38 Pa kuwa pa piya ke mʊsɔŋ ke Kanaaŋ tuŋ tɛɛ
na pa yʊlʊkʊlɛ ntɛ tɔ pilisa tɛtu.

39 Pa tɛma lapa-wɛyɛ asilima nyɔma
na pa lakasi pɛsi-wɛ ɛsu wasaŋkalɛnaa.

40 Mpuɣu Tacaɔ nyɔ nyɔ taa kpana nyɔ yɛlaa mpa pa kɛ
nyɔ kpancoou tɔ na pɔ lu-ŋ sɔŋ.

41 Iɛna n tu-wɛyɛ piitimnaa nin taa
na pɛlɛ pa taa kpana-wɛ na pɔ ŋmakɛli-wɛ.

42 Na pa kolontunaa muɣuli-wɛ
na pɔ tu-wɛyɛ wahala.

43 Tɔm paɣalɛ ke Tacaɔ n waasa-wɛ.
Paa na mpɔ na pɔ kʊlɔyɔ nyɔ tɔ kɛ tam.
Iɛna pɔ kama nyɔɔŋ ke pa ɛsɔyatu taa.

44 Mpuɣu Tacaɔ n nuwa pa wula
na n na pa laŋpɛsɛlɛ.

45 Iɛna n huɔ nyɔ na-wɛ mɔ nɔyɔ pɛɛlɔyɔ tɔm.
Na pa tɔm la-ŋ pɛtɔtɛlɛ ke nyɔ kɔpantu sɔsɔntu tɔɔ.

46 Na n yele na mpa paa kpa-wɛyɛ yomle tɔ
pa tɔm la-wɛyɛ ɛsɛkilim.

47 Tacaɔ tɔ Iɔ waasi-tu,
na n lɛsi-tɔyɔ piitimnaa taa na n kpeyeli-tu.
Iɛna tɔ sa nyɔ hɛtɛ nanŋ nyɔntɛ
na tɔ pɛɛki teeli ke nyɔ samtu taa.

48 Iɛyɛli Iɔ Tacaɔ tɔ sɛɛ-ŋ tam tɔɔ.
Yɛlaa tɛna i tisi si Iɔ i kɔna mpɔ.
I sa Tacaɔ.

TAKɛLAYA KAKPASI NYɛŋKA

107

(Yontu 107-150)

Iɔ waasɔlv nyana kookali

¹ I sa Tacaɔ.
Mpi tɔ, n kɛ kɔpaŋ,
na nyɔ sɔɔlɔyɔ wɛ tam tɔɔ.

² Mpa Tacaɔ n waasaa tɔ pɔ yɔyɔti.
Mpa n yapa kolontu nin taa tɔ pɔ tɔ si: Tacaɔ kɛ kɔpaŋ.

³ N lɛsa-wɛyɛ tɛtɔnaa tɛna taa kɛ,
pɔ kpaɣav ilim tɛlule na pɔ tɛtɔlɛ,
na pɔ ntɔyɔŋ na pɔ mpɛtɛŋ tɔ.

⁴ Pa taa lɛlaa tɔŋaya pa tike kɛ.
Pa tooliyi wɔlaya tɛtu taa.
Paa naaki ɛcatɛ nte tɔ taa paa caya tɔ.

⁵ Nyɔyɔsi na lɔkɔtu kɔkaya-wɛ na pa apalɔtu yɔɔlɔyɔ.

⁶ Mpuɣu pa wiina Tacaɔ nyaya pa laŋwakɛllɛ taa,
na n waasi-wɛyɛ pa apalɔtu yɔɔlɔyɔ taa.

⁷ Mpaav kɔpaŋkɔ taa kɛ n tiika-wɛ.
N tana-wɛyɛ ɛcatɛ nte tɔ taa paa caya tɔ.

8 Πά σεε Ταϑαα νγαρα νγά κυpantu τῶ,
na piti t̄ama wena n laki ȳalaa t̄o a t̄ῶ.

9 Μπι τῶ, n kuwa luk̄atu nȳama luk̄atu
na ḥ hayasi nȳḡḡot̄naa.

10 Μπα παα we s̄akp̄et̄ȳu na s̄am n̄ḡḡo taa t̄o.
Paα we wahala taa k̄e na aluk̄pala ke pa n̄ḡḡee taa.

11 Μπι τῶ, παα kisa Ταϑαα νγά νγά t̄am k̄e.

Pa foota is̄ot̄aa Is̄o s̄ḡs̄o layatu tas̄ȳu.

12 Wahala ke n nȳaka-we na pá hotiyi.

N̄ḡḡol̄u f̄ei si í waasi-we.

13 Μπυυ πα wiina Ταϑαα νγαρα πα lan̄wak̄alle taa.

Ūena ḥ waasi-weye pa apal̄tu ȳḡl̄ȳu taa.

14 Na ḥ l̄asi-weye s̄akp̄et̄ȳu na s̄am n̄ḡḡo taa,

na ḥ c̄e pa kuh̄ak̄am.

15 Πά σεε Ταϑαα νγαρα νγά κυpantu τῶ,

na piti t̄ama wena n laki ȳalaa t̄o a t̄ῶ.

16 N̄ p̄ela nȳḡḡol̄ȳu kus̄eem̄ȳu kut̄ak̄ȳu

na ḥ wak̄ali p̄a kuk̄al̄as̄ḡ.

17 K̄um̄elem̄ḡ yaasi kut̄akees̄ȳu t̄ῶ,

pa kawalaya susa-weye wahala taa.

18 T̄ḡḡnas̄i t̄ana lu-weye s̄ḡ

hal̄ana p̄a p̄ona-weye s̄am n̄ḡḡo taa.

19 Μπυυλε πα wiina Ταϑαα νγαρα πα lan̄wak̄alle taa

na ḥ waasi-weye pa apal̄tu ȳḡl̄ȳu taa.

20 Ūena ḥ ȳḡḡoti na pá waa-we

na ḥ fiti-weye s̄am taa.

21 Πά sa Ταϑαα n̄ȳaḡa n̄ȳa κυpantu τῶ

na piti t̄ama wena n laki ȳalaa t̄o a t̄ῶ.

22 Πά la Ταϑαα νγαρα seet̄u k̄otas̄i

na pá k̄paali nȳá t̄ama na kawilitasi.

23 Μπα παα we ten̄ku taa ke k̄pul̄ḡ taa

na pá laki pa taat̄ale t̄o.

24 P̄ele pa n̄awa mpi Ταϑαα νγá n p̄as̄ḡi lap̄u t̄o,

na piti t̄ama n̄na n lapa ten̄ku taa t̄o.

25 N̄ ȳḡḡota k̄ȳḡḡot̄u k̄e na

kacuculaya kus̄i ten̄ku hola.

26 Na pá l̄ḡḡo pa k̄pul̄ȳu ke is̄ot̄aa

na pá t̄isi-k̄ȳu lumaḡ taa,

na pá c̄ḡḡsi-weye teu.

27 Pa ise pilaa ūena pá s̄u seluḡu is̄u sol̄nȳḡalaa

na pa nȳam ke ten̄ku t̄ana saali yem.

28 Μπυυλε πα wiina Ταϑαα νγαρα πα lan̄wak̄alle taa

na ḥ waasi-weye pa s̄ḡḡont̄u taa.

29 Ūena ḥ s̄ḡḡsi kacuculaya

na ten̄ku hola h̄ee t̄ali.

30 Pa lan̄ḡe h̄eena ten̄ku h̄eeu mpi.

Ūena Ταϑαα tes̄ḡna-we na í p̄ona-weye

timpi pa pukaya tō.

³¹ Pá sɛɛ Tacaa nyaya nyá kúpantv tōo,
na pítí tēma wena n laki yəlaa tō a tōo.

³² Pá sa-ŋ timpí yəlaa kpeyelaa tō
na pá puyuli-ŋ səsaa kotuyu taa.

³³ Nyá yekina na pusi nyɔɔki,
na sɛɛlaa náá wuləyi.

³⁴ Na ŋ pəsəyi musuŋ tɛtv kɛ tɛsəpaya
kɛ tə yəlaa kawalaya tōo.

³⁵ N laki na wulaya tɛtv pəsi lule
na lvm sɛɛlaa wɛɛ timpí lvm nyɔɔsɪ wɛɛ tō.

³⁶ Na ŋ su laŋlaa kɛ təna
na pɛɛɛ pá ŋmá ɪcatɛ nte tə taa paɪ caya tō.

³⁷ Na pá tuu tawa na pá sɔ tuŋ wei
pa yaa sɪ lɛsɛŋnaa tō na í lɔlɪ pɛɛ kɛ səsəm.

³⁸ Tacaa n kooliyi-wɛyɛ kúpantv kɛ na pá hukiyi səsəm,
n ta pasa pa tɔla.

³⁹ Ilɛna laŋyuv na wahala na konyɔntɔyɔɛ
nyəki lɛlaa na pé pasa-wɛ.

⁴⁰ Tacaa n yeki na pá footiyi kasayampiya.
N yeki na pa cɔɔki wulaya tɛtv taa, pa fɛɪ tɛ.

⁴¹ Ama n waasəyi konyɔntɔnaa kɛ wahala taa,
na pa tɛɛsɪ huki ɪsu kaləkəŋ.

⁴² Yəlaa kúpama naaki Tacaa na pá ŋmaɔləyi.
Ama ɪsəyatv təkəyi nɔɔsɪ.

⁴³ Yulv ləmayasɛɛ tv í la laakalɪ na yaasinaa mpe
na í pɛɛki sɪ í cəkəna Tacaa kúpantvnaa.

108

Tanaŋ yontu

(*Kvkalətv 2-6; Yontu 57:8-12, 7-14; Yontu 60:7-14*)

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuvv tv yontvnaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, ma ɪsɔ, ma tɛma ma taa sɪ
má yoo-ŋ yontu na ma lotu tənaya.

³ Ma cəməŋ í fe, maa fe na pécɔ pə nyaali.

⁴ Tacaa, maa sɛɛ-ŋ yəlaa taa,
na má yoo-ŋ yontu kɛ piitimnaa taa.

⁵ Nyá pɛɛɛɛ kəla ɪsɔtɔnyuv kɛ kɔlvuv,
na nyá kúpantv náa kaləsəna hatoo ɪsɔtaa.

⁶ Hai, ɪsɔ, huli nyá tɔəməŋ kɛ ɪsɔtaa.

Nyá teu í ná tɛtv təna tōo.

⁷ La mpv ɪɛna pə hɛti nyá kɔsɔɔllaa.

Waasɪ-m na nyá niŋ ntɔyɔŋ.

Mv tá sələmvuv.

8 Išo yəχəta i kutuluγu naηη nyəηku taa si:
 Máá təχəna akaitu na má tala Sikem icate.
 Maə mayasi Sukəti tetekəle na ηmənaγa.
 9 Má tənna Kalaati na Manasee.
 Ifəlayim kele ma nyəχəluγu kahuka.
 Yuta kele ma kawulaγa kprátuγu.
 10 Mowapu tetu nté ma lum kusəsəm tətule.
 Itəm nyəntu ke ma ntəηkpala təsule.
 Ilena má kiisiyi yoou kakiisasi ke Filiisi nyéma təə.

11 Awe ká pona-m Itəm?
 Awe ká tu-m Itəm kolunə icate taa?
 12 Pə taya Išo nyá?
 Pəyele nyá ləna-tu,
 nn tasəyi tá yoolaa ke təηuγu.

13 Kəə na í ya-tuγu kolontu təm taa,
 yulu waasuyu we kpete ké.
 14 Išo toη taa tu la kookalənaa ké.
 Inu i ká naηtəna tá kolontunaa.

109

Tafiiti təηsəyi mpusi ké i kolontunaa

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuγu tu
 yontunaa taa təχəlo.

Išo nyaya ma saη, taa su.
 2 Pə taya pulu, yəlaa asaγaa na tʉsəlaa
 háá nəəsı na ma təə ké,
 na pá yəχətəχəna-m pəpətu təm.
 3 Páána təm ke pa yəχətəχəna-m paa le,
 na pá yookina-m mʉsəη.
 4 Paa na ma səəla-we tə,
 pa nyənəyi-m pa kolontu ké.
 Ama ma sələməyi Išo ké.
 5 Ma laki-weχe kupantu na mpe pá laki-m isayatu.
 Ma səəla-we na mpe pa taa kpaakəna-m.

6 Ləsi təm huulu isayau nəχəlu
 na í kəə í huuna ma kolontu.
 I kolontunaa taa nəχəlu í kəə í suu-i təm.
 7 Pá ku i təm ke təhuule taa,
 Išo nyəni i sələmuγu ke isayatu səsəəntu.
 8 I si ləη
 na nəχəlu mu i təmlə,
 9 na i piya pəsi suluwaa
 na i alu ke leelu.
 10 Ilena i piya pəsi təkpaaləη na pá sələməyi na pá təkı.
 Pá təχəni-weχe pa ncaa taa.
 11 I kəmlə tu í kuu i nyəm təna,
 na kpaı nyéma náá wakəli i təmlə kululəm.

12 Nəyəlɔv luyɔ í taa lapɪ-ɪ.
 Páɕɔ ɪ suluwaa təm í taa la nəyəlɔvɔv ɪsəkilim.
 13 Pá kpiisi ɪ lɔlvɔv nyáma na pa həla saali yem
 ké mpa paa kuli tɔ pa nəɔsi taa.
 14 Taaɔa, taa sɔɔ ɪ caanaa ɪsəyatv tɔɔ.
 Páɕɔ taa hɪsi ɪ too kawalaya.
 15 Taaɔa, taa sɔɔ ɪ caanaa ɪsəyatv na ɪ too kawalaya tɔɔ.
 Taaɔa kpiisi yəlaa mpe pa həte ké tetv taa.
 16 Pə taɣa pɔlv, yɔlv ɪni ɪ ta hɔli nəyəlɔvɔv suulu.
 Páɕɔ ɪ tv wahala tv na kɔnyəntv ke wahala.
 Haləna í kv lanwakəlle tv.
 17 Mpusi ké ɪ ka sɔɔlaa,
 mpusi ɪni í kɔɔ ɪ nyɔvɔv taa.
 ɪ taa sɔɔli nəɣɔ kɔpənka,
 kéle ká hatəlana-ɪ.
 18 Mpusi í wɛɛ ɪ tɔɔ ɪsu toko.
 Mpusi í svɔ ɪ taa ɪsu lɔm.
 Mpusi í pəsi ɪsu nim ke ɪ mɔwa taa.
 19 Mpusi í takɪ-ɪ ɪsu toko.
 Mpusi í cɔɔ-ɪ na í tá tam ɪsu tampala.

20 Mpuvɔv Taaɔa ka la ma kolontunaa.
 Pa kufelvɔv nté.
 Na mpa pa yəɣətəɣɪ ɪsəyatv ke ma tɔɔ tɔ.
 21 Taaɔa ɪsɔ la-m mpi pə wɛ teu təɣɔ nyá həte tɔɔ.
 Mpi tɔ, nyá kɔpantv tɔɔwaya, waasi-m.
 22 Ma ké kɔnyəntv ké na wahala tv,
 ma wakəla hatoo ma taa.
 23 Ma tənna saalvɔv ke yem ké ɪsu ɪsotom
 na pá təɣənəɣɪ-m ɪsu filifili wei ɪ wakələɣɪ tɔ.
 24 Nəhəkətɔv pu-m maa pəsəɣɪ na má səɲ.
 Ma tema taasi təkənəkənɔ.
 25 Ma pəsə-wɛɣɛ mpi pə fɛɪ teu təɣɔ.
 Pa nyənəɣɪ-m na pá kpeɛtəɣɪ nyɔɔɲ.

26 Waasi-m, Taaɔa ma ɪsɔ.
 Ya-m nyá kɔpantv tɔɔ.
 27 Yəlaa mpe pá nyɪ sɪ nyá niɲ ké.
 Taaɔa nyá, nyá lapəna mpv.
 28 Mpe pa tənɣəɣɪ mpusi ké.
 Ama nyá kooliyi kɔpantv.
 Ye pa kulaa fɛɛle ká kpa-wɛ.
 Ama nyá təmle tv má ma lanje ká hɔlvɔmɪ.
 29 Pá liyiti ma kolontunaa mpa pa suu-m təm tɔ.
 Fɛɛle í waasi pa tɔɔ ɪsu toko.

30 Maa pɔvɔvli Taaɔa nyaya na kawilitaya.
 Maa sa-ɲ samaa həkv.
 31 Mpi tɔ, n wɛ kɔnyəntv kənəkən taa ké.
 Sɪ n waasəɣɪ-ɪ mpa pa kɔvɪ ɪ təm tɔ pa niɲ taa.

110

Wulan wei i ké kətulv tə

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təχəlv.

Tacaa Iso heela ma səsə si:
Caya ma ntəχəŋ tə, haləna má yele na nyá
kolontunaa pəsi nyá nəhεε təsule.

² Tacaa ká waləsi nyá kkrátuyv ton ke Siyəŋ taa.
Nyaa ηmakəli nyá kolontunaa.

³ Kuyaku ηku n ká yoonə nyá kolontunaa tə.

Nyá ifepiya apalvtv ká kra.

Uena pá kəw pa ti.

Paa wεε isu tefemle cəlv,
na pá kəw nyá puyv narη nyəŋku tə.

⁴ Tacaa təma tuuu i kaa tasa layasuyv.

I yəχətəa si:

N ké kətulv səsə ke tam təw ké,
isu Mələciseteeki.

⁵ Tacaa wε nyá ntəχəŋ təw ké.

I ká wakəli awulaa ke i pááná kuyaku wule.

⁶ In i huukəna na piitimnaa,

na sətəa səχətə paa timpi.

I wakələyi awulaa ke tetv təna taa ké.

⁷ I nyəək i lom ke ləv taa ké təntε waatv ké.

Pə təw ké i kusəyi nyuyv.

111

Tacaa təma səsəna təm təsvuyv

¹ I sa Tacaa.

Ma sεε Tacaa na ma lotv təna
ke tampanə təŋlaa kpekəle taa ké təkotile.

² Tacaa təma ná ké səsəna ké,
na a səllaa pεekəyi-yε.

³ Nyá kulapəm təna taa wε teeli na teu səsəom ké.

Nyá siyisuyv wε tam təw.

⁴ Tacaa n yelaa si tə təsəyi nyá kəkəlv təma təw.

N ké pεεεε tv ké na pətətəle tv.

⁵ N haaki təχənaγa ke mpa pa nyəŋna-η tə.

Nn sək i nyá nəχə pεεlv təw ké paa pəcə.

⁶ N hula nyá yəlaa ke nyá təma ton
ke timpi n cəla-wεγε piitimnaa ləlaa tetv tə.

⁷ Nyá kulapəm siyisaa na pə təŋaa.

Nyá kusəsutv wε naani.

⁸ Iso kusəsutv wε tam təw ké.

Tə siyisaa ké na təŋaa.

⁹ N heta nyá yəlaa

na nyá na-wε i pεεli nəχə ke tam təw.

Nyá hətε ke səsəle ké, na katε nyəntε.

10 Iso nyamnau nté nyəm kite,
mpa pa tɔka yaasi ine tɔ
pa wɛna ləmaɣasɛɛ kɔpana ké.
Tɔcaa teeli wɛ tam tɔɔ ké.

112

Tɔcaa kooliyi kɔpantɔ ke ɪ yɔlaa kɔpama
1 ɪ sa Tɔcaa.

Lelenɲ nulu nté wei ɪ nyanɲna Tɔcaa tɔ.
ɪ lanɲɛ hɛɛna Iso kɔsəsutu lapu ké.
2 ɪ kɔlɔlaa ká la sɔsaa ke tetu tɔɔ.
Iso kooliyi kɔpantɔ ke tampana tɔɲlaa piitim.
3 Wɛnau na tɔcayanau wɛnna pə tɛ yulɔ tɔyaya taa.
Iso lanɲɛ hɛɛna-ɪ tam tɔɔ.
4 Kɔkɔ naaki sɔkɔpɛtɔyɔ taa ké tampana tɔɲlu.
Kɔkɔ naaki wei ɪ wɛna suulu na ɪ wɛna lɛlaa pətɔtɔlɛ,
na ɪ tɔɲɔɲi kɔsiyisim tɔ.
5 Pə wɛ teu sɪ yulɔ ɪ hulɔɲi suulu na ɪ kəntɔɲi.
Pə wɛ teu sɪ yulɔ ɪ tɔɲ siyisuyu na ɪ lakəna ɪ təma.
6 Ye n lakɪ mpɔ nn cɛɲlɔɲi.
Pa tɔsɔɲi siyisilu tɔɔ ké tam tɔɔ ké.
7 ɪ lanɲɛ u tɔkəna lanɲwakəllɛ laapaali,
ɪ tɔka ɪ tɔɲi, Tɔcaa ke ɪ lakɪ naani.
8 Siyisilu tɔka ɪ tɔɲi, sɔɲɔntɔ fɛɪ-ɪ.
ɪ ka nyəni ɪ kolontunaa kɔpisuyu.
9 ɪ haaki kɔnyɔntɔnaa ké na ɪ yeki niɲ.
Iso lanɲɛ hɛɛna-ɪ tam tɔɔ ké.
Siyisilu tɔɲ sɔsɔɲi na yɔlaa tɔyuna-ɪ teu.
10 Isayau ná naaki-ɪ ulɛna pááná kpa-ɪ.
ɪ nyasɔɲi ɪ tɔɲi kɛla na ɪ lɔkɔ ɪ apalutɔ.
Asayaa kɔnyulɔyɔ saalɔɲi yem ké.

113

Tɔcaa paasɔɲəna mpa pa fɛina pulɔ tɔ
1 ɪ sa Tɔcaa.

Tɔcaa tɔmlɛ lataa mɛ, ɪ samɪ-ɪ.
ɪ sa Tɔcaa hɛtɛ.
2 Tɔcaa hɛtɛ ɪ yaa pə kpaɣau nɔɔnɔɔ tɔ
na pɔ polo tam tɔɔ.
3 Pá sɛɛ Tɔcaa ke pə kpaɣau ilim tɔlulɛ
na pɔ suna pə tɔtɔlɛ tɔ.
4 Tɔcaa ɲmakəla piitimnaa tənaya.
ɪ teeli kɔɲkɔlɔmɔɲ tɛɛ isɔtɔnɔyɔ.
5 Ta Iso Tɔcaa n fɛina akpele.
Nyá tɔcayalɛ nté hatoo isɔtaa.
6 N kanɲ nyuyɔ ké na ɲ nyəni
isɔtɔnɔyɔ na atɛ.
7 N kɔsɔɲi kɔnyɔntɔ ke musuyɔ taa ké,

na wahala tu ke hute taa.

⁸ Si ñ cayaŋi pá na nyá yalaa kupaŋalaa.

⁹ N haaki alu kaalblaya ke tayaŋa.

Na ñ lapɪ-ɪ toto laŋholomle nyəŋ

ke ɪ piya hekɪ.

ɪ sa Tacaa.

114

Waatv wei Iseyeli nyóma luwa Icipiti tetv taa tɔ

¹ Waatv wei Iseyeli nyóma luwa Icipiti tetv taa tɔ,
waatv wei Yakərv lɔlvɔv nyóma lu piitim lempɪ tɔm
yɔɔtɔlaa mpe pa tɔ tɔ.

² Mpuv Yuta pəsa Tacaa kətaya tɔlate
na Iseyeli náá pəsɪ Tacaa tetv.

³ Teŋku ná-wé na ílé ɪ se.

Yaatanɪ pəɔɔ ná mɔla waali waali.

⁴ Uena pɔɔŋ ŋmaa ɪsu ɪwaanŋ,
na pulasɪ náá ŋmaa ɪsu ɪweesi.

⁵ Teŋku, n seeki suwe?

Yaatanɪ, ná mɔlɔɔɪ waali waali suwe?

⁶ Pɔɔŋ, mə ŋmaaki ɪsu ɪwaanŋ suwe?

Pulasɪ, mə ŋmaaki ɪsu ɪweesi suwe?

⁷ Tetv nyáá sele Tacaa ɪsentaa.

Sele Yakərv ɪsɔ ɪsentaa.

⁸ Inɪ ɪ pəsəɔŋna kəkpaɔvɔv ke lile,
na puw ke lɔm seelv.

115

ɪsɔ tike nté teeli tv

¹ Tacaa, taa tu-tɔvɔ teeli.

Taa tu-tv yoo.

Ama tv teeli ke nyá hətɛ.

Mpi tɔ, n ké kupaŋ na tampana tv.

² Pepe tɔɔ ké piitimnaa pɔɔsəɔɪ sɪ:

Leyɛ mə ɪsɔ inɪ ɪ weɛ?

³ Ta ɪsɔ wɛ ɪsɔtaa ké.

ɪ lakɪ mpi ɪ sɔɔlaa tɔ.

⁴ Ama mpe pa tuŋ ke wɔlanaa na liyitee
nna yalaa niŋ lupa tɔɔɔ.

⁵ Pa tuŋ inɪ ɪ wɛna nɔɔsɪ, ɪɛ u yɔɔtɔɔɪ natɔli.

Páɔɔ ɪ wɛna ɪsɛ, u naaki pulv.

⁶ ɪ wɛna ŋkpaŋŋ, u nukɪ natɔli.

Páɔɔ ɪ wɛna muɪna, u nukɪ sɔŋ.

⁷ ɪ wɛna niŋ, u pəsəɔɪ na í tokina pulv.

Páɔɔ ɪ wɛna nɔɔhɛɛ, u tɔŋ.

Pəyele u tu muɔtəɪ ɪ luɔv tɛɛ ké muɔvɔv maɔamaɔa.

8 Mpa pa luki tun inu na pa tuyo-i naani to,
pa wee isu tun inu.

9 Iseyeli nyoma, i peti ma tayi Taca, a,
inu i tena-me na i kentiyi ma to.

10 Alon tayaya nyoma me i peti ma tayi Taca, a,
inu i tena-me na i kentiyi ma to.

11 Mpa me i nyana Taca to, i peti-i ma ti.
Inu i tena-me, na i kentiyi-me.

12 Taca u saki ta tom ke pa paco.

I ka kooli ta taya kupantu ke.

I ka kooli Iseyeli nyoma ke kupantu.

I ka kooli Alon nyoma ke pa nyantu.

13 I ka kooli kupantu ke pa pa nukana-i to,
pa sasa pa piya.

14 Taca i yele na ma lolo huki.

I la na ma na ma piya i wee payale.

15 Taca wei i lapa isotonoyo
na ate to i kooli-me ke kupantu.

16 Taca tike tanna isotonoyo

ilena i ha yala ke tetu.

17 Seta u pasayi na pa see Taca.

Mpa pa we atetale taa timpi suma tiyitiyi to

Pa pasayi na pa see Iso.

18 Ama ta sa Taca ke pa krayan nono to,
halana tam to.

I sa Taca.

116

Yulu wei pa yapa sam taa to i salomoyo

1 Ma sala Taca ke.

Mpi to, n nuki ma noyo na ma wiinav.

2 N kema nkpanoyo na ma to.

Ma salami-n ke, halana ma sam.

3 Sam ka tama-m kotaya ke.

Atetale soxantu na pu-m.

Ma we naxasee na lanwakalle taa.

4 Mpyu ma ya Taca nya hote.

Hai, Iso ma wiikina-n si, n waasi-m.

5 Taca n wena suulu ke na n siyisaa.

Ta Iso n ke patotale to ke.

6 Taca n paasayana acamaa ke.

Ma ke wahala to ke, na n waasi-m.

7 Ma yoyota ma taa si, ma heesi.

Mpi to, Taca lapa-m kupantu.

8 Nyaya pana-m sam noyo taa, na n husi ma isolum.

N hasa ma noheee tee.

9 Maa tɔ Tacaa nyá isentaa
ke weesuyu nyáma tetv taa.

10 Paa waatu wei maa tɔma sɪ ma ké wahala tv tɔ,
na má wena naani ké.

11 Ma ta mayasi teu ilena má tɔ sɪ
paa pəsəyi na pá la naani ke nɔyɔlv.

12 Isənaya maa leeti Tacaa nyaya
kɔpantv nti n lapa-m tɔ?

13 Maa kpaasi waasuyv kɔpv na isɔ
na má yaa Tacaa nyá hətɛ.

14 Maa yoosi nɔyɔ ŋka ma su Tacaa nyá tɔyɔ
nyá yɔlaa isentaa.

15 Tacaa mpa pa sɔɔla-ŋ tɔ
pa səm wuki-ŋ səsəm ké.

16 Hai, Tacaa, ma ké nyá təmle tv ké,
nyá pɛelɔ pɔyalv kele má,
n cɛpa ma kvhəkom.

17 Maa lá-ŋ nyana təmle kɔtaɣa.
Maa sá-ŋ na má yaa nyá hətɛ.

18 Maa yoosi nɔyɔ ŋka ma su Tacaa nyá tɔyɔ
nyá yɔlaa isentaa.

19 Maa la isəna maa suwa tɔyɔ
nyá tɔyɔɣa taɣa tɔ ké Yosalem taa.

Ɔ sa Tacaa.

117

Piitimnaa təna saŋ Tacaa

1 Piitimnaa me, ɪ sa Tacaa.

Yəlaanaa təna ɪ samɪ-l.

2 Kɔpantv nti ɪ laki-tv tɔ tɔ tɔwɔɣa.

Ɔ tampana we tam tɔ.

Ɔ sa Tacaa.

118

Keesi mpi Tacaa lapa tɔ

1 Ɔ sɛɛ Tacaa, mpi tɔ, ɪ ké kɔpan.

2 Ɔ sɛyɛli nyáma ɪ tɔ sɪ:

Ɔ kɔpantv we tam tɔ.

3 Alɔŋ tɔyɔɣa nyáma ɪ tɔ sɪ:

Ɔ kɔpantv we tam tɔ.

4 Mpa pa nukəna Tacaa tɔ pá tɔ sɪ:

Ɔ kɔpantv we tam tɔ.

5 Ma laŋwakəlle taa ké ma yáa Tacaa
na ɪ cɔ-m na ɪ waasi-m.

6 Tacaa n we ma tɔ ké, maa nyan pvlv.

Yvlv pəsəyi na ɪ la-m we?

7 Nyá teŋna-m

na má naaki ma kolontunaa kpisuyu.

8 Pə kəla teu si yulu í tu Tacaa nyaya kpuluyu
na mpi í ká peti nyá təyi yəlaa tə.

9 Pə kəla teu si yulu í tu Tacaa nyaya kpuluyu
na mpi í ká peti í təyi səsaa tə.

10 Piitimnaa təna ka tama-m ké.

Ŋe ma təɣona-weye Tacaa nyá toŋ taa.

11 Paa tama-m ké na pá watəyi-m.

Ŋe ma təɣona-weye Tacaa toŋ taa.

12 Paa wata-m ké isu tuŋ seseku.

Ama pa toŋ tema loŋ isu kiisi kəkə.

Ŋe ma təɣona-weye Tacaa toŋ taa.

13 Ma kolontu nyá, nyá tusaya-m ké si má hoti.

Ama Tacaa ná kəma na í waasi-m.

14 Tacaa kéle ma toŋ na ma samtu nyuyu,
nyá yarəna-m.

15 Siyisilaa wilitiyi.

Mpi tə, Iso ha-weye akaitu.

Tampana təŋlaa laŋle heewa.

Mpi tə, Iso yapa-we.

Tacaa n yapa-tu na nyá toŋ.

16 Tacaa n kusa ŋkpaləŋa na iso.

N larəna toŋ səsəŋ.

17 Ma kaa tasa səm tətə,

maa weena weesuyu ké.

Maa keesi Tacaa təma təm.

18 Tacaa n həma ma ŋkpaŋyuyə yáá.

Ama n ta yele na má si.

19 I tuli-m tampana təŋlaa nənəsi,

na má suu na má sa Tacaa.

20 Tacaa nənəɣə ntə,

ŋkeye siyisilaa suəkəna.

21 Maa se-e-ŋ ké, mpi tə, n cə-m

na í pəsi ma waasulu.

22 Pəle nte ŋmalaa kisaa na pá lə tə,

nté tə pəsəna nteye pəle səsəle.

23 Tacaa nyá kiŋ ke pə lunaa,

pə ké piti təmlə ké.

24 Tacaa nyá larəna kuyaku kəne.

Ku ké laŋholumlə na ayəla nyəŋku ké.

25 Hai, Tacaa, yele na pá lana-tu.

Hai, Tacaa, ya tá nyəŋ.

26 Iso í kooli kupantu ke wei í kəŋna Tacaa həte taa tə.

Hatoo Tacaa təyaya ke tə kooliyina-meye kupantu.

27 Tacaa kéle Iso, iní í kəkə naakəna-tu.

I tamsi acima kpənte na í pona-teye

kotaya talate haluyu kin^a*fa*.^a

²⁸ Tacaa, n ké ma Iso ké maa sa-η.

Ma Iso, maa pyyuli-η.

²⁹ I see Tacaa.

Mpi to, n ké kupaη,

na nyá kupantu we tam to.

119

Yontu nti pa sarηna Iso kusasutu to

¹ Lelen nulaa nté mpa pa tonte tewa
na pá tēη isu Iso kiiu weε to.

² Lelen nulaa nté Iso kusasutu takelaa,
na mpa pa preekayi-i na pa lotu tana to.

³ Pə yəlaa tēη Iso mpaηη taa ké.

Paa laki isayato natəli.

⁴ Tacaa n hula nyá kotututu ké si
yəlaa í paasəna-təyi teu.

⁵ Hai, Iso, yele na ma tonte la teu
ilena má pəsi na má təkí nyá kiiη.

⁶ Ye ma təkə nyá kusasutu tana,
ma kaa weεna feεε.

⁷ Pəleye maa sá-η na lotu kulomtu
na má kpeləməyi nyá kiiη kupaη.

⁸ Ma caa ma la nyá luyū nyəntu ké,
taa l-m təkpaataa.

Nya kusasutu heεsəyi ma lanle

⁹ Isənaya ifepu ká kpeləməna tənəηη tonte?

Nyá təm təkuyū taa ké ifepu ká kpeləməna tənəηη tonte.

¹⁰ Tacaa, ma preekayi-η ké na lotu kulomtu.

Taa yele na má hatəlana nyá kusasutu.

¹¹ Ma təkə nyá təm ke teu ke hatoo ma taa ké,

si pə taa kəo na má pəntəna-η.

¹² Tacaa, ma see-η.

Seγesi-m nyá luyū nyəntu.

¹³ Maa yəγəti kulom kulom ké

kusasutu nti n siwa to.

¹⁴ Nyá təm tēηuyū huləsəyi ma lanle ké

isu má tənna wenav tana.

¹⁵ Ma mayasəyi nyá kotututu təm ké.

Na má kpeləməyi nyá kuεeγəsətu ke teu.

¹⁶ Nyá kusasutu ke ma lanle heεkəna
ma kaa səo nyá təm.

Nya kiiη tasəyi-m layatu

¹⁷ La nyá təmle tu maya kupantu

ilena má weεna weesuyū na má təkí nyá təm.

^a 118:27 Kəkalatu tənε to huweε we təm naaleye. Lelaa ná teləsəyi tətə si: I kpaya tuyū piliηasi ke mə niη taa na í caali acima paale. Na í to na í cəona kotaya talate.

18 Kuli ma ise na má ná nyá kiiu teu.
 19 Ma ké ikəm ke tetv taa ké.
 Taa n̄mesi-m nyá kvsəsutu.
 20 Ma sɔɔla nyá kiinj ké, na má saki i tɔɔ.
 Ma caa ma kpeləmi-i paa kuyaku ŋku.
 21 N nyaasəyi mpusitɔnaa isəcau nyáma
 mpa pa hatələyona nyá kiinj tɔyɔ.
 22 Kεεli ma tɔɔ ké fεεle na footuyu.
 Mpi tɔ, ma tɔka nyá kiinj ké.
 23 Paa awulumpiya caɣaa na pá yɔyɔtəyi ma təm,
 nyá təm ke nyá təmle tv má, ma mayasəyi.
 24 Nyá kvsəsutu hεεsəyi ma lan̄le ké.
 Nti tɔ tasəyana-m layatu.

Nya kvsəsutv haaki-m weesuyu

25 Ma hota ateyε.
 Nyá təm í ha-m weesuyu isu n ka yɔyɔtuyv tɔ.
 26 Ma keesəyi-ŋ ma kulapəle təm.
 Seyesi-m nyá kvsəsutu təm.
 27 Hɔlv-m nyá kvsəsutu təŋuyv
 na má mayasi nyá teu təm.
 28 Lan̄wakəlle nu-m na má pələyi isəlv-m.
 Kusi-m isu n ka yɔyɔtuyv tɔ.
 29 Hatələna-m pɔpɔtv.
 Huli-m pεεleε na má təŋ nyá kiiu.
 30 Tampana mpaav ke ma ləsaa.
 Maa təŋ nyá kvsəsutu.
 31 Nyá kvsəsutu ke maa matəna.
 Taca a yele na pá liyiti-m.
 32 Nyá kvsəsutu ke ma nukəna teu.
 Mpi tɔ, n kula ma ise.

Maa təŋ nya kiiu na ma lotu təna

33 Taca huli-m nyá kvtvtv mpaav
 na má tɔki-ti na má tala tənaya.
 34 Taca ha-m nyəm na má tɔki nyá kiiu
 na má təŋəyi-kv na ma lotu təna.
 35 Yele na má nuna nyá kvsəsutu.
 Mpi tɔ, ma sɔɔla-təyi.
 36 Pona ma hɔwεε ke nyá kvsəsutu kin̄.
 Taa pona-yεyε liyitee luluɣu cəɔ.
 37 Ləsi ma ise ke kpai nyəm tɔɔ.
 Taa yele na má paasəna kpai nyəm.
 Yele na má wεε nyá luyv nyəntv taa.
 38 La nyá təmle tv maya nti
 n ka suwa mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
 39 Ma wena fεεle sɔyɔntv ké.
 Taa yele na tɔ mayana-m.
 40 Nti ma nyuləyi sɔsəm tɔyɔle nyá kvtvtv lapv.

N ké siyisilu ké, ha-m weesuɣu.

Maa tɔki nya kiiu ke

41 Tacaá nyá kɔpantɔ í kɔɔ ma tɔɔ
na ń ya ma nyɔɣɔ ɪsɪ n suw tɔ.

42 Na má wɛɛna nti maa cɔ ma tɔɔlaa tɔ.
Mpi tɔ, nyá kɔyɔɣɔtɔtɔ ke ma lapa naani.

43 Taa læsi tampana tɔm ke ma nɔyɔ taa tɔkpataa.
Nti n maɣasɔyɪ nyá taa tɔyɔ ma tanjaa.

44 Maa tɔki nyá kiiu ke
paá kɔyakɔ ŋkɔyɪ tam tɔɔ ké.

45 Ma caa má tɔna ma tɔyɪ.

Mpi tɔ, nyá kɔsɔsɔtɔ ke ma pɛɛkɔyɪ.

46 Maa heeli nyá kɔsɔsɔtɔ tɔm ke awulaa,
fɛɛɛ kaa wɛɛ-m.

47 Nyá kɔsɔsɔtɔ ke ma lanɲɛ heɛnaa.

Mpi tɔ, ma sɔɔla-tɔyɪ.

48 Ma nukɛna nyá kɔsɔsɔtɔ ké.

Ma sɔɔla-tɔyɪ.

Ma caa ma maɣasi-tɔyɪ ma taa ké.

Nyá kɔsɔsɔtɔ tɔyɔ-m naani

49 Tɔɔsi tɔm nti n ka heela nyá tɔmɛ tɔ má tɔ tɔ tɔɔ.

Nti tɔ tɔna-m naani.

50 Nti tɔ heɛsɔyɛna ma lanɲɛ ke ma wahala taa.

Nyá tɔm kɔpantɔ haakɛna-m weesuɣu.

51 Paá ɪsɛaɔtɔnaa wonɲiyi-m

ma ta lu nyá kiiu taa.

52 Tacaá ma tɔsɔyɪ nyá lanɲtaa huɔɛ tɔm

na pɛ heɛsɔyɪ ma lanɲɛ.

53 Má naaki asaɣaa mpa pa lɔɔki nyá kiiɲ tɔ,

pááná kraaki-m ké.

54 Nyá kiiɲ tɔm ke ma yooki yontu ke timpi

ma ké ikɔm tɔ.

55 Ma tɔsɔyɪ nyá hɔtɛ ke ahoɔ

na má tɔkɔyɪ nyá kɔsɔsɔtɔ.

56 Mpi pɛ ké ma nyɛm tɔyɔɛ,

sɪ má tɔkɔyɪ nyá kɔsɔsɔtɔ.

Tacaá huɔɛ wɛ teu

57 Ma lɛɛyɪ sɪ ma nyɛntɔ ntɛ sɪ

má tanɲ nyá kɔyɔɣɔtɔtɔ.

58 Ma wiikina-ŋ na ma lotu tɔna,

nyɛni ma pɔtɔtɔɛ ɪsɪ n ka suw nyá nɔyɔ tɔ.

59 Ma huɔ ma mpaau tɔm ke ma taa,

nyá kɔsɔsɔtɔ ke ma caa tanɲyɔ.

60 Ma laki nyá kɔsɔsɔtɔ ke lanɲ ké tɔcau.

Ma kaa yeɛ na tɔ leeli.

61 Asaɣaa katɔsi tama-m ké.

Ama maa sɔɔki nyá kiiu tɔɔ.

62 Ma kuləxi ahoə heka na má sá-ŋj.

Mpi tə, nya hʊlə wɛ teu.

63 Ma ké mpa pa nyaŋna-ŋ na pá təkəxi
nyá kusəsutu tə pa taapalu ké.

64 Hai, Tacaə, nyá kupantu suna tetu.

Sɛyɛsi-m nyá kusəsutu.

Tacaə mapa-m si pə tayani-m

65 Tacaə n lapa kupantu ke nyá təmle tu maya,
isu n ka yəɣətuyu tə.

66 Sɛyɛsi-m ləmaɣasɛɛ kupana na nyəm.

Mpi tə, ma tɛma ma taa na nyá kusəsutu ké.

67 Ləŋ de ye n ta hə ma ŋkpaŋuyu maa təkəxi nyá təm.

Ama nəəŋəə ma təŋəxi nyá kiinj.

68 N ké kupaŋ ké na kupantu latu.

Hʊlə-m nyá luyu nyəntu.

69 Isəcautunaə pilisiyi-m ké na pa kaloolaya.

Ama ma təkə nyá kusəsutu ke na lotu kolumtu.

70 Pa ləmaɣasɛɛ taa toowaɣa isu nim.

Uena máá hʊləsəxi laŋle na nyá kiuu.

71 Pə wɛ teu si pə pasa-m ké.

Uena má cəkəna nyá kusəsutu.

72 Nyá nəɣə taa kusəsutu kəla-m teu ke

wola na liyitee wontu tuutuuma.

Tacaə, nyá hʊlə siyisaa

73 Nyá niŋ ŋmana-m.

Ha-m layatu na má kpələməna nyá kusəsutu.

74 Mpa pa nyaŋna-ŋ tə pa naa-m na pa laŋle hʊləməxi.

Mpi tə, nyá nəəsɪ suw ke ma tɛləxi.

75 Tacaə, ma nyəmá si nyá hʊlə siyisaa ké.

Nyá tampana təŋuyu təə ké n pasa-m.

76 Nyá kupantu í heesi ma laŋle

isu n ka suw nyá təmle tu maya nəɣə tə.

77 Hʊlə-m si n səla-m na pá ha-m weesuyu.

Mpi tə, nyá kiuu ke ma laŋle heəkəna.

78 Pə liyiti isəcau nyáma mpa pa muyuluyu-m mʊsɔŋ tə.

Mpi tə, nyá kusəsutu təm ke ma maɣasəxi ma taa.

79 Mpa pa nyaŋna-ŋ tə pá kəə ma kiŋ

na pá cəkəna nyá kusəsutu.

80 Maa la nyá luyu nyəntu na lotu kolumtu.

Ue fɛɛle kaa təɣə-m nyá kiŋ.

Tacaə fitiyi-m kolontunaə katəsɪ

81 Ma taŋa nyá nyuyu yapu ke tətɛyɛtɛyɛ.

Nyá təm ke ma tɛləxi.

82 Ma isɛ tɛŋna nyá nəɣə suw kiŋ ké,

na má pəəsəxi si pəlee ké n ka heesi ma laŋle?

83 Ma tənuyu cuka kpasɪ ké isu kəŋle ke nyəəsɪ taa.

Ma kaa sɔɔ nyá kʊsəsutu tɔɔ.

⁸⁴ Kʊyeyɛɪ ɪsənaxa pə kaasa nyá təmle tu ma?

Waatu wei ké n ká hʊna mpa pa tʊyʊ-m wahala tɔ?

⁸⁵ ɪsəcavtʊnaa huliɣina ma nəɣɔ tɔɔ ké pɔɔɲ,

paə tənɣi nyá kiiu ke paə pəɔ.

⁸⁶ Nyá kʊsəsutu təna ké kʊsiyisitu ké.

Pa tʊyʊ-m wahala ke mʊsʊɲ ké, waasi-m.

⁸⁷ Pa kaya pa hu-m na pá kʊ-m

ɪle maə lɔɔki nyá kʊsəsutu.

⁸⁸ Ha-m weesuɣu ke nyá kʊpantu tɔɔ,

ɪlena ma tən nyá kʊsəsutu.

Tacaa, pə təna pə laki-ɲ təmle

⁸⁹ Hai, Tacaa, n we tam tɔɔ ké.

Nyá təm caxa teu ke ɪsɔtaa ké.

⁹⁰ Kʊpantu nti n laki tɔ tu tɛɲ.

Nyá sɪna tetʊ na tə nyɔɔwa teu.

⁹¹ Nyá kʊsəsutu tɔɔ ké pə təna pə caxa teu ke saɲa.

Mpi tɔ, pə təna pə laki-ɲ təmle.

⁹² Ye ma lanle taa heena nyá kiɪɲ,

maa lepə ma wahala taa ké.

⁹³ Ma kaa sɔɔ nyá kʊsəsutu.

Ntəɣi n haakəna-m weesuɣu.

⁹⁴ Ma ké nyá nyən ké, waasi-m.

Mpi tɔ, nyá kʊsəsutu ke ma pɛekəɣi.

⁹⁵ Asaxaa cɛɲəɣi-m ké sɪ pa kʊyʊ-m.

Paə na mpʊ nyá kʊsəsutu ke ma keɲna ɲkpaɲɲ.

⁹⁶ Ma nawa təma kʊpana təna tənasi.

Ama nyá kʊsəsutu fɛi tənaxa.

Nyá kiɪɲ kəla tɪɲ ke lelen

⁹⁷ Ma sɔɔla nyá kiiu ke sɔsəm ké.

Kʊ təm ke ma mayasəɣi kʊyeyɛɪ təna.

⁹⁸ Nyá kʊsəsutu haaki-m ləmayasɛɛ

na pá kəli ma kolontunaa.

Mpi tɔ, tə we ma kiɲ ke tam tɔɔ ké.

⁹⁹ Ma tɛɛ ma seɣesələa tənaxa nyəm.

Mpi tɔ, nyá kʊsəsutu ke ma mayasəɣi.

¹⁰⁰ Ma tɛɛ kʊkpatələa ke ləmayasɛɛ.

Mpi tɔ, ma təkə nyá kʊtʊtʊtʊ.

¹⁰¹ Ma kisa mpaan ɪsaxan taa tɔntɛ

sɪ má pəsi na má təkɪ nyá təm.

¹⁰² Maa hatələxəna nyá kʊsəsutu.

Mpi tɔ, nyá seɣesəxəna-m.

¹⁰³ Nyá təm we lelen ke ma tantahaav taa ké.

Tə kəla tɪɲ ke lelen ke ma nəɣɔ taa.

¹⁰⁴ Nyá kʊsəsutu pəsəxəna-m nyəntʊ

na má kisiyi pəpətu təna.

Tacaa tɔm kɛ fətɔla

- 105 Nyá tɔm wɛnna ɪsu fətɔla kɛ ma nɔɔhɛɛ tɛɛ
na pɛ naaki ma mpaav taa.
106 Ma tuuki si maa tɔki nyá kusəsutu.
Maa la ɪsu ma tuuwa tɔ.
107 Tacaa, pɛ pasa-m teu kɛ.
Yele na má wɛɛna weesuɣu ɪsu n yɔɔɔtuɣu tɔ.
108 Hai, Tacaa, mu ma səlɔmuɣu ɪsu kuvɔɔv.
Sɛɣɛsi-m nyá kusəsutu.
109 Ma weesuɣu wɛ asola taa kɛ tam kɛ.
Ama ma kaa sɔɔ nyá kiiu tɔm.
110 Asaɣaa nyaki-m katɔsi kɛ.
Ama maa hatɔlɔxana nyá kusəsutu.
111 Nyá kɔtɔtɔtu kɛ-m kupantu sɔsɔɔntu kɛ tam tɔɔ kɛ,
tɔ hɛɛsɛɣi ma laɲɛ.
112 Ma tu ma taa si má tɔɲ nyá kusəsutu*fa*
halɔna ma sɔm. ^a

Tacaa kɛ ma tentu

- 113 Ma taa kraana ataa na a waali yɔlaa kɛ.
Ama ma sɔɔla nyá kiiu.
114 Nyagale ma kpɔlvɔtu tɔtɔle na ma kentulu.
Nyá kuvɔɔtɔtu kɛ ma tɛɛlɔɣi.
115 Asaɣaa mɛ i hatɔlɔna-m.
Iɛna má tɔki ma Iɔɔ kiɲ.
116 Te-m ɪsu n ka suw nyá nɔɔɔ tɔ na má hiki weesuɣu.
Nyaga ma tɛɛlɔɣi, taa tu-m fɛɛɛ.
117 Wɛɛ ma tentu na pɛ ya ma nyɔvɔ.
Iɛna ma paasɛna nyá kusəsutu kɛ tam tɔɔ má taa hɛɛsi.
118 N tɔɔnɔɣi mpa paa tɔɲɔɣi nyá kusəsutu tɔɔɔ.
Mpi tɔ, pa tusvɔv u waasɛɣi pulv.
119 N Iɔɔki atɛ asaɣaa tɔnaga ɪsu hute.
Pɛ tɔɔ kɛ ma sɔɔla nyá kusəsutu.
120 N tu nyá sɔɔɔntu kɛ ma taa na ma tɔnɔvɔ seliɣi,
na má nyaɲna nyá huɔɛ.

Tacaa kɛle ma tentu

- 121 Ma tɔka nyá kiiu na nyá siɣisɔɣu kɛ.
Taa pɛti-m ma ɲmakɛllaa.
122 Su nyá tɔmlɛ tu maga nɔɔɔ si n ká sɛna-m.
Taa yele na kalampaaɲi nyɔma muɣulu-m.
123 Ma taɲa nyá nyɔvɔ yavv.
Ma taɲa akaiɔv nti tɔ tɔm n suwa nɔɔɔ tɔ
na ma ɪsɛ tɛɲ.
124 La nyá tɔmlɛ tu maga kupantu,
na ɲ sɛɣɛsi-m nyá kusəsutu.
125 Ma kɛ nyá tɔmlɛ tu kɛ, ha-m layatv
na má nyí nyá kusəsutu.

^a 119:112 Loonja kane ka tɛlɔsvɔv lapa kate. Lɛlaa na tɛlɔsɛɣi si ma kaasɛɣi ma ti si má tɔɲ nyá kusəsutu. Mpi tɔ, tɔ kawaaɣa u tɛɲ.

126 Tacaa pə talaa si ń la pəlv.

Pa yəkəyi nyá kiiu ké.

127 Pə təw ké ma səla nyá kəsəsutu

na pé kəli wəla kupampanj.

128 Pə təw ké ma nyənəyi nyá kətətətə tənaya kəsiyisitu

na ma taa kraakəna pəpətu.

Ma caa ma təj nya kiiu

129 Nyá kəsəsutu ke kupampanu ké

pə təw ké ma təjəyi-ti.

130 Nyá təm cekənav kəjina nyaaləm ké

tə haaki layatu ke mpa pa lajə-ti tə.

131 Ma liki nyá təm ké na hiluyu.

Mpi tə, ma wəna nyá kəsəsutu nyəjəsə ké.

132 Keesi nyá isə na ma təw na ń nyəni ma pətətələ,

isə n lakuyv mpa pa səla nyá hətə tə.

133 Nyá təm í tu-m naani.

Taa yeke na isayatu natəli tə pəsə-m.

134 Waasə-m, yəlaa caaki pa njmakələyi-m.

İlena ma təkə nyá kəsəsutu.

135 Nyá isəntaa í hetəna nyá təmle tu maya teu.

Seyəsə-m nyá kəsəsutu.

136 Waatu wei ma naaki si paa təkəyi nyá kiiu tə

ma lukiyi isəlvəm ké.

Tacaa kiiu siyisaa

137 Hai, Tacaa, n ké siyisilu ké,

na ń təjəyi tampana ke nyá hvule taa.

138 Nyá kəsəsutu siyisaa ke na tə ké tampana.

139 Waatu wei ma naaki ma kolontunaa səkə nyá təm tə,

pááná səsəna kraaki-m ké.

140 Nyá təm lapa tə təmle.

Na nyá təmle tu má, ma səla-ti.

141 Maya səkpelu ké,

na nəjəlv u caaki-m.

Ama ma ta səw nyá kəsəsutu təw.

142 Nyá siyisuyu ké tam nyəjku ké,

na nyá kiiu ke tampana.

143 Lajwakəlle na nəjəsəe pə hika-m.

Ama ma lajle həkəna nyá kiinj.

144 Nyá kəsəsutu siyisina tam təw.

Ha-m layatu na má wəna weesuyu.

Ma mayasəyi nyá kəsəsutu təm ke aho təna

145 Ma yaaki-ij na ma lotu tənaya.

Tacaa cə-m İlena má təkə nyá kəsəsutu.

146 Ma yaaki-ij, waasə-m.

İlena ma təkə nyá kəsəsutu.

147 Ma kuləyi na péco pé nyaali

na má sələmı sı ń waası-m.
 Ma tənna tēluyv ke nti n ká yəyətı tə.
 148 Maa kpəkı ı səle, haləna pə nyaalı
 na má mayası nyá təm.
 149 Tacaa n ke kupaŋ ké, ıle nu ma nəyə,
 na ń ha-m weesuyv ısu n sıwa tə.
 150 Mpa pa huliyı ısaɣatv waalı tə pa kpeɣetaa,
 na pá hatələxəna kiiu.
 151 Hai, Tacaa, n kpətəna-m ké
 na nyá kəsəsutv təna ké tampana.
 152 Hatoo ləŋ ke ma nyəmá sı
 n sı nyá kəsəsutv ke tam tə.

Tacaa ya-m nyá kupaŋtə tə

153 Nyəni ma wahala na ń waası-m.
 Mpi tə, maa səəkı nyá kiiu.
 154 Yoona ma nəyə na ń ya-m,
 na ń ha-m weesuyv ısu n yəyətuyv tə.
 155 Asaɣaa kaa na nyuyv yapv.
 Mpi tə, paa pəkəyı nyá kəsəsutv.
 156 Hai, Tacaa, nyá səəluyv təwəɣa.
 Ha-m weesuyv ısu n mayasaa tə.
 157 Ma kolontunaa na ma konyəntulaa təwəɣa.
 Maa hatələxəna nyá kiin.
 158 Ma taa kraakəna waalı lulaa
 mpa paa təkəyı nyá təm təyə.
 159 Tacaa nyəni ma səəla nyá kəsəsutv ké.
 ıle ha-m weesuyv ke nyá kupaŋtə tə.
 160 Nyá təm kite nté tampana,
 na nyá sıyısuyv kiin təna wə tam tə.

Tacaa kiiu səəllaa həesaa ké

161 Awulumpiya tuyv-m wahala ke mvsəŋ.
 Ama nyá kuyəyətutv tike ke ma seliyina.
 162 Ma laŋle həekəna nyá nəəsı sıw ké.
 ısu wei ı hika wənəv səəsəm tə.
 163 Ma taa kraakəna pəpətv ké,
 na ma nyənəyı-təyı acaalətv.
 Ama nyá kiiu ke ma səəlaa.
 164 Paa kuyakv ŋku təm naatosompəyələɣa ke ma səeki-ŋ.
 Mpi tə nya kiin sıyısaa ké.
 165 Mpa pa caaki nyá kiiu tə pa həesaa ké.
 Wahala nəyəl v makəna-wə.
 166 Hai, Tacaa, ma tēluyv nté sı n ká ya-m,
 na ma təkə nyá kəsəsutv.
 167 Ma tənəyı nyá kutututv ké,
 na ma səəla-təyı teu.
 168 Ma təkə nyá kutututv ké na nyá kəsəsutv.
 Mpi tə, n naaki ma mpaŋ tənəɣa.

Tacaa nu ma wula

169 Hai, Tacaa, nu ma wula
na í ha-m laɣato isu n suw tɔ.

170 Nu ma wiinan na í waasi-m
isu n suw nɔɔ tɔ.

171 Ma nɔɔ í kraali nyá samtu.

Mpi tɔ, n seɣesɛɣi-m nyá kusəsutu.

172 Ma nsəmle i yoo nyá nɔɔ suw tɔm.

Mpi tɔ, nyá kusəsutu ke kosiɣisitu ké.

173 Kusi nyá niŋ na í waasi-m.

Mpi tɔ, nyá kɔtɔtɔtu ke ma ləsaa.

174 Hai, Tacaa, nyá yaru tɔ ké ma səki
nyá kiiu heesəɣəna ma laŋle.

175 Yele má weena weesuyu na má sá-í,
na nyá huule waasi-m.

176 Ma ké cɔɔl ké isu heu kɔlepu,
peeki nyá təmle tu má.

Mpi tɔ, maa səki nyá kusəsutu.

120*Wei pa suu tɔm ke mvsɔŋ tɔ i sələmvyv*

¹ Yosalem krau yontu.

Tacaa nyaga ma wiina ma laŋwakəlle waatu
na í nu ma nɔɔ.

² Tacaa waasi-m yəlaa pəpətɔnaa
na tɔsulaa niŋ taa.

³ Kawaaɣa yaa kasəɣaɣa ŋkaya
nsəmle kɔtɔsəle ká ha-ŋ yaa tu kɔna-ŋ?

⁴ Mpi tɔ haaki-ŋ tɔɣole yoolu
nyə má kusɛŋtɛɛ na mamala.

⁵ Ma ké wahala tu ké.

Mpi tɔ, ma na Meseki tetu nyəma krau nyəma tɔ wenna.

Ketaa tetu nyəma coka tɛɛ ké ma weɛ.

⁶ Hatoo lɔŋ ke ma we mpa
pa taa kraakəna heesuyu tɔ pa tɛ.

⁷ Heesuyu ke ma sɔlaa.

Ama ye ma yəɣtəɣi heesuyu tɔm,
yoo ke mpe pa caaki.

121*Awe pəsəɣi na i tem?*

¹ Yosalem krau yontu.

Ma kusa ise na má nyənəɣəna pɔɔŋ tɔɔ.

Leye ma waasuyu ká luna?

² Tacaa nyá lapəna isətaa na atɛ.

Nyá kiŋ ke waasuyu ká luna.

³ N kaa tisi si pé tuuli nyá yulu nɔɔhəle.

N feŋiɣi nyá yulu tɔ ké nn heesəɣi.

⁴ Tacaa n feñiyi İseyeli tɔɔ ké,
tom u kaaki-ŋ, pɔyele nn tooki.

⁵ Tacaa nyá feñiyina nyá yulv tɔɔ.
Nyá wenna i waali na ñ kentiyi-i.

⁶ Ilim kaa cɔɔsi nyá yulv ke ilim taa.

Páɔɔ isɔtv ná kaa cɔɔsi-i ahoɔ.

⁷ Tacaa n ká paasana nyá yulv weesuɣu.

Na n feñ i tɔɔ ké isayatu tana taa.

⁸ Tacaa n ká feñ nyá yulv kulvɣv waatu na i tate waatu
ke pə kraɣav nɔɔnɔɔ tɔ, na pé polo tam tɔɔ.

122

Yosalem tɔɔ kɔpantv kooluɣu

¹ Tafiiti Yosalem kraɣv yontu nti tɔ we
yonyoolaa nyuvv tv yontunaa taa tɔɔlɔ.

Ye pa tɔma si tɔ polo Tacaa tɔyaya taa,
ma laŋhvlɔmlɛ we sɔɣɔntv.

² Yosalem, nyá nɔnɔkeelasɔ ke tɔ sɔŋaa.

³ Yosalem ɔcate nyá, pə ŋma-ŋ teu ké,
na ñ tamsa teu təkpeyekpeye.

⁴ Nyá taa ké Tacaa kpeka İseyeli nyáma kraaki
na pá saŋ Tacaa hɛte isu pa kiiu weɛ tɔ.

⁵ Tɔnaya Tafiiti tɔyaya nyáma kawulaya kumlee weɛ
na pá cakɔ a tɔɔ na pá hvvki tɔm.

⁶ I sɔləmi İɔ sɔ:

Yosalem heɛsi.

Mpa pa sɔɔla-ŋ tɔ,
pa laŋá í heɛna heɛsvɣv ŋkv.

⁷ Heɛsvɣv í weɛ nyá koloosi taa
na tɔcayanav ke nyá teɛsi kɔpansi taa.

⁸ Ma sɔɔlaa si heɛsvɣv í weɛ nyá taa ké
ma teɛtɔnaa na ma taapalaa pa tɔɔ.

⁹ Tá İɔ Tacaa tɔyaya tɔɔ ké
ma kooliyi si pé cayan-ŋ.

123

Mpa pa pasa pa ti tɔ pa tarɣvɣv

¹ Yosalem kraɣv yontu.

Ma kɔsa ma ise na má nyənəyi Tacaa nyá wei
nyá tɔcayale we isɔtaa tɔ.

² Teitei isu tɔmlɛ nyáma
apalvnyəma nyənsvɣv pa caa niŋ
na alvnyəma náa nyənəyi pa too nyəŋ tɔ,
ŋpɣvɣv tá ise keɛsəna tá İɔ Tacaa nyá tɔɔ.
Haləna waatu wei i ká weɛna tá pətɔtəle tɔ.

³ Tacaa nyəni tá pətɔtəle.
Hai, nyəni tá pətɔtəle.

Mpi tɔ, kɔtɔyɔ kɛla-tɔyɔ piɩ.

⁴ Isɛcaɩtɩnaa wɔŋa na
tɛhɛntaa footuyɩ nu-tuyɩ.

124

Tacaa we ta waali

¹ Tafiiti Yosalem kpav yontu.

Iseyeli nyɛma ɪ tisi si:

Ye Tacaa n̄ taa weɛ tɔ waali.

² Ye Tacaa n̄ taa weɛ tɔ waali,
awe ka waasa-tuyɩ waatu wei
yɛlaa kɔta tɔ tɔ tɔ.

³ Paa lipa tɔ tɛnaɣa na tɔ isɛ ke waatu wei
pa pɔ́áná huu tɔ tɔ tɔ.

⁴ Ye Tacaa n̄ taa weɛ tɔ waali.

Pusi lɩm ka lipa-tuyɩ na pɛ hɔla tɛɛna-tɩ.

⁵ Hɔla toŋ nyɛna anɪ
a ka tɔyɔ-tuyɩ.

⁶ Tɔ sɛɛ-ŋ Tacaa n ta tu-tuyɩ

pa kɛla taa isɩ tɔyɔnaɣa tɔ.

⁷ Tɔ fitaa kɛ isɩ sumaya fituyɩ

ka kpav apai taa tɔ.

Apai pɛlaa na tɔ́́ fiti.

⁸ Tacaa nyá ŋmawa atɛ na isɔtaa.

Nyá waasɛna-tɩ.

125

Mpa pa lapa Tacaa ke naani tɔ

¹ Yosalem kpav yontu.

Mpa pa tuyɩ Tacaa ke naani tɔ

pa we kɛ isɩ Siyɔŋ piyɩ,

ku nyɛɣɛlɛyɩ.

Ku nyɛ toŋ ke tam tɔ kɛ.

² Pɔɔŋ tɔwa Yosalem ɪcatɛ ke heku kɛ.

Mpiyɩ Tacaa n tɔwa nyá yɛlaa ke heku,

ke pɛ kpaɣav nɔɔnɔ tɔ, halɛna tam tɔ.

³ N kaa tisi si asayaa

ɪ tɔyɔ kawulaya ke kɔpama tɔ.

Pɛ taa kɔɔ na pɛ hɔ-weyɛ isayato lapɩ taa.

⁴ Tacaa yeɛ na pɛ caɣana-tɩ

isɩ tɛv lakuyɩ ilim mpɛtɛŋ tɔ tɛtɩ tɔ.

⁵ Tacaa kpiisi asayaa

na mpa pa lakɩ mpi pɛ ta siyisi tɔ.

Heɛsuyɩ ɪ weɛ Iseyeli nyɛma taa.

126

Wula p̄asa lan̄hul̄m̄le

¹Yosalem̄ k̄pav̄ yontu.

Waatv̄ wei Tacaā m̄ə̄ŋnā m̄pā p̄aā kuuwā Siȳə̄ŋ̄ t̄ə̄,
p̄ə̄ lap̄a-t̄ȳȳv̄ ɪsū toosee.

²M̄p̄ȳȳv̄ t̄á̄ l̄án̄á̄ h̄ul̄m̄maā
nā t̄é̄ w̄ōŋ̄ nā t̄é̄ w̄ōŋ̄ nā t̄é̄ w̄ōŋ̄.
Nā t̄é̄ w̄ilitī akaitv̄ kawilitaȳa.

Ūenā piitimnaā ȳə̄ȳə̄t̄ə̄ȳī s̄i:
Tacaā lap̄a-w̄eȳē k̄upantv̄ s̄ə̄s̄ə̄ə̄ntv̄.

³Tacaā lap̄a-t̄ȳȳv̄ k̄upantv̄ s̄ə̄s̄ə̄ə̄ntv̄,
t̄ə̄ w̄ē lan̄hul̄m̄lē taā k̄é̄.

⁴Tacaā, m̄á̄ŋ̄ná̄ t̄á̄ ȳə̄laā m̄pā p̄aā kuuwā t̄ə̄
ɪsū ilim̄ mp̄ə̄t̄ə̄ŋ̄ t̄ə̄ l̄ə̄ə̄ŋ̄.

⁵M̄pā pā tuukī pā tawā nā ɪs̄ə̄l̄m̄ t̄ə̄,
p̄aā k̄ūnā akaitv̄ kawilitasī k̄é̄.

⁶Weī ɪ̄ k̄p̄aāk̄ə̄nā m̄ətutuunā k̄ē taalē nā wulā t̄ə̄,
ɪ̄ k̄á̄ s̄ə̄ȳə̄lī ɪ̄ m̄ə̄h̄ə̄wā nā ɪ̄ m̄ə̄l̄ə̄ȳī
t̄ə̄ȳə̄ȳā nā akaitv̄ kawilitasī.

127

Ye Tacaā ɪ̄ tā ŋ̄mā t̄ə̄ȳə̄ȳā

¹Sab̄m̄ə̄ŋ̄ Yosalem̄ k̄pav̄ yontu.

Ye Tacaā ɪ̄ tā ŋ̄mā t̄ə̄ȳə̄ȳā,
kā ŋ̄malaā t̄ə̄nā l̄uk̄ə̄nā l̄án̄á̄ k̄é̄.

Ye Tacaā tā fēŋ̄ ɪ̄catē t̄ə̄ə̄,
t̄ə̄ fēŋ̄lū l̄uk̄ə̄nā lan̄lē k̄é̄.

²ɪ̄ k̄ul̄ə̄ȳī tefemlē nā ɪ̄ tookī tapulē,
nā ɪ̄ lak̄ī s̄ī ɪ̄ hikī m̄ə̄ t̄ə̄ȳə̄n̄ayā t̄ə̄,
ɪ̄ l̄uk̄ə̄nā lan̄ā k̄é̄.

ɪ̄s̄ə̄ haakī mp̄v̄ t̄ə̄t̄ə̄ȳə̄ ɪ̄ s̄ə̄ə̄llaā k̄é̄ p̄aā pā t̄ə̄ŋ̄nā tom̄.

³Piyā k̄ə̄nā w̄enav̄ m̄pī Tacaā haakī s̄ī caanaā t̄ə̄,
p̄ā kas̄ə̄ȳə̄ȳā nt̄é̄.

⁴Piyā m̄pā ȳul̄v̄ hikā ɪ̄ ɪ̄fepilē waatv̄ t̄ə̄,
p̄ā w̄ēē k̄é̄ ɪ̄sū yoolū k̄ə̄ə̄kā taā nȳə̄m̄á̄.

⁵Lelen̄ n̄ul̄v̄ nt̄é̄ ȳul̄v̄ weī ɪ̄ suulā
p̄ə̄ t̄é̄ nȳə̄m̄á̄ k̄ē ɪ̄ k̄ə̄ə̄kā t̄ə̄.
ɪ̄kaā nyanā ɪ̄ kolontunaā k̄ē waatv̄
weī ɪ̄ ȳə̄ȳə̄t̄ə̄ȳə̄nā-w̄eȳē ɪ̄catē n̄ə̄n̄ə̄ȳə̄ t̄ēē t̄ə̄.

128

Tamp̄anā t̄ə̄ŋ̄laā t̄ə̄caȳan̄av̄

¹Yosalem̄ k̄pav̄ yontu.

Lelen̄ n̄ul̄v̄ nt̄é̄ nȳá̄ weī n̄ nȳāŋ̄nā Tacaā

na ḥ tḥj i mpaah taa tḥ.

² Nyá lahje heekəna nyá ninj təmlə.

Nyá taa heewa na ḥ waaki.

³ Nyá alu we nyá təyaya taa ké isu lesej tʉyʉ kulʉlʉyʉ.

Na nyá piya náá we tətəyole isu Olifi tunj.

⁴ Mpuʉ pə kooliyi kʉpantʉ ke

wei i nyaḥna Tacaá tḥ.

⁵ Tacaá koollee ká luna Siyḥj taa na á tii nyá tḥ.

N ká ná Yosalem təcəyanav.

Haləna nyá weesuʉ tənaya.

⁶ N ká ná nyá piya piya.

Pəyele na lseyeli nyáma heesi.

129

Pa lapa-m isayatu ke səsəm

¹ Yosalem kpaḥ yontu.

lseyeli í tisi si:

Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcəatʉ.

² Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcəatʉ yáá.

Ama i ta pəsi-m ké.

³ I mapa ma siyile taa,

na cacası hənti.

⁴ Tacaá ke siyisulu ké.

I seta asayaa ḥmusi ke setəyi setəyi.

⁵ Pa tənə mpa paa caaki Siyḥj tḥ

fəelə í kpa-we na pá pəsəna pa waali.

⁶ Pá wee isu kotulunj tḥ nyutu nti tḥ wʉləyi

na tḥ ta tu pita tḥ.

⁷ Tu suyi tḥ kpesəlv ḥkute.

Pəyele tu takı tḥ həkʉlv ke ḥkəlvʉ.

⁸ Mpa pa təkəna Siyḥj taa tḥ í taa seə-we si:

Tacaá í kooli-meje kʉpantʉ.

Tḥ seeki-me na Tacaá həte taa.

130

Tacaá wiinav ke lahwakəlle səsəle taa

¹ Yosalem kpaḥ yontu.

Hai, Tacaá, ma we puʉy səsəḥkʉ taa ké na má yaaki-ḥ.

² Tacaá nu ma nəyḥ.

Ke ḥkpaḥj na ḥ nu ma wiinav.

³ Ye n ka sukaya isayatu ke nyá taa,

Tacaá, awe ka wəna weesuʉ?

⁴ Ama nyá tənna isayatu husʉyʉ

si pá nyaḥna-ḥ.

⁵ Tacaá nyaya ma tēləyi na

μά ταηα νυά κυγῶγῶτῶτῶ.

⁶ Τααα νυαγα μα τεελεγι να πῶ κῆλι ισυ
ταηλαα τεελυγυ ταναη τῶ.
Εε, πῶ κῆλα ισυ ταηλαα τεελυγυ ταναη τῶ.

⁷ Ισεγελι νυῶμα ί τεελι Τααα.

Μπι τῶ, Τααα κενα κυραη.

Πῶεο ι σοελο πυωα ταμ σι ί வாσι.

⁸ Τααα κά ηετῶνα Ισεγελι νυῶμα
κε πα ισαγῶτῶ τῶνα τῶα.

131

Ma taa fei kalampaani ləmayasəle

¹ Tafiiti Yosalem κρῶν yontu nti τῶ we
yonyoolaa nyuyv tv yontunaa taa τῶγῶε.

Τααα, μα τῶα φει kalampaani ləmayasəle γῶα ισῶεαν ηυweε.
Μαα πρεκῶγι σοσοῶντῶ γῶα mpi πῶ τεε-μ τῶ.

² Ισο ί πῶνα pooluη.

Μα we τῶpamm κέ ισυ πῶγῶγα ηκα
κα σερα ηῶτε τῶγῶ κα τῶο niη τῶα.

Μα we τῶpamm κέ ισυ πῶγῶγα ηκα κα σερα ηῶτε τῶ.

³ Ισεγελι νυῶμα ί τῶ Τααα κε ναανι

κε πῶ κρῶγῶν νῶῶηῶ τῶ, ηαῶηα ταμ τῶῶ.

132

Tafiiti icate Siyōη taa timpi Τααα weε τῶ

¹ Yosalem κρῶν yontu.

Τααα, τῶῶσι Tafiiti να ι wahalanaa τῶνα τῶῶ.

² Tafiiti ιηι ι γῶγῶτῶνα να ί tuuna Τααα,
να ί συ Yakῶpυ Ισο τῶη τῶ ιηῶγι νῶγῶ σι:

³ Μα καα σου μα τε να
μά ηῶντι μα κῶηῶντῶγῶ τῶῶ.

⁴ Μα καα yele να tom καα-μ,
γῶα μα ισῶηutu yoosina τῶμα.

⁵ Ηαῶηα μά hiki Τααα κε lonτε
να Yakῶpυ Ισο τῶη τῶ ιηῶγι τῶεαγῶλε.

⁶ Τῶ nuwa πα γῶγῶτα Ισο atakaa τῶμ κε Ιφῶlata tetv τῶα.

Τῶ μαγῶνα-ι Υῶαα tetv ηῶγῶλυγυ τῶα.

⁷ Τῶ polo Τααα τῶεαγῶλε.

Τῶ luη ι νῶῶηεε τῶσιλε.

⁸ Τααα κῶλι να η κῶῶ νυά τῶηεεσελε.

Nyana νυά teeli atakaa.

⁹ Νυά κῶτῶλαα ί suu nyuyv γῶpυ ισυ wontu
να νυά tampana τῶηλαα wilitina lanhulῶmle.

¹⁰ Νυά tῶmle τῶ Tafiiti τῶῶ,
τῶα lo wei n lῶsaa τῶ.

11 Тацаа тѣма Тафиити ке heelууу на туунав.

Ї каа мѣли waali.

Ї тѣма си: Nyá tapууу тѣе пѣуауа ке
маа си nyá kawулауа кумте тѣѣ.

12 Си ye nyá пѣуалаа тѣка ма нѣуѣ пѣелууу
на кувсѣсуту нти ма сеуеуеуи-уе тѣ,
па пѣуалаа кѣ лѣетѣуѣна па kawулауа
кумте тѣѣ кѣ там тѣѣ.

13 Тацаа сѣѣлѣна на ъ лѣси Сиуѣн

си ъ laki ъ тѣсауале.

14 На ъ тѣ си: Ма тѣхеуеуе нтѣ там тѣѣ.

Ма сауа тѣ таа. Mpi тѣ, ма сѣѣла-тѣуе.

15 Маа ла куpанту ке Сиуѣн на мѣ ceлe-и

mpi пу ha-и weesuуу тѣ.

На мѣ ha ъ кунуѣнтунѣа ке тѣуѣнауа нка паа нуули тѣ.

16 Маа кооли куpанту ке ма кѣтѣлаа.

На ма тампана тѣнлаа нѣѣ wilitina ланхѣлѣмле.

17 Маа ла на Тафиити лѣлууу таа ту ла wулауу сѣсѣ.

Ма тѣма тѣуанууу ке фѣтѣла ке wулауу wei ма лѣсаа тѣ.

18 Маа суу wулауу колонтунѣа ке фееле.

Ама wулауу ntenuууу кѣ мууи кѣкѣ.

133

Taapalaa cakууу тѣнтѣмле тѣ пѣ уе teu кѣ

¹ Тафиити Yosalem кpав yontu.

Waatu wei таapalaa cakууу тѣнтѣмле тѣ,

пѣ уе teu кѣ, на пѣ уе lelen.

² Пѣ уе кѣ isu па пѣла сѣсѣуѣ ним ке Алѣн нуууу таа,

на пѣ kpe ъ tantууу тѣѣ на пѣ tii ъ tokonaa лууу.

³ Пѣ уе кѣ isu цѣлѣ лукуууна Heemѣн пууу тѣѣ

на ку kpen Сиуѣн тѣ.

Mpi тѣ, тѣнауа Тацаа коола куpанту

на ъ haaki weesuууу ке там тѣѣ.

134

Tacaa tѣмле nyѣма ме мѣ тѣна ъ sam-и

¹ Yosalem кpав yontu.

Tacaa tѣмле nyѣма ме мѣ тѣна ъ сее-и.

Мѣ тѣна mpa ме ъ сѣна ъ тѣуауа таа ке ahoо тѣ ъ сее-и.

² Ї kpaasi мѣ nin на Тацаа тѣуауа тѣѣ

на ъ сее-и.

³ Тацаа wei ъ лапа ate на исѣтаа тѣ

ъ коолу-н куpанту на Сиуѣн.

135

Tacaa kele сѣсѣ

¹ Ї са Тацаа.

1 I sa Tacaa hæte.
 Tacaa tæmle nyáma me í samu-i.
 2 Mpa me i we Tacaa Isə təyaya taa
 na i taya təə tə,
 3 í sa Tacaa.
 Mpi tə, i ké kupaŋ.
 I yooŋa i hæte taa,
 pə taya pəlv, i ké kupaŋ.
 4 Yakəpu ke Tacaa læsaa.
 Iseyeli ke i pəsa i nyəm.

5 Ma nyəmə sɪ tá Isə Tacaa n ké səsə,
 n kəla tuŋ təna.
 6 Paa mpiyi n caaki, n laki-wəyi.
 Paa isətaa na atə.
 Paa teŋkuna taa, paa lumaŋ səsəŋ təna taa.
 7 Nyá kraasəyəna isəŋmuntv ke tetv təə,
 na í tisiyi calanaa na tev,
 na í læsəyi heelim ke pə təsule taa.
 8 Nyá kəna Icipiti kancaalaya apalɔpiya.
 Paa yəlaa nyənsi, paa təla nyənsi.
 9 Na í lá kəkəlo nyəmnaa na piti təma ke Icipiti taa,
 sɪ pé seyeŋsɪ Icipiti wulav na i nyəma.
 10 N yooŋa piitimnaa paɣale,
 na í kv awulaa toŋtənaa.
 11 Isu Amolii nyəma wulav Sihon,
 na Pasan nyəma nyəŋ Hoki,
 na Kanaan awulaa təna.
 12 Ilena í há pa tetənaa ke Iseyeli nyəma
 na tə pəsɪ pa nyəntv.

13 Tacaa nyá hæte yaaki tam təə ké.
 Ləlvəŋ ləlvəŋ ka təsəyi nyá təə.
 14 Mpi tə, Tacaa n ká huəna nyá yəlaa ké.
 N ka weəna nyá tæmle nyəma pətətəle.
 15 Piitimnaa tuŋ nté liyitee na wula.
 Yəlaa lupəna-i na pa niŋ.
 16 Tuŋ inɪ i wəna nəəsɪ, u yəɣətəyi.
 I wəna isɛ u naaki.
 17 I wəna ŋkpaŋŋ, u nukɪ natəli.
 I tu feina feesiŋ ke i nəəsɪ taa.
 18 Mpa pa luki tuŋ inɪ na
 pa təna mpa pa tɔyi-i naani tə,
 pá weɛ isu tuŋ inɪ.

19 Iseyeli nyəma me í seɛ Tacaa.
 Aləŋ ləlvəŋ nyəma me mí seɛ-i.
 20 Lefii nyəma me í seɛ Tacaa.
 Mpa me mə nyaŋna-i tə í seɛ-i.
 21 I sa Tacaa ke Siyəŋ taa.

Ɔ samɪ-ɪ Yosalem timpɪ ɪ wɛɛ tɔ.
Ɔ sa Taɔaa.

136

Iseyeli nyáma waasɔlv kookali

¹ Ɔ sa Taɔaa, mpi tɔ, ɪ ké kɔpɔɔ ké.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

² Ɔ sɛɛ ɪsɔ wei ɪ kɛla tuɔ tɛna tɔ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

³ Ɔ sɛɛ Taɔaa wei ɪ kɛla tá caanaa tɛna tɔ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁴ Ɔ tike ɪ lakɛna kɔkɔlɔ nyɛmnaa sɔsɔɔm.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁵ Ɔni ɪ lapɛna ɪsɔtɔnɔɔ na nyɛm.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁶ Ɔni ɪ pɔna tetɔ kɛ lɔm tɔɔ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁷ Ɔni ɪ lapɛna ɪsɔtɔlvɔɔsɪ sɔsɔɔnsɪ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁸ Ɔ lapa ilim sɪ pɔ tɔɔɔ kawulaya kɛ ilim taa.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

⁹ Ɔni ɪ lapɛna ɪsɔtɔ na ɪsɔtɔlvɔɔsɪ

sɪ sɪ tɔɔɔ kawulaya kɛ ahoɔ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹⁰ Ɔni ɪ kɔna Ɔcipiti apɔlvpiya kancaalaya kɔlvɔlasɪ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹¹ Ɔni ɪ lɛsɛna Ɔseyeli nyáma kɛ Ɔcipiti nyáma hekɔ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹² Ɔ toma sɔsɔɔna kɛ ɪ hulaa.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹³ Ɔni ɪ fayana tenku kɔsɛɛm kɛ calɪ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹⁴ Ɔ lapa na Ɔseyeli nyáma tɔ tenku ɪni ɪ hekɔ taa.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹⁵ Ɔni ɪ tɔɔsɛna Ɔcipiti wulav na ɪ yoolaa kɛ lɔm.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹⁶ Ɔni ɪ tiikina ɪ yɛlaa kɛ wɔlaya tetɔ taa.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹⁷ Ɔni ɪ yoonna awulaa sɔsaa.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹⁸ Ɔni ɪ kɔna awulaa tɔɔ nyáma.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

¹⁹ Amolii nyáma wulav Sihon kɛ ɪ kɔwa.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²⁰ Na ɪ kɔ tɔtɔɔ Pasaɔ wulav Okɪ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²¹ Ɔlɛna ɪ cɛla Ɔseyeli nyáma kɛ awulaa mɛ pa tetɔ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²² Na tá pɛsɪ ɪ tɛmlɛ nyáma kpancoou.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ́.

²³ ɪ ta sɔɔ tá tɔɔ kɛ́ saa wei
pa fɛlayaa-tɔyɔ nɔɔhɛɛ tɔ.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ́.

²⁴ ɪnɪ ɪ yapəna-tɔyɔ tá ηmakəllaa niη taa.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ́.

²⁵ ɪnɪ ɪ haana kɔηmanmam tənaya tɔyənaya.

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ́.

²⁶ ɪ sa ɪsɔtaa ɪsɔ,

Mpi tɔ, ɪ kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ kɛ́.

137

ɪseyeɪ nyáma ke Papiloni pəyɔ nəyɔ

¹ Tɪ wɛ Papiloni pusi nəyɔ na tá caɣaa.

Saa wei tɔ tɔɔsəyɪ Siyən tɔɔ, ɪnɛna tá wiiki.

² Na tá pusi tá cəməη na tənə tuη.

³ Tənaya mpa pa kuu-tɔ tɔ pa tənaya-tɔ sɪ:

ɪ yoo-tɔyɔ yontu.

Tá caallaa caakaya lanhulɔmle yontu na pá tən-ɔ sɪ:

ɪ yoo-tɔyɔ Siyən yontu.

⁴ ɪsənaya tu yoo Tacaa yontu ke

tɛtɔ kpaɪ nyəntɔ taa?

⁵ Hai, Yosalem, ye ma sɔɔ nyá tɔɔ,

ma niη ntəyən ɪ sɔɔ ma tɔɔ.

⁶ Ye ma ta tɔɔsɪ Yosalem nyá, nyá tɔɔ,

yaa nyá tɔm ɪ huləsəyɪ ma lanɛ,

ma nsəmle ɪ matəna ma tantahaav.

⁷ Tacaa, taa sɔɔ mpi ɪtəm nyáma lapa tɔ.

Mpi tɔ, kɔyənku kolontunaa tii Yosalem tɔɔ tɔ.

Pa tənaya kɛ́ sɪ kpiisi, kpiisi na ń kpeηna kite.

⁸ Papiloni nyá, pu kpiisi-η nɔɔnɔɔ.

Lelɛη nulɔ nté wei ɪ ká lɛɛti-η

ɪsəyətɔ nti n lapa-tɔ tɔ.

⁹ Lelɛη nulɔ nté wei ɪ ká kpa nyá piya

na ɪ nanɛti-səyɪ kɔkpaɪmɔyɔ tɔɔ tɔ.

138

Maa sa-η na ma lotu tənə

¹ Tafiiti yontu.

Tacaa, ma sɛɛ-η na ma lotu tənə.

Nu ma kɔyɔyɔtɔtɔ, ma yoo-η yontu ke
ɪsɔtaa tɔηtɔnɔaa ɪsɛntaa.

² Ma lunɛyɪ nyá təsɛɛɛɛ nanη nyəntɛ taa

kɛ́ nyá kɔpantɔ na nyá tampana tɔɔ.

Mpi tɔ, n lapa na nyá nɔɔsɪ suw té

na pá tɛɛ pə tənə.

³ Waatɔ wei ma yaa-η tɔ n cɔ-m,

na ń tu-m apalɔtɔ na tɔη.

⁴ Tααα, ατε αwυλαα τəna kά σεε-η.
Waatv wei paa nu nyά nəγo taa təm tə.

⁵ Paa sa nyά təma na pá yooki si:

Tααα teeli təwα səsəm.

⁶ Tααα we ισətaa kέ,
na í naaki mpα pa pasəγi pa ti tə.
Na í loosiγi kalampaanι nyəma ke
pooluη na í nyəma-we.

⁷ Ye ma we laηwakəλλe taa,
nyά haakəna-m weesuγu.
Paa ma kolontunaa pááná kά kpa ισəna,
n ka waasi-m kέ.

⁸ Tααα n kά la-m mpυ,
nyά kypantu fei tənaya.
Taa lo mpi n ηmana nyά niη tə.

139

Tααα, n nyəma-m teu

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təγəlo.

Tααα, n nyənəγi too ma taa kέ na í nyəma-m.

² Ye ma cayaa, n nyəμά,
yaa ma kulaa, n nyəμά.
N naaki too pooluη ke
ma həwee kέ na í nyəma-γe.

³ N nyəμά waatv wei ma təη yaa ma həntaa tə,
n nyəμά ma mpaaη təna tətetete.

⁴ Paa ma ta kulita nəγo n təma nti
ma caa γəγətyv təγo nyəm təcειcei.

⁵ N we ma waali na ma ləlo kέ,
na í tənəγi nyά niη ke ma təo.

⁶ N nyəma-m na pə tee caasa.
Ma laηle həlvma katatəlaya.
Maa cekəγəna pə tənaya.

⁷ Leye maa polo na má hatələna nyά ləmayasee
yaa leye maa se na má tee na í kaa na-m?

⁸ Ye ma kpa ισətaa n we təna,
ye ma hənta atətəle taa,
nyά taa nyά tike.

⁹ Paa ma kola huntu na ma polo ilim təlule,
yaa ma tesa tēku na ma cayə təna.

¹⁰ Nyά niη ke n kά tiikina-m təna,
na í kpa-m na nyά ntəγəη.

¹¹ Paa ma təma si: Səkrətyv taki-m.
Ahoo ná pəsəγi nyaaləm kέ, na pá cəəna-m.

¹² Səkrətyv mayamaya ta ke-η pulv.
Ahoo naaki-η kέ isu ilim,
na səkrətyv náά wee-η isu nyaaləm.

13 Nyá lapəna ma yulv pilimile

na n̄ luv-m ma too lotu taa.

14 Ma see-ŋ, mpi tɔ, ma ké
kɔŋmarŋmam mpi pə tewa tɔɔ.

Nyá kulapɔtv wɛ teu,
ma nyəmə́ r̄pɔɔv teu.

15 Waatv wei n̄ ŋmaakaya-m ŋmelav taa

na n̄ luvki-m ma too lotu taa tɔ,

ma tɔnvɔv ta ke-ŋ pulv kɔŋmesəm.

16 Waatv wei pə taa ŋmagata-m tɔ n̄ naakaya-m,
hal̄ n̄ ŋmaa nyá takəlaya taa ké kuyeyɛ wei n̄ ha-m tɔ
na í ta caaləta.

17 Hai, Isɔ, maa cekəɣəna nyá ləmagasɛɛ.

A tɔɔwaya pə tu fɛi.

18 Paa ma kaləɣi-yɛ a kəla pəɣalɛ ke kanyəŋa pee.

Paa ma kalaa na ma kukalətv tɛ, ma kaa tɛ-ŋ cekənav.

19 Hai, Isɔ, ma kooliyi sɪ n̄ kv asayaa.

Hatələna-m yulvkuɫaa mpɛ.

20 Təm isayav ke nyá kolontunaa yɔɣɔtəɣi nyá tɔɔ,

na pá kɔakəɣi nyá hətɛ na pá looliɣina.

21 Taca ma taa kraana mpa pa taa kraana-ŋ tɔɔ.

Maa caaki mpa pa kuləɣi nyá tɔɔ tɔ.

22 Ma taa kraana-wɛɣɛ na pá tɛɛ mpələ.

Ma nyənəɣi-wɛɣɛ ma kolontunaa ké.

23 Hai, Isɔ, nyənɪ ma taa na n̄ cekəna ma lotu.

Magasi-m na n̄ cekəna ma hɔwɛɛ.

24 Nyənɪ, yaa ma wɛ mpaav isayav taa?

Tiiki-m nyá mpaav tam tɔɔ nyəŋkv taa.

140

Yulv wei pa suuki tɔm tɔ ɪ sələmvɔv

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyvɔv tv yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Taca waasi-m yələa asayaa niŋ taa,
na n̄ kenti-m mvsɔŋtvnaa.

³ Isayav ke pa magasəɣi pa taa,
na pá pɛəkəɣi yoo ke paa kuyaku ŋku.

⁴ Pa niisiyi pa nɔɔsɪ isu tvmaa.

Akala sɔtv wɛnna pa ntompee tɔɔ.

⁵ Paasəna-m na má taa hoti asayaa niŋ taa.

Taca kenti ma tɔɔ ké mvsɔŋtvnaa mpa pa
caa-m pɛtvɔv tɔ pa tɔɔ.

⁶ Kalampaan̄ nyáma nyəpa-m katəka.

Pa nyəpa-m ŋmusɪ na puluŋ ke ma mpaav taa sɪ pa kpaaki-m.
Uena pá su kɔhuhum ke mpaav nɔɣɔ.

⁷ Taca, nyəɣalɛ ma Isɔ,

ke ηκραηη na η nu ma wiinau.

⁸ Tacaa Iso, nyagale ma nyuyv tɔyate toη nyante.

N kentiyi ma nyuyv tɔ kɛ yoou waatu.

⁹ Taa la asayaa luyv nyantu,
pɛcɔ taa yele na pa kumayasəm lɔ
na pɛ kɔɔ na pɔ hɔ pa ti.

¹⁰ Mpa pa tama-m tɔ,
pa isayatu i hoti pa nyɔɔη taa.

¹¹ Pɔ pɛli-weye kɔkɔ mamala.

Pɔ tusi-weye kɔkɔ taa.

Pɔ pɛti-weye puyv sɔsɔv taa.

Pɔ taa tasa kulvuv.

¹² Nɔɔleleη nyɔma i taa caya tetv taa.

Paa tɔɔni asayaa na musuηtuna kɛ, heesuηv fei.

¹³ Ma nyɔmɔ teu si Tacaa huokana wahala nyɔma tɔm ke teu
na i haaki konyɔntuna ke siyisuyu.

¹⁴ Tacaa, tampana tɛηlaa kɔ sana nyɔ hɔtɛ
na siyisilaa caya nyɔ isentaa.

141

Tacaa feη ma kuyɔɔtvtv tɔɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaa ma yaaki-η, kɔɔ lɔη ke ma sɛnav.

Ke ηκραηuyv na η nu ma nɔɔv ke waatu wei ma yaaki-η tɔ.

² Ma sɛlɔmuyv i kra nyɔ kiη isu tulaalv nyɔsɔi,
na ma niη kraasuηv wee-η isu taanaya kuvau.

³ Tacaa feη ma nɔɔv tɔɔ,
taη ma ntompee.

⁴ Taa yele na mɔ huoki si mɔ la isayatu.

Yaa ma na isayalataa tɔ lakɔ tasɛkɛle tɔma.

Pɔyele ma taa tv niη ke pa acima taa.

⁵ Ye siyisilu marɛna-m,

kupantu ke i caana-m.

Paa i hɔma ma ηκραηuyv,

pɔ we kɛ isu nim ke ma nyuyv taa,

ma kaa kisi.

Asayaa isayatu kaa sɛηsi ma sɛlɔmuyv.

⁶ Pɔ pɛti pa huula ke kukpamɛη taa.

Ilɛna pɔ nu ma kuyɔɔtvtv.

Mpi tɔ, tɔ we teu.

⁷ Teitei isu pa halvuv na pɔ fakɔ tetv tɔ,
muyv ta mɔwa ka sɔɔti atɛtɛle nɔnɔɔv*fa*.^a

⁸ Tacaa Iso, nyɔ tɔɔ kɛ ma keesɔyi ma ise,
nyaya ma tuyi kupulvuv, taa yele na mɔ si.

^a 141:7 Kɔkalɔtv tɛne tɔ taa, tɛlɛsɛlaa fei nɔɔv kulvumaya. Paa wei na i kɔtɛlɛsɔtv ke.

⁹ Kenti-m katəsi nsi pa nyəki-m tə,
na asayaa mpe pa kucopum.

¹⁰ Asayaa í hoti pa mayamaɣa pa puluŋ taa,
na máá fiti.

142

Tacaa keke wahala tu kpɔlvɔv tətɔle

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyɔvɔ tu takəlaɣa taa təɣələ.
Sələmɔvɔ ŋku i ka sələma kəkpaɔmɔvɔ pɔvɔv taa tə.
² Tacaa ma wiikina-ŋ na nəɣə səsaya,
na má tekəyi-ŋ niŋ na ma nəɣə.
³ Nyaya ma hɔləyi ma kusələmətɔ,
na má hɔləyi-ŋ ma laŋwakəlle.
⁴ Paa ma lɔwa apalɔtɔ,
nyá nyəmna ma təpote.
Pa nyəpa-m katəka ke
mpaav ŋku maa təŋ tə kv taa.
⁵ Nyəni ntəɣəŋ təə na í ná nəɣələ ta nyə-m.
Ma kpɔlvɔv tətɔle lepa-m.
Nəɣələ u nəɣəsəyi ma təm.

⁶ Tacaa nyaya ma yaaki.
Ma yəɣətəyi si nyayale ma kpɔlvɔv tətɔle,
nyayale ma paa tete ke weesiŋ nyáma tetɔ taa.
⁷ Ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wula.
Mpi tə, ma kəla icantɔ.
Ya-m ma wahala tɔlaa niŋ taa.
Pə taɣa pɔlv, pa kəla-m tɔŋ.
⁸ Ləsi-m ma saləka taa, na má sá nyá hətə.
Waatv wei n ká la-m kɔpantɔ tə,
siyisilaa ká tɔ-m hekv.

143

Tacaa taa yaa-m nənəɣə

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyɔvɔ tu yontunaa taa təɣələ.

Tacaa nu ma sələmɔvɔ,
ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinaɔv.
Mv ma sələmɔvɔ ke nyá kɔpantɔ na nyá siyisuyɔ təə.
² Taa yaa nyá təmle tɔ maya nənəɣə.
Mpi tə, nəɣələ ta siyisi nyá isentaa.

³ Ma wɛna kolontu na í tɔvɔ-m wahala.
Í fɛləyi-m atɛɣɛ.
Í caaləyi-m si má wɛɛ səkpetɔvɔ taa,
isɔ mpa pa tɛma səpɔ tə.
⁴ Ma apalɔtɔ hoowa ma taa ké,
na ma laakali pəsi.

⁵ Ma tɔɔsaxi lɔŋtaa kuyeyɛŋ tɔɔ kɛ,
na mǎ maɣasaxi nyǎ tɛma tɛna tɔm,
na mǎ huuki nyǎ niŋ tɛma tɔɔ.

⁶ Ma kraasaxi niŋ ke nyǎ isentaa kɛ.
Ma we nyǎ isentaa kɛ isu tetu nti tɔ kawa tɔ.

⁷ Hai, Tɔɔaa, cɔ-m lɔŋ.

Ma tala ma tɛnaya kɛ.

Taa ha-m siyile, tɔfɔ,

ma weeki isu atɛtɛle taa suɔlaa.

⁸ Heeli-m si n we teu ke hatoo tanaŋ tɛɛ.

Mpi tɔ, ma pɛta-ŋ ma tɛyi.

Yele na mǎ nyi mpaav ŋku ku taa maa tɔ tɔ.

Pɔ taya pulu, nyǎ tɔɔ kɛ ma sɛlɛmɛŋ kraaki.

⁹ Hai, Tɔɔaa, waasi-m ma kolontunaa niŋ taa.

Nyǎ cɔlɔɔ ma pɛɛkaxi kpɔlɔyɔ tɔyɔ.

¹⁰ Sɛɣesi-m nyǎ luɣu nyɛntu laru.

Mpi tɔ, n kɛ ma Isɔ kɛ.

Nyǎ Feesuɣu kɔpaŋku í tiiki-m mpaav kɔhulɔmɔyɔ taa.

¹¹ Tɔɔaa ha-m weesuɣu ke nyǎ hɛte tɔɔ.

Lɛsi-m laŋwakɛlle taa kɛ nyǎ siyisuyu tɔɔ.

¹² Wakɛli ma kolontunaa ke nyǎ kɔpantɔ tɔɔ.

Yele na ma ŋmakɛlla tɛna le.

Pɔ taya pulu, ma kɛ nyǎ tɛmle tɔ kɛ.

144

Wulav sɛlɛmɔyɔ

¹ Tafiti yontu.

Ma sɛɛ Tɔɔaa.

Nyɔɔale ma kɔkpaɔmɔyɔ.

Nyǎ falɛsɛɣɛna ma niŋ na ma mpee ke yoo tɔɔ.

² Ma kɔpantɔ latu na ma tɛcɔɔsɛle toŋ nyɛntɛ ntɛ nyǎ.

N kɛ ma waasulu na ma hetulu.

Nyɔɔale ma kpantɛ na mǎ tɔyɔ-ŋ kpɔlɔyɔ.

Na n tɔyi yɛlaa ke ma niŋ taa.

³ Tɔɔaa, yulu ntɛ we na n caaki i tɔm?

Yaa yulu pɛyaya ntɛ awe na n paasɛɣɛna-ke?

⁴ Ka kɛ heelim kɛ na ka weesuɣu nǎa we isu
isotom tɛɛkɔyɔ tɔ.

⁵ Tɔɔaa lumsi isɛtɔnɔyɔ na n tii,
na n tokina pulasi na sí mu kɔkɔ.

⁶ La na teu ŋmelɛsi na n yasɛ ma kolontunaa.

Tɔ-weɣɛ nyǎ nyɛmǎ na pǎ yǎ yem yem.

⁷ Loosi nyǎ niŋ na isɛtaa na n hetɛ-m,

na n ya-m kpai nyɛma mpa pa we isu lom
sɔsɔm tɔ pa asola taa.

⁸ Kaloolaya ke pa nɔɔsi yɔɔtɛyi,

na pǎ kraasaxi pa niŋ ntɔɔŋ na pa tuukina pɔpɔtɔ.

9 Hai, Isò, maa yoo-η yontu kufatu,
 na má sa-η ηmusi naanowa camuyv tò.
 10 Nyá waasəyənə awulaa.
 Nyá yapəna nyá təmlə tɔ Tafiiti ke layate nəyɔ taa.
 11 Həti-m na n̄ ya-m kpaɪ nyéma nin̄ taa.
 Kaloolaya ke pa nəəsɪ yəyətəyi,
 na pá kpaasəyi pa nin̄ ntəyən̄ na pá tuukina pəpətv.

12 Ta pəyalaa í wɛɛ ɪsu tɪŋ wei ɪ wɛ tawa taa
 na í pɪki ɪ pəcaatu tɔ.
 Ta pɛelaa í wɛɛ ɪsu Isò təsɛɛɛ akelenaa
 mpa pa lapa kacəka ke teu tɔ.
 13 Tá kpeɛŋ í suna təyənasi nsi si təna,
 na tá tɔla náá hukiyi səsəm
 na a wɛ tuutuuma ke tawa taa.
 14 Tá naaŋ ifalɛ alɔnyənə í lɔlɔyi.
 Wahala nəyɔlv, yaa kolontunaa í taa kuu-tv.
 Wula í taa wɛɛ tá hapɛɛ tɔ.
 15 Lelen̄ nulaa nté yəlaa mpa pa wɛna pə tənaya mpv tɔ.
 Lelen̄ nulaa nté mpa pa Isò keɛ Tacaa tɔ.

145

Tacaa kawulaya ké tam tɔ nyənka

¹Tafiiti samto Yontu.

Hai, maa sa ma Isò,
 nyayale ma wulav.
 Ma yəyətəyi nyá həte təm ke tam tɔ.
 2 Paa kuyaku ηkuyv maa saŋi-η,
 na má puyvəyi nyá həte ke tam tɔ.
 3 Tacaa Nyayale səsə na n̄ mɔna samto,
 nyá səsəntv fɛi tənaya.
 4 Paa lɔlvɔv looŋa ηka ká puyvəyi nyá təma
 na ká kpaaləyi nyá kookalənaa.
 5 Maa yəyətɪ nyá səsəntv na nyá teu səsəəm təm
 na má yooki nyá səsəntv yontu.
 6 Paa yəyətɪ nyá toŋ səsəŋ təm,
 na máá kɛɛsɪ nyá səsəntv təm.
 7 Paa təəsɪ nyá kɔpantv səsəntv təm,
 na pá yəyətəyi nyá siyisuyv təm na kawilitaya.
 8 Tacaa n ké pɛɛɛɛ tɔ ké, na pətətəɛ tɔ.
 Nn̄ mɔyi páná ke lɔŋ, pəcɔ nyá kɔpantv tɔowa.
 9 Tacaa n laki kɔpantv ke yəlaa tənaya,
 na n̄ wɛna nyá kɔŋmaŋmam təna pətətəɛ.
 10 Hai, Tacaa, nyá təma təna ká sa-η ké,
 na nyá tampana tɛŋlaa náá sɛɛ-η.
 11 Paa yəyətɪ nyá kawulaya teu təm,
 na pá kpaalɪ nyá toŋ təm.
 12 Na pá huləna yulv piya ke nyá toŋ
 na nyá kawulaya teeli səsə təm.

13 N təkı nyá kawulaxa ke tam təə ké,
na nyá ηmakəlxu náá we paa pəlee.
Taa n təkəxi nyá nəəsı suw ke teu ké.
Nyá kulaputu taa ké nyá kəpantu naakəna.

14 Taa n teŋ hotilaa ké,
na ń siyisiyi mpa pa pama tə.

15 Nyaxa yəlaa təna tekiyi
na ń haaki-weye təxəna ke pə waatu.

16 Nyá kulixina nyá niŋ,
na ń celəxi weesiŋ nyəma ke pa kənyuləm.

17 Taa n siyisa nyá kulapəle təna taa ké,
na ń ké pəlee tu ke nyá təma təna taa.

18 Taa n we mpa pa yaaki-ŋ
na isəle kəsəemle tə pa kiŋ ké.

19 Na ń laki mpa pa nyəŋna-ŋ tə pa kəsələm.
N nukı pa wula ké, na ń yaaki-we.

20 Taa n paasəxəna mpa pa səla-ŋ təxə,
na n wakələxi asaxa təna.

21 Ma nəxə í yoo Taa nyá samtu təm
na paa yulu wei í saŋ nyá hətə naŋŋ nyəntə
ke paa kuyaku ŋkuyu tam təə.

146

Taa kele acamaa kentulu

¹ I sa Taa.

Maa sa Taa.

² Nyaxa maa sa ma weesuxu təna.

Maa puɣuləxi-ŋ ma weesuxu tənaxa.

³ I taa ha mə təxi yəlaa səsa,
pa ké yəlaa ké. Paa pəsəxi yulu nyuxu yaru.

⁴ Pa weesiŋ teŋ ké na pá taɣanı tetu ke pəsəxu,
na pa təma wena a pəe paa təwa tə á saalı yem.

⁵ Leləŋ nulu nté wei ı nyənəxi Yakəpu Isə ké ı waasulu
na í teələxi ı Isə Taa tə.

⁶ Isə nyá lapəna isətəa na atə,
na teŋku na ı taa nyəm təna.

Yulu pəsəxi na í tu-ŋ naani ke tam təə ké.

⁷ N taɣanəxi mpa pa muɣuliyi tə pa təmnəa.

N haaki nyəxətəna ke təxəna.

N hetəxi mpa pa həkəa tə.

⁸ Taa nyá kulixina yuləmaa isə.

N siyisiyi mpa pa pama tə.

N səla siyisilaa.

⁹ Taa nyá kentixina caɣalaa təə,

na ń paasəxəna suluwəa na leeləa.

Ama n wakələxi mpi pə pəle asaxa tuxi tə.

10 Tacaa tɔki kawulaya ke tam tɔɔ kɛ.
 Hai, Siyɔŋ nyɔma me mɛ Isɔ we tam tɔɔ kɛ.
 I sa Tacaa.

147

Isɔ pɔsɔyɔ tɔm

1 I sa Tacaa.

- Mpi tɔ, pɔ we teu kɛ si tɛ sa tɛ Isɔ.
 Nyɔ samtɔ we lelen kɛ na tɛ laki kɔpantu.
 2 Tacaa tayanɔyi Yosalem ke ŋmaɔ.
 N kpeyelɛyi Iseyeli nyɔma mpa paa kuuwa tɔ.
 3 Nya heesɔyɔna lanwakalle nyɔma lanja,
 na ŋ hɔkɔyi pa hiŋnaa.
 4 Nyɔ kalɔyɔna isɔtulɔŋasi nyɔyɔ,
 na ŋ ha paa ŋkaya ka hɛtɛ.
 5 Ta Isɔ n kɛ sɔsɔ kɛ, nyɔ toma fei tɔnaya,
 pɛcɔ nyɔ nyɔm fei keesɔyɔ.
 6 Tacaa n kusɔyi mpa pa pasɔyi pa ti tɔyɔ.
 Ama n tisiyi asaya ke atɛ.
- 7 I sɛɛ Tacaa ke nyɔ na tɔmlɛ na Yontu.
 I sa ta Isɔ na cɔmɔyɔ.
 8 N waasɔyi isɔŋmuntɔ ke isɔtɔnɔyɔ tɔɔ.
 N tayanɔyi tɔv si kɔ nu tɛtɔ tɔɔ.
 Na ŋ laki na nyutu nyɔɔki pɔɔŋ tɔɔ.
 9 N haaki huntɔ wontu ke tɔ tɔyɔnaya,
 na ŋ calɔyi katakatɔŋ piya ke saa wei si wiiki tɔ.
 10 Tacaa nn yɔɔlɔyɔna kraɔyanɔŋ kpelekpeka nyɔŋ,
 pɛcɔ yoolu toma ta ke-ŋ pɔlv.
 11 Ama mpa Tacaa caaki tɔyɔle mpa pa nyaŋna-ŋ
 na pɔ tɛlɔyi nyɔ kɔpantu tɔ.
- 12 Yosalem nyɔma me i sa Tacaa.
 Siyɔŋ nyɔma i sa mɛ Isɔ.
 13 Mpi tɔ, Isɔ nyɔɔsɔyɔna mɛ kampɔnaa kukalɔsɔŋ
 na i kooliyi-meɣe kɔpantu ke mɛ icatɛ taa.
 14 Isɔ haana mɛ tɛtɔ ke heesɔyɔ,
 na i haaki-meɣe tɔyɔnaya kɔpɔŋka.
 15 Isɔ yɔyɔtɔyɔna nti i caaki tɔyɔ tɛtɔ tɔɔ,
 na i tɔm tɔŋ lɔŋlɔŋ.
 16 Isɔ yeki na tɔv tɔmpɛɛ kraakpaacav hotiyi, na á
 hulɔmaa isɔ heen hɔntɔ, na tɔv lɔm kiiki atɛ na pɛ
 hulɔmaa isɔ tɔlvma.
 17 Na Isɔ pɛtɔyi tɔv tɔmpɔŋ ke atɛ na a watɔ kra.
 Nɔyɔlv u pɛsɔyi na i sɔŋ a nikaɔ taa.
 18 Isɔ yɔyɔtɔyi lɛna tɔmpɔŋ ni i hoo.
 I laki na heelim ma, lɛna lɔm kpe.
 19 Isɔ heela i yɔlaa ke i tɔm.
 I su i kiin na kusɔsɔtɔ ke Iseyeli nyɔma.
 20 Isɔ tɛ la rɔpɔyɔ piitim napɛli.

Pécə piitim napəli pə ta nyi Iso kətətətə.

Ƨ sa Tacaa.

148

Tacaa samtv ke isətaa na atə

¹ Ƨ sa Tacaa.

Ƨ samı-ı hatoo isətənyu taa,

ı samı-ı hatoo isətaa.

² Isətaa tillaa mə mə təna ı sa Iso,

Isə yoolaa mə mə təna ı samı-ı.

³ İlim na isətv ı samı-ı,

isətvənyası mə mpa ı tee kəkə tə ı samı-ı.

⁴ Isətaa isətənyə mə ı sa Iso,

na ləmnaa mpa mə ı wə isətənyu tə tə mu samı-ı.

⁵ Pa tənaya mpv pá sa Tacaa həte.

Mpi tə, Iso yəyətəna na pé nyama-mə.

⁶ İmı ı suna-məy mə lona ke tam tə,

ı su-məy kiin, pə fei si ı yəkı-ı.

⁷ Tətv tə nyəma mə ı sa Tacaa,

tənkunaa na pa taa tuma səsaa ı samı-ı.

⁸ Na kəkə na təv təmpə na kv kpaakpaacav,

na ihunte na təv heelim səsəm mə mpa

ı lakı isı ı yəyətətv tə.

Ƨ sa Tacaa.

⁹ Pəny na pulası mə mə təna,

na tıny kəlvəny na səsəny təna ı samı-ı.

¹⁰ Taale wontu na təyaya nyətv,

na atə kututuutu na suması.

Ƨ sa Tacaa.

¹¹ Ate awulaa na yəlaa təna,

na awulumpiya na atə hıvılaa təna.

Ƨ sa Tacaa.

¹² Akpatəlaa na piya

ifepiya na pəlaa ı samı-ı.

¹³ Ƨ sa Tacaa həte,

Mpi tə, tə tike ntə səsəle.

Isə səsəntv waasa isətənyu na tətv ké.

¹⁴ Tacaa ha ı yəlaa ke tən ké.

Pə təvé ké ı yəlaa kvpama saıı-ı.

İseyeli yəlaa mpa mə ı kvətəna-ı tə ı saıı-ı.

Ƨ sa Tacaa.

149

Yəlaa kvpama teeli

¹ Ƨ sa Tacaa.

Ƨ yoo Tacaa ke yontu kvfatv,

ı yoo ı samtv ke yəlaa kvpama kpekəle taa.

² İseyeli nyəma ı yələna wəi ı nyama-mə tə.

Siyəny nyəma ı wəe aımaala taa ke mə wulav tə.

³ Ɔ sa Ɔso hɔte na paale,
 ɔ sa-te na akilima na cɛmɔyɔ.
⁴ Mpi tɔ, Tɔcaa laɲle heɛna ɪ yɔlaa meɣe,
 na ɪ yaki mpa pa pasəɣi pa ti tɔ, na pa nyɔɔɲ kɔlɔɣi.

⁵ Yɔlaa kɔpama ɔ weɛ acima taa na pɔ tɔ Ɔso ke teeli.
 Ɔ wilitina laɲhɔlɔmlɛ ke mɔ kɔhɛntɛɲ tɔɔ kɛ ahoo.
⁶ Ɔso samtɔ ɔ weɛ mɔ nɔɔsi taa,
 na layate nte tɔ we laɲ ke taa na waali tɔɣɔ mɔ nin taa.
⁷ Na ɔ leɛti piitimnaa lɛlaa,
 na ɔ tɔ yɔlaa lɛlaa ke wahala.
⁸ Na ɔ hɔkɔ mɔ awulaa ke alukpala,
 na pele pa waali nyɔma ke nyɔɣɔtɔ.
⁹ Na ɔ huɔna-weɣe Ɔso huɔle ɔsu pa ŋmaav tɔ,
 pɔ kɛ yɔlaa kɔpama tɔna teeli kɛ.

Ɔ sa Tɔcaa.

150

Ɔ tɔ Tɔcaa ke teeli

¹ Ɔ sa Tɔcaa.

Ɔ sa Ɔso kɛ ɪ tɔsɛɛɛ taa.
 Ɔ samɪ-ɪ ɪsɔtaa, timpɪ ɪ toma naaki tɔ.
² Ɔ samɪ-ɪ, ɪ kookalɛnaa tɔɔ,
 ɔ samɪ-ɪ, ɪ tɔɲ kɛ sɔsɔɔɲ tɔ pɔ tɔɔ.

³ Ɔ sa Ɔso na tutuyɔ wula,
 ɔ samɪ-ɪ na cɛmɔɲ na saɲkɔnaa.
⁴ Ɔ sa Ɔso na akilima na paale,
 ɔ samɪ-ɪ na ŋmusɪ cɛmɔyɔ na hɔlaya.
⁵ Ɔ sa Ɔso na kpeɲkpeɲnaa mpa pa wiiki teu tɔ.
 Ɔ samɪ-ɪ na mpa pa wiiki na pɔ sɛɛki tɔ.

⁶ Weesuyɔ nyɔm tɔna ɔ sa Tɔcaa.
 Ɔ sa Tɔcaa.